Editor:
Virginia Carianopei tel. /fax 6664927
3 r
ISWN973 – 8362 – 32 – 6
978 – 973 – 8362 – 32 – 1
1, 1

„Istoria nu este o însuşire seacă de date, ci un izvor de îndrumări, o carte de învăţătură pentru prezent, un mijloc de ridicare a conştiinţei naţionale...

Datoria istoricului este de a lămuri pe ascultători asupra problemelor zilnice, asupra întrebărilor ce se prezintă înaintea fiecăruia, pentru că istoria este viaţa omenească, problemele de odinioară sunt problemele de acum, în altă formă, cu alţi oameni...”

Nicolae Iorga

ARGUMENT

Pentru recuperarea tradiţiei, în activitatea de informaţii şi siguranţă naţională, esenţial nu este doar efortul de cercetare şi reconstituire cât mai corectă a adevărului istoric. Mai este nevoie ca şi analiza să fie corectă, iar oamenii cărora li se adresează un asemenea demers analitic să aibă pregătirea necesară şi să dovedească solicitudine şi bună credinţă.

Pe de altă parte ar mai trebui precizat că reconstituirea istorică nu se poate realiza doar prin acribie şi spirit ştiinţific, mai ales pentru evenimentele de pe frontul secret foarte apropiate de anii pe care-i trăim. Ideal ar fi să cunoaştem istoria, sau cel puţin să o putem analiza până la ziua pe care o trăim, folosind aceleaşi metode de cercetare şi fără să schimbăm parametrii de evaluare. Dar acest lucru este extrem de greu, dacă nu chiar imposibil, de realizat. Arhivistică îşi are legile ei, iar „înaltele raţiuni de stat” în domeniul păstrării secretelor guvernării nu permit istoricilor accesul necesar la toate fondurile de documente. Cu ajutorul surselor deschise, reconstituirea istorică poate ajunge la zi, dar mult văduvită în ceea ce priveşte explicarea resorturilor intime ale diverselor evenimente. Documentele întocmite de cancelariile ministeriale ori departamentale sunt şi de regulă rămân pentru mai mult timp secrete. Or, tocmai astfel de documente sunt pentru istoriografie şi cele mai credibile în dezvăluirea cauzelor care au determinat luarea unei decizii importante. Sursele deschise nu ne pot oferi acest lucru, ci doar păreri, comentarii, puncte de vedere şi acestea

suspectate sau serios contaminate uneori de obscure interese politice, economice, militare etc. La şi cărţile „albe” sau „negre” despre o asemenea tematică, ceea ce nu că nu pot fi folosite ca izvoare istorice, dar numai în condiţiile unei

Preluări critice. Şi toate acestea pentru că influenţa, propaganda, contrapropaganda şi dezinformarea fac parte din complicatul angrenaj de

Metode ale activităţii serviciilor secrete.

Chiar şi în situaţia cercetării unor epoci mai îndepărtate, pentru care

la documentele de primă mână este permis istoriografiei, există totuşi iiirie de alte dificultăţi ce cu greu pot fi depăşite, cum ar fi: gama foarte iată şi volumul mare de documente, numeroasele depozite naţionale şi line de arhivă în care se păstrează instrumentele arhivistice de lucru taloagele de evidenţă) care nu întotdeauna şi oriunde sunt adecvate cetării moderne. La toate acestea mai trebuie adăugată şi multitudinea de oare memorialistice, bogăţia de lucrări şi studii de specialitate ce cu greu pot fi cuprinse.

Pentru limpezirea unor tenebre ale frontului secret, cu reală i:! van: a pentru prezent şi perspectivă, poate fi suficientă şi o reconstituire

jială a unei teme istorice, dar în condiţiile în care este făcută cu bună

dinţa şi obiectivitate. Alexandr Soljeniţîn spunea cu atâta înţelepciune:

Iţe suficient să guşti o picătură pentru a simţi gustul oceanului”. Picătura care o dă istoria serviciilor secrete şi a artei informaţiilor la români poate necesară ca punct de meditaţie pentru cei interesaţi. Şi în acest caz, reepţia poate fi corectă, iar cele ce nu convin unora, prin duritatea şi gismul dezvăluirilor – dar ancorate strict pe o solidă documentare – pot veni cu timpul o bază de reflecţie.

De la cristalizarea primelor structuri instituţionalizate şi până în

e zent, în funcţie şi de etapele istorice parcurse de societatea românească, au succedat mai multe generaţii de ofiţeri de informaţii, fiecare cu

perienţa, realizările şi limitele ei în arta informaţiilor, adică în inteligenţa şi inginaţia creatoare dovedite în conceperea structurilor, în îmbinarea tiitodelor, mijloacelor şi procedeelor pentru obţinerea şi

valorificarea formaţiilor necesare sistemului naţional de apărare şi securitate. Prezenta

rare acoperă doar perioada 1859 – 1945, fiind una dintre cele mai creşante din istoria serviciilor secrete româneşti. Ea ne dezvăluie obleinatica de ansamblu a securităţii naţionale şi rolul pe care instituţiile de i lhgence s-au străduit să-l joace în interesul apărării şi promovării valorilor intereselor româneşti.

Prin cercetarea materialului bibliografic (documente edite şi inedite.

rări memorialistice, studii şi sinteze de specialitate) – în măsura în care avut accesibilitate – am avut în atenţie: evoluţia structurilor şi principele lor atribuţii; cadrul legislativ şi tehnico-metodologic; mentalităţile şi lemnul de pregătire; factorii de risc ori sursele de insecuritate ce au dominat naţia operativă; mijloacele, metodele şi tehnicile specifice activităţii de formaţii; circuitul fluxurilor informaţionale de la surse la beneficiari şi cricile informării operative curente; modul în care au fost valorificate f-i>mraţiile. Acest din urmă aspect creează şi cele mai mari probleme

1 cetării, întrucât nu întotdeauna documentele declasificate ne ajută să diluăm reacţiile factorilor de comandă, sub aspect politic, diplomatic, social-economic, militar etc., mai ales în faţa unor evenimente istorice importante, în funcţie de reacţiile beneficiarilor ne-a interesat, atât cât a fost posibil, să fixăm rolul şi locul serviciilor de informaţii în ansamblul structurilor instituţionale ale statului. Atunci când am beneficiat de o documentaţie certă, am încercat şi o analiză comparată între serviciile româneşti şi instituţiile similare din alte state, în urma cărora se pot desprinde concluzii interesante. Toată această problematică, legată de serviciile secrete de informaţii şi siguranţă naţională, nu poate fi ruptă de contextul istoric, fapt pentru care s-a impus o raportare a situaţiei din România la principalele evenimente pe plan internaţional, mai ales asupra celor din ţările vecine cu care România se află în relaţii de alianţă sau într-o conjunctură politico-militară de adversitate.

Fiecare generaţie de ofiţeri de informaţii a avut în frunte personalităţi care şi-au pus puternic amprenta asupra artei informaţiilor, din reuşitele şi nereuşitele lor în context istoric s-a conturat şi esenţa sau atributul generaţiei respective. Se poate vorbi astfel despre o tradiţie a artei informaţiilor în România? Rândurile ce

urmează încearcă să dea un posibil răspuns acestei întrebări.

Ceea ce ar trebui cunoscut din capul locului, pentru că istoria serviciilor secrete şi a artei informaţiilor îl dezvăluie şi îl face de necontestat, este că mimetismul, care în sens pozitiv e specific domeniului, dar cultivat în paralel cu vedetismul, cu infatuarea, cu aerele de falsă superioritate, cu aroganţa atotştiutorilor, cu orgoliile nemăsurate, uneori cu dorinţa primitivă de răzbunare sau de a se plăti poliţe, cu invidia şi tutela măruntă, deopotrivă cu naţionalismul exclusivist şi excentric, creează împreună sau separat viruşii unei boli ce poate duce instituţia şi sistemul la dezastru, în schimb, onestitatea, echilibrul, cumpătarea, modestia, dorinţa manifestă de adevăr, tăria de caracter, curajul asumării responsabilităţii şi nu în ultimul rând păstrarea cu sfinţenie a secretului profesional pot constitui piatra de temelie a unui edificiu ce se construieşte în prezent şi pentru viitorul unui sistem democratic.

Un serviciu de informaţii cu atribuţii în domeniul apărării securităţii naţional-statale îşi câştigă cu greutate şi în focul confruntărilor reale de-a lungul mai multor generaţii de ofiţeri profesionişti, un bun prestigiu, adică încrederea oamenilor pe care îi apără, loialitatea altor structuri naţionale ori

Străine cu care cooperează curent şi în momente de tensiune în relaţiile internaţionale sau pe probleme de interes intern şi/sau global. Fără încrederea

Şi susţinerea din partea acestora, gestionarea crizelor, indiferent de dimensiunea lor sau a factorilor de risc care le generează, rămâne doar o amăgitoare iluzie.

La fel de neproductivă, uneori chiar profund nocivă, se poate dovedi

— Ptura totală de tradiţie. A o lua mereu de la capăt, bâjbâind pe un teren i s-au (căutând să se copieze în exclusivitate modele străine, fără să se ţină

mă de specificul naţional ori să se conserve în forme travestite aceste

deledeşi istoria a demonstrat că nu sunt corespunzătoare –, înseamnă l ace to joc periculos şi total contrar intereselor de apărare şi securitate iionalj-statală. Or, la ora actuală, nimeni nu-şi poate permite să rateze şansa

a se aşeza pe un teren solid şi de a-şi exploata propria tradiţie.

Insformările nu se pot produce brusc, ci în timp, totul e să existe o t itegie pe termen scurt, mediu şi lung realizabilă şi îndeplinită cu răbdare.

ponsabilitate şi tenacitate, în etape rezonabile şi pas cu pas.

Prezenta lucrare se adresează celor ce studiază tematici legate de

() na instituţiilor de securitate, şi deopotrivă publicului larg iubitor de l) de Cititorul va găsi în paginile acestei lucrări şi câteva mesaje ce vizează

soanele predilecte domeniului artei informaţiilor, cu precădere tinerii din j. idul cărora se vor forma noile generaţii de profesionişti. Sub acest aspect

conturează speranţa îndreptăţită că viitorii ofiţeri de informaţii vor înţelege îi bine, în urma demersului istoric, ceea ce este esenţial pentru ei, şi anumeitoria de a lua de la fiecare generaţie trecută tot ce a fost mai bun pentru a

— urma o nouă generaţie pe care să o ridice deasupra celorlalte. Dar să fie învinşi că, dacă se vor încumeta să-şi asume conştienţi povara acestor grele îsiunt, nu vor scăpa de judecata necruţătoare a istoriei. Mesaje importante

r găsi şi cei asupra cărora se răsfrânge actul de protecţie şi securitate, i iiferent de profesie, orientare politică, situaţie socială, stare materială ori

13 (1 de cultură, pentru că fără sprijinul lor material şi informativ activitatea i domeniu este practic de neconceput.

Adresându-se unui astfel de auditoriu, demersul analitic a fost i spovărat de aparatul critic, iar la notele de subsol s-a apelat mai rar, doar tiitru situaţiile în care explicaţiile erau de absolută utilitate în înţelegerea i. or noţiuni sau evenimente istorice. De asemenea, notele bibliografice, care soţesc fiecare subdiviziune, au avut în vedere fondurile arhivistice.

Izoarele edite şi inedite, instrumentele de lucru folosite, lucrările şi studiile

reurse, la care s-a adăugat contribuţia istoriografică a autorului. Prin mare, bibliografia nu este altceva decât lista completă a surselor citate oricare se face referire în text.

Cele trei părţi ale lucrării constituie sinteze parţiale – contopite tr-o sinteză generală –, produse ale unor cercetări speciale realizate

de-a

«origul mai multor ani de studiu, ce formulează, pe lângă certitudini, puncte

e vedere pe care noi cercetări şi progresul firesc al istoriografiei le poate

O'iifirma, completa, nuanţa sau chiar corecta.

Desigur că, pentru a putea să-ţi păstrezi tradiţia aşa cum trebuie, eşti

bligat ca mai întâi de toate să o cunoşti, dacă nu în mod exhaustiv, cel puţin

[jile esenţiale. Fără o astfel de cunoaştere nu se poate evita repetarea greşelilor, care, în domeniul informaţiilor, nouă românilor, ne-a adus de-a lungul timpului mari prejudicii. Iată şi cel mai serios avertisment al prezentului demers istoric.

Iniţiativa şi eforturile elaborării prezentei ediţii au fost stimulate în primul rând de studenţii şi cursanţii mei, indiferent de forma de pregătire universitară (licenţă, masterat, doctorat) care şi-au manifestat dorinţa de îmbogăţire a culturii instituţionale, iar în al doilea rând de către numeroşii cititori care îmi cunosc lucrările în domeniu publicate până în prezent. Cu toţii s-au dovedit avizi de cunoaştere şi dornici de instruire într-un domeniu care nu este la îndemâna oricui. Lor le dedic această lucrare şi îi asigur că le rămân îndatorat.

Prezenta ediţie oferă cititorului un text revizuit şi mult îmbunătăţit al celor trei segmente de cercetare ştiinţifică, care au cunoscut pentru prima dată lumina tiparului în 1999 sub titlul Istoria serviciilor secrete de la Cuza la Ceauşescu. Partea a IV-a, Torţionarii, nu a fost inserată în conţinutul acestei ediţii, fiind tipărită separat, în ediţie critică, la Editura Elion, 2006.

Faţă de ediţia din 1999 cercetarea a fost completată cu evoluţia structurilor de informaţii şi securitate ale regimului comunist din România, perioada 1965 – 1989. Aşa a apărut lucrarea Duplicitarii, publicată în primă ediţie la Editura Elion, 2004. Am reuşit să finalizez astfel un proiect elaborat cu mai bine de zece ani în urmă referitor la Istoria serviciilor secrete româneşti, de la fondarea primelor structuri în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza şi până la prăbuşirea regimului comunist în România, în 1989.

Având în vedere că pe lângă toate aceste lucrări, Editura Elion a

tipărit sub forma unor ediţii îmbunătăţite şi revizuite cele două lucrări monografice despre Mihail Moruzov şi Eugen Cristescu, se poate spune cu îndreptăţire că autorul se poate mândri cu faptul că a reuşit să publice pe parcursul a patru ani, cele mai reprezentative lucrări dedicate istoriei serviciilor de informaţii româneşti, fapt pentru care, mulţumesc încă o dată şi

Pe această cale doamnei Virginia Carianopol, directorul editor, pentru înţelegerea şi buna credinţă acordată autorului.

C.T.

partea I

J l >U<!

Î V.

fi – Cercetaşii

De la Cum la primul război

(Mihail Moruzov)

«T u1 >

— E

*, e

— 4B. t! t i

— R”. h

n

— F a

„Un serviciu de informaţii

f nu se improvizează”.

I< l!”

<V

! „îi t i!… l.

«ÎI r <4

r – i >4” j

4» J» – < i,< i

INSTITUŢIONALIZAREA SERVICIILOR SECRETE

ŞI IMPLICAŢIILE DE ORDIN POLITIC

În contextul declanşării unor evenimente politico-diplomatice şi militare pe plan internaţional, ce aveau să schimbe configuraţia raportului de forţe între Marile Puteri, dar şi destinul unor state mici şi mijlocii surprinse instantaneu, România s-a aflat, nu o dată, nepregătită, inclusiv în domeniul serviciilor secrete de informaţii. Referirea la acest aspect are în vedere rolul şi locul pe care îl ocupă,

sau ar trebui să-l ocupe, serviciile secrete de informaţii în structura instituţiilor statului.

De regulă, serviciile secrete de informaţii sunt instituţii create cu rol şi misiuni preventive, adică de a făcu un pas înaintea diplomaţiei sau acelor organizaţii ori persoane ce intenţionează să declanşeze furtuni – crize social-politice, economice, conflicte interemice, religioase etc. – sau zăngănitul de arme. Experienţa istorică demonstrează că au fost şi situaţii când serviciile secrete de informaţii, manevrate cu dibăcie de cercurile politice ale puterii, s-au implicat în declanşarea unor evenimente, care, la rândul lor, au dus la aprinderea conflictelor militare. Atât primul cât şi al doilea război mondial constituie exemple, poate cele mai elocvente în acest sens. Generic însă, serviciile secrete de informaţii ar trebui să dea alarma la timp în sensul de a oferi un flux informaţional oportun, atotcuprinzător şi veridic despre intenţiile potenţialilor inamici sau aliaţi, pe care să se poată fundamenta din timp, de către factorii de decizie din stat, o strategie în acord cu interesele şi aspiraţiile naţional-statale. În sens contrar, adică măsurile adoptate după declanşarea evenimentelor nu pot fi decât conjuncturale, dacă nu chiar pripite, sub imboldul unor stări emoţionale, ceea ce ar putea duce, în condiţiile unei situaţii limită, la ştirbirea gravă a intereselor statale pe o lungă

Perioadă de timp.

Istoria demonstrează că, prin metodele şi mijloacele specifice pe care le folosesc, mai mult sau mai puţin permisibile de sistemul juridic, dar wai totdeauna îngăduite de aşa-zisele „raţiuni de stat”, serviciile secrete de informaţii pot contribui atât la declanşarea cât şi la prevenirea unor evenimente cu rezonanţă istorică, totul depinzând, în ultimă instanţă, de

Profesionalismul operatorilor şi de interesele factorilor de decizie în subordinea cărora se află. Totul a fost, este şi va fi posibil pentru că prin

Pârghiile puterii, factorii de decizie ai statului exercită un control şi o conducere nemijlocită asupra serviciilor secrete de informaţii, sau cel puţin teoretic ar trebui s-o facă.

Pentru România, astfel de evenimente au fost războiul din 1877

şi declanşarea primului război mondial, care au surprins autorităţile

S 4 V

Ilitare şi clasa politică românească. Cum se explică lipsa totală de liponsabilitate a ofiţerilor români stat-majorişti în obţinerea de informaţii

spre dispozitivul otoman de la Plevna, ceea ce a costat viaţa a peste 2000

ostaşi? Cum altfel ne-am putea explica ruşinoasa înfrângere a armatei lâne la Turtucaia doar la zece zile de la intrarea României în primul

zbor mondial, ca să nu mai vorbim de retragerea guvernului, a Casei

Igale şi armatei române, la sfârşitul lunii noiembrie 1916, în Moldova, andonându-se Oltenia, Muntenia şi Dobrogea la dispoziţia şi cheremul

Jjupanţilor străini?

Structurile informative ale Marilor Puteri în a doua atate a secolului al XIX-lea şi începutul celui următor s-au format două

ante politico-militare ce aveau să se confrunte în primul război mondial:

terile Centrale (Germania şi Austro-Ungaria) şi Antanta (Anglia, Franţa şi isia). La aceste coaliţii au aderat ulterior declanşării războiului şi alte mari ieri: Italia şi Japonia în 1915, apoi SUA în 1917 de partea Antantei şi iperiul otoman în octombrie 1915 de partea Puterilor Centrale.

Publicistul american Richard Rowen, un bun cunoscător al istoriei ionajului, sublinia în lucrarea sa însemnări despre serviciul secret, iblicată la Londra în 1938, că primul război mondial a surprins toate ţările ropei. „Toate serviciile de spionaj militar din Europa – consemna Rowen

— Se socoteau perfect pregătite pentru evenimentele de orice natură şi de ice proporţii. Multe din aceste servicii au arătat că ele într-adevăr sunt igătite pentru tot, cu excepţia evenimentului provocat prin însăşi ttivitatea lor: războiul mondial. Această descoperire neaşteptată şi mai mult t'icât delicată a făcut ca toate puterile beligerante să se trezească complet

«armate în domeniul spionajului”, în anii primului război mondial au fost zise la dispoziţia serviciilor de spionaj resurse uriaşe, inclusiv inovaţiile hnice. De asemenea, a fost mobilizat potenţialul intelectual din universităţi, i special de la catedrele de matematici, în

linii mari, raportul de forţe între

niciile de spionaj corespundea raportului general de forţe dintre coaliţiile late în luptă. Către sfârşitul războiului, când s-a profilat înfrângerea ermaniei, a ieşit în evidenţă şi superioritatea serviciilor de informaţii şi intrainformaţii ale principalelor state din coaliţia Antantei.

Pentru a facilita comparaţia cu instituţiile similare din România, şi a putea explica multe din problemele cu care s-au confruntat factorii de ornândă ai armatei române, alături de clasa politică, este necesar un fugitiv xeurs istoric asupra situaţiei principalelor servicii secrete ale Marilor Puteri are s-au înfruntat în prima mare conflagraţie mondială.

În Germania primele structuri informative instituţionalizate datează e la mijlocul veacului al XIX-lea, ele fiind create ca instrumente menite a juca un rol important în procesul de unificare şi centralizare naţional-statală1.

Astfel, în 1854, regele Prusiei, Frederich-Wilhelm, l-a însărcinat pe Wilhelm

Suber – un saxon născut la 3 mai 1818 în Marsenburg, de profesie avocat, agent secret în Secţia a IV-a a Poliţiei judiciare din Berlin şi editor al

Revistei Poliţiei" –, să organizeze un serviciu de spionaj împotriva Franţei.

Un an mai târziu, Parlamentul prusian a alocat o sumă importantă pentru finanţarea activităţii de spionaj.

În 1864, „Cancelarul de fier", Otto von Bismarck, l-a angajat pe acelaşi Suber să organizeze un serviciu de spionaj contra Austriei, iar după lupta de la Sadowa (din 1866, dintre Prusia şi Austria), un serviciu similar pentru spaţiul de interes francez.

Până la acea dată, Suber se remarcase în câteva acţiuni speciale, ceea ce explică alegerea sa de către regele Prusiei. Astfel, în 1850, ministrul de Interne al Prusiei, von Manteuffel, îl trimisese pe Suber la Londra într-o misiune secretă. Trebuiau obţinute date şi informaţii cât mai amănunţite despre acţiunile iniţiate de grupul subversiv format din emigranţi germani, în frunte cu Karl Marx. Suber, prin viclenie şi tertipuri, a reuşit să obţină lista cu numele membrilor „Ligii Secrete a Comuniştilor din Prusia". Acelaşi

Suber avea să joace un rol cheie în montarea procesului comuniştilor din

Köln, un „monstruos spectacol”, cum a fost interpretat de autorul

„Capitalului”. Datorită remarcabilelor sale state de serviciu, Suber a fost numit şef al Diviziei de Securitate din cadrul Prefecturii de poliţie berlineze.

Începând din 1862, el ar fi dejucat mai multe proiecte de atentate împotriva noului cancelar la Prusiei, Otto von Bismarck.

Aşa s-a născut Zentral Nachrichtenburo (Biroul Central de

Informaţii) instalat la Ministerul Afacerilor Externe şi implantat în special la

Viena, Londra şi Paris.

Invidios pe realizările lui Suber, şeful Statului Major prusian, generalul Helmuth von Moltke, a pus bazele unui serviciu militar de informaţii, creând, la 11 februarie 1867, Nachrichtenburo a cărui conducere i-a încredinţat-o maiorului von Brandt. Dar nici Suber nu a rămas pasiv, a restructurat serviciul pe care-l conducea, încadrându-l cu două sute de agenţi activi. După războiul franco-prusian şi realizarea unificării germane (1870

1871), evenimente la care serviciile de informaţii prusiene şi-au adus o

„Portantă contribuţie, Suber a mai rămas câţiva ani în fruntea poliţiei berlineze, înainte de a muri, în 1882.

Concomitent cu edificarea celor patru piloni ai puterii germane.

Care la sfârşitul secolului al XIX-lea devine prima în Europa, şi avem în

Unificarea Germaniei (1864 – 1871) s-a realizat în jurul Prusiei şi a di

P °henzpllern, printr-o politică „de fier şi foc”, adică războaie cu Danemarca, dinastiei de

„Austria şiranţa. În ianuarie 1871, regele Prusiei s-a încoronat sub numele de Wilhelm al II-lea, ca

Apărat (Kaiser) al Germaniei (al II-lea Reich).

I; dere eficacitatea industrială, diplomaţia performantă, armata modernă şi otenţialul maritim supradimensionat, în cel de al II-lea Reich s-au dezvoltat sie patru categorii de servicii de informaţii specializate.

În industrie, marile grupuri, precum Krupp-von Bohlen, şi-au ganizat structuri informative pentru spionajul economic.

Ministerul Afacerilor Externe din Wilhelmstrasse şi-a creat o ructură proprie de informaţii, condusă de baronul Max von Oppenheim, svant orientalist şi iniţiator al politicii germane faţă de lumea arabolusulmană.

La Statul Major, Nachrichtenburo (Biroul de Informaţii) a fost i locuit cu Nachrictendienst (Serviciul de Informaţii) cu efective şi dotări uplimentare. În mod curent, acest serviciu era numit ///&, întrucât depindea e înaltul Cartier General III al armatei germane, în 1913, şeful acestui e: niciu a devenit colonelul Walter Nicolai, iar principalele misiuni credinţate au fost: investigarea informaţiilor de înalt nivel, verificarea formaţiilor pentru confirmare, sintetizarea şi difuzarea informaţiilor, ttreaga activitate se baza pe principiile contraspionajului „ofensiv" – filtrarea serviciilor de informaţii adverse pentru a le cunoaşte proiectele şi

rsonalul – şi a contraspionajului „defensiv" – căutarea, descoperirea şi cutralizarea agenţilor adverşi infiltraţi în ţară. Prin organigramă, III-b iincţiona cu patru divizii principale: divizia l (Rusia), divizia 3 (Franţa, îarea Britanic), divizia 9 (Italia) şi divizia 10 (Austria).

Marina de război germană, care a cunoscut o expansiune ilgerătoare sub comanda amiralului Alfred von Tirpitz, şi-a creat la rândul i o structură informativă, în 1900, această structură dispunea de 6 ofiţeri are asigurau la Berlin obţinerea de informaţii cu specific naval. Trei ani mai

rziu, amiralitatea a plasat ofiţeri de informaţii (nachrichtenoffiziere) în lecare din porturile britanice şi franceze mai importante. Spionii se interesau

special de bazele de submarine de la Canalul Mânecii. De altfel, în august

914, Statul Major al Marinei germane a fost informat cel mai bine despreitenţia britanicilor de a intra în război, prin ataşatul naval german de la

ondra.

La începutul secolului XX, serviciile de informaţii germane erau era considerate, pe bună dreptate, „fără egal în Europa".

Imediat după proclamarea Imperiului Austro-ungar, în 1867, în cadrul noilor suprastructuri statale, s-a înfiinţat Evidenzburo des Kaiserliche înd Königliche Generalstabes (Serviciul de informaţii al

Statului Major ieneral Imperial şi Regal), cu două secţii (de informaţii şi contrainformaţii).

lupă model german, condus de un ofiţer superior în grad de colonel;

principala lui misiune era de a studia în amănunt, pe baza datelor şi

Informaţiilor culese prin orice procedee, armatele străine, îndeosebi cele al6

I ţaţelor pe care guvernul imperial de la Viena le considera ca potenţiale narnice.

l

La începutul secolului XX, Serviciul Secret imperial a fost condus de baronul Giest von Gieslingen. Secţia de informaţii (Kundeschaftestelle) a fost condusă, până în 1905, de maiorul Alfred Redl. În preajma izbucnirii primului război mondial, Serviciul Secret imperial a fost zguduit de un act de trădare la cel mă înalţ nivel. Graţie unor investigaţii foarte amănunţite, căpitanul Maximilian (Max) Ronge, intrat în serviciu în 1907, a reuşit să dezvăluie că predecesorul său la şefia Secţiei de informaţii, Alfred Redl, activase încă din 1902 în slujba Rusiei ţariste, în schimbul unor imense sume de bani, Alfred Redl furnizase ruşilor datele cele mai complete asupra:

planurilor strategice ale Austro-Ungariei, dotării cu armament, agenţilor trimişi de Viena în Rusia. „Vânduţi” de propriul lor şef, cei mai mulţi dintre agenţii austro-ungari care spionau în Rusia au fost executaţi fără cruţare de autorităţile ţariste.

Pentru profesionalismul de care a dat dovadă în demascarea lui

Alfred Redl, Max Ronge a fost avansat la gradul de colonel, ulterior la cel de general, încredinţându-i-se pe durata primului război mondial conducerea

Serviciului Secret Imperial. Trădarea lui Redl a contribuit considerabil la slăbirea puterii armate a Austro-Ungariei faţă de cea a Rusiei, în 1913, imediat după descoperirea trădării lui Alfred Redl, a intrat în vigoare un nou

„Regulament al serviciului de informaţii militar în timp de pace”.

În preajma declanşării primului război mondial, Evidenzburo s-a extins pentru a putea repara pagubele provocate de activitatea trădătoare a lui

Redl. Au fost create şase secţii de informaţii ale armatei, în

martie 1914.

Max Ronge a creat şi o nouă şcoală pentru formarea agenţilor operatori în relaţia cu Rusia, iar două luni mai târziu a reorganizat Evidenzburo, dezvoltând considerabil contraspionajul.

Situaţia Italiei este mult asemănătoare cu a României. Încheindu, şi procesul de unificare naţional-statală, sub forma unui regat condus de dinastia de Savoia, Italia a intrat în 1888 în alianţa Puterilor Centrale, alături de Germania şi Austro-Ungaria, dar la declanşarea primului război mondial a rămas în neutralitate, iar în mai 1915 a intrat în război de partea Antantei, în

Italia, armata terestră fusese dotată încă din 1863 şi 1866 cu un birou de spionaj (Ufficio „I"), reconstituit în 1900 şi dublat în timpul primului război

Mondial (1916) cu Servizio Informazioni del Comando Supremo.

În Anglia se înfiinţaseră structuri însărcinate cu activitatea de informaţii şi contrainformaţii în cadrul departamentelor militare, astfel:

Intelligence Service (1873), pe lângă War Service (Ministerul de

), condus de Sir John Ardagh şi Naval Intelligence Service (1887), pe mirality (Amiralitate), condus de amiralul Beaumont. Comisia pentru

Pararea Imperiului britanic a înfiinţat în anul 1901 o mică unitate (Millitary

Welligence 5, cunoscută şi sub numele de Millitary Office 5), sub comanda

„Pitanului Veron Kell, menită să culeagă informaţii despre spionajul german pe teritoriul britanic. Kell a găsit dovezi că ofiţerii germani, veniţi în vacanţă teritoriul britanic, culegeau informaţii de interes militar. Sesizând ricolul ofensivei spionajului german, britanicii nu s-au lăsat dominaţi, în

«09, Amiralitatea a înfiinţat Millitary Intelligence 6, sub comanda pitonului de marină Sir Manfred Cumming, pentru activitatea de spionaj iitar. Britanicii s-au dovedit grijulii şi în ceea ce priveşte protecţia cretelor. Legea secretelor oficiale din 1911 relevă că primul ministru, iaistrul de Război şi alţi membri ai guvernului de la Londra luaseră în rios politica ofensivă a Kaiserului. După cum s-au derulat evenimentele.

astă lege s-a dovedit eficientă împotriva spionilor care acţionau peritoriul britanic. Cu toate acestea, potrivit opiniei lui Oleg Gordievsky şi ristopher Andrew, serviciul de spionaj militar britanic s-a remarcat până la oeputul războiului doar „ca o agenţie obscură cu minimă eficienţă". Abia e timpul primului război mondial s-a extins considerabil, cu un plus de fofesionalizare, astfel că în 1918 reuşea să controleze o reţea de peste 400

agenţi care raportau cu regularitate şi precizie despre mişcările de trupe

Armane.

O situaţie asemănătoare întâlnim şi în Franţa. Biroul 2 (Deuxième meau) a luat fiinţă la 12 martie 1874 pe lângă Statul Major al armatei anceze. În vara anului 1914, francezii nu dispuneau însă de prea multe date despre evenimentele care au dus la declanşarea conflagraţiei. Abia în timpul izboiului, sub comanda colonelului Gambet şi a căpitanului Ladoux, leuxième Bureau a excelat pe toate fronturile bătăliei secrete, fapt pentru are în perioada următoare s-au organizat, după modelul francez, în multe ţaţe, birouri de informaţii pentru misiuni ofensive (spionaj) şi defensive pontrainformaţii şi contraspionaj).

Alături de Anglia şi Franţa, Rusia a fost o putere de bază a coaliţiei

Antantei, până în 1917, când s-a produs lovitura de stat bolşevică (aşai-imita revoluţie socialistă din octombrie) cu sprijinul substanţial, din punct is vedere material, al spionajului german, în secolul al XIX-lea însă Rusia aristă se deosebea esenţial de celelalte state europene, în special prin îrezenţa „omnipotentei poliţii politice", de care depindea supravieţuirea arismului. Pentru a-i putea supraveghea şi contracara mai eficient pe

«voluţionarii şi anarhiştii ruşi s-a produs, în 1880, o restructurare a poliţiei

olitice, luând fiinţă Departamentul Poliţiei de Stat, în cadrul căruia a

meţionat, începând cu 1881, un Departament Special cu reţele de agenţi în sgiuni, numite Obronnaie Oţelenic, care se ocupa de criminalitatea politica.

[) e la această dată, sistemul de poliţie politică a început să fie denumit, pe scurt, Ohrana, întrucât emigraţia revoluţionarilor ruşi –

răspândiţi în întreaga Europă unde unelteau la abolirea ţarismului – atinsese cifra de aproximativ 5.000, a luat fiinţă, în 1882, o structură specială pentru străinătate, numită Agenţia pentru Străinătate a Ohranei (Zagranicinatt

Agentura) cu sediul la Paris, în 1884, această agenţie a devenit complet operaţională sub conducerea lui Piotr Rakovski, „cel mai influent ofiţer de informaţii externe din toată istoria Rusiei ţariste”. La fel ca şi Ohrana interna»

Agenţia pentru Străinătate a folosit „supravegherea” cu detectivi deghizaţi, cât şi „penetraţia”, prin spioni versaţi, dintre care unii fuseseră recrutaţi chiar din rândurile revoluţionarilor veritabili. Activitatea Agenţiei s-a bucurat nu numai de sprijinul poliţiei franceze, ci şi a majorităţii poliţiilor europene, şi aceasta pentru a ţine sub control activitatea revoluţionarilor şi anarhiştilor ruşi) foarte periculoasă, datorită recurgerii la asasinate politice. De la Paris, grupuri de agenţi ai Ohranei asigurau supravegherea emigraţiei ruseşti în

Marea Britanie, Germania, Italia, Elveţia, Belgia şi Ţările Scandinave.

Datorită protestelor deputaţilor socialişti şi radicali din Parlamentul francez, în 1913, Agenţia pentru Străinătate a Ohranei a fost desfiinţată formal, în realitate, s-a transformat într-o agenţie particulară de detectivi, numită Bint-Samboin, condusă de Henri Bint. Activitatea acesteia a devenit mult mai discretă şi mai bine acoperită decât în trecut, ajungându-se practic, în 1914, ca guvernul francez să nu mai poată a se informa cu exactitate asupra uneltirilor periculoase ale agenţilor ruşi. Sub noua acoperire, agenţia nu s-a limitat doar la colectarea de informaţii, ci a recurs la „măsuri active” menite a influenţa guvernele străine şi opinia publică, precum şi la „acţiuni speciale”, implicând diferite forme de violenţă. Agenţia s-a dovedit foarte penetrantă. De exemplu, dintre cei cinci membri ai comitetului Partidului bolşevic din Sankt Petersburg nu mai puţin de patru erau agenţi ai Ohranei.

Deşi sistemul ţarist rus de informaţii secrete era confuz şi slab coordonat, el a stabilit o serie de precedente importante pentru perioada sovietică de după

1917.

În SUA, războiul civil (1861 – 1865) între Nordul unionist şi

Sudul scizionist a evidenţiat rolul important al activităţii de informaţii şi contrainformaţii în asigurarea victoriei finale de partea armatei nordiste.

Lucrările de specialitate fac referire la iniţiativa lui Allan Pinkerton, care, în

1861, cu sprijinul lui Abraham Lincoln, a fondat la Washington United

States Secret Service. Doi ani mai târziu, deci în plin război civil, a luat fiinţă, din iniţiativa nordiştilor, Biroul de Informaţii Secrete Militare

(Military Intelligence Biro), care, ulterior, a devenit prima agenţie secretă profesionistă americană. Acest birou a fost secondat, din 1882, de Office of

Naval Intelligence, creat la Departamentul Marinei (Navy Departament), iar din 1885 de Military Intelligence Division, subordonat Ministerului de

Război (War Departament). Cele două structuri au fost reorganizate în 1908

de către Statul Major General, într-un birou de informaţii şi contrainformaţii, numit „G 2” (Governmentmeri). Avându-se în vedere concurenţa dintre aceste structuri informative şi lipsa unui compartiment de centralizare şi

Baliză a informaţiilor, istoricul Cristopher Andrew a ajuns la concluzia că

UA au reprezentat în realitate „ţara cea mai puţin pregătită pentru război”.

Japonia, la rândul ei, o mare putere imperială a Extremului Orient, te consolidase considerabil în urma reformelor de modernizare, începute în

68 Prin aşa-numita „revoluţie Meiji”. Activitatea de spionaj şi poliţie

Beretă se bucura în Japonia de o tradiţie încă din evul mediu şi cunoscuse tensiuni inimaginabile pentru ţările Europei. La două decenii după io j/oluţia Meiji, Imperiul nipon se afla în momentul creării unei industrii aprii, pe baze moderne, după modelul ţărilor înaintate din Europa.

j; tivitatea de informaţii a fost imediat conectată la acest obiectiv. Pentru a-şi

Dderniza structurile de informaţii, japonezii au trimis o delegaţie specială în brmania. Cu încuviinţarea Kaiserului, Suber a pus la dispoziţia japonezilor ptructori militari din armata prusiana, acoperiţi de glorie în războiul cu aţa (1870 – 1871), dar şi agenţi cu experienţă în activitatea de spionaj. Prin n-are, avem de-a face cu o suprapunere a experienţei tehnicilor şi tenacităţii

rmane peste fanatismul tradiţional japonez, adică supunerea oarbă şi jrtărârea de a-şi da viaţa pentru „divinul Mikado" (împărat). Ce putea ieşi

— O asemenea combinaţie nu ne rămâne decât să ne imaginăm, întrucât multe lucruri concrete despre eficienţa spionajului nipon nu avem, şi sta pentru că japonezii au un cult pentru intimitate şi păstrarea cu sfinlie a secretelor. Ceea ce găsim consemnat în istoriografie este că japonezii, fel ca europenii şi americanii, şi-au creat structuri informative şi contrain

rmative militare în cadrul marinei şi a trupelor de uscat. Un astfel de ser-Iciu, subordonat Ministerului de Război, s-a numit Kempei Tai. O trăsătură

teresantă, a activităţii de informaţii nipone, o constituie faptul că aceasta nu apanajul doar a organelor de stat, ci şi o îndeletnicire a „societăţilor atriotice" particulare. Un rol însemnat în epocă l-a jucat Asociaţia Oceanului negru, creată la sfârşitul deceniului nouă. Agenţii acestei asociaţii, sub lifăţişarea unor negustori de mărunţişuri, frizeri, meşteşugari sau servitori, râu infiltraţi în China de nord, în Coreea, în Manciuria şi mai cu seamă în pgjunile ocupate de Rusia (fortăreaţa Port Arthur), în satele şi oraşele unde construiau fortificaţii ori unde erau încartiruite unităţi militare. Istoricii jvichard Deacon şi Jean-Pierre Alen au acordat spaţii largi în lucrările lor titra a evidenţia rolul important jucat de spionajul nipon în obţinerea ictoriei în războiul ruso-japonez din 1904.

Ca o concluzie, se poate spune că cel puţin Anglia, Franţa, Rusia şi

UA, deşi dispuneau de servicii secrete militare organizate din timp, la ticeputul războiului mondial au dovedit totuşi că sunt depăşite în ceea ce iveşte eficienta acestor instituţii, adică obţinerea unor informaţii cu valoare despre intenţiile potenţialilor adversari. Acest aspect a fost cunoscut cu obiectivitate de către preşedintele SUA, Woodrow Wilson.

Într-o alocuţiune publică, rostită după război: „Fiecare ţară din Europa avea serviciu secret pentru că toate voiau să fie pregătite când Germania avea i atace, iar singura diferenţă dintre Serviciul Secret al Germaniei şi celelalte kra că Serviciul german afla mai multe lucruri decât ele! Germania a atacat pelelalte naţiuni ce nu ştiau despre acest lucru şi nici nu erau pregătite pentru l ceva”.

Primele structuri informative româneşti, în România, ca şi &

cazul tuturor Marilor Puteri care s-au înfruntat în prima mare conflagraţia londială, serviciile secrete îşi aveau originea la sfârşitul secolului trecut of>

lân primele decenii ale veacului XX. Apariţia primei structuri informativ

justituţionalizate cu caracter militar s-a înscris în amplul proces de organizare a armatei române moderne, ca o necesitate impusă de apărarea şi consolidarea statului naţional român realizat prin Unirea Principatelor.

Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza (la 5 ianuarie 1859 ca domn al Moldovei şi la 24 ianuarie ca domn al Ţării Româneşti) a reprezentat o soluţie ingenioasă oferită de clasa politică românească din cele două principate, în care generaţia revoluţionarilor paşoptişti a avut preponderenţă, în sensul că a satisfăcut atât aspiraţiile de unitate naţional statală ale românilor cât şi prevederile Tratatului de la Paris din 1856.

Alegerea aceluiaşi domnitor în Moldova şi în Ţara Românească nu a reprezentat însă Unirea propriu-zisă. Pentru aceasta era nevoie de un ansamblu de măsuri şi reforme în administraţie, justiţie, apărare naţională şi ordine publică, economie, cultură etc. Până la sfârşitul domniei sale.

Alexandru Ioan Cuza a reuşit cu tact, răbdare şi inteligenţă să realizeze vastul program de reforme, aşa încât, pe bună dreptate, el rămâne în istoria românilor ca „domnul Unirii”.

Opera reformatoare desfăşurată în direcţia unificării şi modernizării instituţiilor naţional statale româneşti a avut loc într-o conjunctură internă şi internaţională, dacă nu ostilă, cel puţin nefavorabilă.

Pe plan intern lupta politică între unionişti şi antiunionişti din perioada dinainte de ianuarie 1859 a căpătat alte valenţe şi coordonate, continuând a se manifesta în ciocnirea de interese dintre

partida liberală şi partida conservatoare, miza fiind sensul şi esenţa reformelor. Pe plan extern se manifestau ostil cauzei unirii o serie de medii politico-diplomatice, în special cele din imperiile vecine: Otoman, Ţarist şi Habsburgic. Mai mult.

Unirea nu a fost recunoscută la început decât pe timpul domniei lui

Alexandru Ioan Cuza, după care, Ţările Române, conform Statutului

Dezvoltator al Conferinţei de Pace de la Paris, trebuia să revină la situaţia dinainte: cu doi domni, două capitale, două parlamente, două armate, etc. în astfel de circumstanţe s-a creat „monstruoasa coaliţie", o alianţă tactică între vârfurile liberale şi cele conservatoare care au uneltit la îndepărtarea domnitorului Cuza şi aducerea în secret a unui domn străin, dintr-o veche familie regală. Practic, lovitura de stat din 10 februarie 1866 – abdicarea forţată a lui Cuza şi înlocuirea sa cu Carol de Hohenzollern – a însemnat un

«doilea moment în care clasa politică românească din Principatele Unite a găsit o soluţie inteligentă, prin care Europa a fost pusă în faţa faptului

Plinit. Noul domnitor provenea dintr-o veche familie regală din Prusia şiatorită acestui prestigiu, el nu mai putea fi contestat.

Prin urmare, prima fază a procesului de unificare naţional statală în societatea românească s-a realizat prin cele trei coordonate fundamentale:

ola alegere a lui Cuza, vasta operă reformatoare în sens de unificare şi

°dernizare instituţională şi înlocuirea rapidă a lui Cuza cu un prinţ străin

— Să-i poată consolida şi continua opera, în vastul program reformator

Jiiţiat de Cuza se înscrie şi instituţionalizarea primelor structuri de inforjiaţii, pe care domnitorul şi-a fundamentat o serie de acte decizionale de a importanţă.

Încă din primele luni de domnie, Cuza a luat măsuri pentru

nplicarea întregului aparat de stat în culegerea informaţiilor necesare actului cizional pentru realizarea deplinei unificări a ţării. Un rol deosebit a revenit în acest sens Ministerelor de Interne, de Război, de Justiţie şi

Afacerilor Străine. Aceste ministere au acţionat în cooperare şi sub directa rdonare a domnitorului pentru neutralizarea cercurilor ostile din interior

exterior.

Ministerul de Interne, îndrituit cu menţinerea ordinii publice, a ssfăşurat activitate informativă prin personalul specializat, iar informaţiile interes pentru siguranţa satului se raportau prefecţilor de poliţie, primului

Ministru şi apoi domnitorului. Activitatea informativă în teritoriu (judeţe) a ăst mult îngreunată, întrucât la început structurile statale nu reuşiseră să-şi

treeze o poliţie secretă care să desfăşoare o activitate specifică cu ajutorul

Centurii, iar pentru obţinerea informaţiilor prefecţii din judeţe erau nevoiţi i plătească sume mari din fonduri proprii. Ulterior, poliţiei i-au fost puse la dispoziţie „fonduri secrete" pe care le putea utiliza în procurarea de formaţii şi recompensarea propriilor agenţi.

Ministerul Justiţiei avea la rândul lui un rol important în obţinerea formaţiilor privind menţinerea stării de legalitate şi motivaţiile actelor ifracţionale. Parchetele şi tribunalele judecătoreşti care obţineau informaţii nu ocazia percheziţiilor sau din anchetarea celor arestaţi pentru diferite acţiuni, întocmeau sinteze şi buletine de informaţii pe care le înaintau primului ministru şi domnitorului.

În paralel, Al. I. Cuza a utilizat şi sistemul informării personale prin observare directă, la faţa locului, a stării de spirit şi mai ales a respectării legilor şi a corectitudinii cu care funcţionarii statului îşi exercitau atribuţiile

Ide serviciu.

Prin intermediul Ministerului Afacerilor Străine s-au creat primele

Istructuri care desfăşurau în paralel cu misiunile diplomatice, activităţi

(informative peste hotare. Prin agenţii misionari şi funcţionarii diplomatici se jjbuşea obţinerea unui flux informaţional de utilitate pentru domnitor în lalizarea relaţiilor cu vecinii, dar şi în cunoaşterea a ceea ce era de aodernitate şi utilitate în evoluţia instituţiilor europene, economie, politicii

externe promovate de Marile Puteri şi, nu în cele din urmă, a

domeniul

lilitar sub toate aspectele sale (strategie, tactică, tehnică, dotare Şt aprovizionare). Au fost implicaţi oameni politici de încredere ai domnitorul 111

I şi înalţi funcţionari de stat trimişi în misiuni speciale de informare, precui”.

D. Brătianu, 1. Ghica, V. Mălinescu, V. Alecsandri.

Ministerul de Război, devenit garant al apărării integrităţii statului român, a primit atribuţii şi pe linia asigurării ordinii interne şi a restabilirii ordinii în caz de tulburări.

Un moment important îl constituie data de 12 noiembrie 1859, când domnitorul Alexandru Ioan Cuza, prin înaltul ordin de zi nr. 83, a înfiinţat

Statul Major General al armatei, în componenţa căruia a apărut ca element de structură Secţia a II-a, primul serviciu de informaţii al armatei române, condus de sublocotenentul Gheorghe Slăniceanu, ajutat de sublocotenentul

Ştefan Fălcoianu. Principalele atribuţii fixate prin actul normativ au fost:

Întocmirea lucrărilor statistice, culegerea şi centralizarea datelor şi informaţiilor ce interesau operaţiile tactice şi strategice, precum şi cunoaşterea itinerariilor militare.

Totuşi, activitatea acestei structuri a fost redusă, simţindu-se nevoia unui serviciu mai cuprinzător şi cu o problematică mai largă, dar tangentă cu nevoile armatei. S-au pus bazele activităţii de informaţii militare peste hotare, prin ofiţerii trimişi la studii în străinătate, în special în Franţa, pe câmpurile de luptă din Europa sau chiar în America. O atenţie deosebită s-a acordat informaţiilor obţinute de trupele de grăniceri, mai ales pe linia

Dunării, unde începuseră incidente între autorităţile române şi cele otomane, mai ales între marinarii turci şi cei români.

Secţia a II-a şi-a desfăşurat activitatea până în anul 1865, când Statul

Major General a fost desfiinţat, atribuţiile sale administrative fiind trecute la

Direcţia l din Ministerul de Război. Ofiţerii au fost repartizaţi la corpurile de trupă şi la cele patru divizii teritoriale existente atunci, constituindu-se într-un „corp de stat-major” cu ofiţerii dispersaţi pe

teritoriu.

Aparatul informativ şi contrainformativ special condus de

Cezar Librecht. I se reproşa domnitorului Alexandru Ioan Cuza de către adversarii politici – şi din păcate acest reproş era în parte fundamentat – că se înconjurase de o „camarilă”, adică de o clică ce izbutise să-i câştige încrederea. Folosindu-se de aripa protectoare a domnitorului, „camarila” făcea trafic de influenţă şi se îmbogăţea, ceea ce a dus la dezamăgirea oamenilor de bună credinţă.

În fruntea acestei „camarile” se găsea Cezar Librecht, inspectorul general al poştelor şi telegrafelor, de origine belgian. Inteligent, abil şi curtean, Librecht a ştiut să se facă util domnitorului, ajungând să aibă o reală pu

El fusese avansat de Cuza de la soldat la sublocotenent, fiind detaşat cu acest grad la Statul Major. Odată cu avansarea sa la gradul de maior, ibrecht a fost numit în funcţia de adjunct domnesc. Influenţa câştigată de eigian a fost datorată în primul rând rapidităţii cu care îl informa pe

°ninitor, graţie reţelei telegrafice şi a relaţiilor personale. Prin reţeaua de goalterni şi prin legăturile sale personale, Librecht furniza domnitorului formaţii despre prefecţi, şefii de instituţii, miniştrii şi chiar despre primul listru.

Există numeroase documente din arhiva personală a lui Cuza care u păstrat şi care demonstrează că Librecht nu se limita la a informa, ci, iseori, formula aprecieri ori sugera soluţii. Alteori intervenea în favoarea ier cunoscuţi, în schimbul unor comisioane, ceea ce însemna trafic de uenţă. Aşa se explică şi averea considerabilă pe care a reuşit să o

bândească în câţiva ani. O avere acumulată nu din salariu de funcţionar iblic, ci din câştiguri ilicit obţinute, folosind trecerea pe care o avea pe igă şeful statului şi relaţiile sale cu miniştrii.

Sesizând că se bucură de apreciere, oamenii politici din jurul lui

«uza au început să-l trateze pe Librecht cu mai multă atenţie şi în mod prenitor. Cei din opoziţie ajunseseră însă să-l deteste. Nu este de mirare

[eci, că unul din cele dintâi acte, după abdicarea lui Cuza, a fost destituirea, aţă de arestarea şi trimiterea în judecată a lui Librecht, precum şi

— Hestrarea averii sale. Actele ce ni s-au păstrat ne arată că

acest fruntaş al

(camarilei” s-a amestecat şi în viaţa politică, în alegerile municipale ori chiar numirile de primari.

În afară de Librecht, socotit pe drept cuvânt „vârf” sau „tip

»: prezentativ”, opinia publică mai includea în „camarilă” alte rude ale lui puza, printre care Docan şi Cazărmi, apoi pe locotenent-colonelul Pisoţchi, şeful cabinetului domnesc, Baligot de Bayne, pe prefectul Poliţiei

Capitalei şi bunul camarad al lui Librecht în afaceri oculte, Nicolae Bibescu, je fostul ministru de finanţe şi vechi prieten al lui Cuza, Al. Cantacuzino, în sfârşit, pe agentul României la Paris, Iancu Alecsandri. Acestora li se reproşa

lă utilizează situaţiile lor sau rudenia cu domnitorul spre a face afaceri şi a se

[mbogăţi. Trebuie să recunoaştem că această goană după îmbogăţire nu era

faracteristică numai „camarilei” lui Cuza, ea cuprinzându-i pe mulţi, mari şi

nici din cei care reprezentau autoritatea de stat şi exercitau puterea.

Este incontestabil că sub toate raporturile, „camarila” şi în primul jând vârful ei, Librecht, i-a făcut mult rău lui Cuza. Ea a format unul din zmeiurile cele mai de efect ale propagandei adversarilor, adversari care iveau tot interesul să o dezvăluie pentru a o compromite în faţa opiniei publice. Casa sompuoasă a lui Librecht stătea ca o permanentă sfidare fo’

chii mulţimii bucureştene, ca un „memento” al traficului de influenţă şi al rfacerilor veroase. Dar această „camarilă” a iritat nu numai pe civili, ci deopotrivă şi pe militari, contribuind la coagularea „monstruoasei coaliţii” S1

deci la precipitarea deznodământului, respectiv înlocuirea lui Cuza.

I Am subliniat aceste aspecte întrucât se atestă că încă de la

[(începuturile statului român modern avem de-a face cu un fenomen care, di”.

(nefericire, se va repeta aproape obsedant în istoria serviciilor secrete roi» a

neşti şi anume, faptul că pe lângă structurile informative

instituţionalizate $

funcţionat şi acele reţele paralele ale „camarilelor" de la Curte. Datori

Intereselor personale ori de grup, prezenţa acestora a făcut ca cel puţin două princip" fundamentale ale activităţii de informaţii să fie puse sub semnul jjjtrebării: echidistanţa politică şi legalitatea. Că aşa au stat lucrurile şi nu altfel ne vom convinge din aspectele principale ale următorului caz.

Asasinarea primului ministru Barbu Catargiu. În 1862.

Alexandru Ioan Cuza, domnul Unirii, îndemna – fără efecte practice însă – pe colonelul Nicolae Bibescu, prefectul Poliţiei Capitalei, să se intereseze de organizarea unei „cancelarii de renseignementare". Existenţa unei asemenea structuri informative cu atribuţii de investigare secretă a cazurilor cu relevanţă în domeniul apărării siguranţei naţionale, ori pentru protejarea şi promovarea intereselor de stat, era de absolută necesitate, având în vedere jocul deosebit de periculos al confruntărilor dintre conservatori şi liberali, ce domina scena politică românească din acea vreme.

Un tragic eveniment, ce poartă pecetea acestor acerbe confruntări politice, s-a petrecut la 8 iunie 1862, când primul ministru conservator.

Barbu Catargiu, a căzut victimă unui odios atentat terorist. Asasinatul propriu-zis se produsese între orele 5 – 6 seara, când trăsura deschisă în care se afla primul ministru, însoţit de colonelul Nicolae Bibescu, trecea pe sub clopotniţa Mitropoliei. Au fost trase două focuri de armă. Un glonte l-a lovit pe Barbu Catargiu în cap, omorându-l pe loc, celălalt a trecut pe la urechea lui Bibescu, care de-abia după vreo sută de paşi a reuşit să oprească trăsura cu caii speriaţi. A fost suficient timp pentru ca atentatorul să dispară în viile de pe dealul Mitropoliei.

Interesant e că Barbu Catargiu se dovedise conştient că prin demersurile sale politice şi fermitatea cu care le susţinea se expunea unui mare pericol2. Chiar cu o jumătate de oră înainte de a fi asasinat, el rostise în

Parlament o frază rămasă memorabilă: „Voi prefera moartea mai înainte de a călca sau de a lăsa să se calce vreuna din instituţiile ţării". Numai că o astfel de voinţă politică avea nevoie, pentru a se impune, de acele „instrumente", adică servicii de „reseignementare" –

cum le denumea, după moda franceză, domnitorul Alexandru Ioan Cuza –, care să apere instituţiile ţării şi integritatea înaltelor personalităţi din conducerea statului. Din nefericire, la

Cernea respectivă, astfel de „instrumente” lipseau cu desăvârşire. Mai mult, cercetările începute de organele în drept pentru descoperirea autorului sau

Morilor asasinatului au fost întrerupte brusc la scurtă vreme şi „din ordin”.

gura certitudine a fost că asasinarea lui Barbu Catargiu nu fusese opera

este vorba despre un proiect de lege rurală, prezentat în Parlament, care nu se

Prin ba esende un a-Proiect conservator ce fusese respins anterior de domnitor, ace f0316 aran” erau deposedaţi de pământurile pe care le munciseră de veacuri. Faptul a P k a Cut la împotriva h „să se ridice întreaga opoziţie liberală care dorea o rezolvare

°blemei agrare în interesul ţărănimii.

I, „i He7 ecilibrat osihic ci urmarea unul pentru a se pune bine cu noii stăpâni; printre ei pot fi şi agenţi special folosiţi nu-i individ izolat, eventual a unui dezecihbratpsime e v & informaţii false».

omplot bine organizat şi cu implicarea unor mal e autoritaj a

suspiciunile au planat chiar asupra colonelu Ş* şi Cartier General, iar o parte din efectivele secţiei au fost trimise să lucreze

Mitici – poreclit, tocma SSto mi ardelean de origine, direct cu trupele operative. Cu toate acestea, Secţia a II-a nu a corespuns pe supra unui anume liheorgne nogdu. nimeni” Documentele deplin cerinţelor de informare ale comandamentului armatei române. Au apt ofiţer de carieră se pare că nu a specialiştii şi mai ales experienţa necesară în menez activităţi.

friuii sugerează că Bogaţi era în r™e ™. te atât în beneficiul Despre rolul informaţiilor în cursul operaţiilor militare, la care au luat parte ffmtul secret. El îndeplinise mai multe misiuni secre dominaţieipele române în războiul din 1877, întâlnim câteva aspecte interesante în

Conducătorilor partidelor revoluţionare om ţ < r dou enloriile generalului Alexandru Cernat: „Pentru ziua de 30 auust onovnov, imoral, care îl putea determina ia cri. îmbunătăţise substanţial, din Plevna un individ grec care s-au prins la avanposturile noastre şi care

imediat după atentat, starea sa material ulterior părăsise ţara, au asigurat că Osman Paşa se aştepta a fi atacat a doua zi, ştiind că este levenind chiar un om bogat, precum şi ţap scrisoare către aniversarea împăratului şi au luat toate măsurile de apărare în consecinţă.

Iesimţindu-se probabil în siguranţa. Mai ««„j Uce cauzde Imediat în.am dus ja poradin, unde se afla Cartierul Prinţului Carol

3 ostache Negri, Alexandru Ioan Cuza a fanatismul politic au [domnitorul României – n.n.] şi acolo am găsit şi pe Marele Duce Nicolae, asasinatului, pe care l-a dezaprobat categoric„Ţ cărora le-am pus în cunoştinţă cele ce mi se comunicase de spionul grec şi la înarmat braţul celui ce a lovit pe domnul Catargiu. propunerea ce le-am făcut, de a se amâna atacul pentru altă zi, când putem

„Dentă o interesantă surprinde pe Osman Paşa. Marele Duce mi-au răspuns că a doua zi trebuie a

Din experienţa războiului de mtfep, „noada 1877. se face atacul, fiind aniversarea împăratului tuturor Rusiilor şi că toată experienţă în activitatea de informaţii militare s-a acum u! a o-oman D acum armata imperială ori va pieri ori va lua Plevna”. Deci, generalul Cernat a

1878 în timpul războiului dintre Rusia ţarista şi lui. Pe „u t 77 pentru încercat să valorifice cu inteligenţă informaţia obţinută, dar n-a fost luat în se ştie, la acest război a participat şi armata romană, am g segmă e & în ziua de 3Q auguġt (87? a [& uimperiale mse a-şi consolida statutul de ţară independenta, PL de Războiui de comandate de generalul Skobelev au început lupta, căzând în capcanele românilor evenimentul mai este cunoscut su arilor tru înzes. otomanilor. Ruşii au pierdut în câteva ore 18.000 de oameni morţi şi răniţi.

Independenţă. Documentele atestă că în caaruile. fi luat flinţi Dar şi acţiunea armatei române a fost respinsă, înregistrându-se 2 200 de trare şi mai buna organizaremilitară, în constituit Secţia a II-a cu oameni morţi şi răniţi. Insuccesul nu s-a datorat numai trufiei coman-Depozitul General de Război, în cadrul carudesfăşoare damentului rus, ci şi slabei cunoaşteri a dispozitivului inamic. Alexandru misiuni de informare şi cercetare, uesp slăniceanu a trimis la 6 iuli «Candiano-Popescu, comandantul Batalionului 2 vânători, care a lăsat în

(” y-*; ™ Sre menţiona că: „Informaţiile f Valea plângerii de la Griviţaj în ziua atacului> 90 de morţi) fi acuza pe

1877, marilor unităţi, o Instrucţiune în t» generalul Gheorghe

Anghelescu de lipsă totală de iniţiativă în organizarea culeg în primul rând de la prizonieri, ce/e mişcării şi situaţi» cunoaşterilor speciale şi critica atitudinea condamnabilă a maiorului vedere însemnătatea ce o a™™ (bi uite întrebuinţaf Lahovary; care motivase că recun Oaşterea terenului din faţa redutelor de la inamicului se prescriu mai au f în surnar de chestiunţ Gnviţa nu a putut fi executată din cauza obiective. În

pentru a dobândi asemenea J ezertorilor şi locuitorilor Oaşieiile făcute superficial cu două zile înainte de atac stabiliseră că principale ce se dures f informaţii prin intercepta«sta o singură redută Griviţa. Când ostaşii români s-au apropiat, au

...j – „form5 ri; „rin pericolului de «nfonnăni prin este ne e

Se luată în seamă. Dezertorii spun întotdeauna mai mult decât ştiu, nun «noaşterea unei poziţii, oricât ar fi de înconjurată de primejdii". Chiar şi din urmă prin aşezarea ** atât cu stupoare că erau două redute> bin7 plasate. disp Pozitiv cu o

I

ziariştii străini au remarcat imediat neglijenţele condamnabile ale ofiţerilor români stat-majorişti în procurarea informaţiilor despre inamic. Aşa de ixemplu, Marchizul del Valle de Toje, corespondentul ziarului madrilen

„Imparcial", îşi informa cititorii, pe un ton foarte dur, despre greşeala maioului Lahovary şi a altor ofiţeri români, despre care scria că „trebuiau condamnaţi la moarte", deoarece „aceste acte izolate de laşitate au produs o adâncă indignare în piepturile bunilor patrioţi". La rândul lui, Mihai Dumirescu, care fusese rănit în luptele pentru cucerirea redutei l de la Griviţa, referindu-se la dezastrul produs ca urmare a lipsei de informaţii, se adresa, în

1893, noii generaţii de ofiţeri de stat-major cu rugămintea ca atunci „când fac recunoaşteri, să nu le facă pripit, ci cu multă băgare de seamă, atât în timp de pace şi mai cu osebire în vreme de război, când o recunoaştere poate costa atâtea vieţi omeneşti".

Ostaşii români au învăţat repede din această tragică experienţă, fapt pentru care şi-au supravegheat foarte atent adversarul. Tot generalul

Alexandru Cernat povesteşte că trupele noastre din Divizia a 4-a au observat că grosul oştirii otomane începuse să iasă din redută, pe la orele 16, probabil pentru a se aproviziona cu hrană şi muniţie. Simţind

momentul de slăbiciune, generalul a ordonat atacul, pentru a realiza surprinderea. Ostaşii români au ocupat astfel reduta Griviţa l fără prea multă rezistenţă, capturând şi un steag de luptă, „în zadar a doua zi şi mai târziu s-au încercat turcii a o relua căci întotdeauna au fost respinşi” – îşi încheia generalul Cernat povestirea despre Plevna.

Extrem de interesant este şi faptul că nu numai corpul ofiţeresc de comandă al armatei române a conştientizat, în urma acestui război, rotai important al informaţiilor despre inamic. De exemplu, marele pictor Nicolae

Grigorescu, cel care a însoţit armata română pe toată durata campaniei, ne-a lăsat o serie de picturi, desene, crochiuri – prea bine cunoscute – ce înfăţişează eroismul ostaşilor români. Printre acestea se remarcă şi tabloul intitulat „Spionul”, de fapt un portret ce dezvăluie o figură enigmatică surprinsă pe un fundal întunecat, cu o privire pătrunzătoare ce impresionează şi atenţionează parcă mustrător pe cei ce r-a-l iau în seamă ori îi desconsideri

„Meşteşugul”.

În anii care au urmat Războiului de Independenţă, s-a pus cu tot mai multă acuitate problema înfiinţării unui serviciu de informaţii care’s»

corespundă necesităţilor armatei, precum şi pregătirea cadrelor care’s*

Îndeplinească astfel de misiuni atât în timp de pace cât şi în vreme de războ

S-au elaborat numeroase proiecte de organizare, stabilindu-se şi mijloace

necesare pentru activitatea de informaţii. Colonelul Ipătescu, comanda»”;

Regimentului 17 Mehedinţi, a publicat, în 1881, o lucrare intitulată «Serv

ciul de siguranţă în campanie”, unde, pe baza experienţei războiului

1877 – 1878, prezintă câteva procedee de recunoaştere a terenului şi obţinere a informaţiilor despre inamic. El propunea constituirea unor specializate, în care să intre de la doi oameni până la o companie sau un escadron, în funcţie de necesităţi. Pentru recunoaştere, era necesar „un secret”, adică o parolă sau un semn convenţional. Printr-o cercetare minuţios planificată, patrulele puteau

intra în posesia unor informaţii importante

Despre dispozitivul, tăria forţelor, garda şi ariergarda inamicului. Colonelul

Ipâtescu mai enumera şi sursele, care în opinia lui puteau furniza informaţii preţioase, fără a-i neglija nici pe copii.

Reînfiinţarea Secţiei a 2-a Informaţii. Experienţa războiului din 1877 – 1878 reliefase din plin necesitatea funcţionării permanente a unui organism superior de concepţie şi comandă, menit să asigure adaptarea structurilor militare la noile condiţii de dezvoltare create de obţinerea independenţei naţionale şi de numeroasele modificări survenite în raporturile de forţe pe arena internaţională.

La 29 noiembrie 1882, prin înalt Decret Regal, cu nr. 2945, Statul

Major General a devenit organul permanent de conducere a armatei, având în compunere trei secţii: Secţia I (personal, mobilizare, operaţii), Secţia a II-a

(informaţii) şi Secţia a III-a (comunicaţii şi transporturi).

Legea asupra serviciului de stat major, promulgată în 1883, prin înaltul Decret Regal cu nr. 809 şi Regulamentul serviciului de stat major, elaborat cu un an mai târziu, au stabilit în detaliu atribuţiile noului organism şi componentele sale. Conform Regulamentului, Secţia a II-a avea următoarele atribuţii: reglementarea şi pregătirea diferitelor servicii auxiliare ale armatei şi corpurilor de armată în campanie, precum şi serviciilor de căi ferate, poştă, telegraf, informaţii; studiul forţelor militare ale diferitelor state străine şi observarea continuă a afacerilor lor militare; istoricul campaniilor şi marilor operaţiuni ale armatei; studiul şi experimentarea chestiunilor

Ştiinţifice care prezintă un oarecare interes pentru armată.

În 1886 Ministerul de Război a elaborat instrucţiuni provizorii”.

privind înfiinţarea pe lângă fiecare comandament a unor „servicii de sxploatare, recunoaşteri şi informaţiuni secrete”. Capitolul I al Instrucţiunilor stabilea că „în război este de cea mai mare importanţă a se avea ştiinţă despre poziţiunile, mişcările şi intenţiile inamicului şi de a împiedica, ca el să descopere pe ale noastre”. Unui astfel de serviciu i se încredinţa misiunea „să

Pioneze orice mişcare şi să informeze pe comandant, să procure şi să dea

formaţii asupra mişcărilor adversarului”.

Odată cu înfiinţarea Şcolii Superioare de Război, în 1889 s-a şi un curs de specialitate, care la capitolul VI prezenta „Serviciul iunilor". Interesante sunt argumentaţiile acestui curs, care fixau rolul

°urmaţiilor în conducerea războiului. „Serviciul informaţiunilor – se

Aporia în cursul sus-citat – are ca scop a procura comandantului superior

e relative la inamic şi teren, de care are trebuinţă pentru conducerea peraţiunilor [...]. Rareori comandantul poate dobândi ştiri prartă «i comandantul poate dobândi ştiri exacte şi

complete asupra poziţiunii, forjelor şi proiectelor inamicului, în general, leputând afla nimic cert, el conta a descoperi o parte din adevăr, a ridica un

olţ al vălului care ascunde situaţia. Luminat asupra unui punct precis.

comandantul va putea adeseori deduce restul, ori cel puţin va putea obţine irobabilităţi suficiente pentru a lua o hotărâre. Lipsit de ştiri, comandantul

ste paralizat. Serviciul informaţiunilor are prin urmare un rol capital în conducerea războiului [subl. n.]. Cei mai mari generali au afirmat importanţa acestui serviciu prin îngrijirea ce au adus organizării şi funcţionării lui.

Importanţa însă a crescut proporţional cu mărimea efectivelor. Cu armatele mici de altă dată era cu neputinţă a modifica dispoziţiile sale potrivit cu circumstanţele noi. Astăzi, dacă nu primeşte ştiri în momentul oportun, comandantul poate fi redus la neputinţă, din cauza greutăţii de a mişca armate de un efectiv mare". Cursul stăruia în continuare asupra unor aspecte precum: necesitatea, organizarea şi principalele mijloace de informaţii.

Deosebit de semnificative pentru a se aprecia spiritul epocii erau mijloacele de informaţii principale recomandate cursanţilor şi anume: 1) hărţile şi documentele adunate din timp de pace; 2) documentele găsite sau luate de la inamic; 3) interogarea locuitorilor, prizonierilor şi dezertorilor; 4) spionajul

(în sensul recurgerii de către M.St. M. la serviciul agenţilor rezidenţi în rândurile inamicului, în vremuri de pace ori de război; 5) informaţii procurate de cavalerie; 6) recunoaşterile prin ataşaţi militari; 7) recunoaşterile topografice etc.

Dacă din punct de vedere teoretic se poate susţine că exista o încadrare în spiritul epocii, practic însă organizarea unui serviciu secret de informaţii cu caracter militar în România, care să corespundă nevoiloi armatei, întâmpina şi în continuare mari greutăţi.

FRONTUL SECRET ÎN PERIOADA PREMERGĂTOARE PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

Este adevărat că sfârşitul primului război mondial a adus poporului român realizarea „visului de veacuri", adică Marea Unire. Numai că „miracolul românesc" s-a realizat, de data aceasta, într-o situaţie internaţională favorabilă, care, la drept vorbind, era greu de anticipat, arunci când în primăvara anului 1918, România definitivase tratatul înjositor cu Germania.

Tratatul, încheiat pe o perioadă de 90 de ani şi care, dacă ar fi fost aplicat nu ar fi avut altă consecinţă decât secătuirea economică a ţării şi ştirbirea gravă a independenţei şi suveranităţii naţional-statale, a fost ratificat de

Parlamentul român dar nepromulgat de rege. Cu merite incontestabile.

Ferdinand I, „Regele întregitor", a tergiversat parafarea tratatului în speranţa producerii unui miracol, care nu a întârziat să apară, în sensul capitulării

Germaniei şi astfel, cu doar 24 de ore înaintea semnării armistiţiului de la

Rothondes, între Germania şi Puterile Antantei, la 11 noiembrie 1918.

România – care fusese prevenită prin canalele diplomatice secrete despre un asemenea deznodământ – a declarat nul şi neavenit tratatul ei cu Reichul

Wilhelmian, a purces la o nouă mobilizare a armatei, ceea ce a făcut ca practic, la sfârşitul războiului, să se afle în tabăra marilor învingători, iar în conjunctura creată de prăbuşirea imperiilor ţarist, austro-ungar şi german.

România să-şi poată realiza unitatea naţional-statală şi apoi chiar s-o poată apăra cu arma în mână, printr-o campanie victorioasă împotriva Ungariei guvernate din martie 1919 de regimul comunist al lui Béla Kun.

Fără îndoială că realizarea acestui deziderat naţional poate fi atribuit stării de spirit a majorităţii românilor total conectaţi

aspiraţiilor seculare de unitate naţional-statală, aspect sesizat şi recunoscut chiar şi de inamicii de atunci. Generalul Maximilian (Max) Ronge, şeful Serviciului de informaţii şi contrainformaţii austro-ungar, avea să mărturisească faptul că în acele

Hnprejurări grele pentru poporul nostru (primăvara şi vara anului 1918), românii reprezentau „un inamic mai periculos decât la începutul războiului".

51 ca „iridenta română nu era, în niciun caz, o mişcare chemată la viaţă în mod artificial".

Cu toate acestea nu poate fi evitat un răspuns la întrebarea: cum s-a

JUns ca situaţia României să depindă atât de mult, în momentele decisive, de cul de interese al Marilor Puteri, iar trecerea de la extaz la agonie şi apoi

Vers să fie greu, dacă nu imposibil, de premeditat?

Vom încerca, în cele ce urmează, doar să schiţăm un răspuns posibil n demers istoric ce-şi propune să reconstituie, pe baza unor itinente edite, dar şi inedite, situaţia acelor instituţii, care ar fi trebuit să

31

(formeze din timp, adică serviciile secrete, la începutul primei conflagraţii jondiale. Ne vom referi în părţile esenţiale la: cauzele izbucnirii războiului să implicarea serviciilor şi diplomaţiilor secrete, tratatele şi angajamentele secrete la care România a fost parte, evoluţia comunităţii informative fmâneşti, principalele activităţi desfăşurate, metodele şi mijloacele folosit pentru procurarea informaţiilor şi în baza cărora se pot formula concluzii prind arta informaţiilor.

Înfiinţarea organelor de siguranţă, în primul deceniu al

Blului XX se înregistrează primele eforturi de organizare a unor structuri formative şi contrainformative în domeniul politic intern. Clasa politică dia

România a realizat că în epoca modernă siguranţa generală a satului nu era îi o necesitate de racordare la moda europeană, ci avea să devină prin ea îi o problemă fundamentală, deci de grabnică şi serioasă luare în insideraţie şi soluţionare.

După cum mărturisea Eugen Cristescu, fost şef al Siguranţei (1927

934) şi apoi al Serviciului Special de Informaţii (1940 – 1944): „până în anul

905 statul român poseda pe teritoriul Vechiului Regat oficii de poliţie în iraşe, complet dependente de fluctuaţiile politice”. Exista şi practica, deloc productivă pentru astfel de instituţii, ca numirea funcţionarilor publici să se acă odată cu guvernele, fapt pentru care „nu se poate vorbi de o operă de

Continuitate în acest răstimp de vreme”. Memorialistul citat, observa astfel o iblemă de maximă actualitate. Organele de poliţie sunt organe de stal ituite cu apărarea ordinii publice şi siguranţa cetăţenilor. Prin urmare, iel de instituţii nu trebuie să se amestece în jocurile politice. Practica uimirii şefilor din structurile poliţieneşti în funcţie de venirea la putere 2

lui partid sau altul, nu făcea altceva decât să creeze impresia, în rândul iliţiştilor, că activitatea lor va fi apreciată doar în funcţie de orientării.

partidului de guvernământ. Indirect, Eugen Cristescu pledează pentru °

poliţie profesionistă, cu funcţionari care să beneficieze de şansa continuităţi1

În funcţie, fără nicio implicare în jocurile politice de culise. Poliţia trebuie şi apere deci ordinea socială şi nu interesele de partid.

Prin legea din 17 martie 1905 s-a creat un Serviciu al Polip

Generale a Statului în Direcţia Administraţiei Generale din Ministerul”.

Interne, care avea în obiectiv supravegherea curentelor subversive 5

examinarea stării de spirit a populaţiei. Acest serviciu centraliza rapoarte

Informative ale poliţiştilor din ţară şi le prezenta ministrului de Interne sp1

rezolvare. Poliţiile de la oraşe erau subordonate prefecţilor de judeţ.

Prefectura Poliţiei Capitalei exista un Birou de informaţii care se ocupa problemele specifice poliţiei judiciare.

În afara acestora mai existau şi poliţiile de frontieră care culeg6

date şi informaţii, prin folosirea surselor ocazionale, despre călătorii str

veniţi în România. Nu exista încă o agentură secretă, bine conspirată.

Aşa se poate explica faptul că răscoalele ţărăneşti din 1907 au factorii de conducere ai statului român. Neputându-se stabili geneza acestor evenimente s-a simţit nevoia creării unor structuri specializate care să

Dispună de „antene răspândite pe tot teritoriul ţării şi care să îndeplinească atât misiunea contrainformativă cât şi pe cea informativă, peste frontiere".

Acestea au fost în esenţă cauzele care au condus la înfiinţarea, în anul 1908.

Direcţiei Siguranţei Generale a Statului din Ministerul de Interne. Noua instituţie avea ca principale atribuţii „să conducă activitatea poliţienească, administrativă şi judiciară pe întreg teritoriul ţării".

Un atentat „misterios". La aproape un an după crearea lor, organele de siguranţă au fost implicate, din nefericire, într-un periculos joc politic. Este vorba de atentatul asupra primului ministru liberal, Ionel

Brătianu. Câteva spicuiri din presa vremii şi rezultatele unor cercetări oferite de istoriografie sunt relevante în acest sens.

În ziua de 8 decembrie 1909, la orele 18, Ionel Brătianu, însoţit de doi senatori, a părăsit sala de şedinţe a Senatului şi s-a îndreptat, pe jos, spre locuinţa sa de lângă Şcoala de Război. După ce s-a despărţit de cei doi senatori, în dreptul străzii Gloriei, i-a ieşit în cale un individ care a tras asupra lui trei focuri de revolver. Rănit, Brătianu a ajuns la domiciliul său.

Deşi a încercat să fugă, atentatorul a fost ajuns şi arestat de agenţi de poliţie, lângă Palatul Regal de la Cotroceni.

În buletinul medical dat publicităţii, la scurt timp, se menţiona că primul ministru fusese atins de două gloanţe, care provocaseră plăgi în regiunea omoplatului stâng şi în partea posterioară a toracelui drept. Ambele răni au fost lipsite de orice gravitate, aspect confirmat şi de repeziciunea cu care Ionel Brătianu s-a vindecat. La numai două săptămâni de la atentat, el a participat la dezbaterile din Cameră.

La anchetă s-a stabilit că atentatorul, Gheorghe Jelea Stoenescu, era de profesie lăcătuş, meserie pe care la acea dată nu o mai practica, întrucât fusese concediat de la Atelierele C.F.R. conducerea Consiliului

General a

Sindicatelor din România a confirmat că atentatorul fusese cu câţiva ani în

Urmă membru al Sindicatelor Ceferiştilor. Cu toate acestea, fosta apartenenţă a; lui Jelea Stoenescu la mişcarea sindicală a servit drept pretext guvernului toeral, prezidat de Ionel Brătianu, pentru a porni o campanie împotriva socialiştilorsindicalişti, pe care i-a acuzat ca fiind autori morali şi chiar

Complici ai atentatorului, în replică, N.D. Cocea, militant al mişcării cialiste, a declarat într-un interviu: „Am ajuns să trăim într-o atmosferă ţ J°rocită de spionare şi de denunţare sistematică... Se întâmplă un conflict e Poliţie şi muncitori! Totdeauna sindicaliştii ies vinovaţi”.

Esenţial e faptul că la 10 zile după atentat, Parlamentul a votat în cedură de urgenţă Legea contra sindicatelor, asociaţiilor profesionale, a citonarilor statului, judeţelor, comunelor şi stabilimentelor publice.

33

numită şi „Legea Orleanu”, care îngrădea mult drepturile şi libertăţile mişcării sindicale.

Atentatorul, Gheorghe Jelea Stoenescu a fost condamnat de Curtea cu Juraţi la 20 de ani muncă silnică. La 14 iunie 1910, Secţia a N-a a Curţii de Casaţie a respins recursul, sentinţa rămânând definitivă.

Încă mult timp după pronunţarea sentinţei, atentatul a frământat cercurile largi ale opiniei publice. Oamenii se întrebau cu îndreptăţire daci atentatorul acţionase de unul singur sau fusese numai o simplă unealta politică, având-se în vedere rapiditatea cu care guvernul acţionase prin elaborarea unei legi care îngrădea drepturile şi libertăţile mişcării sindicale.

Cel care a provocat dezbaterea publică a fost Constantin Miile, principalul avocat al apărării în procesul intentat lui Gheorghe Jelea

Stoenescu. La 24 iunie 1910, Miile semna un articol publicat în presă, unde menţiona că atentatul asupra lui Ionel Brătianu „a fost pus la cale de către

Poliţia de siguranţă şi de către anarhiştii din solda ei”.

În opinia publică persista nedumerirea că, fără o cercetare juridică, guvernul a considerat atentatul ca o acţiune subversivă a

mişcării sindicale.

Adevărul nu a putut fi ascuns multă vreme. Adolf Reichman-Bruner, agent al

Siguranţei, a recunoscut mai târziu că fusese unul dintre principalii organizatori ai atentatului. De altfel, numele acestuia şi al altor agenţi ai

Siguranţei fuseseră pronunţate de mai multe ori în cadrul procesului, dar aşa cum menţiona ziarul „Ordinea", din 14 mai 1910, de fiecare dată procurorul general DA. Oprescu „a cerut tăcerea", ceea ce presupunea că „avea de ascuns anumite fapte".

După atentat, agentul de siguranţă Reichman a dispărut din ţară în împrejurări misterioase. La proces, sora lui, citată în calitate de martoră, a declarat că fratele ei fusese silit să plece din ţară, dar că nu ştie cine l-ar fi constrâns la aceasta. Câteva luni mai târziu, Reichman, aflat la Paris, a mărturisit unor prieteni că el organizase atentatul, oferind şi alte detalii interesante, care spulberau misterul.

Câţiva agenţi de siguranţă, printre care şi Reichman, îl urmăriseră ţtf

Ionel Brătianu, într-un automobil, pentru a-l ajuta la nevoie pe atentator. În planurile conspiratorilor Siguranţei, Gheorghe Jelea Stoenescu jucase un roj important. Conform instrucţiunilor primite, el trebuia să tragă câteva focuri de armă pe lângă corpul primului ministru şi apoi să dispară. Numai că Jele".

suferea însă de o boală nervoasă, amănunt scăpat, se pare, din atenţia celor care au planificat atentatul, întâlnindu-se faţă în faţă cu primul ministru.

Jelea s-a emoţionat, fapt pentru care nu a mai respectat indicaţiile primite, şi astfel, în loc să tragă pe lângă „ţintă", a tras direct, rănindu-l uşor pe Ion6

Brătianu. După aceea, în loc să se îndrepte spre maşina care-l aştepta, Jelea

Stoenescu a fugit în altă direcţie, fiind probabil speriat că planul simulai11

unei tentative de atentat se transformase într-un atentat adevărat. Agent1

Siguranţei l-au arestat imediat. De altfel, şi organizatorii atentatului au au".

stabilită arestarea, tocmai pentru a putea prezenta atentatul ca

fiind „opera

Iscării sindicale”. Din acest considerent se orientaseră spre Jelea Stoenescu, fOst membru al Sindicatului ceferiştilor.

În timpul cercetărilor şi la proces, Jelea Stoenescu a adoptat „tactica

şcerii totale” – aşa cum fusese instruit – sperând că organizatorii îl vor ajuta să scape de pedeapsă în faţa justiţiei.

Abia în 1912, într-o declaraţie făcută la Ocnele Sibiului, unde îşi ispăşea condamnarea, Jelea Stoenescu ar fi mărturisit: „Da, eu sunt nenorocitul care, din păcate, am făcut această greşeală îndemnat de alţii”.

Iniţiative deşarte în proiectarea unor structuri informative eficiente, încă din timpul celui de-al doilea război balcanic, din 1913, se făcuseră simţite multe lipsuri, în special în domeniul efectivelor potenţial combatante, precum şi al pregătirii şi dotării cu tehnică militară.

I.G. Duca menţiona în lucrarea sa memorialistică faptul că „lipsurile se dovediseră a fi fost atât de serioase încât dacă am fi fost siliţi să dăm în

Bulgaria adevărate lupte, şi dacă acest război nu s-ar fi redus la o plimbare triumfală, am fi avut surprize dureroase”.

Situaţia nu era mai bună nici în domeniul serviciilor secrete de informaţii. După cum rezultă din studiile şi rapoartele întocmite de ofiţeri ai

Marelui Stat Major al Armatei Române, încă de dinainte de declanşarea războiului, lipsurile şi efectele lor erau conştientizate. Astfel, într-un referat din 23 august 1911 se sublinia: „Serviciul de informaţii de la Statul Major

General al Armatei nu a avut şi nu are nici astăzi o organizare care să corespundă în adevăr misiunii sale, nu poate obţine informaţii cu caracter mai confidenţial asupra organizării militare a vecinilor, nici mai ales să recunoască şi să ţină în supraveghere persoanele ce se ocupă în ţara noastră cu spionajul, aşa ca să putem lua la nevoie, măsurile impuse de împrejurări.

Din această cauză suntem inferiori vecinilor noştri, căci pe când aceştia cheltuiesc sume foarte mari şi au servicii de informaţii complet organizate

Prin care ne pot cunoaşte cu de-amănuntul, noi nu putem face

aproape nimic.

Cauza principală a fost şi este încă lipsa de mijloace băneşti care să permită

Organizarea serviciului cum trebuie”. Un alt document, din 5 octombrie

*9 ll, sublinia că „la noi neexistând o lege a contraspionajului în timp de

P & ce, mulţi pentru bani pot oferi serviciile lor, fără să se expună la un pericol

Prea mare”.

Cererile ofiţerilor stat-majorişti nu au rămas fără ecou. Clasa politică

e a dovedit receptivă până la un punct şi a căutat să remedieze aceste lipsuri.

91 tot prin improvizaţii. Bunăoară în iarna anului 1912 – 1913, Parlamentul amâniei – după cum mărturisea Titu Maiorescu – votase suma de 27 (5

lei pentru pregătirea grabnică a armatei dar, probabil că intervalul foarte scurt, investiţiile destinate Ministerului Apărării Naţionale nu putut dovedi imediat eficienţa. Deci, situaţia era cunoscută de către

la >a politică, iar măsurile luate nu puteau depăşi circumstanţele şi caracterul le improvizaţie, în aceeaşi perioadă s-au alocat din fondul Ministerului

Irării Naţionale sume importante pentru organizarea unui serviciu de miraţii, numai că din rapoartele aceloraşi ofiţeri stat-majorişti, rezultă ca în fost „cheltuite pentru alte nevoi”. Fără să riscăm o explicaţie tranşantă ne viiţ’s greu să nu facem o asociere între această deturnare a sumelor alocate

sei [j ridului de informaţii al armatei şi sinuciderea generalului A. Zotu, şeful

Marelui Stat Major din acel timp, şi a maiorului Ionescu atunci când au aflat că jrimui ministru Ionel Brătianu intrase în posesia listei cu persoanele care

„H traseră” în folosul germanilor.

„Până la războiul balcanic din 1913 armata noastră n-a dispus de nu se: viciu de informaţii propriu-zis”, spunea Mihail Moruzov într-un raport întocmit după război. Abia în acel an, când armata

română a intrat în

Bulgaria s-a izbit de lipsa unui asemenea serviciu şi atunci s-au luat primele măguri pentru organizarea acestuia. Mihail Moruzov mai menţiona că după războaiele balcanice s-a pus problema creării unui organism bine structurat, el fiind însărcinat cu această problemă. „Dar abia a luat serviciul fiinţă, abia s-au început primele recrutări şi formări de elemente, că Secţia a N-a din

Marele Stat Major şi-a schimbat opinia, preluând asupră-şi şi latura tehnică a

Serviciului Secret”.

Implicarea serviciilor secrete în atentatul de la Sarajevo şi impactul asupra României. Pretextul izbucnirii primului război mondial

I-a constituit, după cum se ştie, atentatul de la Sarajevo, din 28 iunie 1914, când arhiducele Franz Ferdinand de Habsburg – moştenitorul tronului

Austro-Ungariei – şi soţia sa Sofia au fost victimele unui asasinat. Scopul prezenţei lor în Bosnia era de a asista la manevrele de vară ale armatei austro-ungare. Interesant este însă substratul acestui asasinat precum şi acţiunile oculte ale celor care au dirijat din umbră.

Pe arhiducele Franz Ferdinand nu-l agreau cercurile conducătoare din Austro-Ungaria. Clasa politică ungară îl duşmănea din cauza planurilor federaliste prin care urmărea să atragă România de bunăvoie în Imperiul

Habsburgic cu motivaţia că era „singura cale de a ajunge la unitate naţională”. Dar pe moştenitorul tronului Austro-Ungariei nu-l agreau nici membrii casei de Habsburg din cauza căsătoriei sale morganatice. Francmasoneria3 din Austro-Ungaria şi din sfera imperiului îl socotea un big?

3 Dicţionarele şi lucrările erudite definesc Francmasoneria ca „organizaţie a oameni-l

morali, drepţi şi toleranţi”. Astfel de oameni (masoni) ar fi jucat un rol important

evoluţia istorică, nu neapărat ca iniţiaţi, ci mai alea prin prisma conduitei lor obişnuite. Prima organizaţie francmasonică înfiinţată imediat după proclama

Imperiului Austro-ungar a fost loja „Humanitas”, fondată în

1869 la Viena. O

Informaţiile susţinute documentar, se pare că Franz Ferdinand fusese condamnat moarte, încă din 1912, de către un tribunal secret al Francmasoneriei din Imperiu.

catolic. Slavii de sud, îndeosebi sârbii, îl duşmăneau şi ei, considerându-l potrivnic unirii lor într-un stat independent; principele principele moştenitor urlliărind să creeze un stat iugoslav sub hegemonia Casei de Habsburg.

În acest context de concentrare a unor interese şi forţe ostile s-a produs atentatul executat de studenţii bosniaci Gavrilo Princip din Grabov şi js [edjelko Cabrinovici din Trebinje. Cei doi atentatori făceau parte din organizaţia teroristă secretă „Mâna Neagră", mai cunoscută şi sub denumirea de „Unire sau Moarte".

Serviciile secrete de contraspionaj austriece au reuşit să descopere destul de repede că asasinarea arhiducelui fusese pusă la cale de cercurile oculte de la Belgrad, de o asociaţie iredentistă pansârbească. Din această cauză „Viena cerea deci satisfacţie, iar ameninţările ei luau formă netăgăduit de gravă. Berlinul susţinea atitudinea Ballplatz-ului, iar la Petersburg se ridicau glasuri în favoarea Serbiei. Vădit, situaţia internaţională se încurca".

spunea I.G. Duca. Ulterior, după izbucnirea războiului s-a aflat de implicarea serviciilor secrete în acest atentat. Din documentele vremii, şi avem în vedere scrisoarea confidenţială trimisă de primul ministru sârb.

Pa Aici, şefului Marelui Stat Major – Voievodul Putnik –, atentatul din 28

Iunie 1914 ar fi fost inspirat de colonelul Dragutin Dimitrievici, şeful biroului de informaţii din Marele Stat Major al armatei sârbe. Acesta ar fi fost chiar organizatorul grupării teroriste „Mâna Neagră", purta numele conspirativ „Apis" şi întreţinea strânse relaţii cu studenţii revoluţionari bosniaci. După cum avea să declare la procesul care i s-a intentat trei ani mai târziu, în 1917, colonelul Dimitrievici a presupus de la bun început că moartea violentă a lui Franz Ferdinand va avea urmări politice foarte grave, dar nici prin cap nu i-a trecut posibilitatea declanşării unui război mondial.

Din alte documente rezultă că şeful Serviciului de informaţii al Serbiei a avut înainte de atentat o întrevedere secretă cu Viktor Alexeevici Artamanov, ataşatul militar al Rusiei la Belgrad, care i-ar fi

dat acordul tacit asupra atentatului. Artamanov, promovând politica guvernului său, a avut în vedere ca Rusia era în acel moment interesată în crearea unei Iugoslavii Mari.

dependentă, ceea ce ar fi putut să diminueze hegemonia Austro-Ungariei în

Peninsula Balcanică. Prin urmare, dispariţia arhiducelui Franz Ferdinand

semna pentru Rusia eliminarea „arhitectului" politicii federaliste a

Balcanilor sub hegemonia austro-ungară.

Autorităţile de la Bucureşti au recepţionat diferit semnificaţia

Dentarului de la Sarajevo. Chiar şi la vârful Partidului Liberal, aflat la

§guvernare, opiniile erau împărţite. Ionel Brătianu, care îl întâlnise pe

„Iduce în iulie 1909 la Sinaia, se pare că fusese sedus de declaraţiile pe

31 – 6 le auzise în privinţa românilor din Transilvania. Franz Ferdinand îi promisese cu acea ocazie că după ce se va urca pe tron va reduce mult

fluenţa ungurilor. Drama de la Sarajevo i-a năruit primului ministru român

°ale speranţele şi proiectele, în schimb I.G. Duca, devenit la 4 ianuarie 1914

ministru la Instrucţia Publică şi Culte în guvernul liberal, era de părere că „de la viaţa arhiducelui românii n-ar fi câştigat nimic, prin moartea lui se putea câştiga totul", în acest context, I.G. Duca, unul din marii bărbaţi de stat ai

României interbelice, şi-a exprimat opinia conform căreia „unitatea naţională a românilor a pornit de la gloanţele ucigaşului din Sarajevo".

Probabil că nu întâmplător, I.G. Duca mai nota în Memoriile sale ca

„Trei state sunt vinovate în aceeaşi măsură de izbucnirea războiului mondial;

Germania, Austria şi Rusia", într-adevăr, statele europene, în special

Germania şi Franţa, s-au înarmat în deceniul premergător

primului război mondial, folosind toate tehnicile militare pe care le oferea ştiinţa modernă.

Mai ales Germania, gândindu-se la repeziciunea mişcărilor pentru a-l surprinde pe inamic, era dispusă să utilizeze ultimele invenţii tehnice. Toţi oamenii de ştiinţă, ca şi întreaga populaţie, erau subordonaţi obiectivelor urmărite de statele-majore: ruperea frontului, uzura inamicului, diversiunea, sabotajul, şantajul diplomatic, spionajul – deci principiile lui Machiavelli

pentru scoaterea inamicului din luptă.

Germania îşi încheiase pregătirile militare cu mult înainte de l atentatul de la Sarajevo. Armata imperială nu aştepta în vara anului 1914

decât ordinul de atac. Germania era superioară în ceea ce priveşte pregătirea militară, atât faţă de Rusia cât şi faţă de Franţa şi Anglia. Generalul Ludwig von Moltke, şeful Marelui Stat Major al armatei germane, chiar declarase în faţa Kaiserului, Wilhelm al II-lea, că „planul de mobilizare era terminat încă din 31 martie 1914”. Acelaşi general german i-a spus, în luna mai 1914, omologului său austriac, aflat în vizită la Berlin – Conrad von Hertzerdorf

— Că „orice amânare va vrea ca efect diminuarea şanselor noastre de succes.

La l iunie, von Moltke a mai făcut o declaraţie în faţa baronului H. von

Eckhamstein: „Suntem gata şi cu cât mai curând, cu atât mai bine pentru noi”. Pe toată durata primăverii anului 1914 Germania şi-a încurajat aliata sa

Austro-Ungaria să procedeze identic, adică să se grăbească să-şi finalizeze pregătirile militare. Colonelul Walter Nicolai, ofiţer de stat-major care a condus Biroul de informaţii al armatei imperiale, a dezvăluit în lucrarea sa memorialistică un aspect interesant: „Războiul era considerat ca o chestiune pur militară şi de aceea el a fost pregătit şi discutat la direcţiunea serviciului secret militar”.

Serbia, stat independent, era în acel moment secătuită economic şi

militar datorită participării la războaiele balcanice (1912 – 1913). Pentru a profita de această situaţie, Austro-Ungaria a adresat un ultimatum Serbiei, fi condiţii imposibil de acceptat. Serbia a acceptat 9 din cele 10 condiţii, ms1

puţin cea referitoare la suportarea cheltuielilor unei ocupaţii militare AustrO

Ungare, ceea ce ar fi dus la ştirbirea suveranităţii statale, dar guvern

Imperial de la Viena nu s-a declarat mulţumit, astfel că la 28 iulie 1914 i-a declarat război Serbiei. Dându-şi seama de inevitabilitatea războiului, a decretat mobilizarea generală. De aceea, Germania a declarat război şi Franţei. La 5 august, Anglia a declarat război Germaniei. Astfel, Marile puteri europene, aflate într-o acerbă concurenţă pentru pieţele de desfacere şi reîmpărţirea sferelor de influenţă, coalizate în blocuri militare – Antanta şi puterile Centrale –, au declanşat primul război mondial.

După cum se poate constata, prima mare conflagraţie mondială a avut la origine cauze obiective (lupta pentru reîmpărţirea sferelor de influenţă între Marile Puteri, aspect demonstrat de întreaga evoluţie a relaţiilor internaţionale la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului următor), jar şi de cauze subiective (asasinatul de la Sarajevo) în care au fost implicate serviciile de informaţii, organizaţiile oculte şi diplomaţia secretă. Acesta din urmă este un adevăr incontestabil explicat tranşant de I.G. Duca în felul următor: „Putem crede oare că sârbii, a doua zi după încheierea războiului balcanic, ar fi cutezat să provoace Austria dacă n-ar fi fost îndemnaţi şi dacă nu s-ar fi ştiut susţinuţi? Să punem în legătură atitudinea semeaţă a sârbilor cu declaraţiile ţarului Nicolae al II-lea şi ale lui Sazonov la Constanţa şi vom vedea ce limpede va apărea toată urzeala conspiraţiei. Trebuie recunoscut că la Petersburg, sau mai bine zis la Ambasada rusească din Paris, s-a lucrat mai bine, s-a mascat jocul mai cu dibăcie decât la Viena şi la Berlin...” 4. Prin urmare, din raţiuni de stat şi ordine superioare, serviciile secrete ale Marilor

Puteri interesate n-au făcut altceva decât să producă scânteia ce a aprins focul războiului, urgie pregătită cu mult timp în urmă.

Fără a intra în amănunte, să amintim că prima mare conflagraţie mondială a fost, în faza sa iniţială, un război caracterizat de cinci conflicte geopolitice: între Anglia şi Germania pentru supremaţia maritimă, între

Franţa şi Germania pentru hegemonie în Europa Central-Occidentală, între

Italia şi Austria pentru Adriatica şi Balcanii de Nord, între

Austria şi Rusia pentru Peninsul Balcanică, între Rusia şi Turcia pentru strâmtorile de acces în Marea Mediterană.

Se deschidea astfel în istoria contemporană nu numai un şir de războaie – ceea ce i-a făcut pe unii istorici să denumească secolul XX ca un secol al violenţelor, al războaielor şi al masacrelor –, ci şi o adevărată

În vara anului 1914, ţarul Rusiei, Nicolae al II-lea, însoţit de o numeroasă suită.

Printre care şi ministrul său de externe Sazonov, a făcut o vizită regelui Carol I al

României, la Constanţa. Cu acea ocazie, Sazonov i-a declarat lui Brătianu că dacă Austria j* va atinge de Serbia, Rusia va lua apărarea sârbilor, oricare ar fi consecinţele. Prestigiul jsiei nu putea îngădui ca monarhia Habsburgilor să se atingă de slavii din Orient, râtianu a declarat mai târziu că a comunicat imediat această importantă informaţie

celariilor din Berlin şi Viena. El a considerat gestul său ca o „datorie faţă de aliaţi”.

— Şi ca o „acţiune în sprijinul păci”. Deci Germania şi Austro-Ungaria fuseseră prevenite e Pericolul la care se expuneau în eventualitatea menţinerii politicii antisârbeşti. Dar se că hotărârile marilor cancelarii erau deja luate şi irevocabile. Prin urmare, declaraţia or mai autorizate persoane de la Petersburg nu poate fi interpretată decât ca un semnal

Us prin români că Rusia considera jocurile deja făcute. Se aştepta doar semnalul trimis începere a masacrului ce urma să hotărască care pe care.

epocă de aur” a spionajului şi contraspionajului ce avea să demonstreze ca superioritatea militară pe câmpul de luptă nu era suficientă pentru obţinerea deciziei finale. Mai era nevoie şi de o superioritate pe frontul secret, în icţiunile de spionaj, contraspionaj, diversiune, influenţă, propagandă.

ontrapropagandă etc., adică în acele domenii în care sunt antrenate de regula serviciile şi organizaţiile secrete de informaţii.

Tratatele secrete şi interesele României Din antichitate şi

până în zorii evului modern, istoria serviciilor secrete de informaţii se confundă, dacă nu cumva este identică, cu diplomaţia secretă. Iată de ce o scurtă referire la tratatele secrete ce au implicat

interesele României nu este deloc întâmplătoare. Explicitate în contextul istoric în care s-au produs, ele tot facilita înţelegerea mai în detaliu a unor interese şi raţiuni de stat, precum i receptivitatea factorilor decizionali, deopotrivă cu simţămintele şi ipiraţiile naţionale faţă de marile evenimente din viaţa politico-diplomatică şi militară a continentului european. Totodată, se pot înţelege, pe o bază mai solid ancorată istoric, obiectivele fixate pentru serviciile secrete de informaţii româneşti în momentul instituţionalizării lor şi diferenţierii de diplomaţia secretă. Pentru România un astfel de moment l-a constituit începutul

rimului război mondial. Ca la orice început s-au înregistrat greutăţi, unele obiective iar altele strict subiective. Dar toate la un loc au făcut ca diplomaţia secretă să rămână încă preponderentă, mai activă chiar, şi eficientă în comparaţie cu primele structuri informative instituţionalizate şi care în

România abia se cristalizau. Ulterior, diferenţa s-a estompat simţitor, ajungând în cele din urmă acolo unde se aflau şi alte servicii cu mai vechi state de funcţionare, adică cu un pas înaintea diplomaţiei.

Prin aşezarea ei geografică la confluenţa de interese a marilor puteri europene, România ocupa o poziţie geopolitică şi geostrategică deloc de

Invidiat, fapt pentru care nu putea rămâne în afara unui război continental.

Bogăţia în grâne şi petrol făcea ca într-o conflagraţie regională sau mondială, teritoriul României să constituie un punct de atracţie pentru beligeranţi. Dacă la toate acestea adăugăm şi faptul că după al doilea război balcanic din 1913, prestigiul României „era la apogeu", ne explicăm motivul pentru care „cele mai mari puteri căutau prietenia micului Regat dunărean".

Din octombrie 1883, România făcea parte din alianţa Puterilor

Centrale, alături de Germania, Italia şi Austro-Ungaria. Conform tratatului de alianţă, părţile contractante se obligaseră să-şi acorde sprijin reciproc numa1

În cazul unui atac neprovocat din partea unei terţe puteri din regiunii6

limitrofe. Tratatul nu permitea României o politică externă în direcţi3

desăvârşirii unităţii naţional-statale, a eliberării teritoriilor

locutfe jreponderent de românii din Transilvania şi Bucovina. Pentru a nu în*3

opinia publică românească, clauzele tratatului au fost menţinute strict secret

Au fost cunoscute doar de regele Carol T şi de câţiva politicieni onoraseră funcţia de Preşedinte al Consiliului de Miniştri, sau ministeriatul

Afacerilor Externe, atunci când se pusese problema reînnoirii alianţei cu puterile Centrale. Mai trebuie spus că la acea vreme, Tratatul cu Puterile rentrale fusese necesar României din cauza insecurităţii pe care o cauza statului român politica expansionistă a ţarismului în Balcani.

În noiembrie 1913, în vreme ce Titu Maiorescu prezida un guvern conservator, se reînnoise tratatul cu Tripla Alianţă (Puterile Centrale).

gâunoirea se făcuse fără nicio condiţie, iar de românii din Ardeal nici nu fusese vorba, îndemnat de Take Ionescu, acelaşi Titu Maiorescu încheiase o alianţă defensivă cu Serbia şi o alta ofensivă cu Grecia, ambele privitoare la problemele balcanice, fapt ce l-a determinat pe Ionel Brătianu, devenit prim-ministru, la 4 ianuarie 1914, să declare atât în faţa regelui Carol I cât şi a contelui Waldburg – însărcinatul cu afaceri la Bucureşti –, că el şi partidul său „nu ar putea să execute Tratatul cu Tripla Alianţă în caz de război”.

Izbucnirea războiului în vara anului 1914 a găsit România nepregătită din punct de vedere militar şi diplomatic, fapt pentru care consiliul de coroană de la Sinaia, din 3 august 1914, a hotărât rămânerea ţării în neutralitate, motivul invocat – atât atitudinea Italiei ce-şi declarase şi ea neutralitatea, Austro-Ungaria, aliata României, nefiind în postura de atacat, ci de atacator al Serbiei – a justificat pe deplin decizia guvernului de la

Bucureşti, decizie anticipată şi anunţată regelui de Ionel Brătianu încă de la începutul anului.

Hotărârea de neutralitate a fost caracterizată „ca o politică a instinctului naţional”, adică o atitudine activă, cu arma la picior şi fără să excludă posibilitatea cooperării cu puterile beligerante care ar fi recunoscut drepturile României asupra teritoriilor din monarhia austro-ungară locuite preponderent de populaţia românească. „România va aştepta cu arma la picior spre a intra în război acolo şi

atunci când va socoti necesar şi potrivit cu interesele sale" se exprima I.G. Duca cu multă diplomaţie. Sub unpactul a numeroşi factori interni şi externi, neutralitatea României s-a prelungit vreme de doi ani. Ea nu a însemnat decât un răgaz necesar

Pregătirii ţării, armatei şi populaţiei, o etapă de considerabile eforturi diplomatice secrete pentru obţinerea recunoaşterii oficiale a drepturilor

României.

La 10 octombrie 1914, regele Carol I a încetat din viaţă, iar în ebruarie 1916 a murit şi soţia sa, regina Elizabeta (Carmen Silva, după

Pseudonimul său literar). A urmat la tron Ferdinand I, care încă de la început

— A situat pe o poziţie net antantofilă, fiind influenţat în acest sens de soţia sa, a Maria, descendentă din dinastia de Windsor, nepoata reginei Victoria

Britanii şi vară primară cu ţarul Rusiei, Nicolae al II-lea5.

du un Măria – a României a fost fiica ducelui Alfred de Edinburgh al Angliei şi a marii

686 Maria a Rusiei.

Cele două coaliţii militare se întreceau în străduinţele lor de a atrage

România spre cooperare, fiecare de partea sa, lucru pe deplin explicabil deoarece, potrivit opiniei împăratului Wilhelm al II-lea, „cheia reuşitej războiului împotriva Rusiei este în mâna României". S-a produs o emulaţig între Austro-Ungaria şi Rusia pentru atragerea României în una din cele douj coaliţii. Austro-Ungaria promitea României autonomia Transilvaniei. Viena şi mai ales Berlinul, cu toată opoziţia Budapestei, au avansat guvernului de la

Bucureşti propuneri de recunoaştere a drepturilor asupra Bucovinei, îmbunătăţirea situaţiei românilor transilvăneni şi revenirea Basarabiei la statul român. Rusia la rândul ei promitea că „noi nu le dăm numai autonomie, dar le propunem chiar şi anexarea Transilvaniei".

La 23 septembrie 1914 s-a încheiat convenţia secretă cu Italia, semnată de primul ministru Ionel Brătianu şi baronul Fasciotti, reprezentantul diplomatic al Italiei la Bucureşti, prin care cele două ţări se obligau la o atitudine comună, prin consultări reciproce cu privire la măsurile impuse de situaţii şi să nu părăsească neutralitatea

fără să se înştiinţeze una pe alta cu opt zile înainte.

Emulaţia dintre cele două coaliţii pentru a sili România să intre în război l-a determinat pe Ionel Brătianu să încheie, la l octombrie 1914, a doua convenţie militară secretă de data aceasta cu Rusia. Prin convenţie.

Rusia se obliga să se împotrivească oricărei atingeri a status-quo-ului teritorial al României, îi recunoştea acesteia dreptul de a-şi uni teritoriile locuite de românii din Austro-Ungaria, situaţia Bucovinei urmând să fie rezolvată pe baza principiului naţionalităţile! locuitoare în această provincie.

Situaţia României s-a agravat odată cu intrarea în război a

Imperiului otoman (octombrie 1914) şi a Bulgariei (octombrie 1915) de partea Puterilor Centrale, în perioada august 1915-august 1916, diplomaţia românească s-a dovedit activă, purtând tratative secrete cu Antanta la

Bucureşti, Paris, Londra şi Petersburg, dar întreţinând în acelaşi timp, tot în secret, legături şi cu Puterile Centrale, ele fiind influenţate de desfăşurarea operaţiilor militare. Oricum, diplomaţia românească, condusă cu abilitate de energicul Ionel Brătianu – primul ministru ce deţinea în acelaşi timp 51

portofoliul Ministerului Afacerilor Externe – şi-a menţinut neclintită poziţia în ciuda promisiunilor sau presiunilor din partea ambelor tabere, în sensul ca

„România nu va intra în război dacă realizarea idealului naţional nu îi este garantată”.

La iniţiativa Italiei, în ziua de 6 februarie 1915, a fost semnat pact de asistenţă mutuală, valabil pentru 4 luni, care stipula că cele două

(România şi Italia) să acţioneze solidar pentru apărarea lor comună în unei agresiuni neprovocate din partea Austro-Ungariei. Italia nu a respecta aceste înţelegeri şi după ce a semnat la Londra Tratatul secret de alianţa e

Antanta (26 aprilie 1915) a intrat în război o lună mai târziu.

diplomaţiei italiene l-a nemulţumit pe Ionel Brătianu, care atunci când i s-au

— Cllt noi propuneri de cooperare militară a refuzat.

În perioada 4 iunie1 3 august 1916 s-a desfăşurat cu succes aşa

„Ofensivă Bruşilov”. Puterile Antantei au intensificat în acest

interval g

esiunile diplomatice pentru a obliga România să intre în război. La 3 iulie jpl6, ataşatul militar rus la Bucureşti, colonelul A. Tatarinov, a înmânat lui gratianu o notă în care se cerea intrarea României în război de partea

Antantei. Erau enumerate condiţiile favorabile unei asemenea intervenţii, subliniindu-se, în partea finală, aproape pe un ton ultimativ: „Intrarea în linie

României în acest moment va avea o valoare proporţională în dezvoltarea generală a efortului puterilor aliate, ceea ce nu se va putea spune în cazul în care decizia ei va fi amânată pentru o dată nedeterminată. Circumstanţele impun României să se alăture acum ori niciodată?”

În cele din urmă inevitabilul s-a produs. Primul ministru, Ionel

Brătianu, a trebuit să facă pasul cel mare, împins de această dublă presiune, din interior şi din exterior. La 14 august 1916 s-a încheiat Tratatul secret de alianţă (sub forma unei convenţii politice şi militare) între România, Rusia.

Franţa, Anglia şi Italia, prin care Antanta garanta integritatea României pe toată întinderea teritoriilor sale de atunci. România se obliga, în schimb, să declare război Austro-Ungariei şi să înceteze orice legături cu duşmanii

Antantei. Această coaliţie politico-militară recunoştea României dreptul de unire a teritoriilor locuite de românii din Austro-Ungaria. Aliaţii se obligau să nu încheie pace decât în unire şi în acelaşi timp, iar prin tratatul de pace, teritoriile respective să fie recunoscute României. De asemenea, României i se garantau aceleaşi drepturi ca şi Puterilor Antantei la preliminariile şi tratativele de pace. Antanta se obliga să păstreze secretul Tratatului până la încheierea păcii generale.

Dar ceea ce n-au ştiut în acel moment nici diplomaţia românească şi nici serviciile de informaţii, care după cum vom vedea în continuare abia se

«inripau, a fost că la 11 august 1916, deci cu trei zile înainte de semnarea

Datatului cu Antanta, se încheiase un acord secret ruso-francez. Prin acest acord Franţa şi Rusia se angajau în secret ca, în spatele României, să se înţeleagă asupra deciziilor pe care le vor lua la conferinţa păcii (neadmiterea statului român la viitoarele negocieri de

pace cu titlul egal al principalelor

Puteri ale Antantei, întinderea teritorială ce va fi atribuită României şi alte

«suri) care de fapt anulau esenţa angajamentelor şi a spiritului tratatului ce

„A semnat la 14 august 1916. De altfel, intenţiile ascunse ale Rusiei se titrează tot mai străveziu. Petersburgul nu aştepta decât intrarea armatei a ne în război. Mizând pe faptul că nu-şi încheiase pregătirile şi dotarea

ament, Rusia se aştepta ca armata română să fie uşor înfrântă în

silvania ceea ce ar fi creat o excelentă ocazie pentru trupele ţariste să mteze până la linia Carpaţilor Orientali. Se putea controla întregul teritoriu al Moldovei şi se obţinea o linie tare de apărare pe Frontul e.

Răsărit.

Prin urmare, diplomaţia secretă a făcut ca România să încheie tratate care în esenţă se anulau reciproc, iar condiţiile angajării în operaţiile militare suveranitatea şi integritatea naţional-statală să fie puse într-un grav pericol

Şi toate acestea pentru că a lipsit acea instituţie cu rol de prevenire, adiq serviciul secret, care să fie cu un pas înaintea diplomaţiei. Iată deci la ce mare pericol, pentru integritatea şi suveranitatea României, s-au expus factorii de decizie politică şi militară în lipsa unor informaţii cu valoare strategică. Este de fapt marea deficienţă cu care s-au confruntat, într-un fel

sau altul, mai toate serviciile de informaţii militare înainte de începerea primului război mondial.

Patriotismul nu a exclus slăbiciunile şi vulnerabilităţile.

Serviciile de informaţii româneşti, în special cele cu caracter militar au dovedit în perioada 1914 – 1916 mari carenţe în privinţa măsurilor de protecţie contrainformativă. Bogata literatură istoriografică dedicată participării armatei române la primul război mondial a acordat spaţii largi evidenţierii stării de spirit profund patriotice a majorităţii românilor. Numai că, după cum au evoluat evenimentele, istoria a demonstrat că patriotismul nu a fost suficient pentru a ne asigura decizia într-o campanie ce-şi propunea ca obiectiv strategic realizarea unităţii naţional-statale. Dimpotrivă, susţinem în baza atestărilor documentare că, în momentul acela, avântul patriotic a

fost anulat în cea mai mare parte de vulnerabilităţile în plan contrainformativ, atât ale armatei, cât şi în general, ale societăţii româneşti. Afirmaţia face referire la scurgerea secretelor de stat şi militare sau de a căror divulgare s-au făcut vinovaţi chiar unii dintre cei care, prin însăşi natura profesiei, erau obligaţi sJ

vegheze cu sfinţenie la apărarea şi protejarea lor. Corupţia, neglijenţele stupide, traficul de influenţă din „înalta societate", uşurinţa condamnabilă cu care au fdst tratate problemele importante pentru interesul naţional şi, nu îl ultimul rând, „pălăvrăgeala" au produs adevărate ravagii în societate»

românească.

Parlamentul României a elaborat, în ianuarie 1913, Leg

spionajului în timp de pace, promulgată imediat de regele Carol I, catf stabilea ca infracţiuni transmiterea sub orice formă a informaţiilor despre

apărarea ţării. Ca sancţiuni se prevedeau închisoarea corecţională de la 1 la ani sau amendă de la 500 la 5.000 lei. Probabil că asemenea sancţiuni avea menirea de a descuraja doar pe cei nevoiaşi din nefericire mulţi la număr, prea puţin sau deloc în legătură cu datele secrete, în schimb, pentru adică păturile sociale mai înstărite, din rândul cărora se alegeau demnitarii funcţionarii publici, infinit mai puţin numeroşi, dar care aveau acces secrete, blândeţea sancţiunilor reprezenta o tentaţie.

Imediat după declanşarea primului război mondial, starea de spirit geOeralizată, aproape la scara întregii naţiuni române, se manifesta net în favoarea orientării spre Antantă şi intrarea României în război pentru eliberarea fraţilor din Transilvania. Convingător în acest sens este raportul străbătut de nelinişte al lui Ottokar Czernin, ministrul Austro-Ungariei la

Bucureşti, trimis ministrului de externe din Viena în care se afirma că îndemnul românilor „vrem să mergem în Transilvania" era la ordinea zilei.

La Bucureşti avuseseră loc manifestaţii de stradă în care se strigase „Vrem

Ardealul", încă de la jumătatea lunii iulie 1914, regele României, examinând situaţia, ajunsese la concluzia, în baza datelor şi informaţiilor de care dispunea, că „starea opiniei publice şi a armatei este antiaustriacă".

La începutul operaţiilor militare, pe principalele teatre de război, starea de spirit a populaţiei româneşti, ostilă intereselor Puterilor Centrale, a fost descrisă de generalul von Falkenhayen, comandantul Armatei a 9-a germane, în felul următor: „Atitudinea României faţă de Puterile Centrale a fost nelămurită încă din prima zi a războiului mondial; ea a devenit chiar suspectă după moartea bătrânului rege Carol I. La orice eşec suferit de

Austro-Ungaria, situaţia se înrăutăţea până la ostilitate, chiar nedeghizată, pentru a deveni apoi, din nou, aproape ostilă, de îndată ce se obţineau succese împotriva Rusiei”. La rândul lui, generalul Max Ronge, şeful serviciului de spionaj şi contraspionaj austro-ungar, între anii 1914 – 1918, arăta că: „România, al doilea aliat îndoielnic, începe deodată să-şi procure în taină hărţile Transilvaniei, în timp ce o audienţă a maiorului Randa (ataşatul militar austro-ungar la Bucureşti) la regele României arăta, cu totul pe neaşteptate, că această ţară manifestă o simpatie vădită faţă de Serbia”.

Starea de spirit era întreţinută de oamenii politici cu vederi antantofile şi o serie de renumiţi cărturari care, cu ocazia unor întâlniri politice sau în presă nu scăpau prilejul de a rosti cuvinte şi slove patriotice, rămase memorabile. Un singur exemplu este edificator. La 15 martie 1915

avusese loc la Iaşi o impresionantă întrunire politică în care se afirmase

«voinţa întregului neam românesc de a se uni cu orice preţ şi fără întârziere”.

Se luaseră la întrecere marii retori ai românilor din acel timp: Nicolae

Filipescu, Octavian Goga şi Nicolae Iorga. La întrebarea ce este Regatul fără Ardeal, Nicolae Filipescu – mai inspirat ca niciodată – a

„O absurditate geografică, o fâşie de pământ frântă în semicerc”.

° asemenea situaţie, România nu putea fi o ţară de viitor, iar pentru a-şintr

„Deplini rolul european îi trebuia bastionul dominant, „cetatea naturală a

Dealului”, „acropola românismului”, „inima românismului”, în numele

„Dealului, care îşi chema fraţii salvatori de la moarte, a luat cuvântul şi gravian Goga, pronunţându-se tranşant: „Ori treceţi acum

munţii ca să-i

„Păţi, ori să se ridice munţii până la cer pentru a nu li se mai auzi durerile”.

Va trebui să recunoaştem însă – din poziţia istoricului ce are vilegiul cunoaşterii epilogului – că naţionalismul exagerat şi exaltarea l spiritelor patriotice au fost insuficiente pentru a face poporul român să intre cu reale şanse de izbândă în conflictul celor mari. În societatea românească i predominau stările negative, unele dintre ele cu urmări dintre cele mai grave, l. Se manifesta de pildă, o neglijenţă condamnabilă în păstrarea secretelor, clevetirea şi tendinţele spre lăudăroşenie din partea unora cu funcţii în

aparatul de stat, alţii chiar din oştire, care din dorinţa de a-şi da importanţă cu ceea ce ştiau, favorizau scurgerea secretelor, iar corupţia, traficul de linfluenţă, fuga după câştiguri cât mai grase cu minimum de efort erau fenomene la ordinea zilei. Presiunea psihologică a evenimentelor, care se grulau rapid, a făcut ca societatea românească să-şi etaleze din plin vulnerabilităţile, aspect ce nu putea scăpa neobservat, dar şi exploatat în consecinţa

serviciile de spionaj străine.

Amănunte interesante în acest sens aflăm din relatările unui fost şent străin neutralizat de autorităţile româneşti abia în 1920. Spionul fusese căpitan maghiar, originar din Sibiu, şi activase în serviciul de informaţii laustro-ungar pe toată perioada primului război mondial. Din relatările sale.

Icuprinse într-un voluminos dosar păstrat în arhivă, rezultă că în activitatea sa

(informativă s-a bazat foarte mult pe „uzanţa corupţiei şi neglijenţele

Icondamnabile” întâlnite printre români. El a mărturisit cu lux de amănunte

cum reuşise să pătrundă în ţară fără acte şi cum s-a deplasat nestingherit igraţie „întrebuinţării banului”. Din experienţa acumulată, fostul spion trăgea

Iconcluzia că în România „se poate corupe cu uşurinţă oricine, începând de la igrănicerul de santinelă şi terminând la cel mai înalt funcţionar al ţării”. De lasemenea, mărturisea că pentru îndeplinirea misiunilor informative a fost lajutat „într-o largă măsură de elementul evreiesc, extrem de corupt şi laş care-l se găsea atunci foarte bine

plasat mai ales în cercurile comerciale ale ţării”.

ICu ajutorul „banului şi al evreului”, el reuşise să înjghebeze în Capitală un laşa-zis cerc de încredere bucureştean, care îi servea cele mai secrete şi sigure l informaţii. Acest cerc era format din „oameni politici, domni şi doamne din înalta societate şi din oameni de afaceri foarte pricepuţi”. La început, cercul

Ide încredere bucureştean, în realitate reţeaua de informatori pe care reuşise

Is-o recruteze, funcţionase numai pentru Puterile Centrale, apoi, graţie

«banului, cercul a început să facă şi oficiul de dublu spionaj, servind şi

«interesele Antantei care, înţelegând sistemul a recurs şi ea la aceleaşi

Imijloace, începând să concureze foarte serios interesele germano-austro

1 ungare. Despre uşurinţa şi neglijenţa românească în păstrarea şi apărarea l secretelor, fostul spion al Centralilor comenta următoarele: „Discuţii asupr3

S chestiunilor cu caracter secret se iscau în tramvaie, trenuri, localuri publice»

S pe stradă, în familie şi în faţa oricui. Se strigau în gura mare, peste tot locul

][...] informaţii la adresa armatei, armamentului, dotării etc. Şi spionii care

l mişunau peste tot nu aveau nevoie să facă altceva decât să adune acest2

l informaţii, să le coordoneze şi apoi să constate cu stupefacţie că toate aceste3

sunt absolut exacte şi complete”.

Au fost şi situaţii când agenţii serviciilor de informaţii străine auntrat în posesia unor informaţii de cea mai mare importanţă pentru sistemul

apărare al României fără să depună prea mari eforturi. Următorul pasaj relatat de fostul spion al Centralilor este cât se poate de relevant:

Călătoream, cu vreo două săptămâni înainte de intrarea în război a

României spre Iaşi, într-un compartiment de clasa I în care se găseau un general şi mai mulţi ofiţeri români şi, văzându-mă că sunt englez şi că nu ştiu româneşte, generalul şi ofiţerii au început să discute despre pregătirea

Românei şi intenţiile pe care le avea Marele Stat Major în caz de război.

Generalul, pentru a fi explicit, a desenat pe harta aflată în peretele compartimentului zona de concentrare şi direcţia de înaintare a unor armate până în regiunea unde două dintre aceste armate se vor întâlni, şi apoi, împreună, vor înainta până la Budapesta. Evident, am continuat călătoria până ce ofiţerii au coborât din tren şi apoi am smuls harta din perete, încântat că am căpătat fără să vreau o aşa preţioasă informaţie".

Un alt agent care a activat pe teritoriul României în perioada primului război mondial, dar pentru a servi interesele germane, Hans Fusch, declara în cadrul unui proces: „Eu sunt german de origine, deci inamic al

României, şi, în această calitate, nici nu-mi trecea prin gând să fac atâta rău ţării; au fost mulţi, foarte mulţi care au lucrat contra intereselor României

(...). Ei erau adevăraţii trădători (...). Au obţinut şi avantaje materiale".

Dacă e să dăm crezare acestor informaţii, şi la drept vorbind, e greu să ne reţinem tentaţia de a o face, atunci înseamnă că lista cu cei 200 de agenţi din rândul românilor, printre care oameni politici, ziarişti, comercianţi, industriaşi folosiţi de spionajul german – după cum atestă documentele secrete interceptate, la 16 august 1916, de către organele siguranţei româneşti din mapa diplomatică a ambasadorului Germaniei la Bucureşti –, nu mai trebuie să mire pe nimeni.

Faţă de aceste atestări, mai putem aduce în discuţie încă un document. Este vorba despre raportul întocmit şi predat pe data de 10

Ianuarie 1919, la Sibiu, Secţiei a II-a a M.St. M. de către un ofiţer român transilvănean, care fusese încorporat în armata austro-ungară în timpul

Pomului război mondial. Documentul, intitulat „Despre unele constatări acute în decursul serviciului meu la Marele Cartier General

Ymeeoberkommando) în timpul din 15 ianuarie 1918 până la

21 octombrie Ion, atestă că ofiţerul lucrase în cadrul serviciului de informaţii austro-Bar, unde a avut posibilitatea să constate multe dintre vulnerabilităţile, în

«n contrainformativ, ale armatei române. Ofiţerul român preciza în raportul tot „ul militar al armatei române se afla în două exemplare, unul de i-8 înainte de război, altul capturat după retragerea trupelor române a Târgu Jiu, în toamna anului 1916”. Mai mult, Comandamentul austroant e-ncă° copie a Convenţiei Militare încheiate de România cu

În august 1916, privitoare la condiţiile intrării ţării şi a armatei române în campanie alături de acestea şi împotriva Puterilor Centrale

Rezultă de aici, fără sarcasm, că afirmaţiile lui Eugen Cristescu şi Constant

Argetoianu, privind buna păstrare a secretului intrării armatei române k război, în august 1916, sunt veridice doar în ceea ce-i priveşte pe oamenij bine informaţi din România, nu şi pe austro-ungari.

Au fost şi situaţii când cetăţeni români, ce ocupau importante funcţii administrative, au dat dovadă de un înalt patriotism, raportând imediat organelor de poliţie presiunile ori tentaţiile la care au fost supuşi pentru a f, racolaţi în reţelele de spionaj străine cu activitate pe teritoriul României

Elocvent este cazul ce-l are ca protagonist pe un anume Rotlender, şefu’)

postului de telegrafie fără fir din Constanţa. Acesta fusese convocat în data de 30 martie 1915, de Xenophon Theyneznick, funcţionar la societatea Glez

& Companie Constanţa, pentru o întâlnire la hotelul Metropol din Bucureşti.

La întâlnire a fost prezent şi un anume von Berg, cetăţean german, care a încercat să-l recruteze pe Rotlender pentru agentura spionajului german.

După o banală discuţie introductivă, Berg a atacat fondul problemei, arătându-i lui Rotlender un dicţionar cu patru feţe şi instrucţiunile de folosire a diferitelor combinaţii de litere, în realitate era un foarte simplu şi util instrument de codificare a sistemului de comunicare impersonală ce urma să fie stabilit între cei doi. Von Berg i-a mai oferit apoi interlocutorului său o sumă de 500 lei – ceea ce

reprezenta de cinci ori mai mult faţă de suma cheltuită pentru deplasarea la Constanţa –, i-a promis o leafă fixă de aproximativ 400 lei lunar, precum şi premii speciale. Şi toate aceste oferte doar pentru situaţia în care Rotlender ar fi acceptat să-i transmită informaţii de la locul său de muncă. Legătura între ei trebuia să rămână secretă.

Rotlander urmând să semneze notele informative cifrate cu indicativul „284”.

Pentru a-şi convinge partenerul, von Berg i-a mărturisit că până la acea dată reuşise să recruteze deja 380 de persoane din rândul cetăţenilor români. Din nefericire pentru emisarul german, imediat după terminarea întâlnirii de la hotelul Metropol, Rotlender s-a dus la Iancu Panaitescu, directorul Siguranţe1

Generale, unde l-a întâlnit şi pe Constantin Duca, şeful Siguranţei di”.

Constanţa, cărora le-a povestit totul.

Poate că înţelegem acum mult mai bine ceea ce l-a determinat f

Nicolae Iorga să publice, la 14 iunie 1915, articolul intitulat „Cum ne luptai”.

cu spionii”. Textul a fost reluat în volumul I al lucrării marelui savarf

Războiul nostru în note-zilnice, şi merită a fi reprodus. Iată textul:

„Un călduros manifest datorat unor oameni politici cunosc

denunţă opiniei publice opera spionilor. O cunoaştem. Ei se pot oriunde şi oricând. Doar nu suntem o ţară unde se poate jena

Spionul, ca şi orice alt profesionist, lucrează cu totul liber. Lucrează făţiş. Tot aşa de făţiş, ca oricine în România, dintre noi, românii, are îndeplinit şi cea mai delicată operă în folosul patriei. Făţiş ca tratativele, W

ca – Doamne, iartă-mă! – conspiraţiile. Desigur, prezenţa spionilor $

...jfliejdie pentru ţară când vin să cumpere pe cineva, iar când au cumpărat pe

Atâţia-Aici e durerea. Şi aici vedem şi leacul. Pentru spionii care vreau să fie să tăcem. Pentru spionii care vreau să cumpere, Doamne, să-i refuzăm!

Atunci, neavând nicio ocupaţie aici se vor duce aiurea. Astfel, dacă gonim ăştia vin alţii. Fiindcă, din nenorocire, îi cheamă pe aceia

care nu se pot

„!

goni-Iată deci, că fără o instruire specială şi probabil fără prea multe cunoştinţe tehnice în domeniu, Nicolae Iorga formula esenţa activităţii de spionaj şi contraspionaj: spionul, interesat să ştie şi să cumpere totul, nu trebuie alungat ci supravegheat cu atenţie, iar atunci când este cazul refuzat cu şiretenie. Pentru aceasta populaţia ar trebui să fie bine instruită în păstrarea secretelor şi să fie vigilentă în faţa oricăror tentaţii. A tăcea şi a refuza ofertele spionilor înseamnă, în concepţia lui Iorga, gesturi de adevărat patriotism la îndemâna fiecărui membru al cetăţii.

Va trebui să recunoaştem că ne aflăm parcă în faţa unui adevărat strigăt de durere peste timp, izvorât din mintea limpede a marelui cărturar aplecat cu urechea la nevoile şi durerile neamului său, dar conştient de slăbiciunile şi vulnerabilităţile propriului popor, ce ne pot fi oricând fatale dacă nu se cunosc şi nu se acţionează pentru a tăia de la rădăcină această cangrenă, adică uşurinţa cu care tratăm problemele importante, ca să nu mai vorbim despre divulgarea cu seninătate şi chiar cu inconştienţă a chestiunilor secrete.

4 Q

ACTIVITATEA INFORMATIVĂ A PUTERILOR CENTRALE PE TERITORIUL ROMÂNIEI ÎN PERIOADA NEUTRALITĂŢII (august 1914 – august 1916)

Atât înainte, cât mai ales după izbucnirea primului război mondial, spionajul german şi austro-ungar au acţionat intens şi diversificat, punând în aplicare un întreg sistem de diversiune, propagandă şi influenţă împotriva

Rusiei, Franţei, Angliei, Statelor Unite ale Americii şi a ţărilor sud-estului

Europei, între care şi România. S-a realizat, totodată, şi o colaborare informativă secretă între serviciile specializate germano-austro-ungare şi cele ale statelor asociate lor timperiul otoman şi Bulgaria).

Datorită stării de spirit ostilă dar şi vulnerabilităţilor uşor sesizabile pentru profesioniştii domeniului, Germania, Austro-Ungaria şi apoi Bulgaria

— Intrată în alianţa centrală la 14 octombrie 1915 – şi-au dirijat

serviciile de informaţii spre România. După cum sublinia un raport întocmit de un ofiţer român de la Statul Major General, bazat pe un bogat material documentar, „Germania, care nu era tocmai sigură de pactul secret de alianţă încheiat cu regele Carol I [în 1883 – n.n.] şi cum întrevedea cu mult înainte războiul european, a căutat să-şi asigure din timp informaţii, mai ales asupra potenţialului nostru, pentru a calcula cât mai exact necesarul ce ar putea stoarce din ţara noastră, fie pe cale de alianţă, fie pe calea armelor. Pentru aceasta ei au organizat în ţara noastră un vast serviciu de spionaj, mai ales economic, pe care-l conduceau chiar din cabinetul ministrului plenipotenţiar”.

Influenţarea opiniei publice prin mass-media. Serviciul de informaţii german a acţionat intens, prin intermediul publicaţiilor, şi î”.

primul rând a presei, pentru a crea un curent de opinie favorabil Puterii

Centrale. Germanii şi-au instalat la Bucureşti o Agenţie de presă pe cară pentru a fi credibilă şi operativă, au numit-o „româno-germană”. Structurat»

pe mai multe secţii, această agenţie a jucat un rol activ, în sensul de „e*

troian”, în presa românească. „Colaborările” şi „sponsorizările” substantia

au asigurat prosperitatea redactorilor care conduceau publicaţiile „Seara >

„Moldova”, „Dreptatea”, „Libertatea”, „Ziua”, „Ţara”, „Curierul j

„Trăsnetul” etc. Agenţia alimenta cu ştiri redactorii corupţi, sauuş °

coruptibili, din presa românească, înlesnind difuzarea intereselor poli Oc germane şi austro-ungare, practic, pe întreg teritoriul României. Aces publicaţii erau mai întâi tipărite în zeci de mii de exemplare, pentru ca ap să fie cumpărare spre a fi difuzate prin intermediul agenţilor în – din Transilvania. Germanii înţeleseseră că acest străvechi teritoriu reprezenta, la momentul acela, un obiectiv fundamental al politicii

Sioniste româneşti. Prin crearea unor curente de opinie antiunioniste pe teritoriul Transilvaniei, germanii încercau să îndrepte atenţia opiniei publice pre o altă problemă teritorială, la fel de sensibilă, pentru spiritul unionist românesc, şi anume Basarabia, aflată din 1812 în componenţa Rusiei ţariste.

Ogjca lor era simplă. Spiritul unionist fiind dominant în politica guvernelor de la Bucureşti, Centralilor nu le rămânea altceva de făcut decât să acţioneze spre a determina opinia publică să exercite presiuni asupra politicienilor centru a crea micului Regat al României o situaţie de adversitate faţă de

Rusia, şi Prin urmare faţă de Antantă, în acest fel sperau să readucă treptat

România alături de interesele aliaţilor din 1883. Iată şi motivul pentru care serviciile de informaţii ale Puterilor Centrale au pus un accent cu totul deosebit pe influenţarea opiniei publice româneşti.

O „Instrucţiune" emisă de serviciile de spionaj germane, pentru rezidenţii din România, contura cu claritate care erau sarcinile trasate presei româneşti sponsorizată de cercurile financiare de la Berlin şi Viena:

„Schimbarea sentimentelor ostile „nouă" [adică Germaniei şi Austro-Ungariei – n.n.]; influenţarea guvernului român şi a partidelor prin toate mijloacele, pentru ca regimul să devină amical Puterilor Centrale".

Un alt document – este vorba despre Raportul întocmit de şeful rezidenturii spionajului german din România trimis Centralei de la Berlin – ne dezvăluie şi cum au acţionat agenţii de influenţă: „La rubrica «La situation» din ziarul «L'Inndependence Roumain», se redactează acum ştiri favorabile Puterilor Centrale. Articolul de fond este redactat de trei ori pe săptămână chiar în biroul meu şi de multe ori, după teme date de Legaţia

Germană sau Austro-ungară. La alte ziare i-am atras de partea mea pe redactorii din oraşele de graniţă. După aceea, am reuşit să cooptez oameni chiar din birourile redacţiilor ziarelor centrale..."

La rândul ei, rubrica „Telegrame" din ziarul „Universul" fusese servită intereselor Puterilor Centrale. Insistenţa agenţilor germani şi sumele de bani oferite cu destulă generozitate au făcut ca până la urmă întregul ziar redacteze articole prin care se mediatiza cauza Centralilor. Multe din

Ceste articole ajunseseră să fie redactate aproape în exclusivitate în biroul deicitate ce-l avea ca director pe Iosif Hennenvogel. Acesta sublinia cu

Într-un document trimis la Berlin: „Am reuşit să angajez şi generali e să publice articole strategice favorabile Puterilor Centrale

(...) contra nor sume de bani (...)".

Şi Din alte documente de acest gen, interceptate de organele de fe –, 911 româneşti, aspect asupra căruia von reveni într-un alt capitol.

ei r °a ziarul «Universul" încasase sume de 300.000, 60.000 şi 400.000 de

& ««e-acţia ziarului „Epoca" fusese şi ea penetrată de agenţi de influenţă u> iar ziarul „Seara" fusese cumpărat deghizat, prin interpuşi, tot de către agenţi ai serviciului de spionaj german, cu suma de 430.000 de lei. Într

O situaţie asemănătoare se afla şi ziarul „Minerva", pentru care germanij plătiseră suma de 3 300.000 de lei.

Dar Iosif Hennenvogel, adevăratul creier al agenturii de influent

germană de pe teritoriul României, nu s-a limitat doar la atât. Prin aceleaşi procedee de corupţie şi-a întins treptat tentaculele şi spre Parlamentul

României. Acest aspect rezultă dintr-un alt document informativ trimis] a

Centrală, din care semnificativ este următorul pasaj: „Cu concursul agenţil Ot din presă, am reuşit interpelarea în Parlament a guvernului şi crearea unei comisii de anchetă care să cerceteze unele abuzuri, în jurul cărora s-a făcut mare vâlvă, favorabilă Puterilor Centrale". Câţi bani au fost necesari pentru o astfel de diversiune, nu e greu de imaginat, regretabil e însă faptul că s-a petrecut în Parlamentul român şi cu concursul implicit al unor politicieni pe post de marionete.

Am insistat asupra acestor aspecte întrucât ne aflăm în faţa unui procedeu clasic în materie de artă a informaţiilor. El se întâlneşte nu numai îi practica serviciilor germane, ci şi a altor instituţii similare, precum cele franceze, britanice, ruseşti (sovietice) etc.

Folosirea agenţilor secreţi. Colonelul Walter Nicolai, şeful

Biroului de informaţii şi contrainformaţii al armatei imperiale, a organizai atât în România cât şi în ţările limitrofe ei centre de culegere, sinteză şi evaluare a informaţiilor, în interior, funcţionau centre camuflate sub forma unor reprezentanţe economice sau bancare. Una dintre ele era reprezentanţa pentru România a societăţii „Auskunftei W. Schimmelpfeng GmbH". din

Leipzig, condusă de un anume Adler. Acest birou de informaţii comerciale era în realitate o oficină dirijată spre informaţii cu caracter militar. Ale oficine erau şcolile germane din Bucureşti, din strada

Luterană, apreciate &
oamenii politici ai vremii drept „focare ale spionajului german”.
În 1914, aşa-numitele „posturi fixe”, adică agenţi externi remunerat de Serviciul secret german, se ridicau la circa 16.000 în întreaga zonă
Interes geopolitic şi geostrategic pentru Reich-ul Wilhelmian. Agenţii iS1
desfăşurau activitatea pe lângă garnizoane sau posturi militare cu misiuflel de a supraveghea permanent trupa, echipamentul militar aflat în dotatf acesteia şi topografia regiunii. Pentru acoperire se deschideau tutungerl1
bodegi sau băcănii la care se aprovizionau efectivele militare spionate. Ex’s!
În practica spionajului german o reglementare, conform căreia, pentru a angajat în calitate de agent, candidatul trebuia să deschidă o firmă în r, unde se afla, să câştige încrederea cercului de persoane în care trăia, iar $
afacerea eşua i se asigurau mijloace de subzistenţă, întreţinuţi permane» 1
bani, majoritatea candidaţilor reuşeau în afaceri, devenind astfel surse primă importanţă. Pentru evitarea suspiciunilor, „posturile fixe” nu e controlate şi dirijate de pe teritoriul german, ci din Belgia şi Elv
Bruxelles, Lausanne, Geneva), în acest sens a fost organizat un corp de inspectori ambulanţi”. Inspectorii, care de regulă erau femei, călătoreau în calitate de reprezentanţi ai firmelor comerciale germane şi controlau posturile fixe” la intervale de timp regulate, preluând informaţiile şi dând
„Genţilor instrucţiunile necesare.
Interesant în acest sens este un raport întocmit de şeful Poliţiei predeal, care consemna printre altele: „Femeile străine în majoritate erau frumoase şi bine făcute; unele intrau ca artiste, altele ca bone, ori ca profesoare la diferite şcoli şi pe care urmărindu-le se stabilea că erau agente
(jg spionaj în contra noastră, ceea ce am stabilit. Am găsit asupra lor rapoarte ale ofiţerilor din ţară, pe care le transmiteau în străinătate. Cazuri de acestea erau foarte multe”.
Biroul de spionaj şi contraspionaj al armatei imperiale germane njachrichtendiensteri) dispunea de o vastă cartotecă („cartea neagră”),

ce cuprindea zeci de mii de nume ale unor locuitori din alte state, care puteau fi recrutaţi ca agenţi de informaţii şi/sau de influenţă. Fiecare persoană avea în cartotecă germană câte o fişă, în care se consemnau, printre altele, următoarele date: numele şi prenumele; părinţii; averea; situaţia în serviciu;

situaţia familială; convingerile politice; confesiunea religioasă; trăsăturile de caracter şi viciile ascunse etc. Astfel de date foloseau pentru studiu în vederea stabilirii metodei de recrutare (prin constrângere, corupţie, convingeri politico-religioase).

Interesante sunt şi aprecierile făcute de un ofiţer român stat-majorist în legătură cu atitudinea Serviciului de informaţii austro-ungar pe teritoriul

României, la începutul războiului: „Tot ceea ce ştiau [austro-ungarii – «. «.]

la început erau numai generalităţi, şi acestea date de Germania". Documentul din care am citat explica şi cauza acestei lacune de ordin informativ a dublei monarhii faţă de România, în felul următor: „Pe de o parte, trufia maghiară, care desconsidera umila populaţie valahă de la Est şi Sud de Carpaţi, iar pe de altă parte alianţa secretă pe care o făcuse regele Carol I cu Puterile

Centrale au făcut ca Serviciul secret austro-ungar să nu se ocupe prea asiduu

7 e tara noastră. Ei considerau ca suficiente în această privinţă simplele

formaţii pe care le primeau prin delegaţii şi ataşaţii militari".

Un referat, întocmit la 20 ianuarie 1914 de Biroul II al Marelui Stat

MaJor al armatei române, ne dezvăluie şi ce ştiau românii în legătură cu

°dul de organizare şi activitatea Serviciului de informaţii austriac. El era

°ndus de un colonel şi structurat în 9 grupe, dintre care-l aveau misiunea de studia armatele străine. Celelalte două aveau misiuni speciale. Una se

Pa de „studiul cetăţilor şi locurilor întărite din ţările vecine" Austrostr? ari. e*" k* numită şi „Grupa specială", culegea informaţii cu valoare

Şi c-e? 1C Fiecare grupă era împărţită în subdivizii, cu un

personal ofiţeresc inf destul de numeros, care se ocupa de „culegerea, clasarea şi verificarea

Ofiţerii Biroului II al Marelui Stat Major român nu cunoşteau

acea dată sumele alocate pentru activitatea Serviciului de informaţii austriac dar, Judecând după numărul mare de ofiţeri şi personal civil, ce se găsesc prin toate ţările în serviciul statului-major austriac, se poate deduce că se cheltuiesc sume însemnate".

Serviciul de informaţii austriac a folosit ca model pentru structurii

similare bulgare. Acestea din urmă erau destul de active pe teritoriu]

României, fapt dovedit de documentele informative româneşti, astfel.

„Bulgaria întreţine în ţările vecine un număr destul de mare de agent;

permanenţi, ficşi sau mobili, care sunt în majoritate ofiţeri activi sau de rezervă, care trăiesc în ţara unde voiesc a căpăta informaţii, îndeletnicindu-se cu diferite ocupaţii. În localităţile unde sunt consulate bulgare, agenţii permanenţi sunt împărţiţi la aceste consulate ca funcţionari. Ei sunt recunoscuţi acolo ca atare, însă, de fapt, fac serviciul de informaţii militare".

Pentru activitatea de spionaj desfăşurată în ţările vecine, Serviciului de informaţii bulgar, îi era alocată în 1914 suma de 50.000 leva, la care se mai adăugau şi alte sume trecute ca „fonduri secrete".

Treptat, Germania, Austro-Ungaria şi Bulgaria au trimis în România o adevărată armată de agenţi, cei mai mulţi dintre aceştia intrând în ţară pe căi legale sub acoperire de negustori, oameni de afaceri etc. Misiunea lor principală era de a intra în legătură cu o serie de personalităţi ale vieţii politice, economico-financiare, militare şi culturale româneşti, precum şi cu anturajul Palatului Regal.

La finele anului 1915, Marele Cartier General austro-ungar a înfiinţat o Secţie de spionaj specială pentru România, organizată la început pe două birouri: Biroul pentru centralizarea informaţiilor; Biroul pentru studii şi exploatarea informaţiilor. Acestea se bazau atât pe activitatea desfăşurată de rezidenţii informatori, recrutaţi dintre oamenii de afaceri stabiliţi în România, cât şi pe activitatea informatorilor speciali.

În activitatea informativă împotriva României au mai fost angrenate şi centrele de spionaj din Viena, Budapesta, Sofia şi Innsbruck. Demn de reţinut este şi faptul că aceste centre erau dotate cu aparatură tehnică din cea mai modernă la acea vreme, aparate de radio recepţie, de interceptare.

convorbirilor telefonice, de cifre şi decriptoare etc. O atenţie deosebită a foş

acordată interceptării şi decodificării telegramelor diplomatice româneşf;

care erau transmise de guvern. Eugen Cristescu – viitorul şef al Sigurafi (2

şi apoi al SSI – spunea că, prin această activitate informativă, Puteri

Centrale urmăreau să realizeze trei mari obiective politico-strategice: să lui

România strâns legată în cadrul alianţelor şi s-o oblige să intervină >a momentul oportun în favoarea lor; să supravegheze activitatea şi legături franco-engleze pe teritoriul român; să menţină aservirea economiei români în folosul lor, având nevoie în special de petrol şi cereale.

Întreaga activitate informativă a Puterilor Centrale împotriva starului

00 iân era dirijată prin legaţiile acestor state din Bucureşti, conduse de gutele Ottokar Czernin (Austro-Ungaria) şi baronul Hilmar von dem oussihe-Haddenhausen (Germania). La graniţele de atunci ale României, etieralul Max Ronge a organizat cu multă abilitate centre de informaţii la

Mişcară, Sibiu, Braşov şi Cernăuţi cu scopul de a-şi supraveghea atent cinul în privinţa pregătirilor politico-diplomatice şi militare româneşti.

Acţiuni diversionist-teroriste. Pentru a contura şi mai bine metodele şi mijloacele folosite de serviciile secrete ale Puterilor Centrale împotriva României, trebuie amintit şi un alt aspect. Sub directa conducere a lui von dem Bussche, secondat de câţiva membri ai Legaţiei germane din

Bucureşti, au fost pregătite atât unele acţiuni terorist-diversioniste, cât şi folosirea armei bacteriologice în cazul extrem, în care situaţia ar fi impus acest lucru. Astfel, la 5 octombrie

1916, în urma unor descinderi la Legaţia germană şi în alte locuri din apropiere, efectuate de Prefectura Poliţiei

Capitalei – imediat după retragerea personalului, ca urmare a ieşirii

României din neutralitate –, s-au descoperit în grădina acesteia 50 de cutii de metal care conţineau explozibil şi fiole cu microbul morvei (răpciugă).

Cantitatea de exploziv dintr-o cutie era suficientă spre a arunca în aer un pod de fier sau un edificiu mare.

În ceea ce priveşte arma bacteriologică, aceasta constituia un pericol real, întrucât în toamna anului 1915, serviciile speciale germane şi austro-ungare o folosiseră în Italia prin răspândirea microbilor de tifos exantematic.

O acţiune asemănătoare a fost iniţiată şi pe teritoriul României. Astfel, la 17

septembrie 1916, aviaţia germană a lansat asupra unor localităţi din sudul

României mici pachete ce conţineau bomboane infestate cu diferiţi microbi.

În urma analizelor făcute de profesorii Ion Cantacuzino şi Victor Babeş s-a constatat că bomboanele germane conţineau microbin. Pierderile destul de fflici înregistrate în rândul populaţiei româneşti s-au datorat acţiunilor ferme a e autorităţilor centrale şi locale de stat, care, folosind eficient mijloacele de comunicare către populaţie, au reuşit în scurt timp să convingă cetăţenii din zonele contaminate să stea la distanţă de obiectele oferite „cu atâta generozitate” de aviaţia germană, să anunţe imediat organele de poliţie şi să

°Pereze îndeaproape cu acestea pentru limitarea şi îndepărtarea

Pericolului.

s Există şi atestări documentare de necontestat ce evidenţiază faptul că

piile speciale de la Viena şi Budapesta au recurs la ceea ce numim în

formaţiilor, jocul operativ”, înscenând o acţiune de spionaj spre are e & românii transilvăneni sunt trădători şi, ca urmare, măsurile avish-Ve. Se Just-cau-Astfel, în 1915, serviciile de spionaj ale armatei

JUD °” Uşte au angajat pe Rafael Mendel din Porumbacul de Jos (azi.

WI Sibiu), în vara aceluiaşi an, Mendel s-a prezentat la învăţătorul român

Pop din Hărmani sub numele fals de Stoica şi sub acoperirea 4

1 sergent în armata română, propunându-i să dea informaţii despre operaţii.

militare austro-ungare de-a lungul graniţei cu România, pe care apoi să le trimită Marelui Stat Major al armatei române. Căzând în cursă, David Pop a intrat în legătură cu câţiva preoţi, învăţători şi alţi intelectuali români, fără

ştie unii de alţii, care i-au pus la dispoziţie o serie de date privind dislocării

de trupe, construcţii de tranşee şi chiar hărţi strategice. Toate informaţiile

fost date falsului sergent Stoica şi unui pretins locotenent în armata rornânj

(pe numele adevărat S. Thalmeyer), care în realitate era detectiv în serviciu)

de spionaj austro-ungar. Informaţiile nu au fost furnizate Marelui Stat Major al armatei române, aşa cum credeau cei care le obţinuseră, ci au fost trimise direct Tribunalului Militar al Corpului I al Armatei imperiale din Cluj. Cei implicaţi în această „afacere de spionaj" au fost arestaţi în zilele de 22 – 24

octombrie 1915, fiind acuzaţi de „trădare de patrie" şi „spionaj" în favoarea

României. Prin sentinţa pronunţată la 6 decembrie 1916, toţi cei nouj inculpaţi au fost condamnaţi la moarte prin spânzurătoare. Totuşi execuţia în a avut loc, după trei ani de detenţie, cei nouă patrioţi români au fost puşi îi libertate, ceea ce dovedeşte că prin această acţiune s-a urmărit intimidarea factorilor politici de la Bucureşti.

Dar exemplul cel mai edificator, ce atestă recurgerea din partea

Puterilor Centrale la acţiuni terorist-diversioniste, în scopul exercitării unei presiuni asupra autorităţilor româneşti, îl constituie cazul grupului Ion Baboş.

Toth Ilieş şi Jakob Offenberger. După cum a rezultat din ancheta celor trei, îi toamna anului 1915, serviciile speciale germane colaboraseră foarte strâns a cele austro-ungare în organizarea unui atentat prin care se urmărea lichidară unor fruntaşi ai vieţii politice româneşti, printre care Emil Costmescu, Takî Ionescu şi Nicolae

Filipescu. Atentatul a vizat atât un scop economic cât şi unul politic: ministrul român de Finanţe, Emil Costinescu, trebuia elimina1

pentru că pretinsese ca plata unei cantităţi de 50 de mii de tone de cereale şi se facă în aur de către consorţiul beneficiar germano-austro-ungar. W

eliminarea liderului conservator Nicolae Filipescu, dar şi a lui Take Ionesc.

— Notorii agitatori unionişti –, se urmărea demoralizarea Partidul” 1

Conservator, organizaţie politică în care Puterile Centrale îşi punş

speranţe, văzând-o ca pe o alternativă ipotetică la o guvernare viitoare

României. Atentatele, planificate să se producă la jumătatea lunii decem*” 1.

1915, au eşuat în primul rând datorită unei întâmplări, şi mai puţin abiliw

Spionajul Centralilor a aflat intenţiile guvernului i

Obiectivul principal al serviciilor de spionaj ale Puterilor Centrale era ce, cunoaşte intenţiile României, privind intrarea în război, fapt pentru care, lunile iulie-august 1916 şi-au intensificat şi diversificat proceds informative. Generalul Erich von Falkenhayn explică acest aspect în &

organelor de informaţii şi siguranţă româneşti.

tor: „Trebuia să ne pregătim în vederea trecerii României de partea iculiri” * pentru că „nu se vedea de fapt nici siguranţa că România va

Interveni de fapt în luptă şi nici momentul intervenţiei”.

După afirmaţiile generalului Max Ronge, serviciul pe care-l ooducea a anunţat din timp intrarea României în război contra Puterilor rgntrale. Căpitanul A. Czibur, şeful serviciului de spionaj ofensiv contra noinâniei, a organizat la începutul anului 1916 un centru de spionaj la

Bucureşti şi subcentre la Iaşi şi Galaţi, iar în nord a trimis ofiţeri cu rol de

„Genţi observatori. Prin intermediul acestora, spionajul Centralilor a obţinut

„Formaţii care sugerau apropiata intrare în război a României,

respectiv importul de materiale de război, dislocarea trupelor la frontieră şi efortul de a ridica forţa armatei prin recrutări severe, revizuiri, organizarea celui de-al patrulea batalion de infanterie, înfiinţarea batalioanelor de miliţie, precum şi formarea artileriei de câmp”.

La 20 mai, spionii austro-ungari au aflat că generalul Alexandru

Averescu se exprimase într-un cerc restrâns – după citirea unui raport al ataşatului militar român din Petersburg –, că „Rusia pregăteşte o mare ofensivă” şi „muscalii se vor răzbuna pentru faptul că Puterile Imperiale îi socoteau incapabili de o astfel de acţiune”.

La sfârşitul lunii iunie 1916, spionajul austro-ungar cunoştea deja efectivele militare deţinute de România: 288 batalioane, 88 escadroane şi 255

baterii de artilerie, precum şi dispunerea lor. Tot atunci s-a aflat că din 2

august 1916 concediile de odihnă ale militarilor fuseseră suspendate, iar concentrările generale aveau ca scop un atac prin surprindere în Transilvania.

Acest din urmă aspect fusese confirmat, la 17 iulie, de un ofiţer român aflat în solda spionajului Centralilor, care a şi precizat că atacul urma să se declanşeze la jumătatea lunii august.

Pregătirile făcute de trupele Coaliţiei Puterilor Centrale s-au concretizat la sfârşitul lunii iulie 1916, în urma întâlnirii de la Pless la care au hat parte generalul Erich von Falkenhayn (Şeful Marelui Cartier General prinan), omologul său austro-ungar, generalul Conrad von Hetzendorf, şi

«>cotenent-colonelul Gancev (reprezentantul Marelui Cartier General u §ar). Cei trei au stabilit planul unei acţiuni comune în ipoteza deschiderii

Citaţilor din partea României. La 23 iulie 1916, şeful Marelui Cartier

Şneral turc, Enver Paşa, a semnat şi el această convenţie. Max Ronge a, atează în memoriile sale că după consfătuirea de la Pless „s-au dat sarcini

Satului militar austro-ungar din Sofia ca, în înţelegere cu comandantul

Sta bnsen cruia îi revenea un rol important în viitoarea campanie, şi cu

U» – Major General bulgar să organizeze un serviciu de spionaj militar ev” * contra României, în Transilvania, conducerea superioară a revenit

Uje ui de Informaţii principal Kronstadt [Braşov – n.n.]”. Acelaşi se orialist mai preciza că: „Pe la mijlocul lunii august, Comandamentul ei îl al armatei austro-ungare a ordonat regruparea Armatei I, sub comanda generalului de infanterie Arthur Arz von Straussenburg, care ei destinată pentru apărarea fortificaţiilor de campanie retrase mult în interior™

Transilvaniei. Căpitanul de stat-major Joseph Wild a organizat pentru aceeaşi»

armată, încă de la începutul lunii august 1916, un centru de informaţii!

Cluj”.

În ziua de 2 august 1916 a avut loc la Viena o consfătuire p, marginea unei telegrame trimise de ataşatul militar imperial la Bucureşti, Cţ făcea referire la o întâlnire între ambasadorul Czernin şi primul ministru român, Ion I.C. Brătianu. Cu acea ocazie, premierul român declarase că „el m, se gândeşte să iasă din neutralitate”. Interesant că, locotenentul feldmareşa

Metzger, informat din timp de Max Ronge, a notat în dreptul numelui 1

Brătianu: „escroc”. Prin urmare, înaltele oficialităţi militare de la Viena, care analizau informaţiile primite de la agenţii spionajului austro-ungar, au p\am constata „bizantinismul” diplomaţiei Bucureştiului.

În lucrarea sa memorialistică, generalul Max Ronge se considera iniţiatorul interceptărilor emisiunilor transmise de români „prin eter”.

Decriptarea radiogramelor româneşti a fost iniţial „o muncă penibilă”. La 14

septembrie 1916, spionajul austro-ungar „interceptase ordinul precis pentru contraatacul Armatei [române] de Dobrogea, întărită cu trupe din

Transilvania. Două zile mai târziu, Centrul de spionaj austro-ungar din

România comunica Armatei l austro-ungare din Cluj „primele telegrame decriptate privind armatele române din Transilvania”.

Comandamentul Centralilor a sesizat concentrarea forţeloi

principale române spre Transilvania şi că pentru acoperirea spatelui, spre
Bulgaria, armata română va lăsa în Dobrogea şi pe Dunăre forţe destul de (
slabe. Evaluările făcute de Comandamentul Centralilor se bazau pe fluxul informaţional obţinut prin agenturile din România şi pe rezidenţei
Informative din apropierea graniţelor statului român. Planul de cooperare»
coaliţiei Puterilor Centrale prevedea invadarea Dobrogei de către arma.
condusă de Mackensen, surprinderea punctelor întărite ale armatei române o
la Turtucaia şi Siliştea şi pătrunderea până la cea mai îngustă porţiune din.
Marea Neagră şi Dunăre. Operaţiile pe frontul transilvan aveau un carac".
secundar, ele vizând ca obiectiv rezistenţa pe poziţii întărite. Acest plan f campanie estima că armata română va dezlănţui ofensiva în Transilvan1
concentrând la trecătorile din Carpaţi forţele principale, lăsând foit6, secundare la frontiera lor sudică, ceea ce corespundea, în esenţă realiş.
Estimările făcute de înaltul Comandament al Centralilor au fost facilitat2
de toate acele vulnerabilităţi în plan contrainformativ, pe care lfi menţionat la locul potrivit.

STRUCTURA ŞI ACTIVITATEA SERVICIILOR DE INFORMAŢII ROMÂNEŞTI (1914 – 1916)

Cercetarea documentelor de arhivă dar şi a lucrărilor deja publicate
Be dezvăluie că au existat totuşi câteva structuri informative şi contrainformative, ceea ce ne îndreptăţeşte să vorbim despre o comunitate informativă românească în formare, în perioada adoptării politicii de neutralitate a statului român, 1914 – 1916, comunitatea informativă, aşa cum rezultă din stadiul actual al cercetărilor, era formată din: reprezentanţele diplomatice, structurile specializate din Ministerul de Interne şi Jandarmerie.

Biroul Mixt, Biroul 5 din Secţia a II-a a Marelui Stat Major, Serviciul

Supravegherii Ştirilor de la Poşta Centrală şi Biroul de cercetări şi informaţiuni de pe lângă Ministerul Justiţiei.

Reprezentanţele diplomatice. Diplomaţia secretă era încă la modă în epocă, fapt pentru care îndreptăţeşte plasarea legaţiilor şi a reprezentanţelor diplomatice în fruntea comunităţii informative, deşi o lege organică – care să stipuleze acest aspect – nu exista în România.

Profesioniştii domeniului susţin că „diplomaţia şi serviciul secret se împletesc în modul cel mai strâns; ele curg uneori pe albia aceluiaşi departament".

În preajma declanşării războiului, agenţii români, de la legaţiile din capitalele în care erau acreditaţi, îi informau zilnic direct pe reprezentanţii guvernului român, aflaţi la Sinaia, despre mersul evenimentelor. Elocvente în acest sens sunt mărturiile lui I.G. Duca: „De dimineaţă până seara stăteam la

Castelul Peleş în camera rezervată acolo primului ministru, împreună cu

Mulţi colegi, de obicei Victor Antonescu, Constantin Angelescu şi Sebastián

Kadoyici aşteptam ştirile. Zeci de telegrame soseau la fiecare moment de la agenţi, de la legaţiile noastre de pretutindeni. Bietul Constantin Brătianu f-eţise cifrând şi descifrând. Ionel Brătianu venea şi ieşea. Stătea ceasuri egi jos, cu regele Carol, apoi se urca sus la noi, era frământat cum cred că

— Am mai văzut niciodată de atunci. Treceau prin alternative de speranţă şi

Ok Curalare". Reprezentanţele diplomatice reuşeau uneori să culeagă, să act? * S transmla Bucureşti informaţii valoroase despre intenţiile şi gen îndreptate împotriva intereselor României. De exemplu, Consulul 19 je român din Budapesta a raportat la Bucureşti, în ziua de 5 ianuarie

Posiv. –, despre unele mişcări de trupe austro-ungare în Transilvania şi asupra e-te vaaxă. atac Prin surprindere împotriva României, datorită politicii

1116 a acesteia. Se poate urmări documentar şi cum a fost valorificată

I

această informaţie. Se pare că factorul de decizie de la Bucureşti a reacţionat prompt cu mijloace diplomatice. La 5 februarie 1915 România a încheiat cu

Italia un acord pe o durată de 4 luni, prin care cele două părţi se angajau să se ajute reciproc în cazul unei agresiuni neprovocate din partea Austro.

Ungariei. Este o dovadă că factorii decizionali ai statului român erau receptivi la informaţiile ce vizau apărarea naţională, numai că reacţia

I

diplomaţiei româneşti a fost de conjunctură, fiind lipsită practic de eficient

Întrucât Italia, în cazul de faţă, aşa cum am văzut, a încălcat repede acordul înainte de expirarea lui.

Oamenii politici de frunte ai ţării, care în trecutele guvernări îndepliniseră misiuni diplomatice sau se aflaseră chiar în funcţia supremă a diplomaţiei româneşti, continuau să întreţină legăturile create, procedând la primirea unor date şi informaţii de strictă confidenţialitate ce interesau autorităţile statului, îndeosebi şefii celor două partide politice, liberal şi i conservator, reprezentau „eminenţele cenuşii" ale diplomaţiei secrete. Ioneli Brătianu fusese iniţiat în tainele diplomaţiei secrete de tatăl său, Ion C.

Brătianu, prin intermediul căruia aflase de existenţa Tratatului secret din

1883 între România şi Puterile Centrale. Acelaşi Ionel Brătianu, în vreme ce deţinuse interimatul la Ministerul Afacerilor Externe, în 1902, se implicase alături de alţi agenţi ai diplomaţiei secrete româneşti într-un ingenios joc operativ, de mare fineţe, prin care s-a reuşit recuperarea de la Budapesta a i unor documente de o deosebită importanţă pentru apărarea ţării. Este vorba i despre planurile fortului militar Jilava, care fuseseră sustrase şi vândute de i chiar autorul lor, arhitectul Szoke Ferencz.

I Imediat după preluarea prerogativelor de preşedinte al Consiliului de l Miniştri, în ianuarie 1914, Ionel Brătianu primea direct telegramele i confidenţiale şi se consulta cu regele asupra măsurilor ce trebuiau luate, în i perioada neutralităţii, a campaniilor armatei române, dar şi a tratativelor de l pace de la Paris, Ionel Brătianu s-a aflat mai tot timpul în spatele multof i acţiuni ale diplomaţiei secrete,

aşa că nu vom mai insista asupra lor.

I la rândul lui, fruntaşul conservator Alexandru Marghiloman i dispunea de posibilităţi informative chiar în anturajul diplomatic al Austro-l Ungariei acreditat în capitala României şi nu numai. De exemplu, la $

I noiembrie 1915, Marghiloman a avut o convorbire cu Czernin, dincarea l rezultat că ungurii nu agreau eventualitatea participării României la război f l motiv că „o Românie tare nu le-ar surâde deloc” şi dacă interveneau pre

l târziu, ei urmau „să se opună la înălţarea noastră”. La plecare, ministt1;

l'Austro-Ungariei nu a omis să-şi atenţioneze interlocutorul asupra faptului e trebuia să uite ce i-a spus, întrucât nu-i vorbise ministrul ci numai Czemifl-Trafic de informaţii confidenţiale se făcea şi din partea miniştri1

Antantei acreditaţi la Bucureşti sau de către agenţii lor diplomatici e

Informau autorităţile româneşti despre problemele de interes reciproc. Ăst.

În iunie 1916, miniştrii Franţei şi Rusiei au încredinţat guvernul român e &

pătaseră convingerea că partea română comunică domnilor von dem nusche şi Czemm, atât telegramele cifrate ale guvernelor lor ce soseau în

Itifittd timp, cât şi telegramele guvernului român către Franţa”. Informaţiile

U u corecte, dar neexistând un serviciu de contraspionaj specializat nu s-a uşii depistarea vinovaţilor. Abia mai târziu s-a constatat că scurgerile de

formaţii se făceau chiar de către directorul Poştelor şi Telecomunicaţiilor.

Victor Verza.

Pentru a nu se crea suspiciuni inutile în rândul potenţialilor inamici

au întreprins şi „acţiuni speciale” din partea diplomaţiei secrete de la

Bucureşti, atât de bine acoperite încât seamănă cu ceea ce teoreticienii de azi în domeniul „intelligence”-ului numesc

„dezinformare” sau inducerea în eroare a adversarului potenţial şi a vânătorilor de indiscreţii. Bunăoară, generalul german Erich von Falkenhayn menţiona în lucrarea sa memorialistică: „S-a întâmplat ceea ce era de aşteptat. România a îndeplinit convenţia [economică – «. «.], deocamdată, în mod ireproşabil. Drept urmare s-a realizat din nou chiar o destindere politică, care ne îndreptăţeşte să nutrim speranţe în viitor, cu privire la atitudinea României”. Un alt exemplu este organizarea sărbătoririi cu fast puţin obişnuit, la 5 august 1916, a zilei de naştere a împăratului Franz Iosif, ca peste nouă zile să i se declare oficial război. Tot la acest capitol ne reţin atenţia eforturile primului ministru român, Ionel Brătianu, de a menţine tratativele cu reprezentanţii diplomatici ai Antantei într-un cadru strict secret, ceea ce nu se putea concretiza decât printr-un joc abil, aspect sesizat, de altfel, şi de martorii oculari ai vremii.

I.I.C. Brătianu „îi asigura în surdină”, pe fiecare în parte. Lui Take Ionescu şi

Nicolae Filipescu (francofili) le şoptea „intrăm”; lui Alexandru Marghiloman

(filogerman) îi zâmbea cu replica: „n-aveţi grijă, stăm neutri”; ministrului

Germaniei îi declara că „e cu Germania”, iar celui francez îi şoptea

...aşteptăm momentul potrivit”.

Chiar şi Raymond Poincaré, preşedintele Franţei, exasperat de

...bizantinismul” premierului, s-a exprimat, cu o uşoară ironie că „domnul orătianu priveşte către cele patru puncte cardinale şi îi pare rău că nu sunt

<jecât patru”. Declaraţiile, gestica şi starea de spirit a lui Brătianu erau greu e înţeles, chiar şi pentru cei mai apropiaţi colaboratori ai lui. I.G. Duca mărturiseşte că „supărarea lui [I. Brătianu – n.n.] era prefăcută şi cuie ştie e combinaţii urmărea el atunci sau ce impresie voia să dea. În aceste privite, rătianu avea subtilităţi infinite [subl. n.] şi rămâne şi azi insondabil...”

rg Structurile informative ale Ministerului de Interne. O nouă ganizare a structurilor informative de siguranţă s-a produs în baza Legii

tru organizarea Ministerului de Interne din 20 iunie 1913. Ca structuri

».

rtes

Ormative s-au creat Siguranţa Generală a Statului şi Jandarmeria rurală.

j». Siguranţa Generală a Statului era condusă de comisarul Iancu şi integrată Direcţiunii Poliţiei şi Siguranţei Generale. A fost

«l

V» i

principalul organ secret pentru culegerea şi valorificarea informaţiilor e, relevanţă pentru apărarea siguranţei statului. Această structură informativi.

avut în compunere două compartimente: Serviciul Secretariatului central care aduna şi sintetiza fluxul informaţional) şi Brigăzile speciale siguranţă (mai numite şi Servicii speciale de siguranţă), ca organism teritoriale cu atribuţii informative şi de contraspionaj.

În punctele strategice ale ţării au fost create subbrigăzi speciale, Ci de exemplu la Cernavodă pentru supravegherea podului de cale ferată sau la

Porţile de Fier pentru controlul navigaţiei, în Câmpina pentru siguranţ –, schelelor petrolifere din Valea Prahovei etc.

La acea dată, se pare că organele de poliţie şi siguranţă româneşti se

bucurau de un anumit prestigiu internaţional. Dovada o constituie faptul ca

România a trimis o delegaţie condusă de Romuk S Voinescu, inspectorul general al Poliţiei Române, la primul Congres Internaţional de Poliţie

Judiciară, ţinut la Monaco, între 14 – 18 aprilie 1914. La acest congres

Romulus Voinescu a avut o intervenţie interesantă despre o serie de probleme din domeniul criminalistica, în unanimitate, participanţii la congres au hotărât organizarea, în 1916, a celui de-al doilea congres la

Bucureşti. Datorită izbucnirii războiului mondial în vara anului 1914, al doilea congres internaţional de criminalistică a fost amânat după terminarea luptelor şi încheierea păcii.

Pentru îndeplinirea misiunilor încredinţate, structurile

informative din siguranţă cooperau cu formaţiunile de poliţie din oraşe, gări, porturi şi punctele de frontieră, precum şi cu cele ale Jandarmeriei.

Serviciile de siguranţă au iniţiat acţiuni ofensive care au vizat interceptarea documentelor secrete ale serviciilor de spionaj străine. Eugen

Cristescu menţiona în lucrarea sa memorialistică faptul că „Siguranţa

Generală a devalizat o serie de curieri diplomatici ai statelor din Europa

Centrală, ceea ce a adus un important material informativ, politic şi militar”, într-adevăr, în aprilie 1914, Mihail Moruzov, agent al Siguranţei, 8

reuşit să sustragă valiza diplomatică a contelui Czernin, ambasadorul Austto-ungariei la Bucureşti, care pleca la Viena spre a duce guvernului său ultifl

Informaţii asupra atitudinilor şi intenţiilor României. El poseda o valiza e acte diplomatice şi bagajele personale. Călătorea cu un accelerat Bucure Şt

Ploieşti-Braşov-Budapesta, ocupând un compartiment complet de clasa l»

vagonul de dormit. Iată cum povesteşte Radu Dinulescu, fost şef al Secţie1

II-a Informaţii de la Marele Stat Major, temerara acţiune a lui Moruzov:

„Între Ploieşti şi Predeal, ministrul [Czernin – n.n.] a încuiat cuşet» (

s-a dus la vagonul restaurant să ia masa. La înapoiere, deşi a găsit ca W

Încuiată, toate bagajele, inclusiv valiza diplomatică, dispăruseră. Ferea»

era deschisă. A tras semnalul de alarmă, oprind trenul în plină cale. D;

prima cercetare, s-a dedus că hoţul a intrat pe uşă – oricine putea’s (

procure o asemenea cheie! –, a aruncat geamantanele pe fereastră, ap°

Itţ a încuiat uşa şi s-a dus liniştit la locul său. Ulterior, la prima

staţie, s-a

Ijt jos şi a dispărut, fapt lipsit de importanţă, căci, oricum, ar fi fost posibil de verificat, deoarece nu reţinuse nimic la el, ci aruncase totul pe

1 gjji unor complici, care urmăriseră trenul cu o maşină. Echipa a examinat ilnirile zvârlite şi n-a păstrat decât valiza diplomatică. Restul a fost găsit de tare organele de cercetare.

După o primă anchetă efectuată pe loc, trenul şi-a reluat cursa.

sadar, contele Czerain, după ce a depus o reclamaţie în mâinile reprezentanţilor C.F.R. şi alta la Poliţia din Predeal, şi-a continuat călătoria.

Guvernul de la Viena a prezentat un protest guvernului român, dar incidentul a rămas fără urmări, deoarece era vorba de un «furt obişnuit», iar o parte din bagajele sustrase, graţie unor cercetări «temeinice» fuseseră găsite şi restituite păgubaşului.

Acest succes a lui Moruzov a fost adus la cunoştinţa unor foruri înalte, care l-au răsplătit printr-o primă pe măsură şi printr-o exagerată admiraţie pentru iscusinţa pe care împrejurările i-au îngăduit s-o dovedească.

Dar aşa era el norocos!”

Printre documentele secrete mai importante, fotocopiate cu această ocazie, se află şi cifrul diplomatic al Ministerului Afacerilor Externe al

Austro-Ungariei, fapt ce a dat posibilitatea structurilor contrainformative româneşti să descifreze întreaga corespondenţă a lui Czernin cu Viena. S-a reuşit astfel dejucarea unor acţiuni politico-diplomatice ale Austro-Ungariei împotriva României şi s-a ajuns treptat pe urmele agenturii serviciului de spionaj coordonat de Centrala de la Viena pe teritoriul românesc. După retragerea armatei şi autorităţilor române în Moldova, în urma unei percheziţii făcute la locuinţa lui Ion Brătianu, Max Ronge i-a prezentat lui

Ottokar Czernin trei dintre fotografiile găsite în podul casei primului ministru român, dovedind în mod netăgăduit că românii avuseseră

Posibilitatea de a descifra corespondenţa ambasadei austro-ungare încă din toamna anului 1914.

Soarta lui Czernin a fost într-un fel asemănătoare cu cea a omologului său german în materie de informaţii, von dem Bussche, şi

aceasta datorită unei acţiuni de interceptare, plănuită şi realizată de structurile

Siguranţei româneşti. La 16 august 1916, în momentul când se pregătea să

Părăsească Bucureştiul, baronului german i-a dispărut, „în mod misterios”.

m automobil, dosarul cu documentele cele mai confidenţiale şi care tentau o importanţă deosebită pentru serviciul de spionaj german. Acest ar, care a fost imediat înaintat regelui Ferdinand l şi primului ministru p... °rătianu, cuprindea numeroase documente secrete şi lista pe 200 de

ÎQss °U a8 entura serviciului de spionaj german din România. Trădătorii to s-au sinucis. Generalul A. Zotu, şeful Marelui Stat Major al armatei şi maiorul Ionescu s-au sinucis când au aflat că lista cu numele

1 f

„Îi

„R! 1

r informatorilor serviciului de spionaj, care acţionau în România, a încăput Pţ mâna siguranţei române.

Jandarmeria rurală era formată din unităţi de jandarmi cu i competenţă pe raza satelor şi comunelor. Pe lângă paza şi apărarea un Ot

! unităţi economice, asigurarea căilor de comunicaţii, formaţiunile de jandarmi aveau pentru mediul rural şi misiuni de supraveghere a persoanelor suspecte.

În Capitală fuseseră organizate posturi de jandarmi speciale pentru pa

! fabricilor de armament şi a celor ce furnizau materiale pentru armată. la i martie 1916 s-au înfiinţat posturi de jandarmi, formate din rezervişti, pentru paza şi supravegherea trecătorilor din Munţii Carpaţi şi din zona în care erau

concentrate unităţile armatei de acoperire.

l Unităţi speciale de jandarmi participau şi la îndeplinirea unot misiuni de gardă şi securitate, prilejuite de sosirea în România a unot conducători de state. Spre exemplificare, la 14 iunie 1914, în timpul vizitei făcute la Constanţa de ţarul Rusiei, Nicolae al II-lea, au fost concentraţi ÎD

acest oraş peste 500 de jandarmi.

La Inspectoratul General al Jandarmeriei funcţiona un birou de analiză şi sinteză a informaţiilor obţinute din teritoriu. Buletinele, notele, rapoartele şi dările de seamă întocmite erau trimise, în funcţie de conţinut preşedintelui Consiliului de Miniştri, Ministerului de Interne, Ministerului

Afacerilor Externe, Marelui Stat Major sau altor ministere de resort.

Serviciul de informaţii al armatei Structura informativă a

Ministerului Apărării Naţionale este atestată, atât în lucrările memorialistice cât şi în documentele de arhivă, în confesiunile sale, Eugen Cristescu ne

oferă următoarele detalii în legătură cu Serviciul de Informaţii al Armatei

Române: „Marele Stat Major, prin Secţiunea a II-a, activa şi el în domeniul informativ. Pe lângă statele-majore ale marilor unităţi militare funcţiona cate un birou II, care făcea contrainformaţii în armată şi contraspionaj în teritoriu.

I Prin ofiţeri special pregătiţi şi agenţi de frontieră se infiltrau în ţările vect

I elemente informative pentru adunarea materialului ce-i era necesar, în speci

1! în Ardeal, unde aceştia aveau legături cu patrioţii români din acea provine

La Şcoala de Război se predau cursuri speciale pentru pregătirea ofiţerilor acest domeniu”... m

Afirmaţiile lui Eugen Cristescu sunt confirmate de documentele arhivă. Astfel, Biroul 5 din Secţia a II-a a Marelui Stat Major este aţes documentar de „Proiectul dezorganizare” întocmit probabil în primăvanului 1916. Biroul era condus de un ofiţer superior, în grad de loc pten colonel şi de un ajutor, în grad de maior. Era format din două divizi

Diviziunea I (Studiul armatelor străine), compusă din 4 subdiviziuni(

(Austro-Ungaria); R (Rusia); G.F. (Germania, Franţa, Italia şi Elveţia

(Peninsula Balcanică – Bulgaria, Serbia, Grecia, Turcia şi Aiow

Diviziunea a II-a (Serviciul Informaţiilor), condusă de subşeful Birouiu compusă din trei subdiviziuni: Subdiviziunea I (Serviciul

interior sauntraspionaJ) condusă de un civil, iar principala ei misiune era de a

Cârlipiedica organizaţiile de spionaj străine să acţioneze pe teritoriul

„Bănesc", „la nevoie să le intoxice cu ştiri false"; Subdiviziunea a II-a

Serviciul exterior), formată din agenţi permanenţi şi ficşi, cu reşedinţa în ra «ele Odessa, Chişinău, Ungheni-Ruşi, Sofia, Şumla, Timişoara, Sibiu.

Cernăuţi» Belgrad, Braşov şi Rusciuk. Agenţii erau recrutaţi dintre români, pe baza sentimentelor de naţionalitate şi puteau să-şi creeze la rândul lor agenţi, ceea ce înseamnă că jucau rolul de rezidenţi, iar informaţiile trebuiau comunicate direct la centru; Subdiviziunea a III-a (Serviciul mobil) avea în componenţă agenţi mobili sau de legătură şi curieri de control. Agenţii mobili făceau legătura cu agenţii ficşi, aducând informaţii sau transmiţând ordine. Aceştia trebuiau să cunoască foarte bine limba şi obiceiurile locuitorilor din ţara în care erau trimişi în misiune. Curierii de control erau ofiţeri din statul-major care se deplasau pentru a lua corespondenţa de la ataşaţii militari şi a le transmite instrucţiuni. De asemenea, pe timpul misiunii trebuiau să culeagă informaţii prin observare directă, în urma cărora întocmeau un raport (memoriu). Astfel de misiuni erau încredinţate cel puţin o dată pe lună.

Au fost şi situaţii când agenţii ficşi, plasaţi în zonele de frontieră, trimiteau ştiri care ajungeau imediat la guvernul român, în special cele referitoare la producerea unor incidente şi în urma cărora trebuiau luate măsuri. Despre aceste aspecte ne-a lăsat preţioase mărturii I.G. Duca: „De la graniţa Bulgariei, din Cadrilater, veneau ştiri ciudate. Bandele bulgăreşti atacau posturile noastre de grăniceri. Zilnic erau morţi şi răniţi. Guvernul din

Sofia, luat la socoteală, făcea într-o zi cele mai categorice protestaţiuni de amiciţie, făgăduia că va lua măsuri, a doua zi, însă, ne pomeneam cu o incursiune şi mai îndrăzneaţă, cu atacuri şi mai violente. N-am putut desluşi nici până azi ce era în dosul acestor provocări; bande de comitagii, încurajate

Pe sub mână de guvernul lui Ferdinand de Coburg? Dar atunci cum se face că

n cele mai multe din aceste atacuri figurau chiar soldaţi gradaţi

bulgari în activitate? Nu era mai degrabă un fel de avertisment pe care austriecii voiau să ni-l dea în ajunul războiului ca să ne intimideze? Ei ştiau cât de ostilă le era opinia publică, mai ales după vizita de la Constanţa şi îşi închipuiau poate

*> asmuţind pe bulgari, ne vor face să ne temem de pericolul la care ne-am

— XPune dacă nu stăm credincioşi alături de ei". Parcurgând cu atenţie acest

al ne putem întreba cu îndreptăţire de ce guvernul român nu a protestat la lena? Răspunsul nu poate fi altul decât că nu dispunea de date şi informaţii e prin care să demonstreze că Austro-Ungaria se afla în spatele acestor

WUu provocatoare cu rol de avertisment şi intimidare pentru România. Şi pentru că serviciile de informaţii ale Marelui Stat Major erau chiar în e „se proiect". Practic, autorităţile statului român nu dispuneau de acea

Sorie de agenţi infiltraţi din timp şi bine acoperiţi în structurile de putere

l

I

sau mediile de interes din capitalele în care se planificau strategii pe seajj.

României.

S-au întreprins însă şi câteva acţiuni informative care se pot integ, în categoria aşa-zisului „spionaj mărunt", ce pot fi reconstituite pe ba>, studiului unor documente memorialistice.

La începutul lunii octombrie 1915, locotenentul Ilie Şteflea a fOs trimis în misiune specială la Predeal şi Braşov din ordinul colonelului Ra ([

Rosetti de la Marele Stat Major. „Aveam misiunea – spune Şteflea – de observa din tren dacă se găsesc trupe austro-ungare de-a lungul căii feraţţ sau prin văile laterale, dispozitivul de pază la cele două tuneluri, dinttt

Cioplea, precum şi culegerea de informaţii la Braşov asupra unităţilor diţ garnizoană, a armamentului ce-l au, moralului acestor trupe". Dar misiune, locotenentului Şteflea nu viza doar culegerea de informaţii asup

potenţialului inamic, ci şi verificarea unor date primite de la un

dezertot ceangău şi anume, dacă tunelurile de cale ferată dintre Timiş şi Braşoţ fuseseră minate de trupele de geniu austriece, în acelaşi timp, trebuia să mai verifice dacă „dispozitivul de declanşare a exploziei s-ar găsi într-o ghereti ocupată de finanţii6 unguri în imediata apropiere a frontierei”. Dupl

terminarea misiunii, locotenentul Ilie Şteflea a întocmit un raport către Secţia de informaţii a Marelui Stat Major.

Confesiunile ofiţerului român sunt suficiente pentru a desprindt concluzia că Marele Stat Major al armatei române era interesat, în perioadi imediat premergătoare intrării în război, de cunoaşterea cât mai exactă i dispozitivului de luptă al viitorului inamic şi că, pentru fundamentarea unui plan de campanie cât mai realist, avea nevoie de informaţii în detaliu. Pentru a obţine informaţiile necesare a trimis în misiuni speciale peste frontietă

ofiţeri tineri, bine acoperiţi ca identitate şi cu acţiuni legendare. Locotenentă

Ille Şteflea a circulat cu un paşaport pe numele „Ştefănescu Alexandru”.

plrezenţa sa la Predeal fiind justificată prin căutarea sănătăţii, iar călătoria l»

Braşov realizându-se sub legenda că „merge la cumpărături”. Demn *

reţinut este că tânărul ofiţer român nu a mers în necunoscut. A fost spriji

Îni misiunea sa de o reţea secretă de agenţi formată din intelectuali şi-ofiţej origine română din armata austro-ungară pe care a contactat-o la jfeuşita misiunii demonstrează că fusese bine pregătită, ceea ce a

IScurile.

Alte atestări documentare evidenţiază că în primele zile a bucnirii războiului, acţiunile cu caracter informativ, organizate ransuvania de structurile specializate româneşti, au folosit agentura seci8

genţii fuseseră recrutaţi din rândul numeroşilor români transilvăneni e i manifestaseră sentimentele naţionale. Ei au pus la dispoziţia structuri

6 Finanţii formau un corp înarmat subordonat administraţiei financiare, având mis &

să descopere şi să împiedice contrabanda, precum şi contravenţiile la Legea financiar

Austro-Ungaria.

rOrinative româneşti, înfruntând mari riscuri, toată priceperea pentru ujegerea de date şi informaţii necesare planului de campanie în ipoteza

României în război contra Austro-Ungariei. Semnificativă în această este scrisoarea adresată la 7 iulie 1915 de Matei C. Cosma de Război român, prin care îi cerea să fie repartizat la

COtnandamentul trupelor române când acestea vor pătrunde în Transilvania jjj! jocurile cunoscute” şi pe care „le indicase”.

„Cu ajutorul unor astfel de colaboratori patrioţi s-au creat câteva centre informative în Transilvania, Banat şi Bucovina. Misiunea acestora era de a supraveghea pregătirile militare ale Puterilor Centrale şi de cunoaştere, în cele mai mici detalii, a teatrului de operaţiuni în care urmau să acţioneze unităţile militare româneşti. Astfel de centre informative au funcţionat la

Braşov, Sibiu, Cluj, Timişoara, Suceava şi în alte oraşe din Transilvania şi

Bucovina.

Valoroase informaţii, cu caracter militar despre pregătirile de luptă ale Puterilor Centrale, au cules şi transmis comandamentelor armatei române colaboratorii Centrului Braşov, condus de Spiridon Boite. Activitatea informativă a acestui centru a fost sprijinită de 200 de colaboratori.

Activitatea centrului informativ din Bucovina a fost coordonată de profesorul Aurel Moldovan, care, pentru serviciile aduse statului român, a primit aprobarea de a se stabili în România… în activitatea de culegere şi transmitere a informaţiilor despre pregătirile austro-ungare a fost sprijinit de fraţii săi, Dumitru, Iosif şi Rudolf, precum şi de numeroşi intelectuali.

Informaţii despre pregătirile militare ale trupelor Puterilor Centrale din Banat au fost obţinute şi transmise comandamentelor armatei române de o fată în vârstă de 19 ani, Maria Bălan, care a acţionat sub indicativul „B9” şi despre care ziarul francez „Paris Soir”, din octombrie 1936, îşi informa cititorii că fusese „regina spionajului”, „o Mata-Hari a Ungariei”, precum şi

O «celebră spioană”, care „a adus imense servicii României”.

Un alt tânăr patriot român, Vasile Brânca, înrolat într-o unitate ustro-ungară, fiind trimis în misiune să organizeze distrugerea unor vase ce pe Dunăre armament şi muniţii din Rusia şi Serbia, s-a predat or militare româneşti şi a denunţat scopul acţiunii întreprinse de speciale austro-ungare. În vara anului 1915 Serviciul de Informaţii col h 6*Ui Stat MaJ°r al armatei române întocmise liste cu potenţialii

«oratori şi persoanele de încredere din Transilvania şi Bucovina care au să fie activaţi pentru a sprijini cu informaţii, ori să conducă unităţile e româneşti după trecerea Carpaţilor. Concomitent s-a organizat şi o proşti" lor Citare germano-bulgare de la sud de Dunăre.

pregă. În zona Varna-şumla, Razgrad şi Rusciuc, spre a documenta

C în – tare cu caracter ofensiv împotriva României, comisarul de

Constantin Duca, din Brigada de siguranţă Constanţa, a cules şi

UQicat informaţii certe privind intenţia trupelor germano-bulgare.

67

H!

I

comandate de generalul August von Mackensen, de a deschide un al front împotriva armatei române în cazul în care ea va pătrunde?

Transilvania, în nota informativă nr. 192 din 22 martie 1916, comisarul D".

transmitea informaţii despre „reala situaţie şi dispozitivul trupelor inamice c'

se desfăşurau apropiat timpului intrării noastre în acţiune". Informaţiile er Ji valoroase, fapt pentru care s-au accentuat măsurile de supraveghere mişcărilor de trupe din sudul Dunării. Aşa s-a ajuns la obţinerea un0

Informaţii din care rezultă că în cursul lunii iulie 1916 se constituise j.

Bulgaria armata de intervenţie contra României, compusă din patru divi

bulgare, divizii turceşti şi câteva unităţi germane. Reacţia primului minista, român, Ion I.C. Brătianu, a fost promptă. La 15/18 august i-a comunicat k

Ottokar Czernin că guvernul român este nevoit să ia contramăsuri „faţă de colosalele transporturi de trupe ale bulgarilor"

la graniţa cu România.

După declararea stării de război cu Austro-Ungaria (14/27 august)

unităţile militare române, trecând Carpaţii, au fost sprijinite de patrioţii transilvăneni cu informaţii despre trupele austro-ungare sau au fost conduse în diverse localităţi de către călăuzele şi persoanele de încredere din rândurile populaţiei române. Chiar Max Ronge recunoaşte că „serviciul de spionaj românesc a găsit în sânul populaţiei din Transilvania, supraîncălzită de agitaţiile naţionaliste, multe simpatii… Această stare de spirit a fost exploatată în 1916, când românii, dând peste cap slabele noastre trupe de acoperire, au progresat de-a lungul Transilvaniei în perioada aceea au găsit o sumedenie de oameni care-i informau asupra mişcării trupelor noastre îi mijlocul regiunii noastre. Pe de altă parte şi un număr oarecare de preoţi, institutori şi avocaţi transilvăneni s-au dat de partea năvălitorului [trupele române – «. «.], sfătuind soldaţii să încalce jurământul şi să dezerteze”.

Alte structuri informative. Biroul Mixt a fost, se pare, o alţi structură informativă care a activat în perioada neutralităţii, atestat documentar doar de un raport întocmit de Mihail Moruzov. Era format dif ofiţeri ai Marelui Stat Major al armatei române şi agenţi ai Siguran (6

Generale, redus ca număr, mijloace logistice şi susţinere materială. O astf6

de structură poate fi interpretată şi ca o formă de cooperare între Minister”.

Apărării Naţionale şi Ministerul de Interne în materie de informaţii el priveau strict domeniul sistemului naţional de apărare şi siguranţă nation.

Mihail Moruzov susţine, în raportul la care am făcut referire, că rezulta” 1

colaborării în cadrul Biroului Mixt „a fost nul”.

Serviciul Supravegherii Ştirilor a fost un alt organism mai u

structurat, format din personalul de la Palatul Poştei Centrale care d jurământul pentru păstrarea secretului. Misiunile încredinţate acestui au fost: de a intercepta şi distruge la timp orice ştire despre armata română

operaţii care putea ajunge la inamic; de a intercepta ştirile

privind inaifij... (

potenţial ce puteau interesa autorităţile româneşti din punct de vedere po 1

În

militar; de a informa opinia publică cu ceea ce considera necesar, cu

? l jţia de a nu divulga secrete militare. Această structură strict specializată e° e fiinţă prin Instrucţiunile din 5 ianuarie 1915 şi era organizată pe două ţii: Secţia poştală şi telegrafică (cu trei componente – poşta cu

ăinitatea, corespondenţa telegrafică cu străinătatea şi corespondenţa

r. z\ Secţia presei (care avea în compunere două compartimente – unicate şi relaţii cu corespondenţii presei din ţară şi cu ziarele).

Imediat după înfiinţarea Serviciului Supravegherii Ştirilor, la punerea şefului de Stat Major General al Armatei, general de divizie

Zottu – şi cu aprobarea preşedintelui Consiliului de Miniştri şi

Y” – T-Tniinistru de Război, Ion I.C. Brătianu –, au intrat în vigoare instrucţiunile relative la controlul corespondenţei private din zona armatei de operaţiuni şi de etape spre interiorul ţării”. Conform acestor „Instrucţiuni”, corespondenţa privată a militarilor, indiferent de grad, trebuia făcută doar pe cărţi poştale militare. O astfel de corespondenţă era supusă cenzurii militare, de către comandanţii de companie, escadron, baterie, serviciu sau formaţiuni de etape, pe propria lor răspundere şi era transportată în saci speciali.

„Instrucţiunile” interziceau militarilor să scrie prin corespondenţa privată date despre „chestiuni în legătură cu armata, ca mişcări de trupe, localităţi ocupate, aprecieri de situaţie etc”. De asemenea, nu se putea întrebuinţa corespondenţa cifrată şi nici cernelurile speciale ori simpatice. Orice încălcare a acestor prevederi avea ca rezultat „punerea în urmărire a trimiţătorului şi a destinatarului”. Corespondenţa ce nu putea fi trimisă mai departe, la destinatar, trebuia distrusă prin ardere, iar în cazuri suspecte urma să fie trimisă Serviciului de Siguranţă spre anchetare.

Având în vedere organizarea şi misiunile încredinţate se poate spune că Serviciul Supravegherii Ştirilor a fost o structură specializată cu rol de culegere de informaţii, dar şi de protecţie contrainformativă, prin cenzură.

Informaţiile obţinute erau sintetizate, evaluate şi difuzate regelui, primului ministru, ministrului de Război, ministrului de Externe şi şefului Marelui

Stat Major. Din nefericire, nici această structură informativă, relativ bine concepută şi organizată nu a avut eficienţa scontată, având în vedere că

Actorul Poştelor şi Telecomunicaţiilor, Victor Verza – datorită propriilor convingeri politice „germanofile” –, a procedat la sustragerea unor preţioase

°rtnaţii confidenţiale pe care le transmitea agenţilor germani şi austro-un8 ari.

Biroul de cercetări şi informaţiuni de pe lângă Ministerul stţiei este un alt organism atestat documentar, ce poate fi integrat

„I informative. Era condus de un anume magistrat cu delegaţie, M.

om de temut pentru cei care l-au cunoscut, în sfera de competenţă

tui birou intrau cazurile mai deosebite, inclusiv cele de trădare şi

După finalizarea cercetărilor, se întocmea un referat cu propuneri

Ministerul Justiţiei. De regulă, cazurile erau trimise spre judecată

60

«n

”.

l

Curţilor Marţiale de pe lângă raza lor de competenţă. Au fost şi situaţii că biroul a sugerat Ministerului Justiţiei să propună Consiliului de instituirea unei comisii de cercetare cu sarcina de a analiza cazul, întruc%

fuseseră implicaţi înalţi funcţionari de stat, ziarişti şi persoane de vază &

vieţii publice româneşti. Lucrarea a rămas nefinalizată – este vorba despre celebrul dosar Günther –, ceea ce înseamnă că am avut o clasă politic

solitară şi conştientă în susţinerea idealului naţional, dar mai puţin interesat

În promovarea legalităţii cu orice risc.

În România exista la acea dată un cadru juridic care, dacă ar fi fost aplicat cu sfinţenie nimeni n-ar mai fi vorbit astăzi despre „minuni” şi

„Miracole” în istoria contemporană a României. Exista amintita Lege a contraspionajului în timp de pace, care stabilea ca infracţiune transmiterea sub orice formă a informaţiilor despre apărarea ţării. De asemenea, Codul

Justiţiei Militare prevedea, la art. 198, infracţiunea de înaltă trădare prin trecere în slujba inamicului, în caz de război, care se pedepsea cu condamnarea la moarte. Şi în alte ţări europene, la acea dată, spionajul şi trădarea erau sancţionate cu închisoare pe viaţă sau chiar cu moartea şi confiscarea parţială a averii. Şi au fost situaţii când justiţia din ţările tradiţional democratice europene s-a pronunţat, mai ales, în vremuri de război necruţător faţă de spioni şi trădători. Cazul celebrei Mata Hari este unul dintre ele. În România însă personalităţile civile ale vieţii juridice, despre care Biroul de cercetări şi informaţiuni de pe lângă Ministerul Justiţiei obţinuse probe indubitabile, privind trădarea sau implicarea lor într-o serie de afaceri oneroase contra intereselor statului român, n-au răspuns în faţa

Justiţiei. Au fost pronunţate sentinţe de condamnare la moarte doar asupra unor ofiţeri, locotenent-colonelul Constantin Crăiniceanu şi colonelul

Alexandru Sturdza. Cazul acestora din urmă dezvăluie unele bâlbâieli ale organelor de justiţie militară, inclusiv ale Serviciului de Informaţii.

Bunăoară, sentinţa de condamnare la moarte a colonelului Sturdza s-a pronunţat în contumacie şi nu a putut fi executată, întrucât inculpatul se afla deja în tabăra inamică. Situaţia a fost diferită în cazul locotenent;

colonelului Constantin Crăiniceanu. Acesta era unicul fiu al generalul-l

Grigore Crăiniceanu – un ofiţer cu o ţinută morală de excepţie

pentru care în prima fază Curtea Marţială a Armatei a II-a a pronunţat doar”.

condamnare la 15 ani muncă silnică şi degradare militară, în vreme ce ţi ostaş, complicele ofiţerului la trădare, a fost condamnat la moarte. Datori presei, „mascarada de proces” a ajuns la cunoştinţa

opiniei publice. S

presiunea acesteia, a intervenit generalul Alexandru Averescu, comandau

Armatei a II-a, care, pentru a salva onoarea militară, l-a chemat pe genera

Grigore Crăiniceanu spre a găsi împreună o soluţie. Cutremurător 6

răspunsul dat de generalul Grigore Crăiniceanu în faţa actului de trădare

fiului său: „Între patrie şi familie nu ezit să-mi fac datoria faţă de patrie

ele din urmă, locotenent-colonelul Constantin Crăiniceanu a fost rejudecat

— J condamnat la moarte, sentinţa fiind executată.

Să mai consemnăm că în acel timp, România nu dispunea în cadrul guvernului sau al comunităţii informative de un serviciu de centralizare, analiză* evaluare şi valorificare a informaţiilor de interes pentru apărarea şi promovarea intereselor naţional-statale. Aceste activităţi, atât de specializate d tehniciste dar de mare importanţă, intrau de regulă în atribuţiile serviciilor sau comunităţii informative. Pe atunci ele erau lăsate în responsabilitatea membrilor guvernului, care la rândul lor se consultau cu primul ministru şi cu regele, sau difuzau informaţiile în stare brută, în cel mai bun caz, însoţite uneori de opinii personale.

Deci lipsa de măsuri eficiente în materie de contracarare a surselor de insecuritate şi multe din vulnerabilităţile societăţii româneşti din acea perioadă explică în mare măsură reacţiile factorilor de decizie ai statului român sub imperiul stărilor emoţionale.

Viforul năprasnic al primului război mondial şi apoi intrarea armatei în campanie găsiseră România cu ferestrele deschise la unul din cele mai importante edificii a suprastructurii statale: serviciile secrete de informaţii.

Măsuri tardive de adaptare a structurilor informative la situaţia de război. Intrarea României în război alături de puterile Antantei, începând cu data de 14/27 august 1916, marchează în acelaşi timp începutul unei noi etape în activitatea structurilor informative româneşti cu caracter militar. Documentele nu mai amintesc de Biroul Mixt, ceea ce ne face să credem că s-a renunţat la această formă

organizatorică. Trecerea ţării de la starea de pace la starea de război implica şi adaptarea structuralorganizatorică a serviciilor de informaţii militare la noua situaţie. Prin înaltul

Decret cu nr. 2784 din 27 august 1916, privind reorganizarea Marelui Stat

Major (în partea operativă – Marele Cartier General – şi partea sedentară – Marele Stat Major), s-a produs şi o reorganizare a Serviciului de informaţii fflilitare. La Marele Cartier General a funcţionat Biroul 2 Informaţii, ca structură specializată în culegerea de informaţii pentru Secţia I operaţii, iar la

Marele Stat Major (partea sedentară) a fost organizat „Biroul 5 Informaţii”, nat cu supravegherea ştirilor, adică cu măsuri contrainformative.

Cristescu menţiona în Memoriile sale că „după începerea războiului.

T1 instituirea Marelui Cartier General a intrat o puternică Brigadă Specială e Siguranţă pentru acţiune informativă şi apărarea spatelui

Randamentelor militare”.

x* În legătură cu eforturile în plan organizatoric, trebuie amintite şi cele ute de Misiunea militară franceză condusă de generalul Berthelot. În

făponenţa acestei misiuni au existat: un stat-major, două birouri de a. Orniaţii, un serviciu telegrafic, un serviciu radiotelegrafic şi un număr de

Oane şi aerostaţii de cercetare, care-şi puteau aduce un aport important în domeniul informaţiilor. Numit consilier militar al regelui Ferdinand comandantul nominal al armatei române, Berthelot, instalat la Periş, avea se participe în fiecare dimineaţă la prezentarea rapoartelor informative asuprţ operaţiilor, luând cuvântul şi expunându-şi cu claritate ideile. Documentele sale înaintate Marelui Cartier General evidenţiază ideea apărării cu orice mijloace a integrităţii teritoriului, a independenţei româneşti. Vizitele sale pe front, contactul cu comandanţii şi cu ostaşii români i-au arătat situaţia reală şi nevoile rezistenţei româneşti.

De asemenea, odată cu intrarea în campanie a armatei române, s-au întărit reprezentanţele diplomatice militare din capitalele Puterilor Antantei precum şi la statele-majore ale armatelor şi marilor

unităţi operative. Acestea aveau rol de misiuni militare pe lângă comandamentele militare şi statele-majore naţionale ale Aliaţilor sau altor ţări, ca de exemplu: Comandamentul

Militar Rus (STAVKA), Marele Cartier General Francez, Marele Cartier

General Englez, Marele Cartier General Italian, Comandamentul Aliat de la

Salonic etc. Şefii acestor misiuni militare ţineau legătura între Marele Cartier

General al armatei române şi organele similare străine, având drept misiune procurarea de armament şi tehnică de luptă, precum şi obţinerea de informaţii utile.

Desigur că este greu de apreciat oportunitatea recurgerii la această reorganizare odată cu declararea campaniei, având în vedere că dacă se intenţiona o eficientizare a activităţii serviciilor de informaţii, ea trebuia făcută încă din timp de pace. Experienţa istorică în domeniu – şi probabil că tocmai acest lucru a lipsit strategilor români –, demonstrează că orice restructurare de fond în domeniul informaţiilor nu aduce de la sine şi rezultatele dorite, acestea se obţin în timp, după un anumit rulaj. Probabil că la acest aspect făcea referire Moruzov atunci când menţiona că: „În loc să creeze elementele proprii în această materie a informaţiilor, s-a recurs la elemente de ocazie, fără niciun fel de pregătire şi experienţă în domeniu, Ş

În momentul când am intrat în războiul din 1916, acest Serviciu s-a dovedi

Inexistent. Mulţi au fost nevoiţi să tragă consecinţele, îndeosebi generaţi

Nicoleanu, care îşi asumase răspunderea în ce priveşte agentura. Dup primele operaţiuni, s-a recurs la adoptarea proiectului conceput în 1913;

Criticile lui Moruzov par îndreptăţite, ele fiind întărite şi de alţi teoreticien>j în studiul întocmit de ofiţeri români stat-majorişti se menţiona: „Din morne»

ce prin declararea războiului contactul între armatele adverse a fost U13

refugiaţii de la care Marele Stat Major obţinea informaţii asup1

Transilvaniei, ce ne interesa în primul rând, nu au mai putut trece frontul, w că Serviciul Informaţiilor s-a găsit deodată în întuneric,

tocmai în tiol

când el trebuia să producă mai mult şi când armatele ce înaintau destul timid în Transilvania aveau nevoie în primul rând de o orientare”.

Datorită acestei situaţii ne putem explica de ce în toamna

1916 organele de informaţii şi contrainformaţii româneşti au fost copie?

cric nu numai de virulenţa acţiunilor informative, dar mai ales de

Pletatea metodelor şi mijloacelor întrebuinţate de instituţiile specializate ale puterilor Centrale. Un tablou realist a ceea ce s-a întâmplat pe frontul secret

...p România în toamna anului 1916 aparţine generalului Ion Atanasiu. Bazat studiul unui important material documentar, dar şi pe propria experienţă

«pătată în timpul războiului, generalul Atanasiu a întocmit în 1933 un studiu pentru ofiţerii stat-majorişti, intitulat „Războiul secret (spionajul)”, din care

— Producem următorul pasaj mai consistent:

„Dar în războiul din urmă, teritoriul ţării a fost împândărat de spioni sub fel de fel de forme. Ca să fim şi mai precişi, la Galaţi, deci, înapoia imediată a frontului nostru, a funcţionat la un hotel din acel oraş o şcoală aermană de spionaj; iar pe linia Marilor Cartiere şi mai cu seamă la Bacău, ca şi la Iaşi, pe la hotelurile din piaţa Cuza-Vodă, funcţionau netulburate de nimeni agenţii de spionaj ca şi centre informative şi de plecare spre inamic a tot ce se raporta la conducerea operaţiunilor, la frecările dintre aliaţii ruşi şi francezi, la starea morală a cercurilor politice şi a populaţiei. Iaşul devenise centrul sciatic a întregii noastre vieţi. La fel au funcţionat nesupărate, prin localităţile de refacere a trupelor noastre, ca şi în centrele unde funcţionau unităţile ruseşti care aduceau la disperare necăjita noastră populaţie, focarele germane de destrămare a acestor unităţi, formaţiuni în care nimeni din partea noastră nu avea dreptul să se amestece.

Ştirile se transmiteau aşa de uşor inamicului prin destul de variate şi proprii mijloace: prin intermediul dezertorilor ruşi şi evrei, prin aşa numiţii

«rătăciţi», care cutreierau în voie frontul sub cuvânt că îşi caută corpurile, a celor trimişi izolat pe front ca să meargă la unităţile lor, a

pseudoruşilor etc., etc., de care oamenii noştri nu se ocupau, fie că nu aveau timp, fie că nu-şi închipuiau că şi înapoia lor stăpânea tot inamicul; nici comandamentele noastre de sectoare nu se interesau pentru motive asemănătoare sau din lipsa de experienţă în materie de spionaj. De asemenea, numeroşi internaţi au

Putut fugi din centrele de internare rău supravegheate, şi mai prost păzite.

Toate aceste elemente, după ce îşi depuneau rapoartele, se reîntorceau iar la

P°st, în rândurile noastre, de data aceasta sub forma de «scăpaţi din faPtivitate», foşti «prizonieri evadaţi», scăpaţi de la moarte, ruşi fugiţi de la

ttamic care au fost capturaţi de germani «pe alte fronturi», etc.

Cât rău a adus această stare de inconştienţă şi delăsare din partea turora care au permis libertatea exercitării spionajului, o dovedeşte marile

ube morale şi materiale ce am suferit, de altfel cum au suferit mai mult u mai puţin şi celelalte state, care nu au putut reduce de tot folosirea

Penajului în armatele şi ţările lor. Nu am adăugat la aceste pagube şi miile

leţi sacrificate lipsei de organizare a acestui însemnat mijloc de ocrotire a lor inutile, care este spionajul”.

”).

I” V!

I», i i

W îi H

1 1

I,»

M

n un „* i ti i „«fim” n 1!

„I

...”

— i-al II n „i»

Rolul informaţiilor în operaţia de la Flămânda şi y

Mia pentru apărarea Bucureştiului cu toate neajunsurile, s-ar)

jgistrat şi unele acţiuni pozitive pe care orice analiză obiectivă asupjalului informaţiilor despre inamic în fundamentarea ordinelor

operaţi

puie să le evidenţieze. Pregătirile pentru operaţiunile de pe front\j

— Jnărean şi Dobrogea, între 3 şi 17 septembrie 1916, constituie un exempi

e<incator. Este bine cunoscut faptul că numai după 10 zile de la declanşarea a npaniei armatei române, prin căderea capului de pod de la Turtucai

ÎVarele Cartier General a fost pus în faţa unei înfrângeri neprevăzute.]

O] mia generalului Alexandru Averescu „situaţia strategică nu fusese atinsă di pierderea Turtucaiei. Era însă necesar a restabili starea morală a trupelor şi populaţiei”. Aceasta a fost şi raţiunea pentru care, în şedinţa Consiliului de

Război din 2 septembrie 1912 tde la Periş –, la care a luat parte şi primul ministru Ion I.C. Brătianu, s-a hotărât, la propunerea lui Alexandru

Averescu, executarea operaţiei de la Flămânda. Se sconta pe „o acţiune energică şi bogată în rezultate prin care să se recâştige întreg teritoriul pierdut, făcând pe inamic să sufere o înfrângere cel puţin tot atât de dureroasă ca cea suferită de noi la Turtucaia”. Obiectivul strategic viza îibpingerea spre sud a armatei germane din Dobrogea, comandată de gineralul August von Mackensen, şi realizarea contactului cu trupele aliate di: la Salonic. „Prin acest contact – spunea Averescu – întreaga situaţie în eichierul balcanic s-ar fi schimbat radical, cu repercusiuni serioase asupra întregului teatru de război”. Concepţia operaţiei avea la bază o amplă n! anevră dublu învăluitoare, executată de Giapul de Armate-Sud, format din d>un puternice armate situate la distanţe acceptabile pentru realizarea ei în tf nu util. Armata din Dobrogea (ruso-română), care era în strâns contact cu rţele inamice, urma să atace pe întregul front în faţă, iar Armata a III-a mână, trecând prin surprindere Dunărea, la Flămânda, trebuia să-i cadă

lamicului (armatele germano-bulgare) în spate. Reuşita acestei manevre se tiza şi pe forţarea unui fluviu mare ca Dunărea, acţiune care, în opinia e comandantului Niculescu Rizea, reprezenta în arta militară din acel timp» °

operaţie grea”. Deşi nu şi-a atins scopul, întrucât prin Ordinul MareW

artier General, forţele necesare executării acestei manevre au fost disloca»

3 frontul din Transilvania – după numai trei zile de la declanşarea ei

râuşi referitor la domeniul informaţiilor şi contrainformaţiilor militare»

ţin atenţia câteva aspecte importante.

În primul rând, pregătirile – care au constat în construirea u*

>sale de peste 7 km lungime, în adunarea materialului pentru construi

odului şi trecerea pe ambarcaţiuni, în dislocarea a cinci divizii de infante

I i una de cavalerie ş.a. – s-au făcut în cel mai „strict secret”. Acea A

Î ziseamnă că deşi nu a existat o structură contrainformativă, care să sprij», ririn acţiuni de inducere în eroare a inamicului şi acoperirea deplas-i trupelor, secretul operaţiunii a fost păstrat datorită respectării ordine»

rative. Prin urmare, disciplina militară, în sensul aplicării stricte a exigenţelor şi literelor regulamentelor, poate suplini lipsa

SP rjlor de protecţie contrainformativă.

111 De asemenea, pentru stabilirea locului de construire a podului în derea forţării Dunării, o comisie formată din Artur Văitoianu, colonelul

Veroescu’ co onerul Limburg şi maiorul Şova a recurs la recunoaşterea şi etarea terenului, „completând observaţiile ce se puteau face din depărtare informaţiile culese de la locuitori”, în lipsa unei structuri informative în

pielea frontului inamic, pregătită din timp, Comandamentul Frontului de

Sud a recurs şi la alte metode de culegere a datelor şi informaţiilor necesare fundamentării planului de operaţii, şi anume schimbul de informaţii cu structurile similare ale aliaţilor anglo-francezi. În acest sens, generalul

Alexandru Averescu preciza că: „Până la constituirea Grupului de Sud, informaţiile directe asupra inamicului lăsau mult de dorit. Comandamentul frontului a recurs de aceea la informaţiile directe şi anume la identificările făcute de trupele aliate pe frontul Salonic. Pe

această cale s-au putut completa informaţiile de pe front şi stabili că inamicul dispunea în Dobrogea de 73 batalioane".

O altă metodă de culegere a informaţiilor a constituit-o chestionarea prizonierilor. Datele obţinute aveau o valoare importantă, întrucât în ordinul de operaţii dat de Comandamentul Armatei de Dobrogea (generalul rus

Zaioncikovsky), la 18 septembrie 1916, se menţiona, încă de la început, că

„Prizonierii şi fugarii povestesc că inamicul se pregăteşte cu energie pentru a lua ofensiva".

Demn de reţinut este şi faptul că pentru documentarea informativă în vederea operaţiei de la Flămânda, Comandamentul român a folosit, pentru prima oară în campanie, culegerea de informaţii cu ajutorul aviaţiei. Această metodă nici nu era trecută în cursul care se preda la Şcoala Superioară de

Război, ceea ce dovedeşte capacitatea de adaptare rapidă la configuraţia frontului şi o gândire flexibilă din partea Comandamentului român.

«Întrebuinţarea de căpetenie a aviaţiei noastre – spune Al. Averescu –, din

auza slăbiciunii ei numerice şi tehnice, rămânea serviciul de recunoaştere.

n afară de trupele inamice identificate pe frontul Dobrogei şi pe frontul onic, era nevoie de a şti ce forţe se găseau în apropierea punctului de

ecere [la Flămânda – n.n.], precum şi disponibilul din spatele frontului, care de le-l să se întrebuinţat pentru a stânjeni în timp util operaţiunile noastre

12 ecere în faza critică". După 8 zboruri de recunoaştere efectuate de cele o r57°a ne> de care a dispus Grupul de Armate-Sud, s-a putut constata că pe

Qe? e OO de km nu se semnala nicio mişcare serioasă de trupe inamice.

O (jţ-lei Comandamentul român a tras concluzia că, „mulţumită rezultatului o CO Ut P11" 1 recunoaşterile făcute, până în ajunul începerii operaţiunilor, nici

Cgeantrarnăsură nu fusese luată de inamic şi deci el ignora cu desăvârşire cond r se petrecea la Flămânda". Se realizaseră astfel, „în

măsură maximă”.

Wle surprinderii strategice, şi aceasta datorită păstrării deplinei conspirativităţi a planificării şi a pregătirii operaţiei. Nu este un aspect ci unul foarte important, întrucât nu trebuie omis că unităţile române aveau faţă armata germană, care dispunea de un serviciu de informaţii militar dW

cele mai performante la acea dată. Germanii practicau spionajul total, întreg frontul, folosind ca mijloace şi metode de culegere a posturile fixe de observare, aeroplanele şi dirijabilele, plus reţeaua de infiltraţi în mediile diplomatice şi militare de interes. De altfel.

Averescu a precizat la un moment dat că avusese ocazia să lucreze, înainte e război, „cu Serviciul de informaţii german” şi ştia „cât era de bine informate.

Cea mai bună dovadă este că germanii au aflat despre operaţia de forţare j

Dunării, declanşând cu furie bombardamentele, abia în după-amiaza de u septembrie, deci după ce podul de vase fusese desfăşurat, iar infanteria

Diviziei a 10-a (general Văitoianu) reuşise să treacă pe malul bulgăresc pentru a întări capul de pod.

Prin relevarea acestor aspecte, se poate constata că manevra de lj

Flămânda, deşi este considerată ca o nereuşită în planul operaţiilor militare, poate fi apreciată în arta militară nu numai prin ingeniozitatea şi prjj îndrăzneala concepţiei, ci, deopotrivă, prin experienţa acumulată în domeniul metodelor şi al mijloacelor folosite în culegerea informaţiilor despre inamic şi zonele de operaţii.

Treptat, Serviciul de informaţii începe să-şi intre în atribuţii. Unelt reuşite, este adevărat destul de modeste, sunt menţionate şi în documentul întocmit de analiştii M.St. M.: „Către sfârşitul primei luni de campanie, încep unele îmbunătăţiri în activitatea de informaţii, se ţine la curent ordinea de bătaie a inamicului, înainte de căderea Bucureştiului exista o ameliorai!

evidentă în activitatea de informaţii. Se aflau lucruri foarte interesante prin schimb de informaţii cu Comandamentul militar francez şi STAVKA

(Marele Cartier General rus). S-au obţinut o serie de succese de ordin informativ... v Postul T.F.F. al generalului Falkenhayn a fost

reperat pe Vale!

Jiului. Concomitent, un aviator englez a reperat numeroase coloafit mărşăluind de la sud de Dunăre, pe direcţia Şiştov-Plevna. Marele Carte".

General român, fiind sesizat, a trimis recunoaşteri în lungul Dunăruj identificându-se trenuri numeroase şi campamente în zona Şiştov. Servic 1»

de informaţii, de la Marele Cartier General, a prezentat următoare1

concluzie: „Se vor relua operaţiunile de la Jiu. Inamicul intenţionează streacă Dunărea pe la Şiştov. De această concluzie nu s-a ţinut seama

mult. Lipsea încrederea [subl.n.]. Din nenorocire evenimentele au &

dreptate Serviciului de informaţii…". Am citat in extenso din acest docuifle întrucât el evidenţiază că pe frontul informaţiilor, mai ales în perioada

campanie, succesele alternează din plin cu insuccesele, iar credibilitatea câştigă greu şi se păstrează, după cum vom vedea imediat, şi mai greu.

Deficienţe în activitatea de informaţii şi contrainformaţii)

campania din 1916 sunt relevate de bătălia de pe Neajlov şi Argeş sfârşitul lunii noiembrie şi începutul lunii decembrie, aşa-numita pentru apărarea Bucureştiului. Planul bătăliei, care a constat în evră pe direcţii interioare", a fost conceput rapid şi destul de ingenios

P elleralul Constantin Prezan. S-a încercat o ultimă sforţare pentru a rezista

jla inamicului care dispunea de trei armate (Krafft, Kuhne şi Kosch), şi în JOllă cum greşit luase în calcul Comandamentul român. Valoarea forţelor

? u jeului era de 12 divizii de infanterie, 4 divizii de cavalerie germane

ora li se adăugau diviziile l şi 12 bulgare, sub comanda mareşalului înfackensen. Inamicul ocupa un dispozitiv, sub forma unui arc de cerc, a cărui era a urtea de Argeş, centrul la Slatina şi dreapta la Giurgiu. Forţele

S mâne se reuniseră în „Grupul de Armate-Sud", căruia i-au fost

puse la toate rezervele care erau în refacere. Acţiunea comporta mari geuri pentru trupele române angajate, bazându-se pe secretul desăvârşit al manevrei, la fel ca şi în operaţia de la Flămânda. Lovitura principală trebuia executată prin surprindere de către un grup operativ de manevră, în spaţiul dintre cele două armate inamice, înainte ca ele să-şi fi putut opera manevra, urmând ca apoi să le atace pe rând. Victoria trebuia obţinută înainte ca inamicul să realizeze sensul manevrei.

Trei dintre cele patru cauze stabilite ulterior, care au dus la insuccesul bătăliei, ţin de resortul activităţii de informaţii şi contrainformaţii:

1) necunoaşterea în momentul planificării şi al angajării bătăliei că inamicul dispunea de trei grupuri de armate, nu de două; 2) capturarea planului român de operaţii (căpitanii Iepure şi B arcan, care transportau corespondenţa şi ordinele operative, au ajuns dezorientaţi în mijlocul trupelor inamice) din care generalul Falkenhayn a reuşit să afle secretul manevrei începute de armata română; 3) refuzul trupelor ruse de a se asocia la acţiunile ofensive în momentul hotărâtor al luptelor.

Existenţa unei structuri informative în adâncimea liniilor frontului, mai ales că ele se aflau pe teritoriul român, putea contribui fără prea mari eforturi la cunoaşterea reală a forţelor inamice. De asemenea, aplicarea unor măsuri contrainformative de protecţie a transporturilor corespondenţei secrete ar fi redus simţitor posibilităţile producerii „condamnabilei neglijenţe” a celor doi ofiţeri români. Pentru situaţii neprevăzute şi cu totul de excepţie, cei care transportă documentele secrete sunt instruiţi să

ţioneze rapid pentru distrugerea lor. Cazul celor doi ofiţeri români a fost

„Ediatizat, ajungând de notorietate, articole fiind scrise chiar şi în presa din

\ ceea ce a contribuit nu numai la deteriorarea imaginii armatei române.

j chiar la prejudicierea gravă a credibilităţii autorităţilor statului în faţa laiilor Antantei, în legătură cu atitudinea pasivă a trupelor ruse se poate

Precia că în arta operativă schimbul de informaţii cu structurile similare ale

<JŞ? Or devine eficient numai în condiţiile în care este însoţit de măsuri

„Icate pentru verificarea loialităţii partenerului de coaliţie.

v).

NOI INSTRUCŢIUNI ORGANIZATORICE. COOPERAREA CU STRUCTURILE SPECIALIZATE ALE ALIAŢILOR ŞI APORTUL INFORMATIV AL MIŞCĂRII DE REZISTENŢĂ (1917 – 1919)

După retragerea în Moldova a armatei române, a unei părţi 4

populaţie, a Parlamentului şi a majorităţii clasei politice, inclusiv a Casei

Regale, în paralel cu măsurile de reorganizare a armatei, s-au întreprins §j acţiuni de consolidare în scopul eficientizării randamentului în domeniu]

Informaţiilor şi contrainformaţiilor. Documentul prin care s-a purces la O

astfel de acţiune purta titlul de „Instrucţiuni asupra organizării şi funcţionării serviciului de informaţii”, intrat în vigoare la 20 februarie/4 martie 1917, O

dată cu semnarea lui de către generalul Constantin Prezan, şeful Marelui

Cartier General. La elaborarea acestui document, o contribuţie importantă a avut-o generalul Nicolae Condeescu. Ca noutăţi, „Instrucţiunile” schiţau doctrina activităţii de informaţii militare, precizau rolul şi locul misiunilor informative, stabileau organizarea Biroului de informaţii de la Marele Cartier

General. Alte precizări ale instrucţiunilor se refereau la: modul de desfăşurare a activităţii informative şi a manipulării informaţiilor; atribuţiile personalului îndrituit cu misiuni informative; stabilirea cu mai multă ixactitate a misiunilor aviaţiei de recunoaştere şi a modului de executare a

cercetării aeriene; coordonarea activităţii agenţilor secreţi.

Un rol important în reorganizarea şi reorientarea Serviciului de

[formaţii militare l-a avut şi misiunea franceză. Pe lângă şeful Biroului 2

formaţii din Marele Cartier General a fost numit un consilier în persoana locotenent-colonelului Odone.

De asemenea, după retragerea în Moldova, Direcţia Poliţiei Ş

siguranţei Generale a trecut la înfiinţarea unor brigăzi speciale în oraşe 6

Oman, Bârlad, Tecuci, Piatra Neamţ, Vaslui, în birourile de siguranţa centrale din Iaşi lucrau 73 de agenţi care se ocupau cu munca informativ-l

Această activitate era dificilă întrucât se bănuia, ulterior s-a confirmat, e".

numărul suspecţilor ajunsese deja foarte mare.

Serviciul de informaţii şi contrainformaţii româno-rus

dată cu reorganizarea armatei române retrase din Moldova, s-a procedat şi

reorientarea activităţii de cercetare şi informare militară, în adâncime, asup inamicului, în acest scop s-au constituit observatoare de infanterie şi artilerl, pe linia frontului cu misiunea de a ţine sub o severă şi permane".

lucraveghere trupele inamicului.

Cu sprijinul unor ofiţeri francezi de informaţii, s-a organizat, în vara 1 – 17 spionalul aerian în teritoriul ocupat „pentru culegerea de îi secrete privind dispozitivul trupelor Puterilor Centrale şi agentura

°r de spionaj".

Prin dotarea armatei române cu avioane şi aerostate moderne, tarea aeriană şi recunoaşterile aviaţiei române asupra trupelor inamice.

CS cum observarea din baloane a poziţiilor inamicului în timpul

P ««urării unor bătălii, s-au procurat continuu Comandamentului militar mân informaţii de valoare privind mişcările inamicului, pentru corectarea rrului artileriei. S-a acordat, de asemenea, mai multă atenţie asigurării ansffliterii informaţiilor prin radio şi telefon, introducându-se noi cifruri şi coduri.

Agenţii români lansaţi în spatele frontului inamic cu ajutorul aviaţiei e bucurau de un sprijin activ din partea populaţiei din teritoriul ocupat, mai ales din partea persoanelor care în trecut avuseseră legături cu organele de poliţie şi siguranţă româneşti".

La 22 aprilie/5 mai-29 aprilie/12 mai 1917, ca urmare a schimbării regimului politic din Rusia (prin revoluţia democratică din februarie), premierul român I.I.C. Brătianu, însoţit de generalul Constantin Prezan au efectuat o călătorie la Petrograd, unde au purtat convorbiri cu noile autorităţi în privinţa continuării colaborării

militare între cele două state. S-au pus de acord şi o serie de detalii privind conturarea cooperării în domeniul informativ pentru asigurarea ordinii interne pe front şi în spatele frontului armatelor româno-ruse. În acest scop a fost desemnat un delegat al Siguranţei

Generale române pe lângă Marele Cartier General al armatei ruse din

Moldova, în persoana inspectorului general de poliţie Romulus Voinescu, iar numeroşi comisari de poliţie au fost ataşaţi pe lângă marile unităţi militare ruse.

te-ar

Pentru prevenirea pătrunderii serviciilor secrete ale inamicului în

Jurul unităţilor militare româneşti şi ruseşti s-a constituit Serviciul de

„Nforţnaţii şi contrainformaţii româno-rus care, pe lângă realizarea cooperării pe linie informativă cu trupele ruse, a desfăşurat o vastă activitatentrainformativă şi de poliţie militară în zona frontului din Moldova.

niciun de informaţii şi contrainformaţii româno-rus a avut la început sediul's, Ora-Sul Roman, iar şeful său, Romulus Voinescu, a fost ajutat de inspectorul de poliţie I. Vameşu şi de comisarii de poliţie 1.1. Georgescu

ntiti i°°r u-tza-Acesta din urmă a întocmit o interesantă lucrare, t,» at-Poliţia de informaţii şi contrainformaţii, care a cunoscut lumina

I Prin intermediul căreia cunoaştem astăzi principalele

achitaţii acestei structuri informative, în cadrul serviciului de se aitiformaţii româno-rus funcţiona Biroul de contrainformaţii rus, care

Le0 ea de o sută de cadre şi era condus de generalul de jandarmi

°vici, ajutat de locotenent-colonelul Bondarenco.

79

La baza activităţii Serviciului de informaţii şi contrainfonuar, amâno-rus a stat „Regulamentul Serviciului de Contrainformaţiuni roiuj?

I colaborare cu Serviciul de Contrainformaţiuni Rus”, emis de Mw artier General al armatei române, în articolul l, acest regulament prevecij i ecesitatea colaborării dintre organele de contrainformaţii române şi CJ

use, atât în vederea contracarării acţiunilor de spionaj ale

inamicului, cât.

pentru descoperirea oricăror infracţiuni săvârşite împotriva celor urmate. Evident era vorba despre acele infracţiuni prevăzute în leg iternaţională privind regulile de purtare a războiului.

Cadrele Serviciului româno-rus au fost dotate cu instrucţiuni priv™

stricţiile de circulaţie ce trebuiau respectate de către persoanele care S (

leplasau pe şosele, căi ferate, ape sau în zona operaţiunilor militare. Ordinele

rimite se refereau la modul de supraveghere a străinilor aflaţi în Moldova n special pe cei eliberaţi din lagărele de internare. Serviciul a fost încadrai

u ofiţeri, comisari şi agenţi de siguranţă ce aveau asupra lor legitimaţii speciale, scrise în limbile română şi rusă, semnate de Romulus Voinescu $

pe care erau aplicate fotografiile titularilor.

Articolul 3 din Regulament stabilea ca funcţionarii administraţiei şi poliţiei româneşti să dea tot concursul cadrelor acestui birou, după ce ei ss legitimau, pentru îndeplinirea atribuţiilor profesionale. Deşi în articolul 3 s prevedea că dacă în termen de 24 de ore persoanei reţinute nu i se stabilea vinovăţia, ea trebuia eliberată imediat, potrivit articolului 5 al Regulamentului, o persoană putea fi reţinută provizoriu şi la expirarea termenului prevăzut în caz că Biroul de contrainformaţii rus cerea o asemenea măsură, în vederea aducerii de noi dovezi. Prelungirea reţinerii se făcea însă numai a aprobarea Marelui Cartier General Român, ce o dădea doar când solicitară era bine motivată. Datele despre suspecţi erau comunicate de Marele Cartia

General român şi Ministerului de Interne în vederea supravegherii lor pe mai departe sau luării altor măsuri.

Prin articolul 6, Regulamentul stabilea că supuşii români, care trăi31

continuu într-o anumită localitate şi erau bănuiţi că desfăşoară acţiuni *

spionaj sau alte fapte contra intereselor armatei, urmau să fie strămutaţi într (

altă localitate desemnată de Ministerul de Interne, însă nu altfel,

ci „1*

după verificarea informaţiilor date asupra lor de către agenţii române”.

Articolul 9, ultimul al Regulamentului, prevedea că pentru r unei observări cât mai întinse asupra populaţiei, din cauza numărului tnic agenţi speciali de poliţie, era necesară stabilirea unor posturi speciale ţi-e punctele de legătură ale drumurilor; aceste posturi primeau însemn

verificarea trecerii dintr-un punct populat într-altul trebuie să se facă ne

cu permise speciale.

Serviciul de informaţii şi contrainformaţii româno-rus a iniţia!

realizat câteva acţiuni care în arta informaţiilor sunt trecute în categ speciale de dezinformare. Au fost folosiţi, cu precădere, tinerii din lui ocupat, recrutaţi şi instruiţi de serviciile speciale germane pentru a informaţii din Moldova despre pregătirile militare ale trupelor i. În majoritate, aceştia, o dată trecuţi peste linia frontului, se predau

1 „anelor de poliţie militare române. După o minoră anchetă informativă, ceşti tineri erau reinstruiţi de Serviciul de contrainformaţii româno-rus şi etrifflişi în teritoriul ocupat de inamic cu date şi informaţii false despre dispozitivele româneşti. Referindu-se la aceste operaţii de dezinformare a

„Amicului, Theodor Culitza făcea următoarea apreciere: „Acest sistem nou je spionaj a dat de multe ori rezultate satisfăcătoare pentru noi… prin faptul că inamicul era indus în eroare de informaţiile trimise în mod eronat, în carnetele acestor tineri, asupra situaţiei trupelor noastre”.

Serviciile de informaţii ale Puterilor Centrale au fost dirijate spre acţiuni cu caracter destabilizator şi diversionist. Acestea încep să răspândească ştiri false pe front şi în spatele frontului româno-rus ca provenind de la români şi a crea derută în rândurile populaţiei civile. Printr-o cercetare atentă, Serviciul de contrainformaţii româno-rus, în colaborare cu comandamentele militare ale armatei române şi organele de siguranţă, a contracarat acţiunea de propagandă şi dezinformare a Puterilor Centrale. S-a stabilit că manifestele adresate ostaşilor români, de a lăsa armele jos şi de a nu mai trage în „fraţii lor”, proveneau de la birourile de spionaj ale inamicului.

Serviciul de informaţii şi contrainformaţii româno-rus a reuşit să dejoace şi o serie de acţiuni cu caracter diversionist iniţiate de serviciile de spionaj ale Puterilor Centrale, cum ar fi răspândirea de manifeste prin care ostaşii români erau îndrumaţi să dezerteze, sau pentru a produce inflaţie, au fost paraşutate în Moldova pachete cu bani româneşti falşi. Prin eforturile cadrelor acestui serviciu au fost urmărite peste 2.500 de persoane suspecte de activitate de spionaj în favoarea inamicului şi au fost arestaţi unii dintre cei roai activi agenţi ai acestuia.

În paralel cu măsurile organizatorice s-au întreprins şi acţiuni concrete de către forurile de conducere politică şi militară româneşti pentru susţinerea intereselor naţionale în afara graniţelor, întrucât la 13/26 martie

1917 Cancelarul Germaniei, Th. von Bethmann-Hollweg şi ministrul de fterne al monarhiei habsburgice, Ottokar Czernin, semnaseră la Viena o j%legere care prevedea încorporarea de către Austro-Ungaria a teritoriului

°mâniei în cazul victoriei Puterilor Centrale, autorităţile româneşti au

Acţionat prompt. La 5/18 aprilie 1917, Marele Cartier General al armatei

mâne a trimis în misiune specială la Washington, pe Vasile Stoica, ofiţer rezervă. Obiectivul misiunii era de a face cunoscută opiniei publice a ericane şi guvernului SUA poziţia politică şi militară a României şi pentru emonstra legitimitatea revendicărilor statului român asupra Transilvaniei, i şi Bucovinei. Lui V. Stoica i s-a alăturat, cu aceeaşi misiune.

„MI

„*”.

jvasile Lucaciu – preşedintele Ligii Culturale – şi Ion Moţa, preot din jorăştie refugiat în 1915 la Bucureşti, editor al ziarului „Libertatea”.

Rezultate notabile au fost obţinute şi în domeniul contraspionajului în primăvara anului 1917 structurile contrainformative militare în coopera

cu organele de siguranţă şi jandarmerie rurală au reuşit să identifice o serie de persoane din Moldova suspecte că desfăşoară activitate informativa!

beneficiul Puterilor Centrale. Asupra acestora s-au întocmit tabele care cuprindeau o serie de date de identitate şi despre activitatea suspectă. Printre persoanele reţinute şi trimise în faţa Curţii Marţiale din Iaşi – ca urmare a aplicării acestei metodologii –, s-a numărat şi faimosul agent al spionajului german din perioada neutralităţii, Hennenvogel Iosef.

Aportul informativ al mişcării de rezistenţă în teritorii

vremelnic ocupat Demnă de reţinut este şi activitatea informativă şi de rezistenţă desfăşurată în teritoriul ocupat de armatele germane şi austroui gare. Activitatea în acest spaţiu viza şi anihilarea acţiunii represive a p litiei militare germane.

Cu riscul vieţii, numeroşi cetăţeni, îndeosebi tineri şi copii, au refuzat să furnizeze informaţii inamicului, să-i călăuzească trupele sau să-i servească ca interpreţi. Documentele atestă că în comuna Vălari de lângă

Târgu Jiu au fost executaţi de către poliţia militară germană patru ţărani, pe motiv că refuzaseră să le servească drept călăuze. La fel, în oraşul Corabia, cinci băieţi din comuna Dăbuleni au fost executaţi de către trupele germane pentru că „furnizaseră informaţii rezistenţei româneşti".

Faţă de amploarea mişcării de rezistenţă a populaţiei din teritoriul ocupat şi de sprijinul acordat de aceasta structurilor informative româneşti din Moldova, în culegerea de informaţii secrete, poliţia militară germană a fost nevoită să recunoască faptul că „existau legături între teritoriul din afara frontului inamic" [românesc – n.n.] şi îşi exprimau îngrijorarea faţă de

„Îndrăzneala spionilor români rămaşi în teritoriul ocupat".

Pregătirea contraofensivei armatei române, în vara anului 1917, pentru respingerea atacurilor trupelor germano-austro-ungare, care vizaţi cucerirea Moldovei şi desfiinţarea statului român, a necesitat informaţi1

sigure şi precise despre forţele militare ale inamicului. Pentru procurare3

unor astfel de informaţii, identificarea poziţiilor ocupate de unităţile mili*31

Inamice, urmărirea mişcărilor şi descifrarea planurilor de luptă, cunoaşte? 6, stării de spirit a populaţiei civile din teritoriul cotropit şi susţinerea mişc-l

de rezistenţă a acesteia, s-au organizat de către structurile informat

românești centre și puncte informative în spatele frontului trupelor germ311

şi austro-ungare.

Pe frontul din sud al armatelor I şi a II-a române, s-au cules, tra»

mis şi primit regulat informaţii cu valoare operativă asupra dispozitiv-l

trupelor germane şi despre Comandamentul General al Puterilor Centralei; prin agenţi trimişi în frontul inamic prin punctul Doaga, de către e Serviciului de siguranţă din Focşani, Gută Iacob, care rămăsese în

Ljtoriul ocupat. Informaţiile erau culese cu sprijinul unor patrioţi din teritoriul ocupat şi transmise în Moldova printr-un loc secret – folosit drept ăsuţă poştală –, greu accesibil. Alte documente de arhivă atestă că s-au folosit şi porumbei călători pentru transmiterea de informaţii codificate din teritoriul ocupat spre comandamentele armatei române din Moldova. Agenţii entrului informativ din Focşani au înregistrat aproape zilnic mişcările armatei germane, comandate de Mackensen, în vederea ofensivei din vara anului 1917. Aceste informaţii au servit Marelui Cartier General al armatei române în organizarea contraofensivei de la Mărăşeşti.

La Brăila, comisarul de poliţie Alexandru Popovici, şeful poliţiei postului, rămas în teritoriul ocupat, a antrenat tineretul şcolar în acţiunea de culegere a informaţiilor despre inamic şi în urmărirea mişcărilor şi pregătirilor de luptă ce se făceau de către trupele Puterilor Centrale în zona

Bărăganului, pentru identificarea sistemului de apărare şi locul de amplasare a depozitelor militare. Transmiterea zilnică a informaţiilor secrete în

Moldova se făcea prin sticle aruncate pe Dunăre. Informaţiile, notate codificat pe o bucată de hârtie, erau introduse împreună cu altele în sticle închise ermetic, care erau apoi culese de cadre ale unităţilor militare la

Galaţi. Descoperiţi de către inamic, 10 locuitori, împreună cu comisarul

Popovici, au fost împuşcaţi pe motiv de „spionaj" în favoarea serviciilor informative româneşti.

Printre eroii mişcării de rezistenţă s-a numărat şi ţăranul Vasile Chilian, care, din proprie iniţiativă a organizat un grup cu sarcini informative, în regiunea Vrancea. Inteligent şi abil, Vasile Chilian a reuşit să penetreze cercurile ofiţerilor germani, făcându-le diferite servicii pentru a le căpăta încrederea şi a putea astfel să culeagă informaţii ce interesau comandamentele armatei române. Ingenioasă a fost iniţiativa sa de a-şi acoperi şi conspira activitatea. Cu aprobarea Comandamentului german, el a construit o woară pe malul râului Puma, chiar în marginea frontului român. „Moara lui

Chilian” avea pentru mişcarea de rezistenţă funcţii multiple: servea drept frunziş pentru prizonierii români evadaţi din lagărele germane, organiza ecerea acestora în Moldova şi transmitea informaţiile despre dispozitivul şi

Cotarea trupelor inamice comandamentelor româneşti. Grupul de rezistenţă

ndus de Vasile Chilian număra 28 de cetăţeni români din satul Tichiriş, ugari, învăţători, preoţi, proprietari şi personalul medical de la spitalul din fonr. u au sprijinit grupul lui Chilian „fie ca gazde pentru prizonierii a’s le ca iscoade trimise pentru a spiona mişcările trupelor inamice sau’s olH rel”* călăuze pentru românii care doreau să treacă linia frontului în

Chir °Va” teresant pentru activitatea informativă desfăşurată de grupul lui

Perf 6S-e ca „f să fi fost înzestrat cu mijloace tehnice sau instrucţiuni cfronate, fără să se fi cunoscut, în majoritate unul pe altul, fără să fi cunoscut conducătorii lor, a contribuit fiecare în măsura posibilităţilor 10

pentru atingerea unicului scop – a servi patria oricând şi oricum”.

Grupul de rezistenţă condus de Vasile Chilian a procurat şi transmis comandamentelor trupelor române din Moldova informaţii de o deosebită valoare despre dispozitivul trupelor Puterilor Centrale concentrate în zona

Vrancei şi a ajutat sute de prizonieri români să treacă în sudul Moldovei.

Pentru a nu trezi suspiciuni din partea serviciilor de contrainformaţii ori ale organelor de poliţie militară a trupelor inamice, Vasile Chilian – deşi nu fusese instruit şi nu urmaşe nicio

şcoală de profil – a recurs la câteva iniţiative pentru culegerea de informaţii secrete, deosebit de ingenioase dat bine acoperite, ceea ce stârneşte şi astăzi admiraţia chiar şi în rândul profesioniştilor. Intrând în birourile ofiţerilor germani, care lucrau cu documente secrete, a evitat tentaţia de a le sustrage sau să-şi manifeste curiozitatea faţă de ele. A căpătat astfel încrederea germanilor. Vasile Chilian s-a mulţumit doar cu ceea ce vedea şi auzea. S-a străduit să memoreze cât mai mult, iar când ajungea acasă, într-un loc sigur, reproducea în scris şut formă de note şi rapoarte informative sau schiţe şi hărţi, în ascuns, a reuşit, la un moment dat, să pătrundă la Comandamentul german, unde a copiat hărţile germane expuse pe pereţi, cu situaţia la zi a poziţiilor germane, planurile de operaţii germane în vederea ofensivei ce se pregătea pentru vara anului 1917, precum şi obiectivele pe care inamicii le descoperiseră la români.

Informaţiile şi schiţa cu dislocarea trupelor germane au fost duse în Moldova de un prizonier român – sublocotenentul N. Melosu –, fiind predate

Diviziei a 14-a române. Aceste informaţii au fost deosebit de valoroase, ele sontribuind într-o măsură importantă la întocmirea planului de operaţii al armatei române pentru memorabilele bătălii de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz.

Mai sunt şi alte aspecte ale activităţii grupului de rezistenţă condus de Vasile Chilian, sau a celor care se aflau în legătura acestui grup. Aşa de exemplu, s-a reuşit interceptarea convorbirilor telefonice ale ofiţerilof germani de către Alexandru Macovei din Voios, care pentru acest fapt a fost deportat în Ungaria şi condamnat la moarte, dar a scăpat, evadând din lag &

de asemenea, strămutarea (transferarea) personalului medical românesc QŞ

Vidra la spitalul militar de campanie german a oferit posibilitatea celor cai8

erau în legătura grupului de rezistenţă să cunoască starea de spirit a trupei?

germane ori să procure unele produse farmaceutice pentru prizonierii român1

Grupul de rezistenţă condus de Vasile Chilian a fost descoperit $

urma eşuării unor prizonieri români de a trece râul Putna şi de a duce

Moldova informaţii secrete, în momentul arestării lui Vasile Chilian, soţia *

Clementina, care îi ştia toate planurile, în faţa patrulei care îl percheziţiei

scos din haina soţului ei documentele secrete compromiţătoare şi le-a arufl în foc, pentru a nu cădea în mâinile inamicului. Cei arestaţi au fost trii

Imediat la poliţia militară germană din Focşani, unde, înfruntând umili11

şi tortura, s-au comportat cu demnitate şi curaj, nefăcând destăio portante. Între 18 – 24 august 1917, patrioţii români au fost aduşi în faţa

fganelor poliţiei militare de război a germanilor, care i-au condamnat la

O jgpse dintre cele mai grele. Cinci membri ai grupului, în frunte cu Vasile t iulian, au fost condamnaţi la moarte, iar restul au primit închisoare de la doi

20 de ani. Menţinându-şi dârzenia şi curajul, în închisoare, Vasile Chilian

! a confesat în faţa camarazilor săi că „nu-i pare rău, că moare... că se simte gjjdru după ce a auzit din gura nemţilor, că din cauza lui [armatele germane

n.n. au pierdut la Mărăşeşti – n.n.] o mulţime de oameni", în zorii zilei je 30 august 1917, pe poligonul din Focşani, cei cinci patrioţi români – Vasile Chilian, serg. V. Gălăţeanu, Dumitrache Pantazică, Toma Ion Cotea, ctefanache Secăluş – au fost executaţi de trupele germane. Vasile Chilian a refuzat să fie legat la ochi şi a cerut plutonului de execuţie „să fie împuşcat în faţă, sub cuvânt că moare pentru patrie", în testamentul făcut în grabă, pe coperta Bibliei preotului care l-a spovedit, Vasile Chilian a scris: „Mor pentru ţara mea".

Aceste jertfe nu au fost zadarnice, întreaga activitate informativă şi de rezistenţă desfăşurată în teritoriul ocupat de trupele inamice s-a dovedit benefică. Germanii au afirmat că pierderile mari suferite de ei în lupta de la

Mărăşeşti s-au datorat „în mare parte spionajului românesc".

De la armistiţiu la operaţiile de apărare a Marii Uniri.

Ultimele trei luni ale anului 1918 marchează o etapă distinctă în

evoluţia războiului de întregire naţională a României. După impresionantele izbânzi militare de la Mărăşeşti, Mărăşti şi Oituz asupra armatelor Quadruplei

Alianţe – cu repercusiuni benefice asupra situaţiei operative de ansamblu a

Antantei –, ţara, guvernul Brătianu şi armata au fost confruntate cu o nouă şi deosebit de gravă criză ce a pus sub semnul întrebării nu numai continuarea rezistenţei, dar însuşi viitorul statului român independent.

Factorul determinant al acesteia nu era însă presiunea exercitată aproape concentric de forţele inamice, ci „defecţiunea totală" a puternicului aliat din

Răsărit, consecinţă directă a preluării puterii în Rusia, la 26 octombrie/7

noiembrie 1917, de către Partidul bolşevic. Intenţia declarată a noilor autorităţi de la Petrograd de a încheia grabnic pacea cu Puterile Centrale

Primea curând o confirmare: semnarea armistiţiului de la Brest-Litovsk (20

noiembrie/ 3 decembrie 1917).

În atari împrejurări, în care întregi unităţi militare ale ruşilor îşi poziţiile, lăsând spaţii largi de pe frontul român neapărate, la adversarilor, când dezordinile provocate de aceste trupe, pe alocuri în adevărate bande jefuitoare, ameninţau stabilitatea îşi administrativă, viaţa şi avutul greu încercaţilor locuitori ai

(jdovei, iar legăturile cu aliaţii occidentali şi cu sursele de aprovizionare lungul stepei ruse erau practic desfiinţate, România a fost nevoită să-şi iformuleze strategia, să aleagă propria cale de urmat, şi încă într-un

Icurt.

Situaţia complexă şi periculoasă creată ca urmare a ieşirii din lupta

usiei, ameninţând cu izolarea completă a României şi implicit cu eliminarea

e către inamic a singurului, încă, element de rezistenţă sigură de pe întreg

Int răsăritean – după aprecierea generalului francez Ferdinand Foch –

că armata română a condus la adoptarea unei poziţii mult mai energice de

latre aliaţii occidentali. Atât Parisul, cât şi Londra s-au grăbit să transmiţi încurajări guvernului Brătianu, însoţite de asigurări la cel mai înalt nivel privind continuarea „susţinerii materiale şi financiare a efortului militar din poldova”.

Promisiuni, deşi departe de cele aşteptate, veneau şi de peste Ocean, lin partea SUA, noua putere asociată Antantei: „Doresc să asigur pe vlajestatea Voastră că Statele Unite – arăta în mesajul său preşedintele

A-oodrow Wilson – vom sprijini România şi după război, cât ne va sta în

utinţă şi că, în orice negocieri finale de pace, vom depune eforturi susţinute

pentru ca integritatea României, ca naţiune liberă şi independentă, să fie în nod adecvat salvgardată”.

Toate aceste declaraţii şi încurajări au rămas însă simple cuvinte, irită absenţei suportului efectiv material-financiar şi mai ales militar, în

condiţiile izolării complete a României, înaltul Comandament şi guvernul Oman aveau să realizeze exact criza acelui moment istoric, analizele sfectuate în perioada respectivă – cu maximă responsabilitate şi luând în

alcul toate elementele ecuaţiei ce se cerea rezolvată – conducând, în final, ia adoptarea unicei soluţii raţionale: suspendarea ostilităţilor militare cu

Puterile Centrale şi încercarea de prelungire a acesteia cât mai mult posibil, h speranţa intervenirii unor noi factori, mai favorabili. La 26 noiembrie/9

Iecembrie 1917 România a semnat la Focşani alături de reprezentanţii

Puterilor Centrale armistiţiul de încetare a focului.

După ce la Brest-Litovsk s-au încheiat păcile separate dintre

Republica Ucraina şi Austro-Ungaria (27 ianuarie/9 februarie 1918) Şi

respectiv dintre Rusia sovietică şi Imperiul german (18 februarie/3 martie

1918), cu toate eforturile sale de a-şi prelungi rezistenţa,

ameninţată acum Ş

de forţele bolşevice în Basarabia, România – complet izolată politic S1

militar –, având în continuare doar promisiuni din partea Antantei, a fos nevoită să cedeze. Preliminariile păcii au fost semnate le Buftea, în 5 mart1

[918, negocierile purtate, sub ameninţarea cuceririi militare a Quadruplei, d către noul guvern condus de liderul conservator Alexandru Marghilorn

aveau să conducă la primirea Tratatului de pace de la Bucureşti (24 ePt &

mai 1918), apreciat ca o ultimă soluţie care să garanteze totuşi existent statului român şi a dinastiei sale. Pe lângă aservirea economică şi financiar.

ţării şi reducerea drastică a efectivelor forţelor armate, România bo constrânsă să accepte rectificarea frontierei muntoase cu Austro-ungafl3

portantă fâşie din teritoriul său de la Vârciorova (pe Dunăre) până în

Leovina – circa 5 600 km pătraţi, cu aproape 130.000 locuitori, fiind anexată de dubla monarhie; Dobrogea, până la braţul Sfântul Gheorghe era jjvizată: partea de nord de linia ferată, Cernavodă (inclusiv aceasta), era tfzervată unui condominium al Puterilor Centrale, în timp ce partea de sud, inclusiv Cadrilaterul, era cedată Bulgariei, în total, i se răpeau României este 26.000 km pătraţi şi 800.000 de locuitori, iar Dunărea era trecută tactic sub controlul strict economic şi militar al Puterilor Centrale. O

Invenţie secretă obliga guvernul Marghilaman să ia toate măsurile necesare

potriva oricărei mişcări naţionale de eliberare, urmând să dea în judecată e toţi oamenii politici care jucaseră un rol hotărâtor în realizarea alianţei

României cu Antanta şi cu intrarea în război împotriva Puterilor Centrale, în numele guvernelor lor, miniştrii Franţei, Marii Britanii, Italiei şi Statelor

Unite au ţinut să comunice la Bucureşti, la 1/14 mai 1918, că „încă de acum ei consideră ca nule şi neavenite toate clauzele acelei păci, care sunt contrare principiilor a căror violare a constrâns Antanta

de a lua armele”.

Votată – o lună mai târziu –, de un Parlament „ales” sub regimul ocupaţiei străine, dar nesancţionată de regele Ferdinand I, pacea separată impusă va crea numeroase obstacole în afirmarea obiectivelor naţionale, în momentul în care România va relua armele alăturându-se, pentru a doua oară, Antantei, în toamna aceluiaşi an.

Pentru România, războiul nu avea să se încheie odată cu armistiţiul între Antantă şi Puterile Centrale, semnat pe Frontul de Vest, la Rethondes, în ziua de 11 noiembrie 1918. Lupta de eliberare şi întregire a statului român, de consolidare a edificiului încununat la l Decembrie 1918 prin voinţa politică şi sacrificiile întregii naţiuni a continuat mai bine de un an în împrejurări externe extrem de complexe, dominate de conflicte de interese dintre Marile Puteri în opera de reconstrucţie a noii ordini geopolitice şi teritoriale mondiale.

La 18 ianuarie 1919, atunci când în capitala Franţei, la Paris, s-au

schis lucrările Conferinţei de Pace menite a statua noua arhitectură a

Raţiilor internaţionale, România se înfăţişa omenirii ca un stat, de fapt şi de

T6!*, naţional şi unitar, independent şi suveran. Dar frontierele sale nu erau

efinitivate şi recunoscute prin documente oficiale cu valabilitate juridică

Jernaţională. O parte din teritoriul naţional se afla încă sub diverse ocupaţii

cine, iar agresiuni ale puterilor inamice – Ungaria şi Rusia sovietică – Curs se pregăt” ei atât la frontiera de nord-vest, cât şi la cea de nordnoaptea de 15 spre 16 aprilie 1919, Republica Ungară a Sfaturilor a

boiul împotriva României, conflictul armat prelungindu-se, cu o

Perioadă de armistiţiu, până în august acelaşi an, când, după un nou dy forţelor bolşevice ungare (20 iulie) armata română a îngenuncheat v rsarul, ocupându-i Capitala. Referindu-se la aceste evenimente, Nicolaeescu, într-o epistolă transmisă la 31 ianuarie 1926 cunoscutului profesor universitar G. de Lapradelle, ţinea să-i reamintească: „În faimoasa şedimi

Consiliului Suprem din 11 iulie 1919, Puterile Aliate şi Asociate

au cel

naţiunilor vecine cu Ungaria o intervenţie militară pentru a extir J

bolşevismul care domnea atunci la Budapesta. Ele s-au declarat toate, 3

principiu, de acord cu măsurile cerute de Consiliul Suprem, pe (L11

mareşalul Foch le-a precizat [...]. Dar dacă toată lumea a fost de accJ

asupra principiului, unii au cerut, pentru a interveni, ca să li se garant

frontierele, alţii au considerat că momentul nu era propice. Ceea ce l-a f-C () t pe domnul Clemenceau să spună că România îşi oferă diviziile, dar nu

cere nimic".

Mobilul real al acţiunii militare româneşti a fost astfel sintetizat <fe

Constantin Diamandy, înaltul comisar al guvernului român în timpii ocupaţiei Budapestei: „Armata română nu a trecut Tisa în scopul de a ocupa sau cuceri teritorii, ci constrânsă şi în legitimă apărare în urma atacului trupelor ungare ale lui Béla Kun".

Considerată drept „una din cele mai strălucite pagini din istoria neamului românesc", lupta pentru apărarea României Mari, în cadrul căreia campania armatei române din 1919 a reprezentat un moment hotărâtor, avea să însemne şi încheierea războiului de întregire naţională. Tratatele de pace de la Paris din 1919 – 1920 au consemnat o realitate istorică evidentă:

existenţa noilor frontiere naţionale ale României. La acea dată statul român se înfăţişa ca un important factor politic şi militar în sud-estul şi centrul

Europei, jucând un rol activ în echilibrul de forţe stabilit pe continent.

Serviciul de informaţii şi siguranţă al Deltei. O al experienţă importantă în domeniul informaţiilor cu caracter militar o constituie organizarea unui aşa-numit „Serviciu de informaţii al Deltei", despre care aminteşte Mihail Moruzov într-un raport înaintat M.St.M. î".

1934 şi se confirmă prin câteva documente publicate, în realitate nu putea i vorba de un serviciu de informaţii aparte, ci de o

„structură informativ»

secretă” care lucra tot sub ordinele Marelui Cartier General al armaW

române. Singura deosebire consta în aceea că era mai bine acoperit, deci e»

posibilităţi de risc mai mici, faţă de reţelele de rezistenţă care în marea W

majoritate se organizează spontan, din dorinţa sinceră de a contribui”.

sprijinirea cauzei naţionale. Ne întemeiem această afirmaţie pe faptul

Mihail Moruzov refuzase practic să-şi asume răspunderea reorganizării conducerii Serviciului de informaţii al armatei pe motiv că „un asetne?

aparat nu se poate improviza”, în schimb a acceptat „să înjghebeze”.

aparat tehnic pe frontul dobrogean şi ţărmul Mării Negre, cu sediul la Isb1.

Sulina. Din punctul de vedere al efectivului era puţin numeros, câţiva age experimentaţi – pe care Moruzov nu i-a destăinuit niciodată –, dar e p

— R.

aveau de partea lor pescari lipoveni din Deltă, şi alţi locuitori ce cuno?

reţelele de traficanţi sau aveau posibilităţi mai simple de infiltrare. Princip a acestei structuri informative secrete era de a penetra în reţelele în scop de contracarare a acţiunilor de spionaj desfăşurate triva armatei române. A acţionat în zona Deltei Dunării, întrucât aceasta

Otituia un punct strategic important folosit pentru traficul de informaţii şi (

ecerea clandestină a agenţilor secreţi dintr-o parte şi alta a frontului.

Printre acţiunile mai deosebite, raportul lui Moruzov enumera gajiizarea mai multor incursiuni peste liniile de apărare ale frontului natnic> în urma cărora au fost distruse punctele întărite de la Murighiol şi gestepe. Dar cea mai spectaculoasă realizare o constituie capturarea colonelului german Friederich von Mayer ce conducea

„aparatul informativ ennan pe frontul dobrogean şi ţărmul Mării Negre”. Ofiţerul german a fost adus „nevătămat” în liniile româneşti, fiind exploatat informativ. Acţiunea i-a adus lui Moruzov – care a conceput-o – şi agenţilor săi, care au realizat-o nu numai medalia „Virtutea Militară”, ci şi o anume celebritate. Aşa se expl ca în 1939, când colonelul Ionescu-Micandru a luat legătura cu un ofifer al Abwherului, i s-a precizat că Serviciul de informaţii al armatei germane are în arhivă documente ce atestă acţiunile întreprinse de Moruzov care se bucură de aprecieri în opinia specialiştilor germani pentru inteligenţa şi curajul său, dar mai ales pentru faptul că s-a purtat cavalereşte cu

Friederich von Mayer, căruia practic „îi salvase viaţa”. E greu de spus dacă, nu cumva, afirmaţia purta şi o nuanţă ironică, întrucât se ştie că în situaţia unor astfel de căderi, un ofiţer de talia lui Friederich von Mayer trebuia să se sinucidă pentru a nu fi exploatat ca bază de date. Nu există altă alternativă, pentru că armata din care provine îl declară trădător şi ca urmare îl condamnă la moarte. Oricum, reţinem că Mihail Moruzov a intrat încă de acum în vizorul serviciilor de spionaj germane.

Tot din raportul întocmit în 1934, aflăm şi cifre de bilanţ al

Evitaţii contrainformative a „Serviciului de informaţii al Deltei”. Până la sfârşitul războiului, s-a reuşit capturarea a 156 de spioni dintr-un total de 178

câţi fuseseră trimişi în liniile de apărare ale armatei române de Serviciul de al armatei germane. Acelaşi document mai menţionează că n-a reuşit să distrugă niciun depozit de muniţii, de aprovizionare, l case, cum s-au petrecut lucrurile în zona celorlalte fronturi”, tocmai rită vigilenţei agenţilor lui Moruzov.

Dar activitatea structurii informative din Deltă şi-a făcut simţită beneficiul intereselor româneşti şi după armistiţiu (5/18 martie

Şi încheierea păcii de la Bucureşti (24 aprilie/7 mai 1918) între

Şi Puterile Centrale (Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria, Turcia), j. afeitul de pace, oficial trebuia să se pună capăt oricărei activităţi native împotriva foştilor inamici. Prin Ordinul ministrului de Război martie/12 aprilie 1918, fuseseră desfiinţate ataşaturile militare pe

Cornandamentele Puterilor Antantei, ceea ce dădea o serioasă lovitură informative. Fiind o structură informativă bine conspirată,

rămasă în activitate, Serviciul de informaţii al Deltei, merită de data aceasta să fi

„Considerat ca un serviciu secret de sine stătător (structură de rezistenţă). e

Executând un ordin al Marelui Cartier General al armatei româiu

Serviciul de informaţii al Deltei a putut împiedica un acord între ArrW

Roşie şi armatele Puterilor Centrale de pe frontul dobrogean. Acţiunea a fo'".

riscantă, dar de excepţională valoare strategică, întrucât realizarea acordul

ar fi îngreunat şi mai mult situaţia României. Despre modalităţile concrete fo', care s-au petrecut faptele, raportul întocmit de Mihail Moruzov adu-le amănunte interesante, împreună cu câţiva agenţi experimentaţi, profitând şi de împrejurările confuze din rândurile armatei ruse, s-a reuşit infiltrarea fo' compunerea delegaţiei Armatei Roşii. „Prin aceasta – se spune în raport –

s-a adus un real serviciu Armatelor Aliate de pe frontul Salonicului, la care se referea acordul ce urma să se încheie, deoarece Comandamentul Statelor

Centrale stabilise înţelegerea cu delegaţia Armatei Roşii, ca aceasta din urma a trimită delegaţi pe frontul Salonicului, unde se aflau două divizii ruseşti e se învoiseră deja cu Comandamentul Statelor Centrale să se predea în

egime, dar aşteptau numai sosirea delegaţiilor Armatei Roşii". Prin tot felul de tergiversări înscenate de Moru/ov şi agenţii săi, înainte de sosirea telegaţilor de la Moscova „s-a putut telegrafia Marelui Cartier General

Oman prin amiralul Coandă [...] anunţând la rândul său Marele Cartier

Aliat, cele două divizii au fost retrase la timp şi lovitura pusă la cale de

Comandamentul Armatelor Centrale, prin defecţiunea ce se organizase, a putut fi dejucată în timp util".

Alte fapte din activitatea Serviciului de informaţii al Deltei, ce merită atenţie, sunt cele desfăşurate în perioada reluării Basarabiei şi unirii ei la teritoriul românesc. După cum atestă documentul din 1934,

„acest Serviciu a adus un aport însemnat acţiunii armatei noastre prin aceea că s-au putut salva ofiţeri, trupe şi demnitari căzuţi în mâinile bolşevicilor”, şi că „s-a”.

putut dejuca toate acţiunile armatei bolşevice şi acapara toate depozite!”

ruseşti”. Moruzov personal – din ordinul Marelui Cartier General al arma 61

române –, prin diverse combinaţii, a reuşit să devină comandantul un?”

contingente ale Armatei Roşii, care ulterior au fost dizolvate. Prin»

combinaţii, făcute din proprie iniţiativă, şeful Serviciului de informaţii

Deltei a izbutit să aranjeze cumpărarea cu două milioane lei „a contratorpiloare, canoniere, un atelier naval, o serie de vedete, muniţii şi alte vase, care formau flota rusă de pe Dunăre şi Marea punctele Chilia, Vâlcov şi Sulina”. Dar, dezlănţuirea neprevăzută a lupte O, zădărnicit acest aranjament, care desigur ar fi adus beneficii importa»te, domeniul înzestrării armatei române. De aici rezultă cu claritate necesit

coordonării perfecte a planurilor de comandament cu acţiunile informată

adâncime, prin ţinerea legăturii permanente în ambele sensuri. Probau1.

lipsa unor mijloace tehnice de comunicare rapidă, pentru a „j transmiterea ordinelor şi primirea rapoartelor în timp operativ, dar şi perfecta conspirativitate sau acoperire a acţiunilor, a zădărnicit

Deprinderea lui Moruzov, de altfel, destul de temerară în concepţia ei.

1 Prin acţiunile diversioniste concepute şi realizate contra armatelor

Bolşevice, Moruzov a intrat şi în vizorul temutei CEKA, organul de securitate al revoluţiei sovietice, condusă de Felix Dzerjinski.

Noi reorganizări. Oricum, se poate constata că Serviciul de informaţii al armatei române, pe ansamblul său, atât prin structurile oficiale, gt şi prin cele secrete, a urmat o evoluţie determinată de mersul evenimentelor politico-militare interne şi internaţionale şi, implicit de situaţia armatei române, în funcţie de necesităţile

planurilor de campanie sau ordinelor operative. Cele două structuri informative (oficiale şi secrete) s-au completat reciproc. Aşa ne explicăm faptul că s-au obţinut rezultate importante prin structurile secrete, atât în timpul armistiţiului şi păcii, cât şi în campania contra Ungariei comuniste, într-o perioadă când Serviciul de informaţii oficial suferea modificări şi reorganizări la intervale scurte încât este greu să credem că-şi putea intra rapid în atribuţii. De exemplu, la 12

Iunie 1918, prin Ordinul de zi nr. 191, semnat de generalul Constantin

Cristescu – şeful Marelui Stat Major –, se reorganiza Secţia a IV-a informaţii, care adapta activitatea în domeniu pentru situaţia de pace.

La 28 octombrie/10 noiembrie 1918, intervenind a doua mobilizare a armatei române s-a trecut la organizarea pentru campanie. Cu această ocazie s-a creat Secţia a II-a (cu un birou de informaţii şi altul de contrainformaţii)

pentru „Armata de operaţiuni" – subordonat Marelui Cartier General, Secţia a IV-a informaţii – la „Partea sedentară", subordonat Marelui Stat Major, în sfârşit, la 18 aprilie 1918 prin înaltul Decret regal cu nr. 1979, prin care se aprobau modificările şi completările la Legea de organizare a Ministerului de

Război, s-a procedat la o nouă reorganizare a Serviciilor de informaţii, cu o structură mult mai complexă. A fost creată Secţia a V-a informaţii şi

Contrainformaţii, pusă sub comanda colonelului Constantin Bălcescu. Ea a fost inclusă în Diviziunea a II-a a Marelui Stat Major şi era organizată pe două birouri.

Biroul l informaţii care dispunea de 4 subbirouri: Studiul

Toate lor din Balcani; Studiul armatelor din Vest; Studiul armatelor din Est uş Germania şi Austria; Redactarea şi tipărirea buletinelor de informaţii

Codice, broşuri cu studii făcute asupra armatelor străine şi lunară

Sâtitoare, privind cursurile de informaţii;

Biroul 2 contrainformaţii era structurat doar pe două subbirouri:

a (unarea Prin agenţi a informaţiilor secrete din ţările străine şi columbofil; Serviciul de contrainformaţii, contraspionaj, propa-şi cenzură.

Au fost numiţi din nou ataşaţi militari în capitalele Puterilor Aliate

Paris, Londra, Washington, Praga, Varşovia şi Belgrad), numai că de astă dată se subordonau Biroului l din Secţia a 5-a. Această structuj.

organizatorică oficială a jucat mai degrabă rolul tehnic, adică primirea stocarea, prelucrarea şi valorificarea informaţiilor ce veneau în flux continuu la Marele Stat Major de la structurile informative secrete.

Pentru a face faţă situaţiei deosebit de complexe cu care s-a înfruntat guvernul român, dar mai ales armata, Marele Stat Major a fOs (

reorganizat, la 18 aprilie 1919, conform Decretului Lege nr. 1579/1919, care aducea modificări Regulamentului de organizare a Ministerului de Război şi

Marelui Stat Major, în scopul unei mai bune cooperări a activităţii compartimentele din structura Statului Major au fost grupate în douj diviziuni, subordonate subşefilor Statului Major General. Secţia a 5.a

Informaţii şi Contrainformaţii (fusese renumerotată) se subordona Diviziunii a II-a şi se confrunta cu o diversitate de probleme generate de necesitatea supravegherii informative a teritoriilor revenite la patria mamă, de situaţia militară de la frontiera de est (Basarabia şi Bucovina), de revenirea în ţara a foştilor prizonieri atât din est cât şi din vest, radicalizaţi de ideile bolşevismului, de menţinerea sub arme a unor contingente o perioadă mult prea îndelungată.

l Organizarea pe două birouri nu putea să acopere toate problemele ţ specifice acelei perioade, astfel că au fost înfiinţate două noi birouri: Biroul 3

J ropagandă şi Biroul 4 Cifru.

Secţia Militară Secretă din Transilvania. Documentele atestă existenţa unei alte structuri informative, numită Secţia Militară Secretă

S.M.S.) care şi-a desfăşurat activitatea în Transilvania în perioada noiembrie

(1918-noiembrie 1919. Acest serviciu de informaţii, unic în felul lui şi foarte fipropiat de cerinţele moderne ale timpului, avea 31 de membri interni şi

Iipxterni, fiind organizat pe patru secţii: o secţie de spionaj şi informaţii
[politice (condusă de medicul Carol LSotel), o secţie militară (condusă de i; olonelul Emilian Savu), o secţie de propagandă (al cărei şef era ingineru'
Încorghe Chelemen) şi o secţie muncitorească (condusă de preotul mili*21
(în Miu Florian).
Realizările concrete ale Serviciului Militar Secret au fost descrise d
urii Gociman, într-o lucrare intitulată România şi revizionismul magh".
arutăm 1934, în care a publicat şi 13 documente (rapoarte). Prin conţintul! l lor rapoartele atestă din plin veridicitatea următoarelor afirmaţii: „Mem
Acestei organizaţii [S.M.S. – n.n.] au dat dovadă de un curaj şi o discipl" 1
extraordinară, şi de numele lor sunt legate multe acte de eroism romă» 6S
Înainte şi după intrarea armatei române [în Ardeal – n.n.]. Amintim câte au demontat 16 tunuri ungureşti din Cetăţuia Clujului cu care secuii voiatf iasă în întâmpinarea armatelor române; la Dej au demontat 6 tunuri;
cutreierat tranşeele secuieşti făcând rapoarte şi spionaj; au adus docui» e secrete din Budapesta; au reuşit să pună mâna pe arhivele profesor11
I; au scăpat pe mulţi români condamnaţi la moarte în Ungaria; pentru
EOljferinţa de pace au furnizat acte de mare preţ pentru interesele româneşti;
prins spioni unguri; au confiscat multe milioane de coroane transmise din
Ldapesta ungurilor din Ardeal; au înfiinţat gărzi naţionale la sate şi consilii;
O construit linii telegrafice secrete, prinzând ordinele ce s-au dat din ţijigaria sfaturilor şi gărzilor ungureşti din Ardeal etc. La rugămintea
Comandamentului trupelor române din Transilvania, această

organizaţie re. M.S. – n-na funcţionat până la data de l noiembrie 1919, servind cu acelaşi eroism cauza românească.

Nu am întâlnit, în faza actuală a cercetărilor, şi alte documente care să facă referiri la Serviciul Militar Secret din Transilvania, dar rămâne cert că pe timpul campaniei din Ungaria [1919 – «. «.] în domeniul informaţiilor şi cotitrainformaţiilor s-a lucrat bine şi cu rezultate benefice. Acest aspect a fost subliniat şi de ofiţerii care au întocmit studiul din l aprilie 1921: „S-a obţinut mult prin schimb de informaţii şi mai ales printr-un întreg serviciu de spionaj care fusese aşezat în spatele inamicului. Serviciul de informaţii a semnalat pe lângă Planul de campanie ungar şi orele exacte ale atacului şi începerii bombardamentelor de artilerie, semnalări întru totul verificate de desfăşurarea evenimentelor”.

Alte detalii interesante legate de activitatea Serviciului de informaţii al armatei, în campania contra Ungariei din vara anului 1919, ni le destăinuie generalul G.D. Mărdărescu. Mai întâi de toate ne reţine atenţia felul de acţiune al structurilor informative ale armatei ungare prin care îşi procurau date şi informaţii despre armata română. „Informaţiile cele mai bune – spune G.D. Mărdărescu – le căpătau ungurii prin Comitetul Central Comunist din Viena, apoi de la diferiţi negustori care călătoreau din România în

Ungaria, prin aeroplane şi în fine, de la prizonieri. Prin aceste mijloace.

Zgurii erau informaţi că în întreaga Transilvanie sunt 5 divizii”. Acelaşi autor, ne mai spune că pentru menţinerea moralului trupei, comandanţii

„Aguri ascundeau adevărata realitate despre potenţialul armatei române, „ei spuneau oamenilor, că celelalte divizii româneşti sunt în Vechiul Regat şi în

„Obrogea, unde e gata să izbucnească revoluţia, precum şi în Basarabia, unde

Se aşteaptă intrarea ruşilor”. Pentru încurajarea secuilor, li se spunea că „în

Secuirne [teritoriile Trei-Scaune, Ciuc, Odorhei – n.n.] sunt lupte între fooiâni şi secui”.

Propaganda comunistă în realitate dezinforma propriile lor trupe.

ergea până acolo încât „prizonierii români erau forţaţi a da

declaraţii false.

Scrisa cg numaj siliţi de preoţi şi învăţători vin la mobilizare”. Aceste ţ. araţii false erau apoi „tipărite în culoare roşie vizibilă şi sfâşiate, pentru a

C () Citite de trupă”. Generalul G.D. Mărdărescu preciza că măsurile luate de andantul armatei roşii ungare în vederea acţiunilor ofensive contra de? te române „au fost aflate la timp, prin diferite mijloace ale Serviciului formaţii”. Ca metode şi mijloace s-au folosit interceptarea radiogramelor armatei ungare, „interogarea prizonierilor şi diferiţilor particulari, precum şi studiul documentelor găsite asupra dezertorilor şi prizonierij?

Din coroborarea acestor date şi informaţii, structurile informative ale armat

române au reuşit să stabilească efectivul total al armatei roşii maghiare, /

ajunul ofensivei, care se ridica la aproximativ „160 – 175 batalioane, cu’

efectiv de 80.000 – 90.000 arme şi 127 companii mitraliere cu 964 piese»

precum şi faptul că „atacul contra armatei române urma să se producă}”.

noaptea de 19 – 20 iulie 1919”. Ce a urmat se ştie. Armata română a ajuju până în capitala Ungariei (4 august 1919).

Se cuvine menţionată în acest cadru şi activitatea desfăşurată în ani;

1918 – 1919 individual de ofiţeri ai Secţiei a 2-a, în calitate de ofiţeri de legătură pe lângă cartierele armatelor aliate din Balcani şi Ungaria, care, prjj, relaţii personale, solidă instrucţie şi desăvârşit patriotism au reuşit să furnizeze în timp util informaţii valoroase despre soarta ţării, conducerii militare şi politice, să clarifice percepţia eronată de către aliaţi a unor decizii militare şi politice luate de autorităţile române.

Toate acestea constituie dovezi indubitabile asupra rolului important pe care structurile informative ale armatei române l-au avut în fundamentarea ordinelor operative şi planurilor de campanie. Se poate conchide, aşadar, că asemenea celorlalte ţări, la începutul secolului al XX-lea, în România, gândirea militară a conştientizat rolul important al Serviciului de informaţii în cunoaşterea inamicului şi în

buna desfăşurare a operaţiilor militare. Dar lipsa fondurilor băneşti sau deturnarea lor spre alte întrebuinţări au făcut imposibilă organizarea unui serviciu eficient de informaţii al armatei, astfel că declanşarea războiului în luna august 1914 şi, ulterior, intrarea armatei române în campanie au găsit organismul militar şi societatea civilă nepregătite în acest domeniu. Graţie unei gândiri flexibile, total ancorată la cerinţele frontului şi la interesele naţionale, ofiţerii români stat-majorişti au făcut eforturi pentru crearea unor structuri informative adecvate şi au apeW

la mijloace şi metode imperioase pentru culegerea informaţiilor necesar6

comandamentelor. Succesele şi insuccesele, de altfel inerente unui asemeitff domeniu, s-au înscris pe orbita firească a evoluţiei unor astfel de institui11

ceea ce s-a dovedit benefic în timpul celei mai importante campanii milita16

aceea din anul 1919, pentru apărarea României Mari.

Bibliografie

Arhive şi biblioteci: Arhiva Ministerului Apărării Naţionale – Statul Major General, fond Microfilme, rolele P ÎI 1530, 1513; Arhiva

Serviciului Român de Informaţii, fond documentar, dosarele nr. 8097, 2659;

Arhiva Naţională Istorică Centrală, fond Direcţia Poliţiei şi Siguranţei

Generale, dosarele nr. 592/1915; 171/1917; Biblioteca Ministerului Apărării

Naţionale, fondurile documentare, colecţiile de periodice; Biblioteca

Academiei Române, colecţia de periodice.

Documente: Documente privind Istoria României. Războiul pentru independenţă, vol. I, Editura Academiei, Bucureşti, 1954; Istoria Statului

Major General, 1859 – 1947, Bucureşti, Editura Militară, 1994. Mărăşti.

Mărăşeşti, Oituz, Documente militare, Editura Militară, Bucureşti, 1977; O

şcoală de împuternicire – Cercetaşii. Organizarea şi starea actuală a cercetării în România, Bucureşti, 1916; Documents

diplomatiques russes.

1914 – 1915, Paris, 1928; Cartea roşie austro-ungară. Documente diplomatice privitoare la relaţiile dintre Austro-Ungaria şi România 22 iulie-27 august

W6, Bucureşti, 1917, doc. nr. 12.

Jurnale, amintiri, memorii, mărturii (edite): ARGETOIANU.

CONSTANTIN, Pentru cei de mâine, amintiri din vremea celor de ieri.

Bucureşti, Humanitas, 1991. AVERESCU, ALEXANDRU, Mareşal, Notiţe tihice din război 1915 – 1918, Ediţia a III-a, Editura Cultura Naţională.

Bucureşti, f. a; idem, Operaţiile de la Flămânda, Editura Cultura Naţională.

* a. BACALBAŞA, CONSTANTIN, Capitala sub ocupaţia duşmanului.

1916 – 1918, Editura Ancora, 1921. BOLOCAN, NICOLAE, Cei zece martiri e-ecutaţi la Turnu Severin, Timişoara, 1921. CANCICOV, VASILE, TH.

Presiuni şi păreri personale din timpul războiului României. Jurnal zilnic

1916 – 31 decembrie 1918, vol. I, Bucureşti, 1921. CRISTESCU.

În Organizarea şi activitatea Serviciului Special de Informaţii, în rQ alea lui Cristian Troncotă, Eugen Cristescu – asul serviciilor secrete

— Studii, memorii, documente, Bucureşti, Editura Roza Vânturilor.

LITZA, THEODOR, Poliţia de informaţiuni şi contrainformaţiuni.

1938. DECUSEARĂ, D.E., Românii sub ocupaţia duşmană.

I> Organizarea şi activitatea poliţiei militare, Bucureşti, 1920.

LESCU, RADU, Jur să spun adevărul. Pagini de memorii, (manuscris în posesia autorului). DUCA, I.G., Memorii, vol. I, Neutralitatea, partea i

(1914 – 1915), Bucureşti, Editura Expres, 1992. FALKENHAYN, ERllţi

VON, Campania Armatei a 9-a împotriva românilor şi ruşilor 1916 – 19 iy

Bucureşti, 1937. FILIPESCU, NICOLAE, Pentru România Mare, Cuvântăr din război 1914 – 1916, Bucureşti, 1925. GOGA, OCTAVIAN, Strigăte?”

pustiu. Cuvinte din Ardeal într-o ţară neutră, Bucureşti, 1915. IORQ!

NICOLAE, Războiul nostru în notiţe zilnice, 1914 – 1916, Craiova, Editufg

Ramuri. MAIORESCU, TITU, România, războaiele balcanice şi

Cadrilaterul, volum editat de Stelian Neagoe, Editura Machiavelij

Bucureşti, 1995. MARGHILOMAN, ALEXANDRU, Note Politice 189?!

1924, vol. I, Bucureşti, 1927. MĂRDĂRESCU, G.D., Generalul, Campank pentru dezrobirea Ardealului şi ocuparea Budapestei 1918 – 1920, Editura

Cartea Românească, Bucureşti, 1921. RONGE, MAXIMILIAN (MAX).

Spionaj şi contraspionaj. Spionaj militar şi industrial, Bucureşti, 1955.

STOICA, VASILE, în America pentru cauza românească, Editura Scrisul

Românesc, Craiova, 1936. ŞTEFLEA, ILIE, 1915: Misiune specială k

Braşov, în „Magazin istoric”, s.n., ianuarie 1991, p. 14 – 15.

Periodice: „Ordinea”, iulie 1930; „Dimineaţa”, noiembrie 1937;

„Mişcarea”, martie 1917; „Monitorul oficial”, ianuarie-februarie 1913;

„Adevărul”, 18 septembrie 1916.

Bibliografii, cronologii, enciclopedii, dicţionare. BOUD.

JACQUES, Encyclopédie du renseignement des services secrets, Paris, Ed.

Lavanzelle, 1997. DOBRESCU, EMILIAN, Mapamond francmasonic.

Bucureşti, Editura Nemira, 1997. Istoria lumii în date, coordonator, acad.

Andrei Oţetea, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1972. Istoria României?

date, coordonare Dinu C. Giurescu, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003

NEAGOE, STELIAN, Istoria guvernelor României de la începuturi – 185”.

până în zilele noastre – 1995, Editura Machiavelli, Bucureşti, 1995. PolitM

Externă a României. Dicţionar cronologic, coordonatori: Ion Calafeteai.

CRISTIAN POPIŞTEANU, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucure Ş»

1986. SCORPAN, COSTIN, Istoria României. Enciclopedie, Editor3

Nemira, Bucureşti, 1997.

Lucrări de sinteză. ALEM JEAN-PIERRE, L'espionnage. HistoireS.

Méthodes, Paris, Lavauzelle, 1987. ANDREW, CHRISTOPHER, CIA J

Casa Albă. Serviciul Secret şi preşedinţia americană de la seor

Washington la George Bush, Bucureşti, Editura All, 1998; idem".

Majesty's Secret Service. The Making of the British Intelligence

New York, Viking, 1986. ANDREW, CHRISTOPHER; GO

OLEG, K.G.B. Istoria secretă a operaţiunilor sale externe de la

Gorbaciov, Bucureşti, Editura All, 1994. ATANASIU, ION I., secret (spionajul), Bucureşti, 1933. BODUNESCU, ION; RUSU-ION, Descifrarea unei istorii necunoscute, vol. I, Bucureşti, 1975.

00ROVICKA, V.P., Atentate care urmau să schimbe lumea, Editura politică, Bucureşti, 1978. BRESTOIU, HORIA; BOBOCESCU, VASILE, t/orrtente din activitatea organelor de ordine, informaţii şi contrainformaţii româneşti în perioada 1878 – 1918, Bucureşti, 1979. BUNYAN, TONY, tţistory and Practice of Politicul Polices în Great Britain, London, Quartelet

BOOks Limited, 1977. BUZATU, GH., Din istoria secretă a celui de-al n0 Hea Război Mondial, vol. II, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1995;

Idem, Războiul mondial al spionilor, 1938-J939, Iaşi, Editura BAI, 199 L

CAZAN, GHEORGHE NICOLAE; RĂDULESCU-ZONER, ŞERBAN.

România şi Tripla Alianţă 1878 – 1914, Bucureşti, 1979. CIACHIR

tfil OLAE, Marile Puteri şi România 1856 – 1947, Editura Albatros.

Bucureşti, 1996. CHIRIŢESCU, CONSTANTIN, Istoria războiului pentru integrarea României, 1916 – 1919, ediţia a II-a, f. a., 3 vol.

DAŞCOVICI, N.
Interesele şi drepturile României, Iaşi, 1936. DA VID, MIHAI, D.
Consideraţiuni geopolitice asupra statului român, Tipografia „Alexandru
Jerek”, Iaşi, 1939. DEACON, RICHARD, A History of the British Secret
Service, London, F. Müller, 1969; idem, Kempei Tai, A History of the
Japanese Secret Service, New York, Toronto, Beaufort Books, 1982. DE
LUTTIS, GIUSEPE, Storia dei servizi segreti în Italia, Roma, Editori
Riuniţi, 1984. Direcţia de Informaţii Militare între ficţiune şi adevăr.
Bucureşti, 1994. FALIGOT, ROGER; KAUFFER, REMI, Istoria mondială a serviciilor secrete, Bucureşti, Nemira, 2000. GIURESCU, CONSTANTIN.
C., Viaţa şi opera lui Cuza Vodă, Bucureşti, 1966. GOCIMAN, AUREL, dr.
România şi revizionismul maghiar, Ediţia a II-a, Bucureşti, 1934.
IORDACHE, ANASTASIE; IOASA, MIRCEA; OPREA, ION M.
OPRESCU, PAUL, România în primul război mondial, Bucureşti, 1979.
htoria militară a poporului român, vol. IV-V, Editura Militară, Bucureşti.
1986 – 1987. LAUNAY, JACQUES DE, Istoria secretă. Mari controverse ale contemporaneităţii, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1970. LLOYD, MARK, The
Guinness Book of Espionage, London Guinness Publishing, 1944.
mantulescu, Dimitrie, dr., Poliţie politică şipoltţie de siguranţă de stat, Bucureşti, 1937. NESTOVICI, EMA, România şi Puterile Centrale în
1914 – 1916, Bucureşti, 1979. NEAGU, C.; MARINESCU, D.
R., Fapte din umbră, Bucureşti, vol. I, 1977. NUŢU.
România în anii neutralităţii (1914 – 1916), Bucureşti, 1972.
şi EFAN, Făurirea statului naţional unitar român 1918, Editura ei R.S.R., 2 vol., Bucureşti, 1983. PĂCURARIU, MIRCEA, pr. dr., pe a statului major faţă de Biserica Românească din Transilvania în a

dualismului 1867 – 1918, Sibiu, 1986. PLATON, GHEORGHE, modernă a României, Bucureşti, 1985. POPA, IONEL, Eroismul i român. Executarea Comisarului Alexandru Popovici din Brăila nsss ™u

Bucureşti, Editura Militară, 1987 ROWEN R

s „şeicaru' s bd, tura Enunescu, Bucureşti, 1994. ŞTEFĂNESCU, PAUL A

7; TRONCOTĂ CRISTIAN, România î, lui de eliberare şi reîntregire naţională. Frontul Secret în nT7 S

57 – 66

rolul informaţiei în victoria d 1917, în „Revista Arhivelor", an IV, ni.

j, NICOLAE, col. dr., Manevra de la Flămânda a ce ar fi putut să fie, în Revista de Istorie

„Nr. 4/1991, p. 10 – 12. COSMA, NEAGU, general de divizie (r).

milor, în „România Mare", 25 februarie 2000?!"

mm™ar d / ePisod Pul™ cunoscut din istoria serviciilor secre»

romaneşti: Reformarea lui Cezar Librechi, în „Istoriografia în tranziţie".

Bucureşti, Editura I.N. L, 1996, p. 82 – 90. GOŞU, ARMÂND uâcern

l V/ I /M f-tll-tasi\ rt x, J l j –", /

ec a – «" «i «m-/m/ StoM

Illtare. Se p Prezintă" PANCIU, CONSTÂND!

Ic", nr. 8/1991, p.

În) "-L3VJIJ

ZVDTCĂ/J'C Brătianu>în „Magazin istoric", nr. 3 (34), martie

&. RihbEN, ARNOLD, Alfred Redl un superspion la încep

ulm, în „Magazin istoric", s.n., august 1967 p 26 – 9 „"".

CONSTANTIN L, Partizanii din Curbura Carpaţilor, în „Magazin i august 1998, p. 43 – 44. STAN, VALERIU, Enigma unui atentat:

Bârfea lui barbu Catargiu, în „Magazin istoric", nr. 2 (35), februarie 1979.

„46 – 5 l-TRONCOTĂ, CRISTIAN, Activitatea informativă a Puterilor ţfole contra României şi vulnerabilităţile societăţii româneşti în neutralităţii (septembrie 1914-august 1916), în „Istoriografia în

Bucureşti, Editura I.N.I., 1996, p. 91 – 102. Idem, Momente dintoria serviciilor de informaţii militare din România la începutul secolului

„În „Gândirea Militară Românească”, s.n., (I), nr. 3, 1998, anul IX.
152 – 161, (II), nr. 4, 1998, p. 124 – 130. Idem, Nu suntem o (ară unde se
(g jena cineva, în „Dosarele istoriei”, nr. 7/23, 1998, p. 18 – 21. Idem, serviciile de informaţii româneşti la începutul primului război mondial, în
Studii socioumane”, nr. 3, 1998. Idem, Atentatul de la Sarajevo şi România, k „Dosarele istoriei”, an IV, nr. 6 (34), 1999, p.7 – 8. TRONCOTĂ.
CRISTIAN; STAN, CONSTANTIN, Pe frontul secret din România în anii
1917 – 1918, în „Studii şi cercetări socioumane”, nr. 4/1999, p.145 – 155.

>», <, /. i”. f”.”?”? – *”.

v fu l.

C.

l partea a II-a

Fataliştii).

Perioada interbelică 1920 – 1939

tiu: „... J-n. r v

** a. A/; „>:

„Cea dintâi primejdie pentru un stat mic şi slab este Marea Putere cea mai apropiată geografic”.

(Mareşal Alexandru Averescu)

n mi

«93

«Ş’ltv

I».

«R

SITUAŢIA ROMÂNIEI PUPĂ MAREA UNIRE

În anul 1918 România şi-a înfăptuit unitatea naţional-statală, ffegindu-se atât la răsărit cât şi la apus în hotarele naţiunii prin unirea nasarabiei, Bucovinei şi Transilvaniei cu patria mamă. Marea Unire a însemnat realizarea celui mai scump ideal al poporului român, „un adevărat miracol în istorie”.

România Mare a fost de fapt opera oamenilor României vechi; ei au fost aceia care au ştiut folosi împrejurările internaţionale prielnice

pentru a-şi reîntregi ţara. Fără aceşti abili oameni politici ai României vechi, cea nouă nu ar fi fost posibilă.

Noua Românie se deosebea fundamental de cea existentă înainte de

1914. Crescuse în primul rând ca întindere, ajungând de la 137.000 km^2 la

295 049 km^2, ceea ce o situa pe locul zece în Europa. O modificare spectaculoasă s-a produs în situaţia demografică. Vechea unitate etnică a fost înlocuită cu o situaţie nouă, în care alături de romani coexistau acum, într-un procent însemnat, şi alte naţionalităţi. Conform statisticii din 1 930, România

Mare avea o populaţie de 18 057 028 locuitori, din care 71, 9% români, 7, 9%

unguri, 4, 4% germani, 3, 2% ruteni şi ucraineni, 4% evrei, 2, 3% ruşi, 2%

bulgari, 1, 5% ţigani etc. Până în anul 1939, populaţia ţării a crescut cu aproape două milioane de locuitori, creştere ce s-a datorat aproape în întregime sporului natural.

După 1919, România şi-a pierdut caracterul de ţară de imigraţie, numărul celor care plecau definitiv depăşindu-l acum – spre deosebire de veacul al XIX-lea – pe cel al celor care veneau să se stabilească. Legea din

1925 a confirmat libertatea emigrării şi imigrării, socotindu-le un drept firesc; până în anul 1938 s-au stabilit în România un număr de 28 580 străini

51 1 1 709 români din afara graniţelor statului românesc. Cei care au plecat cau în special maghiari, evrei, germani, ruşi, membri deci ai naţionalităţilor

! pite României prin tratatele de pace şi care nu doreau să trăiască sub noua cartnuire.

Dar România Mare nu a însemnat doar graniţe lărgite, provinciinificate şi o nouă configuraţie demografică; a însemnat şi un nou sistem

(je Ş* politic; a însemnat trecerea de la liberalismul nedemocratic la ocraţia liberală; şi din acest punct de vedere, intern, România Mare a fost

Svis „i1 w oameni politici formaţi în veacul al XIX-lea, în Regat Brătienii şi ei ij. torii lor, în Transilvania vechii memorandişti, Maniu,

cu toţii spirite

%d. e democrate, care au impus de sus reforme radicale de natură a stat nuza din temelii structurile economice, sociale şi politice ale noului

Din punct de vedere economic, statisticile vremii arată că, între 19, şi 1940, România ocupa locul al patrulea în Europa la suprafeţe cultivate îi locul cinci în lume la producţia agricolă totală. Ultimii ani ai perioa-l".

Interbelice au reprezentat, pentru agricultura românească, ani de prog-l

datorită interesului deosebit al Germaniei în cumpărarea şi stocarea /

produse agricole româneşti în vederea războiului".

Industria a cunoscut progrese importante, atingând cote maxime)

1938, aceasta în ciuda nivelului scăzut de la care se pornise în igu

România se afla pe primele locuri în Europa şi în lume în ce priveşt»

producţia petroliferă. Potrivit statisticilor vremii, România deţinea 2, 2% dj, producţia mondială de ţâţei, fiind al doilea producător din Europa şi al şasek din lume, după SUA, URSS, Venezuela, Iran-Bahrein şi Indiile Olandeze, (j.

1936, anul de vârf, se extrăgeau 8, 7 milioane tone ţâţei. Cantităţile extrase au scăzut însă, stabilindu-se în 1939 la 6, 2 milioane tone. România şi. a dobândit în Europa, în perioada interbelică, locul unei puteri mijlocii însemnate.

În viaţa politică au început să se manifeste curente şi ideologii care vizau „ruperea cu trecutul" şi edificarea unei noi societăţi întemeiate pe o largă democraţie şi pe satisfacerea deziderатelor maselor de cetăţeni, în acest context, au fost legiferate şi înfăptuite reforma electorală, prin introducerea votului universal, şi reforma agrară (1921), printr-o largă expropriere a pământului moşieresc şi împărţirea lui la ţărani. Aceste reforme au tulburat, cum era şi firesc, echilibrul social; pe temeiul votului universal s-a ridicat multă pleavă politică, de dreapta ca şi de stânga, la sate, la oraşe şi până pe treptele Palatului regal. Din nefericire pentru ţară, generaţia ctitorilor a dispărut neaşteptat de repede, iar cei câţiva rămaşi au fost repede

depăşiţi de valul noilor veniţi şi de cursul evenimentelor. Noua generaţie politică, cea născută din reforme, cea de după 1930, nu mai semăna cu generaţia bătrânilor: corupţia, violenţa, arivismul au înlocuit civilitatea vechii elitt politice. Fenomenul era desigur european, dar această generalitate nu-l face mai atractiv. Ca urmare, oamenii noi, care nu ar fi putut apărea 8 i>

liberalizarea vieţii politice de la începutul anilor ’20 şi care ar fi trebuit»

consolideze România Mare, în fapt au distrus-o, cu mult înainte dezmembrarea ei de către puterile totalitare şi sateliţii lor. La 10 februarj

1938, prin instaurarea dictaturii regale, vechile visuri ale lui Ferdinand şi *

Brătienilor, democratismul fundamental al lui Iuliu Maniu erau evio6

moarte. Sistemul partidelor politice a cunoscut modificări esenţiale. O p”.

urmare a reformelor după război şi a creării României Mari a

pulverizarea vieţii politice, fragmentarea spectrului politic până atunci’s şi dominat de numai două partide politice, cel conservator şi cel

Partidul Conservator a intrat într-un proces de destrămare şi a părăsit politică românească. Au apărut noi organizaţii politice, cu o largă masă, din rândul cărora s-a remarcat Liga Poporului, Partidul Nap0

Iru

jnesc (1926). Au luat fiinţă partide ale minorităţilor naţionale (Partidul

J jjţiafl, Partidul Maghiar, Partidul Evreiesc etc.). Partidul Naţional Liberal

? a consolidat poziţiile şi a dominat autoritar până în 1937 scena politică a

Statul român a evoluat pe o cale democratică, adaptându-şi la noile realităţi naţionale de după Marea Unire, în martie 1923 a f st adoptată Constituţia României, care acorda largi drepturi şi libertăţi tuturor cetăţenilor, stabilea mecanismul de conducere a statului român

„Otenieiat pe separarea puterilor executivă, legislativă şi

judecătorească.

Dintre legile adoptate se remarcă cea administrativă (1925) şi cea electorală

(1926), care au avut un rol important în consolidarea statului naţional român.

Pentru a realiza un sistem de apărare viabil şi a-şi asigura juveranitatea şi integritatea naţional-statală, diplomaţia românească a conceput un sistem de tratate cu ţările vecine şi/sau aflate în zona geopolitică a României, ţări care la rândul lor manifestau în general interese de securitate comune. Aşa s-a încheiat, în 1921, Mica înţelegere, de fapt un sistem de tratate politico-economice şi militare bilaterale între România, Cehoslovacia.

Iugoslavia şi Polonia, în februarie 1934, România a semnat, alături de

Iugoslavia, Grecia şi Turcia, Pactul înţelegerii Balcanice. Menit să consolideze pacea în Balcani – zonă geopolitică numită şi „butoiul cu pulbere" sau „pântecele moale" al Europei –, acordul prevedea obligaţia fiecărei ţări de a nu întreprinde nimic fără a se fi consultat cu ceilalţi membri ai Pactului Balcanic. „Securitatea, înţelegerea, asociaţia, integrarea, iată cele patru coloane ale templului pe care l-am ridicat astăzi păcii", avea să spună marele diplomat român Nicolae Titulescu, cel care îşi adusese o contribuţie deosebită la conceperea şi realizarea întregului sistem de securitate a statului român şi a zonei balcanice. Din păcate, strădaniile sale într-o Europă dominată de conciliatorism şi militarism, în care dreptul forţei s-a impus în

% forţei dreptului, nu au fost durabile. Dar nu numai factorul extern a fost

kierminant, ci şi cel intern. Diplomaţia eminentă a lui Nicolae Titulescu nu a fost în măsură să asigure securitatea României, în lipsa unor forţe proprii de aP & rare bine organizate şi pregătite, capabile să opună o rezistenţă dârză

Celor care râvneau să smulgă părţi din teritoriul naţional. Templul păcii şi carităţii pe care l-a visat Nicolae Titulescu s-a dovedit în cele din urmă castel de nisip» iar România s-a trezit la începutul celui de-al doilea mondial izolată, fără un sistem de alianţe capabil să-i asigure a şi suveranitatea naţional-statală. Politica de echilibru, urmărită de dictaturii regale, s-a transformat în vara anului 1940 într-una de teritoriale fără luptă, ceea ce a dus la prăbuşirea graniţelor

României

& e. Oamenii politici români aflaţi în posturi de conducere, precum şi o

„E ziarişti de la marile cotidiene, s-au întrecut în afirmaţii liniştitoare eficacitatea sistemelor de fortificaţii militare defensive, construite la graniţele de vest şi est ale ţării. De exemplu, centura de fortificaţii de frontiera dinspre Tisa, ce avea menirea să apere securitatea ţării împotrj

unei agresiuni din afară, respectiv un eventual atac germano-maghiar, a f

denumită în mod exagerat „un Maginot" sau un „Sigfried" româneşti. La".

şi fortificaţiile de pe linia Nistrului, despre care Carol al II-lea a declarat *

reprezintă un „sistem de beton şi foc inexpugnabil"; s-a mai afirmat, în pres interbelică din România, că „ar fi un act de demenţă încercarea de a se tre'

peste fortificaţiile româneşti". Aşa cum au evoluat evenimentele, istoria dovedit că nu a fost nevoie de demenţă pentru a face inutile atât li-j

Maginot, cât şi fortificaţiile româneşti de la graniţele de vest şi de est, ci de.

de un plus de inteligenţă în diplomaţie şi în arta militară. Iar declaraţijie regelui Carol al II-lea, făcute la începutul anului 1940, despre apărarea fiecărei brazde de pământ românesc, s-au dovedit mostre de retorica iresponsabilă.

Prin agresiunea sovietică (ultimatumul din 26 – 27 iunie 1940)

România a pierdut în favoarea URS S Basarabia, nordul Bucovinei şi ţinutul

Herţa; la 30 august 1940, în urma arbitrajului (dictatului) de la Viena s-a cedat nord-estul Transilvaniei Ungariei, iar în urma tratativelor de la Craiova

(16 august-7 septembrie 1940), judeţele din sudul Dobrogei, Durostor şi

Caliacra, au fost cedate Bulgariei.

Un bilanţ tragic, ce pune întrebări inevitabile. Ce au făcut factorii de decizie politico-militară pe parcursul celor două decenii pentru apărarea

României Mari, şi ce rol au încredinţat instituţiilor specializate, inclusiv serviciilor secrete de informaţii, în ansamblul măsurilor de prevenire şi siguranţă naţională? Oare, demersul istoric asupra tradiţiei în arta informaţiilor la români, în această perioadă, ne poate dezvălui şi aspecte preponderent pozitive de care să ţină seama profesioniştii de azi şi de mâine în domeniul informaţiilor? Cu alte cuvinte, cunoscând istoria adevărată şi sinceră, fără omisiuni şi cosmetizări ideologice, putem să facem ca greşelii6

trecutului să nu se mai repete? Iată doar câteva aspecte esenţiale asupra cărora vom stărui în continuare, cu speranţa că strădaniile noastre nu vot rămâne inutile pentru cei interesaţi să ia aminte.

FACTORI DE RISC EXTERNI

Pentru a se înţelege rolul, evoluţia structurilor organizatorice şi

nejpalele preocupări ale serviciilor secrete de informaţii în societatea

P Bănească interbelică, de absolută utilitate, este parcurgerea, fie şi succintă f marilor probleme – factorii de risc externi şi vulnerabilităţile interne sau pl o altă terminologie, sursele de instabilitate şi insecuritate –, care au

Ous la grea încercare oamenii politici aflaţi în funcţii de decizie politicodiplomatică şi militară din România.

Dintre factorii de risc externi, trebuie menţionaţi, în primul rând, revizionismul şi militarismul agresiv, politici promovate de regimurile totalitariste instaurate în Europa: bolşevismul ieşit victorios în Rusia ca urmare a revoluţiei din octombrie 1917, horthysmul ales la putere în Ungaria în martie 1921, fascismul italian (care luase cu asalt Cetatea Eternă în octombrie 1922). La acestea se adaugă puciul militarist din Bulgaria (8/9

Iunie 1923). Toate la un loc, demonstrau că ideologiile totalitariste, atât de dreapta, cât şi de stânga, erau în plină ascensiune, ceea ce reprezenta un grav pericol pentru statele democratice tradiţionale, printre care şi România, care se învecina chiar cu trei dintre statele totalitariste (Ungaria, URSS şi

Bulgaria).

Revizionismul şi spionajul sovietic. Internaţionalismul comunist promovat prin revizionismul şi spionajul sovietic se numără printre factorii de risc cei mai periculoşi care în vara anului 1940 au dus la

amputarea teritorială şi la ştirbirea gravă a suveranităţii şi independenţei naţional-statale. Faptul că Rusia sovietică a rupt relaţiile diplomatice cu

România, în ianuarie 1918, nu recunoştea legitimitatea unirii Basarabiei, refuza restituirea tezaurului românesc trimis spre păstrare la Moscova în toanana anului 1916, recurgea la repetate provocări pe graniţa Nistrului etc.

u generat o atmosferă tensionată între cele două ţări.

Pentru regimul sovietic, România era un segment din „cordonul

„Instituit de „statele burgheze”, segment ce trebuia sfărâmat. De aici sată de Comintern despre „caracterul multinaţional al statului român”.

Cea a autodeterminării până la despărţirea de stat a „popoarelor” din

(jmaiiia („moldovenii” din Basarabia, maghiarii din Transilvania, bulgarii

9°krogea) – Uniunea Sovietică şi Cominternul urmăreau dezagregarea

6” ac-un-se lor îmbrăcând forme variate, de la propagandă până la intervenţie armată (ultimul plan de intervenţie militară datează din v**»

Ideologia bolşevică nu se limita la graniţele Rusiei. Cu ajutor.

Cominternului, înfiinţat la Moscova în martie 1919 – şi conceput ca J

partid unic mondial, dar care era în realitate o secţie internaţionala

Partidului Comunist Bolşevic –, s-a încercat iniţierea de revoluţii peste t<?

unde era vreo posibilitate, ba uneori chiar şi acolo unde nu exista. Ace.

aspect este relevat de documentele provenite din arhivele secrete ale foste.

URSS şi puse recent în circuitul cercetării. De exemplu, în iulie 1920, Lenj!

I-a telegrafia! lui Stalin, la Harkov: „Situaţia din Comintern est»

excepţională. Zinoviev, Buharin şi cu mine credem că ar trebui să încuraja

revoluţia din Italia chiar acum. După părerea mea, ar fi bine să

sovietizăm

acest timp Ungaria, poate chiar şi Cehoslovacia şi România", într-adevăr documentele atestă că au fost trimişi emisari spre est şi spre vest şi, dyj ordinul lui Lenin, Comisariatul pentru finanţe a pus la dispoziţie milioane de ruble de aur „pentru nevoile revoluţiei mondiale".

Moscova nu a ezitat astfel să folosească „exportul de revoluţie" de care s-a dezis – în mod oficial – în întreaga perioadă comunistă. Războiul sovieto-polon (1920 – 1921) a fost nu numai un conflict militar, ci şi O

Încercare de a purta flacăra revoluţiei din Polonia – se credea ca proletariatul din această ţară va fraterniza cu Armata Roşie –, pentru ca apoi din Polonia să treacă în Germania. „Drumul incendiului mondial trecea peste cadavrul Poloniei", proclama, la 2 iulie 1920, viitorul mareşal sovietic

Tuhacevski. Pentru Lenin şi pentru Comintern, Polonia era, în primul rând, poarta Germaniei şi scânteia poloneză ce trebuia să aprindă focul revoluţiei comuniste în patria lui Karl Marx. Războiul sovieto-polon a fost, aşadar, o formă a exportului de revoluţie. Şi de această dată, aşteptările Moscovei au fost înşelate. Proletariatul polon a reacţionat sub imperiul rusofobiei, nu al solidarităţii internaţionaliste. Printr-un adevărat miracol de energie şi vitejie, polonezii au respins Armata Roşie ajunsă la periferiile Varşoviei.

În România agenţii sovietici cu misiuni de influenţă, propagandă şi diversiune şi-au făcut simţită prezenţa încă din toamna anului 1920. IA coordonarea şi desfăşurarea activităţilor de spionaj împotriva României»

serviciile de informaţii de la Moscova s-au folosit în mod deosebit de comuniştii proveniţi din ţara noastră.

Obligaţia pe care Partidul Comunist din România şi-a luat-o de l*

urma întru totul hotărârile şi orientările Internaţionalei a III-a (Comintern

a creat îngrijorare în rândul cercurilor conducătoare şi a opiniei pubu româneşti, în decembrie 1923, Federaţia Comunistă Balcanică a stabilit e

PCdR7 să adopte lozinca autodeterminării până la despărţirea de statul rom

7 PCdR este sigla care desemnează formaţiunea politică din perioada interbelică, t

Internaţionalei a III-a şi care s-a caracterizat prin preponderenţa la conducef6

reprezentanţilor minorităţilor etnice. Sigla PCR se foloseşte de regulă în istoriogf.

pentru a desemna Partidul Comunist Român, formaţiune politică aflată la conduc6

Basarabiei, Bucovinei, Transilvaniei şi Dobrogei, ceea ce însemna un apel

— Destrămarea statului naţional unitar român făurit în 1918.

Comuniştii sovietici au trecut şi la acţiuni de destabilizare a statului

— Nan şi a altor state, folosind spionajul, atentatele teroriste şi chiar fotelvenţia armată. Astfel, la 8 decembrie 1920 s-a petrecut un eveniment

j. e a zguduit întreaga opinie publică românească. Este vorba despre

° tente de la Senat", acţiune teroristă pusă la cale şi realizată de evreul

„Jjjunist Max Goldstein, agent cekist, care s-a soldat cu trei victime:

«iscopul Radu al Oradei, Dimitrie Grecianu – ministrul Lucrărilor publice f ad-interim la Justiţie – şi senatorul Spirescu.

Între 23 – 25 octombrie 1923 s-a desfăşurat insurecţia marinarilor din gaffiburg, acţiune minuţios pregătită de emisarul Cominternului K. Radek.

Eşecul acestei insurecţii nu i-a descurajat pe partizanii de la Kremlin, adepţi ai teoriei privind aprinderea revoluţiilor bolşevice în ţările europene. S-a produs însă o schimbare de tactică; nu mai erau vizate statele industriale, ci tjrile mai mici şi mijlocii din apropierea URSS şi anume Bulgaria, România.

Letonia.

La începutul anului 1924, strategii „revoluţiei comuniste mondiale".

de la Kremlin au elaborat „Planul Kolarov" (după numele unui conducător bulgar din Comintern), care prevedea dezmembrarea României în cinci zone, prin acţiunile unor grupări paramilitare,

infiltrate din URSS. Acestea aveau la conducere câte o „troikă" Cominternistă, desemnată de Moscova. „Planul

Koralov" avea în vedere inclusiv intervenţia Armatei Roşii. Primele acţiuni aveau să fie puse în aplicare în toamna aceluiaşi an. Astfel, în septembrie

1924 a avut loc aşa-zisa „revoluţie" din Basarabia, în realitate un atac terorist, în localitatea Tatar-Bunar, organizat de serviciile speciale sovietice prin intermediul reţelelor comuniste din Basarabia, în planurile strategice agresive ale sovieticilor, „revoluţia" de la Tatar-Bunar trebuia să pregătească terenul pentru intervenţia Armatei Roşii în Bulgaria. Dar prin intervenţia energică a autorităţilor româneşti, care au ordonat desfăşurarea unor

Puternice forţe militare în sudul Basarabiei, planurile agresive sovietice nu s-au realizat. La fel s-a întâmplat şi în Estonia, când la l decembrie 1924, comuniştii susţinuţi de agenţi ai Cominternului au încercat fără succes să

Preia puterea la Tallinn.

În 1926 spionajul sovietic a reuşit să sustragă, în original, planul de

°oilizare a armatei române. Se relevă astfel interesul Rusiei sovietice.

Primat încă din 1921 de Stalin, ca URSS să sprijine revoluţiile în ţările

ftitrofe prin amestec direct, folosindu-se atât acţiunile subversive cât şi cele

«are. În aceasta consta de altfel esenţa concepţiei sovietice privind

4 rea brâului de securitate, strategie ce s-a aflat la temelia politicii externe

vrenilinului în perioada interbelică şi în timpul celui de-al doilea război b care> fa perioada 1965 – 1989, a avut în structurile de bază reprezentanţi ai etilice proporţional cu ponderea lor demografică.

mondial. Pe bună dreptate, istoricul american Keith Hitchins aprecia

„Românii au căpătat astfel o teamă aproape iraţională faţă de URSS".

români, Uniunea Sovietică „era inamicul ereditar, totdeauna totdeauna reprezentând o ameninţare pentru existenţa ţării".

Revizionismul ucrainean. Revizionismul ucrainean a jucat

rol minor, mai mult ca factor de presiune şi intimidare. Pentru statul rom

problema ucrainenilor s-a născut odată cu anul 1918. Mişcarea naţionali

ucraineană a început să se facă simţită după 1919, când mase compacte's

refugiat peste Nistru din cauza războiului civil din Rusia. Până la desfiinţare., statului ucrainean independent, în 1921, acesta a căutat să aibă relaţii bune cu

România. Elocvent în acest sens este referatul diplomatic adresat guvernului român, la 26 iulie 1919, care menţiona printre altele: „Guvernul ucrainean declară că nu doreşte a discuta chestiunea frontierei actuale între cele dou

state, considerând Nistrul ca frontieră definitivă între ele şi dorind să stabilească pe această frontieră relaţiunile cele mai bune de vecinătate".

După dispariţia statului ucrainean, concomitent cu dezvoltarea problemei ucrainene în România, au luat naştere, în centrele mari ale Europei

(Viena, Paris, Praga, Varşovia, Berlin) şi ale SUA, organizaţii culturale, economice şi chiar politice naţionaliste ucrainene.

În România, cea mai veche şi mai puternică organizaţie a emigranţilor ucraineni era cea a petliuriştilor, membri ai asociaţiei numită

„Republica Naţională Ucraineană". Aceasta avea un centru principal la

Varşovia şi altul secundar la Paris, iar programul său politic viza desprinderea Ucrainei de Uniunea Sovietică şi crearea unui stat independent sub formă de republică. Baza operaţiunii o constituia Polonia, iar revizionismul era declarat exclusiv contra URSS. Tot pe teritoriul României mă;

activa şi „Comitetul Ucrainean de Asistenţă", care avea 3.000 de membri şi filiale în întreaga ţară. Din această fracţiune a emigranţilor mai făceau pan şi alte asociaţii, ca de exemplu „Uniunea Foştilor Luptători Ucraineni". Des.

În mod formal, nu aveau revendicări teritoriale decât asupra URSS, toWprin diferite organizaţii culturale ucrainene, întreţineau

legături şi colabor cu mişcările revizioniste care vizau şi alte state.

— Potrivit unei sinteze informative a SSI, din 3 ianuarie 1939, cel de

numeros grup ucrainean făcea parte din URSS, aproximativ 30 milioane

Polonia ei reprezentau 6 milioane, fiind cea mai importantă minoritate em din acea ţară, iar în Cehoslovacia trăiau 500.000 de ucraineni. Se po

afirma astfel că, o particularitate a revizionismului ucrainean o const

faptul că nu a fost susţinut de un stat naţional independent, cum era.

revizionismului bulgar şi/sau maghiar. Lipsiţi de un sprijin ideolog, logistic din partea unui stat naţional, naţionaliştii ucraineni au îmbră

promovat ideea aplicării integrale a principiului naţionalităţilor, favorizaţi de o distribuire în mase relativ compacte, în mediul ™

convină şi Basarabia. Dacă sovieticii şi-au formulat precis pretenţiile uPra Basarabiei, ucrainenii au revendicat în general numai regiunile în care

98 –ţia ucraineană era majoritară. Pentru România, atât revizionismul

P –, nean, cât şi cel sovietic prezentau o notă comună, aceea a pericolului

e

slav Pentru o mai bună înţelegere a problemei ucrainene din România, a

getivelor naţionaliste, mişcarea revizionistă trebuie încadrată în contextul

°ai iară est euro Pean care în intervalul 1938 – 1940 a cunoscut mutaţii

portante, mai ales sub influenţa celor două mari puteri cu interese în zonă.

IJRSS şi Germania, în vreme ce guvernul de la Kremlin ţintea formarea unui stat ucrainean în graniţele URSS, demnitarii de la Berlin vizau crearea unui stat independent ucrainean. Pactul Molotov-Ribbentrop, din 23 august 1939, care a stabilit împărţirea zonelor de influenţă între Rusia sovietică şi

Germania naţional-socialistă a creat şi mai mare derută în rândurile populaţiei ucrainene. Documentele vremii atestă că „cedarea Bucovinei de

Nord către URSS [la 26/27 iunie 1940 – n.n.] a surprins şi deprimat populaţia ucraineană”, ceea ce evidenţiază esenţa revizionismului ucrainean, care era îndreptat în primul rând contra URSS.

Militarismul german şi revizionismul maghiar. Militarismul german şi revizionismul maghiar au fost factori care au exercitat o puternică presiune asupra statului român cu consecinţe la fel de grave ca şi în cazul revizionismul sovietic. Coordonatele definitorii ale politicii Berlinului şi

Budapestei – respectiv contestarea vehementă, apoi încălcarea grosolană a prevederilor Tratatului de la Versailles, în paralel cu promovarea unui revizionism strident şi inadecvat ce contrasta cu cele mai elementare norme de conduită diplomatică – constituiau fără dubii factorii de risc agravanţi pentru suveranitatea, integritatea şi securitatea statului român ce se prefigurau dinspre graniţa de vest a României Mari.

Încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, România, mai mult

Ca toate celelalte ţări din sud-estul Europei, a constituit unul din obiectivele

Primordiale urmărite cu perseverenţă de cercurile politico-diplomatice şi

Citare de la Berlin. Principalul motiv care fundamenta un astfel de obiectiv constituia faptul că acapararea sau extinderea influenţei asupra spaţiului

Pato-danubian şi balto-pontic, inclusiv cu gurile Dunării, permiteau primului în mare măsură lărgirea poziţiilor strategice care leagă Peninsula de p311 O de spaţiile geografice ale Europei Centrale, celei de Nord şi celei e st> Valorificarea resurselor sale umane şi economice (în special petrol şi ţie) România a reprezentat o deosebită atracţie pentru strategii de la curuln UP instaurarea regimului naţional-socialist, în ianuarie 1933, aşa j. contura doctrina geopolitică reliefată de Hitler în Mein Kampf. Aceeaşi gji 1*aiţă se atribuia, în cercurile conducătoare din capitala celui de-al a Reich vecinătăţii României cu URSS, şi faptului că dominaţia teritoriului român oferea

un excelent cap de pod pentru extinderea zonei de influenţă asupra Peninsulei Balcanice.

La rândul ei, Ungaria – ţară care, în formula politică a monarhi.

bicefale (Austro-Ungaria), suferise, luptase până la capăt şi pierduse atât

de Germania în primul război mondial – a sesizat corect interesul celui de-i treilea Reich în zonă, şi, în consecinţă, şi-a stabilit obiectivele strategice

concordanţă cu viziunile geopolitice ale Berlinului. Imediat după 4 în

1920, Ungaria a acţionat constant, pe toate căile, pentru anularea Tratatul

de la Versailles şi încorporarea Transilvaniei, Banatului, Crişanei

Maramureşului la statul ungar, precum şi a teritoriilor din Slovaci

Iugoslavia şi Ucraina subcarpatică, în scopul reconstituirii „Ungariei Mari".

Întregul ansamblu de principii şi metode de acţiune folosite pentru revizuirea cu orice preţ a frontierelor a avut la bază o strategie bine conturată generată de „doctrina hungarismului".

Politica revizionistă maghiară s-a sprijinit în permanenţă nu numai pe acţiuni propagandistice ci şi pe o vastă reţea de organizaţii paramilitare cu caracter terorist-diversionist şi de spionaj, înfiinţate de guvernanţii unguri în anii interbelici, majoritatea acestora au fost îndreptate împotriva României.

În acţiunile sale revizioniste, Ungaria a folosit o seamă de preoţi, ziarişti, oameni de cultură, precum şi diverse asociaţii, societăţi, fundaţii maghiare din România. Interesant este că în cadrul acestor acţiuni au fost atraşi şi preoţi de origine germană, care-şi făceau slujba în limba maghiară, precum şi un număr însemnat de evrei din Transilvania.

Prin virulenţa acţiunilor întreprinse şi folosind din plin sprijinul serviciilor secrete – cu întreaga gamă de metode şi mijloace specifice –, militarismul german, alături de revizionismul sovietic şi cel maghiar, a creat comunităţii informative româneşti în perioada interbelică cele mai mari probleme, dar i-a oferit în acelaşi timp posibilitatea ca printr-o mobilizare maximă şi o dirijare inspirată a surselor de

penetrare să releve rolul important al informaţiei în cunoaşterea, sub toate aspectele, a potenţialului inamic.

Dar atunci când contextul internaţional a adus România întt, situaţie dificilă, pierderile teritoriale au fost acolo unde autoritatea statul român a fost cel mai mult contestată.

III

Revizionismul bulgar. Revizionismul bulgar a fost pn

fenomen de acest gen cu care s-a confruntat statul român, el reprezentând

factor de risc pentru siguranţa naţională a României încă din anul 1878.

timp, revizionismul bulgar a cunoscut o evoluţie sinuoasă, cu momente vârf în timpul războaielor balcanice (1912 – 1913) şi al primului raz

mondial (1914 – 1918), pentru ca, în preajma celei de-a doua ce mondiale, el să devină din ce în ce mai bine organizat. Revizionismul

3 vut ca principal rol contestarea legitimităţii autorităţilor româneşti în nobrogea.

În perioada interbelică au acţionat pe teritoriul României mai multe îi naţionaliste cu scopuri politice revizioniste: Organizaţia Interna voluţionară Dobrogeană (VDRO) de dreapta; Organizaţia Revoluţionară pObrogeană (DRO) de orientare comunistă, finanţată de URSS; Organizaţia

Qţeţ paisie, cu rol de propagandă, finanţată de guvernul de la Sofia şi reZentă la Bucureşti sub acoperirea unor organizaţii culturale; Organizaţia

Ljstiański Bratislavo (Frăţia creştină), prezentă la Bucureşti în 1937, iar peste doi ani şi-a instalat biroul la Legaţia bulgară din Capitală.

Demnitarii de la Sofia au avut un rol deosebit în organizarea şi finanţarea acestor organizaţii, totul înscriindu-se în politica generală a gulgariei care revendica teritorii faţă de toţi vecinii săi. Un important mijloc al revizionismului bulgar a fost cel reprezentat de Legaţia bulgară din

România. Prin aceasta erau transmise şefilor comunităţii bulgare instrucţiunile de la Sofia, erau acordate o parte din subvenţii şi erau organizate activităţile de propagandă.

Revizionismul bulgar a recurs şi la folosirea acţiunilor teroriste,

cele mai periculoase dovedindu-se atacurile bandelor de comitagii. În Bulgaria, aceste bande erau numite detaşamente volante. Documente româneşti din

Arhivele militare atestă că doar în judeţul Durostor, în lunile iunie-noiembrie

1922, comitagii au efectuat 96 de atacuri. Acţiunile acestora s-au bazat pe sprijinul acordat cu hrană, îmbrăcăminte şi adăpost şi mai ales pe informaţiile transmise de familiile etnicilor bulgari, care locuiau în sudul Dobrogei, referitoare la trupele române şi măsurile de pază luate de autorităţi. După cum informa ziarul „Dobrogea jună", din 13 septembrie 1923, cu o zi înainte începuse şi primul proces în care au fost implicaţi 72 de comitagii acuzaţi de a» fi întins peste aproape întreaga Dobroge [...] o organizaţie cu sediul central la Sofia, cu scopul de a alipi către Bulgaria provincia noastră". Zece dintre cei inculpaţi au fost condamnaţi la muncă silnică pe viaţă.

Deosebit de interesant este conţinutul unui raport al Direcţiei generale a Poliţiei, din 18 iulie 1939, care precizează că numai în judeţul irostor, de altfel cel mai afectat de terorismul comitagiilor bulgari, au căzut a Datorie 64 de oameni din rândurile soldaţilor, jandarmilor, dar mai ales a

Aurarilor.

Atacuri s-au înregistrat chiar şi în luna august 1940 când se staşurau tratativele româno-bulgare de la Craiova, fiind atacate două lin e mă* mu'te posturi de jandarmi, soldate cu morţi şi răniţi. Nu au

PSlt nici atentatele cu bombe. La 30 iulie 1940 s-a produs o explozie la casa

Preot român, eveniment care s-a soldat cu rănirea unei persoane, cu sporirea sentimentului de spaimă în rândul locuitorilor din ere. Un eveniment asemănător s-a produs la 12 august în gara Cftifiraşi, ateitatul comis de elemente din detaşamentele volante ale revizionist}!

bulgari soldându-se cu pagube materiale".

Un raport diplomatic, din 22 august 1940, menţiona referitor i terorismul comitagiilor: „Repetatele incursiuni şi atacuri banditeşti comise!

Cadrilater în ultimele două săptămâni îndreptăţeşte afirmaţia vehiculată e>

acestea se execută după un plan bine stabilit, ca o anexă la

acţiunea clipi?

matică în curs pentru soluţionarea problemei revendicărilor faţă de ţ –, noastră". După semnarea Tratatului de la Craiova, la 7 septembrie atacurile comitagiilor şi acţiunile lor teroriste au încetat.

Demn de reţinut este şi faptul că Dobrogea, care avea o populaţie de

811 332 de locuitori – dintre care 44, 2% români, 22, 8% bulgari şi 18, 5°/O

turci –, a fost o zonă de interes strategic şi pentru URSS, ea organizându-şi aici propriile reţele de spionaj şi diversiune, care uneori concurau mişcările subversive ce aveau ca ţintă alipirea acestei regiuni la Bulgaria.

Autorităţile româneşti au reuşit să ţină sub control revizionismul bulgar prin aplicarea unor măsuri variate care au vizat prevenirea şi contracararea acţiunilor teroriste ale comitagiilor, printre care: organizarea de

„Caraule de noapte şi garda cetăţenească" constituite din locuitori turci şi români în satele din apropierea frontierei cu Bulgaria; introducerea stării de asediu (1919 – 1922); aplicarea unor legi speciale în judeţele Durostor şi

2 aliacra; dislocarea în zonă a unui batalion de 1200 de jandarmi; defrişarea unei porţiuni de pădure, până la 1200 m în zona de frontieră şi până la 200 m de o parte şi de alta a drumurilor, pentru o mai bună supraveghere;

constituirea de posturi fixe de jandarmi rurali pe frontieră şi în apropierea pichetelor de grăniceri, pentru a-i sprijini la nevoie; colonizarea în zonele respective, începând cu 1925 şi până în 1940, a unor familii de aromâni din

Peninsula Balcanică, deprinse „cu vecinătatea deseori agresivă". Cu toate acestea, sub presiunea evenimentelor internaţionale, s-a ajuns la cedările teritoriale din vara anului 1940.

VULNERABILITĂŢI INTERNE

Majoritatea istoricilor apreciază că marile probleme cu care s-a

— Jifruntat societatea românească interbelică, generatoare de vulnerabilităţi, ţiji conflictuale şi insecuritate, au fost: organizarea politică pe criterii etnice minorităţilor, antisemitismul, extremismul politic, carenţele regimului jgmocratic, contrastele social-economice, conflictul dintre generaţii, existenţa structurilor informative paralele

cu cele oficiale ale statului, şi nu în ultimul rând, compromiterea monarhiei în faţa opiniei publice.

Organizarea politică pe criterii etnice a minorităţilor. O

sursă permanentă de tensiune, mai ales atunci când a fost manipulată prin acţiuni diversioniste din exterior s-a dovedit organizarea politică pe criterii etnice a minorităţilor. Mai trebuie spus însă că minorităţile naţionale s-au situat pe poziţii diferite faţă de statul român.

Minoritatea maghiară a adoptat la început (în anii 1918 – 1920) o atitudine de „rezistenţă pasivă", iar după Tratatul de la Trianon a început să se organizeze pentru a se opune statului român, a cărui existenţă o recunoştea doar ca situaţie de fapt. Maghiarii din România nu s-au putut adapta la condiţia de minoritate naţională, după ce secole de-a rândul s-au obişnuit cu situaţia de naţiune dominantă.

În decembrie 1922 s-au pus bazele Partidului Maghiar din România, a cărui conducere a fost asigurată de vechea aristocraţie maghiară care se sprijinea pe instituţii bancare solide, pe o reţea de cooperative, pe biserică şi

Pe numeroase asociaţii culturale. Acest partid pretindea că reprezintă întreaga minoritate maghiară din România, deşi unii reprezentanţi aveau o orientare

Politică diferită, activând în Partidul Comunist din România şi în Partidul kocial-Democrat. În statutul adoptat de Congresul din octombrie 1928 se

Preciza: „Membru al Partidului Maghiar devine în mod automat orice

Cetă (can român de naţionalitate maghiară sau care se consideră maghiar şi

Care a împlinit 20 de ani".

Din documentele serviciilor de informaţii şi siguranţă româneşti zultă că Partidul Maghiar se afla în strânsă legătură cu guvernul de la clapesta, din partea căruia primea instrucţiuni. Activitatea politică era

}. Pe apărarea intereselor comunităţii maghiare, pe care căuta să o ţină e – ° stare de izolare faţă de societatea românească. Partidul Maghiar cerea statul român să nu se amestece în viaţa şcolilor cu predare în limba să nu impună aplicarea programelor de învăţământ şi folosirea aprobate de Ministerul Instrucţiunii Publice, dar pretindea ca român să finalizeze aceste şcoli, să asigure plata învăţătorilor şi

profesorilor, repararea localurilor etc. Înfiinţarea de şcoli româneşti în zotieu cu populaţie maghiară era considerată ca „un atentat împotriva inaghiarimii”.

ca o acţiune de „schimbare a mediului cultural tradiţional, prin implantarea

unor structuri străine”. Mai mult, Partidul Maghiar revendica dreptul!

„Autoguvernare” în judeţele în care ungurii alcătuiau majoritatea populaţiei.

O altă categorie de revendicări se referea la reforma agrară, Partidm

Maghiar considerând că aceasta a urmărit să lovească în proprietarii maghiari. A acordat asistenţă juridică celor expropriaţi, care au intentat procese statului român, mulţi dintre ei reuşind să-şi păstreze importante suprafeţe de teren arabil care se adăugau la cele îngăduite, în realitate, cele mai mari moşii din România, după 1921, au aparţinut unor baroni şi conţi maghiari.

Cu toate acestea, Partidul Maghiar a adoptat tactica de a trimite memorii la Societatea Naţiunilor, prin care denunţa „persecuţiile” la care era supusă minoritatea maghiară din România.

Minoritatea germană s-a acomodat uşor la condiţiile noi intervenite după l decembrie 1918; dispunea de o bogată experienţă istorică în calitate de minoritate naţională şi ducea o viaţă comunitară intensă, în septembrie

1921 s-a constituit Uniunea Germanilor din România, în viaţa politică Uniunea era reprezentată de Partidul German care adoptase tactica colaborării cu partidul de guvernământ, pe considerentul că astfel putea obţine mai lesne satisfacerea revendicărilor specifice. Ele vizau, în principal, domeniul învăţământului şi cel al bisericii, pentru care se cerea nu numai deplina libertate de funcţionare, dar şi o finanţare mai substanţială din partea statului român.

Liderii Partidului German au fost supuşi unei puternice presiuni venite din partea Partidului Maghiar, care, sub motivul „comunităţii &

soartă”, insista pentru o acţiune comună pe plan intern şi internaţional împotriva statului român, pe care-l acuza că nu respectă tratatul minorităţilor;

Partidul German nu a răspuns decât arareori acestor solicitări, întrucât etnici.

germani din România păstrau încă vie în memorie politica discriminatorie ’3

care fusese supusă în vremea administraţiei maghiare din Transilvania.

Din 1932, conducerea Partidului German a fost confruntată

presiunea curentului de extremă dreapta. Ascensiunea Partidului Naţional

Socialist în Germania a avut un puternic ecou în rândul minorităţii gerrnafl din afara Reichului, inclusiv din Romāna. Oficialităţile de la Berlin susţin63, că germanii din străinătate sunt cetăţeni cu două patrii: ai Germaniei şi ţării în care locuiesc. Ernest W. Bohle, şeful suprem al germanilor din al.

Reichului, a căutat să-şi subordoneze liderii organizaţiilor minori

germane din Europa, în acest spirit au fost trimişi în diverse state – incW

În România – propagandişti de profesie, elevi şi studenţi, au fost răspă»

ziare şi reviste naţional-socialiste.

În septembrie 1932, Fritz Fabricius a creat la Sibiu organizaţia

jalarea de întrajutorare a Germanilor din România (Selbst hilfe), cu

— Cutare naţiqnal-socialistă. Fabricius era un om foarte activ, întreţinea o gâtură permanentă cu Legaţia Germaniei din Bucureşti, făcea dese vizite în oficii, avea discuţii cu fruntaşii politici din Berlin, în mai 1933, la puţin timp venirea la putere a lui Adolf Hitler în Germania, Fabricius a creat

Naţional-Socialist al Germanilor din România. Membrii acestui răspândeau broşuri şi ziare provenite din Reich, ţineau conferinţe, urtau uniforme având ca semn distinctiv zvastica, intonau cântece naziste.

L înfiinţat tabere de muncă frecventate de sute de tineri germani. Pentru au fi dizolvat pe baza Jurnalului Consiliului de Miniştri, din 9 decembrie

1933, Partidul Naţional-Socialist al Germanilor din România şi-a schimbat mnele în Mişcarea de Reînnoire Naţională a Germanilor din România.

Manevra nu a putut înşela guvernul român, care, la 7 iulie 1934,

a decis interzicerea taberelor de muncă şi desfiinţarea acestei organizaţii pe motiv că desfăşura activităţi „interzise de legile în vigoare”. Cu toate acestea, ideile naţional-socialiste se răspândiseră deja în rândurile minorităţii germane din

România, şi nu numai.

Evreii – cea de a treia minoritate din punct de vedere numeric – se găseau după 1918 într-o situaţie complexă, întrucât aparţineau unor culturi diferite: cei din vechiul Regat – celei româneşti, cei din Transilvania – culturii maghiare, cei din Bucovina – culturii germane (austriece), iar cei din

Basarabia – culturii ruseşti.

La sfârşitul primului război mondial şi în anii imediat următori, un număr mare de evrei – după unele cifre de ordinul zecilor de mii – au părăsit Rusia, Polonia (Galiţia) şi Ungaria, unde erau supuşi la persecuţii şi s-au stabilit în România, cu deosebire în Moldova şi Basarabia. Ei se

rugau evreilor deja existenţi în aceste teritorii. Oraşe mari ca Iaşi, Dorohoi.

Botoşani, Chişinău şi Cernăuţi ajunseseră să aibă peste 50% evrei. Potrivit date statistice, în 1923, în Basarabia numărul întreprinzătorilor din mediul urban era de 36 români, 202 evrei, în Transilvania, în

1925, numărul industriaşilor români era de 1 242, iar cel al minorităţilor

(din rândul cărora se detaşau maghiarii) era de 8 714, ceea ce ieinna un raport de 12, 7% faţă de 87, 28% în favoarea minorităţilor.

j. Situaţia din universităţi, adică acolo unde s-a format mişcarea n Actului naţional-creştin, este şi mai grăitoare. La Universitatea din

Facultatea de filosofie: 174 români şi 574 evrei; Facultatea de români şi 506 evrei. La Universitatea din Iaşi: Facultatea de

546 români şi 831 evrei; Facultatea de farmacie: 97 români şi 299

61 etc.

Minoritatea evreiască nu şi-a organizat la început un partid propriu, tactica de a acţiona, prin diverşi lideri, din interiorul tuturor partidelor româneşti în scopul de a influenţa adoptarea deciziilor şi a \ [, politice a statului român.

În 1923 s-a constituit Uniunea Evreilor Români ce îngloba evreii

O

vechiul Regat şi organizaţiile locale din Basarabia, Bucovina şi Transilvani.

Iar în funcţia de preşedinte a fost ales dr. Wilhelm (Willy) Fildertn

Statutul adoptat în 1929 stabilea că Uniunea Evreilor Români milita

„Apărarea drepturilor individuale şi colective ale populaţiei evreieşti

România izvorâte din Constituţia şi legile ţării, precum şi din tratatei»

Internaţionale”.

În 1924 s-a creat Uniunea Sionistă din România, care se ocupa d.

adunarea unor sume de bani pentru cumpărarea de pământ în Palestina şi de pregătirea evreilor de a emigra, mai ales prin învăţarea unor meserii practice şi rentabile.

În mai 1931 a luat fiinţă Partidul Evreiesc, condus de Theodor

Fischer şi Adolf Stern, care a militat pentru apărarea drepturilor şi libertăţilor prevăzute în Constituţie, colaborarea cu naţiunea română. Acest partid şi-a exprimat încrederea în democraţie şi a militat pentru excluderea din viaţa politică a curentelor extremiste.

Potrivit unui referat întocmit în 1939, de Secţia de Studii şi

Informaţii din cadrul Ministerului pentru Minorităţi, până în februarie 1938

se înregistrase un număr de 139 823 evrei „a căror existenţă pe teritoriul

României nu-şi putea afla nicio explicaţie în afară de aceea că s-au introdus prin fraudă”.

Antisemitismul Antisemitismul a fost un alt factor de risc în sensul că a tulburat nu o dată liniştea şi echilibrul vieţii social-economice, politice şi culturale româneşti. Se cuvine să amintim faptul că antisemitismul nu a fost un fenomen specific societăţii româneşti, ci unul cu caracter general european…

După cum se ştie, naţionalismul – speranţa umaniştilor secolului»

XVIII-lea – s-a transformat în veacul următor în filosofia rasismului. Astfel >

sentimentul antievreiesc din evul mediu s-a preschimbat în

naţional

antisemit rasist. Max I. Dimont apreciază că antisemitismul este o Proble.

psihologică, fiind definit ca ceva iraţional, ilogic şi care izvorăşte din i-V

ale subconştientului. Antisemitismul a fost îndreptat împotriva „ra

Iudaice" şi n-are nimic de-a face cu evreul luat ca individ, cu greşelile sau calităţile sale. Antisemitismul îi caută în mod deliberat pe evrei, şi nuffl

evrei, drept ţintă, excluzându-i pe toţi ceilalţi care ar putea fi „acuzaţi

egală măsură pentru vinele, oricare ar fi acestea, ce i se pot aduce evrs

Antisemitismul nu a căutat o soluţie, nu a oferit o „mântuire" pentru evrzt nu a oferit o alternativă pentru faptul de a fi evreu, în esenţă, se poate şp

că antisemitismul urmăreşte ideea de evreitate, iar nu pe evreul indivi

La sfârşitul secolului al XIX-lea naţionalismul a fost manipulat în aş".

cât să devină rasism, pentru a da o filosofie a superiorităţii clientelei

Olitice, care era formată din uriaşa masă a societăţii moderne, mai numită şi ciasa gulerelor albe uzate", întrucât nu crea bunuri ci oferea servicii. La secolului al XX-lea, antisemitismul devenise deja un mod de viaţă

Ojjtică în Europa, iar Germania a fost centrul manufacturier al doctrinelor

Jotisemite.

Ar mai trebui precizat că revoluţia bolşevică a avut un ecou deosebit

— rândurile diasporei evreieşti, în special a populaţiei sărace. Principalii ideologi şi lideri ai revoluţiei bolşevice din Rusia (Lenin, Troţki, Buharin etc.) au fost se orşe evrei. O bună parte a diasporei evreieşti, în special populaţia bogată, a rămas însă credincioasă liberalismului şi democraţiei.

neşi, împărţiţi în două tabere radical opuse, ambele urmăreau

același obiectiv: stăpânirea lumii. „Acuzațiile unilaterale, generalizatoare, aduse evreilor în totalitatea lor sunt prin urmare nedrepte – opina pe bună dreptate publicistul Emanuel Bădescu. Faptul că uneori evreii social-demerați sau liberali i-au susținut pe cei bolșevici se explică prin legăturile de rudenie ori pe linie masonică, în orice caz, implicarea lor politică la vârf a condus la crearea nazismului, stalinismului, cuzismului și chiar a Mișcării Legionare".

Spre deosebire de unele state din Europa centrală și occidentală, în

România, antisemitismul nu se întemeia pe concepții rasiale, nu viza distrugerea fizică a evreilor, ci apărarea românilor față de expansiunea economică a evreilor. Discursuri antisemite se țineau chiar și la catedrele universitare, în fața studenților, cazul cel mai elocvent îl constituie profesorul

A.C. Cuza, profesor de economie politică la Universitatea din Iași. Acesta a dezlănțuit și în parlament interminabile discuții despre aplicarea principiului

„Numerus clausus", adică proporția studenților de rit mozaic din institutele de învățământ superior să fie identic cu proporția minorității evreiești în societatea românească. Corneliu Zelea Codreanu, Căpitanul Mișcării legionare, fost student și adept al profesorului A.C. Cuza, declara în

Parlamentul României la 21 decembrie 1931: „Pentru mine este clar și

Precis: inteligentă sau neinteligentă, parazitară sau neparazitară, morală sau

Corală, această populație [evreiască – n.n.] este o populație dușmană aici

Pe Pământul țării, și eu înțeleg să lupt împotriva ei prin toate mijloacele pe

e mi le pune la dispoziție mintea, legea și dreptul meu românesc". Numai e declarațiile nu au concordat cu faptele. Câteva zeci de mii de conaționali

p1 au căzut victime în timpul tragicelor evenimente din timpul rebeliunii ș. Donare (21 – 23 ianuarie 1941), a pogromului de la Iași (26 – 30 iunie 1941)

do-i Să (20 – 24 octombrie 1941). Totuși, în contextul izbucnirii celui de-al

un a război mondial, când antisemitismul luase proporţii în Europa şi la erai autorităţile româneşti au dat dovadă de toleranţă, permiţând evreilor a n spre amânia' cu prioritate celor care doreau să se în Eretz-Israel (Palestina). Din 1939, principalele baze de plecare area n şi a navelor cu emigranţi evrei – chiar şi clandestini – din Europa devenis porturile Constanţa şi Sulina. e

Extremismul politic. Un alt factor de risc l-a constituit acţiuni, antiromâneşti ale Partidului Comunist din România. Din punct de vedg6

numeric, rândurile comuniştilor au fost în scădere, de la circa 2000 în 19>?

la 1 500 în 1931 şi sub 1.000 la începutul celui de-al doilea război mondy1

PCdR s-a identificat fidel cu interesele sovietice, urmând aproape fără exceb

ţie o stridentă politică antiromânească. O atare linie a găsit ecou cu precădet în rândurile minorităţilor etnice, îndeosebi printre unguri, evrei, bulgari J

ucraineni. Exemplul cel mai edificator este naţionalitatea secretarilor general!

ai PCdR. Cu excepţia lui Gheorghe Cristescu (Plăpumaru), 1922 – 1924, toţi ceilalţi au fost neromâni, aleşi la congrese ţinute în străinătate sub oblăduirea

Cominternului: Elek Köblös (1924 – 1928), maghiar; Vitali Holostenko (1928.

1931), ucrainean; Alexandr Danieluk-Ştefański (1931 – 1934), polonez; Sena Iakobovits (1935 – 1936), evreu; Boris Ştefanov (1935 – 1940), bulgar; Miklós

Goldberger (1940), evreu; István Foriş (1940 – 1944), secui.

Activitatea sub lozincile antiromâneşti ale Cominternului condamna

PCR să rămână un minigrup politic, o sectă de credincioşi ai lui V.I. Lenin şi

I.V. Stalin, fără o aderenţă de masă, deschis cu precădere minorităţilor etnice.

Spionul sovietic, Boris Lago, întemniţat la Doftana, în anii 1925 – 1929, scrie în memoriile sale că a întâlnit acolo comunişti ruşi, ucraineni, bulgari, maghiari, evrei, dar aproape deloc români. Pe

măsură ce controlul

Cominternului s-a consolidat asupra PCdR, el a devenit un partid al

„Popoarelor respinse”, adică fără o bază teritorială, cum erau evreii, care vedeau în marxism „ideologia universală”, în măsură să le asigure „o nouă identitate”, ce depăşea atât etnicul cât şi naţionalul, şi maghiarii, trecuţi din situaţia de dominatori politici în aceea de populaţie minoritară şi privind cu ostilitate la statul care îi privase de vechiul statut.

Până la luarea puterii, cu ajutorul URSS, PCdR, trecut în ilegalitate prin Legea Mârzescu din 1924, a rămas o organizaţie politică periferică, că

Importanţă în viaţa politică a ţării, dar al cărui principal obiectiv a fost dezmembrarea statului creat la 1918 şi nu interesul poporului român.

Astfel, în 1923, PCdR şi-a însuşit teza Cominternului în problei» 3

naţională şi a dreptului la autodeterminare, adoptând o rezoluţie sugerată.

Buharin, care a rămas în vigoare pe toată durata epocii interbelice. C

acestei rezoluţii, adoptată pe vremea secretariatului lui Gheorghe C

România era declarată un stat multinaţional, o creaţie artificială imperialismului apusean; ca urmare, rezoluţiile partidului au continuu dreptul naţiunilor conlocuitoare la autodeterminare „pâcă f completa separare de statul existent”; reunirea Basarabiei cu ţara nu a i niciodată recunoscută; în 1928, la Congresul al IV-lea, s-a acceptat ştie „reunirii Bucovinei cu Ucraina; în 1931, la Gorikovo (lângă Moscova) s gfăşurat Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România, care a o» 1 „Rezo Rltia Béla Kun” (de la numele celui care a prezidat reuniunea).

Vfin care comuniştii din România s-au angajat să lupte energic pentru jlinembrarea statului român; în 1933, partidul a sprijinit ideea alipirii nobrogei la Bulgaria, aceasta după ce ani la rând susţinuse teza

„Ofijinternului care ceruse crearea unei Dobroge independente.

Unii tineri comunişti s-au dedat chiar la acţiuni teroriste, rOvocatoare, prin care urmăreau destabilizarea ţării. De exemplu, în

seara

! jlei de 3 aprilie 1936, s-a primit la Chestura Poliţiei din Târgu Mureş un împotriva unor studenţi comunişti din Cluj care, luând legătura cu colegi de-ai lor, puseseră la cale un atentat cu bombe ce urma să aibă loc, la 5

aprilie, la cantina studenţească de la Palatul Culturii, în acele zile se desfăşura în oraşul transilvan Congresul Uniunii Naţionale a Studenţilor

Creştini din România. Făcându-se o percheziţie la locuinţa comunistului

Alexandru Mihail – cel ce trebuia să îndeplinească „misiunea" respectivă – s-au găsit patru bombe în curs de confecţionare şi un revolver încărcat, cu o rezervă de 30 de cartuşe. Intervenţia promptă a organelor Ministerului de

Interne a dus la prevenirea unui atentat ce se putea solda cu numeroase victime.

Devine acum explicabil tonul folosit de documentele informative ale organelor de siguranţă în evaluarea activităţii comuniştilor români: „Membrii mişcării comuniste din România trebuie priviţi nu ca fii ai naţiunii române, adepţi ai vreunui curent politic oarecare, ci ca elemente ale armatei inamice, activând cu mijloace şi în scopuri criminale pe teritoriul ţării" ori că

„Organizaţia comunistă clandestină din România apare doar ca un instrument activ al politicii imperialiste a Moscovei, politică ce tinde la dezagregarea statelor naţionale şi la expansiunea teritorială a statului bolşevic".

La celălalt pol s-a aflat extremismul de dreapta, ai cărei exponenţi au fost legionarii. Mişcarea legionară a apărut în societatea românească

„Iterbelică ca negare a democraţiei, afirmarea statului totalitar şi exaltarea yttuţilor creştine în duhul cultului autohtoniei şi românismului. Legionaismul a combătut viguros păcatele politicianismului românesc şi i-a acuzat

Pe evrei – dar şi pe cei care intrau în afaceri, sau îi ajutau pe evrei – de a fi a originea mai tuturor relelor din societatea românească. „Puri" şi „duri", în

ea lor majoritate tineri, legionarii s-au văzut ca nişte arhangheli, arzând

sabia de foc cangrenele lumii în care trăiau. Naţionalismul cu tentă pioasă şi organizarea paramilitară au atras în rândurile Mişcării legionare qi. § evantai de aderenţi, de la membri de familii boiereşti (Cantacuzino, din l. tur-za) a tineri de mare cultură (Mircea Eliade, Emil Cioran), mulţi y cei trecuţi prin universitate, fascinaţi de profesorul Nae Ionescu, partizan

Uţiui regim autoritar care să curme agitaţia sterilă a partidelor. Reacţia mai

J" Palidă, apoi de o duritate extremă, a autorităţilor româneşti faţă de o

— care minoritară, dar energică a tinerilor, şi cu mari capacităţi de seducţie, a inaugurat un ciclu al violenţei, cu asasinate şi execuţii ce au în sânge viaţa politică românească. Următoarele repere istorice sunt, crede

elocvente.

În septembrie 1923 Corneliu Zelea Codreanu a pus la cale complot ce viza asasinarea directorilor ziarelor „Lupta", „Adevărul" 1

„Dimineaţa" care criticau acţiunile naţionaliste şi extremiste. Planul ru>

putut fi pus în practică pentru că organele de poliţie au fost informate la tit

şi au luat măsuri speciale de protecţie.

În ziua de 8 octombrie 1923 a fost descoperit complotul din Deal

Spirii. Conducătorii ultranaţionalişti ai mişcării studenţeşti, viitori legiona

În frunte cu Corneliu Z. Codreanu, hotărâseră împuşcarea politicienii

„Trădători" (care votaseră Constituţia) şi a „plutocraţilor" evrei. Toţi au fost arestaţi şi judecaţi, dar niciunul condamnat. La 24 octombrie 1924 prefectul de poliţie din Iaşi, Constantin Manciu, a fost asasinat de Corneliu z

Codreanu, viitor căpitan al legionarismului arhanghelist. Procesul s-a prelungit un an de zile şi până la urmă Curtea cu Juri de la Tribunalul Turnu-Severin l-a achitat pe motiv că s-a aflat în „legitimă apărare", în ciuda probelor evidente, chiar şi a recunoaşterilor din partea celor implicaţi, instanţa de judecată i-a achitat. A început astfel seria compromisurilor justiţiare care au constituit pentru legionarism

adevărate „momente de glorie”. Tentativele de crimă şi crima nepedepsită le-au creat iluzia că sunt puternici, iar autorităţile nu le pot face nimic. Aşa s-a ajuns ca seria atentatelor teroriste să continue. În decembrie 1933 a fost ucis I.G. Duca, prim-ministru liberal în exerciţiu, iar în 1936 s-a produs un oribil asasinat, victimă fiind Mihai Stelescu – un legionar care făcuse o disidenţă, aşa numita „Cruciadă a Românismului”. La 29 – 30 noiembrie 1938, Corneliu Z.

Codreanu, condamnat la 10 ani muncă silnică în urma unui proces înscenat împreună cu „nicadorii” sau „triumvirii” – asasinii lui I.G. Duca – 51

„Decemvirii”, asasinii lui M. Stelescu, au fost ucişi din ordinul lui Carol al H

le-a cu complicitatea lui Armand Călinescu în timp ce erau transportaţi de la închisoarea Râmnicu-Sărat la Jilava. Pentru a se răzbuna legionarii ai>

Încercat, dar fără să reuşească, mai multe tentative de asasinat împotriva lui

Armand Călinescu. La 21 septembrie însă tentativa a reuşit, şi o echipa «a morţii” formată din 9 legionari l-au asasinat pe Armand Călinescu, al doilea prim-ministru în exerciţiu căzut victimă terorismului. Faţă de ultimul aţesn»

regele Carol al II-lea a reacţionat cu virulenţă, antrenând şi organele poliţie şi siguranţă. Peste 500 de legionari au fost ridicaţi şi executaţi i judecată, ceea ce, după toate normele juridice, o astfel de acţiune e considerată ca terorism de stat.

Disputa sângeroasă, între regele Carol al II-lea şi Mişcarea legi?

pentru supremaţia în cadrul regimului totalitarist, a reprezentat cel puternic factor de instabilitate social-politică, cu urmări catastrofale pe &

prestigiul statului român, dar şi pentru suveranitatea şi integritatea teritort.

Carenţele democraţiei româneşti. Carenţele democraţiei jişti au constituit, la rândul lor, o sursă de instabilitate şi insecuritate

(O ţfu societatea românească, care până la urmă au dus la instaurarea f ijoiirilor totalitare în România. Unele atitudini şi gesturi politice derutau aşa de cetăţeni, care, lipsiţi de o cultură civică adecvată, nu le puteau ftelege. Astfel, adversarii din partidele democratice se etichetau reciproc cu ea:» notf de urne”, „criminali”,

„trădători”, „reacţionari”. Iuliu jaDju, preşedintele Partidului Naţional, califica alegerile pentru Adunarea

Constituantă, din martie 1922, ca un „scandal european”, şi nu

«cunoştea Parlamentului ales dreptul de a legifera în numele naţiunii oinâne. Partidul Naţional şi Partidul Ţărănesc nu au participat la serbările încoronării regelui Ferdinand la Alba-Iulia (octombrie 1922), sub motiv că acestea fuseseră reduse de liberali la rolul unei simple manifestaţii de partid.

Discuţia şi votarea Constituţiei (din martie 1923) au dat naştere la vii controverse. Partidul Naţional şi Partidul Ţărănesc au denunţat noua

Constituţie în termeni de viguroasă critică: „act abuziv”, „emanaţie a concepţiei absolutiste a puterii executive, fără consultarea voinţei naţionale”.

şi au declarat că ele „consideră această Constituţie fără putere de a lega voinţa cetăţenilor, fără putere de lege şi de drept nulă!”. Ceea ce s-a născut la adăpostul baionetelor nu va trăi decât prin baionete”, se încheia dramatic declaraţia citată de Ion Mihalache, în numele celor două partide care sau şi retras din adunare. Cu îndreptăţire, sublinia istoricul Florin Constantiniu, că

„În ţara lui Caragiale a fost însă posibil ca, după condamnările atât de răspicate şi după declaraţiile categorice de nulitate a Constituţiei, cele două partide, fuzionate în 1926, să guverneze pe baza ei!”. Ceea ce trebuie reţinut este că pericolul venea din partea politicianismului vorbăreţ şi neproductiv, care în practică însemna cultivarea de către partidele de opoziţie a unei wiagini extrem de sumbre asupra societăţii româneşti şi tendinţa de a arunca întreaga vină asupra guvernanţilor. Octavian Goga scria cu amărăciune că eram „poporul cel mai nepregătit politiceşte şi cu nivelul moral cel mai scăzut”.

O altă carenţă rezultă din sistemul ce propulsa la conducerea statului forţele politice. Constituţia îi permitea regelui să desemneze în chip arbitrar

1111 Partid care să formeze guvernul şi care, ulterior, să organizeze alegeri al căror rost era acela de a confirma alegerea făcută de suveran. Cu ia alegerilor din toamna anului 1937, niciun partid nu a pierdut un de scrutin, în care era convocată o populaţie pe jumătate analfabetă şi e a’ Ş în proporţie de 80%. Furturile de urne, încălcarea

normelor ai QSaţuţionale, teroarea şi politicianismul deşănţat sub care s-au desfăşurat

Serile, constituie aspecte nelipsite în viaţa politică a României interbelice.

Chiar şi politica de alianţe între partide a derutat opinia publică.

n ne emb” e 1937 s-a încheiat acel straniu cartel electoral (numit şi de neagresiune) între liderul unui partid democratic, Iuliu Maniu, şi r – 7 n-a Mn „Prin acest gest noi; frtitfa dintre g-6” 1311! 1 S» guvernaţi a fost atât de adâncă, încât până şi

apitanul Gărzii de Fier, Cornehu Z. Codreanu Prin * * * e P «V Enciclopedie a României din 1939 a constatat-o şi i-a prezentat egionarii au primit în faţa electoratului un f-™StoW\ S o-le: „Între clasa conducătoare, a celor puternici, a celor bogaţi, a celor

— Mişcarea legionară fusese scoasă în afară. legiiir-Met influenţa politica (să zicem a guvernanţilor) şi a celorlalţi, a ict emis de Ion Mihalache, care la acei vreme era ™mis >\ Prilor, există un drum greu de străbătut [...]. Guvernanţii nu dublat forţa de şoc a extremismului de dreapta, iar guvnează îrapotriva legi greşite sau spectaculoase: i se adaptează, dar căpătat proporţii considerabile. factorilor de risc generau bolesc de conţinutul ce l-a avut în mintea autorilor ei. Inexistenţa unei clase

Pentru a face tabloul şi mai con-™e consLS Cilo a agravat prăpastia între guvernanţi şi guvernaţi prin faptul că n-a de insecuritate în societatea românească „mieroc”, 1933.1934 e fi t crea şi pregăti personalul subaltern calificat pentru aplicarea legii în dezvăluirile în presă ale afacerilor bkoda §” un g carenţele 7 Litul «„Octavian Goga vorbea despre faptul că „politicienii venali şi de interminabile certuri în Parlament au scos i. de \ Lumea flămândă nu pot susţine credinţa într-o idee”.

moralitatea clasei politice româneşti. Numeroas p tenebroase de J* România Mare sau mai exact societatea românească din frontierele vieţii politice din România au fost imPleaţ „J lfi statului român au fel era continuat să evolueze între vechile coordonate ale bacşişului şi hatârului.

prin care cinstea şi onestitatea ţaţa ce istoriografia română, şi ni spiritul civic, fără de care nu există democraţie adevărată, nu s-a putut înlocuite cu profituri prin corupţie. & – a v k era dominată 4 dezvolta în aceste condiţii. Democraţia a rămas firavă şi, în anii ’30, ea avea fără

temei, că societatea interbelică roman oblăduirea suverj. să fie asaltată de două totalitarisme: legionar şi monarhic, în vreme ce ai

„Dezmăţul corupţiei instaurat de c-a forţ babil „cei mai corup treilea, comunismul, stătea la pândă.

nului", regele Carol al II-lea, care ia rdnu fonduri din sumele alocaţi Fracturile sociale, polarizarea societăţii româneşti – viaţa luxoasă a om din ţară". S-au făcut numeroasei deturn reliefat stare minorităţii conducătoare şi sărăcia marii majorităţi –, corupţia şi relaxarea înzestrării armatei cu armament. Dar inain „j-atei române, tocmai morală l-au făcut pe cunoscutul ziarist american Cyrus Suberger, aflat în precară în ce priveşte înzestrarea şi ce ip... precedenţi a România în ajunul izbucnirii celui de-al doilea război mondial, să scrie în datorită acestor practici. Efectele crizei econ destinate apărării, memoriile sale: „Dacă a existat vreodată o ţară care să merite o revoluţie, îngreunat şi mai mult posibilităţile obţinem e lipsite de scrupult aceasta a fost România de atunci". Revoluţia, când ea avea să vină, va fi una

Mai mult, prin manevre ocu e şi Variile politice extremist trucată, fiind o formă a ocupaţiei sovietice. Până atunci, România a cunoscut numeroşi politicieni au căutat să manipuleze! organ j-ursui în Senai două decenii care, în perspectiva calamităţilor politice ce le-au urmat, au în scopul de a-şi lichida adversarii if-6 preciza prinţ» Părut mirifice.

la 28 iunie 1939, a lui Victor lamanai, irunid? i situaţiile P» O altă sursă de insecuritate pentru societatea românească interbelică altele: „Oamenii noştri politici, deprinşi's – şi început să specule» P°ale fi identificată în conflictul dintre generaţii. A fost desfăşurată o combinaţii de culise sau intrigi uşor de p iasă, g ţ adevărată campanie a „tinerilor" împotriva „bătrânilor". Se aprecia că toate mişcarea extremistă de dreapta, încercând s-o relele de de & România se datorau „bătrânilor", ce se aflau la sărilor". Aducerea statului, în opinia unor cărturari şi oameni politici, între care Nae eco

Un serios factor de instabilitate l-a constituit co-teie cu fofe. b-M [k şi [} uaţi frâiele conducerii Voij

Un seos ac

Observatorii străini sunt unanimi în a releva gg-i – îi * ** Putconta Pe sprilinul şi rafinamentul occidental şi primitivitatea

iramiu devenit % Conflictul dintre generaţii a dus la radicalizarea tineretului, ceea ce a dat niciodată – scria Ivor Porter, venit în Bucureşti m5 contraste at „O nouă stare de spirit. Studenţimea reprezenta partea cea mai luminată a târziu agent secret britanic – să n-a\Jă – tsa; izalşi Packard goneagenerații care-şi căuta un ideal. Vechea generaţie îşi realizase contradicţii [...]. Automobile Laganda, Hispano suizd 5 lllnea lstoncă; respectiv) întregirea neamului.

şoselele naţionale, dar trebuiau să ocolească care cu de Cel care s-a încumetat să formuleze noul ideal a fost Mircea Eliade, în noapte, în faţa unei cete de ţigani care-şi tăceau se în v y27, într-o suită de articole, intitulate „Itinerariu spiritual”. Eliade aprecia fierbinte” r x fost dublată on P01! se puteau impune prin cultură: „Aveam datoria să lărgim în România interbelică, economia căpiţa „Cehosi Oval lderabil orizontul cultural românesc, deschizând fereastra către univerdemocraţie autentică, aşa cum s-a i >

fi tul dintre sener°nescu, „bătrânii” nu aveau capacitatea de a se adapta „noilor condiţii de

Contrastele social-economiceşi conflict Qn-ii, 1. econortiic! la „fa Pt pentru care regele Carol al II-lea s-a adresat tinerilor politicieni d: „Nu ştii decât ceea ce trăieşti tu”. Era foarte apropiat de studenţi.

„Cu anumiţi tineri, pe care-i trata ca pe egalii săi. Pe această îgăturii directe cu studenţii, dar şi prin intermediul ziarului său

.”, Nae Ionescu a creat un curent de opinie ostil partidelor politice, graţiei şi Occidentului. Trecerea lui Nae Ionescu de partea lui Corneliu

Codreanu, la începutul anului 1934, a contribuit la creşterea influenţei jstigiului Gărzii de Fier. Faptul că profesorul apărea alături de şeitanul” Mişcării Legionare, pe care-l considera un conducător „născut nu iuri spirituale rămase până acum inaccesibile”. Intuiţia lui Mircea pare a devenit purtătorul de cuvânt al generaţiei sale – s-a dovedit a”.

— J-îj: „+, 4 „«j. îl

ur-ux cu u «™. interbelică a fost cea mai rodnică, din punct de vedere realizărilor spirituale din întreaga istorie de până acum a poporului.ro

trin vârfurile sale, în variate domenii – de la matematică la medic

sociologie, istoriografie, filosofie, muzică, sculptură etc. –

românii s-au irr

ta conştiinţa Europei şi a lumii.

Totuşi, viaţa celei mai mari părţi a tineretului studios era ext-ern

O™ în 1978 făcând o vizită în căminele Universităţii din Bucureşti, Nicola Lut”, singurul capabil să „mântuiască” şi să „salveze” România, a avut un

Krea găsea condiţii materiale şi morale în adevăr îngrozitoare [...] Băieţisi rOi important în trecerea unor tineri şi valoroşi intelectuali de partea Mişcării fete erau împreună, într-o dezgustătoare promiscuitate, care răpeai Legionare...

Conămorice feminitate orice grijă de trup, orice conştiinţă a demnitgg Pe fondul discreditării partidelor democratice şi al creştem stuaemeiu mâncare într-o hrubă subterană, cu scările lunecos d, curentelor de extremă dreaptă, radicalizarea tineretului şi noua sa stare de persona [-J neschimbate cu săptămânile [...] Casa spirit au făcut ca o bună parte a opiniei publice să se orienteze spre

Pânnlâin Fliade închiriată pentru un asemenea scop, nu mai era decât, naţionalismul legionar. În astfel de circumstanţe, Corneliu Zelea Codreanu a rompuiu, căpătâi Dormeau târziu după-amiaza devenit un om popular, iar această stare de spirit s-a reflectat în rezultatele i™m? Dgi, 1: să se3 «i ridice capul de pe perină [...] în subsol, undt alegerilor parlamentare din decembrie 1937, când legionarii au obţinut răspundeau „/ se să şi prepare examenul”. aproape 500.000 de voturi, devenind a treia forţă politică, după PNL şi PNŢ.

curgea ap p p începuse să se vorbească şi să se scrit Dar, a intervenit lovitura de stat, de la 10 februarie 1938, când regele Croi al li d criza universităţilor” Comentând această situaţiţ II-lea a pus capăt regimului democratic pluripartilist din România.

Staâlăea scria” >arerile sunt unanime în a constata o decade»

simţitoare a învăţământului superior. Profesorii se selectează adesea după Structurile informative paralele. Crearea şi funcţionarea unor

*... în unele părţi se pare că s-a inaugurat nepotismul papal structuri informative paralele şi concurente cu cele oficiale ale statului, cu era P0... nd ei. editare concursurile se ţin rar. Profesorii sunt absenteist, conduse de oameni politici sau de oculta de la Palat, au constituit un factor fără interesu pentru catedră, astfel că a trebuit o

aspră modificare a legii ca's de risc, întrucât au antrenat ziarişti, cadre, agenţi şi ofiţeri de informaţii spre f h r l datorie Studenţii deşi în număr superior celor mai mari ce* o activitate clandestină cu ţinte politice. Prin aceasta s-a ajuns la o confuzie univers Ttare occidentale sunt în genere slab pregătiţi, turbulenţi, preocup* gravă între cunoaşterea jocului politic şi politica propriu-zisă. Pe de altă hp materialism şi Doliticianism. Unii dintre ei, ajunşi în ultimii am, n-auffl parte, prezenţa acestor structuri informative paralele a dus la numeroase

.../: – „o; rercul e viţios-profesorii de universitate acuza P scurgeri de informaţii secrete, sau de interes naţional, unele din ele cu

™Ttou t SeTILTE, iar cei de liceu pu* * * g™ de evalua.

Universitatea trimite slabi profesori secundari, care mai sunt după acee-i Partidele politice consecvent democratice, PNŢ şi PNL, şi-au creat împovăraţi cu ore nenumărate, prost plătiţi, deprimaţi". i informative proprii ce le asigurau date şi informaţii cu caracter impuv<e de două decenii ale secolului XX, cel mai apreciat prow ciai, economic, politic şi militar în baza cărora conducerile lor îşi

sinceritate absolută în faţa studenţilor. El era adeptul

„N-rtar a fost Nicolae Iorga – considerat „apostolul neamului cine-au programe de guvernământ, pregăteau propaganda electorală sau se raritatea sa prelungindu-se şi după Marea Unire. Treptat, începanân problemele de politică externă. Pe lângă acest rol, structurile

1922 o altă stea" s-a impus pe firmamentul vieţii universitare: proi – (mative ale partidelor şi organizaţiilor politice aveau şi atribuţii

Nae Ionescu" în anii '20 – '30, studenţii care veneau să-l asculte pf, j – informative, căutând să descopere eventualii agenţi de influenţă onescu îl considerau promotorul unei noi stări de spirit în socie; «y în propriile rânduri de Siguranţa statului, Serviciul Secret sau

„Scă Sore deosebire de aproape toţi profesorii universitari, e* ei e politice rivale. În general, acţiunile acestor structuri aveau un nzentau în faţa studenţilor ca nişte eruditi, posesori ai „adevărului abso u* preventiv, fiind îndreptate contra uneltirilor de tot felul, acţiunilor

«făcânH un aer de superioritate, Nae Ionescu a folosit „tehnica socra, ioniste cu caracter politic sau prin care se urmărea compromiterea unor aiisana un dramatice, lăsând impresia că improvizez: – Un Raport întocmit de Serviciul Secret la l decembrie

1934 atesta că

126

lecţii lammaic: „D1 wfili n-airisro1111 uManiu. liHRN, l pritt îşi are constituit un birou de informaţii din care fac parte – în mod absolut secret – mai mulţi ziarişti, printre care… Ferrtio *

la Universul, cât şi câţiva devotaţi, puşi în legătură cu comandantul gărzi]

maniste din Bucureşti, dl Tempea, şi cu secretarul său particular Petruşcof care stă în mod continuu în Bucureşti în vederea acestui scop".

De asemenea, Elena Lupescu, amanta regelui Carol al II-lea, j.

crease un serviciu privat de informaţii, aspect atestat atât de documente]

arhivistice păstrate, cât şi de o serie de memorialişti de marcă, printre ca/

Armand Călinescu şi Pamfil Şeicaru. Principalele preocupări clandestine $

acestui serviciu privat era „controlul convorbirilor telefonice şi interceptare corespondenţei miniştrilor". Era condus de un anume Stănescu, în 193.

pentru puţin timp chiar director al Siguranţei Generale a Statului, şi e

Pitulescu, director general al Poştelor, care prestau la locul lor de muncă „otţ suplimentare", probabil copios remunerate.

La rândul lui, regele Carol al II-lea îşi crease un Serviciu Secret personal condus de mareşalul Palatului, Ernest Urdăreanu. Suveranul simţise că de la Palat se scurgeau informaţii importante despre manevrele sale oculte şi probabil a căutat să se protejeze. Din scrierile sale memorialistice şi

„Însemnările zilnice" nu rezultă dacă a reuşit să depisteze ori să neutralizeze

„Sursele umane" care-l trădau. După cum atestă însă documentele secrete germane la care au avut acces istoricii, după al doilea război mondial, unul dintre cei mai periculoşi spioni din anturajul regal s-a dovedit a fi fost chiar şoferul regelui, pe nume Georg Schuster. Acesta era un versat agent al serviciilor de spionaj germane, pregătit şi infiltrat după toate regulile conspirative, între anii 1930 şi 1940, Schuster a reuşit să transmită ofiţerilor de legătură

acoperiţi, ce funcţionau cu statut de diplomaţi în cadrul Legaţiei germane de la Bucureşti, numeroase informaţii despre Carol al II-lea şi Elena

Lupescu. De la Legaţie, informaţiile – verificate, prelucrate şi sintetizate – ajungeau la Berlin, unde probabil făceau deliciul înalţilor demnitari ai celui de-al trefle Reich, dar îi punea şi la curent despre intenţiile şi manevrele politice ale suveranului român.

Chiar şi regele Mihai I, ale cărui concepţii despre guvernarea şi r0

monarhiei într-un stat de drept era total opusă tatălui său, a moştenit totuşi practica organizării unui serviciu secret personal. Arthur Gould Lee, priwu biograf oficial al. regelui Mihai, consemnează: „Statul Major îi trimite

[regelui – n.n.] hărţi speciale şi rapoarte la palat, dar ele nu descriau dec»

situaţii depăşite. De aceea el şi-a creat propria lui reţea de informaţii, foml3

dintr-un mic grup de tineri, care deţineau funcţii guvernamentale şi care era devotaţi tronului. Rapoartele lor îi parveneau regelui pe căi sigure. Acea8

organizare, aşa slabă cum era, îl servea bine pe regele Mihai, el putând's»

Informeze nu numai asupra războiului, dar şi asupra situaţiei politice şi externe”.

Un serviciu de informaţii propriu îşi crease şi Mişcarea

Horia Sima susţine în lucrarea sa memorialistică faptul că odată cu

Muncitoresc Legionar, căpitanul, Corneliu Z. Codreanu, dăduse

oZiţii pentru organizarea unei structuri informative. Există şi atestări ciunentare ce un să conrme Ş* să întregească aceste afirmaţii. Un raport

gerviciului Secret, din 22 iunie 1937, menţiona că Ioan Belgea, nafidantul Corpului Răzleţi, era şeful structurii informative a legionarilor.

C hordonată Partidului Totul pentru Ţară. Acesta primise dispoziţii din partea

Ispitanului, să supravegheze îndeaproape activitatea lui Nicolae Titulescu, exprima opinii vehement antilegionare. La 28 septembrie

1937, Serviciul secret semnala din nou că Ioan Belgea primise ordin de la Căpitan să

ganizeze un Serviciu de Informaţii al Mişcării legionare „cu concursul fhjritaşilor legionari şi al celor ai Asociaţiei prietenilor legionari”.

poziţiile lui Corneliu Z. Codreanu mai prevedeau „înfiinţarea pe lângă fiecare organizaţie judeţeană sau corp legionar a câte unei secţii de informaţii, condusă de un comandant sau ajutor de comandant legionar”, care să funcţioneze în beneficiul Partidului Totul pentru Ţară.

Compromiterea monarhiei Nu întâmplător am lăsat la urmă problema compromiterii monarhiei. De ea se leagă multe din necazurile societăţii româneşti interbelice, fapt pentru care merită o tratare specială.

După 1990 s-a vorbit foarte mult în presă că pentru România, monarhia a constituit o instituţie de echilibru. Ideea este, trebuie să recunoaştem, generoasă. Dar dacă privim cu atenţie ce s-a întâmplat cu monarhia românească în ultimul deceniu al perioadei interbelice, atunci nu ne rămâne decât să afirmăm, fără teama de a greşi, că o astfel de teză este complet falsă.

În realitate, regele Carol al II-lea a dus o viaţă aventuroasă şi extravagantă încă înainte de urcarea sa pe tron. În timpul primului război mondial s-a căsătorit la Odessa cu Zizi Lambrino care i-a dăruit un fiu, pe

Mircea. Din raţiuni de stat şi oportunitate politică s-a văzut nevoit să desfacă

Ceasta căsătorie morganatică pentru a o lua pe prinţesa Elena, fiica regelui

Constantin al Greciei. Din această căsătorie a rezultat Mihai I. Încă din

lipul căsătoriei, Carol al II-lea întreţinea relaţii amoroase cu Elena upescu, evreică, soţie de ofiţer, ceea ce a scandalizat opinia publică, în

26. Carol al II-lea, silit de regele Ferdinand I s-a renunţe la Lupeasca, a rat să plece cu ea în exil la Paris şi să renunţe la tron. A fost proclamat

Mihai I sub regenţă, pentru că era minor, avea doar 5 ani. Contrar

Prece Pte a-e Casei Regale, Carol al II-lea s-a întors în iunie 1930, fa sprijinit şi de anumiţi lideri politici, printre care şi Iuliu Maniu. Pentru

1 că nu şi-a respectat făgăduinţa de a renunţa la Lupeasca, Iuliu Maniu sat imediat cel mai înverşunat adversar al regelui Carol al II-lea. Mai

Vreme ce! „îară se intensifica spiritul antisemit, Carol al II-lea se e ceremoniile oficiale cu „Duduia” (Elena Lupescu), iar pe regina nu a exilat-o în Italia.

Deceniul de domnie al lui Carol al II-lea (1930 – 1940) a înregis.

efortul regelui de a institui în locul monarhiei constituţionale una autori-]

l sau chiar o dictatură regală (există încă discuţii între istorici în f caracterizării regimului din România în anii 1938 – 1940).

Carol a fost un adversar al democraţiei parlamentare pe care o aci i că naşte „guverne de pălăvrăgeală”, pentru a-i relua formula, într-o

I când curentele totalitare, comunist sau fascist, se afirmau tot mai viguros i aspectul eficacităţii, competiţia între democraţie şi dictatură părea să f”.

f favorabilă celei din urmă.

În anii 1938 – 1940, Carol al II-lea a putut să-şi vadă împlinit vechia

său obiectiv: puterea personală, legalizată printr-o Constituţie croită pentru i rege, devenit conducător al partidului unic (Frontul Renaşterii Naţionale l apoi Partidul Naţiunii) şi dispunând de toate pârghiile puterii. Democraţia i românească a primit astfel o grea lovitură. Ea însăşi era însă atât de firav

l încât în 1938 – aşa cum a remarcat profesorul Stephen Fischer-Galaţi.

l confruntarea nu a fost între dictatura regelui şi democraţie, ci între f totalitarismul legionar şi cel regal.

Dintre toate partidele, legionarii erau cei mai primejdioşi pentru

noua formulă de guvernare şi, pentru a-i lichida, regele a recurs la asasinate îşi execuţii. Dacă dictatura regală ar fi curmat ceea ce suveranul numea l „tirania, adesea atât de nepotrivită, a meschinelor interese de partid”, poate l că ea nu ar fi fost lipsită de anumite merite. Intereselor „meschine” de partid li s-a substituit însă ceea ce s-ar putea

numi „lupescocraţia”, căci amanta l regelui – „Duduia” – a devenit o a doua persoană a ţării8. Spre deosebire de o Eva Braun (amanta lui Hitler) sau Claretta Petacci (amanta lui

Mussolini), care nu au intervenit (nici nu au fost lăsate să intervină) în viaţa politică, Elena Lupescu, folosindu-se de ascendentul pe care îl avea asupra regelui, a decis echipa lui de colaboratori. Constantin Argetoianu a relevat că, în ultimă instanţă, criteriul de bază al carierei unui om politic a devenit relaţia cu doamna Lupescu. Oricine a ajuns în conflict cu „Duduia” şi-a frâu’

! această carieră.

Cu îndreptăţire, istoricul Florin Constantiniu aprecia că în timp111

j celor doi ani de domnie autoritară a lui Carol al II-lea s-au plantat toa

„Bombele” viitorului: terorismul, asasinatul politic, căruia i s-a răspuns W

prin asasinat politic, fără judecată – cazul legionarilor –, criza şi creştet mişcării de extremă stângă, plebiscitul organizat ca o farsă, corupţia, apa1

camarilei, guvernarea prin decrete, cultul personalităţii etc. Omul de P

O

8 Elena Lupescu era vară primară cu Ionel şi Grete Mileţianu, a căror casă – con

J declaraţiei lui Marcel Pauker (fostul soţ al Anei Pauker, lichidat din ordinul lui Stalj

era „casa conspirativă a Cominternului în Bucureşti”. Prin urmare, se crează suspid

j potrivit căreia Elena Lupescu, amanta regelui Carol al II-lea, a fost fie agentă de pen6.; la vârf, fie agentă de influenţă cu misiunea de a dirija în direcţii convenabile deciziile importante luate la Bucureşti.

a considerat că: „După unchiu’ fondator/şi tatăl întregitor/Carol Rex

Dar el, regele, „împărţea responsabilitatea catastrofei cu clasa tică a ţării, rămasă prizonieră a meschinelor interese de partid”.

Am trecut în revistă sumar şi fugitiv aceste mari probleme ale cietăţii româneşti din perioada interbelică, la care evident se mai pot adăuga şi altele, pentru a sublinia că ele nu au avut menirea de a

contribui la unsolidarea societăţii româneşti, a regimului democratic şi a statului român

— România Mare –, ci, dimpotrivă, au erodat treptat întregul edificiu creat cu atâtea jertfe în 1918 – 1919 şi confirmat prin tratatele de pace.

Toate eforturile depuse de guvernele României ce s-au succedat între anii 1920 – 1940, de a asigura inviolabilitatea frontierelor ţării, unitatea şi integritatea teritorială, la nord, est şi sud, s-au dovedit până la urmă lipsite de succes. Politica guvernelor României din perioada interbelică nu a putut domoli diferendele cu principalii vecini revizionişti: URSS, Ungaria şi

Bulgaria.

Rapturile teritoriale din vara anului 1940, mai întâi pierderea

Basarabiei, Bucovinei şi ţinutului Herţa prin agresiunea URSS din 26 iunie, apoi pierderea nord-estului Transilvaniei prin arbitrajul de la Viena din 30

august în favoarea Ungariei şi cedarea Cadrilaterului, cele două judeţe.

Durostor şi Caliacra, din sudul Dobrogei, la 7 septembrie, în favoarea

Bulgariei, demonstrează că statul român dispunea de instituţii slabe şi incapabile să riposteze cu forţe proprii împotriva conjugării factorilor de risc interni şi externi.

Orice investigaţie istorică obiectivă trebuie să evite starea emoţională, să depăşească faza lamentărilor şi să privească cu luciditate realitatea. Pe noi ne interesează însă rolul şi locul serviciilor de informaţii în sistemul apărării şi siguranţei naţionale din acea perioadă, fapt pentru care va tehui să abordăm în continuare câteva aspecte caracteristice: principalele structuri organizatorice ale comunităţii informative, elementele de doctrină.

Cadrul juridic şi tehnico-metodologic, mijloacele, metodele şi procedeele osite în procurarea informaţiilor, precum şi sistemul informării operative

Urenţe. La toate acestea vom adăuga şi o analiză critică asupra contribuţiei l Mihail Moruzov, şeful Serviciului Secret, atât cât poate fi identificată de

°cumentele accesibile cercetării. El a fost liderul incontestabil al generaţiei

Profesionişti, ce şi-a pus serios amprenta asupra elementelor de artă a

«naţiilor.

COMUNITATEA INFORMATIVĂ A ROMÂNIEI

Fără a înregistra o pauză în activitatea sa după primul râzh mondial, pericolul spionajului, diversiunii şi terorismului din exteriorul «?

puse la cale îndeosebi de statele ce acţionau pe altarul revizionismului V

amplificat în perioada interbelică. Obligate prin tratatele de pace să redn!

simţitor efectivele, serviciile secrete, care au avut un rol nefast în declanşare şi desfăşurarea primei conflagraţii mondiale, Germania, Ungaria şi Bulgar, şi-au refăcut treptat serviciile de informaţii şi contrainformaţii, atât cele di!

subordmea Ministerului de Interne cât şi cele ale armatei. Alături de serviciile secrete sovietice, acestea au desfăşurat un spionaj total împotriva

României, urmărind incitarea minoritarilor la acţiuni ostile contra statului român, culegerea cu ajutorul agenturii recrutate din rândul acestora a unor informaţii secrete de natură economică, politică, socială, naţională şi mai ales militară în vederea susţinerii acţiunii revizioniste pe plan internaţional ori a pregătirii unor acţiuni militare pentru recuperarea pe calea armelor a teritoriilor revendicate.

Statul român nu a fost cruţat nici de serviciile secrete ale statelor

Accidentale democratice şi/sau ale unor state prietene, care, deşi acţionau pe

Ifrontul antirevizionist, începând cu primii ani ai crizei economice şi-au iE [mplificat acţiunile informative pe teritoriul românesc pentru a-şi susţine interesele economice, politice, militare şi geostrategice în această zonă.

l… Ţerorismul, îndreptat împotriva unor demnitari de stat, personalităţi politice şi oameni bogaţi din România, a devenit un grav pericol care trebuia prevenit şi contracarat, în acelaşi timp, apărarea şi susţinerea intereselor latului român pe plan extern şi mai ales procurarea informaţiilor necesare armatei în vederea respingerii unei eventuale agresiuni militare din afară şi pentru apărarea

independenţei naţionale şi a integrităţii teritoriale a ţării impuneau eforturi deosebite din partea statului român şi a conducătorilor săi pentru crearea unor servicii şi structuri de informaţii cu astfel de atribuţii-Pe de altă parte, era necesar, ca în paralel cu sporirea capacităţii de luptă a armatei, să se treacă la organizarea şi întărirea acelor structuri – servicii”.

Secrete de informaţii – ce puteau avea eficienţă mai mare acolo un

procedeele militare clasice sau unele intenţii şi manierele protocolare $

diplomaţilor nu erau suficiente.

Studiul documentelor de arhivă relevă că modul cum erau organizate instituţiile româneşti de acest gen şi mai ales fondurile băneşti alocate

Corespundeau momentului istoric de la începutul anilor ’20. Se impunea

«reorganizare de substanţă, fonduri mai mari alocate de către stat, stabili”.

Mor atribuţii mai clare şi precise serviciilor şi compartimentelor informaţii externe, contraspionaj şi contrainformaţii militare, ecu şi° mai bună. coordonare a activităţii acestora.

Pr Printr-o laborioasă activitate de reforme structurale dar şi în teoretică, mai ales în domeniul dreptului poliţienesc, s-a format comunitatea informativă a României cu rol de apărare a intereselor de naţional-statală. Aceasta era formată din Consiliul Superior al rti Ţării, Biroul permanent al Micii înţelegeri, Structurile specializate

Ministerul de Interne (Direcţia Poliţiei şi Siguranţei Generale.

(atidarmeria rurală şi Serviciul de informaţii al Regionalei Autonome CFR)

j Serviciile de informaţii ale Ministerului Apărării Naţionale (Secţia a II-a

Stat Major şi Serviciul Secret al armatei române).

Consiliul Superior al Apărării Ţării (CSAT). Consiliul

Superior al Apărării Ţării a luat fiinţă în baza Decretului-Lege nr. 999, din 13

martie 1924 şi a Regulamentului de aplicare a acestui decret, din 18 iulie acelaşi an. Modificările aduse, ulterior, au fost nesemnificative, principalele atribuţii fiind: a studia şi hotărî asupra

tuturor chestiunilor referitoare la apărarea naţională; a coordona activitatea departamentelor cu responsabilităţi specifice domeniului apărării: a examina, din timp de pace, toate cerinţele privind apărarea ţării; a identifica mijloacele necesare pentru concretizarea măsurilor de apărare.

În componenţa CSAT intrau: preşedintele Consiliului de Miniştri, care ara şi conducătorul acestui organism, miniştrii principalelor departamente (de Război, Interne, Afaceri Străine, Industrie şi Comerţ.

Agricultură, Sănătate, Lucrărilor Publice, şi membrii Consiliului Superior al pştirii (cu vot consultativ). CSAT se întrunea, de regulă, de două ori pe an, h martie şi septembrie, iar dacă era invitat şi Regele, acestuia i se încredinţa conducerea lucrărilor, în funcţie de problematica dezbătută şi hotărârile ce

Urmau a fi luate, la şedinţele CSAT puteau fi invitaţi, în calitate de specialişti, diferite personalităţi din ministere sau din afara lor; lua hotărâri

de ansamblu, indicând direcţiile de activitate organizatorică pe care apoi ePartamentele ministeriale trebuiau să le îndeplinească în măsura

Posibilităţilor.

Pentru buna funcţionare a CSAT au fost create trei structuri:

e-gaţia Permanentă, compusă din reprezentanţii ministerelor nomi-şefiate Comisia de Studii, care a funcţionat până în 1931 şi condusă de

W Marelui Stat Major, având în componenţă câte un delegat din fiecare

Ster reprezentant în Consiliu, precum şi specialişti numiţi prin decizie p sterială; Secretariatul, organ cu activitate permanentă care a înlocuit

Otllisia de Studii.

fOst Principala sarcină, care a stat în atenţia CSAT, încă de la înfiinţare, a reorganizarea armatei, poliţiei, jandarmeriei, siguranţei naţionale şi al altor instituţii adiacente, precum justiţia militară, legislaţiile de proced speciale în materie de ordonanţe în stat şi serviciile de informaţii.

Până în 1930, când pe tronul României a fost instaurat regele (v al II-lea, CSAT şi-a adus o importantă contribuţie la pregătirea document-o

necesare delegaţiilor române participante la conferinţele şi sesiu

Internaţionale dedicate problemelor păcii şi securităţii pe continent!

european.

Din nefericire, Carol al II-lea nu a dat importanţă CSAT.

documentele aflate în Arhiva Marelui Stat Major, rezultă că suveranul participat doar la şedinţa din 9 martie 1936. După instaurarea regimului d autoritate monarhică" (aşa-numita dictatură regală), la 10 februarie 193

Carol al II-lea s-a străduit să rezolve problemele de apărare şi siguram.

naţională prin măsuri stabilite în urma consultării directe a miniştrilor de resort, ignorând complet CSAT. O posibilă explicaţie o găsim în însemnările zilnice ale suveranului, unde, la 20 martie 1939, în urma consfătuirii cu

Armand Călinescu, generalii Florea Ţenescu şi Gheorghe Mihail asupra

„Măsurilor de siguranţă militare" care trebuiau luate urgent – din cauza

„Mobilizării deghizate a ungurilor" –, Carol al II-lea aprecia că „militarii au fost lamentabili" şi că a putut constata încă o dată „cât de îmbâcsiţi sunt cei de la Marele Stat Major", „tipicari fără pereche, niciun spirit de iniţiativă, ceva îngrozitor". Aroganţa suveranului faţă de capacităţile generalilor de la

Marele Stat Major pare să explice lipsa de eficienţă a CSAT în momentele de criză. Desfiinţarea acestui organism, pe fondul prăbuşirii graniţelor statului român, în vara anului 1940, şi accederea la putere a generalului Ion

Antonescu, un alt militar lipsit de aprecieri din partea lui Carol al II-lea, nu a constituit o surpriză.

Structurile specializate din Ministerul de Interne. După formarea statului naţional unitar român, Ministerul de Interne şi-a extins activitatea asupra teritoriilor româneşti reunite şi s-a procedat la unificară legislativă, în cadrul căreia un loc de frunte l-a ocupat cea administrativ

Prin Decretul Lege din 22 iunie 1919 au fost reorganizate serviciu.

administraţiei Ministerului de Interne, în baza acestei legi, Ministerul o

Interne a avut în structura organizatorică servicii speciale şi servicii central6

Direcţia Poliţiei şi Siguranţei Generale. Din serviciile speciale

parte Direcţia Poliţiei şi Siguranţei Generale, care în perioada 1924 – 192”.

fost condusă de un director general, ajutat de un subdirector. Instituţia a a, în structură, ca organe centrale: Serviciul Poliţiei Tehnice, Serviciul cod şi Inspecţii, Direcţia Administraţiei şi Personalului, Direcţia Poliţi61

Siguranţă. Aceasta din urmă era condusă de un director şi un subdirel

Până în 1927, director a fost Romulus Voinescu, iar de la această dată ţi fost ocupată de Eugen Cristescu, căruia i-a succedat Eugen

Imitrie Mântulescu.

În componenţa Direcţiei Poliţiei de Siguranţă intrau: Serviciul

guranţei, Serviciul Controlului Străinilor şi patru brigăzi centrale, conduse y inspector general. Brigada l avea în atribuţii urmărirea informativă a ganizaţiilor şi partidelor politice de dreapta şi extrema dreaptă a studenţilor

„Ziariştilor. Brigada a 2-a se ocupa cu cercetarea cazurilor de infracţiuni de j, ept comun. Brigada a 3-a avea în atenţie activitatea partidelor şi

ganizaţiilor de stânga, de extrema stângă şi mişcarea muncitorească.

Brigada a 4-a culegea informaţii despre străinii aflaţi în Capitală.

Organele teritoriale (exterioare) ale Direcţiei Poliţiei şi Siguranţei erau: Prefectura Poliţiei Capitalei; Inspectoratele regionale de poliţie şi siguranţă; Chesturile de poliţie din oraşele reşedinţă de judeţ;

pOjiţiile din oraşele reşedinţă de judeţ, din porturi, gări şi puncte de trecere a frontierei; Serviciile sau Brigăzile de siguranţă. Acestea din urmă au activat în cele mai importante oraşe reşedinţă de judeţ din România. Ele executau măsuri de siguranţă generală asupra cărora primeau ordine de la inspectoratele regionale de poliţie sau asupra cărora se sesizau din proprie iniţiativă, conform legilor în vigoare.

După înfăptuirea statului unitar român, în paralel cu restructurarea, s-a acordat o atenţie sporită şi laturii teoretice a activităţii de poliţie. A fost fundamentată chiar o nouă disciplină a dreptului românesc sub numele de

Dreptul Poliţienesc Român Unificat, ale cărei principii şi norme au fost teoretizate în lucrarea „Introducere în Dreptul Poliţienesc Român Unificat, editată, 1928, de maiorul Vasile Barbu, director de studii la Şcoala de jandarmi. O importantă contribuţie teoretică a adus-o şi lucrarea lui Dimitrie

Mântulescu (doctor în ştiinţe juridice), intitulată Poliţie politică şi poliţie de siguranţă de stat, editată în 1937.

O nouă organizare a Ministerului de Interne a avut loc prin Legea din 21 iulie 1929 şi Regulamentul de funcţionare din 25 ianuarie 1930. Legea

Pentru organizarea Poliţiei generale a Statului din 21 iulie 1929 stabilea ca

Principalul organ de stat însărcinat cu îndrumarea, coordonarea şi realizarea activităţii de ordine şi informaţii pe întreg teritoriul urban al ţării să poarte denurrdrea de Direcţia Generală a Poliţiei. Aceasta avea atribuţii pe linie de

Poliţie administrativă, judiciară, de siguranţă şi informativă.

Ca poliţie de siguranţă şi informativă, Direcţia Generală a Poliţiei şa informaţii, instrumenta şi aducea la cunoştinţa autorităţilor

Perioare informaţii privind fapte sau stări de fapte contrare ordinii publice

Sl8 uranţei statului.

f. Cel mai important serviciu interior din Direcţia Generală a Poliţiei a dj precţia Poliţiei de Siguranţă care, în conformitate cu prevederile legii co coordona şi îndruma activitatea informativă, realiza informarea cerii Ministerului de Interne şi a factorilor de decizie ai statului.

Se Direcţia Poliţiei de Siguranţă a fost restructurată în două servicii:

leiul de Informaţii şi Serviciul Controlului Străinilor. Serviciul de

Informaţii din Direcţia Poliţiei de Siguranţă executa lucrările de bjr, l îi onform rezoluţiilor propuse de către şeful direcţiei, cifrarea şi d o respondenţei telegrafice sau radiotelegrafice cifrate şi l it o respondenţei de la biroul de registratură şi arhivă pe care o prezenta i

ezolvare directorului sau subdirectorului. Acest serviciu realiza prin biro!

<te studii: referate, dări de seamă, rezumate, situaţii statistice şi documentari.

ledacta şi expedia zilnic Buletinul informativ asupra evenimente

Îi (nportante privind ordinea publică şi siguranţa statului; extrase

rapoartele primite de la serviciile exterioare.

Serviciul Controlului Străinilor executa dispoziţiile Legii controlul arăinilor şi ale altor legi care reglementau regimul diferitelor categorii de

Străini aflaţi în ţară. La cererea Ministerului de Externe, dădea avize fo’ legătură cu intrarea şi şederea în ţară a străinilor care solicitau acest lucru sau cereau prelungirea termenului de şedere. De asemenea, întocmea lucrări pentru expulzarea sau extrădarea străinilor hotărâte de Ministerul de Interne

Ministerul de Externe şi Ministerul Justiţiei, semnala venirea în ţară a străinilor unităţilor de poliţie din localităţile unde aceştia declarau că vor jrtierge şi elibera certificatele „Nansen” refugiaţilor străini, conform

«fonvenţiilor internaţionale.

În 1931, Brigăzile centrale de Siguranţă s-au transformat în Corpul

efectivilor, instituţie care până în iunie 1939 a fost condusă de Vintilă Jonescu, iar de la această dată şi până în luna august 1940, la conducere s-a aflat Niki Ştefănescu.

Corpul Detectivilor a desfăşurat activitate de culegere a informaţiilor rin toate procedeele: agentură secretă, filaj-supraveghere, interceptări lefonice şi de corespondenţă etc. Avea, de asemenea, atribuţii în domeniul

(prevenirii şi descoperirii infracţiunilor contra ordinii publice şi siguranţei statului; era subordonat nemijlocit Direcţiei Poliţiei de Siguranţă, fiind organul ei informativ de teren, de căutare şi culegere a informaţiilor; ÎS

desfăşura activitatea cu precădere în Capitală, dar acţiona uneori şi & J

Irovincie, prin echipe volante; era organizat pe grupe, secţiuni, echipe şi

Irouri.

(în

Grupa l urmărea organizaţiile şi partidele de dreapta şi extrem.

Ireaptă, asociaţiile fără scop lucrativ, sectele religioase, nerecunoscute lega;

orpurile profesionale şi lojile francmasonice. Grupa a 2-a (mai numita 5

kigada Mobilă) se ocupa cu cercetarea infracţiunilor de drept comun special furturi, tâlhării, falsuri etc.). Grupa a 3-a supraveghea organizaţiil6 J

partidele politice ale minorităţilor naţionale (maghiară, germană, bulg8.

ucraineană, rusă, evreiască etc.) suspecte că desfăşoară acţiuni con tereselor statului. Grupa a 4-a urmărea mişcările şi partidele politice itânga şi extrema stângă. Grupa a 5-a avea atribuţii exclusive de filaj.

6-a avea în preocupări paza familiei regale şi a înalţilor demnitari.

În schema de organizare a Corpului Detectivilor figurau şi două speciale: una care se ocupa de problemele economice şi alta autorizată interceptările telefonice. Aceasta din urmă a funcţionat în localul jgtăţii Anonime a Telefoanelor, iar interceptările puteau fi solicitate de rbe (ia Generală a Poliţiei, Direcţia Poliţiei de Siguranţă, Serviciul Secret

Informaţii al Armatei Române, Marele Stat Major, Parchetul Militar şi

&.

Civil în subordinea Poliţiei de Siguranţă se aflau alte două structuri:

ajroul de Siguranţă al Gării de Nord şi Poliţia Aeroportului Băneasa.

Biroul de Siguranţă al Gării de Nord semnala deplasările persoanelor date în urmărire şi primea reclamaţiile referitoare la infracţiunile săvârşite pe calea ferată, pe care le îndruma spre cercetare autorităţilor poliţieneşti.

Poliţia Aeroportului Băneasa îndeplinea atribuţiile poliţiei de frontieră, şi anume: controlul documentelor de călătorie, asistenţa dată organelor vamale la controlul bagajelor şi persoanelor care călătoreau cu avionul, identificarea persoanelor urmărite şi date în

obiectiv.

În cadrul Secretariatului Corpului Detectivilor se afla Biroul

Buletinului Informativ. Acesta întocmea zilnic un buletin în baza informaţiilor culese şi raportate de structurile mai susmenţionate.

Direcţia Poliţiei şi Siguranţei Generale din România s-a bucurat în vremea aceea de prestigiu internaţional. De exemplu, Eugen Cristescu, şeful

Siguranţei în perioada 1927 – 1934 a fost membru al Comisiei Internaţionale de Poliţie, ce se întrunea periodic la Haga, şi avea întinse legături şi chiar relaţii prieteneşti cu şefii serviciilor de siguranţă din multe state europene.

Dintr-un articol publicat în ziarul „Cuvântul" din 6 noiembrie 1933, aflăm şi cum recepta presa timpului eficienţa siguranţei generale a statului:

— Luptând cu greutăţile inerente vremilor de astăzi, cu un personal redus la

„Unim, dar care ştie să-şi facă datoria cu preţul sângelui – cazuri numeroase stau dovadă – siguranţa statului îşi îndeplineşte cu prisosinţă misiunea".

Articolul mai comenta şi eficienţa secţiei care se ocupa de supravegherea

Scării comuniste, în felul următor: „Siguranţa statului a creat o secţie specială pentru urmărirea mişcării comuniste, reuşind să dea pe mâna justiţiei numeroşi agenţi şi propagandişti. Este unul dintre cele mai bine organizate j-icii, şi centrala GPU [Serviciul de securitate sovietic – «. «.] de la

°scova o consideră cea mai temută din Europa Centrală?"

Într-adevăr, cine are răbdare să parcurgă presa interbelică, atât cea jj dependentă, cât şi cea a partidelor democratice, va putea constata bogăţia sicole referitoare la grupurile de terorişti, comunişti, legionari, bandiţi, j-fli, diversionişti, traficanţi şi criminali de toate neamurile arestaţi şi

Îşi în faţa justiţiei, în majoritatea cazurilor, acţiunile de identificare şi sân zare a acestora au fost iniţiate cu profesionalism de organele

8 Uranţei în cooperare cu celelalte servicii şi structuri secrete româneşti ori taine. Dar ceea ce va surprinde şi mai mult pe cititorul neavizat este creşa interbelică românească nu s-au întâmplat cazuri în

care gazetari;

rofesie să-şi permită să critice nefondat sau să scrie calomnii la adr

organele de siguranţă. Exista în România, ca şi în celelalte ţări europene es

espect cu totul deosebit al societăţii civile faţă de acele instituţii

egheau la apărarea drepturilor, proprietăţilor şi liniştii oamenilor, şi acea e n contextul în care nu întotdeauna se foloseau metode şi mijloace legale's între cele mai paşnice".

În România interbelică au existat şi forme de protecţie socială pe

oliţişti. În anul 1934 a luat fiinţă Societatea Generală a Funcţionarii?

3 oliţişti, ale cărei scopuri, înscrise în statut, erau următoarele: de a ajut»

embrii lipsiţi de mijloace ori soţiile şi copiii lor fără avere sau pens; e uficientă, în bani sau în natură, în caz de deces, boli grave, naşteri sau enorociri independente de voinţa lor; de a veni în ajutorul membrilor puşi înetragere din oficiu ori din cauza infirmităţii care îi făceau improprii erviciului, atunci când nu aveau dreptul la pensie; de a ajuta cu cărţi şi haine opiii membrilor săraci; de a stabili şi întări relaţiile de înfrăţire, colegialitate i prietenie între membrii societăţii. Din această societate puteau să facă parte oţi funcţionarii poliţişti, de toate categoriile, precum şi pensionarii foşti oliţişti sau angajaţi civili, deci un fel de sindicat al poliţiştilor, bazat pe olidaritatea de breaslă. De asemenea, Ministerul de Interne dispunea de case e credit, de la care funcţionarii, indiferent de grad şi funcţie, puteau mprumuta sume de bani restituibile în rate lunare pe o perioadă mai mare de imp, în scopul facilitării construirii de locuinţe sau procurării de bunuri de olosinţă personală cu valoare ridicată.

Jandarmeria şi Serviciul de Informaţii al Regionalei

4 utonome CFR. Reorganizarea jandarmeriei rurale s-a făcut în baza irmătorului cadru legislativ: Legea din 3 martie 1929, Statutul din 20 iulie

930, Regulamentul de organizare şi funcţionare din 2 martie 1931. PAD

această nouă legislaţie, Jandarmeria rurală a devenit „un corp organiză silităreşte, instituit pentru a veghea în comunele rurale la

siguranţa de stat, lartenţinerea ordinii publice, precum şi la executarea legilor şi regulamentele1

le competenţa sa”.

Printre atribuţiile cele mai importante fixate de noul cadru legist1,.

e numărau: prevenirea infracţiunilor; menţinerea şi restabilirea ordin”.

oblice în caz de tulburări; paza siguranţei publice şi de stat; strâng-6

Informaţiilor privind siguranţa statului şi acţiunile serviciilor de spione

Intrăine pe teritoriul rural al ţării, pe care le raporta organelor în drep

cercetarea şi urmărirea infracţiunilor; adunarea probelor şi înaintarea i?”

Împreună cu infractorii, autorităţilor în drept; executarea mandatelor

[ducere, de arestare etc.

Pentru serviciul său ordinar şi extraordinar, Jandarmeria stătea la autorităţilor cărora legile le confereau atribuţii de poliţie (generală, militară etc.).

Jandarmeria a fost organizată ulterior într-un Inspectorat General, cuprindea formaţiuni teritoriale, servicii şi şcoli. Sediul Inspectoratului rneral al Jandarmeriei era în Bucureşti, în clădirea de pe şoseaua Ştefan cel

Documentele de arhivă atestă că efectivul total al Jandarmeriei era în

1938 de 36 849, dintre care 993 ofiţeri, 8 641 subofiţeri şi 27 215 trupă în termen-La l februarie 1936 s-a înfiinţat Legiunea de Jandarmi CFR iar în

ulie acelaşi an Legiunea de Jandarmi Mobilă Purtată, cu reşedinţa la pantelimon, compusă dintr-un batalion călare. În aprilie 1938 a luat fiinţă şi

Legiunea de Jandarmi Motorizată pentru intervenţii.

A funcţionat şi o Şcoală de jandarmi la Oradea care, începând cu anul 1922, a rămas singura şcoală de acest gen pe întreaga ţară pentru ofiţeri, şefi de secţie şi de post, restul şcolilor fiind desfiinţate.

La sfârşitul anului 1927 a luat fiinţă Reţeaua de Informaţii a CFR

ca structură subordonată Regiei Autonome CFR. Potrivit Regulamentelor de organizare şi funcţionare, fiecare şef de unitate CFR, care avea în subordine un număr mai mare de salariaţi, era obligat să cunoască starea de spirit din rândul subordonaţilor, acţiunile organizate de elemente periculoase cu orientări politice de extremă dreaptă sau extremă stângă. De asemenea, aveau în atenţie prevenirea producerii de evenimente deosebite, ca: furturi, incendii, explozii, sabotaje etc.

Informaţiile erau raportate lunar, sau când situaţia o impunea, şefilor ierarhici şi delegatului Marelui Stat Major de pe lângă Grupul de Inspecţii

CFR din care făcea parte unitatea respectivă.

La cererea Direcţiei Generale a CFR, Inspectoratul General al

Jandarmeriei a încheiat în 1936 o convenţie cu administraţia CFR, pe baza căreia a luat fiinţă Legiunea de Jandarmi cu competenţă în întreaga sferă de activitate a Regiei Autonome CFR, condusă de colonelul Vladimir

Sachelane.

T în afară de paza bunurilor aparţinând CFR-ului, Legiunea de

darrni avea şi sarcina de a urmări informativ activitatea şi starea de spirit salariaţilor prin formaţiunile proprii sau informatori recrutaţi din rândul

Personalului CFR. Prin urmare, între Legiunea de Jandarmi CFR şi Reţeaua f* «iformaţii a CFR s-a stabilit o conlucrare foarte strânsă. Această măsură a f determinată de recrudescenţa acţiunilor destabilizatoare organizate de lele politice legionare şi comuniste infiltrate în sectorul CFR, concretizate s-ve, furturi, sabotaje, mitinguri, demonstraţii şi aşa-zisul „ajutor roşu”.

Cs Agenţii informatori, fie că făceau parte din cadrele Jandarmeriei, fie erau recrutaţi din rândul cadrelor CFR, erau plătiţi dintr-un fond special, pus la dispoziţie de Regia Autonomă a CFR. Numele real al acestor

figura în statele de plată, ceea ce înseamnă că erau bine acoperiţi.

Şefii posturilor de jandarmi CFR prezentau şefilor de secţii la l şi ale fiecărei luni „dări de seamă” ce conţineau sinteze ale informaţii]

primite, iar aceştia din urmă le analizau şi le trimiteau comandantJ

Legiunii de Jandarmi CFR tot sub formă de dări de seamă. La rândul [J

comandantul Legiunii de Jandarmi CFR întocmea lunar un „buW

j informativ”, din care un exemplar era distribuit Inspectoratului General Jandarmeriei şi un altul Direcţiei Generale a CFR.

Serviciile de informaţii ale Ministerului Apărării

Naţionale, în perioada interbelică, Ministerul Apărării Naţionale a avut două servicii specializate: Serviciul de Informaţii Militare (mai numit şi

Secţia a 5-a, ulterior Secţia a II-a din Marele Stat Major); Serviciul Secret de l Informaţii al Armatei Române (care, în octombrie 1939 şi-a schimbat denumirea în Serviciul Special de Informaţii).

După primul război mondial, Serviciul de informaţii al armatei

[române nu a suferit modificări esenţiale. El a continuat să funcţioneze în cadrul Diviziunii a II-a a Marelui Stat Major, sub denumirea de Secţia a 5-a informaţii şi contrainformaţii. Era structurat pe patru birouri: Biroul l informaţii directe, Biroul 2 contrainformaţii, Biroul 3 propagandă şi Biroul 4

l cifru.

În perioada 1921 – 1927, Serviciului de informaţii al armatei i s-a l acordat o atenţie deosebită din partea conducerii Marelui Stat Major şi a

Ministerului Apărării Naţionale. Şi-a diversificat activitatea, şi-a dezvoltat l sursele de informaţii, şi-a perfecţionat metodele şi procedeele de culegere a informaţiilor, îndeosebi ca urmare a definitivării Regulamentului de informaţii şi a funcţionării Cursului de pregătire pe linia muncii informative, şi şi-a îmbunătăţit colaborarea cu celelalte structuri din comunitatea i informativă a României.

În 1925 Serviciul de informaţii al armatei a fost ridicat de la rang.

Ide secţie la acela de diviziune. Până în 1927 a funcţionat ca Diviziunea a II-a din Marele Stat Major, cu o secţie de informaţii, compusă din 7 birouri şi °

I secţie de contrainformaţii, cu 2 birouri. Printre cele 7 birouri ale secţiei o i informaţii apare un birou de căutare, un birou de studii şi un birou de i înfiinţarea biroului de tratate a fost determinată de faptul că în acea i la Liga Naţiunilor de la Geneva erau luate în discuţie o serie

de chestiuni

I legătură directă în domeniul militar sau pur militar, pentru care Ministe

I Afacerilor Străine trimitea toate documentele la Marele Stat Major. Pentru

I aceste documente erau numeroase şi necesitau studii speciale s-a solicit3

l aprobat înfiinţarea biroului respectiv.

În această perioadă s-a acordat o atenţie sporită activi.

Jeontrainformative, întrucât începuse să recidiveze situaţia din &

(1914 – 1916), când serviciile de spionaj străine reuşiseră să se foarte puternic în armata română. S-a ajuns chiar la situaţia când

ul de mobilizare a armatei române, întocmit de Marele Stat Major în

26 – ce cuprindea peste 100 de file şi multe anexe, cu datele cele mai acts şi mai complete privind oştirea şi capacitatea de apărare a ţării –, să f sustras în original de către Serviciul de Spionaj sovietic, chiar de la iflistrul de Război al României. Pe scurt, faptele s-au petrecut în felul

„Lâtor. Generalul Ludovic Mircescu, ministrul de Război, fiind în relaţii moroase cu o anume spioană „Gerda”, a plecat în concediu la Vatra Dornei.

„Nsoţit de aceasta. La Vatra Dornei, din ordinul lui, i s-a trimis Planul de mObilizare, „pentru a fi studiat în linişte”. „Gerda” i l-a sustras din cameră şi, în aceeaşi zi, împreună cu un cumnat al său, care era consul al unei ţări străine la Bucureşti, a trecut frontiera de stat, fugind cu documentul respectiv din România, în cele din urmă, generalul Ludovic Mircescu s-a sinucis.

În ceea ce priveşte concepţia despre rolul informaţiilor cu caracter militar pentru perioada 1921 – 1927 este relevant să apelăm la afirmaţiile şi concluziile unui analist al vremii, căpitanul Ioan Tomoroveanu, el însuşi integrat Serviciului de Informaţii Militare: „Informaţiile nu mai sunt ce au fost odată. Studii, chiar periodice, asupra situaţiei serviciului, sunt cum nu se poate mai necesare şi cum din punct de vedere al informaţiilor nu suntem niciodată în timp de pace ci în timp de război, anumite manifestări vii de la noi sau de aiurea nu lipsesc”.

Strategii militari acordau toată încrederea Serviciului de informaţii al armatei. Astfel, în Planul de mobilizare, care a intrat în vigoare la l ianuarie 1925, punctul „G” era dedicat în exclusivitate sarcinilor pe linie informativă. Documentul preciza că rezultatele aplicării Planului de acţiune al acoperirii informative depindea „de oportunitatea trecerii de la dispozitivul de pace la cel de război”, care, la rândul său, depindea de „informaţia la timp asupra activităţii inamicului, când s-ar impune o schimbare de dispozitiv”, în concepţia ofiţerilor de la Marele Stat Major, comandamentul trebuia să acorde toată importanţa în organizarea Serviciului de informaţii, pentru a da

5 ori folositoare şi oportune. Se atrăgea atenţia că „rezultatele practice ale aPlicării Planului de acţiune” depindeau „de gradul de pregătire aconiandanţilor şi trupelor pentru executarea cu promptitudine şi supleţe” a

Ceştui pian Acoperirea informativă a zonei de operaţii trebuia să se facă

„Prin sprijinul solicitat populaţiei acolo unde se poate conta cu siguranţă pe

Credinţa ei”.

Sarcinile ce reveneau structurilor informative ale armatei mai

Cu-geau şi din precizarea principiilor fundamentale formulate de analiza

°Politică şi geostrategică de interes pentru ţara noastră. De exemplu, ţij-ul de mobilizare Pe 1925 stabilise că România se învecina cu şase state.

(J>. Care i (Polonia, Cehoslovacia şi Iugoslavia) erau aliate, celelalte trei sovietică, Ungaria şi Bulgaria) erau considerate ca adversari potenţiali. Această situaţie punea România în măsură să acţioneze din de vedere militar pe linii interioare, împotriva adversarului simultan sau succesiv, cu sau fără colaborarea integrală sau aliaţilor. Prin urmare, comandamentul armatei române trebuia să fie, măsură: a avea siguranţa pe cele trei fronturi, a determina în timp...

adversarul principal, a-şi da seama de funcţionarea alianţelor în vigoare h aici rezultă cu claritate că activitatea de informaţii trebuia organizaţi!

orientată spre cele trei fronturi (de Est, de Vest şi de Sud), cu zone de actu „Îl

În adâncimea potenţialilor inamici, precum şi în locuri unde se concentra informaţiile care defineau scopurile şi interesele imediate sau de perspectiv.

faţă de România.

În anul 1927 situaţia României s-a mai liniştit. Acordurile şi tratatei»

Internaţionale încheiate după primul război mondial ofereau garanţii de securitate. La l octombrie 1927, Diviziunea a II-a a devenit Secţia a II-a din

Marele Stat Major.

Până în anul 1934, Secţia a II-a a avut în componenţă (pe linie informativă): un birou căutare informaţii organizat pe trei subbirouri, denumite Frontul de Est, Frontul de Vest şi Frontul de Sud; un birou radio;

un birou studii informative şi un birou instrucţiuni şi tratate.

În anul 1935 în componenţa Secţiei a II-a figurau pe linie informativă: un birou de informaţii şi ataşaţi militari cu cele trei subbirouri

(fronturi); un birou studiul armatelor străine; un birou radio şi centrele de informaţii de la Cluj, Iaşi şi Bucureşti.

Din studiul documentelor de arhivă rezultă o preocupare continuă a

Marelui Stat Major de sporire a numărului ofiţerilor încadraţi în Secţia a II-a:

În anul 1938 au fost mutaţi în Secţie 41 ofiţeri, iar în anul 1939 încă 33

ofiţeri.

Structura organizatorică a evoluat, astfel că în 1939 în compunerea

Secţiei a II-a se aflau ca elemente organizatorice pe linie informativă: un birou informaţii, studii şi căutare, cu trei „fronturi” (Frontul de Vest, cu

Centrul l informaţii organizat pe trei subcentre; Frontul de Est, cu Centrul 2

ce avea trei subcentre; Frontul de Sud cu Centrul 3, ce avea două subcentre).

un birou ataşaşi militari şi protocol; un birou radio cu un subbirou ascultai-2

şi un subbirou goniometrie; un birou doctrină informativă şi instrucţie de specialitate în armată şi un sector de coordonare a organelor informative <J

la marile unităţi.

În perioada 1927 – 1940, relaţiile armatei române cu armatele alt°

state pe linia ataşaţilor militari s-au concretizat în acreditarea şi funcţionar în străinătate a unui număr variabil de posturi – de la 11 în 1927 la!

1937, 12 în 1938 şi 13 în 1940... fi

Pentru normarea şi reglementarea activităţii de informaţii m „1 jil

Secţia a II-a a elaborat, printre altele, următoarele lucrări care, în ansa»

formează ceea ce numim astăzi cadrul tehnico-metodologic: Instruc (1

vizorii pentru activitatea de informaţii (adaptate după Instrucţiunile din 1927); Instrucţiuni cu atribuţiile birourilor radio ca organeive ale Marelui Stat Major; Instrucţiuni pentru funcţionareart Wiwui de informaţii al artileriei; Instrucţiuni de funcţionare a fi arvdtoare – or de frontieră; Regulamentul pentru ataşaţii militari români

° edttafi ™ străinătate; Instrucţiuni pentru organizarea, dislocarea şi f Ararea Serviciului de informaţii pe frontieră.

1 în deceniul premergător izbucnirii celui de-al doilea război mondial, secţia a-a n Barele Stat Major a repurtat unele succese notabile, atât pe Ian informativ cât şi contrainformativ. De exemplu, în septembrie 1930, cu cazia unei audienţe la regele Carol al II-lea, generalul Nicolae Samsonovici, şeful Marelui Stat Major, a prezentat o sinteză informativă a Secţiei a II-a în care se sublinia, printre altele: „S-a pus capăt alarmismului, s-a redat siguranţa activităţii economice, s-a dat posibilitatea trupelor a trece la o viaţă normală şi s-a pus capăt aplicării măsurilor excepţionale şi cheltuielilor inutile de zeci şi sute de milioane de lei”. De asemenea, în baza informaţiilor primite de la Secţia a II-a, Marele Stat Major a putut să se pronunţe în deplină cunoştinţă de cauză asupra situaţiilor legate de diferite diversiuni, chiar în împrejurări când aceste ştiri erau susţinute de Marile Puteri, care dispuneau de servicii cu reputaţie.

Prin fluxul informaţional obţinut şi valorificat, Secţia a II-a şi-a putut afirma soliditatea sa. Echipa contrainformativă a Secţiei a II-a a contribuit la descoperirea a 85 % din cazurile de spionaj din ţară, dintre care sunt de relevat spionajul de la Corpul III armată, de la aviaţie, de la Arsenalul

Armatei, de la Institutul Geografic, de la Pirotehnia Armatei şi reţeaua de la

Siguranţa Statului (din Basarabia).

Totodată, Secţia a II-a informaţii a intrat în posesia planurilor de operaţii militare germano-ungare împotriva României. Pentru ţara noastră se prevedea atacul din vest al trupelor ungare şi al unei divizii blindate germane

5 Pătrunderea pe direcţiile Satu-Mare şi Oradea. Trupele germane urmau să pioneze dinspre nord-vest, pe direcţia Văilor Siretului şi Prutului. La

Barele Stat Major s-a analizat situaţia apărută în baza acestor informaţii şi.

Ca urmare, s-a hotărât formarea Armatei a III-a care, conform Directivei

°Perative nr. 6, din 10 septembrie 1939, avea misiunea să zădărnicească

Pătrunderea forţelor străine în Transilvania şi pe Văile Siretului şi Prutului.

După pierderile teritoriale din vara anului 1940, Secţia a II-a din

ele Stat Major a simţit necesar pentru moralul oştirii române, grav afectat

Politica cedărilor fără luptă, să elaboreze „Instrucţiunile relative la

Hfrnile şi viaţa ataşaţilor militari şi misiunilor militare trimise în

elnătate". La 9 noiembrie 1940, aceste Instrucţiuni au fost difuzate „celor îjj fsaţi". Reţinem câteva aspecte de actualitate: „Este o datorie sfântă ea.

Primul rând, ofiţerii, prin întreaga lor viaţă şi atitudine, să fie un îndreptar corectitudine şi sobrietate"; „ofiţerii în primul rând trebuie ca, prin modestia, prin măsura acţiunii lor, prin corectitudinea, gravitatea, demnita»

şi resemnarea lor, să reprezinte imaginea fidelă a ţării". e

Numărul lucrărilor întocmite de Secţia informaţii militare a-Marele Stat Major, din anul 1927 şi până la intrarea României în cel de

doilea război mondial, este de-a dreptul impresionant, în plus faţa?”

lucrările menţionate mai înainte ar mai putea fi amintite numeroase stM” 6

sinteze, buletine şi alte lucrări informative cu preponderenţă asuD

problemelor legate de orientările şi pregătirile militare ale unor state h

spaţiul nostru geopolitic şi geostrategic, care vizau România. Multe

documentele identificate în arhive poartă consemn de „strict secret” *

menţiunea „a se distruge după consultare”. Sunt greu de precizat motiveie în care aceste documente au fost salvate de la distrugere; dar cert rămâne iptul că la vremea respectivă aveau o valoare operativă deosebită, iar astăzi

le care s-au păstrat totuşi prin conţinutul lor sunt interesante sub aspect istoric.

Parcurgând cu atenţie conţinutul lucrărilor informative aflate în arhive, constatăm că au fost puse la dispoziţia conducerii armatei şi a statului român în mod oportun şi preventiv, complet şi amplu fundamentat, date informative, aprecieri, concluzii, atenţionări şi prevederi referitoare la evoluţia evenimentelor legate de acţiuni majore întreprinse de ţara noastră pe linia relaţiilor internaţionale. Măsurile fundamentate de factorii de decizie constituţionali ai statului român, bazate pe informaţiile furnizate de Secţia a

II-a a Marelui Stat Major, au vizat: constituirea unui sistem de garanţii de securitate, organizarea, dislocarea, mobilizarea, înzestrarea, instruirea şi activitatea forţelor armate, doctrina militară, ipoteze de întrebuinţare a forţelor în luptă. S-a acordat atenţie inclusiv problemelor de cunoaştere a capacităţii militare de organizare şi conducere a trupelor în luptă a unor comandanţi de la diferite eşaloane din armatele potenţiale a deveni adversare ale armatei române.

De remarcat că în lucrările întocmite şi prezentate de Secţia a

N-a au fost puse în evidenţă concluzii şi prevederi asupra evoluţiei evenimentelor internaţionale într-un mod foarte curajos, fără a se ţine seama de orientării6

politice ale conducerii statului român existente în anumite perioade, inclusiv

prevederi asupra declanşării celui de-al doilea război mondial şi 3

deznodământului acestuia. Indiferent de frământările politice interne ce *

avut loc în anumite etape în ţara noastră, Secţia a II-a Informaţii din Mar6

Stat Major şi-a păstrat verticalitatea şi a reuşit. să analizeze în mod obieşl

evenimentele şi evoluţia lor, dincolo de orice subiectivism politic, doved1

un grad ridicat de profesionalism.

Desigur că nu pot fi trecute cu vederea şi unele aspecte care as pot fi discutabile. Ne gândim în primul rând la faptul că la Marele

Major, deşi existau informaţii dintre cele mai clare privind intenţiile agrest vecinilor (URS S şi Ungaria) totuşi nu s-a fundamentat un studiu de oză privind consecinţele politicii de cedări teritoriale fără luptă.

O regulă nescrisă a unei instituţii de acest fel este continuitatea la mandă pentru a-i asigura coerenţa şi unitatea de concepţie, fără de care nu

C pot obţine rezultate benefice în planul eficienţei armei informaţiilor. Or, se

e că şi din acest punct de vedere instituţia a avut de suferit. Astfel, din şi până la începutul lui septembrie 1940, la conducerea Secţiei a II-a

M-St. M. s-au succedat opt ofiţeri în gradul de colonel: Constantin cu (1919 – 1920), Dumitru Palada (1921 – 1923), Lazăr Rădulescu

(1924), Alexandru Glatz (1925 – 1928 şi 1932 – 1935), Simion Florescu (1929

1931), Aurel Moldoveanu (1936 – 1938) şi Ilie Creţulescu (1939 – 1940).

Serviciul Secret de Informaţii al Armatei române. După

1920 Serviciul de Siguranţă al Dobrogei a rămas în structura Ministerului de

Interne, iar Mihail Moruzov a fost schimbat de la conducere, intentându-i-se chiar un proces pentru deturnare de fonduri, în cele din urmă, acuzaţiile nu au putut fi dovedite. Până în 1922 Serviciul a funcţionat cu rezultate sub aşteptări, fiind condus – ca delegat – de un anume I. Petrescu. În anul 1924

Serviciul a fost trecut la Marele Stat Major, sub denumirea de Serviciul

Secret de Informaţii al Armatei române, fiind totodată reorganizat, în special pe linie contrainformativă. Cu toate acestea nu s-au obţinut rezultatele scontate, întrucât lipseau cadrele de specialitate. Gheorghe Cristescu (fratele lui Eugen Cristescu), unul dintre cei mai vechi funcţionari ai SSI, preciza în memoriile sale că „CSAT presa prea mult asupra problemei dezvoltării

Serviciului Secret, ţinând această problemă mereu pe ordinea de zi a

Şedinţelor”.

Ceea ce a grăbit restructurarea Serviciului Secret a fost activitatea informativă foarte intensă şi penetrările uneori cu grad sporit de

Periculozitate pe care le realizaseră serviciile similare străine în rândurile arfflatei române, precum şi sustragerile de documente secrete. Dovada cea

„Tei concludentă o constituie cazul de spionaj Kovacs Zoltan şi Cuceapski.

ei doi agenţi maghiari fuseseră arestaţi din întâmplare de organele de

Ş’guranţă româneşti. La ancheta efectuată s-a constat că, începând cu anul

19, timp de 5 ani, cei doi desfăşuraseră o intensă activitate informativă în

Ol» înia, cu treceri clandestine peste frontieră. Dar lucrul cel mai grav.

şi seră să sustragă şi să copieze o serie de documente ale Regimentului 85

fanterie; broşuri confidenţiale de la Comandamentul 6 teritorial; acte

«ţâre aparţinând garnizoanei Bacău şi Braşov; hărţi şi documente de la

Oecfe cartografică a Institutului Geografic al Armatei; acte din birourile de anizare-mobilizare din cancelaria unui colonel; acte şi planuri relative la q P°zitele de muniţii şi regimentele de tancuri; acte şi documente aparţinând

Osiilor de recrutare Oradea-Mare şi Cluj; documente ale Diviziei 17

semnate de generalul-colonel Denghel şi locotenentul Bardaş, între unele originale.

se

Foarte posibil ca reorganizarea Serviciului Secret să fi determinată şi de situaţia internă şi internaţională a momentului, în i aproape jumătate din teritoriul ţării se afla sub stare de asediu, situaţie ce datora ştirilor alarmante care veneau de pe cele trei fronturi.

O contribuţie importantă la întărirea Serviciului Secret şi-a adus.

Secţia a II-a din Marele Stat Major, în lucrarea sa memorialistică, Eugen

Cristescu menţionează acest aspect în felul următor: „Marele Stat Major s-a hotărât în cursul anului 1924 să înfiinţeze un serviciu civil de informaţi;

(Serviciul Secret), după modelul Serviciului francez, ataşat la Secţia a II. a ca organ auxiliar al acestuia. Pentru aceasta, M.St.M. s-a oprit asupra unui ofiţer de siguranţă, Mihai Moruzov. Începuturile au fost destul de dificile”.

La jumătatea anului 1924, CSAT s-a hotărât să-l numească pe

Mihail Moruzov în fruntea Serviciului Secret, încredinţându-i, totodată, sarcina de a se ocupa de reorganizarea lui pe baze moderne. Moruzov era recomandat de ofiţerii Marelui Stat Major ca „un element capabil în materie”, bun cunoscător al limbii ruse şi cu relaţii pe spaţiul frontierei de răsărit, acolo unde începuse să se ivească probleme de apărare şi siguranţă naţională. Numirea a fost contestată de inspectorul general de siguranţă al

Dobrogei – un anume Ştefu, rudă cu Romulus Voinescu. De aici s-a produs un scandal, ajungându-se la o situaţie inadmisibilă, în care regele Ferdinanda intervenit personal, ca preşedinte al CSAT pentru aplanarea conflictului.

Gheorghe Cristescu – un vechi lucrător SSI – spune că în faţa regelui.

Moruzov s-ar fi împăcat cu Romulus Voinescu, „o împăcare ce nu era decât formală”. Rivalitatea s-a stins abia în 1927 odată cu decesul lui Romulus

„Voinescu.

Serviciul Secret a fost deci organizat ca o structură civilă, o veritabilă agentură secretă, perfect acoperită, ataşată la Marele Stat Major, ce-i încredinţa de regulă următoarele misiuni cu caracter informativ: studiul ofensiv şi defensiv al zonelor din raza de competenţă; semnalarea imediată a oricăror mişcări de trupe sau agenţi în regiunile respective; sesizarea oricare.

acţiuni din partea potenţialilor inamici care puteau aduce prejudic”.

sistemului defensiv de apărare.

Despre activitatea Serviciului Secret, de la înfiinţare şi până.

Începutul anilor ’30, se cunosc prea puţine lucruri datorită faptului că arf» v a fost distrusă complet în urma bombardamentelor din august 1944 din z°

Turnu-Severin, unde fusese dislocată.

Un moment important în activitatea Serviciului Secret de Inforfl13

al Armatei române îl constituie data de 20 aprilie 1934 când a in3

vigoare primul regulament ce-i fixa cadrul instituţional şi princip1

atribuţii.

În articolul l, Regulamentul din 20 aprilie 1934 preciza că Serviciul constituie organul tehnic al Serviciului de informaţii al armatei, iar ui următor îi stabilea ca principală misiune „procurarea de informaţii şi externe) cu caracter general pentru Ministerul Apărării Naţionale, în timp de război, cât şi în timp de pace”. Spre deosebire de perioada

p20 – 1933, când Serviciul Secret fusese subordonat direct Marelui Stat j-ajor al armatei române, Regulamentul din 20 aprilie subordona activitatea

Cestui serviciu Ministerului Apărării Naţionale. „Fără aprobarea prealabilă a

sterului Apărării Naţionale, menţiona art. 3, acest serviciu nu poate

Deprinde nicio acţiune cerută de alte servicii depinzând de alte departamente”.

Acest lucru nu a împiedicat asigurarea unei colaborări cât mai strânse între Serviciul Secret şi Marele Stat Major. Astfel, pentru promovarea unui flux informativ necesar Biroului Operaţii, Serviciul Secret trebuia să asigure Marele Stat Major cu informaţii „după nevoile operative... atât în timp se pare, cât şi în timp de război”. Aparatul tehnic al Serviciului era dator „să execute orice ordine primite referitoare la procurarea materialului informativ cu caracter militar”.

Tot prin Regulamentul din 20 aprilie 1934, Serviciului Secret i se acordau drepturi largi în domeniul organizării structurilor informative proprii şi în încadrarea cu personal civil sau militar. Articolul 5 din Regulament stipula că „Serviciul Secret are în sarcina sa recrutarea şi formarea elementelor capabile să execute misiuni informative (interne şi externe)

conform cerinţelor”, şi că „face propuneri pentru numirea personalului bugetar oficial şi numeşte direct personalul acoperit”. Articolul 6 prevedea că

«personalul descoperit va fi numit prin decizie ministerială, iar personalul acoperit se va numi şi înlocui prin decizia şefului Serviciului Secret”.

Una dintre cele mai importante prevederi ale noului regulament era stipulată la art. 8: „Şeful Serviciului Secret exercită întreaga autoritate asupra

Personalului ce-i aparţine, atât din punct de vedere profesional cât şi disciplinar, având deplină libertate atât în alegerea personalului, având ca formă aptitudini profesionale, cât şi a metodelor întrebuinţate pentru

deplinirea misiunilor ce li se încredinţează, pe răspunderea sa, fără să

gajeze în cazuri de prăbuşiri inerente – Ministerul sau Statul în

%neral. În cazuri de asemenea prăbuşiri Serviciul Secret va fi considerat ca o şnizaţie autonomă”.

După cum se poate constata, Regulamentul acorda şefului e Viciului Secret o totală libertate asupra actului de comandă, fapt pentru

e i se cerea să-şi asume întreaga responsabilitate în situaţia unor
Accese. Prin aceasta se proteja Serviciul în ansamblul său şi se preveneau
tualele complicaţii diplomatice sau politico-militare în defavoarea
«eselor statului român. Obligativitatea pentru Serviciul Secret de a cuona ca organizaţie autonomă în cazul unor prăbuşiri dezvăluie şi o concepţie strategică de valoare. Textul Regulamentului din aprilie io „aşa cum este formulat – se referea desigur la prăbuşirea unor r informative, deconspirarea unor agenţi sau insuccesul unor informative speciale. Considerăm însă că el putea fi la fel de bine ope]
şi în ipoteza în care într-o conjunctură politico-militară defavorabilă o teritoriului ţării devenea obiect al agresiunii armate din partea unei D
străine. Ne gândim la faptul că ofiţerii Marelui Stat Major, inclusiv M?
Moruzov – care a participat şi el la elaborarea Regulamentului – să fi *”.
În vedere experienţa din primul război mondial, îndeosebi evenimente!”
toamna anului 1916 când o mare parte din teritoriul ţării fusese ocupat 7
armate inamice, iar retragerea autorităţilor româneşti şi a armatei în Mold s-a făcut fără să se lase o structură informativă secretă dinainte presat?
Într-o astfel de ipoteză (prăbuşirea inerentă) Serviciului Secret i so w”.
Încredinţa misiunea de excepţională importanţă strategică, de a acţiona
structură de rezistentă pe teritoriul vremelnic ocupat.
Pentru realizarea unor astfel de misiuni delicate trebuiau organizate încă din timp de pace, acele structuri informative şi contrainformative centrale şi teritoriale în zonele din apropierea frontierelor sau în regiunile ce puteau intra vremelnic sub ocupaţia unor armate agresoare. Practic întreaga l St™2316 a Serviciului Secret efectuată în baza Regulamentului din aprilie
1934 a fost subordonată realizării acestui obiectiv strategic în

domeniul inforiaţiilor.

Aşa se face că noua organizare a Serviciului Secret s-a realizat după o coi tepţie modernă, avându-se în vedere tot ceea ce era mai nou în domeniu şi pl plan internaţional. S-au studiat documente privind organizarea

Înţelegence Service-ului britanic, 2-eme Bureau-ului francez şi a FBI-ului american. Nu s-a omis nici studiul organizării serviciilor de informaţii ale armat; lor din ţările vecine, cum ar fi: serviciile de informaţii bulgare, iugoslave, ungare, poloneze şi cehoslovace. După cum mărturisea Gheorghe

Cristscu „s-a reţinut de la fiecare ceea ce se credea că este aplicabil şi în strategia de apărare, sub aspect informativ, a statului român”.

Regulamentul din aprilie 1934 constituie cadrul legal în baza căruia

Serviciul Secret a funcţionat până la începutul anului 1938, când au intrat în vigoare alte acte normative ce urmăreau adaptarea la noul regim politic,»

cărui instaurare fusese susţinută şi prefigurată, de o analiză întocmită *

Mihaul Moruzov şi aprobată de factorii de conducere din armată.

Prin Ordinul nr. 668 din l ianuarie 1938 al ministrului Apăr-l

Naţionale – general Ion Antonescu –, Serviciul Secret a fost trecut ti subordinea Marelui Stat Major al armatei, iar prin Decizia Ministerială nr-2

200 din 29 martie 1938 se proceda la o nouă organizare a acestui se:

Ultimul document cuprindea două capitole şi 19 articole şi aducea îmbunătăţiri faţă de Regulamentul din 20 aprilie 1934.

Îi primele două articole precizau misiunea Serviciului Secret „de a

a informaţii secrete cu caracter general şi militar”, „astfel ca el să

— Corespunde în timp de război nevoilor operative ale armatei”.

hliflierea es-e deosebit de importantă întrucât ne dezvăluie concepţia

Sualului Ion Antonescu în orientarea activităţii Serviciului Secret spre

„E! 1 \ informative cu relevanţă exclusivă pentru nevoile oştirii, barându-i orice tendinţă de a se amesteca în jocurile politice sau a se subordona interese ale camarilei Palatului regal. Nu excludem ca acest aspect să fii una din cauzele pentru care generalul Ion Antonescu a intrat în

Jjvgraţia regelui Carol al II-lea, ceea ce a dus la înlocuirea sa, la 30 aprilie

1938, din funcţia de ministru al Apărării Naţionale. Datorită unui zel excesiv manifestat faţă de Palat, Mihail Moruzov s-a amestecat în viaţa intimă aeneralului Ion Antonescu, întocmindu-i un dosar compromiţător, fapt ce a contribuit la o ruptură definitivă între aceste două personalităţi, cu urmări tragice pentru Moruzov în noiembrie 1940. Se pare însă că la această ruptură a contribuit deopotrivă şi generalul Ion Antonescu care, după cum ne informează istoricul Larry Watts, strânsese „de un deceniu dovezi despre delictele" şefului Serviciului Secret.

Dar modernitatea concepţiei Deciziei Ministeriale din 29 martie

1938 mai rezultă şi din art. 3: „În instrucţiunile ce se vor da de Marele Stat

Major se va preciza legătura ce trebuie să fie între acţiunea Serviciului Secret şi a celorlalte organe similare, pendinte de alte Departamente". Cu alte cuvinte, se prefigura existenţa a ceea ce teoreticienii de astăzi numesc

„Comunitatea informativă a statului", formată din mai multe structuri departamentale, specializate fiecare pe un anumit domeniu, dar obligate să coopereze pe bază de prevederi regulamentare la supravegherea sistemului naţional de apărare. Deci cooperarea între Serviciul Secret, ca parte componentă a comunităţii informative a statului, cu celelalte organisme similare, care în epocă erau: Biroul II al Marelui Stat Major, Corpul

Detectivilor din Siguranţă şi Serviciul de informaţii al Jandarmeriei, nu putea

„Lăsată la voia întâmplării.

Limitarea strictă a competenţelor Serviciului Secret era prevăzută şi e art. 4, prin care activitatea acestuia urma să fie reglementată „doar prin strucţiunile ce se vor da de către Marele Stat

Major General al Armatei”.
În ceea ce priveşte încadrarea, art. 9 prevedea două categorii de sonal: descoperit (bugetar sau diurnist) ce era numit de Marele Stat Major
Propunerea şefului Serviciului; acoperit şi încadrat prin acte secrete de serviciului.
manipularea fondurilor informative nu era lăsată la voia
Prevederile art. 7 – 13 ale Deciziei ministeriale din martie 1938
cei Otistrează fără putinţă de tăgadă existenţa unui cadru normativ, chiar în
ai mici amănunte, în domeniul competenţelor, responsabilităţilor şi
Ităţilor de cheltuire a fondurilor ce reveneau şefului Serviciului Secret.
140
La 9 octombrie 1939, intra în vigoare – odată cu publicare
Monitorul Oficial – Decretul Lege pentru organizarea şi function
Ministerului Apărării Naţionale ce înlocuia Legea din aprilie 1933 t
Capitolul II, cu titlul „Organe auxiliare la dispoziţia Ministerului Apw.
Naţionale”, art. 3 preciza că printre alte atribuţii, Cabinetului ministrul!
revenea şi aceea de a face legătura cu „Serviciul Special de Informaţii (Pe”.
prima oară când i se schimba denumirea – n.n.), executând toate lucră/i impuse de o bună orientare informativă a ministrului şi subsecretarului f stat al Ministerului Apărării Naţionale”. Articolul 4 preciza că SSI este i/
corp de specialitate, subordonat direct Ministerului Apărării Naţionale, şeful Serviciului obţine gradul de director general. Chiar dacă prin Legea d'
9 octombrie 1939, instituţia apărea sub numele de Serviciul Special d”.
Informaţii (SSI), în documentele elaborate de Moruzov continuă să fii.
denumit cu vechea titulatură de Serviciu Secret. Oricum, până ia reorganizarea din noiembrie 1940, Serviciul va rămâne subordonat

direct ministrului Apărării Naţionale.

Prezentarea, chiar şi succintă, a principalelor prevederi regulamentare din perioada 1934 – 1939, demonstrează cât se poate de limpede, preocuparea majoră a factorilor de decizie politică şi militară din România în perfecţionarea şi adaptarea permanentă a activităţii Serviciului Secret la dinamica factorilor de risc. În egală măsură transpare necesitatea orientării lui spre obiectivele operative ale organismului militar şi eforturile pentru rezolvarea uneia din marile contradicţii pe care o reclamă activitatea oricărui serviciu secret. Pe de o parte, pentru eficienţa activităţii informative, era nevoie de o perfectă conspirativitate, iar pe de altă parte, spre a-l feri de abuzuri şi ilegalităţi, trebuia pus sub un control strict. Este de altfel o contradicţie care nici în vremurile de azi nu a fost încă rezolvată în condiţii optime, întrucât pentru păstrarea conspirativităţii nu se supun controlului acţiunile informativ-operative în derulare, ci doar rezultatele lor.

Biroul de Informaţii Permanent al Micii înţelegeri p „1

studiul documentelor arhivistice rezultă un aspect extrem de interesant şid actualitate. Este vorba despre ceea de teoreticienii numesc astăzi intelligeneje

ui interagenţie, adică cooperarea dintre structurile specializate, din mai mul state, în probleme de interes comun.

Încă din primii ani postbelici, autorităţile politico-diplomatic6

militare româneşti au fost interesate în cel mai înalt grad de luarea Ţ &

măsuri prin care să consolideze suveranitatea, independenţa şi integr.

starului român, recunoscute prin tratate de pace. Eforturile s-au îndreptat

Întâi spre realizarea unui sistem de alianţe militare defensive cu ţările preocupate a-şi apăra interesele naţionale printr-o acţiune coordonată, luat fiinţă, între anii 1921 – 1922, Mica înţelegere, alianţă regională dei care, prin obiectivele şi caracterul ei, a constituit aproape timp de ejjji un factor stabilizator, de apărare a păcii şi securităţii în centrul şi sud-Europei. Alianţa celor trei ţări (România, Cehoslovacia şi Iugoslavia)

ygdea ajutor reciproc în cazul unui atac neprovocat săvârşit de Ungaria

tjotriva uneia dintre ele, sau în cazul în care frontierele stabilite prin

țațele de la Trianon (4 iunie 1920 cu Ungaria) și Neuilly-sur-Seine (27

jgjjibrie 1920 cu Bulgaria) ar fi fost puse în primejdie. Pentru apărarea ajiițelor de răsărit (cu URSS), România și Polonia au semnat la 3 martie f a2 1 o Convenție Militară care prevedea acordarea de sprijin militar reciproc

j puțin 14 divizii infanterie și cavalerie), în cazul în care una dintre ele ar

Uost atacată de URSS.

Biroul de Informații al Micii înțelegeri fusese prevăzut încă din momentul semnării Convenției Militare, dar constituirea și intrarea în atribuții au fost realizate abia în 1925, ca urmare a acutizării factorilor de risc interni și externi, asupra cărora ne-am referit la locul potrivit. După cum rezultă dintr-un document semnat de Gheorghe Tătărescu – care luase parte la constituirea acestei structuri informative –, „Biroul de Informații al Micii înțelegeri avea ca misiune specială de a urmări și descoperi organizațiile teroriste și activitatea lor”; avea o organizare specială, dar funcționarea sa unitară era „asigurată prin întâlniri periodice și acoperite ale celor trei șefi ai

Siguranței Generale din țările Micii înțelegeri”; ca durată, a funcționat atâta timp cât au avut valabilitate și convențiile militare ale Micii înțelegeri. Prin urmare, putem reține că Biroul de Informații al Micii înțelegeri a fost prima structură instituționalizată în țara noastră cu rol informativ în combaterea terorismului.

l

DIN ACTIVITATEA STRUCTURILOR SPECIALIZATA

ALE MINISTERULUI DE INTERNE

Doctorul Constantin Argetoianu ne-a lăsat în voluminoasa sa n emorialistică un interesant portret al personalității lui Romulus d rectorul general al Siguranței, până în 1927. „Printre cei care au apturi de mine împotriva comunismului, Romulus Voinescu merită o citați, s lecială, după cum o merită de altminteri în lungul șir al șefilor Siguranței noastre. Acest om avea vocația meseriei sale pentru care nutrea o adevărat

pasiune. Citise tot ce se putea citi asupra poliției și polițiștilor, cunoștea pe de r >st organizarea tuturor serviciilor de siguranță;

adunase o colecţie îi ipresionantă de instrumente şi de obiecte poliţieneşti şi se uita cu evlavie la o pereche de cătuşe. Pe dinafară ca şi pe dinăuntru, acest poliţist pasionat, e iruia s-a datorat descoperirea şi prinderea lui Goldstein ca şi a atâtor altor e iminali, n-avea nimic sinistru şi nu se înfăţişa cu o mutră de Torquemada

— Dimpotrivă ca cel mai simpatic, ca cel mai elegant, ca cel mai spilcuit g sntleman. Înalt, zvelt, cu o faţă rumenă de copil la ţâţă, râdea vecinic din t ţi dinţii şi-şi aducea părul alb, des şi ondulat, de o parte şi de alta a unei e irări impecabile. Aşa cum se prezenta, semăna mai mult a actor îmbătrânit d scât ca poliţist. Şi de fapt avea şi un comportament rezervat teatrului în sifletul său «c'etoit son violon d'Ingres»; scria piese proaste şi se vaită de îi succesul lor – dar niciun insucces nu-l descuraja. Urmărea triumful pe senă cu aceeaşi tenacitate cu care se lua pe urmele unui ucigaş sau a unui terorist – dar în ce priveşte scena a rămas până la sfârşit un urmăritor

4 sfericit... Mulţi l-au socotit lipsit de caracter şi totuşi n-a fost aşa; pentru că îi a vrut să se înfeudeze unei anumite politici, şi-a pierdut locul şi a murit de i mă rea [în anul 1927 – «. «.] după mazilirea lui".

II Iată şi câteva din acţiunile mai importante ale structurilor specializate din Ministerul de Interne în perioada interbelică.

Iji

Arestarea teroriştilor implicaţi în atentatul de la Senat, «j ziua de 8 decembrie 1920, la ora 14, 45, în momentul în care generalu

Constantin Coandă, preşedintele Senatului se pregătea să deschidă Ş6.O

s-a produs o explozie puternică. Sala Senatului prezenta imediat imagin1

coşmar: bănci şi scaune sfărâmate, fum şi praf, vaiete şi strigăte de dure imitrie Greceanu, ministrul Justiţiei, zăcea într-un lac de sânge cioarele băncii ministeriale; generalul Constantin Coandă era căzut e intrada prezidenţială, cu mai multe răni; în stânga tribunei zăcea

(iorogariu cu un braţ zdrobit, iar alături de el episcopul Nifon rănit la Peiv!

I nit era şi secretarul Senatului, Virgil Budescu; lângă balusa

Agrafelor zăcea rănit senatorul Spira Gheorghiu, iar lângă tribuna storilor se afla un alt rănit: Barbu Cernea". Toţi cei răniţi au

fost imediat

Oacuaţi în sainternaţi la Spitalul Colţea.

1 „Atentatul de la Senat", din 8 decembrie 1920 a fost o acţiune oristă pusă la cale şi realizată de agenţii cekişti Max Goldstein, Saul Osias n Liechtblau. În identificarea acestora, un rol important l-au avut

Inspectoratului General de Siguranţă din Chişinău. S-a reuşit astfel, unei vaste reţele de spionaj şi terorism controlată de la

Roşcova, via Odessa, cu ramificaţii atât în Basarabia cât şi în regiunile fostului Regat. Prin capturarea şi anchetarea agenţilor bolşevici, opinia publică din România a aflat cu stupoare despre adevărata faţă a comuniştilor maihişti, care îşi bazau principalele „activităţi revoluţionare" pe spionaj şi terorism. Se adevereşte astfel că Mişcarea comunistă a intrat în istoria naţională cu steagul roşu al bolşevismului într-o mână şi cu bomba teroristă în cealaltă.

Din dosarul instrumentat de anchetatorii Siguranţei, cât şi din presa timpului aflăm numeroase amănunte interesante despre atentat şi principalii autori.

Cei trei atentatori, Max Goldstein, Saul Osias şi Leon Liechtblau au fabricat bomba şi au dus-o în sala Senatului. Pentru îndeplinirea acţiunii au fost ajutaţi de mai mulţi complici. Unul dintre ei s-a dovedit a fi Alexandru

Constantinescu, lider al grupării de extremă stânga din Partidul socialist.

Conform anchetei, el le procurase explozibilul necesar în producerea bombei artizanale. Acesta evadase de la Jilava cu câteva zile înainte de atentat.

Atentatul de la Senat s-a soldat cu trei victime: Dimitrie Radu – Episcop de

Oradea Mare, Dimitrie Grecianu – ministrul Lucrărilor publice şi ad-interim k Justiţie – şi senatorul Spirea Gheorghiu – preşedintele Sfatului

Negustorilor. Au fost şi 14 răniţi, printre care şi generalul Coandă.

Preşedintele Senatului. Max Goldstein, principalul autor al atentatului, fugise

Bulgaria imediat după comiterea faptei. A fost prins abia în noiembrie

21, pe când încerca să reintre în ţară pe la Rusciuk, încărcat cu

I de explozibil. Procesul care a urmat a fost lung şi răsunător.

Max Golstein era un terorist fanatic, adept al lui Bakunin, care

Ideile anarhiste, potrivit cărora „doar prin lichidarea vârfurilor clasei e – aţe, societatea burgheză se va prăbuşi, iar în locul ei se va putea

Ostrui o lume nouă, fără exploatare şi asuprire”. Ca orice individ de o fQ, cinenea factură, Max Goldstein desfăşura activităţi nemărţurisibile.

°sind diferite nume conspirative, precum: „Stejarul”, „Coca”, „Serghie”.

hari”, „Abramovici”, „Sami Beliński” etc. Mai era poreclit şi „omul eu îi… la „sau „omul cu cangea” din cauza faptului că îşi pierduse mâna dreaptă

D ce manevra materiale explozive, în locul braţului purta o proteză din

care avea la capăt, în loc de degete, un cârlig. Se lăuda, însă, că poate e cu o mână „mai mult decât oricine altcineva cu două”. Deşi avea doar i i3 de ani, era recidivist, întrucât fusese condamnat la 10 ani închis uentru crime împotriva siguranţei Statului, în februarie 1920 reuşis°

rodeze şi apoi să plece din ţară. A trecut fraudulos frontiera pe la Cărui**

Timişoara, de unde şi-a continuat voiajul prin Serbia, Sofia, Varna Odfe? %

Înde a ajuns la l mai 1920. La Odessa a luat legătura cu grupările teror

olşevice, de la care a primit suma de 12.000 lei pentru a organiza şi rea?

serie de atentate pe teritoriul României.**

De menţionat că la Moscova se afla centrul de spionaj şi terori

ondus de un anume Jujnii, afiliat Partidului Comunist bolşevic. Acest cent!?

Ivea filiale în mai multe centre mari. Unul dintre ele se afla la Odessa’s k

onducerea lui Grinştein, unde Max Goldstein îndeplinea funcţia de „tehnic»

ridică instructor pentru actele de terorism. Toate actele de

terorism săvârşi.

Îe teritoriul României la începunul anilor ’20 (ca de exemplu: aruncarea”.

Ier a podului de cale ferată de lângă Căuşani, distrugerea unor depozit!

silitare, printre care şi cel din Iaşi, şi evident, atentatul de la Senat) au fost ipera organizaţiei de spionaj şi terorism conduse de Grinştein.

În octombrie 1920, Max Goldstein a revenit în Bucureşti, unde a

Jlănuit două acţiuni: un sabotaj eşuat pe linia ferată Ciocăneşti-Chitila şi unitentat cu bombă împotriva Simplonului, tren de lux care circula spre Chitila n declaraţia dată în faţa maiorului C. Cernat, comisar regal pe lângă

Consiliul de Război al corpului 2 Armată, şi a subcomisarului general Vintilă

onescu, Max Goldstein preciza: „Prin acest atentat vizam un răspuns la aptele guvernului, pentru a lovi în burghezimea ce se găsea în acel moment n Simplon. Nu ştiam că ministrul Argetoianu este în Simplon, dar a-şi fi voit ia fie, ca să-l fac să tremure”, într-adevăr, Constantin Argetoianu, la a cea vreme ministru al Afacerilor Interne, se afla în Simplon, într-un vagon special legat direct de locomotivă. Explozia provocată de atentator a distrus

Joar prima parte a vagonului, iar cabina ministrului se afla la capătul celălalt, rămânând intactă, aspect descris şi de Aegetoianu în lucrarea sa memorialistică.

Despre atentatul de la Senat, Max Goldstein recunoaşte în declaraţia ia: „Din moment ce împreună cu Loni şi Saul am preparat confecţionare3

unei maşini infernale, este evidevnt că Loni, dar mai ales Saul, ştiau ca°

asemenea maşină nu serveşte decât pentru a comite un atentat. (...) Loni mi-a adus relaţii, după indicaţiile mele, asupra intrărilor camerelor care aveau. s*

ne servească la introducerea noastră în sala de şedinţă a Senatului. Maşi

Infernală se compunea din cele două obuze (de provenienţă germană – „*:

fixate pe rundul cutiei cu şuruburi de alamă, din maşinăria

ceasornic-l

fixată în cutie la baza obuzelor şi din cele două brichete fixate cu sârmă la partea superioară a obuzelor, întregul dispozitiv era astfel aranjat ca l*, anumită oră, când ceasornicul trebuia să sune, trăgea o sârmă printr-o &

sârmă desfăşurată de cheia deşteptătorului şi, apăsând pe butoaobi brichetelor suprapuse, se producea flacăra, care se transmitea prin &

lori la ce e două detunătoare ale obuzelor şi astfel explozia era produsă.

tf-nfecţionarea acestei maşini s-a lucrat două-trei zile (...)”.

W Mai întâi, Max Goldstein a fost implicat în „procesul din Dealul

rii” Atentat comuniştilor care în mai 1921 votaseră pentru afilierea condiţionată a Partidului Socialist la Internaţionala a III-a Comunistă.

r munişții implicaţi în acest proces au cerut disjungerea de cauza lui Max

Olstein, pe motiv că ei duceau lupta pe teren politic şi respingeau casinatele. În cele din urmă, completul de judecată a acceptat disjungerea.

Pentru fapta sa, Max Goldstein a fost condamnat la închisoare pe iată şi încarcerat la închisoarea Doftana în condiţii de maximă securitate. A

decedat în octombrie 1925 după 60 de zile de grevă a foamei, pentru a obţine un regim de detenţie mai blând. Autorităţile l-au suspectat că pune la cale o nouă evadare, aşa că cererile nu i-au fost satisfăcute.

Siguranţa şi spectrul revoluţiei comuniste. Internaţionala a

III-a (Kominternul), organizaţie fondată de V.I. Lenin, în 1919, a reunit un corp de activişti, „revoluţionari de profesie”, devotaţi şi disciplinaţi, un fel de forţă de atac globală pentru dobândirea cuceririlor revoluţiei bolşevice. Ca fenomen istoric, în perioada interbelică şi în timpul celui de-al doilea război mondial – până în 1943 când a fost desfiinţată din ordinul lui I.V. Stalin – a dominat prin activitatea ei politică şi ideologică mişcarea muncitorească internaţională şi a fiecărei secţii afiliate, inclusiv a celei din România. Ea a reprezentat un puternic factor de risc pentru integritatea,

suveranitatea şi siguranţa naţională a satului român. Iată şi motivul pentru care organele

Ministerului de Interne, cu precădere Siguranţa, Poliţia şi Jandarmeria, au conceput şi realizat încă de la începutul anilor ’20 acţiuni de contracarare a

«virusului roşu”, adică a fenomenului revoluţionar comunist.

O primă acţiune a fost arestarea majorităţii militanţilor comunişti ustruiţi pe teritoriul sovietic. Sub conducerea ministrului de Interne.

Constantin Argetoianu, au fost arestaţi, în cursul zilei de 12 mai 1921 – sub

uzaţia de „atentat contra siguranţei statului” – delegaţii comunişti care

Cotaseră la Congres, cu o zi mai înainte, afilierea necondiţionată lanternaţionala a III-a. Au fost arestaţi 271 de militanţi comunişti, printre care

J aflau şi cinci deputaţi comunişti, fiind depuşi la închisorile Jilava şi

Văcăreşti.

La 23 ianuarie 1922, la Bucureşti, în sala Tribunalului Corpului 2

a început procesul comuniştilor, cunoscut şi sub numele de din Dealul Spirii”. Punându-se în dezacord cu realităţile sociale, şi naţionale din România, comuniştii români s-au situat pe o poziţie că intereselor de unitate naţional-statală. „Am ordonat arestarea acelora

s-au votat afilierea la Internaţionala a III-a – declara, la 24 mai 1922, dr.

e Setoianu, ministrul de Interne – pentru că am considerat aceasta ca un contra siguranţei statului [...]. Am hotărât ca pentru singurul acest motiv să arestez pe toţi cei care au votat afilierea fără să am nevoie de motive”. %

l De remarcat este însă abilitatea ministrului de Interne, care aprob! desfăşurarea lucrărilor Congresului de transformare a Partidului Socialist Partid Comunist, în scopul de a-i avea împreună şi în acelaşi timp pe „j militanţii comunişti din întreaga ţară şi cu intenţia disimulată de a-i aresta

masă. S-a dat astfel o lovitură noii organizaţii situate la extrema stângj111

vieţii politice româneşti. Neintuind planurile ascunse ale ministrului

Interne, comuniştii au căzut uşor în cusa întinsă. Orgnele de poliţie, şi jandarmerie au fost astfel scutite de mari eforturi şi de concentrarea importante efective în vederea arestării în teritoriu a majorităţii comuniştilor".

Din nefericire, organele Ministerului de Interne au fost implicate şi în suprimarea fizică a unor deţinuţi comunişti, folosind metoda clasica a

„Fugii de sub escortă". Următorul caz este revelator.

La 14 aprilie 1922 a fost împuşcat mortal comunistul Leonte

Filipescu, în momentul transferării la închisoarea Jilava. Executorii au fost plutonierul Bratu şi un soldat din Jandarmerie. Un glonte i-a pătruns victimei în inimă şi altul în creier, moartea fiind fulgerătoare. Explicaţia dată de prefectul Poliţiei Capitalei, cum că deţinutul a intenţionat să fugă de sub escortă şi să se ascundă în păduricea de lângă Jilava, este contestată de cercetările care s-au făcut ulterior, în primul rând, trebuie menţionat că

Leonte Filipescu urma să apară în ziua de 19 aprilie 1922 ca martor în procesul din Dealul Spirii. Considerat „element periculos" a fost ţinut în lanţuri tot timpul detenţiei la închisoarea militară. Când s-a pus problema transferului la Jilava, în loc să fie transportat cu camionul, aşa cum se obişnuia cu acest gen de deţinuşi, Leonte Filipescu a fost dus pe jos şi fără lanţuri la picioare, în al doilea rând, familiei nu i s-a permis să vadă cadavrul.

Corpul neînsufleţit a fost dus direct la groapă, fără să mai fie expus la capela

Cimitirului Ghencea, aşa cum promisese prefectul poliţiei. Un al treilea argument se referă la faptul că în apropiere de cantonul unde se arăta ca deţinutul încercase să fugă nu se afla nicio pădurice, ci doar o tufă. Până l*

Jilava era câmp deschis. De altfel, un cetăţean care venea de la Giurgiu l-a văzut în drum, cu bagajul lângă el, într-o baltă de sânge. Mai mult, IA momentul în care sicriul cu corpul neînsufleţit a fost coborât în groapă, soţia sa – într-un moment de disperare – a ridicat capacul, reuşind să zărească w mortului complet mutilată. Prin urmare, totul fusese o înscenare oribila pu la cale de autorităţile poliţieneşti. Sistemul nu era nou. Într-un fel asemănă s-e procedase şi cu alţi doi

comunişti, Max Wezler şi doctorul Aroneanu.

Aducând la cunoştinţa miniştrilor – întruniţi în şedinţă de Consi ţţentru a dezbate probleme în legătură cu procesul comuniştilor – că te decurge conform planului, Argetoianu a ţinut să sublinieze: „Pot să vă

Ilăcuta asigurare că s-a terminat cu comunismul în România”. Cu o astfel

Convingere, guvernul român a elaborat un decret de amnistie, semnat perdinând, la 4 iunie 1922, de prevederile căruia au beneficiat 213

practic, decretul a fost un act de clemenţă din partea autorităţilor român. S-a sperat prin această clemenţă că organizaţiile comuniste

Înţeleg6 la adevărata semnificaţie gestul guvernului român. Dar, aşa cum

„Yoluat evenimentele şi aşa cum atestă numeroase documente întocmite se au unele Siguranţei, în anii ce au urmat, atât guvernul român cât şi mai ales

Yiistrul de Interne, Argetoianu, se înşelau amarnic.

10 Deşi lipsite de aderenţi din partea populaţiei româneşti, organizaţiile muniste şi-au făcut simţită prezenţa prin acţiuni antinaţionale, sprijinite

C° de Internaţionala a III-a, în teritoriile vechiului Regat, în Transilvania mai ales, în Basarabia.

Din cauza metodelor agresive şi provocatoare ale Internaţionalei a

III-a, puternic infiltrată după 1924 – la ordinul lui Stalin, de agenţi GRU –, organele de siguranţă le-au acordat comuniştilor o atenţie sporită. Direcţia

Poliţiei şi Siguranţei Generale, prin serviciile sale specializate, a acţionat pentru a preîntâmpina „o lovitură revoluţionară în România”, mai ales că astfel de încercări nu au fost puţine.

Evenimentele din zilele de 12 – 18 septembrie 1924, despre care am amintit la locul potrivit, au constituit motivele pentru care „Vârful de lance”.

al Internaţionalei a III-a şi al Moscovei în România, aşa-zisul Partid

Comunist din România – în realitate o simplă filieră de spioni şi sabotori dirijaţi de serviciile secrete sovietice – a fost scos în afara legii

(Legea

Mârzescu) pe motiv că milita deschis contra unităţii statului român. Aceasta nu a însemnat şi renunţarea din partea conducerii PCdR la obiectivele politice antiromâneşti.

Într-un raport informativ din 1925, întocmit de un agent al

Siguranţei, sunt date informaţii extrem de importante despre structura de organizare şi mijloacele folosite de Internaţionala a III-a, a cărui activitate era subordonată, de fapt, Biroului Politic al Partidului Comunist (bolşevic).

jea al conducerii URSS. Asemănător era şi raportul întocmit, la 9

noiembrie 1926, de Eugen Cristescu – adjunct al directorului general al

guranţei – despre „mişcarea comunistă" din România, în cursul anilor

9 1 8 – 1 926, şi legăturile ei cu Internaţionala a III-a. Pe baza unui vast

Serial informativ, raportul arăta „toate descoperirile făcute în cursul evvf °r o în raridurile organizaţiilor de conspiraţie, spionaj şi teroare, jjnţiind acţiunea nefastă a Internaţionalei a III – a pe teritoriul românesc".

cumentul acorda o atenţie deosebită mişcării comuniste din Basarabia.

!" Ucât organizaţiile din acea provincie au un caracter revoluţionar şi un colorit organizaţiile din acea provincie au un caracter revoluţionar şi un sovietic mai pronunţat". Folosindu-se de date precise şi cifre st *

tev f-6 raPortul arăta „toate sforţările făcute de Soviete pentru îsiiufronarea Basarabiei şi tendinţa ca de aici să arunce flacăra revoluţiei

„Îitregiiţări".

Pentru a putea contracara pericolul comunist, în cadrul s-a constituit Brigada a III-a cu sarcina exclusivă de a se ocupa de „probi-6

muncitorească", în cadrul unităţilor teritoriale de poliţie şi în Prefect! /4

Poliţii II Capitalei s-au înfiinţat grupe, birouri şi servicii, cu perso

speci! ilizat pentru depistarea, arestarea, anchetarea şi percheziţiona „conul liştilor. După 1924, efectivele Brigăzii a III-a au

fost sporite. „Mârir *

persoi laiului la Brigadă – declara un fost comisar de Siguranţă – se dat Q5

faptului că efectivul cu care a fost înfiinţat nu putea face faţă situaţi

Întrut ăt mişcarea comunistă, chiar după dizolvare, nu a încetat”.

După scoaterea în afara legii a PCdR, Brigada a III-a a trecut l efectuarea unor masive arestări şi la organizarea împreună cu organele

Consiliului de Război a anchetării conducătorilor comunişti şi deferit;

Înstăritelor judiciare, între 1925 – 1927, Brigada a III-a, în colaborare cu birourile de profil din Galaţi şi din alte câteva centre muncitoreşti din ţară, a efectuat numeroase arestări în rândurile comuniştilor. Au fost arestaţi şi anchetaţi participanţii la Conferinţa Naţională a Tineretului Comunist, ţinută la Galaţi, în toamna anului 1925.

Perioada crizei economice (1929 – 1933), care a adus cu sine şi noi mişcări sociale protestatare, în care comuniştii primiseră dispoziţii să le activi, Siguranţa a luat noi măsuri de întărire şi restructurare a efectivelor de profil, în locul brigăzilor s-au înfiinţat echipe speciale, alcătuite dintr-un număr mai mare de agenţi proveniţi dintre poliţiştii care dăduseră dovezi de profesionalism în combaterea mişcării comuniste. A fost creată, de asemenea, o grupă specială cu misiunea de a-i fila pe cei despre care

Siguranţa avea bănuieli că ar face parte din organizaţiile comuniste. Această grupă a fost constituită din cadre care nu mai lucraseră în „problema comunistă”, şi deci, cel puţin teoretic, nu erau cunoscute de către cei urmăriţi. Li se impusese şi un program de lucru special: li se interzicea filorilor intrarea în sediile Siguranţei, iar pentru predarea rapoartelor şi jrimirea misiunilor foloseau un sediu conspirativ: de asemenea, conducerea siguranţei a interzis participarea agenţilor la anchetarea şi interoga*63

bmuniştilor arestaţi.

Dezvăluirea tehnicilor conspirative. Numeroase note, uletine de analiză şi rapoarte întocmite de organele Siguranţei’s

Documentele găsite în urma percheziţiilor, referitoare la activita

Internaţionalei a III-a pe teritoriul României, conţin şi informaţii v despre organizarea, metodele şi activitatea conspiţativă. Astfel de i corespund în mare parte cu dezvăluirile făcute, după război, de memorial1

comunişti care activaseră în ilegalitate. La fel de interesante su»

declaraţiile făcute de foştii comisari din Siguranţă care se ocupaseră problema comunistă, printre care Sava Dumitrescu, Taflaru şi Tănâsep

Coroborate, astfel de date şi informaţii ne dezvăluie faptul că PCdR a

R ai a şi a funcţionat după principiile şi normele serviciilor de informaţii

„OOtrainformaţii, ceea ce îndreptăţeşte interpretarea că ne aflăm practic în

$ miei agenturi în slujba Moscovei.

Structurile PCdR, începând cu Biroul Politic al Comitetului Central continuând cu Secretariatul CC, organele Uniunii Tineretului Comunist.

utoarul Roşu şi până la nivelul organizaţiilor judeţene şi locale, dispuneau t care fa parte de un „aparat tehnic”, căruia îi reveneau următoarele sarcini:

cigurarea caselor conspirative pentru şedinţe şi întâlniri operative;

jjninistrarea domiciliilor pentru activiştii ilegalizaţi, adică scoşi din

O (jucţie: menţinerea legăturii între organele de partid din ţară şi Centrala

Cofflinternului.

Un vechi comunist, care a activat în ilegalitate, îşi amintea: „Gazda punea la dispoziţie casa, fie pentru şedinţe, fie ca o locuinţă provizorie pentru ilegaliştii aflaţi în trecere prin Bucureşti. Li se spuseseră că va veni un tovarăşi care va rămâne câteva zile la dânşii. Oamenii erau obişnuiţi cu astfel de musafiri şi niciodată nu întrebau cine sunt şi de unde vin”. Casele în care urmau să se ţină şedinţele importante erau supravegheate cu discreţie de agenţii comunişti din aparatul tehnic. Misiunea lor era de a descoperi locurile în care erau plasaţi filorii Siguranţei, orele la care aceştia se schimbau, punctele slabe ale sistemului lor de supraveghere, în practica activităţii de

informaţii, o astfel de metodă se apropie de ceea ce se numeşte contrafilaj.

Acei comunişti care trebuiau să participe la şedinţe erau sprijiniţi din umbră de aparatul tehnic şi numai sub indicaţiile acestuia reuşeau să se strecoare în şi din casele sfiate sub supravegherea organelor de Siguranţă.

Deosebit de interesante sunt instrucţiunile conţinute în Regulile de bază ale conspiraţiei (1930), document găsit de organele Siguranţei, reguli ce recomandau activiştlor de partid, adică „revoluţionarilor de profesie", cum să acţioneze şi cum să se comporte la o întâlnire importantă, în primul rând, trebuia făcută o verificare foarte atentă ca nu cumva activistul să fie urmărit.

De asemenea, se recomanda ca „purtarea nervoasă, controlarea nedibace, atrage atenţia agenţilor [Siguranţei – n.n.] şi duce la aceleaşi rezultate jalnice lipsa de conspiraţie şi purtarea uşuratică". Pe stradă, li se recomanda să im comportament cât mai normal, de aşa natură încât să nu se osebească de trecătorii obişnuiţi, „nici prin purtare" şi nici „prin

Fiecare comunist era instruit să cunoască foarte bine curţile, şi cafenelele care aveau două ieşiri „pentru ca, în caz de

să se folosească de acestea şi să scape de agenţii Siguranţei". O altă

°mandare făcea referire la locurile de întâlnire, fiind preferate „locuinţele

Patrf Veneau u11601"! oameni necunoscuţi, fără a bate la ochi vecinilor, cafr r se p°lşe ete „ca ce exemplu la cazinouri, ateliere de croitorie, i „fetele medicale, birourile de avocatură, prăvăliile micilor patroni.

Eşle de cult etc.

1, 1 i

S'l j

Ca semne de recunoaştere se foloseau parolele care, conf?

regulilor de bază ale conspiraţiei, „nu trebuie să se evidenţieze prin art

mister, pentru ca să nu se atragă atenţia în caz de neînţelegere". l în situaţiile în care activistul de partid sesiza că este urmărit $

Siguranţă i se recomandau câteva măsuri preventive: să nu ţină asupra se documente compromiţătoare; să-şi schimbe cât mai urgent

locul de dorm;

Regulile conspiraţiei interziceau comuniştilor să comunice prin pOşt*”.

telegraf sau telefon informaţii sau adrese, sub motiv că „în toate ţâjjj capitaliste se practică fotografierea şi citirea scrisorilor şi telegrameU.

precum şi tragerea cu urechea la telefoane”. Astfel de metode reprezentau îi concepţia comuniştilor „cele mai importante izvoare de descoperire”.

activităţii conspirative.

Fiecare acţiune a comuniştilor prin care se viza transmiterea şi primirea mesajelor ori a instrucţiunilor era pregătită în cele mai mici amănunte, ceea ce denotă o bună pregătire informativă şi contrainformativă.

Agenţii comunişti din „aparatul tehnic” erau selecţionaţi după serioase verificări, de către specialiştii Cominternului, dintre oamenii hotărâţi, inventivi, cu o bună disciplină a conspirativităţii şi, evident, dintre cei care nu erau cunoscuţi de către organele de Poliţie, Siguranţă ori de Serviciul

Secret. Memorialiştii comunişti care au activat în ilegalitate mărturiseau:

„Conspirativitatea desăvârşită era o cerinţă obligatorie a muncii de partid în acea vreme. Cea mai mică abatere de la regulile ei putea atrage după sine urmări foarte grave. Aceasta cerea nu numai o vigilenţă deosebită, ci multă ingeniozitate în alegerea unor soluţii cât mai eficiente şi cât mai sigure”.

Documentele Siguranţei fac referiri la o serie de metode ingenioase folosite de comunişti în transmiterea mesajelor şi a instrucţiunilor.

Comuniştii foloseau piese de şah, care în interior aveau un orificiu ermetic închis, unde se introduceau materialele informative cifrate scrise pe foiţă de ţigară. Tot ca sistem de legătură se foloseau valizele şi servietele cu pereţi dubli. Materialul informativ a fost descoperit, în câteva cazuri, ascuns într-o piesă de mobilier. Siguranţa a identificat numeroase broşuri tipărite cu titlu”.

pe copertă care nu aveau nimic în comun cu conţinutul lor. Iată câteva exemple de astfel de broşuri folosite ca un ingenios sistem legendat d.

propagandă: Vasile Conta, încercări de metafizică – în conţinut, Rezolut1”.

Plenarei CC al PCR9, din iulie 1933; Veronica Micle, muza lui Eminescu

În interior se afla Raportul lui W. Pieck la Congresul VII al Internaţional1

Comuniste; Amintiri din războiul de întregire a neamului – în interior, în toţi soldaţii şi marinarii, muncitori îmbrăcaţi în haine militare, r”.

editat de PCdR; I.C. Flavian, Din tainele radiofoniei – în interior, pace, pâine, pământ şi libertate. Hotărârea Plenarei a V-a a CC al PCR.

9 Corect ar fi fost sigrla PCdR.

1936, C. Argetoianu, Lupta contra speculei – în interior, Război şi le, 1938.

De multe ori comuniştii cu funcţii în conducerea partidului plecau hotare pentru a participa la diferite întruniri organizate de faţionala a III-a. Pentru a nu fi urmărite de Siguranţă, astfel de persoane

„Iseau trecerile clandestine peste frontieră, în punctele de trecere, cum erau f”, de la Satu Mare şi Sighet, funcţionau aparatcikii (tehnicii „partidului”).

f era fiecărui punct de trecere clandestină, se aflau câte doi „tehnici”, care afiizau întâlnirile conspirative şi stabileau locuinţele pentru găzduirea lor ce urmau să treacă frontiera. Gazdele recrutau călăuze, pe care le e doar cei din „aparatul tehnic”. Pentru recunoaştere se foloseau arole şi se stabileau întâlniri de rezervă.

„Din alte documente rezultă că membrii de frunte ai organizaţiilor comuniste din România se bucurau de întregul sprijin al Partidului Comunist din Cehoslovacia, întrucât acesta activa în legalitate. Foarte practic s-a dovedit sistemul de legătură impersonală pentru informarea reciprocă a conducerii celor două partide comuniste. Memorialiştii Nicolae (Miklós)

Golberger, care pentru o scurtă perioadă, în 1940, a fost secretar general al

PCdR şi un om versat în activitatea conspirativă, a dezvăluit câteva aspecte interesante: „În ţară, noi foloseam mica publicitate în paginile ziarului

«Universul», pe baza unui cod cifrat. «Universul» sosea regulat

la Praga.

Tovarăşii de acolo luau cunoştinţă şi ne răspundeau imediat la rubrica micii publicităţi din «Prager Tageblat», care şi el sosea regulat la Bucureşti".

Alţi memorialişti din rândul comuniştilor ilegalişti şi-au mai amintit ca „tehnicii partidului aveau legături şi surse (informatori) bine plasate în redacţiile unor ziare de mare tiraj, la birourile de avocatură, în organele de

Siguranţă, în rândurile personalului administrativ de la închisori, la

Tribunalele Militare şi chiar la Consiliul de Război".

Documentele de analiză întocmite de Siguranţă consemnau cu realism următorul aspect: „Totul în această mişcare [comunistă – n.n.]

„Ilează ca o maşină bine montată. Fiecare agitator principal are pe lângă el

În tovarăş sau doi, la fel iniţiaţi, care îl înlocuiesc imediat ce dispare, în locul

Organizaţiilor prăbuşite răsar ca din pământ altele noi, cu alte elemente, tot fi de bine iniţiate şi maşina rulează. Pentru reuşita acţiunilor lor se t aptează mediului, iar tactica lor de luptă variază după împrejurimi, după

Sumile unde se aplică şi categoriile sociale cărora se exercită".

Agenţii comunişti, cadrele de partid şi mai ales personalul din

„Paratul tehnic" erau bine instruiţi pentru situaţiile în care se întâmpla – şi fost puţine cazuri de acest fel – să fie arestaţi şi anchetaţi de organele

Sub acest aspect, interesante sunt afirmaţiile unui agent al

ei despre disculplina şi pregătirea contrainformativă a comuniştilor:

Şi n Discreţi, solitari şi disciplinaţi. Cel arestat trece peste grija de soarta sa

Peste suferinţele-i proprii, primul său gând fiind să prevină pe tovarăşii din afară [...]. Dacă se servesc de nume conspirative, cunosc pe biografia falsă, prepară dinainte răspunsurile la chestiunile ce li să nu numai după ce trece un timp, în care ei socotesc că orice partea autorităţilor rămân zadarnice, încep a face unele declaraţii şi insuficiente, cu scopul de a deruta cercetările".

Iată câteva coordonate suficiente pentru a formula concluzia e*

perioada interbelică, comuniştii din România – la fel ca şi toţi cerilalţi ins

În organizaţii afiliate Internaţionalei a III-a –, deşi puţin numeroşi, dispj

de cadre şi agenţi de profesie care, împreună cu „aparatul tehnic”, (Qt

adevărate reţele conspirative ce foloseau aceleaşi metode şi practici ca şi mai experimentate servicii secrete. Şcoala de spionaj sovietic, fondată ideologia revoluţionară a „partidului leninist de tip nou” îşi pusese amprenta.

Pe urmele ocultei maghiare, începând cu 1920.

Siguranţei, în colaborare cu Serviciile de informaţii ale armatei, au descoperit şi contracarat acţiunea guvernului ungar de a incita funcţionarii de stat de origine maghiară din Transilvania, îndeosebi cei de la căile ferate, poştă, telefon şi de la alte instituţii publice, de a depune jurământul de fidelitate

(credinţă) faţă de statul român sau de a-i determina să demisioneze din funcţiile ce le ocupau pentru a se repatria în Ungaria.

Funcţionarii maghiari de la căile ferate au fost îndemnaţi, de către emisari de la Budapesta, să împiedice circulaţia regulată a trenurilor, să provoace ciocniri şi deraieri, precum şi deteriorarea materialului rulant. Prin această activitate se urmărea subminarea economiei româneşti în teritoriul transilvănean şi crearea unei stări de haos în rândurile populaţiei, precum şi folosirea consecinţelor ei nefaste în propaganda din străinătate, susţinând ci autorităţile româneşti ar fi alungat din Transilvania zeci de mii de funcţionari maghiari. Organele de siguranţă din România au dat dovadă *

profesionalism cert în dejucarea acestor acţiuni diversioniste. La fel *

eficiente s-au dovedit şi în contracararea acţiunilor cu caracter revizionist j

terorist. Spre exemplu, organele de informaţii şi siguranţă ale Ministerului

Interne au stabilit că în Ungaria se creaseră, în scopuri revizion18

antiromâneşti, organizaţii teroriste şi formaţiuni paramilitare, ca: „fi.

Zdrenţăroşilor”, „N.O.V.E.”, „Levente”, „Asociaţia Tiraliorilor”,

„Vânăt
Turanici", „Uniunea Ardeleană", „Divizia Secuiască", „Liga revizionis
„Turul" etc. Documentele de arhivă atestă fără dubii că toate * &
organizaţii lucrau ocult în cooperare cu Ministerul de Interne şi Serviciu6.
Informaţii din ţările revizioniste, organizând pătrunderea de ter. ltli...
românesc a unor grupuri înarmate şi agenţi care, cu ajutorul naţionali?
şovini din rândurile minoritarilor etnici, întreţineau o prop-S.
antiromânească şi puneau la cale acţiuni teroriste, acte de sabotă diversiune, de incitare a populaţiei minoritare la nesupunere şi răzmerit6
O importantă acţiune informativă, iniţită de organele de siguranţă în cu structurile specializate din Ministerul Apărării Naţionale, s-a urat la începutul anului 1927. S-a reuşit intrarea în posesie a unei îi după un document strict secret din Cancelaria Consiliului de i de la Budapesta, care atesta fără dubii că oamenii politici români, care Ion I.C. Brătianu, I.G. Duca şi Nicolae Titulescu, alături de doi
ali ai armatei române, erau consideraţi de autorităţile de la Budapesta ca
unele cele mai periculoase pentru promovarea intereselor poporului ar în lume". Se intenţiona chiar planificarea unor acţiuni de a lor „prin măsuri radicale şi cu orice riscuri". Evident că de siguranţă au luat măsuri de întărire a dispozitivelor de gardare şi
„Otecţie a acestor demnitari. După cum se ştie, Ionel Brătianu a decedat
(jjt (în urma unei banale amigdalite infecţioase), în ziua de joi dimineaţa.
74 noiembrie 1927, dar fără ca autopsia efectuată să poată ridica misterul asupra cauzelor morţii sale, iar I.G. Duca s-a sfârşit în urma unui atentat terorist executat de „nicadorii" legionari la 29 decembrie 1933, la Sinaia. De asemenea, Nicolae Titulescu a fost înlăturat, la 29 august 1936, din funcţia de ministru al Afacerilor Externe în urma unei manevre oculte, insuficient explicată de istoriografie. Există numeroase documente de investigaţie ce aparţin

organelor de siguranţă, Serviciului Secret şi Secţiei a II-a din Marele

Stat Major referitoare la împrejurările şi cauzele reale care au provocat dispariţia neaşteptată din viaţa publică a acestor personalităţi politice şi aceasta pentru că au persistat suspiciunile privind un amestec ocult al serviciilor speciale maghiare, dar în final Siguranţa nu a putut obţine probe certe. Suspiciuni nefondate, incapacitate ori limite profesionale? Iată o întrebare la care în stadiul actual al cercetărilor încă nu se poate răspunde.

Tot în legătură cu „oculta maghiară", documentele informative tocmite de Siguranţă atrăgeau atenţia că prin rezidenţa clandestină din Cluj.

Partidul Maghiar avea practic două înfăţişări: „Una oficială, care nu-l

osebeşte cu nimic de oricare alt partid politic, şi alta ascunsă, care-l arată fa Pe o puternică organizaţie capabilă să reacţioneze atât secret, prin acţiuni

„Formative, cât şi făţiş, prin acţiuni violente". Alte documente informative teferitoare la activitatea Partidului Maghiar atestau o conectare directă a

estuia la secţia de propagandă a Ministerului de Interne de la Budapesta – sformat ulterior în secţia „V.F. Ny. U. „Din Marele Stat Major al armatei a8 hiare. În ciuda faptului că liderii acestui partid făceau declaraţii oficiale

— Nu sunt de acord cu exclusivismul revizionist", documentele informative u Siguranţei indicau că în secret celulele de conducere ale Partidului bis Coordonau activitatea revizionistă antiromânească prin intermediul

Beilor catolice şi protestante, precum şi prin şcolile confesionale.

ta Corpul Detectivilor despre extremismul legionar, încă de la ete sale manifestări politice, Corneliu Zelea Codreanu a intrat în atenţia

163

Siguranţei, într-un studiu realizat de Corpul Detectivilor, [n (.

Legionarismul, se arăta: „Corneliu Zelea Codreanu, interneje t legionarismului, apare pentru prima oară în viaţa politico-socială în N

1919, ca simplu membru în mişcarea «Garda Conştiinţei Naţionale» din N

a muncitorului Constantin Pancu... întemeietorul Legionarismului ca

Introducă în această mişcare, pentru ajungerea scopului imediat, ac directă revoluţionară contra ordinii juridice şi politice din

Caracterizând aportul adus ulterior de Codreanu la Liga Apărării NaţiJ)”.

Creştine, organizaţie politică fondată de A.C. Cuza, studiul CorpU

Detectivilor menţiona: „Ceea ce aduce nou Corneliu Zelea Codreanu

numai metodele violente de luptă experimentate alături de C. Pancu”. ni într-adevăr legionarii au intrat în istorie – cum bine s-a spus – crucea într-o mână şi cu pistolul în cealaltă”. Ceea ce a şi făcut ca organ»]

de siguranţă să le acorde – ca şi comuniştilor, adepţi şi ei ai răsturnării pe.

violenţă a ordinii de drept – o atenţie sporită. Spre deosebire de comunişti însă, legionarii au găsit mult mai mulţi adepţi în rândul poporului român

Acest fapt se explică prin caracterul mistic imprimat mişcării, prin legătura ei cu satul românesc tradiţional ca şi prin faptul că au avut mesaje specifice destinate fiecărei categorii sociale în parte. Au avut şi o foarte mare capacitate de regenerare şi adaptare la situaţii diferite şi dificile, însăşi structura lor organizatorică – schimbată în mai multe rânduri – le permitea să supravieţuiască în ciuda celor mai grele lovituri primite.

Studiul Corpului Detectivilor pune însă în evidenţă şi un alt element care le-a permis supravieţuirea. Este vorba, pe de o parte, de disciplina dusă până la fanatism şi, pe de altă parte, de faptul că „orice încercare făcută de oricine nu este legionar ca să-l îndrepte pe căile bune, să-l reeduce, vor da greş pentru că legionarul devine ireductibil, nereeducabil, continuă acţiunea în orice timp, chiar dacă şeful îi este arestat sau nu primeşte ordine de la el;

nu crede nicio ştire venită de la alţii, rezistă tuturor ademenirilor, nu-ş1

părăseşte camarazii, aşa că pe mărturisirile lui la anchetă nu se poate conta prea mult”.

Doctrina legionară a cunoscut evoluţii în timp, în funcţie schimbările concrete din viaţa politică şi socială. Trecându-i în revistă

to»

aceste sinuozităţi, studiul amintit stabileşte şi câteva constante. Astf

punctul nodal al doctrinei legionare era crearea „omului nou” Pnl1

educaţie adecvată. Un „om nou” putea deveni oricine devenea legion indiferent de originea şi naţionalitatea sa.

„Istoria neamului începe cu Legiunea. Neamul românesc nu a glorie ci numai frânturi de glorie”, se scria într-un articol apărut în L11 t legionară, citat de studiul întocmit de Corpul Detectivilor. Tot trecut”.

fusese decât o luptă pentru a se ajunge la legionarism, iar eroii neamulu1.

„Mobilizaţi” în interesul Legiunii. Căpitanul era omul providenţial, tr.

pentru salvarea neamului, omul care nu greşea, „cel mai capabil om Pe

HI

oscut istoria noastră”. Iar atunci când Legiunea avea să învingă, urma

1-0 „instituie Tribunalul Excepţional care să judece pe toţi cei ce i-au

5$ s flit pe legionari. Prigoana trebuia să fie totală, căci – o spuneau şi

$ flarii – „cine nu este cu noi, este contra noastră”. Traian Brăileanu, un

W. ellt intelectual, scria în însemnări sociologice că poporul a greşit şi pedepsit. Legiunea trebuie să învingă cu orice preţ, chiar dacă ar prin aceasta ultimul român. Toţi cei care se opuneau la biruinţa jară urmau să fie exterminaţi.

Dar, ceea ce studiul Corpului Detectivilor a omis să abordeze, iar ţtârile documentare pe care istoriografia actuală le are la dispoziţie sunt de contestat, este că astfel de idei doctrinare s-au fundamentat treptat, pe

«sură ce faptele şi evenimentele cu implicarea legionarilor, petrecute în

«cietatea românească interbelică, se succedau cu repeziciune în vreme ce factorii de decizie guvernamentali, deopotrivă cu organele abilitate în a le preveni şi contracara au dat dovadă de nepermise

slăbiciuni şi grave inabilităţi. Se adevereşte că e mult mai uşor să arăţi cu degetul spre ceea ce nu îţi convine decât să-ţi asumi responsabilitatea, în cazul nostru, propriile incompetente. Iată şi câteva exemple.

În octombrie 1923, generalul Era clie Nicoleanu, prefectul Poliţiei

Capitalei, pe baza informaţiilor primite de la Siguranţă a descoperit şi dejucat complotul pus la cale de Corneliu Zelea Codreanu, Ion Moţa, Ilie Gameaţă.

Radu Mironovici, Corneliu Georgescu – viitori fruntaşi ai Mişcării legionare – care, pentru a-şi asigura intrarea cu „mare vâlvă" în viaţa politică a ţării hotărâseră „împuşcarea politicienilor trădători", adică a unor

Miniştri liberali ca Al. Constantinescu şi D. Mârzescu. Cu prilejul percheziţiei din 8 octombrie 1923, organele de siguranţă au ridicat de la complotişti arme de foc. Deşi mentorul lor moral, profesorul universitar de la

aşi A.C. Cuza, i-a dezavuat public pentru plănuitele lor acte teroriste, şi chiar complotiştii şi-au recunoscut intenţiile de asasinat, Justiţia i-a achitat, aPţ ce a însemnat un certificat de legitimare a acţiunii întreprinse. Justiţia l-a

flatat şi pe Ion Moţa care încercase să-l asasineze pe Vermehescu, unul

e complotişti, bănuit ca trădător. Aceeaşi impardonabilă clemenţă s-a

festat din partea Justiţiei româneşti şi în achitarea lui Corneliu Zelea

°ureanu care, în 25 octombrie 1924, îl asasinase, în văzul tuturor, pe a? toi Poliţiei din Iaşi, Constantin Manciu. Culmea ipocriziei este că incul Patuaii s-a făcut sub motivul „legitimei apărări". Iar cei cinci

P ai Tribunalului de judecată din Turnu-Severin, care au pronunţat la

°n sentinţa de „nevinovăţie" asupra inculpatului Corneliu Zelea u şi-au etalat la piept cocarda tricoloră cu zvastica.

Consecinţele unei situaţii anormale. Prin faptul că astfel de

deosebit de grave au rămas nepedepsite s-a creat o stare deitate, total anormală, între organele de justiţie şi Siguranţă. Mai mult.

U

terorismul a proliferat în anii următori prin asasinarea primilor miniştrj

Duca şi Armand Călinescu), iar organele de siguranţă au devenit mnu' Q.

dure în acţiunile de contracarare, săvârşind abuzuri şi chiar împotriva infractorilor, ceea ce încălca, evident, drepturile omului, explică apariţia unei broşuri întocmite de C.G. Costa-Foru, general al Ligii Drepturilor Omului, intitulată „Abuzurile şi

Siguranţei Generale a Statului”.

O comparaţie cu ceea ce se întâmpla în alte ţări, cu o mai ye tradiţie democratică, este binevenită. Doar un singur exemplu ni se e edificator, în Marea Britanie, organele de siguranţă ale Ministerului

Interne – este vorba despre Special Brenteh (Serviciul Special) – a arest

În 1923, 100 de irlandezi consideraţi ca membri şi simpatizanţi organizaţiilor teroriste, ulterior aceştia fiind expulzaţi din ţară. După cum informează autorul britanic Tony Bunyan, legalitatea acestor acte comise H

Ministerul de Interne şi de Serviciul Special a fost contestată în Carneti

Lorzilor, statul fiind nevoit să plătească celor 100 de persoane despăgubirii valoare de 50.000 lire sterline.

Spre deosebire de practicile britanice, în România interbelică, organele de siguranţă nu au plătit niciodată despăgubiri pentru acţiunile nesăbuite şi ilegale pe care le-au săvârşit. Au existat totuşi şi unele reacţii.

Printre cei care au criticat în Parlament metodele dure întrebuinţate de organele Siguranţei, precum şi regimul de detenţie din închisorile vremii, s-au numărat personalităţi de seamă ale vieţii politice şi culturale româneşti, ca: Nicolae Iorga, dr. Nicolae Lupu, Virgil Madgearu, C. Stere, Grigore lunian, Dem Dobrescu, Paul Bujor, C.I. Parhon, Paraschivescu – Bălăceanu şi alţii.

Abuzuri au făcut şi organele de Jandarmerie rurală, mai ales cele dislocate în satele din Basarabia, împreună cu alţi funcţionari de stat notabilităţi publice, se constituiseră adevărate asociaţii oculte, puse Pe căpătuială în defavoarea localnicilor. Unii jandarmi chiar îi ameninţau pe localnici cu distrugerea în cazul în care se plângeau autorităţilor

centrale.

De asemenea, serviciile de siguranţă din Basarabia, datori corupţiei, au ajuns să fie penetrate de către serviciile secrete sovietice, document de analiză, întocmit de Serviciul Secret, la 9 aprilie 1930, pe & *

unui vast material informativ şi a unor investigaţii profesioniste, fotfţ.

tranşant următoarea concluzie: „Aproape în total, personalul Siguranţe1

Basarabia, deşi salarizat de statul nostru, nu era în realitate decât o scep.

GPU, organizată solid pe teritoriul nostru”. Acelaşi document ne °

numeroase exemple din care mai semnificative sunt următoarele:

„Inspectoratul de siguranţă din Basarabia, de fapt, a fost cofiduş

GPU din Odessa, iar activitatea acestui serviciu se expunea în scris şi

regulă în trei exemplare: unul se trimitea la Bucureşti, altul pentru arhivă! treilea se trimitea la GPU din Odessa.

Din cercetările întreprinse s-a constat că: „(<v”.

Spionul Caraman îndeplinea funcţia de subşef al biroului de

«naţii pentru Rusia la acest inspectorat;

„Cernah, un însemnat funcţionar la GPU din Odessa, figura ca agent siguranţă – «. «.] la Chişinău.

Grainic, subşeful Serviciului de spionaj al Frontului de Est, de GPU din Odessa, a venit la Chişinău, conducând personal său din chiar biroul Inspectoratului de Siguranţă din localitate, şi

S ta în calitate de funcţionar al statului nostru.

98 S-a constatat că tot GPU din Odessa scotea la Chişinău un ziar nitro, figurând aici sub tutela altora, dar care de fapt era oficiosul lor condus je Stainhaus, tot de la GPU. Acesta, după verificările făcute, a figurat şi el ca fancţiotiar al Siguranţei din Chişinău”.

Deci corupţia, fuga după căpătuiala rapidă prin orice mijloace, folosindu-se de acoperirea calităţii de funcţionar de stat s-au perpetuat în societatea românească şi în perioada interbelică, ceea ce a afectat grav sistemul de apărare a siguranţei şi intereselor naţionale. Raportul Serviciului

Secret din 9 aprilie 1930, în loc să-şi arate rezultatele benefice, adică o restructurare a personalului Siguranţei, a creat mai degrabă o neîmpăcată rivalitate de data aceasta între Armată şi Interne. Rivalitatea şi invidia au molipsit rapid atât personalul din funcţiile de comandă, cât şi pe funcţionarii mărunţi, ceea ce a făcut ca în loc de cooperare şi coordonare a acţiunilor să avem de-a face cu adversităţi.

Există numeroase atestări documentare ce demonstrează fără dubii că în anii '30, imediat după instalarea pe tron a regelui Carol al II-lea

(eveniment ce poate fi perceput ca o adevărată lovitură de stat, ceea ce a dus la o gravă compromitere a ordinii constituţionale), organele Ministreului de

«terne, în special Siguranţa, s-au lăsat prea uşor antrenate în jocurile, combinaţiile, încrâncenările şi certurile dintre partidele politice, executând aproape orbeşte ordinele celor aflaţi la guvernare. Evident că într-o asemenea j-umstanţă nu mai poate fi vorba de respectarea unui principiu fundamental activităţii specifice unor astfel de instituţii, şi anume echidistanţa politică.

Astfel, în ianuarie 1931, pe baza datelor furnizate de Siguranţă, naţional-ţărănesc a dizolvat Garda de Fier. „Noi – avea să declare

Călinescu – cunoşteam, din investigaţiile Siguranţei statului, care au ideile reale care circulau în mintea membrilor Gărzii de Fier şi eram în

Pt să le socotim periculoase pentru ordinea publică". Numai că efectul a stui act politic nu a fost cel scontat. Dimpotrivă, dizolvarea Gărzii de Fier avut ca rezultat încrâncenarea gardiştilor. Mişcarea legionară s-a

(G an-2 a-l, a devenit mai impulsivă şi s-a transformat în partid politic c-l a Corneliu Codreanu), reuşind în alegerile din iunie 1932 să câştige era locuri în Parlament.

n cursul anului 1933, Ministerul de Interne a reluat şi sub impulsul lui Armand Călinescu – subsecretar de stat la acest măsurile contra Mişcării legionare. La 29 aprilie 1933, Inspectoratele

Siguranţă şi Inspectoratul General al Jandarmeriei au primit un ordin circ „în care se menţiona printre altele: „Din rapoartele organelor de poliţi»

jandarmerie rezultă că în numeroase puncte din ţară au luat fiinţă şi dezvoltă organizaţii denumite cuiburi, secţiuni, companii,

centurii, batali Oa de asalt etc. [...] De multe ori s-au putut constata legături între organizaţii şi organizaţiile similare din străinătate, de la care îşi instrucţiuni şi mijloace materiale, în ultimul timp, ele au ieşit din activitate organizatorică pentru a se deda la manifestări violente, l tulburarea ordinii în stat şi la brutalizarea cetăţenilor paşnici [...] Astfel fiy urmează a se înfrâna aceste mişcări cu toată hotărârea şi cu toată energia”.

Din această perioadă datează primul ordin al Ministerului de Interne către autorităţile din subordine, în care se cerea ca, în caz de primejdie, şase recurgă la gaze şi arme de foc pentru reprimarea oricăror violenţe.

Dar nici regele Carol al II-lea şi Camarila de la Palat nu au scăpat de supravegherile indiscrete ale Siguranţei, la îndemnurile unor oameni politici.

Ministerul de Interne s-a găsit astfel la mijloc, între gruparea politicienilor care doreau compromiterea monarhiei şi grupul celor care îl sprijineau pe monarh în tentativa acestuia de a-şi ridiculiza adversarii şi a instaura propria dictatură. De exemplu, la 5 decembrie 1932, în vreme ce îndeplinea funcţia de subsecretar de stat la Ministerul de Interne, Armand Călinescu nota în jurnalul său: „Siguranţa îmi aduce informaţii că regele iese tot mai frecvent noaptea şi că merge la Piaţa Sf. Gheorghe, pe cheiul Dâmboviţei şi i-a femei de cea mai joasă speţă”.

Mai mult, Siguranţa, a cărei menire era să apere securitatea cetăţenilor, indiferent de rang şi stare, a fost transformată într-o instituţie parcă la cheremul subsecretarului de stat. A fost pusă să culeagă informat1

chiar şi despre Iuliu Maniu, şeful PNŢ, din care făcea parte şi Arm30

Călinescu. Iată ce consemnează acelaşi memorialist: „[Eugen] Cristescu de»

Siguranţă îmi spune că Maniu l-a chemat pe Bianu şi l-a însărcinat să ţa informaţii despre d-na Lupescu: unde merge? ce oameni politici şi ce nu o

O vizitează? Cei de la Siguranţă au stabilit că merge la D.R. loanip11 S

generalul Samsonovici”. După cum rezultă clar din această consenio.

liderul PNŢ, Iuliu Maniu, care era spionat de un fruntaş naţional-ţărănist a într-o importantă funcţie ministerială, cerea şi el informaţii de la „omul din Siguranţă”, adică de la Eugen Bianu, pentru a spiona Palatul Regal.

La fel stăteau lucrurile şi în ceea ce priveşte intercept

convorbirilor telefonice între demnitari. O recunoaşte, într-o notă oi, noiembrie 1935, acelaşi Armand Călinescu: „Titulescu se întoarce în

supărat. Interceptez convorbirile lui telefonice cu Savel şi o comunicai spune că a plecat, neaşteptând niciun răspuns de la Tătărăscu «fiindcă el a luat comanda nimănui»”.

Prin astfel de ingerinţe mărunte, sau pretenţii nesăbuite din partea titarilor, care în fond nu puteau duce la nimic bun, începuse să se creeze comisarilor de Siguranţă o adevărată stare de lehamite faţă de

— I. De aici şi de profesionalizarea unora, ori pur şi simplu tratarea cu forficialitate a misiunilor încredinţate, aspecte care în anumite conjuncturi

8 avut consecinţe dintre cele mai grave. Exemplul cel mai elocvent îl

9 rezintă asasinatul din 29 decembrie 1933, produs de un grup de trei gionari „Nicadorii”, asupra primului ministru liberal I.G. Duca, pe peronul

Qjfii Sinaia. Deşi au dispus de informaţii sigure, atât despre intenţia de

«tentat cât şi asupra activităţilor pregătitoare a adentatorilor, măsurile de protecţie s-au dovedit insuficiente, întreaga responsabilitatea i-a revenit la un moment dat unui agent de siguranţă – un anume Petre Petre – însărcinat cu gardarea primului ministru. Pe un fond de plictiseală, manifestând însă şi multă indolenţă, acesta a uitat pur şi simplu, fiind şi băut, să transmită consemnul despre traseul pe care primul ministru trebuia să-l urmeze pentru a dejuca intenţia atentatorilor. Şi astfel, în loc să evite peronul gării şi să urce direct în vagonul prezidenţial, aşa cum se stabile prin consemn, I.G. Duca s-a trezit singur în faţa atentatorilor, care nu au ezitat să apese pe trăgaci.

Directorul general al Poliţiei de Siguranţă, Eugen Cristescu, care ulterior şi-a prezentat demisia, a recunoscut cu francheţe în faţa lui Armand Călinescu, la

4 ianuarie 1934, că „organele de siguranţă au dat dovadă de lipsă de vigilenţă”.

E adevărat că în perioada respectivă, Siguranţa nu dispunea de efective numeroase, în ianuarie 1934, documentele înregistrează 300 de ofiţeri de siguranţă şi 350 detectivi. Măsurile de protecţie asupra

Personalităţilor politice, puneau accentul pe informaţii şi măsuri de deviere a traseelor în scopul de a se evita locurile periculoase şi mai puţin pe gărzile de corp. Prin astfel de procedee s-a reuşit dejucarea altor atentate, documentele

Siguranţei şi memorialiştii făcând referire la cel puse la cale de elemente extremiste asupra lui Victor lamandi, Nicolae Titulescu, regele Carol al II-lea

* * * în august 1936, Siguranţa a intrat în psesia unor date despre organizarea

„Atentat asupra lui Nicolae Titulescu. Atentatul, de inspiraţie fascistă, să fie executat cu complicitatea unor organizaţii extremiste din mai

La începutul lunii februarie 1938, cele două organizaţii de extremă

[a – Mişcarea legionară şi Partidul Naţional Creştin – începuseră ve secrete în scopul perfectării unui acord peste capul regelui Carol al cărei viza sprijinirea cabinetului Goga-Cuza de către legionari cu ea acesta să cureţe terenul pentru a putea preda succesiunea lui în Zelea Codreanu. Siguranţa a reuşit să dea de firele complotului. A

zi, după ce în cadrul unei întrevederi secrete ţinute în casa lui Ion

Gigurtu, Codreanu perfectase înţelegerea cu Goga, guvernul naţional-cre a fost demis, iar regele şi-a putut instaura regimul de autoritate. H

Ca urmare a refuzului şefului Mişcării legionare de a sprijini re»

autoritar monarhic, Regele Carol al II-lea a ordonat instituţiilor abilitate măsuri represive împotriva gardiştilor. Vizita suveranului în Germania, u»?”

a avut întrevederi cu Hitler, Göring şi alţi demnitari nazişti a precip; te evenimentele. Primirea glacială la Führer, ca şi interesul cu totul api?

manifestat de Berlin în privinţa lui Corneliu Zelea Codreanu, l-au făcut *

rege să formuleze concluzia că orice atitudine ar fi adoptată în relaţiile f

Reichul, Germania nu va renunţa la intenţia de a aduce Garda de fier, putere în România, îndreptându-se către ţară, fiind încă în tren, Carol al U.je a transmis ordinul lui Gabriel Marinescu, ministrul de Interne, de a-l suprima pe Codreanu, aflat în detenţie. La 29 noiembrie 1938, ordinul a fost executat de un grup de jandarmi. Sub motivul „fugii de sub escortă" au fost împuşcaţi

Codreanu, „Nicadorii" (cei trei asasini ai lui I.G. Duca) şi „Decemvirii".

(asasinii lui Mihai Stelescu). Dispariţia căpitanului a isterizat Mişcarea legionară, singurul obiectiv al acesteia fiind răzbunarea.

Numeroase documente de arhivă, întocmite de organele Ministerului de Interne, precum şi dezvăluirile făcute de memorialiştii legionari, atestă fără dubii că în vara şi primăvara anului 1939 au fost organizate mai multe tentative de atentat supra lui Armand Călinescu, la acea dată preşedinte al

Consiliului de Miniştri în guvernul carlist, considerat de legionari ca principal vinovat pentru arestarea şi lichidarea Căpitanului. Patru atentate se pare că au fost dejucate de organele Siguranţei, al cincilea, cel din 21

septembrie 1939 nu a mai putut fi prevenit. O echipă de nouă legionari sinucigaşi, conduşi de avocatul Miti Dumitrescu, l-a asasinat pe Arraand

Călinescu în apropiere de podul Elefterie, în timp ce acesta se îndrepta spre casă. Ca represalii, din ordinul noului prim-ministru, generalul Gheorghe

Argeşeanu, organele Ministerului de Interne au arestat în zilele următoare câte 2 – 3 legionari din fiecare judeţ pe care i-au executat fără judecată Aceste evenimente au avut toate caracteristicile a ceea ce teoreticienii numesc terorism de stat.

Iată şi marea dramă a societăţii româneşti din perioada interbelic

Pe măsură ce factorii de risc interni şi externi se înmulţeau şi deveneau t°, mai virulenţi, instituţiile statului însărcinate cu identificarea, prevenire3?

contracararea pericolelor deveneau tot mai slabe şi lipsite de coeziu

datorită implicărilor în viaţa politică. Dacă la aceasta mai adaug politicianismul „guraliv” şi „neeficient în soluţii” al clasei noastre po avem acum mai bine conturată explicaţia la cum şi de ce s-a ajuns regim dictatorial la 10 februarie 1938 şi la cedări teritoriale fără să se

nici măcar o minimă rezistenţă, nici din partea armatei dar nici de societatea civilă, în vara anului 1940.

STRUCTURA ORGANIZATORICĂ

A SERVICIULUI SECRET (1934 – 1940)

Structura organizatorică pe care o vom prezenta în continuare, atât l central cât şi cel teritorial, a putut fi reconstituită prin coroborarea mor date oferite de puţinele documente din arhiva SSI care s-au păstrat, cu

ele informaţii oferite de lucrările memorialistice sau mărturiile şi confesiunile unor foşti lucrători ai Serviciului. Ea are valabilitate doar pentru perioada aprilie 1934-septembrie 1940, şi reprezintă stadiul actual al jercetării. Serviciul Secret se compunea din două structuri distincte: Aparatul central (Conducerea Serviciului şi Secretariatul General), Secţia Informaţii.

Secţia Contrainformaţii, Aparatul teritorial, Birouri şi Secţii tehnice.

Aparatul central. Conducerea Serviciului era asigurată de un director general (şeful Serviciului) şi de un director general-adjunct. În toată perioada de referinţă, funcţia de şef al serviciului a fost îndeplinită de Mihail

Moruzov, în schimb funcţia de director adjunct nu a fost ocupată niciodată.

Directorul general avea largi atribuţii şi împuterniciri, atât în ce priveşte munca de culegere de date şi informaţii, cât şi în privinţa încadrării cu personal corespunzător. El ţinea în mod oficial legătura directă – în problemele de serviciu – cu ministrul Apărării Naţionale, Preşedintele

Consiliului de Miniştri şi cu Palatul regal, începând cu anul 1935, Serviciul

Secret a ajuns la rangul de Departament ceea ce a sporit şi mai mult prestigiul directorului general. Articolul 9 al Regulamentului din 20 aprilie

’934 îi conferea şefului Serviciului şi o altă atribuţie, extrem de importantă şi

Care nu a fost modificată în actele normative ulterioare, şi anume aceea de

«gestionar al fondului secret informativ ce i se pune la dispoziţie de

Ministerul Apărării Naţionale”. Acest fond urma să-l întrebuinţeze după nevoile informative ale Serviciului.

Secretariatul General avea ca principale atribuţii: primire şi

Partizarea materialului informativ; ţinerea evidenţei lucrărilor ordonate de

„1 Serviciului; primirea şi expedierea corespondenţei etc. La conducerea s-Cretariatului General s-a aflat, în perioada 1934 – 1939, Ştefan Enescu. Ca jj. crură, Secretariatul General se compunea din patru birouri şi un sub

°u> fiecăruia revenindu-i un anumit gen de atribuţii.

le Biroul I se ocupa de problemele organizatorice şi executa studii în

Bătură cu organizarea şi orientarea activităţii Serviciului Secret. Strângea

mente şi analiza modul în care erau organizate serviciile de informaţii pe lângă armatele altor state.

Biroul II – Personal, condus în toată această perioadă de du.

Lepădatu, mai era denumit şi „Secţia administrativă”, se ocupaltfn problemele de personal ale Serviciului Secret. Făcea angajări, CH

transferuri şi scoateri de angajaţi. Ţinea evidenţa personalului civil şi m)

Se ocupa şi de executarea bugetului. Acest birou avea în subordine şi m.

birou care se ocupa cu problemele de administraţie şi casierie, în complete să intru administrarea localurilor închiriate de Serviciul Secret, completa şi păstrarea obiectelor de inventar, încasarea fondurilor şi plata personali”.

bugetar, administrarea şi asigurarea disciplinei trupei detaşate de CJÎ

Ministerul Apărării Naţionale la Serviciul Secret.

Biroul III – Foto-identificări avea rang de serviciu, fiind condus H

un şef. La început nu dispunea decât de puţină aparatură

necesară activităţi de fotografiere, identificări grafice sau analize chimice. După 1934 acest compartiment a luat o amplă dezvoltare, reuşindu-se să se asigure dotarea cu aparatură modernă existentă la acea dată pe plan mondial. Pentru reorganizarea compartimentului pe baze ştiinţifice, Mihail Moruzov a trimis la specializare în Franţa pe Gheorghe Cristescu, care prin intervenţia generalului Berthelot a făcut practică chiar pe lângă laboratorul Biroului 2

francez.

În urma dezvoltării luate după anul 1934, Biroul III – Fotoidentificări şi-a împărţit activitatea în mai multe compartimente: biroul expertizelor; laboratorul de chimie criminalistică; laboratorul de foto şi fizică; biroul desenatorilor tehnici şi tipografia.

Biroul IV – Şcoli avea ca principală atribuţie pregătirea personalului Serviciului Secret, în materie de informaţii. El organiza cursuri de pregătire, efectua studii pe baza materialelor culese prin sursele de informare ale Serviciului despre activitatea unor instituţii similare din alte state. Rezultatele acestor studii erau aduse la cunoştinţa propriului personal pentru documentare şi sugerarea unor măsuri de orientare în acţiunile principale ce se întreprindeau împotriva serviciilor de informaţii străine interesate asupra teritoriului românesc.

Noile cerinţe informative impuse de desfăşurarea evenimente!

Internaţionale de după 1934, pe lângă măsurile de angajare a personalului u>

urma unei selecţii riguroase, de acoperire şi compartimentare a activW1

I-au determinat pe Moruzov şi principalii săi colaboratori din Secţia a N-a

Marelui Stat Major să acorde o atenţie sporită pregătirii cadrelor. Dacă P &

la această dată „meseria” de agent în cadrul Serviciului Secret se invar numai în activitatea practică, de acum se recurge la sistemul de învăţăm30

organizat.

În colaborarea cu serviciile specializate din Ministerul ap &

Naţionale, Serviciul Secret îşi creează şcoli de telegrafişti, radiotelegrafia

conducere moto şi auto, pentru ca în caz de necesitate fiecare

angajat să fi

stare să manipuleze un telefon de campanie, să stăpânească la perfte»

tul Morse, să ştie să folosească aparatele de radio din dotarea armatei, tră conduce un camion sau un autoturism.

S-au înfiinţat, de asemenea, o şcoală de foto-cinematografie şi de supraveghere operativă, filare a corespondenţei şi de dactilografie.

Cllfs Onalul didactic era format din şefii ierarhici care posedau cunoştinţe un „S de pregătire profesională. De altfel, pregătirea

9 tensională a cadrelor Serviciului – indiferent de compartimentul în care-şi j! făşurau activitatea – intra în responsabilitatea fiecărui şef, de la cel mai

— C până la directorul general. Mihail Moruzov ţinea – cel puţin o dată pe i g – conferinţe cu şefii de secţii şi separat cu şefii de agenturi, unde alizându-se rezultatele din activitatea curentă, se generalizau experienţele pozitive-Secţia Informaţii. Secţia Informaţii era un important compartiment al Serviciului Secret. Avea ca principală misiune culegerea de date şi informaţii din exteriorul ţării şi care, prin conţinutul lor, puteau contribui la fundamentarea politicii şi strategiei militare româneşti. Nu întâmplător ofiţerii de la Marele Stat Major al armatei române, prin reorganizarea Serviciului Secret din aprilie 1934, au vizat cu precădere

Secţia de Informaţii. Retragerea Germaniei de la Conferinţa dezarmării şi din

Liga Naţiunilor, însoţită de declaraţii potrivit cărora această ţară nu se mai simţea legată de respectarea clauzelor militare ale Tratatului de la Versailles, constituiau suficiente argumente pentru a anticipa că în perioada ce urmează, politica de reînarmare şi creşterea pericolului de război vor deveni dominante ale relaţiilor internaţionale.

Prin noua reorganizare a Serviciului Secret, Secţia Informaţii a căpătat o structură adecvată noilor condiţii care se prefigurau la orizont. Ea a fost organizată în trei mari compartimente, denumite fronturi, şi anume:

Frontul de Sud, Frontul de Vest şi Frontul de Est, ceea ce dovedeşte o

Perfectă coordonare între concepţia strategică a Marelui Stat Major în

Pregătirea teritoriului naţional pentru apărare şi măsurile

tactice de

Organizare a Secţiei Informaţii din Serviciul Secret. Planurile de campanie e «iborate de Marele Stat Major erau în acord cu modul de analiză geografico

«tară a teritoriului ţării pe trei teatre de operaţii, care corespundeau celor

61 direcţii ipotetice din care ţara putea fi atacată. Astfel, obiectivele de

Portantă strategică, anumite raioane sau zone din teritoriu, care erau deosebite, se stabileau având la bază şi unele date speciale sau

Puţin cunoscute furnizate de Secţia de Informaţii a Serviciului Secret, tese” de cele mai multe ori la sugestia Marelui Stat Major. Se sugerau, de Itlenea, unele idei, propuneri sau măsuri cu privire la prevenirea unor acte sabotaj la diferite depozite de însemnătate naţională sau uzine de duc specială. Dar pentru ca măsurile cu caracter defensiv, rezultate din strategică de apărare a ţării, să-şi dovedească eficienţa, era nevoie de o informaţie în flux continuu, bine documentată şi motivată, despre manevră agresivă a potenţialilor inamici, fapt pentru care Sectje°S

Informaţii a Serviciului Secret i s-a imprimat un caracter ofensiv.
dj

Fiecare din cele trei fronturi ale Secţiei de Informaţii se împărţe rândul lor în Serviciul de agentură şi Aparatul de lucru al frontului, pe
i!

care activa Ataşatul tactic, condus de un ofiţer specialist în munca”.

Informaţii militare.

Frontul de Sud avea în preocupări culegerea de date şi inform ce interesau statul român în scopul apărării, din ţările balcanice, SJ”.

Europei şi Africa. Aparatul de lucru al acestui front se compunea
/

următoarele compartimente: Biroul l (Bulgaria), Biroul 2 (Iugoslavia, \!

Albania), Biroul 3 (Turcia, Grecia, Spania şi zonele de interes din Africă

Biroul 4 (politico-economic).

Frontul de Vest avea misiunea de a culege informaţii cu caracfe militar, politic şi economic despre statele din zona Europei Centrale, ia,

structura organizatorică consta în următoarele patru birouri: Biroul [
(Ungaria), Biroul 2 (Germania), Biroul 3 (Cehoslovacia, Franţa, Anglia»
Belgia), Biroul 4 (politico-economic).

Frontul de Est avea cea mai întinsă zonă de acţiune privind din punctul de vedere al spaţiului care trebuia acoperit informativ, iar structural se compunea din: Biroul l (URSS), Biroul 2 (Polonia şi Ţările Baltice).

Biroul 3 (China, Japonia şi Manciuria), Biroul 4 (politico-economic).

După cum se poate constata, prin noua organizare a Secţiei de
Informaţii – pe cele trei fronturi –, în sfera de interes a Serviciului Sectet al armatei române intrau atât ţările vecine cât şi zone strategice mai îndepărtate, indiferent că ele grupau ţări care erau legate de România prin tratate politico-militare. Este foarte posibil ca acest aspect să fie tot o consecinţă a experienţei dobândite în primul război mondial, când Serviciul de informaţii al Deltei, apoi Serviciul Special de Siguranţă al Dobrogei – ambele conduse de Mihail Moruzov – desfăşuraseră activitate informativ

(pentru a le stabili poziţia faţă de interesele statului român) atât asupr inamicului cât şi a aliaţilor. Va fi de fapt o constantă a doctrinei informaţi» O

atât în activitatea Serviciului Secret cât şi a Serviciului Special de Informat11

De remarcat şi un alt aspect: în afara serviciilor de agentură de P

lângă fiecare front, conducerea Serviciului Secret (directorul general) îşi a, proprii agenţi, cu care ţinea direct legătura, fără intermediul fronturilordirect cu conducerea Serviciului Secret ţineau legătura şi persoanele e, făceau parte din corpul consular, legaţii, misiuni economice, lâllă-v

culturale etc. care, în afara atribuţiilor oficiale, primiseră sarcini inform3

din partea Serviciului. Antrenarea de către Mihail Moruzov a unor „fi

Influenţi şi personalităţi ale vieţii politice şi cultural-ştiinţifice în acp >

Informative ori în analiza şi interpretarea datelor obţinute prin

aparatul te al Serviciului Secret (printre care, se regăsesc Alexandru
Mircea Eliade, Victor lamandi, Mitiţă Constantinescu, Eugen prinţesa Caragea, şi probabil că lista este mai lungă) constituie.
° exPerien & pozitivă ce vine să contureze mai clar tradiţiaitivă românească.
pentru activitatea din străinătate Fronturile şi-au creat cu timpul
J6 llţe aproape în toate ţările Europei. Despre structura lor organizatorică
afli întâlnit, în actuala fază a cercetării, documente certe. Doar unii
morialişti din rândurile foştilor ofiţeri şi angajaţi civili ai Serviciului fac
„Nzie,! „sensul că aveau reşedinţe în capitale precum: Londra, Paris, Berlin, piua' Prş> Madrid, Lisabona, Sofia, Istanbul.
Secţia Contrainformaţii. Cu ocazia reorganizării din aprilie
1034 Secţia Contrainformaţii a căpătat şi ea o altă structură mult îmbunătăţită. Având în vedere atenţia crescândă acordată României de către diferite servicii de informaţii străine, precum şi unele evenimente care avuseseră loc pe plan intern, cercurile de comandă din armată şi factorii politici de decizie au întărit şi mai mult acest sector. Pe lângă atribuţiile noi încredinţate, Secţia Contrainformaţii a fost încadrată cu personal mai bine calificat şi mai numeros. Prin noua structură, Secţia Contrainformaţii era formată din: Conducerea secţiei, Secretariatul, Ataşatura Justiţiei militare şi 4
grape operative.
Conducerea secţiei era formată dintr-un director şi un adjunct, în fruntea acestui compartiment a fost numit Nicolae (Niky) Ştefănescu, unul dintre oamenii de încredere ai lui Moruzov. El a condus secţia până în anul
1938, când a fost înlocuit cu doctorul Florin Becescu (conspirativ
Georgescu).
Secretariatul secţiei se compunea dintr-un sector arhivă, unul de
Presă şi un birou tehnic (emisie-recepţie). Acestui compartiment îi reveneau
111 competenţă paza localurilor şi dotarea acestora cu cele

necesare.

Ataşatura justiţiei militare era încadrată cu ofiţeri magistraţi cu drept e a instrumenta cazurile de spionaj, sabotaj, subversiune descoperite de

«eturile informative. Şeful acestui compartiment se subordona direct

Secţiei de Contrainformaţii în cazurile obişnuite sau direct şefului

Secret în problemele mai deosebite ce implicau interesele o t cacestui compartiment, care ulterior s-a transformat în birou, a fi Un timp maiorul magistrat Emil Velciu, apoi maiorul magistrat Filipescu.

„D de consilier juridic a luat fiinţă la l octombrie 1936. Activitatea

Ormativ-operativă a Secţiei Contrainformaţii se desfăşura în cadrul a 4

W-SPec-aazate fiecare pe un anumit domeniu: Contrainformaţii, industrii, via Soc-a-e? i probleme militare. La rândul lor, grupele erau împărţite în Subdiviziuni: agentura şi evidenţa sau compartimentul studii. La grupa j. * Industrii, mai funcţiona şi subdiviziunea „Ataşat militar-consilier

care se ocupa cu problemele de contraspionaj industrial-militar.

Subdiviziunile agenturii de la fiecare grupă erau împărţite pe în raport de domeniul care făcea obiectul activităţii contrainformative unele echipe în subechipe. f

Grupa I Contrainformaţii avea ca principale misiuni identifica agenţilor străini şi acoperirile sub care acţionau, prevenirea scurgeri}?

Informaţii din ministere, supravegherea personalului diplomatic acreditat

ţara noastră, depistarea şi neutralizarea persoanelor care manifestau inte".

pentru culegerea de date şi informaţii secrete sau nedestinate publicităţii

protejarea armatei de infiltrările agenţilor străini sau a simpatizanţii partidelor extremiste. Din structura acestei grupe făceau parte Compartimel

tul evidenţă (sau studii) şi Agentura de teren.

Compartimentul evidenţă îndeplinea un rol important în W

desfăşurare a muncii de contrainformaţii. Aici se strângeau

toate informaţiile culese de agentură în formă brută, după care se triau, mai întâi, pe probleme şi apoi se repartizau după importanţa şi valoarea lor. Sistemul prezenta avantajul că, înainte de a se trece la prelucrarea lor, informaţiile se completau una pe alta, adică se confirmau sau se infirmau anumite fenomene sau stări de fapt. De multe ori unele date disparate nu semnificau mare lucru dar, coroborate cu altele, duceau la aflarea unor informaţii destul de interesante.

Pe baza acestor materiale se trecea la întocmirea de studii şi sinteze pentru informarea factorilor de decizie politică şi militară.

În urma prelucrării materialelor primite, acest compartiment formula o serie de concluzii pentru activitatea contrainformativă de perspectivă.

Acesta era de fapt rolul său principal. Trecând informaţiile primite prin „sita".

gândirii critice, analiştii formulau numeroase propuneri care, după aprobare, erau trimise structurilor operative pentru a fi clarificate sau aprofundate. Tot prin acest compartiment se urmărea şi modul de îndeplinire a planului contrainformativ întocmit de şeful grupei, împreună cu ataşatul tactic şi şefi".

agenturii.

Materialele de sinteză erau înaintate zilnic şefului Secţie

Contrainformaţii şi de aici, directorului Serviciului Secret, care, în funcţie ce profil şi importanţă, le dirija spre Ministerul Apărării Naţionale, Consiliul o

Miniştri, Ministerul Afacerilor Externe sau spre alte departame11

ministeriale.

Serviciul agenturii era format din trei echipe (contraspiol1 J

supravegheri ministere şi ataşaţi militari), fiecare fiind compusă dintr-uo Ş

şi 20 de agenţi.

Grupa a II-a Industrii era al doilea compartiment important structura Secţiei de contrainformaţii. Avea misiunea de a culege info1" 111

despre persoanele care lucrau în întreprinderile industriale şi econorruce

valoare strategică şi care prezentau interes pentru apărarea n-o

Totodată, se ocupa de asigurarea securităţii producţiei şi apărarea secte de stat în aceste obiective. Grupa era condusă de un şef care uOrdine directă Compartimentul Evidenţă – condus de un adjunct –, pe

* jjsilierul tactic, reprezentat printr-un ofiţer specialist în probleme ptj-ainformative, şi pe şeful Compartimentului Agentură.

Compartimentul Evidenţă avea un rol important în activitatea

Crupei-Misiunea sa principală era de a ţine evidenţa aplicării planului ţiformativ elaborat de consilierul tactic şi şeful grupei, coordonarea

Citatelor măsurilor informative şi întocmirea de rapoarte şi studii.

EOllăilierul tactic, care de regulă era ofiţer, elabora împreună cu şeful grupei.

«lanurile acţiunilor informative şi valorifica materialul obţinut prin Agentură, întregul compartiment era condus de ajutorul şefului de grupă, care de regulă era de profesie inginer şi dispunea de un personal format din trei agenţi şi de translatori.

Compartimentul Agentură avea ca principale misiuni: să supravegheze personalul întreprinderilor industriale şi activitatea furnizorilor armatei; să semnalezeorice suspiciuni sau activităţi concrete de spionaj, sabotaj, agitaţii subversive, distrugeri, angajări de elemente suspecte; să contracareze orice încercări sau tendinţe de subminare a economiei naţionale.

Activitatea informativ-operativă se realiza prin intermediul a 4 echipe specializate pe un anumit domeniu (industrii ale armatei şi investiţii de stat în legătură cu apărarea naţională; industrii care lucrau permanent pentru armată;

Industrii care lucrau în timp de război; evidenţa furnizorilor armatei). Fiecare echipă era condusă de un şef ce avea în subordine 20 de agenţi.

Grupa a III-a acţiuni sociale a fost un compartiment al Serviciului

Secret care după 1934 a luat o mare dezvoltare datorită spectrului politic intern atât de frământat şi mai ales tendinţelor spre extremismul de dreapta sau de stânga ce se făceau tot mai des simţite. Din această cauză, compartimentul a concentrat forte dintre cele mai puternice. Din punct de vedere organizatoric se deosebea de celelalte

grupe. Nu avea consilier tactic, serviciul agenturii era format din 3 echipe, care la rândul lor se compuneau din mai multe subechipe, fiecare fiind specializată pe un anumit segment

Politic sau grupe de partide şi organizaţii politice cu doctrine sau programe

Semănătoare.

Grupa a IV-a Informaţii militare avea ca principală misiune

Agerea de date şi informaţii ce interesau viaţa militară. Agentura acestei

Q, Pe era formată din trei echipe, fiecăreia fiindu-i repartizate anumite lective: licee, şcoli militare şi asociaţii militare.

aţ Structurile teritoriale, în paralel cu dezvoltarea aparatului central f0 „Beiului Secret s-a acordat atenţie şi structurilor informative şi contraint. Dative teritoriale. Mai întâi s-au înfiinţat Centrele contrainformative care inţindeau raza de acţiune pe teritoriul unei provincii. Astfel, au fost

Centre contrainformative cu sediul la Cluj pentru Ardeal, la Arad

Crişana, la Timişoara pentru Banat, la Cernăuţi pentru Bucovina, la

Chişinău pentru Basarabia, la Constanţa pentru Dobrogea şi la C

pentru Oltenia. Ele aveau ca misiune să predea în orice moment".

tuturor problemelor cu caracter contrainformativ" asupra teritoriului avu, competenţă. Studiile trebuiau să fie sintetice, clare, la obiect, să conţină 1

şi informaţii certe, verificate pe mai multe linii, de aşa natură încât M

Stat Major să poată lua „toate măsurile necesare pentru combaterea reprimarea imediată a oricăror acţiuni cu caracter militar (de valoare polit;

strategică, operativă sau tactică) ce puteau pune în pericol capacitatea

apărare a ţării". e

De asemenea, se avea în vedere ca centrele contrainformativ teritoriale să dispună de un studiu al „tuturor problemelor cu caracter!

contrainformativ pentru caz de război", referitor la evidenţa persoanei

suspecte de spionaj, diversiune, propagandă ostilă statului

român, defetist!

etc., precum şi la măsurile speciale ce urmau a fi luate împotriva acestora ordinea luării măsurilor în raport cu gradul de periculozitate a fiecărei categorii.

Tot în sarcina centrelor contrainformative teritoriale mai cădea şi coordonarea tuturor serviciilor teritoriale de poliţie ale statului (jandarmerie, chesturi, siguranţă) şi experimentarea unor acţiuni comune pentru caz de război, în atare împrejurări, fiecare din aceste servicii trebuia să ştie precis ce acţiuni urmau să întreprindă şi mai ales ce măsuri erau necesare a fi aplicate pentru împiedicarea oricăror manifestări subversiv-diversioniste ce puteau periclita siguranţa în spatele frontului.

În toamna anului 1936, în cadrul Centrelor informative ale fiecărui front (de Est, de Vest şi de Sud) au fost organizate subcentre informative cu misiunea de a culege date şi informaţii asupra armatelor statelor vecine. Se avea în atenţie cu precădere dispunerea trupelor ţărilor vecine în apropierea frontierelor cu România, dotarea cu armament şi muniţii, gradul de instruire, precum şi informaţii cu caracter militar general.

Pe lângă aceste subcentre informative teritoriale, funcţiona câte un serviciu de ştafetă, care avea misiunea „de a se informa şi de a alarma în c32

de concentrări de trupe” la frontiera ţării noastre. Acest serviciu era forte

din „informatori cercetaşi” care, de regulă, treceau frontiera în mod acoperi”.

colindau o anumită regiune din ţara vecină, după care se întorceau P

teritoriul român. La sosire raportau în scris sau verbal, după caz, ceea e interesa Biroul Operaţii al Marelui Stat Major al armatei române.

Analiza critică a unor documente ne permite să tragem concluzia atât subcentrele informative cât şi serviciile de ştafetă dispuneau de propri, lor reţele informative, dispuse în interiorul ţării şi dincolo de frontiere»

ţările vecine. Dintre localităţile care au servit drept reşedinţe PeQ.

subcentrele informative şi serviciile de ştafetă sunt atestate

docuflieo

Satu-Mare, Oradea, Arad, Timişoara, Turnu-Severin pentru Frontul de

— Turnu Măgurele, Giurgiu, Bazargic pentru Frontul de Sud şi Cetatea

Tighina, Rezina, Otoci, Hotin şi Cernăuţi pentru Frontul de Est.

Alte documente atestă că structurile informative şi contrainformative gerviciului Secret reuşiseră la nivelul anului 1936 să-şi infiltreze agenţi f f-o serie de unităţi militare ale ţărilor vecine. Pe Frontul de Vest avuseseră e Penetr-ri în Corpul l'Armată ungar şi brigăzile mixte 3, 6, 7 şi

12 cavalerie ungară. Pe Frontul de Sud dispuneau de agenţi în

I, a III-a şi a IV – a bulgare, precum şi în diviziile 4, 5, 6 şi 9

de in brigăzile 2 şi 3 cavalerie bulgare. Pe Frontul de Est agenţii seră în corpurile de armată VI şi XVII, în comandamentele a 7 divizii

Infanterie şi 3 de cavalerie sovietice. Asemenea infiltrări se mai făcuseră tu armatele altor ţări din apropierea graniţelor româneşti. Avem acum mai clar explicată motivaţia pentru care Abwehr-ul (Serviciul de informaţii al armatei germane) a căutat şi realizat schimbul de informaţii cu Serviciul

Secret al armatei române în domeniul înzestrării şi dispozitivului tactic al

Armatei Roşii pe Frontul de Est.

Să mai consemnăm că, între aparatul central şi structurile informative teritoriale ale Serviciului Secret, existau unele delimitări în ceea ce priveşte zonele de penetrare. Activitatea informativă a structurilor teritoriale se întindea numai pe o rază de circa 100 km în jurul frontierelor româneşti în vreme ce aparatului centraltral nu i se fixase limite. El urmărea desigur penetrarea în orice loc sau mediu în care se vehiculau date secrete militare cu valoare politico-strategică.

Tot în toamna anului 1936, în afara structurilor informative şi contrainformative teritoriale au mai fost înfiinţate „Centre speciale" care îşi desfăşurau activitatea în anumite puncte de importanţă strategică pentru apărarea ţării şi promovarea intereselor sale politice. Astfel de centre speciale s-au organizat în zona petroliferă Prahova cu sediul la Ploieşti, în zona

Cazanelor cu sediul la Turnu-Severin şi în zona industrială Făgăraş cu sediul

a Braşov.

Centre informative speciale au mai fost create şi în anumite zone de frontieră în localităţile Oradea, Sighet, Hotin, Soroca, Cetatea-Albă, Turnu-şgurele şi Orşova, cu misiunea de a preveni sau contracara penetrarea pe tttoriul ţării noastre a agenţilor dirijaţi de statele vecine sau care manifestau

?, Politic şi strategic asupra României. Ulterior au primit şi misiunea de sprijini infiltrarea agenţilor dirijaţi de Centrala Serviciului Secret în statele

V

au Alte documente sugerează activitatea unor „echipe volante” ce au ca principală atribuţie, începând cu anul 1936, supravegherea

°rmativă a legaţiilor străine acreditate în capitala României. Se pare că au o organizare aparte întrucât se subordonau direct şefului Serviciului

Birourile tehnice. Un alt compartiment foarte important în ea<k.

Iciului Secret era Biroul Radio. Deşi aveau centrul de coordonare

Bucureşti, majoritatea subcentrelor erau răspândite în teritoriu şi lucrau d u structurile Aparatului teritorial. Acest birou a fost înfiinţat în 1934 şi

ompunea, la început, din două subbirouri. Unul lucra pe lângă Sec informaţii, iar celălalt la Secţia Contrainformaţii. Comanda acestui birou fost preluată de maiorul Dumitru Son (conspirativ Soare) care până atiul

«crase la Centrul de Radiotelecomunicaţii al armatei şi avea ca ajutor D’

Ipitanul Şerbănescu, specialist în telecomunicaţii.

Biroul Radio avea misiunea să asigure dotarea „Centrelor

[informative” cu aparatura necesară pentru legăturile radio cu centralele încadrarea s-a făcut la început cu specialişti din armată profilaţi în domeniul radiotelegrafiei militare, iar cu timpul s-a apelat şi la personal civil instruit la locul de muncă prin strădania ofiţerilor.

Centrala Serviciului Secret a fost dotată cu un post puternic de radio-emisie (radio şi telegrafie). La centrele informative din teritoriu s-au instalat posturi radio-emisie, ce puteau comunica între ele sau cu Centrala.

Pentru activitatea contrainformativă externă, fiecare rezidenţă a

fost dotată cu posturi de radio-emisie şi recepţie, ce erau instalate de obicei în cadrul legaţiilor româneşti. De existenţa lor nu ştiau decât trimisul

Serviciului Secret, care funcţiona acoperit în cadrul legaţiei, şi şeful legaţiei.

Cu timpul, Biroul Radio şi-a organizat şi un mic atelier propriu în care specialiştii săi au ajuns să producă singuri unele aparate. Printre constructorii de astfel de aparate s-a remarcat un anume Georgescu şi ajutorul său Corghitu. Din relatările unor funcţionari, rezultă că aceştia erau cei mai buni constructoride aparate de radio ai Serviciului Secret. Din iniţiativa lor, Biroul Radio a construit un fel de „valiză diplomatică blindată”.

de dimensiuni mici, care conţinea un post special de radio-emisie. Astfel de valize au fost folosite de către toţi curierii Serviciului Secret în călătoriile pe care le făceau în diferite ţări ale Europei. Biroului îi revenise şi sarcina de a organiza pe teritoriul ţării o serie de posturi „gonio” ce aveau misiunea de»

Identifica emiţătoarele clandestine folosite în transmiterea de mesaj6

codificate de către agenţii serviciilor de spionaj ce acţionau în România. De asemenea, la sediul Biroului se făceau experienţe pentru construirea unor posturi mici cu bătaie până la Lisabona.

Cifrurile utilizate erau numeroase şi variate, folosindu-se dife°.

sisteme, dar mai ales cele cu „grilă specială”. Descifrarea se făcea la Bir°.

central al cifrului de pe lângă Secretariatul General. Existau însă şi cifr1

speciale ţinute personal de şeful Serviciului – Mihail Moruzov – şi pe de

le utiliza singur, descifrând el însuşi anumite comunicări excepţiei destinate numai lui. Acestea purtau un mic indicativ special conform

Biroul cifru remitea radiograma pentru descifrare celui indicat (

Serviciului Secret, şeful secţiei sau altor demnitari ca şeful Marelui ot> ministrul Apărării Naţionale, ministrul Aviaţiei, ministrul de Externe

Ma\ Au fost şi situaţii când şeful unei misiuni diplomatice (civil sau

Ttar)» cu acreditare în capitalele europene, a dorit să comunice rapid cu

„Fiii s-a ierarn-cum nu avea posibilitate până la sosirea curierilor, a rjla postul rezidentului acoperit, transmiţându-şi mesajul prin

(S rtjiediul acestuia, dar cu cifrul său propriu şi numai cu indicativul

10-jentului. În aceste cazuri, se punea menţiunea „a se preda în mărime

16 pl-je” (cu specificarea numelui persoanei respective). Radiograma se copia

P se fotocopia, nepredându-se originalul, întrucât se păstra pentru mai multă

„Garanta şi o eventuală verificare, în arhiva sediului central al Serviciului

Leret. Se întâmpla uneori ca şi personalităţile respective să utilizeze invers aceeaşi cale, folosind Biroul Radio al Serviciului Secret.

Biroul cifru avea ca principală atribuţie întocmirea cifrurilor şi descifrarea telegramelor şi radiotelegramelor primite de Serviciul Secret de la organele subordonate. Era încadrat cu ofiţeri specialişti recrutaţi din rândul militarilor.

Biroul Filaj-Corespondenţă făcea cenzura corespondenţei pentru persoanele asupra cărora planau diverse suspiciuni că desfăşoară acţiuni antistatale. Această operaţie se făcea în încăperi special amenajate şi dotate cu aparatură şi utilaje corespunzătoare. Controlul corespondenţei se făcea numai la solicitarea celorlalte secţii din Serviciul Secret. Uneori se execută şi din proprie iniţiativă de către şeful acestui birou, în astfel de cazuri, periodic se ordonau sondaje asupra corespondenţei unor persoane străine care funcţionau la diferite firme comerciale, bănci, societăţi culturale, filantropice etc. Şi care aveau legături cutrăinătatea. Textele erau citite mai întâi cu ochiul liber, apoi cercetate cu aparatură specială cu raze sau se foloseau diferiţi reactivi pentru a se scoate la iveală scrierea secretă sau simpatică. Se fotografia apoi textul secret, după care scrisoarea era imediat redată în

Circuitul poştal. Textul de probă era supus şi altor analize pentru a se putea stabili proprietăţile chimice ale cernelii cu care fusese scris, reactivii ce

Puteau fuolosiţi la developare etc.

În cazul în care unele corespondenţe nu puteau fi desfăcute, lucrarea

14 remisă imediat laboratorului de fizică din cadrul aparatului central al piciului Secret, în acea perioadă, devenise foarte frecventă capsarea r-sPondenţei cu nituri şi alte mijloace de acest fel, procedeu folosit de cânH ntre Prinderi, birouri, societăţi comerciale etc. Au fost rare cazurile a corespondenţa secretă sau cifrată să nu poată fi desfăcută, fără a se lăsa sus 6 se specialiştii laboratorului de fizică a Serviciului Secret. Textele

Sec Cte, erau fotografiate şi remise compartimentelor interesate din Serviciul

(w întreaga operaţie necesita însă o mare rapiditate pentru a nu se da a de bănuit titularilor corespondenţei că fusese desfăcută.

U, Structura informativă constituită s-a dovedit benefică pentru secţiile u ui Operaţii din Marele Stat Major, care elaborau planurile de campanie ale armatei române. Studiul planurilor de campanie, elaborate după

1936, permite desprinderea concluziei că, în comparaţie cu cele anterj

noile documente elaborate aveau la bază o cantitate şi diversitate inar >

Informaţii în domeniul politic, militar, economic, infrastructurii teritoriai

statelor vecine. Analiza şi sinteza informaţiilor a permis organelor spe

„*”.

*

lizate să prevadă evoluţia pe termen lung şi scurt, să stabilească necesarul „*”.

forţe şi mijloace proprii necesare contracarării potenţialului agresor sine sau împreună cu ţările membre ale Micii înţelegeri şi înţelegerii Balcani

De asemenea, concepţia întrebuinţării forţelor, prevăzută în planurile r?

campanie, era în acord cu acţiunile probabile ale adversarului, respectând

serie de principii bine statuate în arta militară: economia

forţelor mijloacelor, libertatea de acţiune, concentrarea efortului pe direcţijj hotărâtoare, manevrei ş.a.

MIJLOACE, METODE ŞI PROCEDEE FOLOSITE
ÎN ACTIVITATEA INFORMATIV – OPERATIVĂ

Eficienţa unui serviciu secret se află în legătură directă cu metodele

mijloacele folosite în procurarea informaţiilor. Despre această problemă.

care l-au cunoscut pe Moruzov sau au lucrat direct cu el, au formulat e jjjjj care în esenţă sunt imposibil de reconciliat la prima vedere, în vreme unii l-au considerat ca pe un maestru în arta informaţiilor, alţii i-au meciat activitatea ca fiind total ineficientă.

Astfel, Veniamin Moruzov – nepotul şefului Serviciului Secret –, folosit uneori în acţiuni informative, aprecia că unchiul său „a introdus elemente noi care au revoluţionat pur şi simplu munca de adunare, sintetizare şi valorificare a datelor”.

Locotenent-colonelul german Hauswaldt din Abwehr (Serviciul de informaţii al armatei germane) a ţinut să precizeze în cadrul întâlnirii cu maiorul român Ionescu-Micandru din iulie 1939, că ştie despre „excelenta competenţă unanim recunoscută” a lui Moruzov în materie de lucru informativ. Personal, amiralul Canaris, şeful Abwehr-ului, a ţinut să-i transmită lui Moruzov în octombrie 1939 „stima şi admiraţia pe care o poartă încă de foarte mult timp, deoarece îi cunoaşte îndeaproape activitatea apreciabilă şi de perfectă specialitate pe care o desfăşoară în general în domeniul informativ”.

O părere asemănătoare avea şi maiorul german Pruck – şeful

Frontului de Est din Abwehr. Cu ocazia unei vizite în România, la 22 noiembrie 1939, ofiţerul german ţinea să-şi exprime admiraţia asupra sistemelor de

Lucru informativ „ingenioase şi practice” preconizate de Moruzov, „sisteme absolut originale, care nu pot fi realizate decât de un maestru în materie de

formaţii”. Acelaşi ofiţer mai sublinia că este adânc recunoscător şi onorat

Patrii posibilitatea ce i s-a acordat de a avea un profesor de talia lui oruzov „de la care mulţi şefi de servicii de informaţii ar avea încă multe de mvâţat”.

p Contrar acestor opinii, căpitanul Mihail Stănescu, fost şef al

Qtului de Sud, era de părere că „activitatea informativă a Serviciului c. T se rezuma în difuzarea informaţiilor primite de la unii ataşaţi militari.

— Tocmeau note despre anumite evenimente, culese din ziarele străine”.

era ca zilnic – continua acelaşi memorialist – să plece cât mai multe t0 aâu a căror calitate însă nu avea nicio valoare”. La rândul lui.

Davidescu, fost şef al Secţiei a N-a din Marele Stat Major, a „în general, informaţiile furnizate de Serviciul Secret nu au nevoile Marelui Stat Major”. Colonelul Alexandru Idieru menţiona şi el că: „Acest organism [Serviciul Secret – n.n.], depăşind cu mult r0

şi rolul său de a procura informaţii strict secrete şi deci greu de obţinut din afară (spionaj), cât şi dinlăuntru (contraspionaj) şi pentru îndepl

căruia cheltuia sume fabuloase, se substituise de fapt şi cu totul Secţiei a i din Marele Stat Major”. Ofiţerul român mai sublinia că Serviciul se trimitea „informaţii şi chiar studii gata făcute asupra instrucţiei i sovietice din Extremul Orient sau din Rusia Răsăriteană, în tâmp” q informaţiile relative la situaţia militară din vestul Rusiei şi din apropier 6

Nistrului erau foarte reduse, nesemnificative şi incomplete, cu toate prevederile planurilor de informaţii întocmite de Biroul Operaţii şi cu toate cererile repetate pentru obţinerea informaţiilor necesare şi utile”. Colonelm Ioan Lissievici, şi el fost lucrător în cadrul Secţiei a II-a, îşi amintea că

„Serviciul Secret nu satisfăcea în totul nevoile informative ale Marelui Stat

Major”. Este foarte posibil ca aceste afirmaţii, atât unele cât şi celelalte, să ascundă şi o doză de subiectivism, fapt pentru care o evaluare cât mai aproape de adevăr nu se poate face decât dacă examinăm cu atenţie documentele.

În ceea ce priveşte metodele, mijloacele şi procedeele folosite de

Serviciul Secret în perioada 1934 – 1940, aşa după cum reiese din structura sa de organizare, se poate spune că nu erau diferite faţă de cele practicate de alte structuri similare în epocă, şi anume: agentura secretă, ancheta informativă, cenzura corespondenţei, interceptările radiotelefonice, supravegherea locurilor, mediilor şi anturajelor unde se concentrau sau se vehiculau informaţii de interes

pentru nevoile operative ale armatei. Alături de acestea, studiul documentelor de arhivă atestă fără dubii că Serviciul Secret condus de Mihail Moruzov a folosit în activitatea de informaţii şi: exploatarea surselor deschise; schimbul de informaţii cu servicii ce se bucurau de o bună reputaţie; trimiterea ofiţerilor în misiuni speciale peste hotare pentru informare şi documentare; colaborarea cu ataşaţii militari şi diplomaţi

români acreditaţi în alte ţări.

Agentura secretă. Agentura secretă era formată din mai categorii de informatori, a căror denumire ne dezvăluie natura misiunile încredinţate. Astfel, existau informatori: observatori, ficşi, incidentali, loc31;

de penetrare, mobili, temporari, voluntari, propagandişti, cercetaşi, sedent şi de rezervă.

Informatorii „observatori” erau grupaţi în două categorii: c.

folosiţi în interior şi cei dirijaţi în zona de frontieră. Cei din prima catego aveau ca sarcină principală supravegherea cercurilor de prieteni şi cunosc!

a firmelor sau instituţiilor unde lucrau şi semnalarea oricăror fapte sau în „1

Îndreptate împotriva intereselor de siguranţă naţională. Unii dintre ace

erau dirijaţi să urmărească „viaţa extraprofesională” a diferitelor persoane, deţineau funcţii importante, ori se aflau în posturi care le permiteau ace

cumente cu caracter secret, în acest scop informatorii „observatori”.

l» iau să descopere relaţiile, legăturile şi slăbiciunile persoanelor

Veective pentru a le „feri” de tentaţiile sau curselentinse de agenţii iciilor de spionaj ce acţionau în România. Informatorii „observatori” din de-a doua categorie acţionau de o parte şi de alta a frontierelor ţării, cefegând informaţii din statele vecine, privind eventualele deplasări şi masări

6 trup6 a granule României, infiltrarea de agenţi, starea de spirit a ei ete.

Informatorii „incidentali” au fost folosiţi, în special la începutul când anumite informaţii cu caracter operaţional (militar sau

diplomatic) trebuiau verificare de urgenţă. Pentru aceasta erau vizate numai

Coanele cu posibilităţi de pătrundere în mediile de interes, iar atragerea lor

colaborare se făcea direct sau erau antrenate la o astfel de activitate sub un retext oarecare.

Informatorii „locali" care alcătuiau cea mai numeroasă categorie, erau amplasaţi pe localităţi, locuri de muncă şi de domiciliu. Aceştia urmăreau acţiunile desfăşurate de filialele partidelor politice existente pe plan local, actele de sabotaj, starea de spirit a populaţiei etc. Se foloseau în culegerea de informaţii de rude, cunoscuţi, prieteni etc., fără ca aceştia să aibă vreo bănuială despre îndeletnicirea lor.

Informatorii „de penetrare" acţionau cu prioritate, conform sarcinilor primite, pentru pătrunderea cât mai adâncă în rândurile organizaţiilor şi grupărilor politice, în special ale celor extremiste (de stânga sau de dreapta). Ca urmare, mulţi agenţi din această categorie au reuşit să penetreze şi să-şi acopere atât de bine activitatea, încât cu trecerea timpului, au ajuns să ocupe chiar funcţii în organele de conducere ale partidelor respective. Supuşi permanent regulilor foarte stricte impuse de cadrele

Serviciului Secret şi conştienţi de urmările deconspirării lor, astfel de informatori, infiltraţi în anumite medii, nu au divulgat niciodată misiunile

Or-La recrutare li se punea în vedere că în cazul deconspirării legăturii să suporte consecinţe dintre cele mai dure. Era o practică întâlnită m şi la alte instituţii străine similare. Pentru simplul motiv că „aşa instruiţi", mulţi informatori, după 1948, au împărtăşit soarta politice în care se infiltraseră. Astfel, cei penetraţi în mişcarea

Donară, PNŢ, PNL şi PSD, au preferat să suporte toate măsurile de presiune ale regimului comunist (internări în colonii de muncă, deportări, damnări la ani grei de detenţie) decât să divulge rolul de informatori aii Secret, în schimb cei infiltraţi în mişcarea comunistă au reuşit să îi importante în stat. Aşa s-a întâmplat cu Ady Ladislau, devenit

Pristantin Maimuca, un fost comisar de Siguranţă, a destăinuit în lucrarea sa listică faptul că Mihail Moruzov era necruţător cu informatorii care divulgau cu Serviciul Secret, ajungând uneori la situaţii extreme când era obligat să chiar la lichidări fizice.

adjunct al ministrului de Interne în perioada decembrie 195 3-iulie 1955. t, fusese infiltrat în mişcarea comunistă de Serviciul Secret încă din 1936, t fel s-a întâmplat şi cu Emil Bodnăraş. Deşi nu există o bază docurnerrtJ!

certă, sunt însă multe indicii că Emil Bodnăraş a fost recrutat de FIOT.

Becescu (Georgescu), Şeful Secţiei Contrainformaţii, şi pregătit speci, pentru o misiune de informaţii în Uniunea Sovietică. A fost trecut clandestu, frontiera în URSS unde a urmat, în perioada 1934 – 1935, cursurile şcolii Qţ.

(Serviciul Sovietic de Informaţii militare), de lângă Moscova, j.

reîntoarcerea în România, Bodnăraş a fost condamnat la 8 ani închisoare pentru spionaj. Foarte posibil ca această condamnare să fi fost o acţiu

specială – şi de mare rafinament a Serviciului Secret pentru infiltrarea 1

Bodnăraş în rândurile deţinuţilor politici comunişti, în anul 1945, când Florin

Becescu (Georgescu) a ajuns şef de secţie în SSI, din ordinul lui Bodnăraş, a fost arestat şi apoi a fost lichidat fără a fi anchetat sau judecat. Motivul l-a constituit faptul că el era singurul SSI-ist care ştia cum fusese infiltrat

Bodnăraş în mişcarea comunistă şi cum ajunsese în fruntea ierarhiei de partid

Şi de stat. Mai mult, Emil Bodnăraş a jucat un rol însemnat în cele mai importante evenimente care au urmat: actul de la 23 august 1944; abdicarea ifbrţată a regelui Mihai, la 30 decembrie 1947; luarea sub control şi apoi restructurarea serviciilor secrete româneşti; retragerea trupelor sovietice şi a consilierilor (1958 – 1964), consolidarea relaţiilor româno-chineze şi

Declaraţia din aprilie 1964 etc. Se poate spune că Bodnăraş a fost o altă

„Eminenţă cenuşie” a frontului secret din România, afirmaţie întărită şi de faptul că despre viaţa, activitatea şi cariera sa militară există foarte puţine şi disparate documente. „Curăţenia în arhive” se face de regulă doar pentru acele acţiuni pe termen lung şi persoanele implicate. Acestea trebuie să rămână pentru totdeauna secrete, orice deconspirare putând avea urmări grave, sau să creeze prejudicii greu

reparabile pentru apărarea şi promovarea intereselor naţionale.

Informatorii „mobili” executau misiuni informative în mai rm” te localităţi, obiective şi medii (comis-voiajori, negustori ambulanţi, artist1

circari, ziarişti etc.). Aceşti informatori nu erau folosiţi numai în interiorw ţării, ei au fost instruiţi şi pentru culegerea de informaţii din exterior.

anumite zone ale ţării, în această categorie au fost recrutate persoane d rândul pescarilor din Delta Dunării, marinarilor de pe vasele româneşti să

străine. Aceştia, cu ocazia deplasărilor ce le făceau pe Dunăre, intrau posesia unor informaţii pe care apoi, când ajungeau în porturile româneşti, predau agentului de legătură al Serviciului Secret. a

Informatorii mobili erau instruiţi ca în interior să culeagă, de reg”.

Informaţii cu caracter general privind starea de spirit a populaţiei, W

economic într-o regiune sau alta a ţării, intenţiile diferitelor grupări descoperirea eventualilor spioni care căutau să culeagă date din de.

economic, politic şi social. Cei care acţionau peste hotare trebuiau să cuie te 5* informatu prin observare directă, prin folosirea presei şi publicaţiilor jitate în 13™în care se deplasau, prin exploatarea în „orb” a interlocutorilor.

1 u P1” *11 a-te mijloace> despre problemele ce interesau direct sau indirect tatul român.

Informatorii „obligaţi” erau aceia care lucrau cu Serviciul Secret în mod constrâns, fie material, fie moral. Constrângerea materială se realiza

I când agentului i se împrumutau bani pentru diferite afaceri şi nu-i mai

putea rambursa. Constrângerea morală se socotea în acele cazuri când

Ejforfflatorul> e să „Şi dea seama, fusese atras în mrejele colaborării cu gerviciul Secret. Din această categorie făceau parte şi cei care erau recrutaţi ce bază de material compromiţător, adică despre care se cunoştea că săvârşiseră anumite infracţiuni sau duceau o viaţă imorală, în cazul în care’s.ar fi dat publicităţii aceste fapte, persoanele

respective ar fi fost discreditate şi înlocuite din funcţiile politice sau de stat pe care le ocupau.

O situaţie interesantă o întâlnim în cazul lui Horia Sima, comandantul Mişcării legionare. Documentele Siguranţei, Secţiei a II-a a M.

St. M. şi a Serviciului Secret conţin extrem de puţine date despre viaţa lui

Horia Sima, înainte de 1940. Un singur document, „scăpat” ca prin minune, cu semnătura olografă a lui Mihail Moruzov atestă fără dubii că Horia Sima fusese recrutat în primăvara anului 1940. De altfel, chiar Horia Sima strecoară cu subînţeles într-o lucrare memorialistică: „El [Moruzov, n.n.]

vedea în mine elementul indispensabil pentru garantarea Regelui de loialitatea mişcării [legionare, n.n.], fiind legat de el prin recunoştinţa ce i-o datoram că m-a scăpat de la moarte”. După cum rezultă din Raportul întocmit de Moruzov, lui Horia Sima şi altor 11 legionari, care erau în aceeaşi situaţie, „li s-a dat însărcinarea să culeagă informaţii prin legăturile ce au în toate straturile sociale, în ce priveşte propaganda comunistă, teroristă, iredentistă”. Ajuns în funcţia de vicepreşedinte al Consiliului de

Miniştri, la 14 septembrie 1940, deci în perioada în care Moruzov era arestat, nu a acţionat pentru salvarea sa, probabil că nici nu a încercat, întrucât riscurile deconspirării erau prea mari. Dimpotrivă, dispariţia lui Moruzov îl

Scăpa de o grea povară.

Prin procedeul constrângerii au fost atrase în agentura Serviciului ceret nu numai persoane din interiorul ţării – în special unii dintre membrii

feritelor organizaţii şi grupări politice –, cât şi persoane de peste hotare, etfyeni ai diferitelor state, veniţi în România în cadrul unor misiuni oficiale au diplomatice, în multe cazuri, erau chiar „ajutaţi” de cadrele Serviciului cecret să aibă o comportare „imorală” pe durata şederii în România, pentru a JaP°în pe baza materialului compromiţător adunat, să se producă recrutarea.

agerea la colaborare a unor astfel de informatori a constituit însă o metodă

Undară şi nu una principală. Informatorii obligaţi nu prezentau

°tdeauna suficientă încredere. Jocul acesta era destul de

periculos.
°arece unii agenţi ai serviciilor de spionaj se lăsau recrutaţi prin constrângerea morală cu scopul de a pătrunde în agentura Serviciului pentru a studia ce informaţii interesează statul român, ce metode se în? N
la recrutare etc. Colaborarea cu astfel de agenţi se făcea cu multă pre! N
De regulă, aceştia erau folosiţi numai pentru acţiuni de dezinformare!
Informatorii „temporar? se asemănau mult cu agenţii incid care de obicei erau recrutaţi pentru a îndeplini doar o singură misiune
care se înceta legătura cu ei. Faţă de agenţii „incidentali”, agenţii „temD o N
erau folosiţi în rezolvarea mai multor acţiuni. Puteau fi folosiţi un tiim, scurt sau mai îndelungat, în funcţie de priceperea şi posibilităţile fiejj
Pentru serviciile aduse erau recompensaţi sub diferite forme materiale bani ori în cadouri) sau morale (prin intervenţia subtilă a Serviciului Secr?
organizaţia sau instituţia în care îşi desfăşura activitatea pentru a fi promo în funcţii), încă de la recrutare, li se precizau avantajele materiale sau mor! în condiţiile în care misiunea cu care erau încredinţaţi urma să fie îndenţi?!
În cele mai bune condiţii”.
Informatorii „voluntar? erau cei care-şi ofereau serviciile că.
proprie iniţiativă sau la propunerea unui angajat al Serviciului Secret dintr-un sentiment patriotic, ideologic, religios” etc. Cele mai multe cazuri de agenţi voluntari s-au înregistrat în timpul războiului pentru zonele din
Ardealul de Nord, atribuit Ungariei prin Arbitrajul de la Viena, şi din
Basarabia. Informatorii voluntari, care sprijineau în aceste condiţii Serviciul
Secret, de regulă, nu primeau şi nici nu voiau să accepte vreo recompensă materială sau morală. Ei considerau această acţiune ca o datorie faţă de ţară.
Un exemplu elocvent în acest sens îl oferă cazul căpitanului Radu – şeful

Centrului 4 al Agenturii Teiuş –, care „avea în legătură activă între 20 şi 22

Intelectuali din diferite localităţi, angajaţi ca informatori interni fără niciun onorar sau vreo recompensă din partea Serviciului”. Aceste categorii nu cuprindeau numai cetăţeni cinstiţi. Au existat şi „voluntari” care şi-au oferit serviciile din dorinţa de a se răzbuna pe foştii prieteni, sau pe diferite personalităţi, adversari politici etc. Din această cauză furnizau informa!”

subiective, fapt pentru care nu se putea pune bază pe veridicitatea lor, fiii” 1

de regulă lipsite de valoare operativă.

Informatorii propagandist? constituiau o categorie importantă»

agenturii. Faţă de alte servicii informative străine, Serviciul Secret şi-a ere» 1

astfel de agenţi mai târziu. Rostul creării acestora s-a impus în special î”.

urma acţiunilor întreprinse de serviciile de spionaj germane, maghia

bulgare şi ucrainene, care, după primul război mondial şi îndeosebi î”.

preajma celui de-al doilea, trimiseseră în România o pleiadă de aseme

agenţi ce răspândeau ştiri false, alarmiste, menite să creeze panică în rândol

populaţiei. Ca o contramăsură, Serviciul Secret şi-a creat şi el o astfel &

reţea, pe care a dirijat-o să acţioneze îndeosebi în Transilvania, Basarat» 3

Bucovina şi Cadrilater, unde trebuia să combată, prin mijloace specific6

propaganda revizionistă. Erau recrutaţi în special din rândul ziariş l w

«lor şi chiar a personalităţilor publice care se bucurau de audienţă şi îl tjgiu. Există în arhivele româneşti o serie de lucrări foarte interesante şi f „Documentate, elaborate de prestigioşi profesori universitari, comandate

Secret.

Informatorii „cercetaşi” erau persoanele trimise cu diferite

misiuni

or JTiative peste hotare. Spre deosebire de ceilalţi, informatorii cercetaşi

u mult mai temeinic instruiţi. Aceştia erau pregăti în tehnica culegerii f formaţiilor, a modului cum să le transmită centrului, cum să se comporte să acţioneze în diverse situaţii. Pe lângă pregătirea de specialitate se cerea se cunoască bine şi limba ţării unde erau trimişi.

portul etc. Trebuiau să acţioneze în aşa fel, încât prezenţa lor

(" tr-o localitate sau alta să nu dea de bănuit. Li se mai cerea să fie curajoşi, abili şi trebuiau să prezinte suficientă încredere că nu vor divulga părţii

Averse misiunea primită.

Informatorii sedentari" erau cei atraşi la colaborare de către angajaţii Serviciului Secret pe teritoriul unor state străine, din rândul cetăţenilor acestora. După recrutare, informatorii sedentari erau daţi în legătură rezidenţilor Serviciului Secret, existenţi în ţara respectivă, sau se ţinea legătura cu ei direct, prin agenţii care îi recrutaseră. Şi într-un caz şi în altul, legătura se putea ţine atât personal cât şi prin metoda impersonală.

Această categorie de agenţi a constituit una dintre sursele cele mai importante de informare.

Informatorii, de rezervă constituiau aşa numita „reţea în conservare" ce urma să acţioneze doar în anumite situaţii deosebite cum ar fi: ocuparea vremelnică a teritoriului ţării de o armată inamică, ori căderea reţelelor active. Toate serviciile de informaţii prevăd în planurile lor de măsuri, privind siguranţa naţională, că în caz de război, o parte a teritoriului ţării, mai mare sau mai mică, poate cădea vremelnic sub ocupaţie inamică. De aceea, se trecea, încă din timp de pace, la crearea unei intense reţele de informaţii de rezervă (în conservare) pe propriul teritoriu.

În primul război mondial, când o parte a teritoriului României a fost

°cupat de armatele Puterilor Centrale, ţara noastră a avut mult de suferit din

„Psa unei astfel de măsuri de prevedere. Din această cauză, atât Mihail

„Toruzov, în calitate de şef al Serviciului Secret, dar mai ales Eugen ristescu (pe vremea când a fost şeful Siguranţei) au acordat o

atenţie jeosebită creării şi instruirii unei agenturi de rezervă în teritoriile pe care ei considerau că vor constitui ţinta unor atacuri agresive şi pot cădea jjti. elnic sub stăpânire străină. Amplele rapoarte informative ale SSI-ului, eritoare la tot ceea ce se întâmpla în Ardealul de Nord şi în Basarabia în tecnoadele de ocupaţie, constituie o dovadă clară că reţelele fuseseră

„Utate din timp şi bine instruite asupra modului de acţiune.

Mecanismul de recrutare, instruire, evidenţă şi conspif a surselor umane secrete. După anul 1934 Serviciul Secret a folosit

sistem de recrutare, instruire şi dirijare a surselor foarte asemănător cu practicat de serviciile de informaţii germane, franceze şi britanice. Personale

(militari şi civili) însărcinat cu recrutarea surselor, forma elita serviciului

agen

se numeau „agenţi speciali” şi erau împărţiţi în trei categorii distincte:

Indicatori, recrutori şi de legătură.

Agenţii indicatori aveau o misiune destul de dificilă. Ei trebuiau studieze un număr mare de persoane, din diferite domenii de activitate e intrau în atenţia Serviciului Secret, urmând ca din rândul acestora să alea™

I pe cele mai potrivite, din toate punctele de vedere, pentru a fi recrutat ulterior ca informatori. Era o muncă grea, migăloasă, dar foarte importantă

De aceea, agenţii indicatori, pe lângă faptul că lucrau permanent în uioj acoperit, neavând voie să viziteze decât în cazuri cu totul deosebite sediile

Serviciului Secret, trebuiau să posede şi o vastă cultură generală şi fa specialitate, să fie înzestraţi cu reale calităţi pentru a putea pătrunde fe cercurile cele mai diferite, să fie sociabili, inventivi, să ştie să lege prietenii cu viitorii candidaţi la recrutare, să câştige încrederea acestora, pentru ca numai astfel îi puteau studia în cele mai mici amănunte. Acoperirea sub care intrau în contact cu aceştia se impunea să fie cât mai plauzibilă, cât mai naturală, încât să nu creeze suspiciuni, în acest scop, se ţinea seama de profesiunea celor ce urmau să fie luaţi în studiu, de rangul lor social, de pregătirea intelectuală etc. Agentul

indicator urma să acţioneze în aşa fel încât nici după recrutare, candidatul să nu-şi dea seama că această măsură s-ar datora cumva lui. În momentul în care se termina studiul asupra persoanei, agentul indicator „o preda” spre recrutare agentului recrutor.

„Predarea” se făcea cu grijă. Agentul indicator nu trebuia în niciun caz să fie văzut de candidat în compania sau în anturajul agentului recrutor. În acelaşi mod se proceda şi după recrutare. Moruzov ţinea mult la conspirarea deplii»

a fiecărei acţiuni şi lua măsuri severe împotriva celor care nu o respectau. Se proceda astfel, pentru că un agent indicator o dată deconspirat, nu-şi tse!

putea îndeplini în viitor în mod corespunzător misiunea. Agenţii indicator puteau fi cadre permanente ale Serviciului Secret sau informatori fo’

experimentaţi şi devotaţi muncii pe care o făceau. Evident că erau b10

remuneraţi, în acest caz ei erau recrutaţi din rândurile intelectualilor a profesie îi punea în contact cu un număr mare de oameni (profesori, medici, preoţi etc.). a

Agenţii recrutori aveau misiunea să se ocupe de efectua

recrutărilor propriu-zise. În instrucţiunile profesionale ale Serviciului Sec privind munca cu agentura, unui agent recrutor îi revenea următoa1

misiune: „Urmăreşte individul dat în primire de indicator, leagă prietenie

el şi sub masca acesteia, speculându-i slăbiciunile, îl angajează în

r pe nesimţite în organizaţia pentru care lucrează, cu care nu

Kiejeauna îl pune în contact”.

Î” Recrutarea propriu-zisă consta în semnarea unui angajament de către

„O vi rul informator în faţa ofiţerului recrutor, care de obicei era însoţit de un jit (martor) ce putea fi un alt ofiţer recrutor, viitorul agent de legătură, ui din şefii secţiilor sau, după caz, chiar şeful Serviciului Secret. Un astfel

Îngălament conţinea – Pe lângă numele şi prenumele informatorului, de stare civilă şi adresa – următorul text:

„Declar prin prezenta că mă angajez de bunăvoie să servesc

Statul

Român, P™ organele sale, procurându-le informaţiuni de ordin (se treceau fofilvtl sau problema în care era folosit: terorism, contraspionaj etc.) pentru care urmează să fiu retribuit în raport cu calitatea şi cantitatea informaţiunilor ce voi procura.

Mă angajez, de asemenea, să nu divulg nimănui însărcinările ce mi se încredinţează, organele şi persoanele cu care lucrez; în cazul în care s-ar constata că am divulgat cele de mai sus, voi suporta rigorile legilor.

De asemenea, în cazul în care s-ar dovedi rea-voinţă sau lipsă de bunăvoinţă în serviciu din partea subsemnatului, înţeleg să trag toate consecinţele.

Am luat la cunoştinţă de prezentul angajament, care mi-a fost citit în faţa martorilor mai jos semnaţi”.

Ca şi în cazul agenţilor indicatori, misiunea recrutorilor nu înceta odată cu efectuarea recrutării. Ei trebuiau ca după această operaţiune, în raport de posibilităţi, mai ales în cazul informatorilor recrutaţi în afara graniţelor, o perioadă de timp, să facă instructajul acestora, atât personal cât şi prin alte mijloace, în momentul când se convingeau că noii informatori ştiau ce aveau de făcut şi prezentau suficientă încredere, îi treceau în legătură personală sau impersonală a altor angajaţi ai Serviciului Secret, care se ocupau de domeniul

de activitate respectiv. Concomitent acestor însărcinări, agenţii recrutori continuau să recruteze noi informatori recomandaţi de către agenţii

ridicatori.

Agenţii de legătură nu se confundau cu informatorii propriu-zişi erau atraşi în munca informativă să sprijine, benevol sau constrânşi.

Serviciului Secret). Agenţii informatori erau cadre ale Serviciului e<et infiltrate sub diverse acoperiri în obiectivele sau domeniile de

Evitate ce se aflau în atenţia lui. Aceştia, de regulă, aveau o acoperire reală

J nu fictivă: „voiajor la firma X”, „ziarist”, „funcţionar la o întreprindere l ecare” etc. După recrutare, informatorii erau predaţi acestor agenţii de care, de obicei, îndeplineau şi funcţia de şefi de rezidentură.

Din multe documente, rezultă că, în fiecare domeniu, problemă,

e interes> existau două reţele paralele, independente una de alta, nate de şeful de secţie. Scopul era de a verifica veridicitatea informaţiilor şi de a evita dezinformarea sau intoxicarea din partea servi de informaţii adverse în cazul în care o reţea era descoperită. \ţin afară de aceste rezidenturi, existau şi reţele în conservare să rezervă, care erau folosite sau activate doar în momente deosebite, aşa

am menţionat mai sus. %

Singura deosebire între acest sistem de recrutare al surselor f0j, de Serviciul Secret şi cel al Abwehr-ului consta în faptul că în afară de „e trei categorii de agenţi speciali în practica germană mai exista şi o a pa! /

categorie numită agenţi investigatori. Aceştia preluau de la indicat persoanele selecţionate, făceau investigaţii ample, apoi întocmeau rap 0a

prin care confirmau sau nu calităţile de viitori informatori ale candidaţii

recrutare, stabilind de asemenea şi variantele de recrutare. Aceste rapogn erau înaintate ofiţerilor recrutori care, la rândul lor, studiau persoana's hotărau modalitatea de recrutare şi variantele de retragere în cazul în care interveneau manifestări de comportament neprevăzute din parte, candidatului.

Iată câteva reguli şi norme privind modul de instruire şi documentare a surselor, aşa cum sunt atestate de lecţiile scrise pe ciorne, care foloseau la şcoala de agenţi ai Serviciului Secret:

„Informatorii care vor fi recrutaţi să fie introduşi direct în acţiunea respectivă urmărită şi evitându-se a se recruta elemente periferice sau legături indirecte. Este preferabil să se recruteze un singur informator bine introdus şi eventual chiar dintre conducătorii mişcării urmărite, decât mai mulţi informatori fără legături directe;

după recrutare se va proceda la un instructaj atent al informatorului, deoarece timpul ce se va pierde cu instruirea unui informator bun este totdeauna recompensat prin calitatea rapoartelor acestuia;

Informatorul va fi obişnuit să observe partea subversivă a problemei urmărite;

se va pune la încercare sinceritatea informatorului, pentru a slabi»

dacă nu comite acte de răzbunare personală sau dacă nu încearc

dezinformarea;

se vor verifica rapoartele unui informator cu cele ale altuia, pen”.

a stabili pozitiv dacă cele afirmate sunt juste. Pentru acest motiv informator1

chiar dacă se cunosc între ei din viaţa socială sau profesională, nu trebutf ştie unul despre celălalt că slujesc în acelaşi serviciu;

orice raport informativ, pe lângă condiţiunile de veridic

trebuie să conţină preciziuni de timp şi loc, precum şi despre persoanei6

sunt în legătură cu obiectul propriu-zis al raportului. Astfel se va trece:

a. ziua, luna, anul şi ora când fapta se va întâmpla;

b. locul;

c. persoanele participante la faptă, cu indicarea adresei lor, caH1

ce o deţin (funcţiuni) şi alte date de stare civilă;

d. toate faptele vor fi trecute în ordinea în care s-au petrecut;

Informatorul va fi dirijat ca să nu se obişnuiască a da rapoarte alte chestiuni decât cele ce îi sunt în atribuţiuni, căci altminteri va da la scopul care este utilizat. Deşi chiar rapoartele despre alte te decât cele pe care le are misiunea pot fi interesante, totuşi să nu fie jt să-şi creeze obiceiul de a se interesa şi raporta mai mult despre

„Bleine ce nu i-au fost încredinţate;

f informatorul va fi obişnuit să urmărească orice problemă crediof3 respectând regulile de continuitate. Se va dirija informatorul ca fou părăsească o chestiune începută;

de asemenea, se va instrui informatorul ca să raporteze imediat

— Ptul întâmplat, căci toate faptele devin neinteresante dacă nu sunt semnalate rapid;

Informatorul va fi instruit să aibă în vedere totdeauna exactitatea în reproducerea faptelor, evitând atât detaliile vagi, cât şi aprecierile de ordin subiectiv sau personal;

rezidentul va menţiona în rapoartele pe care le trimite la subcentru aprecieri asupra sursei: serioasă, probabilă, verificată etc.”

În arhiva rămasă de la SSI, şi care a fost preluată de organele de

Securitate după 1950, nu există niciun dosar de informator din perioada

1928 – 1944. Acest lucru se explică prin faptul că Serviciul

Secret nu întocmea dosare şi nu avea evidenţa surselor, indiferent din ce categorie făceau parte.

Orice lucrător al SSI-ului îşi avea informatorii lui şi nu era obligat să întocmească dosare sau fişe de evidenţă. Mai mult, nu era obligat să raporteze şefului nemijlocit numele lor, data şi când mergea la întâlnire.

Informaţiile obţinute erau de regulă verbale, iar în cazuri mai deosebite se

luau note scrise. Informatorii erau retribuiţi nu pe bază de acte semnate de cei

[n cauză, ci în baza unor borderouri care consemnau suma, data şi indicativul formatorului ori problema pentru care a dat informaţia, iar acestea se

Atrăgeau la scurt timp.

Serviciul Secret condus de Mihail Moruzov a folosit sistemul fentelor conspirate, care aveau sedii în oraşele de reşedinţă ale

jturilor. Pe lângă sarcinile contrainformative, rezidenţa se ocupa şi cu obleme ale muncii de informaţii, trimiţând agenţi în ţările vecine. Şefii de

Centuri erau lucrători experimentaţi ai Centralei, care aveau în subordine

Ucrători şi un radist.

ţ. Agentura dirijată de rezident era cunoscută în Centrală numai cu dire conspirativ, rezidentul răspunzând în faţa şefului secţiei (sau

Corilor din Centrală) pentru autenticitatea informaţiilor furnizate.

Remunerarea agenţilor se făcea de către rezident din fondul muncii şi consta în bani sau obiecte. Aceasta era o problemă de importanţă

% „îNtrucât trebuia să respecte regulile strictei conspirativităţi. Era

P'et interzis ca un lucrător să fie văzut cu un informator de către un alt lucrător. De aceea, întâlnirile se făceau în case conspirative care, de erau folosite de un singur lucrător. re§U*

Agentura care se afla în legătura celorlalţi lucrători ai rezident ţinută în secret, atât faţă de rezident, cât şi faţă de Centrală! Uc! S

răspunzând de autenticitatea informaţiilor. Se considera cu totul anormal un şef ierarhic să ceară numele informatorilor. al c5

Numele informatorilor erau bine conspirate, iar lucrătorii care f legătura cu aceştia nu cunoşteau adevărata identitate a informatei

Informatorii Serviciului Secret aveau un indicativ, iar notele date de

erau semnate, datate şi nu aveau niciun fel de semn distinctiv (ne

secţiei, locul unde a avut loc întâlnirea, cine a preluat materialul). le

Lucrătorul care ţinea legătura cu informatorii era subordonat şefu', de rezidentură. Numai acesta ştia de la cine a primit informaţia, unde a ar

loc întâlnirea, durata ei, când s-a fixat o nouă întâlnire, sarcinile trasate *

Altor cadre intermediare le era comple interzis să se intereseze de acest probleme. e

Structura, conspirarea, recrutarea şi modul de lucru cu agentura secretă nu au cunoscut modificări până la desfiinţarea SSI-ului. Organele de

Securitate ale regimului comunist din România, înfiinţate în august 1948, au introdus un cu totul alt sistem, fapt pentru care trebuie analizat separat.

Exploatarea surselor deschise, în afara informaţiilor procurate prin agentura secretă, Serviciul Secret practica pe o scară destul de largaşi exploatarea surselor deschise şi oficiale (comunicate, presa, radioul, lucrările cu caracter ştiinţific, documente de arhivă, biblioteci etc.). Aproape că nu exista dosar de problemă dintre cele care intrau în preocupările Serviciului

Secret care să nu conţină extrase, decupaje din ziare, declaraţii ale unor lideri politici din ţară şi străinătate. De altfel, acestea constituie şi marea majoritate a documentelor din arhiva S şi care s-au păstrat. Ele nu reprezentau nirfli".

compromiţător care să ducă la deconspirarea procedeelor de obţinere, fap

pentru care nu au fost distruse. Date interesante despre exploatarea surse!" 1

deschise ni le dezvăluie N.D. Stănescu în lucrarea sa memorialist

Vorbind despre căpitanul Emil Tulbure, adjunct al maiorului Rădulescu,»

Frontul de Est, spune că era basarabean de origine, învăţător, bun cunoscă10

al limbii ruse şi al problemelor legate de URSS „pe care le urmărea.

altele, prin lectura zilnică a presei sovietice, mergând până la atentă a anunţurilor”.

În toamna anului 1934, Moruzov a cerut să se întocmească o bine documentată despre Mişcarea legionară şi a fixat ca termen două-trei zile. Întrucât arhiva Serviciului Secret nu era încă sistematiza organizată pentru a fi exploatată cu operativitate, N.D. Stănescu măr că „a trebuit ca în viteză să culegem materialul documentar din cărţi, pe etc., parte din ele colecţii personale”, apelând uneori chiar şi la

4*\P

şi Despre felul cum se făcea prelucrarea acestor informaţii din surse hise e „a sat scurte relatări Ştefan Enescu: „Au fost organizate birouri

$ g să şi studii pe lângă fiecare front în parte, pentru a se realiza un flux al

& \ lui lucrărilor cât şi un sistem de evidenţă. S-a reorganizat arhiva, care

un astfel de serviciu constituia nu un depozit mort de acte, ci un! „mjrnent viu de lucru, a cărui organizare condiţionează uneori calitatea

e jjjâlor de actualitate”. Acelaşi memorialist descrie la un moment dat şi t lui ÎQ care a os* elaborata° lucrare de sinteză despre Finlanda, ce conţinea pitole despre aşezarea geografică, evoluţia istorică, situaţia economică, jajă şi politică. Ea a fost elaborată la sfârşitul lunii noiembrie 1939, deci mediat după începutul războiului ruso-finlandez. Pentru elaborarea acestei lucrări solicitate de Marele Stat Major al armatei române, s-au folosit „nu numai materialele informative aflate în arhivă, ci şi o serie de lucrări de diferite specialităţi apărute în străinătate referitoare la ţara în cauză”. „Ne-am bazat deci – spune Ştefan Enescu – pe o largă bibliografie”. Mihail

Moruzov, fiind un om „cu idei şi iniţiative foarte largi”, după cum spunea fostul său şef de cabinet, avea obiceiul ca în preajma manevrelor militare să

„Alcătuiască studii complete asupra regiunilor respective (cu

caracter istoric, geografic etc.) pe care le răspândea la Palat şi Statul Major”.

E greu de stabilit ponderea informaţiilor obţinute din exploatarea surselor deschise faţă de cele secrete. Comentariile făcute de Eugen Cristescu în legătură cu „obiceiurile” unor agenţi din timpul lui Moruzov de a întocmi note informative doar din lectura ziarelor, fără să le mai verifice, constituie mai degrabă anomalii, întâlnite de altfel în activitatea oricărui serviciu de informaţii, dar nu se pot generaliza la scara întregului Serviciu şi, prin urmare, nu pot constitui aspecte definitorii.

Se poate considera că ponderea o reprezentau totuşi informaţiile

Aţinute din exploatarea surselor şi procedeelor secrete, având în vedere că

Serviciul condus de Moruzov folosea şi schimbul de informaţii cu structuri ale altor state. Or, un astfel de procedeu implică două aspecte amentale: 1) deţinerea unui flux informaţional secret despre o ţară ori o strategică, sau geopolitică de interes pentru serviciul cu care se face bul de informaţii; 2) excluderea informaţiilor obţinute din surse oficiale deschise, întrucât acestea erau la îndemâna oricui spre a le obţine şi

Schimbul de informaţii. Serviciul Secret a practicat destul de nu sen™ul de informaţii, adică intelligenceul interagenţie, cu ap – 1C! se de informaţii ale Marilor Puteri, precum Anglia şi Franţa, extins e şi la Germania şi Italia. Aproape în exclusivitate schimbul de informaţii

SeWiciile similare din aceste ţări au avut ca temă: armatele ţărilor vecine, în special cele cu care România nu avea încheiate tratate de alianţă n sau militară. Acest aspect presupune în mod logic că Serviciul Secret d

un flux informaţional de valoare, întrucât stârnea interesul instiîă

similare ale Marilor Puteri. Pentru susţinerea acestei opinii putem f0[. „t argument şi destăinuirile lui Robert Bishop, ofiţer al OSS (Serviciu! 1

Operaţii Strategice), care a venit în România cu misiunea militară arneri imediat după 23 august 1944, şi care a consultat multe dosare ale

Secret privind Rusia sovietică. Ofiţerul american făcea

următoarea rem despre aceste dosare „Conţineau cea mai grozavă culegere de date de

sovietici din toată Europa, cu excepţia dosarelor găsite în C

Prezentau o colecţie continuă de date, începând cu primul război

Aceste documente reflectau munca mai multor ramuri ale serviciilor secr româneşti. Dar secretele cele mai importante fuseseră obţinute în cea în mare parte de un om şi agenţii pe care-i dirija. Experţii care îi cunosc munc îl considerau cel mai mare spion ce a lucrat vreodată pentru România. Avea peste 200 de agenţi activi în Rusia, atât înainte cât şi după război şi nu exista porţiune din această ţară, inclusiv bine păzită zona a Uralilor, în care să nu fi pătruns”. Şi parcă în completare, Ştefan Enescu îşi amintea şi el că

„Informaţiile [obţinute de Serviciul Secret – n.n.] mergeau până la dezvăluirea celor discutate cu uşile închise în Sovietul Comisarilor Poporului

(guvernul) din R.S.S. Moldovenească” – de peste Nistru „care constituia o placă turnantă a URSS faţă de noi”.

Din cercetarea documentelor de arhivă păstrate rezultă că primul schimb de informaţii – ceea ce implică şi cooperarea – s-a făcut cu

Serviciul Secret britanic, într-un raport întocmit la sfârşitul lunii aprilie 1940, ce prezenta rezultatele vizitei lui Moruzov în Anglia, se menţiona printre altele: „Între Serviciul Secret de informaţii al Armatei Române şi Intelligeow

Service există o colaborare de 20 de ani, în materie informativă. Cu conducătorii acestui serviciu am avut ocaziuni, în decursul acestui timp, să iau de mai multe ori contactul şi să stabilesc normele de colaborare...”

Alte amănunte interesante despre modul concret în care se fă”.

această cooperare informativă sunt destăinuite de colonelul GheorgP.

Petrescu, fost ataşat militar român la Berlin şi un vechi colaborator al

Moruzov: „Acest serviciu [de informaţii englez din România – n. n)

condus la început, în anii 1927 – 1930, de un rus de origine, fost ofiţerA.

armata ţaristă, numit Bogomoleţ, refugiat la Londra şi trimis apoi în Rofl1
În acest scop. Aranjamentul, pe care l-a făcut Moruzov cu el, era ca
dăduse reprezentantului Serviciului de informaţii englez concesiunea
sector pe Nistru, în scop de a-şi trece şi primi agenţii, sector în care ag
noştri nu funcţionau, pentru a nu se produce indiscreţii şi a nu se pe
siguranţa lor, iar materialul informativ adus de peste Nistru era sigilat şi. y la Bucureşti de un om a lui Moruzov, care dubla pe şeful serviciu»*, agentură englez de pe frontieră. Aici, materialul se desigila, iar Mo11
r sau copia materialul, după care era tradus în micul birou pe care şi-apoi îl trimitea Marelui Stat Major, Secţia a N-a. Cu acest
Moruzov procura materialul informativ destul de important ca's f are militară, pentru care englezii cheltuiau enorm, fără ca Moruzov să fie oit & cheltuiască un ban". Doar prin existenţa unei bune colaborări f, Dative între Serviciul Secret român şi Intelligence Service ne putem
jjca şi următorul pasaj din însemnările zilnice ale regelui Carol al II-lea, e face referire la întâlnirea cu ministrul de Externe britanic la Londra în
C gust 1937: „Cu Eden, vorbind de situaţia generală, i-am atras atenţia că
3 ista o primejdie continuă a unei posibile înţelegeri între Soviete şi fermania. Mi-a răspuns că acest lucru nu este cu putinţă, iar când am replicat că informaţia o aveam indirect, chiar de la Intelligence Service, a fost dezagreabil mirat, dar tot nu m-a crezut". Dar cooperarea s-a făcut şi în situaţii operative, ca de exemplu în noiembrie 1939, când, cu ocazia altei vizite a regelui Carol al II-lea în Anglia, pentru măsurile de pază şi protecţie a suveranului român, Moruzov s-a implicat direct împreună cu specialişti de la Scotland Yard şi Intelligence Service.

Colaborarea cu Serviciul de informaţii francez s-a făcut începând cu anul 1927, numai că după numirea căpitanului Cury (rus de origine) ca şef al rezidenturii din România pentru Frontul de Est (URSS), activitatea agenţilor francezi degenerase şi nu mai producea

nimic care să intereseze România despre sovietici, astfel încât, pentru a nu se expune inutil, Moruzov a renunţat la acest mijloc de procurare a informaţiilor. Dar colaborarea a fost reluată ulterior, aspect rezultat din raportul întocmit de Moruzov în aprilie

1940, referitor la rezultatele vizitei în Franţa şi contactele cu colonelul Rivet.

Şeful Serviciului de informaţii al armatei franceze. Iată pe ne dezvăluie acest

Document: „Între Serviciul Secret de informaţii al Armatei Române şi

Serviciul Secret de informaţii al Armatei Franceze exista o legătură de

„Elaborare realizată înaintea declanşării actualului război [l septembrie 1939

— „«.]. Această legătură este materializată printr-un delegat permanent, fiţer superior de stat-major, specializat în informaţii, al fiecărui serviciu pe

gă celălalt. Colaborarea constă în schimb de informaţii, schimb de

oştinţe tehnice în această materie, metode de acţiune, sisteme de

Ploatare etc". Dar documentul citat ne mai dezvăluie şi un alt aspect al aborării româno-franceze în domeniul informaţiilor, fapt ce trebuie reţinut

atare: „Materialul informativ de care dispune Serviciul S. de informaţii p °ez – în special asupra Germaniei – este în mare majoritate material

urat de Serviciul nostru". „Această mărturie sinceră a colonelului Rivet

Cu a? Ortează în continuare Moruzov – m-a impresionat dar m-a şi bucurat, ţt Şt mai mult cu cât ştiam că activitatea noastră informativă a fost dirijată.

Qg mul rând, în ţările vecine – Rusia, Bulgaria, Ungaria – şi apoi în

SUhf13 celelalte state. Acest fapt constituie pentru noi o satisfacţiune

Inzato are".

Începând cu februarie 1937, aşa cum rezultă dintr-un raport o!

O

Întocmit de maiorul Ionescu Micandru – şeful Frontului de Est din Serv

Secret –, s-a realizat un prim contact informativ cu Abwherul, condys°?”

1935 de amiralul Wilhelm Franz Canaris. Este unul din puţinele docume**

ce s-au păstrat care dezvăluie anumite intimităţi ale activităţii serviciu? te secrete de informaţii. Maiorul Ionescu-Micandru raportează că a lucor direct, într-o cameră de hotel, cu un anume dr. Froelich ce-i fus at recomandat, despre care aflase ulterior că era ofiţer cu gradul de maior

Secţia de informaţii a Marelui Stat Major General german – Frontul de P

Mai întâi, cei doi ofiţeri, Micandru şi Frblich, şi-au luat „toate precauţiunji ca discuţiile ce vor avea loc să nu fie auzite în afară de cameră” după care au trecut la sistemul de lucru propriu-zis. Comparau, pe baza documentelor germane şi române, denumirile şi dislocările marilor unităţi ale Armatei

Roşii (districtele militare, corpurile de armată şi diviziile de infanterie)

Ofiţerul german citea informaţiile pe care le avea (datate l ianuarie 1937), (&

Micandru sublinia nepotrivirile, spre a fi verificate ulterior, „în general – menţionează documentul –, în mare majoritate, instrucţiunile noastre au corespuns cu cele germane, ceea ce a demonstrat buna-credinţă şi seriozitatea schimbului de informaţii pentru ambele părţi”.

În privinţa perspectivelor continuării schimbului de informaţii, s-a stabilit ca el să se facă în condiţii de o discreţie absolută, alternativ, la

Bucureşti şi Berlin, ceea ce nu s-a mai întâmplat până în iunie 1939. După declanşarea celui de-al doilea război mondial, s-au stabilit contacte permanente, prin ofiţeri de legătură. Să mai consemnăm că Mihail Moruzov a fost primul şef de serviciu secret de informaţii cu care amiralul Canaris s-a întâlnit direct şi cu care a avut şi cele mai multe contacte, în total patru, două la Bucureşti (în decembrie 1939 şi martie 1940), una în Germania (aprilie

1940) şi alta în Italia (3 – 5 septembrie 1940).

Nota Serviciului Secret din 6 octombrie 1939 fusese întocmită Pe baza informaţiilor primite de la „elementul nostru de legătură cu Serviciul &

Informaţii al Japoniei, cu sediul la Bucureşti", ceea ce presupune că, la a

dată, schimbul de informaţii între Serviciul Secret român şi structur

specializate japoneze (sau probabil cu rezidentura din România a Serviciu de securitate japonez, numit la acea dată Kempei-tai) se efectua din F j

Documentul citat ne dezvăluie că această colaborare nu era formală, înregistra rezultate informative deloc neglijabile. Aşa de pildă, agentul legătură japonez atrăgea atenţia Serviciului Secret român că ziarista gen11

Edith von Colier avea în realitate „misiunea de a informa Gestapoul asiP, activităţii diferitelor legaţii din Capitală şi a supraveghea, pe cât posft1, activitatea diplomatică a ţărilor aliate şi prietene Reich-ului". fy

Schimb de informaţii s-a făcut şi cu structurile speralizate Italie» 6.

raportul întocmit de maiorul Ionescu-Micandru, privind rezultatele întâi

Moruzov-Canaris de la Veneţia (3 – 5 septembrie 1940), se menţionează e zent şi generalul Carboni, şeful Serviciului de informaţii al armatei

ceea ce presupune că s-au perfectat unele modalităţi de colaborare, înainte de începerea agresiunii Germaniei asupra Poloniei (l jgjnbrie 1939), Serviciul Secret realizase „o colaborare privind schimbul informaţii şi cu Serviciul de informaţii al armatei poloneze", iar cOtenent-colonelul Ionescu Micandru a făcut în vara anului 1939, circa 6 – 7

a Varşovia. Imediat după capitularea Poloniei şi refugierea pe

României a armatei, guvernului şi Marelui Stat Major polonez.

I-a contactat pe şeful Serviciului de informaţii al armatei poloneze, preună cu care a organizat „Linia L", o reţea informativă, formată din fiteri de elită polonezi, care se subordona Centrului l de la Suceava al qerviciului Secret. Tot cu acea ocazie Moruzov acceptase ca

„Linia L” să colaboreze și cu Serviciul britanic, colaborare care s-a desfășurat în bune condiții până la declanșarea stării de război între România și Marea Britanie

(septembrie 1942). Este greu de precizat dacă Mihail Moruzov și Marele Stat

Major al armatei române au avut vreo influență din punct de vedere strategic și doctrinar, dar cert rămâne faptul că „Linia L” – care s-a răspândit ulterior în întreaga Românie, fiind formată din 4 rețele cu legături la Istanbul și

Londra – a constituit pentru poporul polonez structura de rezistență care a continuat lupta pentru eliberarea teritoriului cotropit de germani și sovietici.

Colaborări pe linie informativă mai realizase Serviciul Secret, în decursul anilor, și cu Serviciul de informații cehoslovac, până în martie 1939, cu serviciile de informații ale armatelor finlandeze și iugoslave, în Raportul din 21 martie 1939, întocmit de colonelul Gheorghe Petrescu – atașat tactic al Ministerului Apărării Naționale și al Marelui Stat Major pe lângă Serviciul

Secret –, în legătură cu rezultatele misiunii informative întreprinse la începutul lunii la Praga, se menționa: „Am stabilit cu șeful Biroului II

[colonelul Pika – n.n.] o foarte strânsă colaborare a serviciilor noastre perete de informații, atât în materie de agentură, cât și în direcția schimbului e informații, înlocuind vechile conferințe dintre Statele Majore respective, a ocazia vizitelor oficiale, care – în împrejurările actuale – nu mai puteau ea loc”. Pentru modul cum reușea să strângă legăturile cu Serviciul de car Orma-u iugoslav – și probabil pentru valoarea informațiilor furnizate, în cii6 On (era o aveau cele despre armata ungară –, Mihail Moruzov, după aflăm dintr-un document, a fost decorat în anul 1936 de guvernul

Vecin cu medalia „Ofițer al Ordinului Sfântu Sava”, iar la 30 august

Cu «Ordinul Sfântu Sava în grad de comandor”. Colaborarea cu e informații ale statelor aliate era, în fapt, o necesitate obiectivă, e n vedere desele întâlniri la nivelul șefilor de Mare Stat Major, prilej e se stabileau, de comun acord, planurile de acțiune a forțelor armate.

O Misiuni speciale de informare și documentare. Pentru a se

a cât mai bine și din surse sigure de la fața locului, privind

atitudinea ţărilor considerate de România amice, în cazul în care am fi fost atacatţările revizioniste, Mihail Moruzov folosea şi un alt procedeu de informaţiilor, şi anume trimiterea în misiuni speciale a unor încredere de la Marele Stat Major, într-o astfel de misiune a fost colonelul Gheorghe Petrescu în primăvara anului 1939. A călătorit mai ţi!

la Varşovia, unde a constatat o „răceală uşor explicabilă în faţa omului încerca să le descifreze viciile şi marile secrete, şi chiar un încep –, e ostilitate". Ofiţerul român constatase că Polonia „persevera orbeşte!

apropiere de Germania, care nu doar că îi respingea avansurile dar punea cale desfiinţarea sa ca stat", în raportul întocmit la reîntoarcerea la Bucu colonelul Gheorghe Petrescu, sesizând potenţialul militar polonez slab, a, pronosticat că în cazul unei confruntări militare armata poloneză va fi striviţi în câteva zile, ceea ce s-a şi întâmplat, după cum bine se ştie.

Colonelul Gheorghe Petrescu a călătorit şi în Anglia unde a

contact cu un reprezentant al Intelligence Service-ului, chiar în zilele cândia

Bucureşti se parafau clauzele Tratatului economic romano-german (4 martie

1939). Din raportul ofiţerului român rezultă că „Anglia dădea semne că înţelegea situaţia tragică pe care România o traversa, fiind tot mai mult izolată politic, diplomatic şi militar". Delegatul Intelligence Service-ului l-a asigurat pe colonelul Gh. Petrescu că „în caz de război, frontierele României vor fi şi ale Imperiului Britanic". Ne aflam cu câteva zile înainte ca Anglia 5!

Franţa să facă declaraţii oficiale că acordă garanţii României. Periplul european al emisarului Serviciului Secret a continuat la Paris, unde a fost primit de şeful Serviciului de informaţii al Marelui Stat Major al armatei franceze, colonelul Gauche, şi chiar de şeful Serviciului de informaţii al armatei franceze, colonelul Rivet. Au fost întâlniri de lucru, fiecare spunându-şi şi punctul de vedere. S-au sondat posibilităţile de cooperare informativă în caz de război. Guvernul francez era îngrijorat de acord»

economic romano-german. Ca primă reacţie, francezii suspendaseră one.

livrare de material strategic de război către România. Totuşi, se

pare e francezii fuseseră şi ei surprinşi de evenimente şi se aflau într-un sta destul de precar în problema înarmărilor. Prin intermediul colonelului Pe

Bon – şeful de cabinet al generalului Gamelin, şeful Marelui Car.

General al armatei franceze –, colonelul Gh. Petrescu a vizitat.

Maginot”. Interesante sunt concluziile formulate de ofiţerul rornafl, întoarcere, în sensul că anticipase „posibilitatea ca fortificaţiile să v ocolite”. Cu alte cuvinte, nu-i scăpase vulnerabilitatea sistemului de

Franţei. La întoarcere, emisarul lui Moruzov a vizitat şi Praga, unde a) (

schimb de informaţii cu colonelul Pika. Se pare că amândoi au aju»

concluzia că „ne aşteptau zile grele”. $

Rapoartele întocmite de colonelul Gh. Petrescu despre situaţi» f ţările vizitate şi intenţiile lor faţă de România au pus la d.

Moruzov şi Marelui Stat Major al armatei române concluzii dintre cele liste. Aceasta dovedeşte că Serviciul Secret folosea, în acţiunile mai l-c8 te, ofiţeri de mare valoare şi înaltă autoritate în demersul procurării r Beţiilor» în baza cărora se puteau fundamenta orientările politice şi

tegico-militare româneşti. La aceeaşi concluzie ajunge şi Veniamin

Sf ruzov care spune texujal: „Misiunea colonelului Gh. Petrescu adusese un 16 me-o”! toate de natufă a ne inspira pesimism, dar realitatea se

enea să fie palpată mai serios şi numai sub aspectul laturilor sale

Iv oficia16

Alte aspecte interesante despre felul în care Serviciul Secret în lui Moruzov îşi procura informaţiile, ni le destăinuie şi colonelul Ion

Întrebat la 8 mai 1941 de procurorul de instrucţie care ancheta cazul Moruzov”, „dacă observaţiile pe care le prezenta şeful Serviciului

Leret, forurilor superioare, relativ la diferite probleme, se bazau pe informaţii certe sau erau numai aprecieri personale, colonelul Ion Dumitrescu a răspuns: „A face observaţiuni bazate numai pe aprecieri personale este imposibil, fiindcă oamenii cărora le prezentau aveau şi ei posibilităţile lor de informare, şi în plus erau informaţi şi de alte

organe din stat şi deci nu puteau fi induşi în eroare. Observaţiunile prezentate de Moruzov cu privire la diferite probleme se bazau: a) pe informaţii sosite la Serviciu şi cunoscute şi de personalul militar şi civil ajutător; b) pe informaţii obţinute personal şi necunoscute personalului Serviciului; c) pe concluziile trase din dezbaterea prealabilă a acestor probleme cu personalul calificat din Serviciul său şi din afară (ofiţeri de stat-major, oameni politici şi diferiţi specialişti din serviciile statului sau din alte stabilimente particulare)".

O altă metodă, folosită de Moruzov în procurarea informaţiilor din exteriorul ţării, era colaborarea oficială cu ataşaţii militari români în capitalele europene şi legendarea legăturii, în paralel, cu agenţii infiltraţi în aceleaji locuri, dar pe care doar el îi cunoştea. Un document atestă care erau aţa? am militari plătiţi de Moruzov: colonelul Gheorghe Petrescu la Roma.

°cotenent-colonelul Octav Vorobehievici la Berlin (fost în Spania şi jortugalia), locotenent-colonelul Cristea şi maiorul Boian la Paris.

°? °ţenent-colonelul Brandis la Sofia, căpitanul Iliescu la Londra, căpitanul

„& 1 Ionescu la Berna şi maiorul Florin Rădulescu la Atena. Toţi aceştia îi

Citeau informaţii lui Moruzov cât şi Ministerului Apărării Naţionale şi elui Stat Major al armatei române. Prin acest procedeu şeful Serviciului creţ urmărea să dispună de acelaşi flux informativ (sau cu alte cuvinte să-l sub control), dar în acelaşi timp îl şi confrunta cu datele şi informaţiile

Ite Q a rezidenţii acoperiţi ştiuţi numai de el sau obţinute prin alte

Pto

— cedee, ceea ce făcea ca sintezele prezentate de Moruzov să fie mult

ătăţite sub aspect calitativ.

j –, în lucrarea sa memorialistică, generalul Ion Gheorghe, fost ataşat

o-i (septembrie 1940-iunie 1943) şi ministru (iunie 1 943 – august 1944) al

ei la Berlin, confirmă că şeful Serviciului Secret folosea ofiţerii din ataşaturile militare în activitatea informativă. Astfel, despre coloneluj a

Vorobehievici, ne spune că fusese rechemat, deoarece prin strânsele
legături cu Serviciul Secret condus de Mihail Moruzov, care avea la H
lui legături cu Abwehr-ul, „părea prea implicat în aceste afaceri, pentru
putea ocupa un post diplomatic”. Același memorialist mai spunea că
dintre cei doi ofiţeri din Biroul ataşaturii militare din Berlin – N
Alexandru Proca – nu era în realitate specializat în probleme de stat-m
ci „întreţinea încă din timpul lui Moruzov legături cu agenţi ai amirali
Canaris”.

Alte procedee: Exploatarea agenţilor dubli, protecf secretelor de stat prin dezinformare, utilizarea diplomaţilor
literatura de specialitate, agentul dublu este considerat cel care lucreaa pentru două sau mai multe servicii secrete, furnizând tuturor acestora informaţiile culese. De regulă, agenţii dubli acţionează mai mult pe bază de constrângere, în sensul că activitatea lor a fost interceptată, şi pentru a tiu suporta consecinţele penale erau determinaţi să lucreze şi pentru serviciul care i-a descoperit. Sunt suficiente documente care atestă că Moruzov a folosit şi el agenţi dubli, în afară de Bogomoleţ, deja amintit, Serviciul Secret
I-a folosit şi pe G. Porohovski, fost locotenent-colonel în armata ţaristă şi pe
Alexandru Maijoiski. Din alte documente rezultă că, după 1933, Moruzov l-a reactivat pe Hans Helling, pe care-l folosise cu rezultate foarte bune în perioada 1917 – 1918. Prin intermediul acestuia, Moruzov a obţinut date precise despre intenţiile Germaniei faţă de kemânia, precum şi informaţii cu privire la organizarea în detaliu a serviciilor informative şi de poliţie germane.

Sub acoperirea că este un slujitor credincios al regelui Carol al II-lea, s-ar putea ca în realitate Moruzov să-l fi supravegheat îndeaproape pe suveran, în perioada Regenţei 1927 – 1930 el trimisese o serie de agent1
Însărcinaţi cu o astfel de misiune. La rândul lui, suveranul a acceptat ca palatul să fie supravegheat de Serviciul Secret, considerând

că astfel îi va”.

asigurată propria-i securitate. Acest procedeu poartă denumirea de „supraveghere legendată sub acoperirea protecţiei”. Cert este că, în afară de schinw>u reciproc de informaţii cu mareşalul Palatului – Ernest UrdăreanU” >

Moruzov a beneficiat din plin şi de serviciile unui agent. Familia regală t supravegheată şi prin prinţesa Caragea, care a fost constrânsă să lucre) e informativ şi pentru Serviciul Secret, în statele căruia figura cu num conspirativ „Doamna A”. Ea era o agentă cu bogată experienţă a Intellig60.

Service-ului şi a Biroului 2 francez. Fiind descoperită, nu a fost arestata.

continuat să lucreze şi pentru Serviciul Secret. Moruzov a reuşit astfel intre în posesia unor informaţii valoroase privind societatea mond. românească dar mai ales metodele de lucru ale serviciilor de infort»

britanice şi franceze, întrucât „Doamna A” se număra printre – „>tpn ei Maria, cele mai importante informaţii erau culese din anturajul iei regale.

Este îndeobşte cunoscut că documentele de mobilizare, planurile deşi ordinele operative rămân fără eficienţă în cazul în care ele

Oge să fie cunoscute de potenţialul inamic. Aşa se explică faptul că printre

Iţe atribuţii ce reveneau Serviciului Secret, era şi aceea de apărare a

J creţului de stat şi prevenire a scurgerii datelor şi informaţiilor nedestinate

licitaţii. Într-o amplă expunere din 28 octombrie 1950, Gheorghe

Listescu se referă la unele amănunte interesante sub acest aspect: „De ia

Marele Stat Major, Institutul Geografic şi de la alte instituţii militare se custrăgeau mereu documente, hărţi, cifruri, imprimate etc., datorită unei paze

Afectuoase şi a coruptibilităţii unor elemente ce se pretau la asemenea lucruri. De la Ministerul Apărării Naţionale, o întreagă corespondenţă se copia-Curierul Ministerului trecea pe la un fotograf,

unde plicurile se deschideau (tehnic) la aburi şi ordinele interioare se fotografiau. Plicurile se închideau la presă (tot tehnic), adică după toate regulile cenzurii secrete şi curierul mergea apoi să le ducă autorităţilor militare, oficiilor respective.

Serviciul Secret este însărcinat cu studierea celor mai sigure mijloace pentru asigurarea păstrării secretului propriu".

Mihail Moruzov l-a trimis în misiune specială la Paris pe Gheorghe

Cristescu pentru a studia tehnicile moderne folosite în prevenirea scurgerii informaţiilor secrete prin desfacerea corespondenţei, precum şi pentru depistarea infractorilor. După o practică de câteva luni la Serviciul identităţii juridice franceze, şi la Prefectura poliţiei pariziene pentru deprinderea mânuirii tehnicii moderne, Gheorghe Cristescu s-a reîntors la sfârşitul anului

1938 cu un bogat bagaj de cunoştinţe tehnico-ştiinţifice în materie de protejare a secretului de stat, după cum singur o mărturiseşte. A întocmit un raport detaliat pe care l-a prezentat lui Moruzov. Acesta, la rândul lui, l-a faafetat Marelui Stat Major şi Ministerului Apărării Naţionale spre avizarea

Basurilor preconizate. Ceea ce a omis să mărturisească Gheorghe Cristescu.

„* aflăm din alte documente, este că materialele sustrase de la Ministerul

Parării Naţionale ajungeau la Budapesta. Moruzov nu a solicitat arestarea grierilor, ci i-a lăsat să-şi facă „datoria" mai departe, înlocuind bineînţeles

Pucurile cu documente ce conţineau date false, procedeu care în arta

formaţiilor poartă numele de dezinformarea sau intoxicarea adversarului.

Un alt procedeu folosit de Mihail Moruzov în procurarea formaţiilor a fost implicarea diplomaţilor români în elaborarea unor

°cumentare cât mai amănunţite despre ţările în care erau acreditaţi.

Viciul Secret a cerut Palatului regal şi guvernului, ca în sprijinul activităţii

e în străinătate, personalul diplomatic să fie folosit pentru activităţi

Orrnative şi să colaboreze cu agenţii serviciului. „Să li se ceară şi acestora

spunea Moruzov – întocmirea periodică a unor statistici, care să cuprindă le exacte şi cât mai amănunţite, privitoare la situaţia militară, politică, l industrială, economică şi financiară a statului pe lângă care sunt acred»

După aceste dări de seamă urma să se întocmească apoi copii care trebuia".

fie trimise Serviciului Secret „pentru verificarea şi completarea informaţi-]

asupra statelor respective". Serviciul Secret motiva că personalul diplom, al altor legaţii procedează la fel, şi că „în fond apărarea ţării nu este nu

sarcina Serviciului S., ci şi a fiecărui cetăţean român". Se aducea ca exem f membrii Legaţiei germane din Bucureşti care aveau însărcinări informaţi unii din partea conducătorilor acesteia, iar alţii direct din partea unor orga 6

centrale din Reich (Gestapo, Ministerul de Externe, Ministerul Propagând6

etc.). Legaţia îşi avea şi ea propriul serviciu informativ, condus de ataşatul d*".

presă Herman von Rittgen. Propunerea lui Moruzov a fost aprobata începând cu anul 1937, diplomaţii români, în limita posibilităţilor oficiale erau obligaţi să procure informaţii cât mai cuprinzătoare despre statul în care erau acreditaţi, pe care le trimiteau Serviciului Secret.

Sistemul informării operative curente, în atenţia serviciilor de informaţii şi siguranţă din perioada interbelică stăteau tot felul de informaţii indiferent de natura lor. Prin „informaţie", Serviciul Secret înţelegea orice relaţii referitoare la existenţa unui eveniment, întâmplare, sau observaţii de orice natură, dobândite prin orice mijloace şi care puteau ajuta la cunoaşterea factorilor de risc ori surselor generatoare de insecuritate. Se considera că un organ de conducere, indiferent de nivelul la care s-ar fi situat, dar care va fi bine şi la timp informat, va avea mai multă libertate pentru a aprecia evenimentele şi mai multă încredere pentru a lua o hotărâre.

Informaţiile (şi aceasta ca o trăsătură comună a tuturor fostelor organe de informaţii şi contrainformaţii româneşti indiferent că era

vorba de

M.St.M. – Secţia a II-a, SSI, Siguranţă, Poliţie, Jandarmerie) trebuiau să se refere la toate ramurile de activitate din aria de competenţă a acestora, adică:

politic, social, economic etc., iar gradarea lor se micşora pe măsură ce coborau în scara ierarhică informativă, reducându-se la unul din aspectele de mai sus, la eşalonul celor mai mici unităţi (post de poliţie, grupă etc.).

Concepţia pe care serviciile de informaţii şi siguranţă româneşti o aveau relativ la „informaţie" şi care cu mici deosebiri era cam aceeaşi n termite să tragem concluzia asupra importanţei majore ce era acordată J

Ifara operaţiunii de „căutare a informaţiei", transmiterii, interpretăr11

malizei, sintezei şi răspândirii sale către beneficiari.

Transmiterea informaţiilor se făcea astfel încât ele să ajungă (P

Iiverse metode, mijloace şi sisteme de legătură specifice) în cel mai se

Imp şi neschimbate în mâna celor interesaţi, a celor care erau însărcinaţi stabilirea valorii şi importanţei lor.

Interpretarea informaţiilor însemna stabilirea modului cum tre'°

nţeles cuprinsul unei informaţii, completând-o în părţile care prezen iacune fără însă a-i fi alterat fondul.

r

bău

($ – t

Analiza şi sinteza informaţiilor ocupau un loc deosebit întrucât se concentrarea concluziilor celor mai importante rezultate din tare în vederea activităţii viitoare şi a măsurilor generale care urmau

luate.

al Drumul parcurs de o informaţie obişnuită (aparent lung) străbătea treptele ierarhice până ajungea (în funcţie de importanţă) la cel mai

It for de conducere a statului.

În cadrul organelor Poliţiei de siguranţă, documentele de arhivă cetate ne dezvăluie următoarele practici:

e l. Agentura compusă din agenţii unităţii poliţieneşti şi

informatorii operiţi avea misiunea de a culege informaţii şi de a le raporta în forma în e c-a cules fără nicio schimbare.

Organele de căutare reprezentate prin unităţile inferioare de poliţie – detaşamente şi comisariate – primeau rapoartele sau notele informative, le verificau şi apoi le aduceau la cunoştinţa eşaloanelor superioare.

Organele de interpretare-analiză, sinteză şi răspândire a informaţiilor, adică unităţile superioare de poliţie (poliţii, chesturi, inspectorate regionale, Direcţia Generală a Poliţiilor), centralizau informaţiile primite de la organele de căutare, le interpretau, le exploatau şi apoi le răspândeau la beneficiari.

În linii generale, aceeaşi filieră se păstrează şi în cazul celorlalte servicii şi structuri de informaţii şi contrainformaţii, adaptată bineînţeles structurii ierarhice proprii fiecăruia dintre acestea.

Transmiterea informaţiilor se realiza fie în mod periodic, fie imediat, în raport de urgenţa impusă de conţinutul lor. În special informaţiile care cereau o exploatare imediată, cum ar fi fost de exemplu mişcări social-politice extremiste în anumite regiuni, comploturi, atentate etc., erau transmise imediat telefonic sau telegrafic Direcţiei Generale şi raportate spre cunoştinţa eşaloanelor superioare.

De exemplu, şeful comisariatului de siguranţă Lupeni descoperea o

cercare de distrugere a minelor locale. Raporta imediat telefonic sau prin klegraf Direcţiei Generale şi în acelaşi timp Poliţiei Deva care raporta la rându-i Inspectoratului Alba.

Difuzarea informaţiilor se realiza aducându-se la cunoştinţa celor in re Pt interpretarea făcută de organul de informaţie responsabil, în general casta urmând trei direcţii: prima către unitatea superioară; a doua către aut a „le" dar (unde s-a produs faptul sau evenimentul); a treia către

Orităţile cu care se colabora.

Răspândirea informaţiilor se realiza, dacă era cazul, imediat sub notinformativă sau raport informativ sumar, telefonic sau scris, în e. Se redacta informaţia fără concluzii; zilnic sub formă de buletin către

1166 superioare şi autorităţile interesate când era necesar; lunar sau

WQprejurări, la indicaţia organului superior.

a e

Considerat ca organ permanent al armatei, Serviciul Secret planurile de culegere a informaţiilor de la M.St.M. Secţia a II-a cu care raporturi dintre cele mai strânse şi cu care colabora permanent.

La Secţia I Informaţii a Serviciului Secret culegerea informaţiil Or făcea de către agenturile fronturilor respective, prin mijloace specifice care dispuneau, iar studierea, verificarea şi sintetizarea lor se făcea de că

Birourile de studii ale fronturilor. Informaţiile erau sintetizate sub formă buletine informative zilnice şi lunare, dări de seamă periodice, note şi se!

Informative, toate pentru documentarea organelor superioare. Buletin!

Informativ zilnic întocmit de Serviciul Secret se trimitea Preşedinţi

Consiliului de Miniştri, Ministerului de Interne, Ministerului

Naţionale, M.St.M. şi Ministerului de Externe.

La Secţia a II-a contrainformaţii a Serviciului Secret, activitatea informativă se centraliza la Bucureşti pe cele patru grupe, cărora îi se adăugau problemele locale, starea de spirit, abuzuri comise de autorităţi etc.

Materialul provenit de la informatori (indiferent de categorie) era prelucrat şi concretizat în note informative, buletine zilnice sau săptămânale şi sinteze informative. Asupra destinaţiei acestora hotăra şeful Serviciului

Secret.

Din analiza unui buletin informativ zilnic, elaborat de Birou! de studii, Secţiei I – informaţii –, se pot formula câteva concluzii, în primul rând, ordonarea informaţiilor prelucrate se realiza în general pe trei mari capitole, fiecare corespunzător fronturilor de unde aceste informaţii proveneau, în cadrul fiecărui capitol, informaţiile se grupau pe ţările de unde erau culese, fără a se face referiri asupra surselor de provenienţă. De remarcat că pentru completa informare a organelor superioare informaţiile se dădeau şi neprelucrate, ele fiind ataşate la buletinul informativ zilnic. În al doilea rând, caracteristic şi demn de reţinut este faptul că informaţiile, care intrau în sfera de preocupări a altor organe şi instituţii de stat, erau comunicate şi acestora în părţile în care le priveau direct de către Serviciu’

Secret.
„Buletinul zilnic” elaborat de Secţia a II-a contrainformaţii (interne)
prezintă unele particularităţi, în sensul că informaţiile erau ordonate Pe capitole după sursa de provenienţă, notele informative purtând un număr os înregistrare fiind introduse în buletin aşa cum erau primite de la agenţi” 11
sau centrele informative cu menţionarea valorii informaţiei şi a compet-l.
sursei. De asemenea, pe fiecare dintre note existau menţiuni despre orga112
Ille stat cărora le fusese comunicată.
Analizând sumarul unui buletin informativ intern zilnic, ne pute
ace o imagine asupra diversităţii sferei de preocupări a structu (1
Serviciului Secret. Aproape că nu exista sector al vieţii economice, soc13
politice din ţară, care să nu facă obiectul culegerii de informaţii.
l
Remarcabil şi demn de toată atenţia este că din colaborarea dintre
Secret şi celelalte servicii de informaţii româneşti lua naştere un alt informativ zilnic, care făcea rezumatul sintetic al „tuturor
forinaţiilor furnizate de organele de informaţii ale statului român”, buletin
Lstinat şefului Serviciului Secret, instrument viu de lucru al acestuia, pe ms direct făcea adnotări, indica măsuri, dădea ordine.
Secţia a II-a din Marele Stat Major îşi desfăşura activitatea
nfOrmativă pe baza informaţiilor obţinute prin mijloace informative proprii.
„Rândul militarilor aflaţi sub arme, sau prin obţinerea informaţiilor care făceau obiectul preocupărilor sale prin intermediul celorlalte servicii de informaţii şi contrainformaţii – în special Serviciul Secret – pentru celelalte categorii de persoane, întocmea zilnic un „Buletin de informaţii” în care se făcea o sinteză a informaţiilor externe primite, fără niciun fel de referiri la sursa sau valoarea acestora acestora. De asemenea, în „Buletinul contrainformativ zilnic” găsim aceeaşi sinteză privind, de data aceasta, informaţii din toate domeniile

vieţii economice, sociale şi politice interne, tratate în aceeaşi manieră ca şi cele externe.

Difuzarea buletinelor se făcea de regulă către următorii beneficiari:

Ministerul Casei Regale, Cabinetul Militar al regelui, primul ministru, Ministerul Apărării Naţionale (cabinet), Subsecretariatul de stat al Ministerului

Apărării Naţionale, Ministerul Apărării Naţionale (secretariatul general).

Ministerul înzestrării armatei, Grupul de armată nr. 1, armatele l, 2, 3, 4.

Comandamentul militar al Capitalei, Comandamentul forţelor aeriene.

Comandamentul marinei regale, toate secţiile din M.St. M.

Poliţia, Siguranţa, Jandarmeria, ca organe informative specializate ale Ministerului Afacerilor Interne, îşi desfăşurau activitatea potrivit sferei lor de competenţă, ierarhizarea diferitelor structuri fiind stabilită după

Principiul teritorialităţii.

Sistemul informativ al Jandarmeriei nu se deosebea prea mult de cel

organelor de poliţie, dar, desfăşurându-se în mediul rural, avea unele

saturi specifice, vizând modul de transmitere al informaţiei prin filiera

Ierarhică proprie spre Ministerul Afacerilor Interne, care avea sarcina de a

Prelucra, sintetiza şi transmite informaţiile organelor superioare de stat.

„Buletinul informativ”, întocmit zilnic de Direcţia Generală a jitiei, era transmis: vicepreşedintelui Consiliului de Miniştri, Ministerului

facerilor Interne, subsecretarului de stat al Afacerilor Interne, Secretaria – TJJâi general al Afacerilor Interne, M.St.M. (Secţia a II-a), Comandamentului

uitat al Capitalei, Serviciului Secret, M.St.M. (Secţia propagandă), lecturii Poliţiei Capitalei, Inspectoratului general al Jandarmeriei. „Bule

d „10 rmativ” avea caracter strict secret, pe el existând

menţiunea de a fi

T strus prin ardere după exploatare”, fiind înseriat. Organizat pe capitole, eunul sintetiza informaţiile culese de pe întreg teritoriul ţării, fiind axat pe

Ictenţierea tuturor datelor privind: informaţii de politică externă, starea de spirit a populaţiei, mişcări subversive, minoritarii, diverse etc., îmbrăţisp

deci toate sectoarele vieţii economice, sociale şi politice ale statului. N

Informaţia era consemnată în buletin aşa cum era primită, pe existând aprecierea asupra calităţii sale: „sigură”, „verificată”, „posibilă”?

curs de verificare” etc.

De asemenea, era indicată şi sursa de provenienţă a informaţi

„Poliţia Turda”, „Corpul Detectivilor”, „Inspectoratul de Poliţie Chişinj;

etc., existând şi menţiunea despre organul în stat, direct interesat (în celor care în mod obişnuit primeau buletinul) să exploateze informaţia.

Reţine atenţia, ca problemă deosebit de interesantă, felul organele de informaţii şi contrainformaţii româneşti tratau zvonurilor. Organele de informaţii puteau să raporteze autorităţilor ierarhice şi zvonurile care se dovedeau a fi puse în circulaţie cu scopuri dubioase, când acestea persistau sau când ele se întindeau în timp şi spaţiu şi erau de natură să creeze stări de spirit contrarii echilibrului social-politic şi liniştii în ţară. În aceste cazuri însă trebuia să se elimine tot ceea ce părea de domeniul fanteziei şi tot ce nu ar fi interesat măsurile ce urmau a fi luate în consecinţă.

Informaţiile care semnalau zvonuri tendenţioase, şi care vizau personalităţi importante ale statului, erau raportate numai „confidenţial-personal”, de la şef la şef, ele nefiind nici înregistrate, nici semnate.

Direcţia Generală a Poliţiei, Prefectura Poliţiei Capitalei şi

Inspectoratul General al Jandarmeriei puteau raporta, în condiţiile mai sus expuse, Ministerului Afacerilor Interne – Subsecretariatul de stat – zvonurile care creau stări de spirit contrare liniştii în stat şi care impuneau luarea de măsuri de anihilare, în toate aceste cazuri însă trebuiau judecate cu atenţie, pentru a nu se raporta,

zvonurile născute din fantezia unor rătăciţi şi tare dacă ar fi fost inserate oficial ar fi făcut a le colporta autoritatea însăşi.

Din cercetarea documentelor existente în arhivele provenite din prelucrarea arhivelor SSI-ului şi M.St. M., Secţia a N-a, în legătură cu fel” 1

cum se făcea informarea zilnică a celor mai înalte foruri în stat, asupra problemelor rezultate din activitatea informativă externă şi contrainformativă internă, se poate concluziona că până în septembrie 1940, informaţiile se concentrau în „Raportul regal” zilnic, prezentat „Casei regale – CabineW1

ministrului”, de către diversele organe de informaţii cât şi de celela

ministere care aveau prin natura atribuţiilor tangenţă cu probleme situaţia internă sau externă a statului (Ministerul Afacerilor înzestrării Armatei, Sănătăţii, Economiei Naţionale şi al Finanţelor).

Dat fiind faptul că informaţiile de ordin intern sau extern (în celor menţionate expres în buletinele informative sau rapoartele ministere mai sus-amintite sunt date fără a se specifica sursa şi având în vedere ca a

M.St.M., Secţia a II-a, cât şi Ministerul Afacerilor Interne – Subse<L, tariatul de stat al Poliţiei, Siguranţei şi Jandarmeriei aveau buletine iotnative de sine stătătoare anexate în original la „Raportul regal”, $* &

w şi de modul de redactare a informaţiilor, putem avansa părerea că stea aparţineau Serviciului Secret.

Iffi Buletinul în speţă avea două capitole mari: A – Interne, B – se (este vorba de informaţii).

Capitolul A (interne) avea următoarele subcapitole: situaţia politică subdiviziuni (foste partide, bresle muncitoreşti, minoritari, diverse);

cu urii6 legaţiilor din Capitală; finanţe cu subdiviziuni (buget ordinar, tă că fonduri pentru înzestrarea armatei, bursa efectelor, piaţa valutelor.

& capitalurilor, diverse); economia naţională cu subdiviziuni (bursa, flerţ exterior, piaţa, diverse, întrevederi); militari cu subdiviziuni (eveniloente, armament, plăţi).

Capitolul B (externe), conţinea subcapitolele: relaţiile între state.

Armaţii, informaţii militare de la M.St. M. (repetarea de altfel a informaţiilor cuprinse în Buletinul informativ al M.St. M., Secţia a N-a, care făcea parte integrantă din Raportul regal). Informaţiile erau redate în mod clar şi succint (ceea ce dovedeşte o operaţiune prealabilă de prelucrare şi sintetizare), la sfârşitul fiecăreia fiind menţionată provenienţa (Serviciul

Secret, Ministerul Afacerilor Interne, Buletinul Ministerului de Justiţie.

Radio Budapesta etc.). Este neîndoielnic faptul că „Buletinul de informaţii".

prezentat şefului statului era întocmit având la bază buletinele zilnice ale

Serviciului Secret, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului de Justiţie, precum şi prin prelucrarea ştirilor difuzate de diversele agenţii de presă sau posturi de radiouri străine.

În baza celor prezentate, putem conchide că – prin folosirea acestor mijloace, metode şi procedee, precum şi prin sistemul informării opertative curente – Serviciul Secret putea obţine şi difuza un valoros flux de informaţii necesar a fi exploatat în interesele operative ale armatei şi în fundamentarea corectă a politicii şi strategiei de apărare a intereselor naţionale.

Îi

INFORMAŢII SECRETE, ACŢIUNI DIPLOMATICA

ŞI MĂSURI CU CARACTER MILITAR

(februarie 1938 – august 1940)

Plin

Prin perseverenţa diversiunilor întreprinse şi folosind din icţiunile propagandistice şi organizaţiile de spionaj, revizionismul ungar

el sovietic au creat Serviciului Secret de informaţii al armatei române cei n-ai mari probleme, dar i-au oferit în acelaşi timp posibilitatea ca prinţ.

nobilizare maximă şi o dirijare inspirată a surselor de penetrare să relev olul important al informaţiei în cunoaşterea, sub toate aspectele, a factorilor e risc ce se conturau la graniţele de vest şi de est ale României, pljj alorosul flux informaţional obţinut, e mai mult ca sigur că nu informaţiile u fost cele care au lipsit factorilor de decizie ai statului român pentru pararea graniţelor, în vara anului 1940.

Interceptarea unor documente secrete, în primăvara anului

1938, Serviciul Secret a trecut la aplicarea unor măsuri informative cu caracter ofensiv. Documentele atestă că Serviciul Contrainformativ al

Frontului de Vest (organ teritorial mixt al Serviciului Secret şi al Secţiei a II-a din M.Ap.N.), drept răspuns la intensificarea acţiunilor de spionaj îndreptate împotriva armatei române, a întărit conlucrarea cu celelalte lutorităţi poliţieneşti ale statului din zonă în aşa fel încât acestea „să

corespundă tuturor împrejurărilor, atât în timp de pace cât şi în timp de azboi”. La 4 martie 1938, Serviciul Secret informa Marele Stat Major al armatei române că pe frontiera maghiară au apărut noi cadre de spionaj ragar. Era vorba de „ofiţeri de frontieră” şi „ofiţeri comandanţi de pichete

Aceştia aveau ca misiune: să organizeze „observarea în sectoarele de pază»

rentierei; să supravegheze interogarea călătorilor care treceau graniţa în W.

egal; să ţină evidenţa contrabandiştilor în vederea folosirii lor în scop informative; să supravegheze şi să dirijeze activitatea organelor grănicereş >

Ia ia în primire şi să cerceteze toate persoanele suspecte descoperite în z°, le frontieră etc”. În baza întregului material informativ obţinut de Servic

Secret, Marele Stat Major al armatei române a întocmit un studiu sP

Informarea forurilor de decizie politică şi militară, în care consemna ca acea perioadă Ungaria „a organizat prin intensitate, temperament şi Pr°V°, $

luna din cele mai formidabile campanii revizioniste ce a cunoscut vreo

Istoria politică în toate statele Europei, devenind astfel un factor tulburat?

Situaţiei politice actuale”. Îi

Recrudescenţa revizionismului maghiar a atras, după cuni-e „îresc, reacţia forurilor de conducere politică ale statului român. 1°

w

, 01 publicat în ziarul „Timpul”, ministrul de Externe român,

Grigore

atrăgea atenţia opiniei publice româneşti şi străine asupra situaţiei

„Ţările dunărene au ajuns la mare preţ. Spre holdele noastre

spre cocru secului ai Carpaţilor, spre, terenurile noastre de petrol se interesul şi năzuinţele atâtor mari puteri. Unele dintre ele caută de a se aproviziona. Altele putinţa de a se întări. Cum pacea se azi pe un echilibru de forţe, unii năzuiesc, supunându-ne sau tjşdu-ne de partea lor, să aplece cumpăna între ei, alţii, sprijinindu-ne.

°rffiătesc se întărească echilibrul european. Atârnă în bună parte de telep & unea noastră şi de politica pe care o vom urma, ca, făcând faţă, cu măsură şi spirit de neatârnare, intereselor şi propunerilor ce se îndreaptă spre

Oi ga înlăturăm primejdia unui conflict, întărind dimpotrivă pacea şi puterea ţării noastre”.

Demersurile oficialităţilor româneşti se pare că nu au avut prea mare ecou. La Bucureşti, diplomaţii Legaţiei maghiare căutau prin acţiuni subterane să tragă maximum de profit din situaţia internaţională. Serviciul

Secret a reuşit să intercepteze trei documente diplomatice trimise de Legaţia maghiară către Budapesta. Astfel, unul dintre documente era un raport întocmit în septembrie 1938 de consilierul de Legaţie Laszo Nagy de

Galantha şi adresat ministrului Laszlo de Bardossy în care se menţiona:

„Trebuie să profităm de actuala tensiune politică dintre partidul lui Iuliu

Maniu şi guvernul lui Armand Călinescu pentru a întreţine în Ardeal curentul autonomist, pornit chiar de românii ardeleni. De la această «autonomie» şi până la revizuirea frontierelor, pentru care Ungaria se zbate de atâta timp, nu este decât un pas. Situaţia internaţională este destul de încordată, astfel că momentul este cum nu se poate mai potrivit”. Al doilea raport, întocmit în octombrie acelaşi an, dezvăluia cererile insistente ale consilierului Legaţiei

Maghiare de la Bucureşti ca ministrul de Externe ungar să aprobe majorarea subvenţiilor pentru Comunitatea Naţională a Maghiarilor din România.

«Colectivitatea maghiară din România – se preciza în

documentul ajuns în

Posesia Serviciului Secret – trebuie transformată într-un amplu aparat de

lovitate națională, manevrat de Legație după principii de strictă disciplină a dispoziția guvernului maghiar”. Al treilea raport confidențial al Legației mșiare expediat la Budapesta în ziua de 4 decembrie 1938 – întocmit de

Olisilierul Laszo Nagy și atașatul de Legație Nicolae Blascovios – sugera vernului maghiar ideea de a profita cu orice preț de situația internă critică care se găsea România pentru declanșarea unei viguroase acțiuni de

Vendicări maghiare.

pe în urma supravegherii foarte atente a lui Arthur Konradi – dintele NSDAP, secția din România –, Serviciul Secret a intrat în

esia unor informații prin care se atesta că acesta întocmise un plan de p embrare a României, denumit „Frühlingoffensive” (ofensiva de fi;!”

Iată, în linii mari, prevederile acestui plan, așa cum au f prezentate de Serviciul Secret: „Susținând agitațiile ucrainene pe °st formarea unui stat independent, cu regiuni din nordul Bucovinei, nordul

sud-estul Basarabiei, s-ar obține pe de o parte un succes de politică extern?”

pe de altă parte, crearea unui stat vasal – «Ucraina»; prin ajutorul d

Ungariei în revendicările asupra unor regiuni ardelene, s-ar putea cast

simpatia și receptivitatea la influența național-socialistă a ungurilor; D

sprijinirea retrocedării Cadrilaterului, Bulgaria și-ar arăta recunoștința fața

Reich, a cărui influență în sudul Europei nu ar mai putea fi periclitată d statele democratice”. e

În toamna anului 1938, echilibrul european era tot mai grav pus ț pericol. Mai întâi a fost Acordul de la München (30 septembrie 1938) ne

care Germania, Italia, Anglia și Franța au hotărât dezmembrarea

Cehoslovaciei. Apoi, la sugestia puterilor mâineheneze, între 9 și

jj octombrie acelaşi an, s-au desfăşurat la Komarom, tratative ungarocehoslovace pentru rezolvarea litigiilor teritoriale dintre cele două state

Diplomaţii maghiari pretindeau ca Cehoslovacia să cedeze necondiţionat

Ungariei un teritoriu ce se întindea până la linia Bratislava-Nitra-Levice-Rimarska-Sobota-Roznova-Uzherad-Mukacevo, în timp ce delegaţia guvernului de la Praga era de acord doar cu cedarea unei regiuni restrânse – aproximativ 11% din Slovacia –, cu o populaţie de 400.000 locuitori, în cele din urmă ambele delegaţii au convenit ca problema să fie rezolvată cu sprijinul unui arbitraj al Angliei, Franţei, Italiei şi Germaniei, întrucât primele două state şi-au decimat participarea la o nouă conferinţă internaţională ce avea ca obiect o altă rectificare a frontierelor cehoslovace, misiunea de „arbitraj” şi-au asumat-o miniştrii de Externe ai Germaniei şi

Italiei. Prin sentinţa pronunţată la Viena la 2 noiembrie 1938 (eveniment cunoscut şi sub numele de primul dictat de la Viena), Cehoslovacia a fost obligată să cedeze Ungariei partea de sud a Slovaciei, cu un teritoriu de 12

400 km pătraţi şi o populaţie de 1 100.000 oameni.

Primind informaţii din teritoriu că rezultatele obţinute de unguri111

Cehoslovacia au repercusiuni negative asupra stării de spirit din Transilvan

analiştii Serviciului Secret au întocmit la 22 noiembrie 1938 un affip

Raport în care sunt reflectate toate detaliile scenariului ce dusese amputarea teritorială a unui stat vecin, prieten şi aliat României. Bazat pe, bogat material documentar şi informativ obţinut de Frontul de Vest, RapOIJ demonstrează că ofensiva diplomatică a guvernului ungar contra Cehos vaciei a fost secondată de o intensă acţiune defetistă desfăşurată în teritt” 1

revendicate şi s-a manifestat printr-o propagandă subversivă, de nu.

revizionistă, prin numeroase acţiuni teroriste conduse de pe tento

Ungariei şi cu concursul efectiv al oficialităţilor politice de la Budape.

Ceea ce este demn de reţinut, în partea finală a Raportului se atrăgea ale p cercurilor guvernante de la Bucureşti că se impuneau măsuri energic p de vest, întrucât un memoriu similar celui aplicat Cehoslovaciei se

«teste şi României. De fapt, cine studiază cu atenţie acest document şi îl

C oară cu evenimentele ce au precedat cel de-al doilea dictat de la Viena

August 1940) îşi dă seama nu numai de veridicitatea informaţiilor, ci şi de r te-a de analiză şi prognoză a Serviciului Secret. Semnificativă este f j-ia acestui document, prin care se atrăgea atenţia forurilor

Aducătoare că „este o imperioasă datorie de a lua din timp – adică cât mai

„'ntârziat – măsurile de a stăvili propaganda subversivă şi a organiza

Întâmpinarea cu toată energia, dintru început, a oricărei încercări teroriste

„Raniţa de vest a ţării. Astăzi, mai mult ca oricând, la frontiera de vest a lu' în toate posturile de conducere, trebuie să fie puşi oameni de mare nergi6 încredere şi spirit de prevedere".

De asemenea, în perioada crizei cehoslovace, Serviciul Secret a

Minut informaţii potrivit cărora Ministerul Apărării Naţionale Ungar, în colaborare cu tehnicienii Marelui Stat Major de la Budapesta, reuşesc să organizeze în România asociaţii secrete paramilitare. În colaborare cu organele de siguranţă şi ale Secţiei a II-a din M.St.M., Serviciul Secret iiientificase astfel de organizaţii paramilitare ungureşti la Satu-Mare, Oradea.

Cluj, Odorhei, Marghita, Miercurea-Ciuc, Zalău, Hunedoara, Cehu Silvaniei, Cărei şi Târgu-Mureş. La Satu-Mare fusese implantat un post de radio clandestin cu ajutorul bisericilor ungureşti. Din aceleaşi informaţii rezultă că, în ipoteza declanşării operaţiilor militare ale armatei ungare împotriva

României, postul de radio Budapesta urma să transmită nucleelor teritoriale paramilitare din Transilvania, printr-un limbaj convenţional, ordinele necesare coordonării acţiunilor. Astfel, dacă la postul de radio Budapesta se transmitea înainte de prânz comunicatul: „A dispărut fata cu numele Ioana, îmbrăcată în haine maro sau

bleumarin, cine ştie ceva despre ea să anunţe”, avea semnificaţia unui prim semnal, ce atenţiona că toate pregătirile feconizate trebuiau finalizate. Următorul semnal urma să se transmită în

°un tranşe la emisiunile de după-amiază ale aceluiaşi post, în formulele:

„Ul1 profesor englez face descoperiri senzaţionale… „şi „Pe dealul Stelelor

u Pe dealul Crucii va arde foc roşu, alb, verde”. Aceste două parole aveau telesui de a se porc} uce explozii la obiectivele stabilite. Interesant e faptul

erviciul Secret nu a propus măsuri represive, ci a continuat supraveghere

<fliativă foarte strictă, probabil pentru a identifica în cele mai mici ct Un’ te modul de acţiune, intenţiile, structurile organizatorice şi membrii p, Puneau aceste organizaţii paramilitare maghiare. Nu este exclus ca, iw – Un astfel de procedeu, să se fi aşteptat momentul cel mai oportun

°bănerea unui maximum de profit.

Măsuri de apărare, în ce priveşte măsurile cu caracter militar.

— Stat Major, în baza hotărârilor Consiliului Superior al Apărării

e, a ordonat intensificarea constituirii de fortificaţii la graniţa de

71?

vest. Până în iulie 1940, au fost construite 469 cazemate de-a i frontierei de vest, din care 406 erau pentru mitraliere, iar 63 pull!

comandă pluton. Cazematele se legau între ele prin tuneluri, asigurând &

circulaţie ferită, precum şi o uşoară aprovizionare cu muniţii şi hrană. În o corespunzător, au fost realizate simultan ample dispozitive de luptă în /N

pe întinderi de sute de kilometri pătraţi, prin următoarele lucrări: 134 lui de şanţ obstacol; 159 475 km reţea obstacol infanterie; 33 113 i-H

obstacole; 165 515 km reţele de transmisiuni aeriene, întregul sistem fortificaţii a cuprins teritoriul judeţelor Arad, Bihor, Satu-Mare până

Munţii Maramureşului. Armamentul din dotare era automat, în majoritate.

fabricaţie cehoslovacă: mitraliera ZB 7, 92 mm, pentru fortificaţii, Pu mitralieră ZB 7, 92, precum şi tunuri, obuziere de diferite calibre. Centura]

fortificaţii de pe frontiera dinspre Tisa avea menirea să apere securitatea ti în faţa unor eventuale agresiuni din afară, respectiv un atac maghiar.

După dezmembrarea Cehoslovaciei prin actul de la München (3 j septembrie 1938), factorii politici şi militari de decizie de la Bucureşti, lui

În calcul implicaţiile evenimentului precum şi informaţiile despre plaimrije oculte ale Berlinului şi Budapestei, au elaborat al treilea plan de înzestrare a armatei, eşalonat pe o perioadă de 10 ani. Acest plan a căpătat aprobarea definitivă în luna octombrie 1938. El s-a ridicat la impunătoarea sumă de 70

376.000.000 lei, cu un plus de 41 405 045 093 lei faţă de planul anterior din

1935. În funcţie de caracterul urgenţelor şi de obiectivul strategic fundamental – efortul principal îndreptate spre apărarea frontierei de vest

sumele aprobate au fost repartizate astfel: urgenţa I, frontul de vest, 40 916

.000.000 lei (58, 13%); urgenţa a II-a, frontul de est 15 751.000.000 lei (22%);

urgenţa a III-a, frontul de sud, 13 709.000.000 lei (19%).

O altă măsură pe linia întăririi capacităţii de apărare s-a produs la 13

martie 1939, şi a constat într-o nouă concentrare de trupe. Guvernul româna chemat sub arme mai multe contingente de rezervişti pentru e

forţelor de apărare a frontierei de vest. Raţiunea acestei măsuri explicată de Armand Călinescu, preşedintele Consiliului de

„Chemarea câtorva contingente din unele regiuni ale ţării a avut un carac, pur preventiv. De aceea trupele nu se vor apropia de frontiere. Dacă peste

15 zile atmosfera internaţională se va însenina – după cum noi sperăm atunci rezerviştii vor fi îndată retrimişi la vatră. Până atunci s-au luat măs, ca aceste concentrări să nu stânjenească activitatea economică”. Comuoll

se încheia într-o notă de optimism şi speranţe: „Trebuie să sublin eZ

rezerviştii au răspuns la chemare cu un elan patriotic impresionant Ş

aparatul a funcţionat perfect. Acesta pe lângă un sentiment de mândrie, şi pe acela al unei siguranţe desăvârşite”.

j La 16 decembrie 1938 a intrat în vigoare „Legea pentru & se

Bonelor militare şi pentru măsurile necesare apărării”. Această lege pe.

Ca „în scopul apărării Statului Român, se vor alege porţiuni sau regi1111

r nu-i ţării pentru lucrările militare şi pentru aplicarea măsurilor de tg (jere şi siguranţă”. Zonele militare erau de trei categorii: 1) zone de ţii; 2) zone de interes militar şi 3) zone de graniţă. De asemenea titlul r al le &” Prevedea măsuri speciale pentru aeronautică şi marină.

l Măsurile cu caracter defensiv nu omiteau domeniul informativ iiruia Marele Stat Major începe să-i acorde o tot mai mare atenţie. Astfel, la c. martie 1939, şeful Marelui Stat Major semnează următorul ordin: „Ţinând

Ide situaţia actuală şi de faptul că anumite elemente interesate, indivizi suspecte ar putea să activeze din punctul de vedere al u informaţiilor sau prin propagandă, pentru a crea diferite curente statului nostru şi eventual prin terorism sau sabotaj, vă rugăm a ca organele dvs. din subordine să-şi intensifice acţiunea pentru: 1)

descoperirea acestor elemente printr-un control permanent al circulaţiei.

— Recuin şi prin identificarea persoanelor străine sosite de curând în zonă şi supravegherea lor şi a tuturor celor ce sunt suspecţi; prinderea lor înainte de a. «i dezvolta acţiunea şi trimiterea în judecată; 2) zonele unde mijloacele de care dispuneţi urmează să fie concentrate sunt: Ardealul şi Dobrogea. În

Ardeal se va da o deosebită atenţie zonei Satu-Mare, Baia-Mare, Sighet, frontieră, precum şi centrelor mai importante ca: Oradea, Cluj, Timişoara.

Arad, Sibiu, Târgu-Mureş, Beiuş şi a doua urgenţă Turnu-Severin.

Caransebeş şi Lugoj, în Dobrogea, pe teritoriul judeţelor

Durostor şi Caliacra şi în special în centrele: Bazarcic, Turtucaia, Silistra şi în garnizoanele unde se găsesc trupe. Pentru realizarea unei acţiuni cât mai eficace rugăm a lua dispoziţiuni ca, între organele dvs. şi acelea ale trupelor şi comandamentelor să fie cea mai strânsă colaborare; 3) pentru ca M.St. M. să cunoască în tot momentul situaţia pe întreg teritoriul ţării, din punctul de vedere al activităţii străine (spionaj, propagandă, terorism şi sabotaj), rugăm a lua dispoziţiuni ca wganele dvs. în subordine să comunice şi M.St.M., direct şi imediat, telegrafic, cazurile ce vor descoperi”. Acest ordin, semnat de generalul

Dumitru Popescu, demonstrează cât se poate de elocvent importanţa ce se fcorda ca Marele Stat Major să fie asigurat cu un flux informativ „direct şi

ediat” care să reflecte situaţia pe întreg teritoriul ţării, ca pe baza lui să se

P°aţă fundamenta cele mai oportune măsuri pentru apărarea statului român, într-o perioadă în care factorii de risc evoluau rapid.

Starea de spirit şi doctrina ungarismului Măsurile luate de catul român erau oportune, întrucât manevrele oculte, iniţiate de cercurile j, Ducătoare de la Budapesta, se intensificau. Teza nerecunoaşterii de j3 talui de la Trianon, dezbătută pe larg în presa maghiară, întâlnită în

C0 afaâute u*101” personalităţi politice şi în lucrările de istorie ungare.

Vr a Un actor se r-se ce se prefigura tot mai ameninţător. Spre sfârşitul

(je martie 1939, Serviciul Secret a intrat în posesia unui raport comunicat

Ministerul de Externe de la Budapesta Legaţiei ungare din capitala mai

României. Documentul făcea referiri la vizita primului ministru maghia

Ucraina Subcarpatică, subliniind faptul că populaţia din această zon/

primit stăpânirea ungară cu un mare entuziasm, ovaţionând armata’s – „a reprezentanţii guvernului”. Premierul Teleky Pal a ţinut şi un discurs în e Pe după ce a arătat mersul evenimentelor ce duseseră la cucerirea R... e;

Subcarpatice, a adăugat că „nu peste mult timp vor fi eliberaţi de sub n’e

românesc şi ungurii din Ardeal, tot astfel cum au fost dezrobiţi şi cei de ugul ceho-slovac”. Nota Serviciului Secret întocmită la 27 martie 1939

Informa factorii de decizie de la Bucureşti că „se fac intense pregătiri T

către armata ungară, în cadrele căreia s-a înfiinţat un batalion de volur

ardeleni sub conducerea generalului Ermoly, al cărui singur vis este dezrobirea fraţilor din Ardeal”. La 27 aprilie 1939, preşedintele Consiliu

de Miniştri maghiar, contele Teleki Pál, făcea o nouă declaraţie publica:

revendicarea Transilvaniei rămâne pe primul plan al preocupărilor politicii

Îngariei”, iar „anexarea va avea loc mai curând sau mai târziu”.

În a doua jumătate a lunii iunie 1939, a fost organizat la Budapesta

Congresul Tehnicienilor agricoli, ocazie cu care, după cum transmitea o sursă a Serviciului Secret, fusese distribuită participanţilor o broşură intitulată „Les Efforts culturels de la Hongrie de 896” care „cuprindea un

ogat material de propagandă nelipsind unele părţi tendenţioase la adresa românilor”. Broşura cuprindea 5 capitole: 1. Istoria teritoriului Ungariei; 2.

«buclarea statului maghiar şi caracteristica vieţii iniţiale a acestui stat; 3.

Înoluţia civilizaţiei maghiare; 4. Istoria politică şi juridică a Ungariei; 5.

Relaţiile dintre unguri şi alte popoare. Bazându-se pe citate scrise sau exprimate de diverşi oameni de stat sau literaţi (englezi, francezi, italieni), broşura formula teza potrivit căreia „poporul maghiar, datorită istoriei şi calităţilor sale, merita să-şi redobândească patria întreagă, adică Ungaria

Mare, nu numai în interesul lui, dar şi în interesul menţinerii echilibrului în centrul Europei”.

În vara anului 1939, organizaţiile paramilitare maghiare erau deja pregătite pentru asalt, încă la 8 mai 1939, generalul Werth Henrik, şefi” 1

Statului Major al armatei maghiare, prezentase un proiect de plan pentru invadarea României, în care un loc important îl ocupa „pregătirea W°!

acţiuni de sabotaj în România, în domeniul căilor de comunicaţii şi a industriei de război; crearea unor organizaţii înarmate în Transilva» 19

pregătirea răscoalei populaţiei de naţionalitate ungară din apropiere graniţei…”, în esenţă, avem detaliile unei strategii pe care Serviciul Secre descifrase, după cum am văzut anterior, încă din noiembrie 1938.

La 24 august 1939, prin Nota informativă cu nr. 28, Serviciul Sec aducea la cunoştinţa Marelui Stat Major că „din informaţiile culese rezul»

În Ungaria, Iugoslavia şi Bulgaria, în apropierea frontierelor noastre se

Importante concentrări de trupe”. „Aceste operaţiuni deşi se fac în secre

mai sublinia nota –, sunt observate de locuitorii oraşelor şi comunelor r pierea frontierelor, care comentează şi discută rostul lor”. Localităţile în

$, îl făceau astfel de concentrări de trupe erau: 1) în Ungaria la Ungvar, i iicaci» Berecsas, Hust, Cenger, Szarvas, Sentes, Hadwezo-Vasarhei şi eaed, 2) în Iugoslavia la Subotiţa, Zenta, Becicerec şi Pancevo; 3) în

jgaria la frontiera Dobrogei, Răzgrov, Vetovo Belo, la spatele oraşului ffusciuc Plevna şi localităţile din spatele (oraşelor) Palanca şi Vidin.

jfviciul Secret mai informa că „populaţia în Ungaria şi Bulgaria este limentată cu ştiri senzaţionale favorabile revendicărilor faţă de România. Se orbeşte că deodată cu acţiunea Germaniei, ungurii şi bulgarii vor ridica tggoric pretenţiuni faţă de ţara noastră. Aceste ştiri colportate şi printre

Solitarii din acest ţinut. Se spune că în Ungaria şi Bulgaria însufleţirea populaţiei excitată de cercurile revizioniste este de nedescris”.

Imediat după declanşarea celui de-al doilea război mondial şi

fiinţarea ca stat a Poloniei în urma invaziei trupelor germane (l septembrie 1939) şi sovietice (17 septembrie), starea de spirit din

Ungaria devine şi mai exaltată. Prin Nota informativă cu nr. 29 din 20 septembrie

1939, Serviciul Secret aducea la cunoştinţa factorilor de decizie politică şi militară din România următoarele: „Pe câmpul de instrucţie dintre comunele

Berethy-Ujfalu şi Berety-Szentmarton, în ziua de 6 septembrie 1939, au ieşit la instrucţie dimineaţa pe la orele 6 două regimente de infanterie ungare, din oraşul Berety-Ujfalu, la care regimente majoritatea soldaţilor şi ofiţerilor erau dintre cei concentraţi. La începerea programului de instrucţie, la comanda dată de ofiţeri, soldaţii au refuzat de a executa comanda strigând în masă, că ei nu mai execută niciun ordin, cerând să fie lăsaţi să meargă să atace pe valahi şi să ocupe Ardealul care a fost luat pe nedrept, arătând că ei nu mai pot suferi mizeria care îi apasă din zi în zi tot mai greu, atât pe ei cât

Şi pe familiile lor care aproape mor de foame acasă. Un colonel cu numele

Oskar, ce se găsea acolo, văzând ce se întâmplă, cu mare greutate a adunat pe toţi soldaţii cărora le-a ţinut o cuvântare încurajatoare, spunând între altele:

«Soldaţi, în zilele astea aşteptăm ordine de la cei mari pentru a ataca pe

lahi şi a lua Ardealul. Atunci, toată mizeria de care suferiţi va dispare dar armata maghiară nu poate merge contra valahilor, deoarece aceştia şi lor sunt superioare armatei maghiare, în curând vom primi ajutor de

Serrnani şi italieni cu care împreună vom ataca pe valahi»”.

Am citat in extenso din acest document, pentru a demonstra că

Biciul Secret, prin informaţiile pe care le obţinea a reuşit să sintetizeze trei

Peste esenţiale în ce priveşte strategia Ungariei: 1) Transilvania era râvnită

Ofită bogăţiilor ei ce contrastau izbitor în comparaţie cu teritoriul oferit de ungar; 2) starea de spirit halucinantă în care ajunsese populaţia ungară, iltat al propagandei revizioniste ce nu cunoscuse nicio limită; 3)

ofiţeresc ungar era conştient totuşi că fără ajutorul Marilor Puteri.

Moniste şi revanşarde (Italia şi Germania), nu putea să obţină

Transilvania. Ne găsim de fapt în faţa celor trei dimensiuni a ceea ce se p numi pe drept cuvânt, doctrina ungarismului. ale

Structurile informative militare împreună cu cele civile, cu e colaborau, au aflat de planurile de operaţii germano-ungare îmoh

Poloniei şi României de la sfârşitul lunii august şi începutul lunii

1939. Conform acestor planuri, trupele ungare, împreună cu o divi – 6

blindată germană, urmau să atace dinspre vest, iar mari unităţi germane, (je?

nord la sud, de-a lungul văilor Siretului şi Prutului. a

Informaţii privind evoluţia factorilor de risc la graniţa $

Est a României. La fel de interesante s-au dovedesc şi informaţii obţinute de Serviciul Secret despre evoluţia factorilor de risc la graniţa de EST a României, acolo unde revizionismul sovietic a fost de nestăvilit.

Serviciul Secret a obţinut informaţii în legătură cu tratativele germano-sovietice de la Moscova. De exemplu, prin nota din 22 august

1939, în baza unor informaţii culese din mediul Legaţiei germane de la

Bucureşti, analiştii Serviciului Secret precizau că Pactul de neagresiune între

Rusia sovietică şi Germania naţional-socialistă poate fi considerat deja un fapt împlinit”. Situaţia României devenea foarte critică, întrucât din informaţiile relevau că în temeiul Pactului germano-sovietic urma să se

reinstaureze fosta republică a Ucrainei Mari, înglobându-se şi nordul

Bucovinei (pe o linie până la Siret şi oraşul Cernăuţi”.

La 16 septembrie 1939, un alt raport al Serviciului Secret menţiona că „Rusia concentrează trupe în regiunea Minsk şi deplasează trupe spre

Elasarabia”. O lună mai târziu, la 17 octombrie, agentul „Radu” trimisese la

Bucureşti un amplu raport informativ în care menţiona că „graniţele de interese germano-sovietice se află în nord, acolo unde trupele respective deja se regăsesc, pe când în Europa sud-estică vor fi trase potrivit Convenţiei

[Pactului – «. «.] acolo unde sunt hotarele vestice ale Bucovinei

şi Basarabiei actuale”.

În urma acestor informaţii autorităţile politico-militare româneşti au luat noi măsuri de concentrare a grosului forţelor pe frontul de noro-es;

Dispozitivul strategic de apărare a României destinat a face faţă

eventual atac sovietic era de 5 corpuri de armată cu 16 divizii de infanten6.

divizii de cavalerie şi o brigadă mixtă munte, ceea ce reprezenta aproxima

42% din cuantumul forţelor militare disponibile ale României., a

Deosebit de interesant este şi Expozeul pe care Mihail Moruz?>

Întocmit şi trimis spre informarea lui Canaris, la sfârşitul lui octombrie i”.

cu ocazia vizitei la Berlin a maiorului Ionescu-Micandru. „Ca un.

cunoscător al problemei panslave şi al doctrinei comuniste, ambele altoi1

acelaşi trup al misticismului”, Mihail Moruzov îşi expunea deschis °P-ni-j»

faţa şefului Abwherului şi a forurilor responsabile de la Berlin, că Gerfl1

nu trebuia să aibă încredere în URSS „deoarece ruşii de ieri, ca şi cei» e gândesc, altceva vorbesc şi alta fac”. Pentru şeful Serviciului Secret l române, marele vecin de la Răsărit nu reprezenta decât „o hienă în haine de oaie”, care, „reajunsă pe Vistula şi Carpaţi, a ridicat

Oou steagul ipocriziei panslave”. Teza lui Moruzov era că penetraţia vietică în Balcani urma să distrugă „posibilităţile de aprovizionare ale aceasta Parte a Europei”.

Acestea au fost şi principalele argumente care l-au determinat pe fjoruzov să propună măsuri de întărire a relaţiilor României cu Germania, ca baza lor să se poată obţine sprijinul unei mari puteri în apărarea

ntereselor româneşti. Numai că, o astfel de viziune nu era în concordanţă cu

jitiile lui Carol al II-lea. Imediat după izbucnirea războiului pe contigjjtul european, la l septembrie 1939, România îşi proclamase neutralitatea.

jar după cum observa pe bună dreptate istoricul Nagy Talavera, politica românească „se înclina vizibil către Paris şi Londra”. Oscilaţii,

nehotărâre, incapacitatea de a-şi asuma răspunderea – cam acestea au fost caracteristicile politicii de alianţă dusă de regimul lui Carol al II-lea.

Prin Raportul Serviciului Secret din 9 decembrie 1939 se informa că

„Ruşii se pregătesc să invadeze Basarabia” şi că „în urma panicei ce se crease din această cauză, în mai multe oraşe din Basarabia, intelectuali – în majoritate evrei –, suspecţi de multă vreme pentru sentimente comuniste, s-au grupat în comitete «de iniţiativă» pentru protecţia teritoriului basarabean în timpul evacuării din partea românilor”. Astfel de „comitete de iniţiativă”.

fuseseră deja identificate în oraşele Chişinău şi Orhei, iar pentru Tighina şi

Cetatea Albă, investigaţiile informative erau în plină desfăşurare în momentul întocmirii raportului, în legătură cu comitetele deja organizate, documentul Serviciului Secret menţiona: „S-au distribuit printre membrii organizaţiilor comuniste şi printre membrii organizaţiei «Amicii URSS» o

„Nsignă de metal, reprezentând stema sovietică în cinci colţuri, care să servească la recunoaşterea între ei. Această insignă urmează a fi purtată vzibil de membrii batalioanelor de execuţie înarmate, în perioada evacuării

Apelor noastre”. Rezultă deci că, pe lângă „comitetele de iniţiativă” se

Creaseră şi formaţiuni paramilitare cu rol de a interveni în cazuri deosebite au de a face presiuni asupra autorităţilor româneşti şi armatei. Că aşa stăteaucnirile ne demonstrează şi următorul pasaj al raportului Serviciului Secret

Care se precizează misiunile ce fuseseră fixate „comitetelor de iniţiativă”:

jj evacuarea edificiilor publice să se facă fără stricăciuni şi absolut intacte;

P°Pulaţia să fie cruţată de cruzimi; 3) avuţiile sechestrate (zis evit lz-onate) să fig înapoiate; 4) să nu se opună rezistenţă în oraşe, spre a se

Se a Bombardarea şi distrugerea lor, iar în caz de neexecutare se ameninţă că

°r pune în mişcare batalioanele înarmate”.

Im La 22 decembrie 1939, Serviciul Secret a întocmit o sinteză jff Câţiva despre Duplicitatea imperialismului rusesc şi agresiunea contra andei. Pentru factorii de decizie politică şi militară ai statului român interes concluzia finală a documentului: „Procedeul soviet;

e, ca prefaţă a unei anexări ulterioare, prezintă o primejdie pentru stiatele vecine cu URSS, printre care, în primul rând, România, faţă del llil-iiunea Sovietică a dus în permanenţă o politică de notorie iâllcheind – pe de o parte – pacte de neagresiune şi făcând declaraţii.

bună vecinătate», în timp ce – pe de altă parte – nu a încetat îi [omenit de a susţine, prin bani şi agenţi, mişcarea comunistă din ţara noa

şi de a cere pe toate căile «restituirea Basarabiei»".

Serviciul Secret s-a dovedit bine informat şi despre propagandistice cu caracter revizionist, antiromânesc, desfăşurate de

JURSS pe teritoriul SUA. La 7 martie 1940, o notă a Serviciului liriforma despre fondarea în SUA a patru mari centre de acţiune revizionişti1

Ila New York, San Francisco, Chicago şi Saint Louis. Agenţii de influenţă ai

«acestor centre aveau misiunea „de a organiza probaganda în favoarea

««autodeterminării poporului basarabean»". Prin astfel de acţiuni, agenţii ruşi

Smcercau „să pregătească opinia publică americană pentru eventualitatea unui

U

ac sovietic contra României".

Dejucarea unor acţiuni maghiare de spionaj, propagandă l diversiune, în faţa unui asemenea factor de pericol pentru suveranitatea îşi integritatea statului român, Marele Stat Major al armatei române depunea

În continuare eforturi pentru a adapta din mers măsuri de apărare în

I concordanţă cu noile realităţi, începând cu data de 11 septembrie 1939, în

S partea de vest a ţării s-a constituit Grupul de armate l, compus din Armatele l şi 4 (aceasta din urmă nou constituită), cu misiunea de a respinge orice i agresiune dinspre vest, între Vatra Dornei şi frontiera

cu Iugoslavia, linia de
J despărţire între cele două armate fiind Oradea-Blaj. Printr-un ordin circular, din 28 septembrie 1939, Marele Stat Major informa că în conformitate cu
„Regulamentul Legii pentru crearea zonelor militare şi măsurile necesare apărării ţării", luase fiinţă un birou care se ocupa cu toate chestiunile ce derivau din aplicarea acestui regulament. De asemenea, la 6 octombrie 193".
pe lângă Corpul IV Armată din Cluj s-a constituit un birou – sub acoperi
de Birou Statistic Militar –, cu scopul „culegerii tuturor informaţiilor inc priveşte starea de spirit a populaţiei şi remedierea în termen scurt a tuW4.
neajunsurilor". Acest Birou Statistic funcţiona pe lângă centrul de inform3*".
Cluj al Serviciului Secret. Aici se adunau toate informaţiile inclusiv &
j furnizate de prefecturi, poliţii şi jandarmerie. Practic, prin acest °rel1
Serviciul Secret începe să concentreze toate informaţiile referitoare
j apărarea ţării, pe care – după verificare, prelucrare şi sinteză – le ttit &
factorilor de decizie politico-militară. Este încă o dovadă asupra faptul 11
Serviciului Secret i se acorda toată atenţia şi tot sprijinul, într-o peioao».
care România trecea prin mari dificultăţi (izolare politică, o slabă dotare a armatei), care nu puteau fi depăşite decât printr-un efort de i.
Măsurile au fost oportune, întrucât la sfârşitul anului 1939 şi până în usl 1940, acţiunea terorist-diversionistă şi de spionaj maghiară în
* mâni3 s-a arătat şi mai agresivă. La 14 octombrie 1939, Serviciul Secret.
° – s cu organele de siguranţă, a trecut la neutralizarea organizaţiilor maghiare identificate cu 8 luni în urmă. În realitate, a fost vorba o suiş" 1"1 organizaţie cu centrul la Oradea şi Satu-Mare şi

cu ramificaţii în t Ardealul şi regiunile bănăţene formată din 172 persoane, în Nota din 15

tonibrie 1939, Serviciul Secret informa în legătură cu acest caz că fuseseră arestaţi deja „21 de membri ai organizaţiei, între care şi doi preoţi de la

Episcopia Reformată din Oradea”. Cu ocazia arestărilor, a mai fost descoperită „o însemnată cantitate de armament şi material explozibil, care a fost transportată clandestin din Ungaria în cursul ultimelor două luni”, percheziţiile au scos la iveală şi „o listă de fonduri trimise din Ungaria pentru alimentarea organizaţiei”, „material informativ”, precum şi „un post de radio-emisie clandestin care funcţiona la Episcopia Reformată din Satu-Mare”. A fost una dintre cele mai importante capturi făcute de Serviciul

Secret pe linia neutralizării acţiunilor de spionaj desfăşurate de maghiari pe teritoriul României. Avem însă şi atestări documentare privind felul în care au acţionat factorii de decizie politică de la Bucureşti. Astfel, guvernul român a stabilit o înţelegere cu statul ungar care şi-a luat obligaţia de a nu mai persevera în acţiuni similare, în scopul de a nu înăspri relaţiile româno-maghiare. În cadrul acestei înţelegeri, statul român şi-a îndeplinit obligaţiile asumate, renunţând chiar la trimiterea în judecată a unui număr destul de mare din cei implicaţi care au fost trecuţi în Ungaria.

Faţă de atitudinea conciliantă a Bucureştiului, reacţia Budapestei nu s-a lăsat aşteptată. La sfârşitul lunii octombrie, a fost editată la Budapesta

Avista „Lothar” (Orizontul), care conţinea un articol ce făcea referire la

«Îmbunătăţirea situaţiei minorităţii maghiare din România”. Articolul sublinia politica de largă înţelegere pe care statul român o ducea faţă de

Minoritatea maghiară din cuprinsul graniţelor sale. În acest sens, se arăta în

„Ttticol că „după încadrarea minorităţilor maghiare în Frontul Renaşterii

— aPonale, aceasta se bizuie pe bunăvoinţa guvernului român, având aceeaşi credere şi în autorităţile de stat care ştiu să respecte toate condiţiile legale f dezvoltare ale vieţii minoritare”. Au fost relevate, de asemenea.

Poziţiile Ministerului Educaţiei Naţionale din România referitoare la aâarnântul din şcolile maghiare, cât şi unele fapte care permiteau autorilor colului să concluzioneze: „Noi care urmărim cu atenţie toate manifestările t W maghiare din România, ne este imposibil să nu recunoaştem valoarea

Coaselor rezultate obţinute de către Comunitatea Maghiară din România u «ima vreme”. Agenţii Serviciului Secret, foarte atenţi faţă de reacţia ashiarilor din România, semnalau prin Nota din 24 octombrie: „Publicarea

Acestui articol în revista maghiară «Lothar» este comentată cu deos interes de către membrii coloniei maghiare din Capitală, dintre care.

ajută să nege cele exprimate de ziarul din Budapesta. Astfel, maiorul guh

tnedicul Bakh şi cântăreţul bisericesc reformat Kiss sunt de părere că situ °*”.

minorităţii maghiare din România încă nu s-a îmbunătăţit aşa cum ar trebuit să fie; iar evreul ungur Klanzner – semnalat prin notele anterioare un notoriu iredentist – a afirmat în privinţa activităţii Secţiei maghiare *

Frontul Renaşterii Naţionale că faţă de Secţia germană, este

(„inexistentă”.

Cu toată atitudinea conciliantă din partea României, statul ungar n şi-a respectat angajamentele luate, continuând a întreţine o acţiune de agitat, accentuată. Nu se ţinea seama nici de „sugestiile Axei Roma-Berlin, care cereau ca, în special în acele momente, între cele două ţări să existe raporturi cât se poate de paşnice”. De asemenea, guvernul de la Budapesta a dovedite totală lipsă de interes faţă de eforturile şi propunerile României de realizare a unui Bloc al neutrilor cu scopul de a se preveni orice agresiune în detrimentul ţărilor mici din centrul şi sud-estul european.

Prin Nota din 10 noiembrie 1939, Serviciul Secret informa că diferite instituţii ale minorităţii maghiare din România primeau dispoziţii de la Budapesta ca să intensifice propaganda revizionistă. „Birourile şi şcolile maghiare din ţară – menţiona documentul – vor introduce cu începere de la ziua Sf. Ştefan aşa-numita «Suprema Rugă», redactată de preotul Francisc

Balâsz, având în traducere următorul text: «Rugăm pe

Dumnezeul nostru mare şi sfânt să apere dreptatea ungară. Să dea patriei noastre hotarele strămoşeşti. Să pedepsească pe duşmanii care ne-au ciopârţit neamul. Să urmărească cu sabia lui de foc pe toţi cei care ne stau împotrivă. Noi jurăm să murim pentru libertatea noastră»". Acelaşi document al Serviciului Secret mai informa despre societăţile iredentiste maghiare Koas Ferenezk Or (Cercul

Koas Ferenezkor) şi I.K.E. (Ifjusâgi Keresteny Egylet – Asociaţia

Tineretului Creştin) care primiseră numeroase volume de propagandă din

partea unor fruntaşi maghiari. Conţii Nicolae Banffy, Ernest şi Adam TeW

primiseră potrivit documentului informativ al Serviciului Secret „câte 500

volume din lucrările cele mai recent apărute în Ungaria". O zi mai târziu.

11 noiembrie 1939, un alt document informativ al Serviciului Secret affaf atenţia oamenilor politici de la Bucureşti că oficinele propagandei irede» i maghiare din România încercau o nouă metodă pentru a crea o star agitaţie în rândurile populaţiei: „Propagandiştii maghiari încearcă în pre.

să agite populaţia sârbească din Banat, îndemnând-o să se organizeze, modelul celorlalte minorităţi şi să-şi exprime pretenţiile sale faţă de se

român, insinuând că, în caz contrar, vor fi expuşi, ca drepturile de cai bucură să fie reduse". $

În ianuarie 1940, a fost descoperit, de grănicerii români, un maghiar – Erdei Emil –, în momentul când intenţiona să treacă clan

„În Ungaria. Din ancheta informativă efectuată de Serviciul Secret, a v jtat că până la data reţinerii, acesta transmisese Centralei spionajului din Budapesta informaţii despre: dislocarea Regimentului 93

!" fjjiiterie; Regimentul 17 infanterie; Regimentul 96 infanterie, Comanda

1) lgjitului Corpului 6 Armată; Diviziei l cavalerie; Diviziei l infanterie şi j? relative la „lucrările de fortificaţii executate în regiunea de frontieră din

— 1° Aradului".

Legaţia maghiară de la Bucureşti a primit în februarie 1940 o

are din partea guvernului de la Budapesta în legătură cu modul de

ţi-gbuinţare a fondurilor băneşti, în legătură cu acest aspect, raportul nforfliativ al Serviciului Secret din 20 februarie menţiona: „Fondul Societăţii

«lvisgyar a Magyarest» (Ungur pentru Ungur), care până în prezent era j „trebuinţată în majoritate pentru înarmarea Ungariei, în viitor nu va mai servi decât în scopurile şi necesităţile comunităţii maghiare din România şi în special pentru propaganda iredentistă desfăşurată de agenţii reprezentanţei diplomatice a Ungariei din ţara noastră”.

Propaganda revizionistă maghiară desfăşurată în rândul comunităţii minoritare din România se corela cu cea din Ungaria, aspect rezultat din nota

Serviciului Secret întocmită la 21 februarie 1940, în care se menţiona, printre altele: „După crearea Ministerului Apărării Naţionale Ungar s-a luat măsura ca o dată pe săptămână, în toate fabricile să se adune personalul şi în prezenţa unui delegat al acestui minister să li se ţină conferinţe cu subiect revizionist, constând din instigaţii la adresa României, în general, conferinţele acestea se termină cu formula... «Spuneţi la toţi ai voştri şi la toţi cunoscuţii că trebuie să luăm înapoi Ardealul şi cât mai curând»”.

La începutul lunii martie 1940, documentele informative ale

Serviciului Secret făceau referire şi la alte aspecte prin care se manifestau aşunile cu caracter propagandistic ale Ungariei. Nota din 6 martie preciza:

— h vederea intensificării propagandei iredentiste maghiare în România, ardoszy Laszlo, ministrul Ungariei la Bucureşti, împreună cu conducătorii

°munităţii Naţionale a Maghiarilor din România au luat următoarele

târâri: se vor înfiinţa mai multe echipe volante care se vor ocupa exclusiv

Propaganda actuală; în comunele şi satele din Ardeal, se vor înfiinţa mai e te Case culturale maghiare; se va numi un comitet ce se va ocupa exclusiv

Un e-Vo-area la maximum a societăţilor sportive maghiare din România”.

O? în ce e mai importante oficine de propagandă iredentistă

maghiară din

era Cazinoul maghiar din Cluj, unde se discutau şi se fixau pentru acţiunile cu caracter politic, economic şi cultural. La 8

*940, Serviciul Secret semnala că în saloanele acestei organizaţii

— „întrevederile dintre fruntaşii minorităţii maghiare şi elementele de ră ale guvernului din Budapesta”.

t atorită relaţiilor de prietenie şi de excelentă cooperare informativănte între Mihail Moruzov şi colonelul Wahle – ofiţerul de legătură al

Abwehr-ului la Bucureşti –, Serviciul Secret a obţinut la jumătatea lut)

1940 efectivele armatei maghiare. Conform notei întocmite de-i

Serviciului Secret, la 14 mai 1940, pe baza unui document original pfi! %

colonelul Wahle de la Berlin, rezultă că armata maghiară nu avea JS

unitate de rezervă. Cele existente erau numai unităţi active: „8 corp?”

armată, 16 brigăzi mixte (efectivele comparabile cu cele ale divizijij!

brigadă de munte; l divizie de cavalerie; 2 brigăzi motorizate; 34 batar

de grăniceri; 150 care de luptă; 200 de avioane”. Oatl.

Într-o notă întocmită de Serviciul Secret la 21 august 1940 –., timp ce se desfăşurau Tratativele româno-ungare de la Turnu-Severin – J”.

menţionau şi alte exemple de acţiuni şi grupuri terorist-diversion. Se maghiare identificate şi neutralizate în perioada ianuarie-august 1940. n!

cum menţionează documentul, toate acestea erau aduse la cunoşthi

guvernului român „pentru ca ele să fie exploatate aşa cum se va crede d cuviinţă”.

După cum se ştie tratativele româno-ungare de la Turnu-Severin nu au dus la niciun rezultat, date fiind poziţiile ireconciliabile ale celor două părţi. Temându-se de eventualitatea unui război pe care Ungaria, sprijinită şi de URSS, l-ar fi putut totuşi declanşa, ungurii mobilizaseră o armată de 400

.000 de soldaţi, Puterile Axei au intervenit şi prin al doilea Arbitraj (dictat) de la Viena, din 30 august 1940, s-au rupt din teritoriul României 42 243 km^2

cu o populaţie de 2 607 007 locuitori, dintre care 50, 2% români, 37, 1%

maghiari, 2, 76% germani şi 3, 7% evrei.

Ceea ce ne mai interesează este că pe timpul tratativelor (începute la

16 august) şi până la dictat, autorităţile de la Budapesta acţionaseră aproape identic ca în noiembrie 1938. Voind să speculeze la maximum conjunctura internaţională favorabilă satisfacerii pretenţiilor sale revizioniste, Ungaria şi-a activat reţeaua de spionaj din partea de nord-vest a României, care avea sarcina să organizeze acţiuni de diversiune şi terorism şi să mobili

populaţia de naţionalitate maghiară din Transilvania la acte ostile contf statului român, într-un raport al organelor de informaţii româneşti menţiona: „Primul gest de refuz din partea României de a accepta pretenţu integrale ale Ungariei va fi considerat de acesta ca un motiv de raz

Imediat după ce s-ar produce refuzul, ar intra în ţară 700 de membri

«Garda zdrenţăroşilor» care, în grupuri mici, vor executa acte de sabotaj instigaţii la revoltă pentru a oferi armatei maghiare pretextul unei in tei

În România. Aceste grupuri vor mai avea misiunea să întrerupă comunic

Între Ardeal şi Vechiul Regat prin aruncarea în aer a drumurilor şi e – ferate din trecătorile din munţi. Aceşti 700 de terorişti sunt toţi e

Ardeal, cunoscători ai regiunilor afectate lor pentru actele de să

Pregătirea unor acţiuni teroriste, menite a intimida guvernul român*, prezentată şi într-un alt raport informativ: „Grupuri de terorişti, camufM y denumirea «Testueveleşi Szakaszok» (Plutoane de educaţie fizica)

te în diferite puncte ale frontierei române. Sunt îmbrăcaţi în haine civile f f gtruiţi să pătrundă pe teritoriul român pentru terorism şi sabotaj. Cei mai

subofiţeri, aleşi dintre oameni voinici şi de condiţie robustă. Aceste şi nu Poartă uniforme speciale, însă au ca semn distinctiv câte

un înclint, cu literele «T» şi «S», iar între ele un cap de mort. Asemenea fişti au fost întrebuinţaţi pentru provocarea incidentelor la frontiera te ŞiOvacă şi se poate ca la momentul oportun, să joace un rol asemănător el frontiera română”.

V6 La graniţă s-au produs şi numeroase incidente, iar „în zilele de 27 şi

august avioane horthyste au violat spaţiul aerian al României, zburând

«na deasupra localităţilor Braşov, Vinţu de Jos şi Someşeni, unde au aruncat jigjjifeste cu conţinut ostil statului român”. Aeroportul de la Satu-Mare a fost mitraliat şi bombardat. Iată cum prezenta episodul şi impactul lui asupra

— Opulaţiei civile o notă a Siguranţei din 29 august 1940: „Comunicatul oficial al guvernului prin care s-a adus la cunoştinţa publică acţiunea agresivă ungară prin violarea spaţiului aerian naţional şi bombardarea directă a aeroportului Satu-Mare este viu comentată de întreaga populaţie creştină din localitate. Se evidenţiază în special faptul că guvernul ungar se pretează la acte de violenţă tocmai în momentul când se duc pertractări cu guvernul român pentru rezolvarea problemei transilvănene. Unii consideră această acţiune de violenţă o mârşavă încercare de intimidare spre a forţa pe români să le facă concesii teritoriale”. Iar Comisariatul de poliţie Salonta raporta: „la

27 august 1940, la ora 4.30, grănicerii unguri au deschis foc asupra pichetului românesc Poslogea. De asemenea – se menţiona în raport –, trenul care face legătura între Salonta şi Nategyane a fost primit în apropierea graniţei cu focuri de armă şi obligat să se înapoieze, întrerupându-se astfel, prin acest punct, trecerea în Ungaria”.

Armata ungară a primit ordin să fie gata de atac pentru ziua de 28

august, dacă România nu satisfăcea până atunci pretenţiile guvernului ungar.

«Impresia mea, pe care o împărtăşeşte şi colegul italian, este că foarte

Probabil Ungaria va începe operaţiuni militare pe la mijlocul săptămânii

„Toare, dacă puterile Axei nu intervin mai înainte” – raporta

Otto von r «mannsdorf, ministrul german la Budapesta, încă din 24 august.

Ospitalitate şi... otravă. Punctul şase din „Arbitrajul” de la Viena sch°1 Za: „eg-ementarea tuturor celorlalte chestiuni de detaliu rezultate din un barea de suveranitate va forma obiectul unor negocieri directe între linr*111 rerom-n guvernul regal ungar”, în acest scop, la mijlocul

Vai” septembrie 1940 sosea la Budapesta o delegaţie română condusă de

Sk< r °P-Principalul obiectiv urmărit de autorităţile române era rezolvarea ţ jx românilor rămaşi în teritoriul anexat de Ungaria. Dar partea ungară

zi Ut tOt Posib ml pentru a împiedica buna desfăşurare a tratativelor. După rezultă din memoriul comisiunii române de la Budapesta, publicat şi în presa vremii, începerea discuţiilor a fost amânată în mai multe până la urmă ele au fost întrerupte.

Un document inedit, păstrat în arhiva SSI, ne va lămuri şi mai u.

asupra atmosferei în care s-au desfăşurat discuţiile. Este un memoriu red ale de generalul C. Dragalina, la 20 octombrie, scurt timp după reîntoarcere-l

În ţară, şi înaintat Preşedinţiei Consiliului de Miniştri: S_5

„Participând în delegaţiunea română, de sub preşedinţia dl ministru Valer Pop, în timpul funcţionării ei la Budapesta, am fi

următoarele constatări asupra unor fenomene de intoxicaţie survety *

membrilor delegaţiei române:

Întreg personalul delegaţiei a locuit şi a luat masa la hoţ

«Pallatinus» din Insula Margareta din Budapesta. Hotelul este de prim rang

Micul dejun era servit în cameră, iar mesele à la carte în restaurantul hotelului, în care luau masa şi alte persoane străine de comisiune şi care nu erau cetăţeni maghiari.

Cu unele din aceste persoane, comisia avea relaţii, aşa încât îşi puteau comunica impresiile.

În repetate rânduri, diferiţi membri ai delegaţiei române, individual şi în grup, s-au plâns de o serie de curioase tulburări pe care le-au resimţit în special după mese sau noaptea.

De la început afirm că străinii de delegaţia română nu s-au plâns

de asemenea fenomene. Printre cei care au suferit asemenea consecinţe, din delegaţiunea noastră, citez următoarele:

colonelul Casian, din comisia de delimitare a frontierei dl Zamfirescu, şef de secţie, delegat de Ministerul de finanţe dl avocat Neguş, consilier juridic maiorul Tilichi, delegat în comisia de delimitarea frontierei dl dr. Georgescu, de la Institutul central de statistică, membru în delegaţia de delimitarea frontierei şi în delegaţia economică

Mircea Niculescu, director în Ministerul finanţelor, I. Tomaau.

secretar particular al domnului ministru Valer Pop, Porumbelu de la Banca

Naţională d-ra Eremia şi d-ra Temenciuc, ambele de la Ministerul afacerilor străine.

— Dl I. Barbu, secretar al domnului ministru Valer Pop, cuffl ş

Subsemnatul… 6

Fenomenele de care se plângeau toţi cei intoxicaţi veneau P

Neaşteptate la câteva ore după masă, sau în timpul somnului, când ţ tkuprinşi de tulburări de auz şi vedere, de ameţeli, de pierdere de echil1

tendinţă de a vomita, transpiraţii reci, ameţeli etc. f O

S-a putut observa la mulţi fie o stare de apatie şi somnolenţă, P

Iritabilitate nervoasă.

Astfel colonelul Casian, care deşi era un temperament calm, fijse extrem de nervos.

— Subsemnatul, deşi duc o viaţă foarte sobră, am suferit aceste i în mai multe rânduri, iar în noaptea de 12 octombrie, între orele 4 şi aceste tulburări au fost aşa de pronunţate – pot afirma atât de

…fi

V6 încât sărind din somn am avut impresia clară că am fost drogat. O

ale abundentă şi rece, dureri de cap şi ameţeli, vomitări şi stare de surtjgiu. Am avut senzaţia că nu mai pot rezista, având dificultăţi în

V imma funcţiona cu greutate.

Am încercat atunci să scriu pe o hartă, ce o aveam pe măsuţă, ultimele mele dorinţe.

A doua zi am povestit camarazilor mei întâmplarea.

Într-una din şedinţele comisiei de delimitare, pe când se lucra noaptea târziu, fiecare din membrii prezenţi s-a simţit rău, aşa încât

am fost nevoiţi să ridicăm şedinţa.

D-ra Temenciuc, de la Ministerul afacerilor străine, de o debilitate pronunţată, a fost evacuată în ţară într-o stare destul de gravă, în urma tulburărilor ce le prezenta.

Dl Zamfirescu Ion, şef de secţie la Ministerul de finanţe, declară de asemenea că în patru rânduri s-a simţit foarte rău, a vomitat şi i-au apărut pe buze erupţii care durau 4 – 5 zile.

De asemenea, domnii Tomaziu (secretarul domnului ministru Vaier

Pop), Mircea Niculescu (director în Ministerul de finanţe), Porumbelu, de la

Banca Naţională Română, s-au plâns în câteva rânduri de aceleaşi fenomene.

Dl Barbu L, secretar al domnului ministru Valer Pop, s-a sculat într-o dimineaţă disperat, plângându-se că nu mai vede deloc, deşi s-a dus să controleze acest lucru la lumina ferestrei. După 1/2 oră, vederea i-a revenit.

Într-una din zile a fost cuprins de aceleaşi tulburări grave un agent de siguranţă ungur ce lua masa în acelaşi restaurant. Starea lui a fost foarte gravă, necesitând intervenţia medicilor şi producând panică în întregul

„Oţel. De bună seamă că chelnerul i-a dus mâncarea destinată unui român.

Membrii delegaţiei române nu s-au sesizat de aceste tulburări pentru a e da interpretarea justă, decât după ce d-ra Eremia, întoarsă în taraba mit o carte poştală revelatoare, pe care a depus-o la Marele Stat Major, în jleastă scrisoare, un fost bucătar de la hotelul «Pallatinus» îi spune că nu a fsies să o otrăvească, ci de câte ori îi servea masa îi punea o doză mai mică se °travă decât i se cerea, aceasta pentru motivul că avea o deosebită

Patie pentru dânsa…

jjj în rezumat, subsemnatul cred că s-au făcut repetate tentative pentru

te X? carea membrilor comisiei spre a le micşora capacitatea de lucru, de

Plă Sau Poate Pentru a-i suprima cu încetul. Unii membri din comisie se

§ Şi astăzi de consecinţele toxicelor pe care le-au primit.

Nu m-am mirat că eu personal am fost urmărit în mod sne.

coarece atât presa din Budapesta, cât şi radio Budapesta şi Londra au f—>

ontra mea o campanie susţinută şi îndelungată, acuzându-mă de dar»! 11

Itudinilor mele. n-a

Faţă de ceilalţi delegaţi, atitudinea ungurilor era dictată de O

ermanentă pe care o au contra românilor, ură alimentată de propaga

aaghiară, care atribuie românilor ororile pe care de fapt ungurii le.com» >*

ritoriul răpit. În legătură cu aceste procedee nepermise, reamintesc cazul rapon omniei Voastre, în care trei membri ai delegaţiei de frontieră maghiare nvitat la masă pe doi din membrii delegaţiei române şi abuzând de calitate

r de gazdă, după ce i-au adus într-o stare de totală ebrietate, le-au pron»

ani pentru a trasa linia de frontieră în avantajul ungurilor…

Purtarea delegaţilor români a fost demnă, respingând cu indignare repunerile şi raportând cazul”.

Dacă e să facem o evaluare de ansamblu asupra fluxului iformaţional obţinut şi difuzat de Serviciul Secret, atunci se poate sublinia factorii de decizie politică şi militară din România au avut la dispoziţieiformaţii, chiar în cele mai mici amănunte, despre intenţiile şi acţiunile puse i cale de guvernanţii de la Budapesta, Berlin şi Moscova. Valorificarea lor a făcut în concordanţă cu principiile politicii externe româneşti şi doctrina lilitară pur defensivă de apărare a statului român. Pierderile teritoriale din ara anului 1940 au demonstrat că măsurile informative, politico-diplomatice militare nu au fost suficiente. Jocul de interese al marilor puteri în această onă a constituit factorul determinant. El nu trebuie judecat separat, ci în irectă conexiune cu politica de compromis, adică cedări teritoriale fă

Izistenţă armată, inaugurată în iunie 1940.

H!

— 4 t Vii.

Î «/ t.

< ia v)» a *>

PERSONALITATEA LUI MIHAIL MORUZOV

Mihail Moruzov este cel ce a conceput, organizat și condus primele ucturi secrete de informaţii moderne în România. Documentele de arhivă puţine care s-au păstrat, deopotrivă cu izvoarele memorialistice ne o personalitate enigmatică, adesea contradictorie, cu reacţii

previzibile şi greu de descifrat sub presiunea evenimentelor politicofliiilitare, aspecte întâlnite, de regulă, la cei ce şi-au dedicat întreaga viaţă şi activitate profesională frontului secret.

S-a născut la 8 noiembrie 1887 în comuna Zebil din judeţul Tulcea.

Toate sursele îi indică pe Moruzovi drept descendenţi ai unor cazaci zăporojeni refugiaţi în România la o dată greu de stabilit. Tatăl său, Nicolae, fusese preot vreme de 40 de ani, la biserica rusă din Tulcea. împreună cu prezbitera Maria avusese cinci băieţi şi două fete, Mihail fiind cel mai mic fiu al acestei familii. Deși provenea dintr-o familie de intelectuali, totuși pregătirea teoretică oficială se pare că a fost destul de sumară. Studiile primare şi parte din cele secundare, trei clase de liceu neterminate din cauza limbii latine, le-a făcut la Tulcea. A obţinut totuşi o diplomă de bacalaureat, dar a cărei autenticitate a fost contestată de unii memorialişti. Stăpânea bine sau suficient câteva limbi străine, învăţate din familie şi anturaj: rusa, ucraineana, bulgara, turca şi tătara.

Pentru activitatea de informaţii în materie de apărare a siguranţei naţionale, Mihail Moruzov a fost un autodidact. Cei care l-au cunoscut, au lucrat cu el ori au stat mai mult în preajma lui, i-au recunoscut calităţile de om făcut pentru spionaj şi contraspionaj: inteligent, abil, conspirativ, ambiţios, energic, cu putere de pătrundere, înţelegere și analiză a evenimentelor; dispunea de nervi de oţel şi de capacitatea de a-şi disimula

Atenţiile şi ştia să păstreze cu sfinţenie secretele.

A debutat în activitatea secretă de informaţii din proprie iniţiativă, în

1907, când, la biserica Sf. Gheorghe din Tulcea, a descoperit o organizaţie revizionistă bulgară. A fost folosit ulterior ca agent, apoi primit în Siguranţă pa agent clasa a VIII-a, urcând cu rapiditate gradele ierarhice până la cel de

spector de poliţie la Constanţa.

Din însărcinarea Marelui Cartier General al armatei române, în

artie 1917, Mihail Moruzov s-a deplasat împreună cu o echipă de agenţi în e «a Dunării, unde a pus bazele Serviciului de Siguranţă al Deltei, care, armistiţiul cu Puterile Centrale a căpătat denumirea de Serviciul de al Dobrogei. Până la sfârşitul campaniei contra Ungariei, această informativă condusă de Moruzov şi-a adus o contribuţie importantă

°brinerea şi furnizarea de informaţii către Marele Cartier General, în baza irora s-au fundamentat o serie de măsuri politico-militare în benep teretfelor statului român. illlll

! li La 13 mai 1920, Moruzov a fost arestat, printr-un mandat ernk deciprul de instrucţie al Tribunalului Constanţa, fiind învinuit că?

juşişle sume de bani din fondurile destinate agenturii, în urma cercetâr-i

crute nu s-a putut demonstra vreo ilegalitate de care să poată fi f°r spuiffzător Moruzov, fapt pentru care a fost achitat de orice penalitate. Ut j! în 1924, Mihail Moruzov a fost numit şef al Serviciului Secret d rbmflaţii al armatei române, funcţie pe care o va onora până la 6 septembri

40, t>fiţerii de la Marele Stat Major recunoscându-i astfel contribuţia sa di îi pomului război mondial, precum şi calităţile deosebite pentru munca de

Ebmtlaţii.

jil Lui Moruzov îi plăcea să se compare doar cu „cei mari” şi mai ales înveţe din experienţa lor pentru a o adapta, atât cât era posibil, ia jecifjcul românesc. Aşa ne explicăm interesul lui pentru activitatea Biroului de Investigaţii al SUA (FBI), condus, începând tot cu anul 1924, de lebiful Edgard Hoover. Pe Moruzov l-au interesat tehnicile acestuia în mbţiterea gangsterismului şi a organizaţiilor anarhiste.

I la şef al Serviciului Secret, Moruzov a avut un aport remarcabil, în imu! rând la conceperea şi reorganizarea activităţii de informaţii pe baze adetţie. Concepţia lui Moruzov despre intelligence (adică informaţii culese.

prelucrate, analizate, sintetizate şi difuzate factorilor de decizie din care se fundamentează politica de securitate naţională, dar şo ţiurijle iniţiate de structurile specializate pentru realizarea intereselor ţioriiâle), deşi nu a fost sintetizată şi expusă într-o formă sistematizată, latejijfi reconstituită totuşi prin studiul atent al documentelor ce poartă mnătura olografa a lui Moruzov. Astfel, în 1928 i s-a cerut din

partea arelui Stat Major să elaboreze un proiect de reorganizare, care să aducă ic al la nivelul echivalenţelor din SUA, Anglia şi Franţa. Moruzov a cătuâlt un proiect de reorganizare a tuturor serviciilor de informaţii.

Micemtrându-le sub o singură direcţie generală la Preşedinţia Consiliului de inişiţi. Proiectul a fost prea vast şi nu s-a putut realiza cu mijloacele, dar iai fles cu mentalităţile de atunci. Oricum, pentru reorganizarea Ş

structurarea activităţii de informaţii, Moruzov a avut în vedere tot ceea ce a mai nou în domeniu pe plan internaţional. A studiat organizare

Itelli-ence Service-ului britanic, 2-eme Bureau-lui francez şi a FBI-ul nerittan, neomiţând nici cadrul legislativ şi tehnico-metodologic *

hrvicifilor de informaţii ale armatelor din ţările vecine, cum ar fi: servicii lilgalfie, iugoslave, maghiare, poloneze şi cehoslovace. Moruzov a reţinut fielitare tot ceea ce era aplicabil în strategia de apărare, sub aspe.

frontativ, pentru statul român. De altfel, cu majoritatea acestor servicii, i»

puţin cu cel maghiar, dar la care se mai poate adăuga serviciul secr

Iz, italian şi japonez, Moruzov a făcut schimb de informaţii V

de interes reciproc, metodă des utilizată în practica acelor instituţii f Dispun de fluxuri informaţionale de valoare.

e Moruzov era adeptul principiului compartimentării muncii de

formaţii şi a conspirativităţii depline a acesteia, în acest sens este opinia lui Vintiia Ionescu, unul dintre colaboratorii săi, care flea: „Moruzov era un om foarte conspirativ. Nu puteai afla de la el nimic, ai ales în privinţa oamenilor de care se servea… Educaţia tuturor era făcută

— Ou se intereseze unul de ce face celălalt, fiindcă imediat ce ar fi căutat să fie sau să întrebe ceva, era îndepărtat”.

Sub o strictă secretizare, conspirativitate şi compartimentare, Mihail ivforuzov a introdus în activitatea Serviciului Secret acele metode, mijloace şi or Ocedee pentru obţinerea şi prelucrarea informaţiilor des utilizate în epocă:

agentura secretă, ancheta informativă, cenzura corespondenţei,

interceptările radio-îelefonice, supravegherea locurilor, mediilor şi anturajelor unde se concentrau sau se vehiculau informaţii de interes pentru nevoile operative ale armatei. De asemenea, a folosit pe scară largă exploatarea surselor oficiale şi deschise (ziare, biblioteci, arhive), în paralel cu trimiterea unor ofiţeri de încredere în misiuni speciale de informare şi documentare (lt.-col. Constantin Ionescu-Micandru şi lt.-col. Gheorghe Petrescu). Moruzov a dispus de un cerc de relaţii în rândul oamenilor politici, al personalităţilor vieţii culturalştiinţifice şi militare româneşti, pe care fie că îi antrena în discuţii abil întreţinute, fie că le cerea în mod sincer colaborarea pentru a le cunoaşte opiniile asupra unor probleme de interes pentru Serviciul Secret sau în evaluarea unor informaţii.

Printre cele mai importante realizări ale Serviciului Secret în perioada Moruzov se numără: descoperirea afacerii de spionaj Vărzaru-Solomon (1929 – 1930), dejucarea „complotului Precup", prin care se urmărea

° lovitură de stat (1934), neutralizarea unei agenturi de spionaj şi diversiune revizionistă maghiară formată din 170 de agenţi din Transilvania (1939

1940), dejucarea actului de sabotaj pe Dunăre, prin care serviciile secrete britanice urmăreau să blocheze Porţile de Fier pentru a paraliza comerţul cu

Petrol şi cereale dinspre România spre Germania (aprilie 1940), informarea din timp a factorilor politici şi militari din statul român asupra acţiunilor de spionaj, diversiune şi propagandă antiromânească iniţiate de cercurile revizioniste sovietice în perioada premergătoare rapturilor teritoriale din vara

ului 1940.

Dar, în activitatea lui Mihail Moruzov, cel puţin pe baza

°cumentaţiei pe care o avem la dispoziţie şi este accesibilă cercetării, se potntura cu uşurinţă o serie de inabilităţi şi nereuşite. Rivalitatea sa ecoticiliabilă, pornită din orgolii şi interese personale, mai întâi cu Romulus pinescu, şeful Siguranţei până în 1927, apoi cu Nicolae Titulescu.

nistrul de Externe până în 1936, cu Eugen Cristescu, şeful Siguranţei între

27 – 1 934 cu Constantin Maimuca, un experimentat comisar de Siguranţă, nu în ultimul rând cu generalul Ion Antonescu, a avut

consecinţe t favorabile pentru interesele statului român. Mai mult, avem ale”.

Inomenul de sustragere treptată a lui Moruzov de la activităţile S*4 t îbrmative şi contrainformative şi bascularea spre domeniul politic.

ălcarea principiului echidistanţei. Realizările sale incontestabile pe front! 11

el, dublate de încrederea şi sprijinul primite din partea vârfurilor poljf militare, l-au făcut pe Moruzov să perceapă în mod eronat că i se pOate

adui orice, inclusiv să se amestece în viaţa particulară a oamenilor, f6

rsonalităţi ale clasei politice, fie cetăţeni de rând. Aşa a ajuns să acumule» *

Impresionantă cantitate de informaţii şi documente compromiţătoare despre

— Cei ce se situau pe o poziţie de adversitate faţă de regele Carol al Ij-lea

şi o explicaţie a gestului său disperat de a distruge aceste documente iţe de a fi arestat. Fire extrem de ambiţioasă şi orgolioasă, şi cu O

redere nemăsurată în calităţile sale, Moruzov a căutat să profite de ibiţiile Palatului regal pentru a-şi satisface propriile interese.

Prea îndrăgostit de operaţiile pur tehnice ale Serviciului Secret rutarea, dirijarea şi infiltrarea agenţilor, combinaţiile şi jocurile operative, informarea serviciilor adverse etc.), Moruzov a neglijat, într-o perioadă grea cumpănă pentru integritatea statului român, tocmai menirea fundaupntală a unui şef al intelligence-ului: preocuparea pentru analiza profundă obiectivă a situaţiei geostrategice şi geopolitice a ţării şi elaborarea pgnozelor pe termen scurt, mediu şi îndepărtat pe care să le supună atenţiei ţtorilor politici constituţionali responsabili de soarta ţării. Imputabil îi este

Moruzov şi haosul în care a lăsat Serviciul Secret în momentul arestării e. Un şef devotat activităţii de informaţii, preocupat şi grijuliu de soarta imitaţiei, ar fi trebuit s-o pregătească să facă faţă rapid la orice situaţie. Or, bă Moruzov, multe aspecte fundamentale din activitatea de informaţii au buit regândite şi reorganizate pe alte baze. Aşa se poate explica sfârşitul fără glorie, deşi pentru tot ceea ce făcuse

pozitiv prin activitatea brmativă de apărare a statului român ar fi meritat o soartă mai bună.

A fost arestat în ziua de 6 septembrie 1940, odată cu prăbuşi

Imului autoritar al regelui Carol al II-lea, iar în noaptea de 26/2

fiembrie 1940 a căzut victimă alături de alţi 64 de foşti demnitari, ofiţer1

Iţişti şi oameni politici, execuţiilor legionare de la închisoarea Jilava.

La sfârşitul lunii septembrie 1941, se finaliza o amplă cercetare jiză efectuate de un colectiv de jurişti de la Tribunalul Ilfov, coordonat xandru Gh. Ionescu, despre Activitatea lui Mihail Moruzov, Se™, miciului Secret, în raportul ce conţinea 53 de pagini, înainta-Preşediiş

nsiliului de Miniştri, se menţiona ca principală concluzie: „În orice e

Ifestările lui Moruzov au fost examinate dincolo de aparenţe şi

«judecăţi – până în miezul adânc al lucrurilor –, noi ajungând la c01

pe cât erau ele de zomotoase faţă de alţii, pe atât mascau adevmite numai pentru el şi crude pentru ţara noastră”.

Pentru contemporani, „moştenirea Moruzov” este instructivă cel îi din trei puncte de vedere, în primul rând, un serviciu secret de fţ rinaţii nu se improvizează, iar după concepere, organizarea şi încadrarea

„— s [ativă şi metodologică mai are nevoie de timp pentru a „se aşeza la

e-ţi» – (crearea agenturii secrete) – şi a deveni, astfel, eficient, în al

Mea rând, pentru a asigura succesiunea firească a generaţiilor de ofensionişti în domeniu, deci a crea tradiţie şi continuitate, Serviciul Secret

P hiiie să păstreze o perfectă echidistanţă politică; orice inabilitate sau uatere de la acest principiu poate avea urmări nefaste, atât pentru Serviciul e ret, cât şi pentru interesele naţionale, în al treilea rând, Serviciul Secret u poate fi nici mai bun, dar nici mai rău decât regimul politic care l-a creat l id slujba căruia şi-a desfăşurat activitatea.

Bibliografie

Arhive: Arhiva Ministerului Apărării Naţionale – Marele <ţt ajor,

fondurile M.St.M., Secţia 2 Informaţii; Arhiva Serviciului Român f formaţii, fondurile „d” şi „y” (problemele: SSI, Siguranţă, Secţia a II-a >/

M.); Arhiva Naţională Istorică Centrală, fond Preşedinţia Consiliul Uj h iniştri – S.S.I., Politica externă a României, Politica internă şi Armat-o!

hiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71, România, Germania

SS? 1

wata

1937

Documente edite: Documente privind istoria militară a poporului vmân, Bucureşti, 1985; Documente privind istoria României între anii

919 – 1944, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1995; 23 August

Documente, vol. I-IV, Bucureşti, 1984; GHEORGHE, GHEORGHE, ele internaţionale ale României, Bucureşti, 1980; O anchetă stalinistă

— 1938). Lichidarea lui Marcel Pauker, documentate, traduse

otite de G. Brătescu, postfaţă de Florin Constantiniu, Bucureşti, 1995;

ml Mareşalului Antonescu. Documente, Ediţie prefaţată şi îngrijită de

[arccl-Dumitru Ciucă, cuvânt înainte de Iosif Constantin Drăgan, Editura icculum I.O. şi Europa Nova, Bucureşti, 1995, 3 voi; Procesul Domnului una, Seletzky, reprezentantul uzinelor Škoda în România. La Consiliul de boi al Corpului de Armată, vol. 1. Actul de acuzare şi depoziţiile irtorilor după note stenografice, Bucureşti, 1933; Relaţii internaţionale în te şi documente, vol. II, 1939 – 1945, ediţie realizată de Alexandru Vianu.

«suintin Buşe, Zorin Zamfir şi Gheorghe Gheorghe, Bucureşti, 1978;

UNU, IOAN; TRONCOTĂ, CRISTIAN; TÂMPA, NATALIA;

flRESCU, DRAGOŞ; BUCUR, ION, Totalitarismul de dreapta în mânia. Origini, manifestări, evoluţie 1919 – 1927, Editura Institutului ninţ Studiul Totalitarismului, Bucureşti, 1996; TITULESCU, NICOLAE.

cumente diplomatice, Bucureşti 1967.

Jurnale, amintiri, memorii, corespondenţă, mărturii.

SSY, RAOUL, Amintiri din viaţa diplomatică, vol. I, Bucureşti

1993.

ejl-ov, Valentin, în umbra lui Stalin, Bucureşti, Editura Lider, 199 >

YROL AL II-LEA, între datorie şi pasiune, însemnări zilnice, voi

1939), Editura Silex, Bucureşti, 1995, vol. II (1939 – 1940), Casa &

Ituţă şi Presă „Şansa” STL, Bucureşti, 1996, vol. III (1941 – 1942), Edit.

atya” SĂI, Bucureşti, 1996, ediţie de Marcel-Dumitru Ciucă şi Nare1

rin Ion; CĂLINESCU, ARMÂND, însemnări politice, Bucure?;

manitas, 1990; GOEBBELS, JOSEPH, Tagebcher, vol. 5 (934

tichen, 1992; JUKOV, G., K., Amintiri şi reflecţii, Bucureşti.

VENIAMIN, Moruzov despre Moruzov (text editat de Ion în „Strict Secret”, nr. 45 – 47/1991; STĂNESCU, N.D., întâmplări

oameni din Serviciul Secret, Editura Enciclopedică, Bucureşti 2002;

gA-FRAN, ALEXANDRU, Un tăciune smuls flăcărilor. Memorii.

Comunitatea evreiască din România, 1939 – 1947, Bucureşti, 1996.

Periodice (1940 – 1945): „Timpul”, 1939, noiembrie 1940;

Universul”, 1933 – 1940.

Bibliografii-istoriografie, cronologii, enciclopedii, dicţionare:

Bibliografia istorică a României, VIII, 1989 – 1994, Bucureşti, Editura

Academiei Române, 1996. DUPUY, ERNEST, R. AND DUPUY, TREVER

ţ-The Encyclopedia of Military History, London, 1970. Istoria României în date, sub conducerea lui Constantin C. Giurescu, Editura Crai Nou, Chişinău.

1992. LONGHIN, LEONIDA, Al doilea război mondial Acţiuni militare, politice şi diplomatice. Cronologie, Bucureşti, 1984. NEAGOE, STELIAN.

Istoria guvernelor României de la începuturi 1859 până în zilele noastre

1995, Editura Machiavelli, Bucureşti, 1995.

Lucrări de sinteză: A History of România, Edited by Kurt W.

Treptow, authors: Ion Aurel, Pop; Cristian, Popa; Ioan, Scurm;

Kurt W.
Treptow; Marcela, Vultur and Larry L., Watts, The Center for România
Studies The Romanian Cultural Foundation, Iaşi, 1995. ARNĂUTU.
NICOLAE, I., 12 invazii ruseşti în România, Bucureşti, 1996. BERDIAEV.
NICOLAI, Originile şi sensul comunismului rus, Cluj-Napoca, Editura
Dacia, 1994. BOGDAN, CORNELIU; PREDA, EUGEN, Sferele de influenţă, Bucureşti, 1986. BRĂTIANU, GHEORGHE L, Basarabia.
Drepturi naţionale şi istorice, Ediţie îngrijită de Florin Rotaru, traducere de
Ecaterina Holban, Bucureşti, 1995. BRESTOIU, HORIA, Impact la paralela
45°, Bucureşti 1986; idem, Memoria frontului secret. Tranşee ale luptei nevăzute din România în anii celui de-al doilea război mondial, vol. I.
Bucureşti, 1991. BORSTEIN, SERGE; MILZA, PIERRE, Istoria Europei, vol5, Secolul XX (din 1919 până în zilele noastre), Institutul European.
1998. BUZATU, GH., O istorie a petrolului românesc, Bucureşti, Editura
Enciclopedică, 1998; idem, România şi războiul mondial din 1939 – 1945, la Şi, 1995; idem, Românii în arhivele Kremlinului, Bucureşti, 1996.
calafeteanu, ION, Diplomaţia românească în sud-estul Europei wartie 1938-martie 1940), Bucureşti, 1980; idem, Revizionismul ungar şi
*°mânia, Bucureşti 1995. CAVE, BROWN, ANTHONY, The Secret Life of
„Stewart Graham Menzies. Spymaster to Winston Churchill, MacMillan.
New York, 1987. CONQUEST, ROBERT, Marea teroare. O reevaluare, tiucureşti, Humanitas, 1998. CONSTANTIN, ION, România, Marile Puteri
Problema Basarabiei, Bucureşti, 1995. CONSTANTINIU, FLORIN, O

storie sinceră a poporului român, Bucureşti, 1997. CONSTANTINIU.

LORIN; DUŢU, ALESANDRU; RETEGAN, MIHAI, România în rf.

v41 – 1945. Un destin în istorie, Bucureşti, 1995. DANDARA, i amânia în vâltoarea anului 1939, Bucureşti 1985. DEAC, vizionismul ungar – permanent factor destabilizator în Europa”.

38), vol. I, Bucureşti, 1996. DIMONT, MAX L, Evreii, Dumnezeu.

loria, Bucureşti, Editura Hasefer, 1997. DOBRINESCU, FI., V., Bată*”.

Somatică pentru Basarabia 1918 – 1940, Iaşi, 1991; idem, România °

ngaria de la Trianon la Paris, 1920 – 1947, Editura Viitorul Românesc

36. DURANDIN, CATHERINE, Istoria românilor, Institutul European

’98. GRAD, CORNEL, Al doilea Arbitraj de la Viena, Iaşi, Institutul

jropean, 1998. HILLGRUBER, ANDREAS, Hitler, Regele şi Mareşalul

tonescu. Relaţiile germano-române 1938 – 1944, Bucureşti, 1994

rrl HINS, KEITH, România 1866 – 1947, Bucureşti, 1996. HUNNOFF

AWARD, The OSS în World War II, New York Ballantin Books, 1972

ANID, RADU, Evreii sub regimul Antonescu, Bucureşti, Editura Hasefer.

— J7. IONESCU, GHIŢĂ, Comunismul în România, Bucureşti, 1994

RGA, NICOLAE., în luptă cu absurdul revizionism maghiar, Bucureşti.

Itura Globus, 1991. Istoria militară a poporului român, vol. VI, Bucureşti

1*9. KOCH, STEPHEN, Sfârşitul inocenţei. Intelectualii din occident şi

Atâţia stalinistă. 30 de ani de război secret, Bucureşti, Editura Albatros.

”) 7. LE BRETON, JEAN-MARIE, Europa centrală şi orientală între 1917

1990, Editura Cavallioti, 1996. LYNCH, MICHAEL, Stalin şi Hruşciov.
(SS11924 – 1964, Bucureşti, Editura AU, 1994. MEDVEDEV, ROY, me-ii lui Stalin, Bucureşti, Editura Meridiane, 1993. MILZA, PIERRE;
„L;} europene”, Bucureşti, Editura All, 1998. MOISUC, VIORICA, mişele izolării politice a României 1919 – 1940, Bucureşti 1990; idem, jplomaţia României şi problema apărării suveranităţii şi independenţei
ţionale în perioada martie 1938-mai 1940, Bucureşti, 1971. MUŞAT.
IRCEA (dr.), 1940 Drama României Mari, Bucureşti, 1992. MUŞAT.
IRCEA; ARDELEANU, ION, România după Marea Unire, vol. II, partea
II-a, Noiembrie 1933-Septembrie 1940, Bucureşti, 1988. NAGY
LAVERA, NICOLAS M., Fascismul în Ungaria şi România, Bucureşti.
06. ONIŞORU, GHEORGHE, Alianţă şi confruntări între partidele
Utice din România (1944 – 1947), Fundaţia Academia Civică, 199°
«TRĂŞCANU, LUCREŢIU, Sub trei dictaturi, Bucureşti, Editura 100 + 1;
timar, 1996. POPIŞTEANU, CRISTIAN, România şi Antanta Balcanic
mente şi semnificaţii de istorie diplomatică, ediţia a II-a, Bucureşti, l”.
TNLAN, PAUL, Clash over România British and American Politic.
mrd România 1938 – 1947, Los Angeles, 1977. SAIZU, L, TĂCU A fi
I-opa economică interbelică, Iaşi, Institutul European, 1997. SAR1
EG (gen.); DVORETSKY, LEV (col.), Război contra speciei un i-esiunea Uniunii Sovietice împotriva lumii 1919 – 1989, Bucureşti, a-mi
RS [FEIN, serge, Istoria secolului XX, vol. I, 1900 – 1945, Sfârşitul
AVU, AL. GH., Dictatura regală (1938 – 1940), Bucureşti 1970. SCURTU.
Istor-a Partidului Naţional Ţărănesc. Bucureşti, 1994; idem,

Istoria în anii 1918 – 1940. Evoluţia regimului politic de la democraţie la

București, 1996; idem, Complot împotriva României 1939 – 1947, ia, Nordul Bucovinei şi ţinutul Herţa în vâltoarea celui de-al doilea mondial, Bucureşti, 1994. SIMION, AURICĂ, Dictatul de la Viena, cijţia a II-a, revăzută şi adăugită de E. Simion, Bucureşti, 1996; idem, presiunile naziste din Europa în anii 1938 – 1939, Editura Eminescu, 1983.

GOLACOLU, ION, Marea farsă a secolului. Fascismul bolşevic, Bucureşti.

Citară AII, 1996. STĂNESCU, MARIN C., Moscova, Cominternul filiera comunistă balcanică şi România (1919 – 1944), Bucureşti, Slilex, 1994.

gfRATULAT, MIHAI, Revizionismul şi neorevizionismul ungar, Bucureşti

1994. SUDOPLATOV, PA VEI ŞI ANATOLI, JEROLD L. ŞI LEONA P.

SCHECTER, Misiuni speciale. Arhitectura terorii, Bucureşti, 1996.

şi ŞCANU, ION, Raptul Basarabiei 1940, Chişinău, 1993. ŞUTA, ION.

Transilvania himera maghiarismului iredentist, Bucureşti 1995. TALPEŞ.

IO AN, Diplomaţie şi apărare 1933 – 1939. Coordonate ale politicii externe româneşti, Bucureşti, 1988. TAYLOR, A.J.P., Originile celui de-al doilea război mondial, Iaşi, Polirom, 1999. TITULESCU, NICOLAE, Basarabia pământ românesc, Ediţie îngrijită, studiu introductiv de dr. În drept Ion

Grecescu, Bucureşti, 1992; idem, Politica externă a României, Bucureşti.

1994. TRONCOTĂ, CRISTIAN, Mihail Moruzov şi frontul secret, Editura

Elicra, Bucureşti, 2007. VAKSBERG, ARKADI, Hotel de lux, Partidele frăţeşti în slujba internaţionalei comuniste, Bucureşti, Humanitas, 1998.

VERGA, FRANCISCO, Istoria Gărzii de Fier 1919 – 1941. Mistica ultranaţionalismului, Bucureşti 1993. VOLKOFF, VLADIMIR, Treimea răului. Rechizitoriu în procesul postum al lui Lenin, Troţki şi Stalin.

Bucureşti, Anastasia, 1996. VOLKOGONOV, DIMITRI, Lenin. O

nouă biografie, Bucureşti, Editura Orizonturi – Lider, 1994. Idem, Troţki eternul radical, Bucureşti, Editura Lider, 1996. VOLOVICI, LEON, Ideologia naţionalistă şi „problema evreiască" în România anilor '30, Bucureşti.

Humanitas, 1995. WATTS, LARRY L., O casandră a României. Ion

Antonescu şi lupta pentru reformă 1918 – 1941, Bucureşti, 1993.

OLTRON, thierry, Le grand Recrutement, Paris, Bernard Grasset.

1993. ZAMFIRESCU, DRAGOŞ, Legiunea Arhanghelului Mihail de la mit la realitate, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997.

Studii şi articole: BĂDESCU, EMANUEL, Terorismul în ia, în „Lumea", nr. 2 (130) 2004, p. 40. BUZATU, GH., Rolul lui geopolitic în determinarea opţiunii României privind evacuarea

Corăbiei şi a Bucovinei de Nord în 1940, în „Geopolitica", vol. I, Iaşi, p. 282 – 503. CATALAN, SEVER MIRCEA; CONSTANTINIU.

Frontiere în mişcare: Modificări politico-teritoriale în Europa mie levis arikană (1938 – 1947), în „Revista istorică", tom III, nr. 7 – 8/1992

1 – 706. CHIPER, IOAN; CONSTANTINIU, FLORIN, Din nou *>

„I înlăturării din guvern a lui Nicolae Titulescu (29 august jf93 g\.

[a Română de Studii Internaţionale", nr. 2/1969, p. 37 – 53. CIORgp".

KrTIN, Terorism în Cadrilater (1919 – 1940), în „Dosarele istori

K l (bt>), 2002, p.41 – 43. CIUBĂNCAN, VASILE T., Sistemul de apărarev

Lntieia de vest a ţării 1937 – 1940, în: „Acta Musei Porolisensis", VI, 19 „Îl

Îi t sun

Jonc

? 95.

lui, omt

cioui ind

277 280; idem, Sistemele de apărare de la frontiera de vest a Români

tre' a ţii 1937 – 1940, în: „Acta Musei Porolisensis", X, 1986, p. 363 – 3

IUN EANU, MIRUNA, Dosarul Max Goldstein. Confesiunea unui

tero.

pânurt st, în „Dosare ultrasecrete”, 6/7 octombrie 2007, p. 2 – 3. Eadem, mă tolste n şi şcoala de terorism a Kominternului, în „Dosare ultrasecrete”, 5/7

ptomirie 2007, p. 4. OTU, PETRE, Situaţia geopolitică a României în aaii

! 940: Consideraţii de ordin militar, în „Geopolitica”, vol. I, Iaşi, 1994

475-J481. SCURTU, IOAN, De la bomba din Senat la atentatul din Gara în „Dosarele istoriei”, an IV, nr. 6 (34), p.40 – 44. TALPEŞ, IOAN, şi acţiuni diplomatice şi militare în vederea întăririi capacităţii de păraA a ţării în faţa pericolului hitlerist şi revizionist (1934 – 1937), în:

File < e istorie militară a poporului român”, vol. 8, Bucureşti, 1980.

ION: OTĂ, CRISTIAN, August 1940: Din culisele marii nedreptăţi

Dorici, în „Magazin istoric”, s.n., ianuarie 1991, p. 18 – 22; idem, Din istoria

Iet a laborări, SSI – Abwehr, în „Magazin istoric”, s.n., iulie 1994, p. 13

Ist 1994, p. 73 – 77 şi septembrie 1994, p. 28 – 32; idem, Aşa a început

[agazin istoric”, s.n., martie 1996, p. 45 – 50, aprilie 1996, p. 45 – 50.

’6, p. 47 – 50; idem, Extremismul de stânga în România interbelică, în

ţiuni. Filosofic. Psihologie. Sociologie”, Editura I.N.I., Bucureşti.

335 – 346; idem, Arhiva SSI – o perspectivă istorică, în „Arhivele talitifismului”, an III, nr. 1, 1995, p. 202 – 205; idem, Informaţii secrete, diplomatice şi măsuri cu caracter militar la graniţa de est a

ei în perioada august 1939-iunie 1940, în „Revista istorică”, to

997, nr. 3 – 4, martie-aprilie, p. 219 – 253; idem, Informaţii secrete, diplomatice şi măsuri cu caracter militar la graniţa de vest

ei, 6 februarie 1938-august 1940, în „Studii şi cercetări bane”, nr. 2, 1997, p. 145 – 157; idem, Atestări documentare prtv (

Ia labci-area Serviciului Secret de Informaţii al armatei române cu institut1

p din alte ţări (1924 – 1940), în „Psihosociologia mass-media”, l/Şi artie 1997, p. 44 – 6; idem, Mihail Moruzov (1887 – 1940), e

rhn de Totalitarismului”, an VI, nr. 18 (1/1998), p. 239 – 243. idem, S? 1

pre războiul sovieto-finlandez, în „Magazin istoric”, s.n., martie 2000, p

— 41. TUTU, DUMITRU, Politica militară externă a României în period trie 1939-iunie 1941, în „Acta Mvsei Napocensis”, XVII, 1980, P

59 – 31

— L»

Partea a III-a

r. v Ofiţerii… j

SSI pe frontul celui de al doilea război mondial 1939 – 1945

„Prin concursul neprecupeţit al ofiţerilor ce ni s-au pus ia dispoziţie de către Ministerul

Apărării Naţionale şi prin devotamentul funcţionarilor civili, am izbutit a face ca Serviciul nostru să apară sub aspectul unei instituţii care s-a dovedit a corespunde misiunilor sale, fiind apreciată ca atare de forurile superioare române şi aliate”.

(Eugen Cristescu)

r i

Îi. f. T l.

1 K l”.

r r”. m

(îţi l p (TK „vi

ORGANIZAREA SSI ŞI ADAPTAREA ACTIVITĂŢII

INFORMATIVE LA CONDIŢIILE DE CAMPANIE

Perioada noiembrie 1940-mai 1945 a reprezentat pentru comunitatea

„Formativă a statului român – în care roiul de coordonare, analiză şi sinteză

a revenit Serviciului Special de Informaţii, constituit prin reorganizarea şi

structurarea Serviciului Secret al armatei române – o etapă importantă în jre s-au acumulat noi experienţe în baza cărora se pot formula orientări teoretice de valoare, dar mai ales de reală autenticitate pentru domeniul îi informative.

În perioada premergătoare şi imediat după izbucnirea celui de-al război mondial, deasupra teritoriului românesc s-au încrucişat interesele germane, franco-engleze şi sovietice, iar rezultatul acestui

duel s-a soldat cu prejudicii pentru poporul român, care aveau să-şi pună amprenta pentru cel puţin o jumătate de veac.

România a încercat să păstreze fiinţa naţională, tradiţiile statale şi etno-culturale şi să recupereze ceea ce se mai putea din ce-i fusese luat prin forţă şi dictat în vara anului 1940. În aceste circumstanţe starea de neutralitate faţă de războiul declanşat în septembrie 1939 prin agresiunea

Germaniei naţional-socialiste şi a Rusiei sovietice asupra Poloniei devenise o imposibilitate, iar alianţa de conjunctură cu cel mai puternic se impunea cu necesitate, ca unică soluţie şi fără altă alternativă.

Aşa se explică faptul că încă de la desemnarea sa în calitate de

Conducător al statului român cu puteri depline, generalul Ion Antonescu a să ţină seama de idealul naţional în fixarea obiectivului strategic:

! «iâcerea tuturor graniţelor ţării. S-a declanşat astfel o laborioasă activitate creare şi reformare a acelor instituţii statale sau domenii prioritare care să îndeplinirea acestui obiectiv. Alături de reorganizarea, înzestrarea şi armatei, modificarea planurilor de campanie, reorientarea politicii a statului, elaborarea unor decrete-legi care să pună în concordanţă e societăţii româneşti cu esenţa puterii şi posibilităţile realizării graţiilor naţionale, suflul reformator de adaptare la noile realităţi nu putearta serviciile secrete de informaţii. Modernizarea structurală şi doctrinară, j-Ptarea la noua conjunctură şi apoi la condiţiile de campanie şi, nu în rând, sporirea eficienţei activităţii serviciilor de informaţii a necesitat timp, dar şi o confruntare dură cu evenimentele interne şi externe care se au cu rapiditate şi în direcţii nu întotdeauna convenabile sau previzibile.

Principiile reorganizării SSI, obiectivele şi baza juridică.

generalului Ion Antonescu realizarea acestui obiectiv strategic posibil printr-o colaborare strânsă şi sinceră cu Germania, iar ca ampanie în est alături de Wehrmacht pentru readucerea tucovinei şi ţinutului Herţa la trupul ţării. Succesele la est, printr-o comportare a armatei române, ar fi creat în opinia lui Antonescu posibil; t

e a face tatonări pe lângă Hitler, fie pentru a îndulci regimul la care s-a

pusă populaţia românească din teritoriul cedat al Transilvaniei, fie tr-un moment de conjunctură favorabil, să pună problema anulării

întrajului de la Viena. Ca soluţie de rezervă, a menţinut relaţiile cu

glosaxoni prin serviciile de informaţii, în ipoteza că operaţiile militare l it nu ar fi avut succesul scontat. Dar şi într-un caz şi în celălalt, avea neve/

e un instrument puternic şi eficient care să-l ţină la curent cu evoluţia's

Perspectivele raporturilor diplomatice şi a operaţiilor militare. Acest instrument nu putea fi decât Serviciul de Informaţii al armatei care la acea

Jată era destul de slăbit în urma evenimentelor din 3 – 6 septembrie ce fuseseră la prăbuşirea regimului autoritar al regelui Carol al II-lea şi} a luarea puterii de către generalul Ion Antonescu. Ca urmare, S şi trebuia

[spus unui amplu proces de reformă structurală care să-i sporească eficienţa a nivelul de exigenţă cerut de înaltul Comandament.

Militar cu o bogată experienţă, care onorase multe din posturile de imandă ale ierarhiei ostăşeşti, până la momentul 6 septembrie 1940, când a luat funcţia de Conducător al statului român, generalul Ion Antonescu era netient „că un stat nu poate fi cârmuit fără a avea la dispoziţie o orientare formativă cât mai largă şi mai precisă". Au fost şi ocazii când s-a implicat direct în activitatea informativă, fie prin conceperea unor ordine şi igulamente. Aşa de exemplu, în perioada 1922 – 1926, generalul Ionntonescu îndeplinise funcţia de ataşat militar al României la Paris, Londra

Bruxelles. De asemenea, Regulamentul de organizare a Serviciului Secret

Informaţii al armatei române din 20 aprilie 1934 a fost elaborat într-o erne când generalul îndeplinise funcţia de şef al Marelui Stat Major, pentru

Regulamentul de reorganizare a aceleiaşi instituţii – din 31 ianuarie 193 o să intre în vigoare prin semnătura aceluiaşi Ion Antonescu, dar în calitate ministru al Apărării. Toate acestea ne îndreptăţesc afirmaţia că I°e mescu se afla printre cei ce ştiau să aprecieze la justa valoare rolul Ş

ce se cuvin unui serviciu de informaţii atât pentru instituţia militară, ca l pe ansamblul unei societăţi moderne.

Din această perspectivă se poate explica şi faptul că printre

priffle *

Icte de guvernare se numără şi Decretul-lege nr. 3.083 pentru înfiioţ

Serviciului Special de Informaţii ce a intrat în vigoare cu începere de &

septembrie 1940, eveniment ce marchează importanţa şi urgenţa pe e generalul Ion Antonescu, în calitate de conducător al statului, le-a pus organizarea unei astfel de instituţii fundamentale. Prin acest Decret-lege spus bazele SSI şi a început o nouă etapă în istoria şi tradiţia informativa

România.

Noul serviciu de informaţii se înfiinţa pe lângă Preşedinţia

EOjisiliului de Miniştri şi se subordona direct conducătorului statului, iar ca juzestrări bugetare, logistice şi administrative depindea de Ministerul

Apărării Naţionale şi Secretariatul General, în domeniul culegerii, verificării valorificării informaţiilor ce interesau factorii de decizie politico-militară.

2 al Decretului-lege nr. 3 083 stipula că „SS1 conlucrează cu celelalte şi cu Marele Stat Major al armatei”. După cum comenta Eugen

„Textul fiind destul de larg, pentru interpretarea lui trebuie să ne

Aferim la intenţiile legiuitorului [Ion Antonescu – n.n.], care a voit ca el să fie şeful superior al acestui serviciu ce urma să acţioneze numai conform

Ordinelor şi directivelor sale”. Aceeaşi reglementare juridică mai specifica la jjt. 3 că SSI era „un corp de specialitate, condus de un director general”, iar

Serviciul urma să funcţioneze pe baza unui statut-regulament propriu, în prima fază s-a conceput ca personalul Serviciului să nu beneficieze de prevederile Codului funcţionarilor publici „Regele Mihai!”. Ulterior s-a revenit asupra acestui aspect.

În ceea ce priveşte organizarea Serviciului, fixarea atribuţiilor pentru întregul personal, numirea, înaintarea şi sancţionarea personalului civil în subordine, precum şi mânuirea fondurilor alocate activităţii informative.

Decretul-lege nr. 3 084, publicat tot în Monitorul Oficial din 25 septembrie

1940, acorda directorului general, colonel Ioan Nicolaid, deplină libertate.

Mărturiile făcute după război de Eugen Cristescu sugerează că această nouă bază juridică privind organizarea şi funcţionarea SSI a fost insuficientă pentru a da dinamism activităţii informative. Colonelul Ioan

Nicolaid, numit director general imediat după arestarea lui Mihail Moruzov, se făcuse remarcat ca un bun profesor la catedra de artă militară de la Şcoala de Război şi ca ofiţer de stat major, activase chiar în Secţia a II-a informaţii a

Marelui Stat Major, dar se pare că era lipsit de calităţile pe care le impune funcţia de şef al unui serviciu de informaţii. Din alte surse memorialistice rezultă că avea simpatii politice prolegionare. El a încercat să recupereze structurile informative ale Serviciului Secret şi în ciuda eforturilor depuse

Pentru a le adapta noilor cerinţe nu a reuşit să estompeze impactul produs de

„Staurarea la 14 septembrie 1940 a regimului naţional-legionar. Distrugerea

Jţ & ei mari părţi din arhiva Serviciului, arestarea unor funcţionari care în trecut

„Urmăriseră pe legionari, deconspirarea unor agenţi şi a cazurilor în lucru etcau dus instituţia în pragul falimentului, în paralel, răzbunările şi farnavolniciile, făcute de poliţia legionară sau de grupuri anarhice, se

tensificau aproape cu fiecare zi, ceea ce crea pericolul ca generalul Ion

Itonescu să piardă frâiele conducerii statului. Depunerea jurământului de tendinţă al legionarilor faţă de conducătorul statului în faţa unei adunări din Piaţa Naţiunilor, la 6 octombrie 1940, precum şi suita de erminabile ceremonii şi parastase dedicate memoriei gardiştilor decedaţi, care generalul Ion Antonescu a luat parte, îmbrăcând cămaşa verde cu onală şi chiar îngenunchind spre reculegere la mormintele în legionari au rămas fără efect. Ele au fost în realitate simple iz propagandistic pe care generalul Ion Antonescu le-a acceptat ea linişte în ţară şi a începe efortul de reconstrucţie a autorităţii de stat,»?

mult ştirbită în timpul regimului carlist.

În Proclamaţia către ţară din 6 octombrie 1940, generalul I0

Ionescu a ţinut să menţioneze: „Eu n-am nevoie de discursuri, de aplau>

parade, ci de zidirea neamului ca să poată înfrunta toate primejdiile şi se siată pregăti pentru toate luptele ce vor să vină”. Cu ocazia unui Consiliu a

Iniştri din 14 octombrie 1940, conducătorul statului român şi-a stabilit clar criţia în ceea ce priveşte metodele de guvernare: „Îmi trebuie ordiue iredererea tuturor cetăţenilor, dar prin lege şi prin justiţie şi prin dreptate, (%

I prin acte arbitrare”, în Memorandumul trimis lui Hitler la 14 ianuarie

’41, se menţiona că el, Antonescu, „a îmbrăcat în mod oficial cămaşa verde intru a arăta strânsa lui apropiere de legionari”. Până la urmă s-a dovedit că gâtura între Ion Antonescu şi Mişcarea legionară a fost doar o mezalianţă

e conjunctură, nesinceră din ambele părţi.

Intuind iminenţa unui conflict violent cu Garda de Fier, organizaţie litică ce avea în frunte elemente aventuriste care nu urmăreau decât să apareze în totalitate conducerea statului, Ion Antonescu şi-a luat din timp o ierie de măsuri printre care şi reorganizarea structurală a SSL Ferit de a fi enetrat de cadre posedate de ideologia legionară, dispunând de o conducere iergică şi devotată generalului, acest Serviciu putea oferi un flux formaţional care într-o confruntare directă să se dovedească benefic, chiar

cisiv, lucru care până la urmă s-a şi întâmplat. Pentru a se realiza toate estea, în funcţia de director general trebuia numit om cu experienţă în unea de informaţii, dar mai ales unul care să ştie căile şi metodele prin care legionarii să poată fi făcuţi inofensivi, dar fără aureolă de martiri. S-a iwercat mai întâi cu colonelul Ghiţă Ştefănescu, fost rezident al Marelui Stat

Şlajor în Basarabia, „funcţie în care se făcuse remarcat pentru activitatea ce o clefăşurase în plan informativ şi contrainformativ”. Dar nici acesta nu a reuşit se ridice la nivelul de exigenţă şi la cerinţele impuse de Ion Antonescu, lipt pentru care a fost şi el schimbat după scurt timp. Şi-au făcut apariţia alt1

llei pretendenţi la şefia SSI: maiorul Tomescu Ştefan (conspirativ Tomşa)

Inspector şi şef al contraspionajului de la birourile statistice ale Marelui Sta

Major, Constantin Maimuca, inspector general în Siguranţă şi generau1

Şeinescu, fost şef al Secţiei a II-a informaţii din Marele Stat Major. Niciun.

Ijjh să nu a corespuns concepţiei şi intenţiilor generalului Ion Antonescu i materie de informaţii.

11 La 12 noiembrie 1940 a fost elaborat un nou Decret-lege P”.

rganizarea şi funcţionarea SSI, ocazie cu care a fost numit în funcţia

[director general Eugen Cristescu, fost şef al Siguranţei şi cunoscut ca lemut adversar al mişcărilor politice extremiste de dreapta şi de stânga.

Într-un document intitulat „Doi ani de activitate a SSI”, Eugen stescu descrie în felul următor situaţia în care se afla instituţia în ţiientul investirii sale ca director general: „Primind conducerea acestei

„«tuţii am găsit un serviciu vechi, care nu mai corespundea sub nicio f raia noilor cerinţe ale statului român. Misiuni limitate aproape exclusiv laţiativa proprie, fără verificări şi în domenii informative cu totul străine.

rgaflizare fără bază legală, rudimentară şi excesiv de centralizată.

Î cadrarea arbitrară, cu personal neselecţionat şi lipsit de specializare, fără unitate şi fără continuitate în lucru. Legături externe rupte sau inexistente interne foarte reduse. Fonduri mânuite arbitrar şi fără niciun control

”.

serios.

Această stare de lucruri, creată şi de confuziile ce s-au produs după arestarea lui Moruzov, l-a determinat pe noul şef să procedeze la o transformare structurală a Serviciului. Dificultatea a constat în faptul că toate aceste schimbări trebuiau să se producă rapid şi „fără a întrerupe un singur moment activitatea permanentă în slujba Patriei”. Cu alte cuvinte, opera de reconstrucţie a Serviciului de informaţii a fost iniţiată şi apoi s-a derulat în condiţiile unei puternice presiuni a evenimentelor politice interne şi internaţionale.

Pe plan intern, fărădelegile au culminat cu asasinatele făcute de

legionari la Snagov, Jilava şi Streşnic, în zilele de 26 – 27 noiembrie 1940.

Prin dublarea sau chiar triplarea artificială a numărului de membri, Mişcarea legionară a fost puternic penetrată de elementele comuniste şi periferice care îmbrăcau cămaşa verde doar pentru a beneficia de avantajele „ajutorului legionar”. Intrarea trupelor germane în România, în octombrie 1940, şi aderarea la Pactul Tripartit, prin semnătura pusă de Ion Antonescu în timpul vizitei la Hitler, în noiembrie 1940, plasau România în sfera de interese a

Germaniei, fapt pentru care orientările strategice de viitor deveneau şi mai

Aparente în sensul că opţiunea războiului alături de Reich nu avea

temativă. „Cu toate acestea – menţiona Eugen Cristescu – prin concursul neprecupeţit al ofiţerilor ce ni s-au pus la dispoziţie de către Ministerul

Apărării Naţionale şi prin devotamentul funcţionarilor civili, am izbutit a ace ca... Serviciul nostru să apară sub aspectul unei instituţii care s-a

°vedit a corespunde misiunilor sale, fiind apreciată ca atare de forurile uPerioare române şi aliate”.

e Decretul-lege nr. 3 813 din 12 noiembrie 1940 stipula funcţionarea v pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri (art. 1) şi îl subordona (art.

s Activelor conducerii statului, în ceea ce priveşte administraţia, SSI se

°rdona Subsecretariatului de Stat pentru Armata de Uscat şi Subse

triatului General. Spre deosebire de prevederile Decretului-lege nr. 3 083

Ivi septembrie, noua reglementare juridică prevedea la art. 6 că „personalul t al SSI este supus dispoziţiilor care reglementează Partea I din Codul crionarilor Publici, «Regele Minai I»”. Gestiunea SSI intra în competenţa ibsecretariatului de Stat pentru Armata de Uscat. Şefului SSI – Care adul de director general – i se încredinţează „deplina libertate j

Iveşte organizarea Serviciului, mânuirea fondurilor afectate şi 3 ce ibuţiilor pentru întregul personal” (art. 5). ei

Transformarea SSI într-o instituţie încadrată în legile ţării, avp

punderea actelor şi lucrând în strânsă colaborare cu celelalte autorităţi itului şi prin cooperare cu întreaga comunitate informativă (Biroul ([$

[prele Stat Major, structurile informative ale ministerelor de Interne °

fţteme etc.), s-a realizat în baza următoarelor principii: 1) Adaptarea la n0".

„Taţie internă şi internaţională a României; 2) Precizarea strictă a misiuniia reveneau Serviciului, conform dispoziţiilor Preşedinţiei Consiliului /

Iniştri; 3) Extinderea în spaţiu a căutărilor de informaţii prin sporire

Banelor interne şi externe; 4) Descentralizarea şi fixarea strictă ibuţiilor fiecărei componente a structurilor informative; 5) Specializarea lor după o selecţie riguroasă şi utilizarea ca element de bază a ofiţerilor

I de la Ministerul Apărării Naţionale; 6) Sporirea raţională a cadrelor raport cu dezvoltarea acţiunilor informative şi cu extinderea în spaţiu autărilor şi verificărilor; 7) Legalitatea desăvârşită bazată pe răspunderea la a ofiţerilor şi funcţionarilor civili în toate acţiunile cu caracter formativ şi administrativ.

Prin aplicarea acestor principii, noul director general a urmărit să ilizeze trei mari obiective:

1. Determinarea strictă a subdiviziunilor prin reorganizarea celor piuate de la Serviciul Secret care „constituiau un complex greoi şi lipsit de ijjică" şi crearea unor organe cu totul noi, a căror necesitate s-a făcut simţită situaţia de campanie.

2. Dezvoltarea structurilor de căutare informativă externă şi

„Fipândirea lor raţională în punctele vitale din arena internaţională şi Pe incipalele teatre de acţiuni militare „spre a putea face faţă nevoilor brmative în domeniul militar, politic, economic şi social".

3. Sporirea organelor de căutare informativă interne, Pr<n iscentralizarea lor şi difuzarea de rezidenturi, agenţi şi informatori as toa goriile, pe întreg teritoriul naţional. – Personalul SSI era militar şi civil. Eugen Cristescu menţionează e personalul militar a fost luat ca element de bază. constituind cadrele e iai de valoare, cele mai de

încredere şi cele mai bine pregătite” P60

Isiunile Serviciului. Ofiţerii au primit majoritatea posturilor de conduc le secţiilor operative şi „li s-a încredinţat rolul de educatori profesion thnicieni ai personalului civil”. La rândul lui, personalul civil a

decţionat după criteriile întâlnite şi la structuri informative similare din

jări, şi anume originea etnică, studii, aptitudini pentru domeniul inforr (1

Iscreţie desăvârşită, moralitate, corectitudine etc. Un accent deosebi.

ordat specializării pe profil, în vederea căreia s-au organizat p &

suri şi chiar o şcoală de agenţi „pentru dobândirea cunoştinţelor cât mai e ginice în toate ramurile cu legături directe sau indirecte în materia formaţiilor”.

Prin ordine de serviciu, noul director general a adus, încă de la ceput, la cunoştinţa întregului personal că „îi este interzis să facă parte din e0 formaţiune politică sau să participe la vreo activitate politică; că este hsolut obligatoriu să păstreze secretele Serviciului şi ale chestiunilor de erviciu, că nu are voie să uzeze de numele Preşedinţiei Consiliului de ajniştri, nu îi este permis să se amestece în niciun fel de afaceri care ar

Putea angaja prestigiul Serviciului”, în opinia mărturisită a lui Eugen

Cristescu, personalul militar şi civil al SSI trebuia să se prezinte „ca un corp de elită, total devotat intereselor superioare ale Patriei”.

Dovedind elasticitate şi mobilitate în concepţia privind organizarea

Serviciului de informaţii, noul director general împreună cu factorii de conducere politică şi militară din statul român au căutat să adapteze permanent activitatea acestei instituţii la nevoile concrete reclamate de evoluţia situaţiei interne şi internaţionale. Aşa se explica şi elaborarea unui nou Decret-lege cu nr. 2 172 din 4 august 1943, care aducea trei modificări importante. Prin art. l, SSI era conceput ca „un serviciu public, investit cu informaţia generală ce interesează Conducerea statului”. Articolul următor stipula că SSI „funcţionează ca serviciu public autonom sub conducerea directorului general”, care era doar din punct de vedere bugetar încadrat în

Preşedinţia Consiliului de Miniştri. SSI-ului îi revenea sarcina „de a pregăti din punctul de vedere al tehnicii informative persoanele îndrituite cu misiuni în străinătate, aparţinând de Ministerul Afacerilor Străine, Propagandei şi altor departamente”.

Aceste modificări s-au făcut într-o perioadă când marea cotitură a războiului de pe Frontul de Est îşi arăta din plin efectele, iar autorităţile de la

Bucureşti începuseră să se gândească cu toată responsabilitatea la obţinerea

„Nor condiţii de armistiţiu cu Marile Puteri Aliate şi Asociate cât mai puţin dezavantajoase pentru ieşirea României din războiul alături de Axă. Deci

Aplicarea SSI în tratativele pentru armistiţiu nu a fost o acţiune spontană, redusă la un grup de iniţiativă sau o manevră abilă a directorului general.

Peste capul mareşalului Ion Antonescu, ci o atribuţie izvorâtă dintr-o lege

°rganică. Pentru a-şi acoperi acţiunile, SSI a obţinut largi posibilităţi oferite

e structurile şi practicile diplomatice şi ale presei scrise, iar pentru a nu lrftplica autorităţile statului în caz de posibile nereuşite, s-a prevăzut f-ncipiul autonomiei, pe care-l folosise şi Serviciul Secret al lui Morazov ca din 1934 ca urmaj în ipoteza prăbuşirii conducerii statului, SSI-ul

Înea să acţioneze ca structură de rezistenţă a naţiunii. Această realitate edusă din legea organică s-a dovedit utilă, întrucât după actul de la 23

gust 1944, în ciuda unor greutăţi, atacuri, presiuni şi neconcordanţe cuul guvern, dar beneficiind din plin de protecţia Ministerului de Război.

— Ul a reuşit să supravieţuiască în structurile sale de bază şi să ducă m

tradiţia informativă… a*

Şcoala de agenţi. La iniţiativa lui Eugen Cristescu a f înţată, în aprilie 1941, Şcoala de agenţi, în funcţia de director de studii

numit maiorul Traian Borcescu, şeful Secţiei a II-a Contrainformaţii. Q-a umentele oficiale privind modul de organizare şi funcţionare a acest

cruri, aprobate chiar de Preşedinţia Consiliului de Miniştri, aflăm că „sgi singurul organ abilitat pentru pregătirea agenţilor” care urmau sâssoare activitate în toate structurile informative, respectiv: SSI, MStM

Ierie, Poliţie şi Siguranţă.

Durata unei serii de cursanţi era de patru luni. Prima serie de agenţi st instruită în perioada aprilie-iunie, iar a doua serie între septembrie şi

embrie! 941.

Şcoala de agenţi a fost organizată „pe trei divizii”. Divizia I avea

Kul în strada Saita nr. 10, unul din sediile SSI, unde se pregăteu 55 de panţi pentru a deveni cadre ale SSI. Divizia a N-a îşi avea sediul în strada cel Mare, în localul Inspectoratului General al Jandarmerie, unde se uiau 28 de acursanţi. Divizia a III-a avea sediul în strada Varşovia nr. 10.

(i se afla un sediu mai spaţios al Ministerului de Interne, putând asigura litii de instruire pentru un număr de 100 de cursanţi.

Programul de instruire era acelaşi pentru toate cele trei Divizii, şurile începeau dimineaţa la ora 8, 30 şi durau până la 12, 30 şi se reluau

5-amiaza între orele 16, 30 – 18, 30.

Cursurile erau structurate în două module, în primul, care dura 45 de ţ, se predau tematici de cultură profesională generală, iar al doilea, care se acea pe o perioadă mai scurtă, de 30 de zile, era rezervat aplicaţiilor ice în teren. Ca specializări, se urmărea formarea a trei categorii de ferişi: externi acoperiţi, care efectuau o pregătire individuală; externi

coperiţi pentru cadrele care urmau să ocupe posturi de şefi ai structurilor

Minative, un fel de specializare superioară; recrutări, o specializare care alica pentru cursant calităţi deosebite, având în vedere că era vorba despre

Activitate extrem de delicată, dar foarte importantă, pentru activitatea de armaţii.

Printre criteriile de selecţie şi calităţile cultivate pe timp

planzării (instruirii) se aveau în vedere: adaptabilitate la mediu şi situaţi;

jsage du monde, adică simţ special de observaţie, intuiţie, tact,

fineţe Ş
peernământ; putere de muncă; o solidă cultură generală, în ceea ce priveş
tăţile fizice, cursanţii „trebuiau să marcheze o prestanţă şi o distincP
I irală, unite cu uşurinţa exteriorizării manierelor”. Nu erau omise n1
Ităţile morale. La acest capitol erau selecţionaţi cei care prezen
gurajţiiţă şi eleganţă în ţinută şi comportament, o fire care să le permită's
calmul în orice situaţie, rangul şi locul în societate; curajul fizic?
oral dublat de sentimentul datoriei, de o conştiinţă fermă şi de un deosebit jjtjrnent al omeniei; leali şi integri”.

În ceea ce priveşte Programa analitică, erau prevăzute următoarele m-suri comune, care atestă în acelaşi timp şi întreaga problematică a ctjvităţii de informaţii: tehnica informaţiilor în teren (8 ore – o zi pe gptâniană), terorism şi sabotaj (20 ore), curente politico-sociale de dreapta
j 5), comunism (20), iredente (16), evrei, emigrare, secte religioase (16), francmasonerie (4), legislaţie (40), informaţii şi contrainformaţii (34). În orogramă erau prevăzute şi cursuri aplicative, cum ar fi: cifru (6 ore), transniisiuni (14), tehnica informativă de laborator (30), tehnica informativă îi contrainformativă în teren (90), armament şi trageri (20). Alte tematici predate atât de ofiţeri experimentaţi cât şi de diferiţi instructori civili angajaţi la plata cu ora vizau cunoştinţe despre machiaj şi travesti, valutele ţărilor de interes, tehnica interogării (cercetarea informativă a paraşutiştilor, teroriştilor, sabotorilor etc.). O oră pe zi era rezervată şedinţelor sportive, în cadrul cărora cursanţii erau instruiţi în vederea deprinderii unor tehnici şi calităţi absolute necesare în activitatea de informaţii, cum ar fi: sărituri, escaladări, folosirea armelor albe, călărie, înot, apărarea şi atacul corp la corp (jiu-jitsu), conducerea maşinii şi a motocicletei.

Suma alocată de la buget, pentru fiecare serie era în valoare de 373
500 lei, din care 60 de lei pe zi pentru un cursant şi 300 lei pe oră pentru un profesor (instructor).

Din documentele păstrate aflăm şi care erau condiţii de înscriere pentru candidaţi la cursurile Şcolii de agenţi: vârsta între 20

şi 35 ani; să fie absolvenţi de şcoală normală, studenţi sau licenţiaţi; să aibă o sănătate corespunzătoare şi stagiul militar satisfăcut. Actele necesare înscrierii:

certificat de naştere, diplomă şi certificat de studii, certificat medical, certificat eliberat de cazierul judiciar, declaraţia de avere.

Deosebit de interesante pentru aspectele de ordin teoretic, se dovedesc lecţiile predate de profesori şi instructori. Aşa de pildă, la tematica

Privind „Noţiuni generale asupra agenturii" – lecţie predată la disciplina formaţii şi contrainformaţii –, erau trecute ca principii: „cunoaşterea stricturii psihologice a naţiunii şi a claselor componente în mijlocul ţării unde trebuie acţionat". Se mai preciza şi faptul că „structurile psihologice

J°acă deseori un rol de prim ordin în manevrarea agenturii", întrucât „în

viciul de informaţii nu se lucrează cu obiecte sau marionete şi fiecărui om.

ecărei naţionalităţi urmează să-i ţinem un limbaj deosebit". Se făcea referire

la anumite „stereotipii naţionale", ceea ce însemna că: „pe cetăţeanul rus fvitatea de informaţii îl atrage mai ales pentru aventură", iar „pe cel bulgar anii". „Patriotismul ruşilor şi bulgarilor", era considerat în concepţia (sau xPerienţa? – w.w.) instructorilor SSI, ca fiind. uperficiaF, Despre unguri se

Iţiona că „sunt stăpâniţi de un şovinism feroce, hrănit de o propagandă a „şi că „pentru ungur, expatrierea nu reprezintă un aspect tragic, ca la

MO

Ji. Despre evreii care participă la activitatea de informaţii, cursanţii f") imaţi că aceştia nu se întreabă „ce au de pierdut" ci „ce au de câşti

oarecrae subiectivism în astfel de aprecieri rezultă şi din subil".

stă în finalul lecţiei, potrivită căreia „aceste concluzii sunt bazat

ervaţii superficiale".

Instructive se dovedesc şi recomandările pentru lucrul cu iterialul uman cu care aveţi să lucraţi merită o atenţie şi un

„Munţit şi profund; „omul nu este născut spion sau aventurier – treh

I tată persoana înzestrată"; „rolul determinant în activitatea de informaţii

r; a imaginaţia, putinţa de adaptare şi talentul fiecăruia"; „un O

! erficial va obţine rezultate mediocre, iar un om cu resurse dezvoltate al

Iţii va crea lucruri noi şi inedite"; „agenţii se vor recruta din lectualilor, buni psihologi, cunoscători de caractere şi cu un profund cultură, întrucât aceştia pot face aprecieri".

Cursanţii studiau şi „Instrucţiunile privind clasificarea, recrutarea şi instruirea agenţilor". Acest act normativ stabilea următoarea structurăanturii de informaţii: indicatori, recrutori, rezidenţi şi controlori. Se lizau şi agenţii curieri, misionari, dubli şi falşi. Pentru legăturile tersonale se recomanda, după exemplul agenţilor sovietici, folosirea

Itiei de scrisori" sau căsuţei poştale, după o altă terminologie. Casele spirative erau acele locaţii, bine legendate, care se foloseau de către briţi pentru a transmite informaţii şi a primi instrucţiuni.

Datorită presiunii determinate de pierderile pe câmpul de luptă, ăla de agenţi a SSI nu a mai funcţionat, iar după război, acest început

tniţător a fost abandonat, fiind înlocuit preponderend cu experienţa şi iţia sovietică.

Noua structură organizatorică a SSI şi misiunile credinţate. Multe din noutăţile pe care Eugen Cristescu le-a introdus în feanizarea şi funcţionarea SSI au avut ca izvor de documentare serviciile crete străine, fapt recunoscut într-o declaraţie din 6 octombrie 1944: „SSI a icţionat multă vreme în organizarea ce am considerat-o mereu potrivit»

I/oilor naţionale. Când nevoile le-au cerut, l-am dezvoltat şi l-am organiza, aptând din toate serviciile străine, inclusiv cel german, tot ce era potrivit şi aptabil specificului românesc. Astfel, am ajuns la o structură cu atribut1

re pentru fiecare secţie şi cu o organizare care poate echivala cu cele «a le servicii din străinătate". Reorganizarea din noiembrie 1940, rămasa

oare până în ianuarie 1942, a însemnat de fapt, şi cum documentele nonstrează, o adaptare a structurilor Serviciului Secret la noile cefiw

Itico-diplomatice şi militare ale statului român.

SSI era condus de un director general, respectiv Eugen Cristescu, prim-adjunct, funcţie care pentru o scurtă perioadă a fost ocupată de K

ttrne.

l

PP> Biroul personal avea misiunea să încadreze Serviciul cu oameni cializaţi pe fiecare profil de activitate, să ţină evidenţa angajaţilor şi să le cursuri de specialitate pentru pregătirea cadrelor, în urma unei cu C.F.R., acest compartiment obţinuse dreptul de a elibera e călătorii în interes de serviciu pe căile ferate.

P Secretariatul dirija spre compartimente întreaga corespondenţă.

ga legătura cu diferite departamente şi autorităţi din administraţia statului, f toluiea diferite situaţii pentru conducerea SSL Dar cea mai importantăsiune a secretariatului era „întreţinerea relaţiilor cu Ministerul Afacerilor

Străin6 Şi organizarea în comun a curselor curierilor diplomatici”. Aparatul informativ-operativ a rămas structurat pe cele două mari secţii.

Secţia I Informaţii, care din punct de vedere organizatoric a suferit cele mai serioase „operaţii de chirurgie”. I s-au încredinţat unele sarcini noi, cuffl ar fi: întocmirea sintezelor şi studiilor ce interesau conducerea SSI, intensificarea activităţii informative în alte direcţii. A fost încadrată cu personal mai numeros şi în special cu ofiţeri de stat-major, cunoscători ai muncii informative. Tot acestei secţii îi revenea şi misiunea de a întocmi anual Planul de căutare a informaţiilor. Această activitate se realiza prin colaborarea cu specialişti de la Marele Stat Major în funcţie de necesităţile de informare.

Până la l mai 1941, când la conducerea Secţiei I a fost numit colonelul Ion Lissievici, detaşat de la Marele Stat Major, conducerea a fost asigurată de coloneii Gheorghe Petrescu, Gheorghe Ştefănescu şi Ion

Dumitrescu. Primii doi activaseră în serviciul exterior de informaţii al Secţiei a II-a din Marele Stat Major, anterior mutării la SSI. Cu toată experienţa lor în materie de informaţii niciunul nu a sesizat lipsa unui plan de mobilizare a

SSI în caz de război. Abia colonelul Ion Lissievici a observat acest lucru.

%>t pentru care a procedat de urgenţă la elaborarea lui.

În realizarea Planului de mobilizare al SSI, colonelul Lissievici a

Plecat de la principiul că activitatea de informaţii în caz de pace are un caracter static, spre deosebire de situaţia de campanie când devine mobilă datorită cerinţelor armatei pe câmpul de luptă. De asemenea, în concepţia lui

Lissievici planul de mobilizare a unui serviciu de informaţii trebuia să

Prevadă: „1) mijloace de tot felul (personal, materiale, mijloace tehnice şi de

ansport etc.) necesare completării celor existente, în funcţie de nevoi; 2)

°rganizarea, încadrarea, dotarea, instruirea şi antrenarea unui nou serviciu de

formaţii mobil, care să ia fiinţă la mobilizare, capabil să se deplaseze în

Port cu situaţia frontului şi să satisfacă la timp şi în bune condiţii nevoile

„Fratei, reprezentate prin Marele Cartier General al acesteia".

În ceea ce priveşte mijloacele de căutare şi procurare a informaţiilor.

onelul Ion Lissievici a apreciat just că în caz de război „nu se mai poate ace uz de rezidenţii externi şi agenţii informatori utilizaţi în timp de pace pe teritoriul statului cu care suntem în conflict". Se gândea probabil la faptul că

1 fii puteau fi supravegheaţi de serviciile de informaţii inamice şi astfel

Ilizare puteau fi arestaţi, aşa cum procedaseră englezii cu ageri lani imediat după declanşarea operaţiilor militare în primul dial. Putea exista şi posibilitatea, în cazul în care nu fuseserădepistg şi mobilizaţi în armata inamică şi repartizaţi în diverse unităţi, în aceeaşi.

ză agenţii şi rezidenţii pierdeau legătura cu centrala Serviciului, iar i cau să o restabilească riscau, întrucât nu fuseseră instruiţi pentru această Ilie. Colonelul Lissievici se mai gândise şi la faptul că metodele fol Osite ecerea frontierei de agenţi, în condiţii de pace, nu corespundeau cu Cele infiltrării în spatele frontului inamic în caz de război.

Concluziile formulate de şeful Secţiei I prezintă interes şi din

ictul de vedere al doctrinei activităţii de informaţii: „Pentru cazul de oi trebuie ca din timp de pace să se organizeze, încadreze, doteze, iască şi antreneze agenţi informatori paraşutaţi, putând executa misiuni în timp şi spaţiu, în spatele frontului inamic; personal special it pentru interogarea prizonierilor de război; un serviciu pentru ngerea documentelor inamicului rămase pe câmpul de luptă, identificarea

Innerea în siguranţă a întreprinderilor industriale şi depozitelor de tot felul, issând armata şi economia generală a ţării; eventual şi alte servicii cu eter special”.

Tot în legătură cu căutarea şi procurarea informaţiilor în caz de ioi, colonelul Lissievici opina că Serviciul de informaţii trebuia să una încă din timp de pace de „un serviciu de radio-ascultare, unul de iometrie şi altul de decriptare”. Acesta din urmă a lipsit complet atât în mica SSI, cât şi în cea a Marelui Stat Major – Secţia a II-a, tocmai bru faptul că în planurile de campanie elaborate până în 1941, nu se

azuse ipoteza participării armatei române la un război peste fruntariile

Cu toate greutăţile întâmpinate, Planul de mobilizare a SSI a fost i zaţ de Secţia I Informaţii împreună cu specialişti de la Marele Stat Major crioada 20 mai-21 iunie 1941.

Trăia”.

Secţia a N-a Contrainformaţii a suferit şi ea masive modificări ce lonal, atât în funcţiile de comandă cât şi în rândurile echipelor şi agenţilor teren, în activitatea ei s-a pus accent pe latura preventivă. Comentan juriile acestei Secţii, Eugen Cristescu sublinia un aspect de interes pe

trina activităţii de informaţii: „Obligaţia cea-mai importantă a un

Iciu de informaţii stă în opera de prevenire”, începând cu luna”.

11, la conducerea Secţiei a fost numit locotenent-colonelul

— Eseu, detaşat şi el de la Biroul II al Marelui Stat Major.

Biroul Juridic avea misiunea de a face verificări directe asu.

maţiilor obţinute de structurile informative, precum şi cercetări materie de spionaj, sabotaj sau alte activităţi ostile intereselor’s

Lan. Magistraţii acestui birou primiseră delegaţii de cercetare ca ofiţe

Iţie judiciară de la Direcţia Justiţiei Militare din Ministerul de Raz exercita şi controlul judecătoresc asupra lor. În fruntea acestui

birou a.ro St numit locotenent-colonelul magistrat Emil Velciu.

Biroul tehnic era compus din compartimentul foto şi laboratorul

Clinic-Avea misiunea de a sprijini aparatul informativ şi contrainformativ rjn efectuarea de fotografii şi expertize.

Biroul transmisiuni se ocupa cu asigurarea legăturilor telefonice şi

adio necesare între compartimentele Serviciului. A fost instalată o nouă centrală telefonică cu aparate în toate birourile. S-au obţinut de la Secţia din

România a Abwehrului câteva staţii T.F.F. şi maşini de cifrat cu care se putea codifica cu 40.000 chei, ceea ce oferea suficientă garanţie şi discreţie în transmiterea şi receptarea operativă şi în condiţii de siguranţă a ordinelor, mesajelor şi informaţiilor.

Biroul administrativ nu a existat în vremea lui Moruzov, fiind organizat de Eugen Cristescu, prin intermediul unui ofiţer superior detaşat de la Ministerul de Război, „care a pus bazele contabilităţii după toate regulile în această materie”. Sarcinile biroului erau de a gestiona fondurile băneşii, a ţine inventarul materialelor, imobilelor şi încăperilor, a face aprovizionarea cu rechizite etc.

O altă noutate în structura organizatorică a SS1 este reprezentată de

„Eşalonul Mobil”, care, alături de elaborarea Planului de mobilizare a SS1, dovedeşte cel mai bine adaptarea activităţii informative la condiţiile de campanie. „Către sfârşitul lunii mai 1941 – spune Eugen Cristescu – Conducerea statului şi a Marelui Stat Major, prevăzând o campanie în Est, au dat dispoziţii precise SS1 să organizeze o grupă care să contribuie la acţiunea informativă a Marelui Cartier General”. Colonelul ion Lissievici susţine că e!

ar fi fost acela care l-a convins pe directorul general de necesitatea organizării acestui Eşalon. Pornind de la iminenţa intrării în război a

României, la jumătatea lunii mai 1941 colonelul Ion Lissievici i-a raportat lui

Eugen Cristescu: „Singura posibilitate a SS1 ca să procure informaţii pentru

Marele Cartier General constă în a organiza din timp elementele necesare care să se deplaseze odată cu frontul marilor unităţi operative”.

Condus de colonelul Ion Lissievici, şeful Secţiei I Informaţii din kSI, acest Eşalon, care subordona în organică lui şi Agentura Frontului de

st> trebuia să procure material informativ pentru nevoile operaţionale

Altului Comandament al armatei române. „Materialul informativ procurat

77 declara Ion Lissievici – era încredinţat Biroului Studii al Frontului de Est

(1 cadrul Eşalonului Mobil, care, după ce proceda la studiul şi interpretarea

Ul> W înainta la Marele Cartier General – Secţia a II-a”.

„Eşalonul Mobil” avea următoarea structură organizatorică tocmită imediat după decretarea mobilizării:

Şeful Eşalonului, colonel Ion Lissievici, care îşi menţine şi funcţia

Şef al Secţiei Informaţii, în situaţia când directorul general se afla în

Copierea frontului, Eşalonul i se subordona direct.

Aparatul de lucra al Frontului de Est, organizat pe două birouri îi şi altul al agenturii).

Agentura, care avea în subordine trei centre informative

«pierea frontierei (Suceava, Iaşi şi Galaţi) şi două subcentre a).

Colonelul Ion Lissievici mărturisea că Biroul Agenturii Frontulu;

trebuia să procure informaţii de pe câmpul de luptă, acţionând *

Iată apropiere a frontului marilor unităţi operative”. În

„Eşalonul Mobil” mai dispunea şi de un aparat auxiliar format din

a tehnică, care se ocupa cu asigurarea legăturilor radio şi telefonic °

nu şi cu dotarea agenţilor cu aparatura necesară activităţii informativ

rate de fotografiat şi de filmat); o echipă sanitară, cu misiunea de!

— A asistenţa medicală a personalului; o echipă de desenatori, care pe informaţiilor obţinute, trebuia să întocmească schiţe, crochiuri nnări pe hărţi necesare comandamentelor de unităţi şi mari unităţi; o

H, formată din jandarmi, care avea misiunea de pază a

sediilormului; o popotă pentru asigurarea hranei personalului.

Pentru culegerea de date şi informaţii din adâncimea frontului ic, care în proporţie de 90% aveau caracter militar, „Eşalonul Mobil".

mea de o grupă specială numită conspirativ „Vulturul", condusă de

enent-colonelul Vasile Palius, ajutat de Nicolae Trohani. Fluxul lativ obţinut de grupa specială „Vulturul" era dirijat spre Biroul deşi documentare al Eşalonului, unde se făcea o primă verificare şi re, după care sub formă de sinteze ajungea la Marele Cartier General.

derea valorificării.

Întreaga structură a Eşalonului Mobil s-a realizat în mare grabă.

ne-o spune colonelul Lissievici: „A fost necesar ca încadrareamului să se realizeze cu efectivul personalului din timp de pace. Or, a era destul de redus faţă de nevoi şi ca atare, atât încadrarea

Ionului Mobil», cât şi a Centralei Serviciului rămasă în Bucureşti au fost josibilităţi".

O altă dificultate de natură organizatorică a constituit-o faptul caritatea funcţionarilor civili destinaţi încadrării „Eşalonului Mobil" SSL grade inferioare, în consecinţă, exercitarea activităţii lor, atât pe front, i în legătură cu ofiţerii din statele majore ale comandamentelor de mă1" 1

(i, ar fi avut de suferit. Pentru a remedia această situaţie s-a intervenit la iniţia Consiliului de Miniştri, care a elaborat un decret de asimilare a or ofiţereşti. „Astfel – spune colonelul Ion Lissievici – agentul a fost

t gradului de sublocotenent, şi aşa mai departe, ajungându-se ca torul general să fie asimilat gradului de general de brigadă. Penin1

gul personal civil asimilat gradelor ofiţereşti, Ministerul de Război, a ea SSI, a repartizat efecte de îmbrăcăminte de trupă, care au fost ajustat2

brm nevoilor şi completate cu gradele respective".

Crearea „Eşalonului Mobil", inclusiv a grupei speciale „Vulturul", a

Impusă de necesităţi de ordin strategic – intrarea armatei române în azboi – ar organizarea toi a fost întocmită şi încadrată de militari, ceea ce

(oStituie o dovadă că SSI-ul a rămas şi după 1940 o structură informativă

C iijtarizată, adaptată însă la condiţiile de campanie ale unui război ofensiv.

10 Reorganizarea din 1942. Până la sfârşitul anului 1941, SSI îşi linsese mult sfera de activitate, crescuse numărul angajaţilor, iar vechile eOmpartimente se dezvoltaseră şi ele, astfel că s-a simţit nevoia unei noi

organizări. Eugen Cristescu spune că reorganizarea a fost „determinată de

Oţive de ordin general şi altele de ordin special”, precum şi de necesitatea jg a realiza un echilibru între sferele de activitate informativă. Potrivit reglementărilor din ianuarie 1942, SSI era structurat pe 12 secţii coordonate de un aparat de conducere central.

Conducerea Serviciului era constituită dintr-un şef cu funcţie de director general şi un adjunct, în funcţia de director general a fost reconfirmat Eugen Cristescu, iar funcţia de adjunct a rămas neocupată până în septembrie 1943 când a fost numit colonelul Ion Lissievici, iar după plecarea sa la stagiu pe front, începând cu l ianuarie 1944, a fost numit locotenent-colonelul Traian Borcescu. Conducerii Serviciului îi era subordonat un Secretariat general şi Oficiul de studii şi documentare.

Secretariatul General conducea registratura generală, ţinea legătura cu celelalte ministere şi instituţii şi executa curieratul extern. Acest compartiment era compus din: Biroul cifru; Biroul l Militar (care ţinea evidenţa ofiţerilor detaşaţi la SSI şi făcea legătura cu Ministerul de Război);

Biroul 2 Civil (care se ocupa cu problemele de secretariat ce priveau instituţiile civile). Pe lângă aceste birouri, secretariatul mai dispunea şi de un compartiment de registratură, arhivă şi curieri, şi un cabinet medical, în total, secretariatul era încadrat cu 5 ofiţeri, 2 subofiţeri şi 28 funcţionari civili, în fruntea acestui compartiment a fost numit locotenent-colonelul Voicescu, detaşat tot de la Marele Stat Major.

Oficiul de Studii şi Documentare se ocupa de ţinerea evidenţei lucrărilor de cabinet, întocmirea sintezelor privind informaţiile zilnice, iar pe baza materialelor primite de la secţii, realiza studii documentare centralizate.

Precum şi sinteze sau prognoze privind tendinţele de evoluţie a unor evenimente sau fenomene ce puteau aduce atingere capacităţii de

apărare a jetului român. Acest compartiment avea la dispoziţie un efectiv de 4

Acţionari civili.

Secţia I Informaţii Externe era condusă în continuare de colonelul

„Îl lissievici. Eugen Cristescu spune că Secţia I „avea un caracter specific

Uitat”. Era compusă în majoritate de ofiţeri de stat-major, ajutaţi de rsonal birocratic şi câţiva referenţi civili. Maniera de lucru era enănătoare cu cea de la Secţia a II-a din Marele Stat Major. Această Secţie ea ca sarcini principale procurarea, verificarea şi completarea informaţiilor eterne, conform necesităţilor semnalate de Preşedinţia Consiliuj linişstri, Marele Stat Major şi celelalte departamente, întocmea şi J se

mie două Buletine de informaţii (unul militar şi altul politic\l r9

ptămânal două sinteze informative (una militară şi alta politică). per

u în funcţie de solicitări, întocmea şi studii de analiză a situaţiei mil>

litice, economice şi sociale referitoare la principalele teatre de operaf

Ilitare sau a forţelor care erau angajate în conflagraţie. Tot acestei Sectr

venea misiunea de a elabora împreună cu Marele Stat Major „pl

neral de conducere, orientare, control şi îndrumare a întregii activitâţ U

niciului”, care era mereu adaptat situaţiilor operative ce interveneau’s k pect organizatoric, s-a păstrat structurarea pe cele trei fronturi (de vp id şi Est), în schimb şi-a dezvoltat mai mult centrele, subcentre!

zidenţele şi reţelele informative.

Frontul de Vest, condus de maiorul Aurelian Andrea, avea un stenţial informativ compus din: centre informative în ţară (Braşov, Teim

2 ÎUŞ, Arad şi Timişoara); un subcentru informativ la Turda; rezidenţe îţiritoriul ocupat de Ungaria (prin arbitrajul de la Viena), la Târgul Secuiesc zghin, Budeşti, Dej, Ilva, Oradea şi în străinătate în Ungaria (Budapesta), ovacia (Bratislava), Polonia (Lvov), Germania

(Berlin), Italia (Roma şi ilano), Franţa (Vichy), Spania (Madrid), Portugalia (Lisabona); reţele formative în ţară (două la Arad şi câte una la Braşov, Mediaş, Lugoj, aransebeş, Jimbolia, Beba Veche. Ciumeşti şi Vlaha), în teritoriul ocupat de ngaria (la Sf. Gheorghe, Breţcu, Miercurea Ciuc, Târgu Mureş, Rodna, işeul de Sus, Sighet, Cărei, Satu Mare) şi în străinătate în Ungaria (la iskolc, Gyongyos, Retsag, Gyor, Szeged şi Lokoshaza), Elveţia (două la

mă şi una la Zürich), Franţa (Paris), Portugalia (Lisabona), Protectoratuiilitar al Reichului (Praga), Suedia (două la Stockholm).

Potenţialul informativ al Frontului de Vest, bine acoperit şi infiltrat mediile de interes, avea ca obiective principale „urmărirea pregătirilor de zbor ale Ungariei şi măsurile luate de acest stat spre a dobândi o

periclitate pentru ipoteza unui conflict armat cu România"; „urmărireaţiunilor revizioniste maghiare pentru ocuparea întregului Ardeal".

emenea, desfăşura o bogată activitate informativă cu caracter genei3 >

feritoare la evoluţia planurilor de înarmare ale statelor beligerante din zon >

adinţele şi şansele de redresare internă a Franţei, precum şi a orientării să

terne. t în legătură cu statul slovac, „aparatul informativ al Frontului de Ve a interesat de opera de consolidare internă a statului şi orientarea sa ilitica externă", precum şi de „valoarea armatei slovace şi aportului ei zborul antisovietic". q, q

Deşi România era aliata Italiei, prin aderarea la 23 noiembrie lj

Pactul Tripartit, din materialele informative difuzate de Frontul de V

zultă că se urmăreau cu atenţie aspecte ca: adevăratele simţăminte r

Calităţilor şi poporului italian faţă de România; aspectele şi efectele opagandei maghiare în Italia; atitudinea pe care o avea Italia în cazul când

P – pune în discuţie problema drepturilor româneşti asupra Transilvaniei f pltoriul pierdut prin arbitrajul de la Viena); raporturile militare dintre Italia situaţia din Partidul Fascist şi modul cum opinia publică

3 cţiona aş de evoluţia evenimentelor de pe principalele teatre de operaţii jlitare; starea de spirit a armatei italiene şi a populaţiei civile şi modul în

e acestea puteau influenţa regimul politic al Italiei; atitudinea Italiei faţă i» românii din Balcani; evoluţia raporturilor Italiei cu Germania.

În legătură cu interesele politice ale statelor din Peninsula Iberică, ptenţialul informativ al Frontului de Vest era dirijat spre obţinerea de date jespre situaţia internă din Spania şi Portugalia şi modificările de atitudine în politica externă.

Frontul de Sud condus de locotenent-colonelul Ion Popescu avea un potenţial informativ format doar din rezidenţe şi reţele organizate în străinătate, astfel: rezidenţe informative în fostul Regat al Iugoslaviei (trei la

Belgrad şi câte una la Vârşeţ, Bechicerec, Dividek, Zagreb, Skopje).

Bulgaria (două la Sofia şi una la Vama), Grecia (două la Atena şi una la

Salonic), Albania (Tirana), Turcia (trei la Istanbul şi una la Ankara), Egipt

(Cairo), Siria (Beirut) şi Iran (Teheran); reţele informative în Bulgaria (trei la

Sofia şi câte una la Vidin, Ruse, Siliştea şi Bazargic), Turcia (cinci la Istanbul şi două la Ankara), Siria (Beirut) şi Iran (două la Teheran).

Cu acest potenţial informativ, Frontul de Sud urmărea evenimentele în legătură cu războiul din Balcani, semnalând atitudinea Bulgariei faţă de aliaţii din Axă, dispozitivul armatei greceşti, efectivele trupelor britanice debarcate în Grecia, lovitura de stat din Iugoslavia cu consecinţe de ordin politico-militar, şi atitudinea de expectativă a Turciei. De asemenea, semnala situaţia căilor de comunicaţii prin care trecea ajutorul anglo-american spre sudul URSS-ului, precum şi legăturile serviciilor de informaţii britanice cu

Balcanii.

Frontul de Est a fost condus de locotenent-colonelul Grigore

Ernescu şi dispunea de cel mai puternic potenţial informativ, aspect firesc

„Acă luăm în consideraţie faptul că pe acest teatru de operaţii era angajată

aţa română în luptele de eliberare a teritoriilor răpite de URSS ia 27 iunie

„40. Frontul de Est era alcătuit din: centre informative în ţară, la Cernăuţi şi

Chişinău şi în URSS la Odessa. După 1942 s-au mai organizat încă două

Centre în URSS la Sevastopol şi Rostov; subcentre informative în URSS la

Strovopolskaia, Krasnodar, Piatrikovsk, Ordjonikidze, Sodovoje, anterova, Ciskiakova şi Vecea-Telsveachi; reţele informative în Penin-Crimeea la Ialta, Sevastopol, Eupokaria, Kierci şi Djankai, la care se gă cele de la Nicolov, Krivoi Rog şi Dniepropretorsk. În afară de acest

Atenţia! informativ, Frontul de Est a fost sprijinit de „Eşalonul Mobil”.

Încă înainte de intrarea armatei române în război (22 iunie, Q

ristescu întocmise un Ian de aciune informaivă în”.

pOten – U

tgen Cristescu întocmise un plan de acţiune informativă în care formativ al Frontului de Est trebuia să „urmărească exploatarea sibilităţilor pentru stabilirea dispozitivului şi a potenţialului de vietic” şi „infiltrarea de agenţi în linia întâi şi în spatele frontului” im”? O

pa începerea operaţiilor militare. la

Secţia a II-a Contrainformaţii era condusă în continuare

I 1 îi nu t – t i Câţl

şi conf 6

Itenent-colonelul Traian Borcescu. Avea ca principala curarea, verificarea şi completarea informaţiilor interne cesităţilor semnalate de Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Marele St ajor şi Departamentele ministeriale interesate. Zilnic, întocmea no.

brmative cu caracter politic, economic şi social, iar săptămânal tr

Iletine informative interne privind starea de spirit în rândul universităţilorturilor muncitoreşti şi mediilor diplomatice. Lunar, întocmea un Buletin

Jformativ şi patru sau cinci Buletine politice în care erau sintetizate

Icipalele informaţii despre fenomenele cu caracter politic şi

tendinţele de iluţie. Periodic, această Secţie mai întocmea studii de sinteză din proprie iativă sau la cerere, referitor la curentele politice din ţară, activitatea lorităţilor, mişcările iredentiste, acţiunea partizanilor din Basarabia şi insnistria, acţiuni contra ordinii şi intereselor siguranţei statului român.

În iunie 1942, Secţia Contrainformaţii a suferit modificări portante în structura sa, agenturile fiind despărţite pe grupe, care lucrau ependent, dar sub directa conducere a şefului Secţiei. Noua organizare se zenta astfel: Conducerea Secţiei era realizată de un şef de secţie cu funcţia director; Secretariatul şi registratura, care se ocupau cu primirea, îgistrarea şi distribuirea corespondenţei; Arhiva şi evidenţa, care păstrau terialele culese de aparatul contrainformativ şi ţineau evidenţa persoanelor

peste ce fuseseră semnalate cu aspecte de interes operativ; Biroul presei, avea misiunea să exploateze şi să verifice datele şi informaţiile de interes e vedeau lumina tiparului în coloanele ziarelor şi revistelor româneşti sau dine; Agentura I Filaj desfăşura activitate de supraveghere a elementelor intrau în sfera de interes a SSI-ului. Lucrările speciale (supravegherea leilor germani, a Grupului Etnic German, a agenţilor şi colaborator!

viciilor Gestapoului ce acţionau ilegal în România) erau executate doar wicitarea lui Eugen Cristescu şi sub directa coordonare a lui Trai reescu.

În afară de acestea, Secţia a II-a Contrainformaţii mai cuprindea?

grupe informative, fiecare cu un domeniu strict delimitat, astfel: Grup

Utică avea în atenţie persoanele care acţionaseră înainte de 10 febril

38 în diferite partide politice, urmărind poziţia lor faţă de măsur reprinse de guvernul antonescian; Grupa legionari se ocupa cu urmări ivităţii desfăşurate de către foştii membri sau simpatizanţi ai Mişc

Grupa comunistă urmărea atât activitatea celulelor şi organ 2

onare;

r

j, comuniste, cât şi a partidelor de stânga; Grupa minorităţi supraveghea

P’fjvitatea potrivnică intereselor statului român desfăşurată de persoane din

& fa\ etnicilor maghiari, germani, ruşi, ucraineni, bulgari, sârbi, croaţi etc.

rupQ wfttiare avea în preocupări activitatea ofiţerilor în afara cazărmilor.

(f urmărea cu precădere starea de spirit a acestora faţă de mersul operaţiilor

Mjtare şi poziţia lor faţă de regimul antonescian; Grupa economică culegea fate Ş* infol™3?” legate de aprovizionarea populaţiei, cantitatea de produse

ystente pe piaţă, tendinţele de evoluţie a diferitelor ramuri economice şi joDienii productive; Grupa rezidenţială ţinea legătura cu rezidenţele

tonale cărora le transmitea în permanent domeniile de interes operativ slipra cărora trebuia să-şi concentreze activitatea informativă; Grupa diverse rezolva toate celelalte probleme de interes operativ ce nu intrau în sfera de preocupări a celorlalte grupe.

Prin noua organizare, agentura a fost împărţită după criterii teritoriale, având ca rază de acţiune vechile provincii istorice româneşti:

jyfuntenia, Oltenia, Dobrogea, Ardeal şi Moldova. Centrele informative ale acestor agenturi se aflau în oraşele Bucureşti, Craiova, Constanţa, Sibiu şi Iaşi. Fiecare centru avea la rândul lui rezidenţe informative amplasate în principalele oraşe sau târguri unde se concentrau probleme de interes. De exemplu, Agentura Moldova avea rezidenţe în oraşele Bacău, Roman.

Neamţ, Bârlad şi Galaţi.

Secţia a II-a Contrainformaţii dispunea şi de trei Centre contrainformative cuprinse în Eşalonul Mobil de pe lângă Marele Cartier

General al armatei române. Ea ajunsese la un moment dat – după 1943 – să fie încadrată cu 4 ofiţeri şi 375 funcţionari civili, ceea ce însemna că depăşea ca efectiv întregul Serviciu Secret din vremea lui Moruzov.

Secţia a III „G” – Relaţii Externe a fost condusă de locotenent-colonelul Constantin Ionescu-Micandru. Era o Secţie nou înfiinţată cu misiunea de a colabora prin schimbul de informaţii cu

Serviciui de Informaţii al armatei germane (Abwehr). Sesizând că germanii „nu joacă corect”, Eugen

Cristescu a recurs la o interesantă stratagemă. A grupat în această Secţie toate elementele cu vederi filogermane. El a urmărit să „cureţe celelalte

Secţii ale SSI de elementele filogermane pe care le-a grupat la un loc pentru a le supraveghea mai uşor”. Documentele elaborate de Agentura I a Secţiei

Contrainformaţii privind supravegherea elementelor germane şi filogermane sunt elocvente în acest sens. Secţia a III-a „G” se compunea din trei birouri şi două agenturi: Biroul l realiza contactul permanent cu un birou specializat ai

ovvehrului şi efectua traduceri şi retroversiuni din limbile germană şi română; Biroul 2 ţinea legătura cu serviciile de informaţii italiene; Biroul 3

cea un caracter pur administrativ, fiind interesat doar de lucrările de egistratură şi arhivă, în afară de aceste trei birouri Secţia a III-a „G”.

spunea şi de două agenturi: Agentura „P” cu centrul la Ploieşti; Agentura f-S” cu centrul la Turnu-Severin. Cadrele celor două agenturi erau u asistate de agenţi ai Abwehrului.

°

Secţia a IV-a Contraspionaj este, de fapt, transformarea.

— Na organizare a grupei din cadrul Secţiei Contrainformaţii care se ocim”.

activitatea de contraspionaj, în cadrul ei au luat fiinţă trei grupe: GruD Cu

„”: «intraspionaj, care urmărea identificarea şi supravegherea agenn niciilor de spionaj străine; Grupa a II-a Filaj, care se mai numea °

gentura a II-a, avea în preocupări doar lucrările de filaj prin posturi fixe să j

liobile; Grupa a III-a Legaţii supraveghea personalul legaţiilor străin fisiunea principală a Secţiei a IV-a consta în „urmărirea acţiunilor d

— Uonaj ale statelor inamice şi neutre; supravegherea legaţiilor străinemărirea activităţilor străinilor şi persoanelor semnalate ca suspecte”.

ceasta Secţie dispunea şi de puternice reţele informative

alcătuite din agenţi filtraţi în cadrul legaţiilor străine, mai ales a celei germane, sau în serviciile p spionaj străine care acţionau pe teritoriul României. Ea dispunea de mi

„Îctiv de 110 funcţionari civili şi un ofiţer, oameni pregătiţi în tainele batraspionajului, cu multă experienţă, în perioada ianuarie 1942-august

1944 la conducerea Secţiei s-au perindat mai mulţi şefi (locotenent-colonel cror Siminel, locotenent-colonel Alexandru Proca, maior Bălteanu, dr.

Becescu).

Secţia a V-a Contrasabotaj a luat fiinţă în baza Decretului nr.

16 septembrie 3942. La conducerea ei a fost numit locotenentblonelul Alexandru Proca. Principalele misiuni ale acestei secţii erau:

evenirea actelor de sabotaj; supravegherea întreprinderilor importante în ea ce priveşte producţia şi siguranţa; conducerea acţiunilor informative şi reventive în fiecare sector industrial important pentru apărare în economia bâiopală; întocmirea de acte doveditoare pentru cei care se făceau vinovaţi

sabotaj şi trimiterea lor în faţa justiţiei militare; colaborarea cu autorităţile factorii de conducere din întreprinderi la menţinerea unei stări de spirit a ne în rândurile muncitorilor prin înlăturarea elementelor suspecte sau corespunzătoare şi prin acordarea de avantaje (cauţiune, dispensare, ratificaţii etc.). Ca structură organizatorică, Secţia a V-a Contrasabotaj se câmpunea din: Biroul „C” – Comunicaţii, care avea în preocup

pravegherea principalelor căi de comunicaţii (căi ferate, drumuri, podar

.) pe unde se transportau produsele destinate frontului sau aprovizionai”.

pulafiei; Compartimentul „Regiuni” care ţinea legătura cu cele 7 regiuni

«trasabotaj: Braşov, Bucureşti, Brăila, Iaşi, Ploieşti, Sibiu, Timişo-*

Irespunzătoare Inspectoratelor militare regionale ale Ministerului înzestr rdiiatei. O atenţie deosebită se acorda supravegherii zonei petroM6

«sporturilor şi porturilor de la Dunăre şi Marea Neagră.

Potenţialul informativ al acestei Secţii era format din aşa-nurrw.

liâlegaţi de Contrasabotaj” care nu erau angajaţi ai SSI-ului, ci treprinderilor industriale, portuare etc. Pentru sarcinile informative e lăţit cu° indemnizaţie specială. SSI selecta oameni pretabili la această

P (jvitate, analiza informaţiile furnizate şi stabilea pe statul de plată al f Aprinderii suma ce li se cuvenea, ceea ce înseamnă că lucrau acoperit. De

bicei; erau atraşi în activitatea de „delegaţi” inginerii şi tehnicienii cu echime şi, în rare cazuri, muncitori cu experienţă. Secţia a fost încadrată cu l o ofiţeri specialişti în probleme economice şi 38 funcţionari civili, în ce

„Tiveşte numărul „delegaţilor”, acesta este imposibil de stabilit datorită ţaptului că erau bine acoperiţi.

Secţia a VI-a Filaj şi Cenzura corespondenţei a luat fiinţă prin

Ordinul nr. 549 din iulie 1941, al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri şi a fost condusă de locotenent-colonelul Constantin Rădulescu (conspirativ Sita). Ea avea ca principale misiuni: a) cercetarea înscrisurilor destinate străinătăţii, asigurând reţinerea celor care prezentau o încălcare a legilor statului român sau care puteau aduce prejudicii din punct de vedere militar, politic sau social; b) întocmirea de rapoarte către autorităţile de resort pentru cenzurile speciale, importante sau urgente şi dări de seamă asupra concluziilor rezultate din cercetarea înscrisurilor. Materialul extras din examinarea înscrisurilor era sintetizat sub forma unor note sau rapoarte pe care le trimitea

Preşedinţiei Consiliului de Miniştri (probleme importante şi cu caracter special sau secret), Marelui Stat Major (probleme de ordin militar).

Departamentului Economiei Naţionale (tranzacţiile economice, tratativele, opiniile, afacerile), Ministerului înzestrării Armatei (problemele legate de aprovizionarea şi înzestrarea din străinătate a armatei şi a industriilor militare), Băncii Naţionale a României (trimiteri clandestine de valută, operaţiuni de cont cu străinătatea, transferuri etc.). Secţia a VI-a îşi avea sediul camuflat, bine ales şi acoperit chiar în Palatul Poştelor şi

Telecomunicaţiilor şi era formată din două birouri: Biroul l Cenzură, încadrat cu personal ce executa operaţiile pur tehnice şi de desfacere şi închidere a corespondenţei; Biroul 2 – Sinteza

informaţiilor, care întocmea materialele cu probleme de interes operativ.

Secţia a VII-a Personal a fost condusă de Dumitru Lepădatu. Se

°cupa de angajări de personal, de verificări, de evidenţa angajaţilor şi de

°rganizarea cursurilor de specialitate pentru pregătirea personalului. Era

«cadrată cu 7 funcţionari civili care deserveau întregul aparat al SSI-ului şi era formată din 4 birouri: Biroul l – angajări, corespondenţă; Biroul 2 – Cazare şi contracte; Biroul 3 – legitimaţii şi fişe de pensii; Biroul 4 – Organizare-mobilizare.

Secţia a VIII-a Juridică, condusă până în 1943 de locotenent-A°lonelul magistrat Emil Velciu, apoi de colonelul magistrat Radu Ionescu, avea sediul în clădirea Malmaison din Şoseaua Plevnei. În afară de Biroul

Secţia Juridică mai dispunea de alte 8 birouri, dintre care 5 activau în regiuni ale ţării, iar 3 pe front. Ca misiuni, cerceta şi întocmea acte de in judecată sau de clasare a spionilor, teroriştilor, sabotorilor, s raşutiştilor şi partizanilor descoperiţi de secţiile Serviciului sau de or»

[br autorităţi militare şi civile. Secţia era încadrată cu un efectiv h de 1

f [ieri, 47 funcţionari civili şi 5 subofiţeri”.

le

Îi, 47 funcţionari civili şi 5 subofiţeri.

Secţia a IX-a Tehnică era condusă de unul dintre cei mai ialişti în tehnica criminalistică din acea perioadă, Gheorghe Crist

le directorului general al SSL Ea funcţiona ca organ de teh

mativă şi contrainformativă şi executa cu ajutorul aparaturii special

Îi e dispunea, atât pentru nevoile Serviciului, cât şi pentru autorit în lilitare, lucrări referitoare la fotografii normale şi cu raze ultraviolet nematografie, planşe speciale pentru expertize grafice sau chimi

pertize de cerneluri secrete şi de reactivi; hărţi, scheme, planuri şi planşe!

ferite scări şi proiecţii; documente, ştampile, sigilii etc.

Această Secţie era organizată în 4 birouri şi un laborator: Biroul

l –

O s-o ocupa cu fotocopii secrete şi developări de filme; Biroul 2 – Desen linie, întocmea pe baza informaţiilor primite de la agenturi hărţi, schiţe şi afice privind dispozitivele de luptă ale armatelor inamice sau structurile formative ale serviciilor de spionaj străine ce acţionau în România; Biroul

— Zincografie; Biroul 4 – Tipografie; Laboratorul-Tehnic. Secţia era

adrată cu un ofiţer şi 24 funcţionari specialişti.

Secţia a X-a Radio a fost condusă de maiorul Nicolae Luca, detaşat el de la Marele Stat Major. Principala misiune a Secţiei era de „a asigura rmanent legăturile radio ale întregului Serviciu cu toate organele din ţară şi dinătate”, precum şi „descoperirea posturilor de radio clandestine”. Tot sstei Secţii îi erau încredinţate misiuni de „ascultare a emisiunilor radio, a

«vorbirilor telefonice străine”. Colonelul Ion Lissievici menţionează în moriile sale că „prin concursul Serviciului de informaţii german a şi anizat serviciul de radio-goniometrie pe teritoriul Bucureştiuiui.

ordonându-l conducerii Secţiei Radio”. Din punct de vedere organizatoric ompunea din: Biroul Transmisiuni; Laboratorul Radio. Ea era încadrată doi ofiţeri, 24 funcţionari civili specialişti, 4 subofiţeri şi 28 trupa dictelegrafişti).

Secţia a XI-a Auto condusă de căpitanul Ion Gămulea, ulterior de ierul Marcel lovian, „asigura procurarea şi întreţinerea mijloacelor auto

esare legăturilor Serviciului în ţară sau în zona de operaţiuni şi l iinătate”. De asemenea, asigura transporturile de materiale necesar anelor serviciului din Transnistria, de pe zona de operaţii şi din interior”.

I. Era compusă din: Biroul l – Secretariat, Gestiune şi Eviden, sonal; Biroul 2 – atelier de reparaţie şi circulaţie. Pentru îndeplii lire, igaţiilor ce-i reveneau, Secţia era încadrată cu un efectiv de l ofiţer»

cţionari, 3 subofiţeri şi 160 şoferi mecanici. Secţia fusese dotată e

[pace auto din cele mai moderne”.

Secţia a XII-a Administrativă avea misiunea să verifice, s.

roleze, să contabilizeze şi să ia măsuri de gestionare a

materialelor >

alocate pentru buna funcţionare a SSL Ea se compunea din trei fi: Biroul l – Casierie, mânuirea fondurilor şi materialelor; Biroul 2 –!? jitabilitate; Biroul 3 – Cazarmare. Această Secţie administrativă era

gdrată cu un °fiâer> 5 funcţionari şi un subofiţer.

În anul 1943 a mai survenit o reorganizare a SSI, fără a se aduce

«a modificări importante în structură. Această reorganizare se referea la

1 Cuibărea criteriilor de verificare a pregătirii profesionale a personalului’s jstent şi la înlocuirea celor ce se dovediseră necorespunzători.

C Faţă de anul 1934, efectivul SSI a crescut în 1942 – 1943 de la 228

cadre la 1 083, ceea ce reprezenta o creştere de aproape cinci ori. Este perioada cea mai de vârf a SSI din punctul de vedere al potenţialului informativ. Ion Lissievici menţiona că această extindere a fost impusă de cerinţele războiului şi prezenta următoarele avantaje: uniformizarea elementelor organice ale Serviciului; compartimentarea atribuţiilor, lucrătorilor şi menţinerea discreţiei; specializarea şi controlul personalului;

Înlesnea crearea noilor secţii impuse de condiţiile de campanie în afara graniţelor ţării.

Colaborarea SSI cu celelalte structuri şi instituţii ale comunităţii informative româneşti. Structurile informative ale unui stat alături de instituţiile civile sau militare subordonate diferitelor ministere, abilitate prin legi organice să culeagă, să stocheze, să verifice sau să manipuleze date şi informaţii secrete cu relevanţă pentru domeniul apărării şi siguranţei naţionale, sunt denumite în literatura de specialitate drept comunitate informativă, în perioada de care ne ocupăm nu exista această sintagmă. Eugen Cristescu folosea expresia: „Servicii Române de

Informaţii”. Cooperarea între aceste structuri şi instituţii în probleme de interes naţional constituie un procedeu des uzitat în activitatea informativ

°perativă. De regulă, pentru eficientizarea şi creşterea operativităţii în

Domeniul colaborării, unul din serviciile de informaţii îşi asumă roiui de

«primus inter pares", cu misiunea de a coordona şi centraliza schimbul de
formaţii. Pentru perioada 6 septembrie 1940 – 23 august 1944 acest rol a revenit SSI, după cum rezultă din practica activităţilor sale – atestate
Documentar –, dar fără ca legea sa de organizare şi funcţionare să prevadă acest lucru. Nu este exclus ca subordonarea sa directă Preşedinţiei
Consiliului de Miniştri să-i fi conferit tacit acest rol în raporturile cu celelalte structuri din comunitatea informativă românească.
SSI a colaborat cel mai strâns şi pe multiple planuri cu Marele Stat
JaJor, colaborare care, în opinia lui Eugen Cristescu „s-a făcut în cele mai
le condiţii şi cu rezultate efective pentru ambele părţi". S-ar putea spune a o astfel de colaborare era cât se poate de firească, avându-se în vedere că
„Ista o situaţie de război în care ponderea informaţiilor avea caracter militar.
V6 de altă parte, Marele Stat Major a dat un concurs preţios în selecţionarea terilor şi subofiţerilor încadraţi în structurile operative şi administrat
I. De fapt, aceştia figurau doar ca delegaţi la SSI pentru perii V
jatnpanie, remunerarea şi instruirea lor profesională rămânând în co competenţa Marelui Stat Major. Nu trebuie omis nici faptul că itembrie 1940, SSI fusese o structură informativă în organică Mi
Război, ceea ce presupune că vechile practici în munca de i caiu fi abandonate.
În
O altă formă de colaborare o constituia schimbul de rap?
Minative zilnice. Secţiile de Informaţii şi Contrainformaţii din «T*
piteau Marelui Stat Major buletinele lor zilnice. La rândul lui Marele S
jos expedia SSI-ului buletinul său de informaţii ce se întocmea la Secţii
I. Exista şi o colaborare tehnică „la teren", adică între structuri!

f >rmative ale celor două instituţii. De exemplu, ataşaţii militari aveau joziţii de la Marele Stat Major să orienteze şi să ajute în mod discret vitatea informativă a rezidenţilor externi ai SSI. Cooperarea informativa făcut şi pe front. Eugen Cristescu declara că „în Moldova, toate xrrnaţiile le comunica Marelui Stat Major, Secţia a II-a, iar Secţia a II-a ea diferite cereri de informaţii pe teritoriu”. Colonelul Ion Lissievici îşintea şi el că SSI „urmărea continuu satisfacerea nevoilor informative ale relui Stat Major – Secţia a II-a informaţii şi contrainformaţii. Aceste oi erau concretizate prin Planul special şi cereri de informaţii”.

Eugen Cristescu ne mai oferă şi alte detalii interesante: „Tot

ajamentul stabilit cu Marele Stat Major, Centrele sale de informaţii de pe ojriieră şi Birourile statistice trebuiau să coopereze cu Centrele informative

dându-şi reciproc concurs în interesul activităţii informative. Astfel, janele de frontieră ale Marelui Stat Major ajutau trecerile peste graniţă antilor noştri. Aceste organe nu aveau voie să facă schimb de informaţii.

se făcea numai între Centre. Aceasta, pentru a se putea face la centru ficarea informaţiilor venite pe mai multe căi şi din surse diferite şi a nu ea în greşeala cercului vicios”.

În domeniul contrainformaţiilor militare, competenţele SSI mergeau r până la porţile cazărmilor. Supravegherea informativă de către Secţia a din SSI a ofiţerilor din armată, despre care existau suspiciuni sau se ai probleme contrainformative, se făcea numai cu aprobarea Marelui Sta1

or, căruia trebuia să i se comunice motivele care impuneau măsurile &

Îâjficare şi rezultatele obţinute.

Existau şi alte structuri comune ale SSI şi Marelui Stat Major, ca &

«; «ip! u „Oficiul Central de Cenzură”, care funcţiona în Capitală sug i [ducerea locotenent-coLonelului Gheorghe Rădulescu. Acest Oficiu’s.

t; pa cu cenzura scrisorilor, imprimantelor şi telegramelor interoş J

sme, iar în cadrul lui funcţionau ca mobilizaţi pe loc specialist1

riptări şi cunoscători de limbi străine. Datele, informaţiile şi constata1” 1

Iltate din activitatea Oficiului erau folosite pentru întocmirea unui Bule

Odic-Eficienţa acestei activităţi în identificarea unor înscrisuri cu f jjjjut operativ pentru apărare şi siguranţă naţională a determinat Marele f° t MaJor se oşn’zeze oficii de cenzură în întreaga ţară.

Tot în cadrul cooperării trebuie socotite şi întâlnirile periodice între

crorul general al SSI şi şeful Secţiei a II-a din Marele Stat Major.

ortibleme mai importante şi mai dificile – spune Eugen Cristescu – se

„Cutau între şeful SSI şi şeful Secţiei a N-a din Marele Stat Major şi tot tfel se a*11” 1! 311 reciproc evenimentele mai importante”.

Pentru completarea şi verificarea fluxului informaţional precum şi în copul fundamentării măsurilor de contracarare a unor acţiuni ce vizau slăbirea capacităţii de apărare şi siguranţă naţională, SSI colabora cu diferite structuri din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, în mod constant cu

Direcţia Generală a Poliţiei, Prefectura Poliţiei Capitalei şi Inspectoratul

General al Jandarmeriei. Trebuie precizat că această colaborare s-a putut efectua după înlăturarea legionarilor din guvern şi a fost de un real foios pentru SSI „înlesnindu-i să cunoască evenimentele şi stările de fapt din întreaga ţară peste care acţionau organele acestor instituţii”. Cooperarea consta în schimbul reciproc de buletine informative, dar se mai realiza şi în cadrul Consiliului de Ordine Interioară. Acest Consiliu fusese creat pe lângă

Preşedinţia Consiliului de Miniştri, încă din primele zile ale guvernării antonesciene, şi la el luau parte ministrul şi subsecretarul de stat al Ordinii

Publice de la Ministerul de Interne, directorul general al Poliţiei, prefectul

Poliţiei Capitalei şi un reprezentant din conducerea Jandarmeriei. În timpul regimului naţional-legionar, directorul general al SSI nu a fost invitat, întrucât „o colaborare cu ei ar fi fost o imposibilitate morală”. Abia după rebeliunea din ianuarie 1941, directorul general al SSI a fost invitat să ia

Parte la Consiliul de Ordine Interioară, unde expunea doar „chestiunile curente”.

SSI trebuia să colaboreze la fel de strâns şi cu Ministerul Afacerilor

Străine, întrucât rezidenţii externi lucrau sub diverse acoperiri în cadrul oficiilor diplomatice din străinătate. Principial, miniştri plenipotenţiari trebuiau să dea acelaşi concurs rezidenţilor SSI ca şi ataşaţilor militari, în

Practică însă între ambasadorii români şi rezidenţii SSI au existat numeroase

sperităţi, neînţelegeri şi controverse datorită persistenţei unei mentalităţi guste, de castă, potrivit căreia „doar personalul diplomatic era singurul

Pabil şi avea dreptul exclusiv de a face informaţii în străinătate”, în ciuda

stor greutăţi, au fost şi momente care au favorizat conlucrarea. Datorită a aMor foarte bune existente între Minai Antonescu şi Eugen Cristescu, SSI

le°! nut de la Ministerul Afacerilor Străine rapoarte mai importante ale

Baţiilor româneşti din străinătate, care au servit la fundamentarea planurilor

erale de căutare a informaţiilor, sau au lărgit documentarea în diferite terne privind stadiul relaţiilor politico-diplomatice pe arena

Naţională, mai ales în zonele de interes pentru România.

SSI a mai colaborat şi cu alte instituţii civile, ca de exemplu cu p entrală şi Societatea de Telefoane, prin intermediul cărora obţinea praşe din interceptarea trimiterilor poştale sau a convorbirilor telefonje pomenite operative.

Întrucât la Preşedinţia Consiliului de Miniştri se aduna zilnje

! umăr însemnat de buletine şi rapoarte informative provenind He un

misterele de Interne, Externe, Război, Justiţie, Parchetele de Jude la

— Aţă

arele Stat Major, Siguranţă, Prefectura Poliţiei Capitalei, Inspectorat!! r îneral al Jandarmeriei, Direcţia Justiţiei Militare, Direcţia închisorilor şi n i ultimul rând de la SSI, devenise la un

moment dat imposibil pe lt

nducătorul statului să le poată consulta, în şedinţa Consiliului de Miniştri îi 10 decembrie 1940, generalul Ion Antonescu şi-a exprimat clar mulţumirea faţă de sistemul de informare operativă curentă, total

organizat, ca urmare a evenimentelor politice interne din septembrieriembrie. „Serviciul de informaţii – spunea Antonescu – înnebuneşte pe le îi citeşte rapoartele. Primesc informaţii prin Statul Major, Serviciul

creţ, Poliţie, Siguranţă, Jandarmerie, Ministerul de Interne. Cine vrea să nebunească în mod sigur, să citească toate aceste informaţii... trebuie să-i; em ceva armonios în stat, pentru că aşa cum este acum, este un adevărat r. o's, care ne costă bani şi ajungem şi la efecte contrare celor pe care k prin aceste informaţii". Astfel, s-a simţit nevoia creării unui organ în analiza şi sinteza informaţiilor. Din ordinul mareşalului Ionntonescu, Eugen Cristescu a organizat Serviciul de Centralizare aiformaţiilor la Preşedinţia Consiliului de Miniştri. Această structură a fost

Iganizată după modelul Centralei de coordonare şi Verificare a

Cormaţiilor de pe continent, pe care a aflat-o de la Amiralitatea Engleză, în sipul studiilor la Londra.

Iată cum descrie Eugen Cristescu modul de funcţionare, atribuţiile şi

cienţa acestei structuri:

„În urma studiilor şi propunerilor mele, s-a înfiinţat la Preşedinţia onsiliului un «Serviciu pentru Centralizarea Informaţiilor de la toate

Banele informative ale statului», compus din ofiţeri şi personal crţ i; cializat în materie. Aici se adunau buletinele informative sau rapoarte

ciale – civile şi militare, mai importante, trimise de Marele Stat Mai

Jnisterul de Interne, Externe, Război, Siguranţa, Poliţie – fandal Tnf

j: niciun Special de Informaţii, Ministerul de Justiţie cu informaţiile i la Procurori şi închisori şi în genere orice informaţii de la orice autor li Departament care interesa Conducerea Statului.

La Serviciul pentru Centralizarea Informaţiilor se făcea o

triaj a ştirilor, apoi de verificare şi completare între ele şi se

redacta ar jiletine zilnice sau rapoarte speciale pentru conducătorul Statului şi Pril g (

nostru, unele informaţii erau pentru ştiinţă, iar altele pentru măsuri &

llonau de Preşedinţie autorităţilor de competenţă.

Măsurile se executau prin: Cabinetul Militar pentru problemele i tare con (us de colonelul Radu Davidescu şi Cabinetul Civil condus de fi ceretarul de stat, Ovidiu Vlădescu, pentru cele civile. Când era nevoie sU „se face discuţii asupra problemelor de ordine internă, se convoca la

sedinfie sub conducerea mareşalului Antonescu sau Mihai Antonescu.

„Fiinţele de ordine internă, o dată sau de două ori pe lună, underticipau: ministrul de Interne, subsecretarul de stat al Poliţiilor, directorul

P eral al Siguranţei, prefectul Poliţiei Capitalei, un reprezentant al îndafluenei – care era tot generalul Vasiliu, şi şeful Serviciului Special de formaţii Pentru chestiuni secrete sau speciale fiecare din aceştia putea cere penţă la mareşalul Antonescu sau Mihai Antonescu.

Prin organizarea acestui sistem general de centralizare şi exploatarea informaţiilor se obţinea o serie de avantaje: 1) serviciile de informaţii activau paralel pe teren, fiecare după puterea şi specialitatea sa, trăgându-se maximum de informaţii; 2) nu se produceau imixtiuni şi încălcări de atribuţii, având o compartimentare clară; 3) se putea înlesni colaborarea între şefii de autorităţi iar nu furturi de informaţii de la un serviciu la altul între agenţii subalterni; 4) se înlătura cercul vicios informativ, când acelaşi informator dădea aceiaşi informaţie la mai multe servicii, deoarece prin comparaţie era uşor de descoperit; 6) se obţinea o centralizare şi o evidenţă a tuturor problemelor, informând mai complet conducerea Statului, care îşi putea dirija măsurile de ansamblu şi de detaliu în perfectă cunoştinţă de cauză, putând să aprecieze şi separat activitatea fiecărui serviciu; 7) în total să facă un control asupra activităţii întregii vieţi a Statului”.

Astfel, SSI a devenit cu timpul – deşi legea sa organică nu o prevedea – un organ specializat în domeniul culegerii şi prelucrării informaţiilor dirijate direct către principalul utilizator, adică, conducătorul statului, ceea ce-i conferea rolul central în ansamblul comunităţii informative româneşti.

Poate că din această cauză, anumite sincope manifestate în fluxul

Kiformaţional i-a determinat pe unii observatori ai scenei politicodiplotnatice şi militare româneşti să-i atribuie SSI întreaga responsabilitate.

ngând uneori la critici vehemente potrivit cărora instituţia mai mult îl ezinforma pe conducătorul statului. Or, dezvăluind întregul mecanism al

°°perării între structurile informative româneşti, chiar cu neajunsurile sale imperfecţiunile de detaliu inerente, ne putem da seama de netemeinicia

Lor astfel de critici. Practic, ne aflăm în faţa unui adevărat laborator de egere, verificare, procesare şi utilizare a informaţiilor, reprezentat de

Unitatea informativă românească, în care rolul de analiză şi sinteză i-a

enit SSI. în aceste circumstanţe, trebuie să recunoaştem că era practic

Posibil să se producă dezinformarea conducătorului statului. Lipsa derativitate! „transmiterea informaţiilor şi chiar sincopele înregistrate în lvitatea sa, nu pot fi atribuite în exclusivitate unei singure instituţii sau elui care a condus-o. Ele ţin de resortul întregului mecanism al –, uimiţ informative, de presiunea psihologică şi starea emoţională a perso-i.

Jrovocată de conjunctura războiului, şi, nu în ultimul rând, de evoluţia ranf evenimentelor care luau uneori întorsături neaşteptate, chiar contradictor

Cu toate aceste neajunsuri inerente, mai ales în timp de campan

Jxistenţa unei structuri care analiza, tria şi sintetiza noianul de infomjJ:

lizate organului suprem de decizie a constituit o realizare importantă i

ŞI, asigurând astfel posibilitatea folosirii oportune de către conducător.

catului a celor mai veridice informaţii. Aceasta contribuia nemijlocit]

laborarea, mai ales în domeniul militar, a unor hotărâri adecvate situaştii?

e pe câmpul de luptă des schimbătoare.

Schimbul de informaţii şi cooperarea SSI – Abwher.

erviciul Secret a practicat destul de timpuriu schimbul de informaţii cu ierviciile de informaţii ale Marilor Puteri, precum Anglia şi Franţa, extins oi şi la Germania şi Italia. Aproape în exclusivitate schimbul de informaţii

u serviciile similare din aceste ţări au avut ca temă: armatele ţărilor vecine, h special cele cu care România nu avea încheiate tratate de alianţă politică au militară. Acest aspect presupune în mod logic că Serviciul Secret deţinea flux informaţional de valoare, întrucât stârnea interesul instituţiilor limilare ale Marilor Puteri.

Pentru susţinerea acestei opinii putem folosi ca argument şi destăinuirile lui Robert Bishop, ofiţer al OSS (Serviciul de Operaţii

Strategice), care a venit în România cu misiunea militară americană, imediat după 23 august 1944, şi care a consultat multe dosare ale Serviciului Secret privind Rusia Sovietică. Ofiţerul american făcea următoarea remarcă despre aceste dosare: „Conţineau cea mai grozavă culegere de date despre sovietici din toată Europa, cu excepţia dosarelor găsite în Germania. Prezentau o colecţie continuă de date, începând cu primul război mondial Aceste documente reflectau munca mai multor ramuri ale serviciilor secrete rq nâneşti. Dar secretele cele mai importante fuseseră obţinute în cea ffla!

miire parte de un om şi agenţii pe care îi dirija. Experţii care îi cunosc munca îl (considerau cel mai mare spion ce a lucrat vreodată pentru România. Av-a te 200 de agenţi activi în Rusia, atât înainte cât şi după război şi nu exis”.

jrţiune din această ţară, inclusiv bine păzită zona a Uralilor, în care să nujj petruns”. Şi parcă în completare, Ştefan Enescu, secretarul lui Moruzov, $

Intea şi el că „informaţiile [obţinute de Serviciul Secret – n.n.] merg-a la dezvăluirea celor discutate cu uşile închise în Sovietul Comisarilor porului (guvernul) din R.S.S. Moldovenească” – de peste Nistru „de

e instituia o placă turnantă a URSS faţă de noi”, începând cu februarie 1937, aşa cum rezultă dintr-un raport olog-i întocmit de maiorul Constantin Ionescu Micandru – şeful Frontului de din Serviciul Secret –, s-a realizat un prim contact informativ cu din 1935 de amiralul Wilhelm Franz Canaris. Este uftul dintre tjfiei” documente ce

s-au păstrat şi care dezvăluie anumite intimităţi ale

P Lităţii serviciilor secrete de informaţii, dar mai ales faptul că Serviciul lui

ruzov era căutat pentru informaţiile pe care le deţinea despre spaţiul

În privinţa perspectivelor continuării schimbului de informaţii, s-a jiit ca el să se facă în condiţii de o discreţie absolută, alternativ, la i şi Berlin, ceea ce nu s-a mai întâmplat până în iunie 1939. După

clatişarea celui de-al doilea război mondial, s-au stabilit contacte erOianente, prin ofiţeri de legătură. Să mai consemnăm că Mihail Moruzov fost primul şef de serviciu secret de informaţii cu care amiralul Canaris s-a întâlnit direct şi cu care a avut şi cele mai multe contacte, în total patru, două u Bucureşti (în decembrie 1939 şi martie 1940), una în Germania (aprilie

1940) şi alta în Italia (3 – 5 septembrie 1940).

După numirea lui Eugen Cristescu, în funcţia de director general al

SSI, colaborarea cu Abwherul a continuat, fiind aprobată de generalul Ion

Antonescu. Contactele se făceau direct, între Eugen Cristescu şi colonelul

Rodi, şeful Secţiei din România a Serviciului de Informaţii al Armatei

Germane, iar pentru problemele operative şi tehnice contactul era permanent între colonelul Constantin Ionescu Micandru, şeful Secţiei a III-a G din SSI

şi colonelul german, Alexandru von Strânsky.

Noutăţile pe care documentele inserate în acest voiul le atestă pentru istoriografie se referă la conferinţele pe care ofiţerii de informaţii germani le ţineau la sediul SSI ori al MStM în prezenţa ofiţerilor români cu sarcini informative pe Frontul de Est. Erau analizate: configuraţia fronturilor, intenţiile de manevră ale comandamentelor armatelor britanice, americane şi sovietice, necesitatea măsurilor de protecţie contrainformativă etc. în urma acestor acţiuni de informare se stabileau de regulă sarcinile informative

Pentru structurile celor două servicii, SSI şi Abwher.

De exemplu, la conferinţa din 10 aprilie 1942, colonelul Kintzel, din

Secţia a II-a a Statului Major al Armatei de Uscat, s-a referit la faptul că.

Până în acel moment, Comandamentul german a subestimat valoarea Armatei

°vietice. Printre cauzele acestei erori, ofiţerul german a menţionat:

„Concluziilor trase de către Serviciul de Informaţii german în urma

boiului ruso-finlandez, război în care Armata Sovietică s-a prezentat slab

111 punct de vedere al conducerii operaţiunilor, instrucţiei, disciplinei, oralului, dotării şi serviciilor de aprovizionare. Aceste constatări le-a făcut

Comandamentul Sovietic care, drept consecinţă, a înlocuit pe mareşalul

°roşiiov de la conducerea armatei prin mareşalul Timoşenko. Acesta din

a, în baza misiunilor primite, a luat măsuri de redresarea lipsurilor

Aţâţate în toate domeniile şi în special pentru completarea disciplinei, tarea armatei şi refacerea moralului soldatului sovietic". Interesantă este şi auă cauză a erorilor de evaluare făcute de germani: „Prin măsurile de ordin intrainformativ luate de către organele sovietice, agenţii Serviciu –, armaţii german nu au putut pătrunde în interiorul URSS pentru ac!

Minaţii într-o zonă mai adâncă de 100 – 150 km de la frontieră, în ac că

a s-au putut obţine date precise de ordin informativ, însă nu s-a puh.

se petrece în interiorul URSS. Datorită acestui fapt, nu s-a putut cuno şi

e sunt posibilităţile industriale ale URSS, cu atât mai mult că majom feelor capitaliste erau dispuse să subestimeze dezvoltarea indust-i

Ietice, considerând-o numai ca o creaţie a propagandei sovietice

existând în realitate”. a

Pentru exemplificare se menţionează că înainte de începer boiului contra URSS, Comandamentul german aprecia că armata soviet

punea de circa 10.000 care de luptă, în realitate însă s-a văzut mai apoi că a începutul războiului şi până în aprilie 1942 au fost distruse 26.000 care luptă şi totuşi Sovietele mai dispun de 80 Brigăzi care de luptă.

De asemenea, ofiţerul german, căruia se pare nu-i scăpa niciun unt din analiză, mai menţiona că: „Sovietele au întrebuinţat mijloace de

(cucere în eroare a informatorilor oficiali cu ocazia diferitelor parăzi şi ivităţi militare, făcând să defileze aceleaşi unităţi de mai multe ori şi trând un desăvârşit secret asupra noilor mijloace de luptă, camuflajul şi

Ijhspirativitatea fiind un specific al Sovietelor. Abia după începerea lui actual, s-a putut cunoaşte gradul de pregătire al Armatei Roşii”.

Un alt aspect extrem de interesat prezentat în cadrul consfătuirilor se iră la multe din necunoscutele Armatei Roşii, care au surprins

andamentul Armatei Germane, ceea ce a dus în cele din urmă la eşecul feririi Moscovei. Iată cum este prezentat de analiştii germani: „În ceea ce

este armata sovietică, Comandamentul german a fost surprins de apariţia:

«i de luptă de 52 de tone; tunului rachetă; cum şi de tenacitatea în lupta l soldatului roşu care, chiar încercuit, a rezistat fără aprovizionări, f neînduşi camarazii morţi, fiind în cele din urmă capabili să atace şi să pe de încercuire. De asemenea, Comandamentul german a mai fost irins la data de 4 decembrie 1941, de apariţia pe front în regiunea scovei, a următoarelor noi MU: 80 Divizii Infanterie; 80 Brigăz11

Iterie; 10 Brigăzi care de luptă; 25 Divizii Cavalerie. Toate aceste mu japărut pe front în momentul când germanii erau în plină ofensivă pentru

erirea Moscovei. Această acţiune a fost întreprinsă datorită faptului e de sovietice din linia I-a erau complet epuizate şi efectivele completa

Ijj civili şi copii. Existenţa MU semnalate mai sus, nu a fost

cunoscu anilor prin niciun mijloc”.

Am citat in extenso din aceste documente pentru a sublinia di germani ofereu colegilor lor din SSI şi Secţiei a II-a a MStM J

ai o informaţie despre valoarea şi tăria forţelor inamicului comun, <.

ales modelul unei analize reci, obiective şi critice, fără cosmetizâtţ!

licaţii politice, în care nu era omisă evidenţierea propriilor slăbiciuni te în cunoaştere. Mesajul era foarte clar: necunoaşterea inamicului poate jj la surprindere, erori de comandament şi, prin urmare, la inevitabile curi. De aici, rolul extrem de important al informaţiilor în timp de

La fel de instructive pentru ofiţerii SSI s-au dovedit informaţiile furnizate de colonelul Rodi cu ocazia consfaturirii din 23 iulie 1942. Printre

Iţele, ofiţerul german atrăgea atenţia – la 41 de zile după primul

otţibardament al aviaţiei americane supra României –, că: „În Orientul

Apropia* se sosesc circa 150 de avioane americane, care, probabil, vor fi utilizate pentru atacul zonei petrolifere din România”. Astăzi ştim că atacul s-a produs peste mai bine de un an, la l august 1943. Datorită măsurilor luate din timp, respectiv întărirea artileriei antiaeriene germane şi române din zonă d suplimentarea sistemului de protecţie contrainformativă, rezultatele atacului au fost limitate. Producţia de petrol nu a fost afectată în mod hotărâtor, iar pagubele de partea aviaţiei americane au fost însemnate. Din

177 de bombardiere care au atacat Valea Prahovei, 162 au ajuns în zona petroliferă, 41 au fost doborâte, 88 s-au înapoiat la bază, din care 55 cu avarii

(unele au aterizat pe parcurs), iar 147 aviatori au murit în acţiune, 116 fiind luaţi prizonieri.

Şi tot cu ocazia conferinţei din 23 iulie 1942, acelaşi colonel Rodi atrăgea atenţia că armata americană este destul de puternică „pentru a întreprinde o acţiune, fie în Vestul Europei (în Irlanda se află astăzi circa 1 00

.000 americani), fie în Orientul Apropiat”. Evaluare corectă, întrucât acţiunea se va produce peste doi ani, la 6 iunie 1944, cunoscută sub numele de

„Operaţiunea Overlord” sau „Marea debarcare”.

Se pare că specialiştii SSI au deprins repede sistemul de analiză şi acribia ofiţerilor germani, aşa încât în evaluarea prezentată Preşedinţiei

Consiliului de Miniltri, la sfârşitul lunii martie 1943, despre situaţia şi posibilităţile Armatei Sovietice, se formulează următoarea concluzie:

„Armata Sovietică în urma ofensivei de iarnă a suferit pierderi foarte mari în efective şi materiale. Guvernul şi comandamentul sovietic, judecând posibilităţile sale în personalul de comandă, forţe vii şi materiale, a ajuns la hotărârea de a lupta cu mase de unităţi blindate şi mecanizate, prin care speră a da lovitura decisivă trupelor aliate. Pentru aceasta face toate eforturile în

Şderea fabricării în masă de tancuri şi organizarea numeroaselor unităţi

«ndate şi motomecanizate, pe care le angajează în luptă până la completa

Or nimicire, formând însă mereu unităţi noi. Sursa principală de fabricaţie a

Cloacelor şi organizarea unităţilor blindate o formează regiunea Urali.

estâşurarea actuală a ofensivei de iarnă a Sovietelor dusă cu un important măr de MU şi în special de blindate se pare că a marcat din partea Axei o ttdinţă de a supraestima posibilităţile sovietice, fenomen cu totul contrar de la începutul războiului, când forţa Armatei Roşii a fost subestimată”.

Îi i!

Fie şi prin aceste atestări documentare, pe care prezenta culegere cumente le oferă din plin, se conturază pentru istoriografia domeniu conform căreia schimbul de informaţii şi cooperarea dintre ofiţeri; <se

profesioniştii germani ai frontului secret a fost o experienţă extrem d

la. Din nefericire, acesta nu a putut fi valorificată în perioada care a meantă pierderilor dezastruoase pe Frontul de Est, iar în dornenj informaţiilor astfel de eşecuri se plătesc uneori foarte scump. După actul d

123 august, din ordinul Comandamentului Armatei Sovietice de

ocupat;

ructurile informative ale SSI care activaseră pe Frontul de Est au fOst

sfiinţate, iar asupra ofiţerilor şi a documentelor informative întocmite d»

s-a declanşat o adevărată „vânătoare de vrăjitoare". Documentele din liva Frontului de Est au fost fie distruse, fie au luat masiv drumul loscovei. În timpul regimului comunist, majoritatea ofiţerilor SSI au fost

ndamnaţi la ani grei de temniţă, fiind acuzaţi de „activitate intensă contra şei muncitoare". O astfel de aberaţie venea să acopere adevărul, şi anume strienţa copleşitoare acumulată în timpul campaniei de reîntregire

ţional-statală din cel de-al doilea război mondial.

În schimb, după cum se cunoaşte foarte bine, ofiţerii Abwherului structurile Frontului de Est – în frunte cu Gerhard Ghelen şi întreaga sa livă –, au avut o altă soartă. Au fost recuperaţi de americani şi puşi imediat lucru, experienţa lor informativă contra sovieticilor fiind folosită, nu jimai la fundamentarea structurilor informative ale regimului democratic din ermania Federală ci mai ales la confruntarea Est-Vest din timpul războiului

ce, al cărui deznodământ, de asemenea, îl cunoaştem acum foarte bine.

Continuitatea şi discontinuitatea în activitatea de informaţii par să brină astfel elemente fundamentale în stabilirea coeficienţilor de valoare şi l eficienţei în domeniul activităţii de informaţii. Iar în epoca în care trăim, liccesul în războiul contra terorismului internaţional, total inuman Ş

prastator prin acţiunile sale surprinzătoare, nu poate avea sorţi de izbândă, sens de restabilire a păcii globale, fără profesioniştii unui intelligence de klitate.

CONTRIBUŢIA INFORMATIVĂ A SSI

Forţa şi prestigiul serviciilor de informaţii şi siguranţă naţională sunt

le de calitatea informaţiilor, de operativitatea rezolvării cazurilor şi prohieiâielor aflate în competenţă, de capacitatea de analiză, sinteză şi previ

onare şi, nu în ultimul rând, de eficienţa măsurilor de protecţie

contrain

jţnativă fundamentate pe fluxul informaţional difuzat beneficiarilor. Cei care au studiat în arhivă documentele de informare operativă curentă ale SSI

sunt unanimi în recunoaşterea acestor calităţi. Bunăoară, scriitorul şi istoricul

Minai Pelin spunea despre SSI că a fost unul „dintre cele mai eficiente servicii de informaţii care au acţionat şi s-au confruntat în anii celui de-al doilea război mondial”. La rândul lui, istoricul ieşean Gh. Buzatu, în baza studierii a numeroase documente SSI identificate în arhivele de la Moscova, a apreciat „eficienţa remarcabilă a SSI-ului, profesionalismul în afară de orice discuţie al oamenilor săi”.

Ne vom referi în continuare la problemele mai importante care au făcut obiectul activităţii informative a SSI şi a celorlalte organe de informaţii şi siguranţă româneşti până la 23 august 1944.

SSI despre Mişcarea legionară. Cedările teritoriale din vara anului

1940 au grăbit prăbuşirea regimului autoritar al regelui Carol al II-lea, eveniment care s-a produs şi sub presiunea demonstraţuiilor stradale din

Capitală şi alte câteva oraşe mari ale ţării, în care legionarii au avut un rol ce nu poate fi neglijat. Demonstraţiile protestatare anticarliste din zilele de 3 – 5

septembrie 1940 au fost considerate atât de memorialiştii legionari cât şi de generalul Ion Antonescu, ca fiind o „revoluţie legionară”.

Prin înaltul Decret Regal din 14 septembrie 1940, România a fost

Proclamată stat naţional-legionar, generalul Ion Antonescu devenind

Conducătorul statului, iar Horia Sima, comandant al Mişcării legionare şi

Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri. Acest act politic poate fi evaluat ca

Q mezalianţă de conjunctură, nesinceră din partea ambelor părţi. Ea s-a

strămat cu violenţă, după numai 130 de zile, în urma evenimentelor din 21

Ianuarie 1941.

Majoritatea documentelor oficiale, dar şi a izvoarelor emorialistice, mai puţin cele venite din partea foştilor gardişti, denumesc

sintagma „rebeliune legionară" destrămarea sângeroasă a statului aaâional-legionar.

j. Persoana cea mai bine informată şi responsabilă de faptele Mişcării sionare, Horia Sima, dezvăluie în lucrările sale memorialistice, cu ecâdere în cele două volume intitulate „Era libertăţii", o serie de aspecte

sebit de interesante ale guvernării celor 130 de zile naţional-legi?

şi a conjuncturii în care s-a prăbuşit, fapt pentru care, în ansamblu]6

rărea poate fi considerată ca un valoros izvor istoric. Desigur, lucrarea 3

O ţintă politică transparentă, întrucât formulează teza potrivit scarea legionară a dovedit sinceritate şi loialitate, atât faţi inducătorul statului, cât şi faţă de principiile constituţionale ale actului n septembrie 1940; iar singurul care ar fi purtat răspunderea ibuşirea lui în urma violenţelor din 21 – 23 ianuarie 1941, nu ar fi altul ieralul Ion Antonescu. Fără îndoială că în rândurile ce urmeză nu

punem să comentăm ori să demontăm o astfel de teză, întrucât meairg fricului nu este de a polemiza cu un izvor istoric, ci de a verifica.

xibora toate datele şi informaţiile pentru a stabili succesiunea corectă a alimentelor şi de a le explica de pe o poziţie obiectivă şi neangajat.

litic.

Într-un asemenea demers, documentele Serviciului Special de armaţii (SSI) sunt de un real interes, şi aceasta din două motive, în primul la pentru că SSI a fost una dintre instituţiile fundamentale ale statului nân care, după cum spunea Eugen Cristescu, s-a confruntat cu Mişcarea anară atâta timp cât a reprezentat „o conspiraţie periculoasă pentru tenta statului român", în al doilea rând, pentru că activitatea SSI contra

carii legionare a fost considerată de acelaşi Eugen Cristescu ca fiind una cele mai importante realizări în plan contrainformativ, în

perioada

anbrie 1940 – august 1944. Ea nu a îmbrăcat forme violente, ci s-a tat doar la acţiuni pur informative, încadrate strict în atribuţiile ce revin

,<r instituţii de acest gen. Au fost bine concepute şi profesionist realizate, spunzând comandamentelor principalului factor de decizie politico-Itară a statului român. Din acest punct de vedere, se poate spune, fără

unsa de a greşi, că activitatea SSI nu se deosebeşte cu nimic de cea a altor stituţii şi structuri informative similare din epocă.

Documentele informative de analiză, evaluare şi sinteză, întocmite IJSI despre Mişcarea legionară înainte, în timpul şi după evenimentele din marie 1941, au fost adunate într-un dosar format din 5 volume, fiecare sujimând circa 400 de file şi care, în arhivă, poartă denumirea de Cartea

?) & a rebeliunii. Cele mai importante „piese" din acest dosar au fost jfelicate în volumele Pe marginea prăpastiei, lucrare care în epocă a avut

Impact asupra opiniei publice, întrucât comentariile vizau o motivat16

litică precisă: sublinierea meritelor generalului (devenit, în august 194 Jireşal) Ion Antonescu şi rolul său decisiv în salvarea patriei, dusă &

Donări în haos şi război fratricid.

Horia Sima menţiona că lucrarea Pe marginea prăpastiei ar fi K*5.

tisă de Ovid Vlădescu, „omul de casă al lui Ion Antonescu". Coloneju aian Borcescu, fostul şef al Secţiei a N-a Contrainformaţii din SSI, sul care în epocă a fost informat la fel de bine ca şi Eugen Cristescu legionară, a mărturisit că nu Ovid Vlădescu este autorul lucrării Pe

P arginea prăpastiei. Acesta din urmă a făcut mai multe tentative de a da o

terpretare politică documentelor SSI, dar au rămas nefinalizate, în sensul că

„* au fost pe placul Mareşalului. Ofiţerii din Marele Stat Major chiar pe seama acestuia, poreclindu-l cu ironie „Zero" Vlădescu.

ţii autori sunt colonelul Marin Alexandru şi un colectiv de analişti

(de Secâia a H'a a Marelui Stat Major şi SSI) pe care l-a coordonat. Toţi e «tia au realizat forma finală acceptată de Preşedinţia Consiliului de

Miniştri-Implicarea SSI şi a Secţiei a II-a din Marele Stat Major, adică principalele structuri ale comunităţii informative româneşti, în acţiuni de propagandă antilegionară poate constitui la prima vedere o imixtiune în viaţa politică a statului, ceea ce ar justifica în acest caz înverşunarea memorialiştilor legionari. Suntem datori să precizăm însă că în arta informaţiilor astfel de acţiuni intră în atribuţiile curente şi fireşti întreprinse de structurile informative ale oricărui stat şi poartă numele de pregătire contrainformativă a populaţiei. Scopul unor acţiuni speciale de acest gen este de a influenţa opinia publică spre conştientizarea intereselor supreme ale statului. Ele se întreprind oriunde şi oricând în lume, mai ales atunci când raţiunile de stat le impun. Istoria serviciilor secrete de informaţii ne oferă suficiente exemple, dar evocarea lor în acest spaţiu nu îşi are locul.

Depăşind însă acest aspect, va trebui să recunoaştem că documentele publicate în anexa lucrării Pe marginea prăpastiei dezvăluie fapte şi evenimente care cu greu pot fi contestate. Concepţia lucrării reliefează aspecte de modernitate pentru activitatea celor ce au purtat povara misiunilor informative şi contrainformative, le-au conceput şi realizat. Aşa se explică de ce lucrarea a fost şi va rămâne – cu limitele de rigoare – un izvor istoric de prima mână, pentru cei ce se apleacă cu bună-credinţă şi în dorinţa de a reconstitui adevărul despre evenimentele acelor timpuri.

Decizia finală, obţinută de generalul Ion Antonescu în confruntarea yiolentă cu Mişcarea legionară, se datorează şi faptului că a fost bine

format în legătură cu starea de spirit reală a opiniei publice româneşti şi, deopotrivă, a armatei. Este un aspect important, ceea ce impune o tratare a lui

În părţile esenţiale.

Horia Sima menţiona că armata română era împărţită la acea vreme în trei categorii: „O parte din şefii supremi erau necondiţionat la dispoziţia

Seralului Antonescu, ca de pildă Pantazi, Şteflea şi alţii; a doua parte.

Părtinea vechilor cadre carliste, demoralizate şi timorate; a treia

parte, făţiş au în forul interior, manifesta simpatii pentru Mişcare", în relaţiile cu

Qiata, Mişcarea legionară dispunea – în opinia celuiaşi memorialist – şi se alte avantaje, de care era lipsit generalul Ion Antonescu: „Trupa, masa

daţilor, era formată din legionari sau simpatizanţi ai Mişcării, în proporţie

V3 rşitoare. Tinerii ofiţeri locotenenţi şi sublocotenenţi erau în numărnător afiliaţi spiritului Mişcării legionare. Elita liceelor militare's;

lor militare de toate armele era încadrată în Frăţiile de Cruce". s

Eugen Cristescu nu contrazice acest aspect, dar oferă următoacaţie: „Psihoza legionară cuprinsese pe mulţi din oportunism, laşit naivitate şi găsise simpatizanţi chiar şi în armată". El se bazaimentele informative şi de analiză ale SSL De exemplu, în „Refemd rebeliunea legionară", document neinserat în lucrarea Pe margine ostiei, şi nici clasat în copertele Cărţii albe a rebeliunii – şi vom ege imediat cauza –, întâlnim următorul comentariu: „Armata încă nu a cruţată. Uzând abil de puritatea ideilor naţionaliste [legionare – n. n]

I recrutat simpatizanţi, fie prin contact direct, fie indirect (soţie, copii

Acţiunea a fost îndreptăţită mai ales faţă de ofiţerii tineri şi elevii de la de de ofiţeri. Prezenţa în rândurile armatei a legionarilor, ofiţeri de

nă şi trupă, a înlesnit convertirea şi adeziunea la Mişcarea legionară a leroşi ofiţeri activi şi subofiţeri. Au fost rătăciri şi printre ofiţerii criori, care au mers până la a cere eliminarea din oştire a cadrelor, care trând linia neutrală a educaţiei militare nu ar simpatiza acţiunea ianară".

Bine informat despre această situaţie din armată, generalul Ion atonescu a reacţionat prin elaborarea Ordinului nr. 1 936, care a intrat în goare la 18 decembrie 1940. Se interzicea orice amestec legionar în armată orice amestec al armatei în Mişcarea legionară. Greu de evaluat efectul iediat al acestui ordin. Horia Sima nu face referire la el fie că nu l-a loscut, fie că nu i-a dat importanţă, în schimb, analiştii SSI ajunseseră la neluzia că „propaganda demagogică a legionarilor, prin care se încerca să ascundă faptele cele mai josnice, a produs un salutar reviriment; cadrelenatei nu au mai putut fi înşelate şi au devenit foarte

circumspecte”. De smenea, „abuzurile, ilegalităţile şi incompetenţa conducătorilor puşi în

Hitea treburilor obşteşti au indispus armata”. Mai neted spus, insistenţa

donărilor de a atrage armata de partea Mişcării prin propagandă şi

anagogie se întorcea, în opinia analiştilor SSI, ca un bumerang împotriva i datorilor.

Horia Sima nu aminteşte nici de acest aspect, fie că nu l-a sesizat, fie i l-a trecut sub tăcere cu bună ştiinţă, în lucrările sale memorialistice, Hon»

Ima arată însă că asasinarea lui Iorga a fost contraproductivă pentt11

egionari. Documentul de analiză al SSI consemna că acest tragic evenifflel1

a consternat armata”, iar Eugen Cristescu, în memoriile sale sublin1

J” Moartea lui Nicolae Iorga, această mândrie a culturii româneşti, profesor &

— Eci de generaţii de ofiţeri la Şcoala de Război, a despărţit pe legionari pent

atdeauna de opinia publică cinstită din ţară şi le-a înstrăinat orice simpatii i

armată”... 8

Sunt multe pasaje din scrierile memorialistice ale lui Horia Sitf1

are demonstrează că el confunda opinia publică românească cu Mişca*”.

Ojiară şi stăruim asupra termenului de confuzie, chiar şi în situaţia în care

fără rezerve că numărul purtătorilor de cămăşi verzi cu diagonală cuse la un milion, aşa cum a raportat şi a promis Horia Sima că-i pune la

noZşe conducătorului statului în ziua jurământului de loialitate, la 6

1940, în faţa unei impresionante mulţimi adunate în Piaţa tiuflilor Unite. Prin urmare, putem reţine că documentele informative şi de

— Ale SSI conturează teza, greu de contestat şi în discordanţă cu

lui Horia Sima, că înainte de producerea evenimentelor din

1941, „opinia publică cinstită” din România şi armata erau de partea ieralului Ion Antonescu. Deci, pe străzile Capitalei şi în alte oraşe mari ale ţării, ca Timişoara, Braşov, Constanţa, Ploieşti etc., de fapt acolo unde

Lgionarii se arătaseră activi şi în septembrie 1940, nu poporal român se tâsculase împotriva generalului Ion Antonescu, ci Mişcarea legionară, aţâţată

[a rebeliune. Avem acum şi explicaţia poziţiei SSI, contrară intereselor legionare, care a ieşit în evidenţă prin măsurile informative din timpul rebeliunii şi care a constituit un sprijin real pentru conducătorul statului.

Poziţia era fundamentată pe cunoaşterea şi receptarea corectă a opiniei publice româneşti, inclusiv a stării de spirit din armată. De altfel, o instituţie de această natură nu poate iniţia şi desfăşura acţiuni contrare majorităţii populaţiei, întrucât s-ar descalifica. Afirmaţia făcută în legătură cu profesionalismul SSI a avut în vedere şi acest aspect. Pe de altă parte, se poate afirma că şi hotărârea Ftthrerului de a-l sprijini pe generalul Ion

Antonescu prin aşa-zisa intervenţie decisivă din 23 ianuarie 1941, când a transmis ordinul către Misiunea militară germană din România de a acţiona pentru ca legionarii să depună armele, nu putea face abstracţie de realitatea românească. E adevărat, prin intervenţia sa, Hitler a urmărit să limiteze cât

Mai mult proporţiile represiunii, iar prin salvarea căpeteniilor legionare şi internarea lor într-un lagăr din apropierea Berlinului îşi consolida un puternic ato> pe care-l putea folosi oricând împotriva generalului Ion Antonescu. Iată ţ ce acţiunea informativă a SSI de supraveghere a Mişcării legionare şi

Pă înăbuşirea rebeliunii a căpătat o motivaţie substanţială.

Prin nota din 13 februarie 1941, intitulată „Activitatea legionară în

«ninele studenţeşti”, document de informare trimis şi Ministeruluitorilor Externe, Ministerului de Interne, Marelui Stat Major şi, î, Preşedinţiei Consiliului de Miniştri – ceea ce demonstrează că vitale ale statului erau conectate şi interesate de evoluţia Mişcării

sionare după rebeliune –, SSI atrăgea atenţia asupra unor noi pericole.

foc C-COnsPiraţi se dovedeau studenţii legionari organizaţi în cuiburi şi care utan? n internatul Teologic din str. Radu Vodă nr. 24, în căminul de pe

Kiseleff (al studenţilor.de la Şcoala Politehnică), precum şi în

Societăţii petroliere „Concordia", din B-dul Domniţei nr. 50.

pe Centul SSI menţiona că în aceste locuri „se aflau adăpostite o serie de

°a ne venite cu prilejul rebeliunii", iar din supravegherea lor rezultă că

Haşurau „o intensă propagandă legionară, organizând şedinţe de cuib".

ai periculos se dovedea, în opinia SSI, un anume Leonid Lutut?

statorul la viaţa colonelului magistrat Cristescu, din Cernăuţi, care f-le".

I te din gruparea teroristă „Spărgătorii de fronturi", în timpul rebeli

t sta activase în provincie, „unde organizase insurecţii locale". Taţi, îl!

raid Lututovici era cunoscut în evidenţele SSI ca „un comunist notof".

las în Basarabia după răpirea acestei provincii româneşti de către URss

Interesante sunt şi documentele de analiză şi sinteză ale Ss sritoare la felul în care opinia publică românească, liderii politici h-S) oziţie", naţional-ţărăniştii şi liberalii receptau raporturile dintre acţiuni]

ndestine ale Mişcării legionare şi conducătorul statului.

În contextul în care armata română reuşise, la sfârşitul 1:

I ombrie 1941, să finalizeze cucerirea Odessei, în urma unor operaţii litare soldate cu numeroase pierderi de vieţi omeneşti – printre care se

<, ntificau şi unii dintre cei înrolaţi ca voluntari, pentru a-şi ispăşi păcatele

11 timpul rebeliunii –, analiştii SSI au întreprins un nou demers pentru a la opinia publică în legătură cu Mişcarea legionară. Documentul de sinteză tocmit la 13 noiembrie 1941 poartă titlul: „Scurtă dare de seamă asupra

Uaţiei politice interne", care, la capitolul II, „Problema legionară

privită de
Jterite cercuri politice şi sociale”, expune următoarele:
„Maniu şi amicii săi consideră că legionarii constituie o primejdie
ntru ordinea internă şi externă, fiind un factor de imprevizibil şi constantă ssiune. Dr. Lupu şi Mihalache au aceeaşi opinie, însă declară că tocmai de leea dl Mareşal Antonescu trebuie sprijinit spre a nu fi silit să facă o
Mitică de concurenţă cu legionarii.
Liberalii (Dinu şi Gheorghe Brătianu) consideră pe legionari ca strumente inconştiente, gata oricând să se lase agitaţi contra intereselor României.
Marea burghezie manifestă oroare evidentă faţă de legionari. Armata consideră, de la rebeliune, în conflict direct şi acut cu legionarii, iar °
t venire a acestora ar produce reacţii violente din partea ofiţerilor.
În rândurile ţărănimii aşezate există oroarea şi dispreţul înnăscut al panului faţă de elementele nepregătite puse în fruntea treburilor [publice...”
n.].
de in cazul funcţionarilor şi la toate categoriile de intelectuali şi hrghezie, legionarii reprezintă instabilitatea, nesiguranţa, lipsa
[raipetenţă (...).
Dacă se recunoaşte că doctrina legionară conţine multe
„Ilositoare vieţii de stat, opinia publică însă şi-a făcut convingerea
I legionarii au procedat la fel ca vechile partide politicianiste, căutând.
stimul rând, acapararea cu violenţă a posturilor rentabile, uitând de rol
L leal, pe care generaţia ţării îl avea în noua aşezare a statului.
În situaţia psihologică de astăzi, oricine ar încerca vreo combinaţie litică cu legionarii riscă să provoace manifestarea violentă a 95% din
P°. ja publică românească”.
°P Un alt sondaj de opinie, în legătură cu felul în care era receptată jitatea politică din România în raport cu Mişcarea legionară,

a fost realizat

§şi la 8 iulie 1942. Era perioada când zvonuri tot mai insistente despre gravarea stării de sănătate a conducătorului statului aveau ecou în opinia oblică şi îngrijorau cercurile politice atât din jurul puterii, cât şi din rândurile personalităţilor naţional-ţărăniste şi liberale. Documentul reproduce următorul text> Pus între ghilimele, ceea ce înseamnă că transcrie cu exactitate comentariile altor personalităţi. Iată ce spunea Iuliu Maniu:

„Cu toată deosebirea fundamentală de vederi între noi şi regimul

Aijtonescu, am considerat întotdeauna că este necesar în actuala conjunctură.

Nu i-am făcut opoziţie propriu-zisă, iar manifestările noastre au avut ca scop să afirme mai mult un punct de vedere faţă de lumea internaţională, cât şi să oprească guvernul de a lua unele măsuri în colaborare cu germanii.

Eventuala dispariţie a Mareşalului ar fi o adevărată catastrofă pentru ţară, în actuala împrejurare.

După atitudinea despre care am informaţii că au avut-o faţă de cercurile germane, în ultimul timp, noi am hotărât să-l sprijinim, bineînţeles, în măsura şi sub forma care o putem face. O soluţie legionară nu este posibilă

(subl. n.).

Evitarea unei aventuri, fie legionară, fie de alt caracter, ar merita jertfe”.

La rândul lor, naţional-liberalii manifestau şi ei îngrijorare îndreptăţită, ceea ce nu-i scutea de luciditate în receptarea informaţiilor despre starea sănătăţii mareşalului şi perspectivele imediate pentru ţară, în eventualitatea unei succesiuni la putere. Documentul SS1 prezintă următoarele opinii ale cercurilor liberale: „Singura forţă politică, care se află pe teren şi continuă a fi organizată, este cea legionară. Prezenţa sa activă şi unică opreşte în fiecare zi înrolările recrutate din nemulţumiţi şi păturile sărace, lovite îndeosebi prin dificultăţile războiului (...). Burghezia şi clasa

„K mijloc sunt în derută, lipsite de iniţiativă şi de curaj; în ţărănime se frământă curente incoerente, dar care pot fi mâine canalizate de orice extremă”.

Am citat in extenso din aceste două documente pentru a se

înţelege

mai bine sensul real al declaraţiilor făcute de Eugen Cristescu în faţa ribunalului Poporului. Ele nu erau de circumstanţă sau cu intenţia de a

Ompromite pe cineva la ordinul cuiva, ci se bazau pe cunoaşterea profundă a

Calităţilor româneşti. Iată pasajul cu pricina din declaraţia făcută la 16 mai

946: „A existat o înţelegere tacită şi permanentă ca generalul Antonescu să ecă perioada politică cu germanii, iar cele două partide să sprijine din

bră această acţiune şi să constituie rezerva pentru viitor”.

Este deci meritul incontestabil al regimului mareşalul

anescu de a gândi această strategie politică de conservare a unei

I

tru viitor, dar şi al SSI care a avut capacitatea şi inteligenţa de a iizarea ei practică. Din această rezervă politică era exclusă tionară. „Ea a căpătat această poziţie nu dintr-un capriciu” al mareşay

I din „dorinţa sa nesăbuită de putere” – după cum încerca să expijul ia Sima în memoriile sale –, ci prin propriile fapte, repudiate de opjn-e

Lică românească. a

Atentate dejucate. După evenimentele din 21 – 23 ianuarie 1941

viciile de informaţii, siguranţă şi ordine publică româneşti au exercitat un trol strict, precum şi o atentă supraveghere asupra organizaţiilor legionare

Câte în clandestinitate (Corpul Muncitoresc Legionar, Corpul Răzleţi unea Naţională a Studenţilor, Frăţiile de Cruce, Cetăţuile, Mănunchiul de

teni, Ajutorul Legionar). Prin măsuri specifice organelor de informaţii şi iranţă s-a reuşit dejucarea unor diversiuni iniţiate de grupurile gardiste din i. şi străinătate şi chiar prevenirea unor atentate, prin care se urmărea sinarea mareşalului Ion Antonescu. Documentele SSI şi ale Siguranţei

lonstrează că astfel de grupuri, formate în special din tineri, ţinute sub cră supraveghere, fuseseră infiltrate cu agenţi, fapt pentru care orice i iativă de atentat cu scop politic a fost imediat neutralizată.

O amplă sinteză informativă întocmită de organele de Siguranţă,

la

eputul lui iunie 1941, atestă că Mişcarea legionară se scindase în patru apari sau curente. „Simiştii” (partizanii lui Horia Sima) grupau pe cei mai

J

eli legionari din Bucureşti şi alte mari oraşe din ţară, fiind conduşi de ornândamentul l pentru prigoană”, mai numit în documentele vremii şi ornândamentul clandestin legionar”. Membrii acestui grup nu acceptau ci un fel de compromis politic, continuând să vizeze acapararea conducerii

tului prin orice mijloace, inclusiv recurgerea la atentate, în contextul ivirii

or momente prielnice. Gruparea „codrenistă” părea inspirată de simţul

deraţiei, reunind în jurul ei majoritatea legionarilor vechi, în special latorii legionari şi o parte dintre intelectualii simpatizanţi ai Mişcării.

cum şi partizanii profesorului Ion Zelea Codreanu, tatăl fostului Căpi<e°

Gărzii de fier. O a treia grupare era formată din cei 200 &

lemorandişti”, adică elementele ponderate ale Mişcării legionare, care nu jeseră de acord cu acţiunile violente din perioada rebeliunii şi militau

Întru o împăcare între legionari şi regimul antonescian. Cea de a pşe

apare, „Găvănescu-Budişteanu”, era puţin numeroasă şi se situa.

omenea, pe o poziţie care recomanda reconcilierea între Ion Antonescu Ş

na Sima, încercând, dar fără succes, să stabilească legături cu „azilaoP

Ilitici din Germania”.

Din punctul de vedere al serviciilor de informaţii şi siguraw.

mâneşti, cei mai periculoşi erau „simiştii”, care, încă de la sfârşitul lu’

nu 1, formaseră deja o „echipă a morţii” pentru a-l asasina pe

Ion Antonescu, conducătorul statului. Din grupul care a coordonat

planificat această acţiune fuseseră identificaţi următorii

legionari: R.

POP escu Georgescu şi Virgil Petreanu, angajaţi la Societatea „Astra

ÎL jnână”, Alexandru Stavropoleos şi un anume Rădulescu, de la Societatea greaiia Română”, precum şi Andrei Popescu, fost chestor la Câmpina. În

„Mia unei riguroase supravegheri informative pentru a documenta toate

ggturile şi de a afla planul concret al atentatului, Inspectoratul General al

Siguranţei, prin adresa din 19 martie 1941, formula concluzia că atentatorii leginari aveau în vizor, pe lângă generalul Ion Antonescu, şi alte personalităţi, unele chiar din rândul germanilor, precum generalul Erik gansen, şeful Misiunii Militare germane din România şi Manfred von j-jlinger, ministrul Reichului la Bucureşti, pe motiv că „trădaseră cauza legionară”. Simţindu-se învăluiţi de organele Siguranţei, conspiratorii nu au mai trecut la fapte, dar au continuat să se organizeze mai bine şi să planifice alte atentate.

La 10 aprilie 1941, profesorul Găvănescu, care adusese o scrisoare cu caracter împăciuitorist din partea comandamentului Mişcări legionare, a primit următorul răspuns de la generalul Ion Antonescu: „Horia Sima îmi scrie că îndeamnă mereu pe legionari la linişte şi ordine. Rezultatul acestor îndemnuri este că serviciile de informaţii ale statului descoperă zilnic încercări de a se constitui «echipe ale morţii», al căror scop nu este altul decât suprimarea mea şi a colaboratorilor mei”.

La 26 august 1941, SSI a primit o Notă informativă de la o sursă serioasă, deci recrutată chiar în anturajul agitatorilor legionari, în care se menţionează: „... unii conducători legionari speră într-un act necugetat, săvârşit izolat pentru a atrage responsabilitatea Mişcării, urmărind astfel dobândirea unui nou prestigiu de teroare asupra maselor, după cum nu este exclusă presupunerea ca această întreagă acţiune să se încadreze în planul general de propagandă al Mişcării, având drept scop ca, prin zvonuri anunţând fapte ce nu se mai realizează, să se menţină încordată atenţia paselor asupra Mişcării legionare şi asupra posibilităţilor acesteia”. O

Interpretare foarte apropiată o întâlnim şi în Nota informativă a SSI, din 6

jtoiembrie 1941, în care se menţionează reacţia liderului liberal, Dinu

°râtianu, după ce parcursese „Cartea Albă [a rebeliunii legionare – n.n.]

Citată de Preşedinţia Consiliuliu de Miniştri”, îngrozit de cele ce aflase din studiul acelei lucrări, fruntaşul liberal s-ar fi confesat intimilor săi: „Trebuie a cineva să fie lipsit de discernământ ca să-şi poată închipui că legionarii

să uite şi să ierte opoziţia Mareşalului. Acum legionarii se aflǎ într-o uiaţie dificilă şi plănuiesc a se mulţumi să lichideze regimul mareşalului

tonescu în rate”. La sfârşitul lui decembrie 1941, SSI primea informaţii

Semănătoare din sferele germane, legionare, naţional-ţărăniste ori liberale, potrivit cărora elemente legionare erau gata să se sacrifice „dacă pot duce o eliorare]

un nov

L-ai bdinţa şi fie solid!

libilitate i r reaseră a

Ionari, q

Imenea cument în Manii un posibil

ere, dai

cesii sal i libertăţijntr-o ac: il

Iscarea elnic, siill

IA

recţia

Această e.

Itonesci Ji asecinţă.

Iiuse ord

11 ruse, o cument:

l cartea;

n-a, în<”.

Îţi

Ipreună

Jireptat: i

t. Astfel ia în d «!

b lui în

Ira Ploie:

bucureştiaşina în
rpuri di ppânire:]
viturii el treigii, linandă.
Penit i dacă pot stabili o eră de
(olul de spus”, noual-ţărănist Iuliu Maniu, (je
mt-sJ dă seama de starea de să;
t mici concesii pentru a-şi Cllc!
Prietenii sibieni ai lui Maniu r
„Iwi, ucide se află închişi numerospirit şi o înverşunare, care arata ca
(Uimiţi la noi atrocităţi”. Acela”.
k fruntaş legionar îi declarase lui t, is exista în acel moment decât
j; rtritru a pune maca imediat pe
I vad îndepărtată; să caute prin
I” conducere şi să pună în stare
vule din cei închişi, pentru ca
Ionarii să poată să-şi refacă urmărind ca, la un moment tienţa funestă a rebeliunii”.
e informare al SSI, descrie pe rarii Pe marginea prăpastiei:
Să propunerea domnului Mihai i un trădător al Legiunii şi în lâtudamentul legionar din ţară i ai mare de exemplare spre a fi ia CML, Secţia STB”. Un alt i-itrugerea a circa 1500 volume
Ici, intitula-;! Asasinatele de la
(«iar clandestin din Bucureşti, au organizat un nou atentat dar care viza şi o lovitură &
1942, atestă că SSI cunoştea jbit de interesant, dezvăluie şi
„Se va mina podul care trece înainte de Sinaia), pe şoseaua
Ier a podului cu vagonul sau n Antonescu, comandanţii
or lua comanda şi vor
mor lua comanda cu o t’eseu, din Penitenciarul Dev
se contează, se găsesc deja.
I! ioştilor comandanţi legioo
! de către comandanţii rrigorescu’ ’n – acobescu> mă-Marcu Sever şi avocat Gabi Popescu, r. H
cazia unei împrejurări tolerate de noi pentru a prinde legătura cu cei din
„Fără (subin-n) „Informate la timp de către SSI, autorităţile

statului au u «jt astfel să ia măsuri pentru a dejuca aceste scenarii puciste iniţiate de stre legionari. Pentru legionari, mareşalul Ion Antonescu rămânea în

Anuare „duşmanul de moarte", după conţinutul unei note a SSI din 7 iulie

1942

După cum atestă documentele SSI, în planurile lor, atentatorii

[egionari se bazau pe un eventual sprijin din partea unor ofiţeri ai armatei rofflâne aflaţi în funcţii de comandă – eroare pe care o făcuseră şi în timpul rebeliunii –, dar şi pe unele elemente infiltrate în orgnele de Poliţie. De paikvt cealaltă a baricadei, serviciile de informaţii şi siguranţă aflau cu uşurinţă despre orice intenţie de atentat prin agenţii recrutaţi chiar dintre legionarii aflaţi în legătură cu Comandamentul clandestin. Sugestiv în acest sens este conţinutul notei SSI, din 28 septembrie 1942: „S-a aflat din cercurile legionare «simiste» că suprimarea domnului mareşal Ion Antonescu şi a altoi demnitari ai starului – vizându-se persoanele domnilor Mihai Antonescu vicepreşedintele Consiliului, general Dumitri Popescu, ministrul Afacerii»!

Interne şi Eugen Cristescu – este pusă în prim-plan, contându-se, în prezen pe elementele de sacrificiu. Comandamentul clandestin legionar din Renv. t", are legături cu Horia Sima, din Germania, şi a primit instrucţiuni secrete, asemenea elemente să fie introduse sau recrutate din legionarii aflaţi astăzi t sânul serviciului Poliţiei, aceştia putând fi utilizaţi cu succes în diferit serbări unde participă membrii guvernului. S-a apreciat că atentatele sa.

producă la mici intervale şi, dacă este posibil, chiar în aceeaşi zi, scontând, panica va fi mare şi regimul legionar se va înscăuna cu uşurinţă, avă", concursul germanilor".

Analizate în context istoric, fără îndoială că la acea dată, ca", raporturile dintre Antonescu şi Hitler erau mai solide ca oricând, speranţt i acestor legionari atentatori în sprijinul german nu pot fi considerate det, simple utopii. Dovada cea mai elocventă că aşa stăteau lucrurile şi nu alţi.

fste că, în decembrie 1942, atunci când SSI a aflat imediat, tot pl i intermediui unor agenţi, că Horia Sima evadase din lagărul de la Bergenbriti

™gând în Italia pentru a pune la cale o răsturnare a regimului

din România contextul fiind de data aceasta mai favorabil, având în vedere pierderile de ţ.

front – la protestul autorităţilor româneşti, Hitler a reacţionat pronii.

I piciul de Siguranţă al Reichului l-a arestat imediat pe Comandai u – fgionarilor şi l-a readus în lagăr, iar între 10 – 12 ianuarie 1943, cu ºC, i; „tttâlnirii dintre Ion Antonescu şi Hitler, la Rastenburg, Conducătorul statui, Oman a primit asigurări că „cei vinovaţi" de fuga lui Horia Sima „fusese t, era pedepsiţi". Aceasta nu în seamă că SSI şi Siguranţa nu au avut merilci.

°r în dejucarea atentatelor iniţiate de aripa dură a Mişcării legionare.

IU La sfârşitul anului 1942, Comandamentul clandestin al Mis

Ionare a realizat că majoritatea organizaţiilor fuseseră puternic penetrat

1; nţii serviciilor de informaţii şi siguranţă, fapt pentru care a elabo

trucţiune circulară ce prevedea un set de 14 directive în scopul „întg?

aspiraţiei şi eliminării elementelor indezirabile", în baza acestui docu

Încerca să se clarifice „activitatea şi atitudinea fiecărui legionar în

la şefi şi până la cel din urmă membru". Până la finalizarea acţiun

ornânda ca întreaga activitate legionară să fie suspendată. Faptul că a

1 moment legionarii „nu mai reprezentau nicio forţă", iar „probleni

; ionară nu mai era de actualitate" devenise o chestiune de notorietate „3

Arcurile diplomaţilor străini acreditaţi în România. Activitatea Mişejj.

gionare începuse să se rezume doar la colectarea de „îmbrăcăminte groase iarnă – flanele, pulovere, ciorapi de lână etc. – pentru deţinuţii legionari i închisori sau cei internaţi în lagăre".

Informaţii despre Mişcarea comunistă. Documentele aborate de Serviciul Special de Informaţii (SSI) despre poziţia şi activităţile blitice

din România în perioada 6 septembrie 1940 – 23 august 1944

I-rezintă după o terminologie modernă „produsul de intelligence” al i incipalului serviciu de informaţii al României, din timpul celui de al-doilea i iboi mondial, pe baza căruia, conducătorul statului, mareşalul Ion

Itonescu s-a orientat în majoritatea deciziilor politice.

Odată cu reorganizarea din noiembrie 1940 şi numirea lui Eugen istescu în funcţia de director general, Serviciul Special de Informaţii.

cut în directa subordonare a Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, şi-a neentrat atenţia, pe plan intern, asupra supravegherii tuturor forţelor ilitice. Pentru a-şi realiza obiectivele strategice ale guvernării, adică

facerea ţării în urma pierderilor teritoriale din vara anului 1940, ion titonescu a simţit nevoia unor informaţii cât mai exacte despre felul în care rţele politice se încadrează în noua ordine de stat, instaurată la °

I ptembrie 1940. Este vorba despre un regin autoritar, bazat în primele 130

zile pe sprijinul legionar, iar după rebeliunea din ianuarie 1941, Pe l irijinul militarilor şi al tehnicienilor.

Din studiul documentelor rezultă că şeful statului a beneficiat de u°

JI ax de informaţii foarte exact, oportun, cu analize echilibrate, uneori în ce e

1 ai mici amănunte despre acţiunile întreprinse de foştii reprezentanţi al i ucidelor democratice (naţional-ţărăniştii şi liberalii), dar mai ales supările extremiste (legionarii, comuniştii şi chiar Grupul Etnic German)

Documentele SSI despre poziţia membrilor organizaţiilor corminiş

perioada analizată, dezvăluie că nu numai ageţii instituţiei erau”!

Iplantaţi, dar şi comuniştii, beneficiind de experienţa muncii conspir-l

j după 1924, dispuneau de surse credibile infiltrate în cercurile unds

— Zbăteau probleme politice şi, evident, dispuneau şi de

consili61

gtructorilor care se aflau în legătură directă cu organizaţiile Internaţionalei

1 jjj; cel puţin până în mai 1943.

În Nota SSI din 10 septembrie 1940 se menţiona poziţia de expectativă a Mişcării comuniste şi faptul că nu se luase încă o poziţie bine definită faţă de regim. Comuniştii sesizau corect, cu patru zile înainte de forfflarea guvernului şi proclamarea regimului naţional-legionar că între conducătorul statului, generalul Ion Antonescu şi legionari „nu ar exista acordul necesar, nici în ceea ce priveşte constituirea cabinetului ministerial, nici în privinţa viitoarelor înfăptuiri”. Comuniştii îşi explicau acest fapt prin intenţiile generalului Ion Antonescu de a realiza „o nouă operă legislativă, după o concepţie proprie, spre a polariza în mod exclusiv întreaga popularitate şi a nu face să se creadă că noile reforme se datorează sugestiei vreuneia din eventualele grupări politice colaboratoare”. La fel de bine informaţi se arătau şi ziariştii comunişti din Capitală, care ştiau că Iuliu

Maniu „nu va intra în viitoarea formaţiune ministerială, rămânând în expectativă, pentru a constitui rezerva regimului, în vederea oricărei eventualităţi”.

La 23 septembrie 1940, SSI informa despre Mişcarea comunistă din

România ca fiind „în plină desfăşurare” şi că „agenţii sovietici, conformându-se indicaţiilor primite de la Moscova, s-ar introduce în rândurile legionarilor, folosind actuala împrejurare pentru a recruta elemente noi, şi, în general, pentru a activa sub camuflajul Mişcării legionare”. Şase zile mai târziu, informaţiile SSI făceau referire la „inactivitatea” comuniştilor din

Capitală, care refuzau misiunile încredinţate şi nu răspundeau la întâlnirile de legătură din cauza fricii. Se simţeau „suspectaţi de colegii sau cunoscuţii lor legionari”.

Imediat după rebeliune, agenţii SSI observau că în cercurile lucrătorilor de la CFR cu simpatii pentru comunişti se înregistrau dese legături cu cercurile legionare rebele, ceea ce ar confirma bănuiala că, „în tonpul insurecţiei, comuniştii au fost aceia care au antrenat elementele legionare slabe”. Acest aspect, privind amestecul unor comunişti în timpul revenimentelor din 21 – 23 ianuarie 1941, este reluat şi analizat pe o bază

Jttformaţională mai largă de către SSI în Darea de seamă asupra rebeliunii.

tocmită la sfârşitul lunii februarie. Se argumentează prin aprobarea dată de

} °na Sima ca reorganizarea Corpului Muncitoresc Legionar (CML) să fie ăcută sub conducerea lui Dumitru Grozea, „militant comunist de notorietate”, aşa după cum atestau documentele din Arhiva SSI. Comuniştii

* înscriseseră masiv în CML. Deşi comandantul Mişcării legionare

Uncitori cu simpatii comuniste a continuat. Dumitru Grozea şi prefectul

„Llţiei Capitalei, colonelul Zăvoianu ar fi patronat asasinatele de la Jilav.

...”} noaptea de 23 spre 24 noiembrie 1940. Agenţii SSI raportaseră că aceştia indemnaseră pe extremişti să-l înlocuiască pe generalul Ion Antonescu.

servase acest fenomen şi hotărâse o epurare, primirea de noi membri resaiită este şi explicaţia oferită de acest document. Partidul în directivele sale permanente de propagandă, ca o axiomă, „î profita de orice mişcare cu caracter social, spre a produce confuzie *

Iinţa maselor şi de a-şi introduce în cadrele acestor grupări personal

ledere care să militeze activ şi să creeze fricţiuni cu dublu scop: 1) se

Încă disensiuni şi tulburări în unele formaţiuni politice; 2) să oriente?

a mişcare pentru realizarea directivelor şi intereselor venite din URS

luniştii s-ar fi înscris în gărzile de fier pentru a-şi satisface interesele

ortante: ascunderea scopului lor real, adică schimbarea orientări

Iadelor naţionaliste, falsificarea rezultatelor, obţinerea informaţiilor din

Irite compartimente ale vieţii sociale şi schimbarea în direcţii favorabile

Breşelor URSS. Comuniştii ar fi exploatat slăbiciunile lui Horia Sima

comandantul Mişcării legionare şi conducătorii Partidului comunist ar fi fetat relaţii mult mai vechi. Dumitru Grozea, unul dintre apropiaţii lui n-a Sima, era în realitate, după cum atestau date din Arhivele Siguranţei şi jiisterului Muncii, „unul dintre cei mai încarnaţi militanţi ai extremismului stânga". Prin Dumitru Grozea s-ar fi menţinut supremaţia CNL asupra i Legiunii, iar Horia Sima i-ar fi luat permanent apărarea. Prin nitm Grozea Legiunea dovedise o ţinută mai mult marxistă decât lonalistă.

Darea de seamă a SSI oferă şi alte câteva exemple. Astfel, serviciile

Siguranţă şi ale SSI se implicaseră în arestarea lui Niconov Boris din larabia, trimis de Soviete cu „misiunea de a se introduce la legionari". Un

(exemplu făcea referire la cizmarul Moga, un alt comunist notoriu din auti, care primise suma de 200.000 lei de la Ajutorul legionar spre a se ăla ca refugiat la Suceava. Alţi comunişti legionari percheziţionaseră

lui Centrului informativ Suceava al SSI, iar executanţii au fost Kreviński, viński şi Viskeron Alois, de asemenea, identificaţi ca notorii comunişti

ltraţi în Mişcarea legionară.

Concluzia documentului SSI privind implicarea comuniştilor, în pa directivelor şi intereselor Sovietice în rebeliune se impunea de la sine:

pieţele – cărora orice complicaţii de ordin politic intern din România le pseau – au căutat şi reuşit prin elementele ce se infiltraseră în rândurile

Scării legionare, pe de o parte, să fie informate asupra activităţii interioare tişcării legionare, iar pe de altă parte de a provoca tot prin aceleaş1

nente mişcări şi acţiuni anarhice conform cu interesele sovietice

uenţa pe care a exercitat-o Partidul Comunist din URSS asupra mplărilor interne din România mergea până acolo încât reuşea să fixeze pentru exercitarea anumitor acţiuni cu caracter terorist în interiorul ţâr1

Istre".

SSI a monitorizat îndeaproape şi activitatea de propagandă

— Luniştilor. La începutul lunii aprilie 1941, conducerea Partidului comun 8

luse dispoziţie de a se tipări şi răspândi clandestin două broşuri ropagandă: „Dragii mei copii” de general Ion Antonescu – pe copertă –, iar

Interior se afla articolul pentru pace şi independenţa baţională a

Borului român”, datat 5 ianuarie 1941. Articolul făcea referire la

Ijbjugarea României intereselor germane şi necesitatea de a se duce lupta

potriva puterilor imperialiste sub conducerea URSS. A doua broşură, pitulată, în umbra marelui Führer”, tot de generalul Ion Antonescu pe copertă, conţinea în realitate un manifest comunist, intitulat „De la regimul legionar la dictatura militară” ce critica sever programul de guvernământ.

Propaganda comunistă viza nu numai forme camuflate de critică la adresa guvernului ci şi atragerea unor mase mai largi de muncitori, fiind vizaţi în special elementele mai active ale muncitorimii cu vederi legionare.

În Nota din 23 iunie 1941, SSI informa Ministerul Muncii că organizaţiile

CML de la fabricile Vitrokeron de sticlărie, Talpa şi Româna de bumbac, compuse în majoritate din comunişti infiltraţi în Mişcarea legionară, primiseră dispoziţii să fie în permanentă stare de alarmă şi pregătite pentru o acţiune pe teren.

În urma masivelor arestări făcute de Siguranţă, în august 1941 şi pentru a ţine ridicat morarul membrilor şi simpatizanţilor Partidului comunist s-au dat dispoziţii din partea conducerii ca „acţiunea de ajutorare a lor să fie făcută prin femeile evreice, restul membrilor abţinându-se – deocamdată – de la orice activitate, care ar putea da naştere la represiuni din partea autorităţilor”.

Imediat după declanşarea operaţiilor militare pe frontul de Est, comuniştii încep să se orienteze şi spre naţional-ţărănişti. La 27 august 1941

SSI informa despre comentariile comuniştilor faţă de scrisorile adresate de Iuliu Maniu guvernului că „naţional-ţărăniştii şi social-democraţii se găsesc pe aceeaşi linie cu comuniştii, în vederea eliberării ţării «de sub jugul german»”. Comitetul organizaţiei

comuniste de la Atelierele CFR Griviţa elaborase deja primele dispoziţii de a se trece la acţiuni concrete. Erau îndemnaţi evreii de la detaşamentele de muncă să comită acte de sabotaj.

Deosebit de interesant este faptul că din supravegherile efectuate de agenţii

SSI, rezulta că Serviciul Secret american, care activa pe teritoriul României.

«intra în legătură cu agenţii comunişti din Bucureşti, în vederea comiterii de acte de sabotaj în industria de război şi a transporturilor. Evident că în urma

or astfel de informaţii, autorităţile statului român au trecut la represalii.

În urma deselor şi numeroaselor arestări făcute de Siguranţă în fondurile comuniştilor, majoritatea conducătorilor şi cadrelor cu experienţă

ju fost neutralizate. Mişcarea comunistă a încercat să se regrupeze rapid. Din

°cumentele informative ale SSI aflam că organizaţiile comuniste se egrupaseră sub forma celulelor, formate din câte 4 – 5 persoane, în majoritate telectuali evrei, care aveau posibilitatea de a aduna cotizaţii şi subvenţii

Pentru „Ajutorul Roşu". Pentru a nu se abate de la disciplina de partid, ori a e lua hotărâri care să compromită „conducerea politică revoluţionară", noii îţi în Mişcarea comunistă erau supravegheaţi cu discreţie de de

Iructorii de partid cu experienţă, ce se aflau în libertate. Principaje, e setive trasate de conducerea comunistă, noilor celule făceau referire u6

I; area moralului, printr-o temeinică pregătire ideologică, în spirit mar>qst insist, astfel încât războiul „să fie înţeles din punct de vedere doctri

„Iunist"; colectarea fondurilor pentru apărare; răspândirea materialelor de pagandă; organizarea unor centre conspirative pentru tipărirea

Ierialelor de propagandă.

Alte documente informative ale SSI despre Mişcarea comunistă, fac

«re la îndemnul conducătorilor de a se recruta în celule cadre

capabile irru „acţiuni revoluţionare”. La începutul lunii noiembrie 1941, organele ordine au interceptat Instrucţiunile Comitetului Central al Partidului

wnist privind propaganda faţă de evoluţia războiului împotriva i-evismului. Obiectul propagandei era de a convinge masele în victoria

SS şi a „marilor democraţii” şi prăbuşirea totală a Germaniei, care urma i; apituleze la fel ca şi în primul război mondial. Propaganda trebuia axată următoarea teză: „URSS luptă alături de SUA, care în afara resurselor sale ceriale, aduce în sprijinul URSS şi o imensă contribuţie pe plan ideologic:

pta împotriva regimurilor fascite-hitleriste»”. De asemenea, Comitetul într-al al Partidului comunist trasa pentru instructori sarcina de a-şi orienta pagandă şi asupra tinerilor muncitori, în număr de aproximativ 10.000

e urmau să plece în Germania la specializare pe timp de trei ani, pe

Ituiala statului german, cu argumentaţia că specializarea se putea face şi ara noastră. Comuniştii apreciau că guvernul român urmărea în realitate o octrinare a tinerilor români cu ideologia naţional-socialistă, ceea ce risca i transforme în „asasinii propriilor părinţi”. O dată veniţi la guvernare.

nuniştii aveau să pună ei în practică o asemenea strategie, prin trimiterea

speciaslizare în URSSS a tinerilor români, dar pe cheltuiala statului roman.

I! în ianuarie 1942, conducerea comunistă se arăta total nemulţumita la dfe lipsa & Q ecou a propagandei comuniste. Se punea la dispoziţia i-truverilor de partid noi teme de propagandă: lipsurile materiale (hrana, tălţibintea, îmbrăcămintea), disproporţiile dintre salarii şi scumpo?

esivă, şi nu în ultimul rând situaţia armatelor Axei şi a configuratntului. Trebuia speculat orice eveniment intern şi extern pentru ca Pf-j

muist să-şi reorganizeze structurile, să-şi pregătească noile cadreji

[ştigb cât mai mulţi simpatizanţi în opinia publică. Sub îndemnul că „r ibiciune din partea comuniştilor nu mai poate fi tolerată”, conf1”.

Irnunistă trasa noi instrucţiuni: revenirea la activitatea celulară.

[lulă să fie compusă din trei membri; o dată pe săptămână, şeful celule»

Iligat să prezinte raport de activitate conducătorului organizaţiei

reprinderea în care-şi desfăşura activitatea; şefii de celule urma-l i. mească ordine doar de la conducătorul organizaţiei de întreprino isarea de elemente comuniste active în întreprinderile în care mişc

Oliiunistă era slab reprezentată; folosirea evreilor lăsaţi la vatră în acţiuni de sabotaj industrial; propaganda de la om la om în fabrici; manifestele de propagandă să nu mai conţină termeni ofensatori la adresa regimului;

explicarea lipsurilor alimentare şi a obiectelor de primă necesitate prin

portarea lor în Germania; mişcări muncitoreşti în întreprinderile care lucrau pentru armată în scopul producerii de perturbaţii în sistemul de aprovizionare al trupelor române şi germane.

La sfârşitul lunii martie 1942 îşi făcea apariţia la Iaşi un delegat al

Comitetului Central al Partidului comunist spre a oferi noi instrucţiuni vechilor cadre pentru realizarea următoarelor principii: creştinii să activeze în Mişcarea comunistă separat de evrei; crearea unui Front Unic Naţional sau front Patriotic, „noua mişcare sub care urma să se camufleze Partidul comunist”.

În Sinteza informativă din 18 iunie 1942, Agentura Moldova a SSI

Informa despre descinderea făcută de Siguranţă asupra unor locaţii comuniste, ocazie cu care s-a identificat locul tipăririi materialului propagandistic, dar nu s-a reuşi confiscarea maşinii de tipărit şi nici arestarea celui ce le tipărise. Cu toate acestea, Comitetul Central al Partidului căuta să menţină întreaga linie de luptă revoluţionară în rândurile muncitorimii.

Concluzia oderită în Buletinul informativ al SSI din 12 august 1942 sublinia:

Acţiunile de sabotaj, actele teroriste şi îndemnurile la rebeliune au fost şi au rămas punctele principale de program” ale Mişcării comuniste. Se pare că nu de programe şi idei doctrinare duceau lipsă

comuniştii, ci de iniţiative şi acţiuni concrete. Acest aspect rezultă din Sinteza informativă a rezidenţelor

SSI din Iaşi, care, la 30 octombrie 1942 preciza că: „Mişcarea comnistă este în completă stagnare, datorită deportării în lagărele transnistrene a evreilor comunişti. Aceştia formau osatura Mişcării comuniste. Cei rămaşi sunt dezorientaţi, neputând relua legăturile întrerupte”.

Mişcării comuniste îi lipseau liderii autentici din rândurile intelectualilor. Din supravegherea informativă efectuată asupra lui Mihail

Ralea rezulta că acesta se situa pe o poziţie rezervată. Considera că nu era momentul pentru o acţiune politică, păstrându-se pentru mai târziu. Se gândea în perspectivă, atunci când condiţiile puteau fi favorabile pentru „o acţiune rusofilistă”, pentru care ar fi avut nevoie „de autorizarea forurilor superioare din Rusia”, dar şi de fonduri necesare. La începutul lunii februarie

’943, profesoral Mihai Ralea, internat în lagărul de la Târgu Jiu, comunica

Prietenilor să insiste pentru a fi pus în libertate, întrucât aflase că legionarii de acolo intenţionau „să facă o a doua Jilavă”. Alţi intelectuali comunişti.

Printre care Ilie Cristea, Constantinescu-Iaşi şi Lucreţiu Pătrăşcanu aveau

Olniciliu obligatoriu, şi prin urmare, nu se puteau angaja nici ei la acţiuni

Ollerete. Cu toţii beneficiau de un tratament total deosebit faţă de comuniştii şi în lagăre sau deportaţi.

7 SO

Autodizolvarea Internaţionalei a III-a, la 22 mai 1943 a stârnit ecou în cercurile politice româneşti. Iuliu Maniu îşi sintetiza opi –, 11

următoarele teze: puterile anglo-saxone vor câştiga războiul şi vor».

cul să anihileze influenţa sovietică în lume; URSS va deveni o fOrt!

că în Europa şi va exercita o influenţă, în special asupra ţârju rofe; după război, partidele comuniste vor funcţiona în mod Wai ptând principiile democraţiei, fapt pentru care aveau să joace un roj

I >rtant în toate statele; în România, muncitorimea şi alte

straturi sociale

ţărănimea erau atrase de curentele politice de stânga; există în România urent comunist care nu este îngrijorător, într-o ţară agricolă, dar pe carelia contat în viitoarea configuraţie politică de după război; scopul lui n de a dizolva Internaţionala a III-a era de a da posibilitatea partidelor uniste din America, Anglia şi din celelalte ţări să colaboreze cu partidele ocratice la succesul războiului şi la viitoarea organizare politică şi ilă a lumii; Partidul Comunist din România îşi va schimba metodele de i, în sensul că nu va mai lucra după directivele Moscovei, orientându-se

L climatul nostru social. Concluzia liderului naţional-ţărănist era că

— Ie democratice din România trebuiau să stabilească relaţii cu Partidul unist. Două erau considerentele de colaborare cu comuniştii: unul de că externă, în sensul că trebuiau asociaţi unui front comun democratic;

nlea de ordin social, în şesul că reformele ce urmau a fi efectuate pe plan n aveau drept scop evitarea agitaţiilor. Numai în condiţiile în care uniştii acceptau să colaboreze cu forţele democratice în cadrul unui în burghez, Maniu îşi exprima disponibilitatea de a intra în tratative eu îi stângii pentru o acţiune unită.

Prin aducerea unor astfel de informaţii la cunoştinţa mareşalului Ion

nescu, măsurile în consecinţă luate de autorităţi nu au întârziat. Din

Ilara Secţiei a II-a Contrainformaţii a. SSI, privind urmărirea membrilor idelor de fiinţate, elaborată la ordin şi sub semnătura şefului Grupei idenţelor, maior M. Bălăceanu, la 17 iunie 1943, aflăm că Grupa specială structura Secţiei urma să execute o supraveghere permanentă şi să

rteze de urgenţă despre: orice activitate iniţiată de oamenii politici care trecut activaseră în partide şi organizaţii politice; orice difuzare de erial propagandistic, identificându-se colportorii şi comentatorii»

rucţiunile trimise de la centru către grupurile din teritoriu; militarii feri şi generali) activi şi de rezervă care intrau în legături cu oame11}

tici; afacerile şi combinaţiile oneroase în care erau implicaţi

oamen11

tici. Prin urmare, autorităţile nu erau dispuse la niciun fel de comprimi5

and să sancţioneze orice fel de abatere de la cadrul legal, ba se gândeau i măsuri mai active, de contrapropagandă în sesns de compromitere

r cu „zestre” la dosarul de la Siguranţă sau SSI. Ne aflăm în perioada or

configuraţia frontului de Est începea să se clarifice în sensul a Aliaţilor, ceea ce punea în mişcare, în mod inerent, iniţiativele celof şi, în rezerva strategică a naţiunii”. Numai că totul trebuia făcut sub l, fără iniţiative şi acţiuni anarhice care puteau complica raporturile cu ii-Acest aspect fusese recunoscut şi de liderul „opoziţiei unite”, Iuliu vianiu> după formula „noi nu facem greutăţi reale Mareşalului; nici el nu ffebuie să facă greutăţi încercărilor noastre. Fiecare trebuie să fie lăsat să joace piesa lui, în interesul superior al ţării”.

La 18 iunie 1943, SSI informa despre hotărârea lui Constantin Titel Petrescu, şeful Partidului Social Democrat, de a respinge orice propunere de fuzionare sau de colaborare venită din partea Partidului comunist. Era o recomandare venită din străinătate, de la Centrala Internaţionalei a II-a şi yflâia să se aplice de către toate partidele social-democratice din lume.

Spre deosebire de pasivismul şi atitudinea de tatonare prelungită a democraţilor, comuniştii erau dispuşi să treacă din timp la măsuri mai active.

În acest sens, Buletinul informativ din 25 iunie 1943 sublinia: „Conducerea comunistă a dat recent dispoziţiuni organizaţiilor în subordine să organizeze

«grupe de partizani» din rândurile muncitorilor şi ţăranilor în vederea sabotării producţiei agricole şi de război şi a transporturilor militare, în acest sens şefii de organizaţiuni au primit instrucţiuni să infiltreze cât mai multe elemente comuniste în masa ţărănească şi în rândurile muncitorilor şi să caute o colaborare cu elementele ţărăniste avansate”.

Zece zile mai târziu, o altă iniţiativă a Comitetului Central al

Partidului comunist ducea la înfiinţarea „Uniunii Patrioţilor”, o asociaţie conspirativă, care, după informaţiile SSI, urma să reunească un grup de universitari, câţiva foşti miniştri şi chiar un fost

prim-mnistru, dar numele lor era păstrat în cea mai mare conspirativitate. Noii organizaţii îi revenea sarcina de a edita ziarul „România liberă", dar care urma să fie tipărit în casele conspirative ale comuniştilor.

Din supravegherile efectuate de SSI asupra unor agenţi comunişti rezulta că aceştia primiseră dispoziţii din partea Comitetului Central de a culege informaţii, deci de a face spionaj, în întreprinderile care lucrau pentru armată. Pe comunişti îi interesau: lista persoanelor care deţin posturile de conducere – cu adresele unde domiciliază; piesele care se fabrică în fiecare întreprindere şi cantitatea zilnică; posturile de veghe din întreprindere, instrucţiunile pe care le au şi modul cum activează în timpul alarmelor aeriene. În mod evident, astfel de informaţii nu puteau fi folosite decât

Pentru atragerea la colaborare a persoanelor vizate şi punerea la punct a unor acţiuni de sabotaj în aceste întreprinderi. Este şi motivul pentru care la

organizarea SSI din vara anului 1943 s-a înfiinţat o nouă secţie specializată

n Contrasabotaj, formată din ingineri şi tehnicieni din întreprinderile care

Ucrau pentru armată, încadraţi de SSI sub acoperire pentru a dejuca orice te» tativă a sabotorilor.

Iuliu Maniu şi Dinu Brătianu se pronunţau împotriva unor acţiuni de eroare, sabotaj şi şoc, ori lupte de stradă ce puteau deruta factorii unz

Invit liliil.

arei tori. Cu toate acestea, faţă de comunicatul oficial al guverrmi aruia „urmau să fie împuşcaţi fără judecată, şefii comunişti l>

Uit lor deportate", în cazul unor acte de sabotaj, liderii democraţi g e că astfel de ameninţări ar constitui „o provocare la adresa Unju

Ieti (jb, faţă de care trebuia să avem în vedere, pentru viitor, o politică

Indire". Qe

Pată de „teroarea dezlănţuită de Siguranţă" împotriva comunişti

ui Central al Partidului comunist a transmis, la începutul

1944, noi instrucţiuni privind activitatea politică a

organizaţiilor linte luării bordi le. Sarcinile revoluţionare erau de data aceasta mult mai rădicai

TOulâte: „Dărâmarea regimului Antonescu; lărgirea opiniilor favorabil?

fcilor pentru care luptă marile democraţii; organizarea pe scară largă a lunilor de sabotaj; crearea unui front larg, pe baze minimale, a tuturor

ocnaţiilor (front patriotic, uniune patriotică)".

nepi

mat i ist

>era orul Basarabiei şi Bucovinei şi afirmând în faţa lumii voinţa porului român de a-şi stăpâni teritoriile naţionale; această demonstraţie a st fălută astfel încât nu mai este util ca să fie continuată, provocând teatrul ioi pe teritoriul nostru şi că de aici înainte trebuie căutate soluţii

listijt, pentru a asigura (arii condiţiile cele mai puţin rele, într-o situaţie de grea; în actuala situaţie, singurul factor care poate să aducă o are a situaţiei este domnul mareşal Antonescu şi că domnia sa trebuie mei, rolul domnului mareşal Antonescu este fixat, el rămânând relelic invit zbo, aria

Spre deosebire de comunişti care vedeau în mareşalul Ion Antonescu i instrument german", cercurile apropiate de Iuliu Maniu aveau o altă e: mareşalul Ion Antonescu reprezenta „o puternică personalitate.

5 de un înalt patriotism şi de o dorinţă arzătoare de a servi ţara; în f să accepte noua misiune ce i-o rezervă istoria şi împrejurările de dacă domnul mareşal Antonescu va accepta acest rol, el va rămâne în

României una din cele mai mari figuri militare şi politice".

nin

6 X1

dei

Parcă la curent cu astfel de percepţii, comuniştii au reacţionat aedii t. Astfel, oficiosul Partidului comunist, „România liberă" critica litud Şiea lui Maniu pentru că a împiedicat realizarea „Acţiunii Patriotice federal naţional-ţărănist ar fi spus unor emisari comunişti că Partid-l

amu ist ar trebui să recunoască mai întâi graniţele României din 193".

ca apoi să poată discuta o colaborare între grupările de centru şi ce e remă stângă. Numai în acest fel, se pronunţa Maniu, Partidul Cornufli8

onstra că a devenit o grupare politică naţională.

Nota SSI din 25 martie 1944 informa despre comentariile cercuri

e din România faţă de atitudinea postului de radio Londra.

aliti îşi mea în limba română din noaptea de 20 spre 21 martie, s-a voi

lespi 5 „Frontul Patriotic" din România, dându-i-se o atenţie specială, iar J

foap: a de 21 spre 22 martie, emisiunea „Vocea Americii" a fost consacr

TOţi se în întregime unui atac împotriva democraţilor români, pe care v cuzat de inactivitate şi i-a ameninţat că pe viitor alţii le vor lua locul, aluzie

? a comunişti, singurii de altfel care aveau iniţiative propagandistice şi de abotaj-Astfel de comentarii au provocat, după cum era şi normal, o rOfundă impresie în cercurile politice româneşti. Fruntaşii naţional-ţărănişti

liberali au considerat ca „nemeritat" acest atac, dar şi ca o neînţelegere a

gjjimentelor şi a situaţiei din România, oferind şi următoarele explicaţii:

Aliaţii nu cunosc situaţia din România şi nici curajul care a trebuit de a se redacta unele memorii în momentul de apogeu al forţei militare germane. De

emenea, nu ştiu că ar fi fost imposibil de a trezi masele româneşti, neinformate şi neînarmate, împotriva guvernului sau a germanilor, fără a le fi

(jus la o sigură sinucidere, care nu ar fi slujit democraţiei internaţionale. Azi, democraţii nu întreprind de asemenea mişcări de mase, pentru că îşi dau seama că ţara va suferi mai mult prin astfel de aventuri decât prin «suferinţa pasivă» a obligaţiilor alianţei cu Germania". Dr. Lupu era de părere că, „o mare parte din răspundere apasă şi asupra Aliaţilor, care nu au făcut nimic pentru regiunea aceasta a Continentului, lansând doar îndemnuri la revolta populaţiei româneşti şi a celorlalte. Dacă Aliaţii ar fi debarcat în Balcani şi

armatele lor ar fi ajuns acum la Dunăre, alta era desigur situaţia noastră, dar astfel, cu armatele sovietice la graniţă şi cu primejdia ocupaţiei germane în fiecare clipă, nu putem întreprinde nimic". Concluziile formulate de cercurile democratice erau dintre cele mai sumbre, dar ne-am permite să spunem că, din perspectiva istorică, erau şi realiste: „din momentul când s-a aflat că

Aliaţii ne-au abandonat, trebuie să ne aşteptăm la orice fel de tratament. Este probabil că şi atitudinea ruşilor faţă de noi se va modifica în clipa când îşi vor da seama că nu am putut împiedica continuarea războiului şi atunci vom fi lăsaţi jocului liber al propunerilor străine împotriva noastră".

Iată, aşadar documente ale SS1, de excepţională valoare istorică, ce pun într-o lumină nouă situaţia forţelor politice democratice din România şi presiunile la care au fost supuse de evenimentele interne şi externe din perioada premergătoare actului de la 23 august 1944, dar mai ales ale celor

°e aveau să urmeze: bolşevizarea României supravegheată pasiv de marile democraţii occidentale.

Un document secret maghiar despre atrocităţile din

Dacica şi Voivodina interceptat de SSL La începutul lunii aprilie 1941.

Prin hotărârea regentului Horthy, Ungaria a încălcat Tratatul de veşnică

Prietenie cu Iugoslavia, parafat în 1937, iar primul ministru Teleki Pál, care ra un stăruitor partizan al respectării Tratatului, s-a sinucis. Prin gestul său, de toată admiraţia, premierul maghiar a crezut că poate salva onoarea sale, care-şi renegase propria semnătură, în scrisoarea dresată lui

prin care explica gestul său, Teleki Pál a avertizat cu amărăciune:

deveni jefuitori de cadavre, cea mai ticăloasă dintre naţiuni", într

armata ungară, împreună cu contingente militare italiene şi bulgare, a cipat alături de Wehrmacht la invadarea Iugoslaviei. După un atac

r, care a durat doar 11 zile (6 – 17 aprilie), agresorii au silit armata regal

slavă să capituleze fără condiţii. A urmat o cumplită perioadă pe

arele iugoslave. Germania a anexat Banatul sârbesc şi o parie a

mei, în timp ce Serbia, sub ocupaţie militară germană, era condusă de

Igrad de un guvern colaboraţionist prezidat de generalul Milan Medic}.

ţia, fără Dalmaţia şi insule, împreună cu Bosnia, Herţegovina şi regiunea l, au format un regat independent cu capitala la Zagreb, pe tronul căruia instalat ducele de Spoletto, italian de origine, din dinastia de Savoia.

urile publice erau însă administrate de un guvern de orientare fascistă, us de Ante Pavelici. Italia a anexat Muntenegru, cea mai mare parte a saţiei şi majoritatea insulelor din Marea Adriatică, unele teritorii din ia, vestul Macedoniei şi jumătate din Slovenia. Ungaria a anexat Bacica i jivodina, iar Bulgariei i s-a atribuit cea mai mare parte a Macedoniei j; şti şi unele porţiuni din estul zonei Kosovo.

Atât ocuparea cât şi împărţirea Iugoslaviei s-au petrecut cu mare litate, ceea ce înseamnă că planul fusese gândit cu mult timp în urmă de re se considerau la acea dată atotputernici în Europa. Au urmat omuri, deportări pe criterii etnice, internări în lagăre de concentrare, acţionalizarea populaţiilor băştinaşe, iar pe deasupra lor era afişată cu ideologia „noii ordini”, pe arunci la modă.

Demn de reţinut, după cum se ştie, este că guvernul roman nu a intrat să ocupe teritoriile unei ţări vecine şi prietene, chiar dacă la acea le cele două state se aflau în tabere diferite. În schimb, autorităţile de la iţeşti urmăreau cu atenţie aceste scenarii, întrucât semănau cu cele din va da nord a Transilvaniei cedată prin dictatul de la Viena. Aşa se explica

Memoriul a fost adus şi la cunoştinţa mareşalului Ion Antonescu.

Cu excepţia italienilor, care s-au străduit să se comporte mai blând şi iştige simpatia localnicilor, ceilalţi ocupanţi au practicat de la început e că teroristă, de cumplite represalii, de deznaţionalizarefolosându-se, ca alte ţări, de contradicţiile etnice şi religioase existente. În unele localiW

regiunea Bacica, militarii horthyşti au săvârşit crime care au revolt»

şi populaţia maghiară.

Ecoul barbariilor l-a determinat pe deputatul ungur °W.

nszky Endre11 să facă o călătorie în localităţile respective. Cu mol

Publicist, editorul gazetei „Fuggetelen Magyarorszag” (Ungaria independent)

bru al Camerei deputaţilor din partea Partidului micilor proprietari, autor allucr cate în 1944, la Geneva, cu titlul Transilvania Past and Future (Transilvania, trecu?

!), tradusă în maghiară de actualul preşedinte al Ungariei, dl Gfinez Arpad – t» ai hszky Endre a fost un personaj controversat. În tinereţe a înfiinţat o organiza

ntistă, apoi, împreună cu Gombs Gyula, a pus bazele primului partid & scist

„Ia. Ulterior, a tatrat în conflict cu mişcarea fascistă, fund executat, în decem.

Ziarul „Cuvântul”, din 21 ianuarie 1940, îl prezenta ca un bun cunoscător al hm ne apropiat de intelectualii români şi reproducea răspunsul pe care Baje

aszky îl dăduse la o anchetă organizată în 1936 privind necesitatea unei mă! bu»

şi tenacitate, animat de dorinţa sinceră de a afla adevărul.

— Riamentarul ungur a adunat numeroase probe, declaraţii scrise şi verbale de

a martorii oculari, atât din rândul autorităţilor militare, cât şi al populaţiei civile.

Memoriul, ce a fost prezentat mai întâi la 19 ianuarie 1942

Agentului Mikloş Horthy, avea la bază fapte şi documente. Memoriul descria pe 25 de pagini masacrele săvârşite de armata ungară de ocupaţie în regiunea gagica şi cerea să se ia grabnice măsuri pentru oprirea lor şi tragerea la răspundere a vinovaţilor. Documentul a fost sustras din Arhiva Preşedinţiei

Consiliului de Miniştri ungar de un patriot sârb, originar din Banatul sârbesc, care avea întinse relaţii în lumea politică ungară. Un exemplar a fost trimis în secret guvernului iugoslav, aflat în exil la Londra, încă din toamna anului

1942. O copie a parvenit printr-o subtilă combinaţie şi Serviciului Special de

Informaţii, care a prezentat-o, în ziua de 30 septembrie 1943, mareşalului Ion

Antonescu, ca material informativ.

Din conţinutul Memoriului aflăm lucruri pe care autorul le consideră

„Ilegalităţi, încălcări flagrante ale legii şi şiruri. sângeroase de fapte neomeneşti, care s-au comis de la data de 11 aprilie 1941 pe teritoriul

Ungariei de Sud recâştigat... Autorităţile maghiare au săvârşit asasinate în masă contra elementului sârbesc din Bacica, ce nu erau cu nimic justificate, deoarece atitudinea populaţiei localnice era paşnică, în marea majoritate, faţă de ocupanţii maghiari, pe care îi preferau celor germani", în continuare, autorul arăta: „Masacrele au fost făcute cu scopul de a jefui şi extermina populaţia sârbească şi s-au produs cu ştiinţa şi acordul guvernului maghiar".

Parlamentarul ungur urmărea să-l informeze pe şeful statului că „trupele maghiare de ocupaţie au comis în unele locuri vărsări inutile de sânge" şi că

„În decursul ocupaţiei din Bacica, după calculele unor factori serioşi, circa

350 de oameni din rândul slavilor au căzut jertfă nevinovaţi".

Primele ilegalităţi s-au produs odată cu preluarea administraţiei de către autorităţile militare. Generalul ungur Bayer şi-a început activitatea prin afişarea unor pancarte care somau în termeni ultimativi pe sârbi, evrei şi ţigani – ce se stabiliseră în acele locuri după 1918 – să părăsească ţara în timp de trei zile.

După estimările făcute de parlamentarul maghiar, numărul acestora

Se ridica la 24.000 de suflete, „care nu au putut duce nimic din averea lor, ci cooperări între popoarele dunărene: „Popoarele dunărene sunt: românii, ungurii, slovacii, roaţii, sârbii şi bulgarii... Cum viaţa tinde, incontestabil, spre unităţile mari, este de dorit se înţeleagă, să se realizeze şi să se amplifice înrudirea spirituală şi culturală a acestor

Popoare. O colaborare spirituală şi culturală între ele este cu atât mai de dorit, cu cât ele se

°r convinge, mai curând decât s-ar crede, că trebuie să se apere (cu puteri unite) contra

Olprimejdii mult mai mari decât pretinsele lor conflicte de interese... în acest sens, s invit părerii deputatului ungur, primul pas ar

fi fost refacerea legăturilor culturale şi

putuale, ceea ce ar fi dus, neapărat, la o cooperare economică şi politică. Popoarele

„Nărerie, vrând-nevrând, vor trebui să realizeze această cooperare pe care Se-o impune

şi destinul”.

Iai câte 30 de pengo de cap, cu copii cu tot. Aceştia au fost adunaţi, s.

amionete şi aruncaţi pe mâlul celălalt al Dunării în anarhia ce domnea

ţi-a şi Serbia”. Dar vexaţiunile au continuat şi în contra celor rămaşi

sie lor. II

Pentru reprimarea tulburărilor, sabotajelor şi mişcărilor comunist naţionaliste, guvernul maghiar a instituit „tribunele marţiale volante” e sau să judece, după procedură de urgenţă, orice infracţiuni comis potriva noilor autorităţi. „Aceste tribunale şi-au desfăşurat activitatea tiim, câteva luni, spânzurând sârbi, sloveni, evrei şi chiar maghiari, cife cutiilor ridicându-se la câteva sute”.

Interesantă este şi următoarea confesiune strecurată de autor în

moriu: „Încă din primele zile ale lunii noiembrie 1941 am fost rugat de stenii mei sârbi să fac ceva pentru încetarea acestor execuţii, căci prin it procedeu răul nu se înlătura, ci creştea şi mai mult”.

În cadrul acelor „tribunale marţiale volante” inculpaţii aveau

— tul, după lege, la avocaţi numiţi din oficiu. Aceştia nu scăpau ocazia de

rotunji veniturile. Iată un exemplu elocvent prezentat în Memoriu:

ocatul Georg Cruber din Budapesta, angajat din oficiu, după informaţii ce în din sursă bună, a negociat eliberări de acuzaţi cu sume între 10.000 şi

.000 de pengo”. Nemaisuportând aceste ilegalităţi, populaţia locală a put să se revolte tot mai des împotriva noilor autorităţi, ceea ce a dus la presiuni şi mai sângeroase. Astfel de evenimente s-au produs în noaptea despre 5 ianuarie 1942 în localităţile Sajkaskemulet, Zsablya, Csurogh şi tel. În Memoriu sunt prezentate în felul următor: „Deja în ziua de 4

tuarie s-au format, cu sprijin militar, aşa-zisele formaţiuni de

gardă

onală, compuse din elementele cele mai ordinare şi fără scrupule, în iţe cu anchetatori jandarmi, şi s-a pornit pogromul, în timpul nopţii au

w aduşi în comuna Zsablya circa 1.000 până la 1 400 de oameni, cei mai ilţi sârbi, o parte mai mică evrei, familii întregi cu femei, fete, copii şi i. Au fost apoi transportaţi cu camioanele militare pe malul Tisei, în faţa unui dinspre Bandog, în aşteptarea bacului. Aici au fost împuşcaţi cu toalele automate de jandarmi. Au făcut o gaură în gheaţa Tisei şi & u

arlit toate cadavrele înăuntru. Operaţiunea s-a repetat de mai multe ori. Se une că în comuna Csurogh, numărul morţilor a fost şi mai mare, cam >

10. În alte câteva comune din districtul Titel, numărul victimelor ar fi fost

l redus. Este posibil ca cifrele indicate să fie exagerate, şi să dea mnezeu să fie aşa, însă aceasta nu schimbă cu nimic esenţialul, adică tf1

j, garia de Sud au avut loc masacre fără sentinţă judecătorească, Ps

Isponsabilitatea jandarmilor şi militarilor. Nicio circumstanţă atenuantă fiu j) ale scuza această ticăloşie. Nu a fost un interes militar de apărat. Nici °

voltă, oarecum justificată, nu poate explica cele întâmplate, deoarece totu' a petrecut după lichidarea răscoalei din punct de vedere militar şi nu P

ritoriul inamic, ci pe teritoriul maghiar. A tolera timp de două săptărnă-l).

este masacre barbare este o rătăcire îngrozitoare, o zguduire a întreg1

rânduieli de drept maghiar, un simptom al prăpădului războiului civil în

°OIJ – tra căruia orice maghiar cinstit trebuie să se revolte”.

e Un alt pogrom a fost săvârşit în zilele de 21 – 23 ianuarie 1942 în rasul Novi-Sad. Cu acordul guvernului, comandantul militar al oraşului a miţat, printr-o ordonanţă, că preia pentru 3 zile administraţia oraşului, timp

În care se vor efectua razii şi percheziţii în scopul depistării

locurilor în care rebelii” (partizanii) ascundeau muniţia şi armamentul.

„Felul în care s-a pus în aplicare această ordonanţă este prezentat în

Amorul astfel: „Autoritatea militară a blocat toată lumea în locuinţe şi a trebuit să se lase obloanele şi perdelele pentru ca nimeni să nu poată privi în stradă. Apoi a început percheziţia prin cartierele mai bogate ale oraşului.

2 iarele n-au mai apărut, deoarece şi tipografii au fost sechestraţi în locuinţele lor. În prima zi, 21 ianuarie 1942, soldaţi conduşi de subofiţeri au început să cutreiere casele şi, pe baza unei liste, să legitimeze pe sârbi şi evrei. După aceasta, grupuri întregi au fost încărcate în camioane militare şi transportate pe malul Dunării. Acolo, în serii, au debarcat în pielea goală pe bărbaţi, femei şi copii la un loc, i-au împuşcat şi aruncat pe gheaţa Dunării, în timpul nopţii au tras cu tunurile şi au spart gheaţa ca apa să ia cadavrele. Numărul oamenilor împuşcaţi se poate cifra la mai multe sute. În ziua a doua au simplificat munca. Au omorât oameni chiar în locuinţele lor, familii întregi cu copii. Au spart casele de bani, au jefuit locuinţele, iar cadavrele le-au transportat apoi cu camioanele şi le-au aruncat în Dunăre”.

În acest loc textul Memoriului face trimitere la o listă anexă cu numele celor împuşcaţi şi adresele lor şi se face menţiunea că nu reprezintă decât o parte din marele număr de victime, iar în final conchide… „aceasta nu schimbă cu nimic ruşinea nemărginită, că, cu bună ştiinţă a unei autorităţi militare superioare şi pe răspunderea acesteia, s-a comis această masacrare neomenească, scârboasă şi jalnică în numele statului, honvezimii şi guvernului maghiar”.

În ultimul capitol al Memoriului, autorul cere să se oprească alunecarea ţării pe marginea prăpastiei, să se stabilească răspunderile

Politice, să se sancţioneze cei vinovaţi şi să se restabilească ordinea de drept.

Şi exprimă opinia că „pentru prestigiul viitor al naţiunii maghiare… ar trebui

S5 se procedeze de urgenţă la ajutorarea şi refacerea familiilor distruse şi să li

Se dea cuvenitele reparaţii”. Mai mult, în termeni foarte clari, cerea

«trimiterea la faţa locului a unui comisar special, pus sub

ordinele directe ale

Agentului Horthy, investit cu puteri depline, pentru a întreprinde toate

Cercetările necesare şi a lua măsuri în toate direcţiile ce va crede de cuviinţă”.

vi.

INFORMAŢII PRIVIND SPAŢIUL SOVIETIC

După rapturile teritoriale, URSS a continuat să exercite o presiu», sebită la noua frontieră cu România. Astfel, la 28 septembrie unitar etice au pus stăpânire pe braţul Chilia, iar la 28 octombrie au debarcat n vul dintre Musura şi Stari-Stambul. Atunci când Antonescu i s-a vlussolini, acesta i-a replicat: „ştiu că Stalin vă mănâncă în fiecare zi câte isulă”. Firesc deci ca Ion Antonescu să ceară lui Eugen Cristescu, ss arească îndeaproape evoluţia relaţiilor sovieto-germane, pe de o parte, şi jătirile făcute de sovietici, pe de altă parte.

Informaţii privind „Iadul de peste Prut” (28 iunie 194 Qiunie 1941). La foarte scurt timp după ce trupele române – participând ofensiva declanşată de Germania împotriva URSS, la 22 iunie 1941 – au erai teritoriile acaparate de Uniunea Sovietică în urma acordurilor secreteizate tocmai cu Germania, conducătorul statului, Ion Antonescu, a cerut emirea unor materiale de sinteză privind regimul de ocupaţie sovietic.

Astfel de documente, pe care le-am găsit prin diverse arhive, ne văluie tragedia Basarabiei în anul de ocupaţie sovietică (27 iulie 1940 – 22

e 1941), precum şi câteva dintre metodele folosite de regimul sovietic tru obţinerea unei cât mai rapide supuneri a populaţiei din teritoriile sate. Parcurgând textele respective, rezultă clar că au fost vizate câteva

dive precise, dinainte stabilite, că a existat un plan pregătit din vreme şi frastructură introdusă peste Nistru mai dinainte, care a intrat în acţiune la n. Ne aflăm în faţa înrâuririi acţiunilor concepute şi puse în aplicare de deiile speciale sovietice. O parte dintre membrii coloanei a cincea au fost itificaţi – după evenimente, este adevărat – de către organele de iranţă. Ei erau recrutaţi şi dintre minoritari – ruşi, ucraineni, bulgari, auzi şi evrei, aceştia din urmă fiind des invocaţi; dar au fost destui şi re români. Acţiunea lor s-a manifestat prin crearea de panică în rândululaţiei, sporirea dezorganizării pe un teritoriu şi aşa

afectat de retragerea că a administraţiei, îndrumarea greşită a trupelor române aflate 1°

agere, atacarea unor unităţi militare române, batjocorirea, rănirea şi chiar

marea ofiţerilor, subofiţerilor şi soldaţilor români, marcarea obiective-l

trebuiau ocupate cu prioritate de trupele sovietice, sprijinirea acestor»

tru o mai rapidă orientare şi avansare. Cu o promptitudine extraordinar fost arborate drapele din pânză roşie, s-au scris lozinci, unele injurioase

tatuile ce cinsteau figuri ale istoriei noastre; uneori, au fost chiar distrusee

Este un lucru cunoscut că trupele sovietice nu au respecta

«darul retragerii administraţiei şi a armatei române, aşa cum fusese cOnvenit anterior prin ultimatumul din 26 – 28 iunie 1940. Fapt consemnat şi je un material de analiză elaborat de SS1 la 10 octombrie 1940: „Guvernul aovietic nu a respectat clauzele ultimatumului, considerându-le ca pe nişte noţiuni sterile, pentru opinia publică internaţională, deoarece cuvântul de

Ordine dat şi executat de armata şi autorităţile sovietice a fost… ocuparea armată dintr-odată a întregului teritoriu basarabean şi bucovinean, în cel mai scurt timp şi cu toate mijloacele avute la dispoziţie”. Şi se arăta, în continuare: „Dat fiind că unităţile motomecanizate şi paraşutiştii sovietici’s.au infiltrat în spatele trupelor române şi au ocupat diferite localităţi şi noduri vitale de comunicaţie, blocând gările şi oprind plecarea trenurilor, transporturile nu au putut fi dirijate la timp conform planurilor de evacuare.

profitând de această situaţie critică, trupele sovietice motomecanizate sub comandă au înconjurat formaţiunile mici române şi, sub ameninţarea mitralierelor de pe tancuri şi autoblindate, le-au dezarmat, le-au luat mijlocele de transport, au arestat şi degradat ofiţerii şi subofiţerii, punându-le astfel în imposibilitatea de a-şi continua evacuarea. Documentul ne oferă şi o primă explicaţie a unei asemenea atitudini: „agenţii comunişti, plasaţi dinainte în Basarabia şi Bucovina de Nord, precum şi cei veniţi odată cu primele trupe de infiltraţie, au făcut aprecieri jignitoare şi de ponegrire a armatei

române şi Comandamentului său, au criticat vehement şi cu ostilitate activitatea desfăşurată de autorităţile române, căutând să dovedească incapacitatea şi lipsa de gospodărire a conducătorilor şi starea de mizerie a populaţiei, în comparaţie cu situaţia din URSS”.

Într-adevăr, armata şi poliţia au fost primele instituţii ale statului român vizate. Doar aparent paradoxal, chiar dacă ele erau şi primele care urmau să dispară din teritoriul cedat. Nu aveau voie să se retragă în ordine, să scape cu prestigiul neştirbit. Imaginea unei armate incapabile să efectueze măcar o retragere în ordine, darămite să mai opună o rezistenţă cât de cât serioasă, trebuia să se fixeze adânc în minte românilor rămaşi. Aşa puteau căpăta credit zvonurile pe care sovieticii le-au pus imediat în circulaţie şi

Potrivit cărora, în trei luni, aveau să fie la Bucureşti. Scădeau şi speranţele locuitorilor că situaţia se mai putea răsturna, scădea şi rezistenţa lor în faţa

„Oilor autorităţi. Raportul SSI din care am citat, ca şi alte documente.

Prezintă numeroase cazuri de ofiţeri şi subofiţeri români arestaţi, condiţiile

Cumane de detenţie la care au fost supuşi, interogatoriile barbare care li s-au

uat, cât şi cazuri de poliţişti şi jandarmi omorâţi. Este semnificativ faptul că

«majoritatea ofiţerilor au fost obligaţi să dea declaraţie – pe cuvânt de

°noare – că vor servi statul sovietic, dând informaţiuni asupra intenţiilor

Probabile ale Germaniei faţă de URSS şi că nu vor spune nimănui

lamentul la care au fost supuşi în timpul arestării şi anchetării”.

Despre caracterul organizat al acţiunii de creare a derutei vorbea şi o

otă redactată de C. Maimuca, comisar de Siguranţă, la 13 august 1940: „La

°rele 11 dimineaţa 28 iunie şi-au făcut apariţia deasupra oraşului Chişinău două şi după cinci minute alte opt avioane sovietice care au îne, debarcând aproximativ 120 persoane, evrei basarabeni fugiţi.

Inia în Rusia şi angajaţi în serviciul de spionaj rusesc. La ora 11
51
3 compuse din aceşti agenţi, împreună cu comuniştii locali, au aţa
I slabă a închisorii (întrucât o bună parte din pază se evacuase) şi au – i *
ui comuniştilor închişi... La orele 17, focuri de arme răzleţe se auze aş, însoţite de încercările de retragere şi manifestare a elemente!
mişte, cărora li se aruncau manifeste, placarde roşii, steaguri roşi
stele lui Lenin, Stalin, Molotov etc. din avioanele sovietice ca/
I-au deasupra oraşului".

Odată cu luarea în stăpânire a teritoriului Basarabiei şi al Bucovinei ard de către armata sovietică, s-a produs un fenomen care i-a surprins pe toţi: „Când primele trupe sovietice au intrat în Basarabia şi Bucovina –
mna documentul elaborat de Maimuca, la 22 august 1940 –, populaţianească se aştepta ca armata – în continuarea ororilor săvârşite delaţia civilă comunistă instigată de comisarii politici – să se dedea la de agresiune sălbatică, că tineretul comunist crescut fără credinţă în nezeu va măcelări pe credincioşii creştini şi că setoşi de sânge nu se vor până când nu-şi vor termina opera lor nimicitoare. Nimic din toate ea nu s-a întâmplat (subl. n.). Foarte calmi, soldaţii roşii au ocupat uţiile de stat şi localurile publice, purtându-se politicos cu populaţia...
Itirea trupelor de ocupaţie ruse, din acest punct de vedere, s-a dovedit a irte bine pusă la punct şi cu o cunoaştere perfectă a realităţilor din rabia şi Bucovina".

S-au instaurat, atât la oraşe cât şi la sate, „comitete împlinitoare", aveau puteri nelimitate în toate problemele administrative. Următorul tiv, după armată şi poliţie, îl constituia distrugerea administraţiei ne şi înlocuirea ei cu sistemul sovietic. „Desfiinţarea aparatului de stat lor, burghez, duşman al regimului nou şi organizarea administraţiei tice în cadrul constituţiei şi legilor sovietice" – cum se exprimau îi unei Dări de seamă elaborate de Inspectoratul regional de poliţie din nău, la 24 octombrie 1941 – a devenit obiectivul prioritar. Aşa încât, zile după intrarea trupelor sovietice în Basarabia, prima măsură cu ter general a fost aceea de a se lua conducerea treburilor publice din i comitetelor şi

a se da în sarcina funcţionarilor aduşi din (JRSS.»”.
localităţi, membrii comitetelor au fost arestaţi, iar în altele numai uiu1
membrii care n-au avut purtare strict comunistă. De asemenea, s-a iţat „o mulţime de orgam zaţiuni obşteşti; asociaţiuni profesional
erative, uniunea sportivă a tineretului, culturale, comsomolul, MOP &
lizaţiuni în aparenţă obşteşti, dar în realitate cu activitate mai ae Ş
că”. Şi documentul din 24 octombrie 1941 adăuga şi un citat din Lefli11;
râoiuzurile sunt şcoala comunismului”. Aceasta la nivelul administrat16
e.
l
PLP în ceea ce priveşte integrarea celor două provincii istorice româneşti, s-a făcut într-un mod diabolic, cu consecinţe de care ne lovim şi astăzi.

Astfel* Bucovina de Nord şi judeţul Hotin, împreună cu judeţele Ismail şi r etatea Albă au fost alipite RSS Ucrainene, iar restul Basarabiei, împreună republica moldovenească transnistreană – creaţie artificială a sovieticilor jju 1924 – au format Republica Sovietică Socialistă Moldovenească.

Au urmat măsurile pentru „trecerea bunurilor economice în mâinile stresului popor” prin naţionalizarea „băncilor, întreprinderilor bancare şi comerciale, transportului pe căi ferate şi ape şi a mijloacelor de legătură ale
Basarabiei” – am citat titlul „Decretului prezidium-ului Sovietului suprem al Uniunii Sovietice”, publicat de „Izvestia” din 16 august 1940. De fapt, din cuprinsul lui rezultă că erau naţionalizate şi „întreprinderile industriale cu un număr mai mare de 20 muncitori sau cu un număr mai mic de 10 oameni – cu o putere motrice efectivă nu mai mică de 10 cai putere”, cât şi toate întreprinderile poligrafice, de spirtoase, spitalele, farmaciile, sanatoriile, instituţiile şcolare de toate gradele, cinematografele, teatrele, stadioanele, muzeele şi galeriile, marile restaurante, proprietăţile mari de casă, casele celor care „au fugit din Basarabia”. Decretul semnat de Kalinin era datat 15
august 1940.

În continuare, în fiecare întreprindere sau ramură de activitate se fixa un plan de producţie, o normă de lucru, care trebuia îndeplinită de fiecare muncitor. Norma era stabilită după muncitorii cei mai buni şi în funcţie de ea erau fixate şi salariile.

Aceeaşi „grijă" au manifestat-o noile autorităţi şi faţă de problema ţărănească. S-a procedat mai întâi la „împroprietărire", prin împărţirea pământului, „proprietatea moşierilor, bisericilor, pământurilor culacilor şi vitele lor, celor săraci din sate pentru ca astfel să se facă egalizarea poporului printr-o nivelare forţată... s-a observat cu acest prilej la sate o lipsă completă de judecată matură a păturei rurale. Poporul, zăpăcit în tot felul de politicienii trecutului, era obişnuit să aplaude în orice ocazie. Au aplaudat pe ruşi, au ovaţionat numele lui Stalin, după ce îndelung aplaudaseră pe toţi conducătorii noştri care s-au perindat prin Basarabia şi Bucovina. Lipsiţi de statornicia unei judecăţi drepte, populaţia săracă şi mijlocie a satelor ca şi

§°lănimea oraşelor au crezut că în sfârşit raiul sovietic mult aşteptat este

plinit. Au crezut că sunt liberi şi independenţi şi au maltratat pe notarii cottiunelor rămaşi pe loc şi în special pe agenţii fiscului, contra cărora se

Cumulase o ură de neînvins, în primele zile de ocupaţie, satele Basarabiei au

°st lăsate în voia sorţii" – scria C. Maimuca în august 1940. Totul era

S-a gândit. „Culacilor, tot pe acelaşi considerent, nu li s-a confiscat tot

Cântul, ci li s-au lăsat iniţial câte 5 – 6 hectare", nota Sinteza Jandarmeriei.

n iulie 1944. Tot la 15 august 1940, sub semnătura aceluiaşi Kalinin, se's – ea un Decret prin care „din ziua de 28 iunie 1940 tot pământul cu

„Solul lui, pădurile şi apele de pe teritoriul părţii de nord a Bucovinei se ei sntă ca proprietate de stat, adică de avut al întregului popor" ţ abia, constituirea sovhozurilor şi a colhozurilor a început abia

arie-martie 1941, ajungându-se la un număr de 120 de colhozuri

jzuri. Încă din iulie 1940, populaţia din Basarabia era scoasă cu

forţa i

a câmpului, potrivit unei note a Inspectoratului regional de

area de Jos”, din 24 iulie 1940. La 17 august 1940 s-au fixatatorii pentru predarea grânelor, cu variaţii de la judeţ la judeţ. Plata jrie. După cum consemna documentul din 24 octombrie înşele pentru cerealele predate de multe ori nu se eliberau sau sau, astfel că la mulţi ţărani s-au cerut cereale de câte două ori”.

Realizându-se naţionalizarea întreprinderilor, băncilor şintului, statul putea controla după bunul plac viaţa cetăţenilor letându-i cât voia, încă din primele zile ale ocupaţiei sovietice

unele armatei au început să care produsele agroalimentare peste Nistru lipserarea chiar a celor care le ieşiseră înainte cu flori şi steaguri roşii.

laraţiile persoanelor, care au reuşit să părăsească teritoriile ocupate în iulie şi august, apar constant formulări de genul: „magazinele părăsite

fugiaţi au fost transformate în cooperative, unde lumea făcea coadă i o sută de grame de zahăr şi alte alimente în mică cantitate”, sau de şi magazinele mari sunt închise; oraşul este lipsit de alimentele strict

are ca zahăr, carne, grăsimi etc”. Şi pentru a înţelege mai bine ce a jeupaţia sovietică să mai cităm o frază din Darea de seamă elaborată de

toratul regional de poliţie Chişinău: „Funcţionarii sovietici, veniţi o

u trupele de ocupaţie, exprimau deseori o admiraţie naivă faţă de lenta ce au găsit în Basarabia”.

Dar principalul instrument prin care regimul sovietic s-a impus a eroarea, fizică şi intelectuală. Ea s-a dezlănţuit la scurt timp după jirea noilor autorităţi. Au fost arestaţi toţi cei socotiţi suspecţi „din ui de vedere al sentimentelor faţă de noul regim”, în primul rând foştii onari, intelectuali şi foştii parlamentari români, în special cei care

ră parte din Sfatul Ţării şi Frontul Renaşterii Naţionale. „Presupus»

aţi erau ridicaţi de obicei noaptea, cu aşa-zisa maşină neagră şi după o cercetare dispăreau fără urme”. Cei care doreau să se repatrieze erau îţi, bunurile mobile şi imobile le erau confiscate, erau obligaţi să

ze declaraţii că după ce vor ajunge în România vor activa în favoarea putut de spionaj sovietic, părinţii lor fiind opriţi ca ostatecinentul din 24 octombrie 1941 stabilea trei valuri de arestări: imedia ocupaţie, în septembrie 1940, şi în iunie 1941. Cei mai mulţi diatte ţi-au fost deportaţi. De asemenea, mulţi locuitori au fost ridicaţi din

şi sate, individual sau familii întregi. La 15 mai 1941, de exeffiplu'

a

etul executiv al raionului Bolgrad trimitea preşedintelui Sfatului sătes

următoarea adresă: „Alcătuiţi un tablou de locuitorii Sfatului sătesc care urmează a fi deportaţi din acea comună, separat pentru acei

— Jiează să fie deportaţi cu toată familia. Comunicaţi-ne neîntârziat numărul celora pe care îi hotărâţi că-i deportaţi". Singurul criteriu: bunul plac.

cingurul obiectiv: strămutarea românilor. O formulă mascată de deportare a flătituit-o „rezolvarea problemei şomajului". Chiar ziarele „Izvestia" şi pravda" au anunţat în mai multe rânduri deplasarea a câteva mii de români

L alte zone ale URSS, sub pretextul asigurării unor locuri de muncă. O

jeportare masivă s-a produs în noaptea de 13/14 iunie 1941, când 15.000

familii au pornit în bejenie. Destui nu au mai ajuns vreodată. Au pierit pe drum sau au fost asasinaţi. După revenirea autorităţilor române, în 1941, s-au descoperit mai multe gropi comune, în Sinteza Jandarmeriei din iulie 1944, numărul cadavrelor descoperite în gropile comune de pe teritoriul Basarabiei era apreciat la 329. Dar ne-a impresionat un alt caz: „La şcoala moldovenească din Orhei 40 de elevi au fost executaţi fiindcă au lipit pe uşa şcolii un afiş în care spuneau că s-au săturat de pâine rusească şi doresc pâine românească". Execuţiile au căpătat proporţii după 22 iunie 1941, moment în care s-a declanşat atacul împotriva URSS. Un raport SSI enumera următoarele cazuri cunoscute: „execuţiile săvârşite la sediul Consulatului italian din Chişinău; execuţiile din celulele de torturi şi din beciurile palatului

Metropolitan din Cernăuţi; executarea a 15.000 ostateci şi

prizonieri români la Saratov, ca represalii la împuşcarea evreilor din Odessa...”

Teroarea a fost nu numai fizică, ci şi intelectuală. Principala instituţie vizată a fost biserica, stâlpul rezistenţei. S-au folosit atât forme de disuasiune, cât şi forţa brutală, mergând până la distrugerea bisericilor.

Declaraţiile celor scăpaţi din iadul de peste Prut vorbeau despre faptul că mai ales bătrânii erau împiedicaţi, chiar şi cu forţa, să meargă la biserică. Primele documente, elaborate în iulie 1940, vorbesc despre o închidere generală a bisericilor, multe primind alte destinaţii (cantine, grajduri sau magazii), în vreme ce odoarele au fost confiscate. Documentul elaborat de SSI, la 10

octombrie 1940, menţiona că „numai datorită intervenţiei populaţiei, bisericile au fost redeschise, însă cei care le frecventau erau suspectaţi”. Dar fiu toate, căci unele au rămas în continuare „cantine sau sedii de înalte comandamente militare”. Se pare că opoziţia populaţiei a fost considerabilă, căci autorităţile au recurs la alte metode. „Iată un mijloc de exterminaţia

Bisericii – se scria în Darea de seamă a Inspectoratului regilonal de poliţie

Chişinău. În Chişinău, în cursul anului de ocupaţie s-au lăsat credincioşilor

„I biserici... pe lângă cota de impozabilitate extraordinar de mare, care nu

? e calculează asupra venitului, ci asupra deverului, adică încasărilor.

diferenţ dacă întreprinderea are sau nu are venit... impozitul rezultat pentru

°cupaţiuni ce nu se bucurau de simpatiile puterii comuniste era aşa de mare ftcât nu-l putea suporta nici preotul, nici comunitatea credincioşilor...

lserica din Chişinău, str. Bulgară, a fost impusă la un impozit de 10.000

Ible anual şi preotul ei la fel. În asemenea condiţiuni, orice biserică cu

10 IPul, inevitabil, trebuia să-şi închidă uşile. La aceasta trebuie adăugată

rm (legii (art. 58 Cod penal) neplata impozitului datorat în iţe,

însoţită şi de elementele relei credinţe (şi un popă întotdeauna a credinţă) se pedepseşte cu închisoare şi amendă de 10 ori

at”.

Pentru impunerea voinţei autorităţilor s-a făcut apel şi la între aiul propagandei: filme şi broşuri documentare despre măreţele realizg.

RSS sub conducerea înţeleaptă a tovarăşului Stalin, piese de teatru cu de din viaţa oamenilor sovietici, ziare ce publicau articole pe aceeaşi

S-au creat chiar şi eroi noi, precum „proclamarea post-portem

sului bandit G.I. Kotovski drept paladin spiritual, protector al nou

I republici moldoveneşti”. Şcoala a fost trecută şi ea sub controlulităţilor sovietice, profesorii şi învăţătorii recalcitranţi fiind îndepărtaţi ad, alfabetul latin a fost înlocuit cu cel chirilic.

Statul sovietic a pus aşadar în aplicare un plan sistematic ş

editat pentru deznaţionalizarea populaţiei româneşti din Basarabia şi vina de Nord. El a fost reluat pe o scară mai amplă, după 1944, când ticii au revenit în teritoriul dintre Prut şi Nistru, în linii mari, el s-a aflat za programului aplicat şi în România, după 23 august 1944. Cu acelaşi

s final – în ciuda nenorocirilor provocate – ca şi planul ţarist de iţionalizare aplicat Basarabiei după 1812.

Această realitate istorică o putem reconstitui astăzi mai în detaliu şi

Iţă documentelor de informare, analiză şi sinteză elaborate de serviciile iiformaţii, poliţie şi siguranţă româneşti, care şi-au făcut datoria cu

sionalism.

Ne explicăm acum mai bine de ce împotriva serviciilor noastre demaţii, poliţie şi siguranţă s-au dezlănţuit adevărate „vânători detoare”; pentru că ştiau şi văzuseră prea multe în legătură cu „prefacerile

Inismului sovietic”, în realitate „iadul de peste Prut”. După instaurarea procomunist, la 6 martie 1945, foştii ofiţeri de informaţii şi

3, la fel ca şi comisarii de siguranţă, au fost arestaţi, unii ţinuţi în f e arii ani de zile fără sentinţe judecătoreşti. S-a făcut şi o curăţenie în

ele1!; „fostelor organe burghezo-moşiereşti”, tocmai pentru a nu

se lăsa o uta A, nicio mărturie despre ticăloşiile făcute de regimul de ocupaţie l îticii. Datorită unor funcţionari iubitori de ţară, tradiţie şi neam, o parte lociimente au fost ascunse cu preţul unor riscuri imense, iar astăzi astfel

I ocutaente îşi aşteaptă cercetătorii de bună credinţă pentru a fi puse în arej Noi am folosit doar o mică parte din ele, suficiente însă pentru a

I: a al ea istorie adevărată, ascunsă până în 1989.

Avertismente asupra imensului potenţial militar S1

nomâc al URSS. Nu ştim prea multe lucruri despre sursele de care unea Eugen Cristescu în tabăra sovietică. Probabil că el nu a moşteni

luxru de la Mihail Moruzov. Chiar în şedinţa Consiliului de

j 10 decembrie 1940, generalul Ion Antonescu i s-a adresat şefului SSI cu

jucătorul ordin: „Va trebui să ne scăpăm de agenţii lui Moruzov".

obzidentul SSI la Moscova, locotenent-colonelul Pleşca, acoperit în cadrul

Legaţiei române, nu dispunea de prea multă libertate de mişcare. Şi Eugen

Iistescu şi şeful compartimentului de informaţii externe, colonelul ţissievici, s-au plâns în timpul anchetelor postbelice de la Securitate că nu jjspuneau de agentură corespunzătoare pe teritoriul sovietic.

Şi totuşi, rapoartele înaintate de SSI asupra intenţiilor şi pregătirilor făcute de sovietici au fost foarte aproape de realitate şi oricum mult mai echilibrate decât cele furnizate de alte organisme similare. Probabil că o contribuţie au avut legăturile stabilite cu Abwehrul german, dar şi cele cu reţeaua britanică din România. Imediat după ce a aflat despre numirea lui

Cristescu în fruntea SSI, maiorul Gibson i-a trimis întregul material despre

URSS pe care îl avea la Lisabona. De ajutor a fost şi ministrul Spaniei la

Anakara, prieten cu Mihai Antonescu, şi care a oferit informaţii culese de agentura pe care o conducea. Desigur că Eugen Cristescu şi-a creat şi propria reţea de agenţi.

O atenţie deosebită a acordat SSI vizitei lui Molotov la Berlin,

din noiembrie 1940. Iată ce notau analiştii serviciului: „Nu este exclus ca în schimbul menţinerii sale în neutralitate, URSS să fi ridicat o serie de pretenţii, conform vechiului său principiu de a câştiga fără război în dauna unui stat aflat în situaţie critică, în ceea ce priveşte România, desigur că

URSS va fi formulat anumite cereri, pe care însă Germania nu le-a putut admite, întrucât satisfacerea Sovietelor în această direcţie ar fi însemnat ca

Berlinul să piardă bogatele resurse şi în special petrolul cât şi spaţiul strategic

Şi de influenţă de care dispune astăzi". Chiar dacă autorii raportului nu cunoşteau amănuntele întrevederii Molotov-Hitler, care ne sunt astăzi accesibile, ei sesizaseră cotitura intervenită în raporturile sovieto-germane.

După cum rezultă din documente sovietice publicate recent, Marele

Stat Major sovietic finalizase deja elaborarea planului desfăşurării strategice

Pentru etapa imediat următoare. Substanţa lui era ofensivă. Se prevedeau două lovituri: una principală, pe direcţia Varşovia-Berlin, şi o alta secundară.

Prin România. La rândul său, Hitler emisese, la 19 decembrie, directiva

°Perativă nr. 21 – planul „Barbarossa" pentru invadarea URSS, în care se

Prevedea şi participarea armatei române, fără consultarea lui Antonescu.

Acesta i-a aflat conţinutul la 12 iunie 1941, fără să i se spună însă data şi ora x & cră a declanşării operaţiunilor militare.

La sfârşitul lunii decembrie 1940, agentura Frontului de Est lrtl Preună cu Secţia II din M.St. M. elaborau un amplu document, de 37 de

Pşni, intitulat Kominternul, metoda sa de lucru şi colaborarea cu Armata

°şie. Concluzia era că Uniunea Sovietică dispunea, practic, de două armate:

vizibilă şi alta invizibilă (serviciile de spionaj şi structurile Cominter

), cea din urmă subordonată şi ea între timp Marelui Stat Major

sovietic.

În cursul vizitei pe care i-a făcut-o lui Hitler, în ianuarie] g4

onescu s-a plâns din nou de presiunile exercitate de sovietici la fronti

România şi mai ales în Delta Dunării, în acea perioadă irned

mergătoare rebeliunii legionare, documentele elaborate de SSI insist ara a doua aspecte: concentrarea permanentă de trupe sovietice i liţele cu Germania şi România şi faptul că, în ciuda tensiunilor tot în lente, Moscova nu era încă pregătită pentru confruntarea decisivă mania. Iată ce reţinea Buletinul informativ al SSI pentru intervalul 20 – 26

larie 1941 în privinţa intenţiilor URSS: „Uniunea Sovietică duce tică de strictă neutralitate şi expectativă, cu tendinţa vădită de a nu g

stecată în actualul conflict armat. Scopul URSS nu este de altfel să ia e la conflictul dintre statele capitaliste şi imperialiste, ci să se întărească mai bine din punct de vedere militar, URSS aşteaptă momentul favorabil cru a căpăta o situaţie teritorială şi politică mai bună, realizându-şi astfel linţa imperialistă de totdeauna şi dându-i o nuanţă adecvată regimului irniist”.

În perioada rebeliunii legionare SSI a lansat un serios avertisment íninţa pregătirilor făcute de Armata Roşie staţionată în Basarabia pentru o bilă intervenţie în România, în Buletinul informativ din 16 februarie l se revenea cu o explicaţie: „Balcanii au constituit totdeauna pentru

3 S un bun punct de sprijin pentru realizarea vechiului său program de ansiune spre sud. În acest scop s-a folosit de orice mijloc de propagandă tru a atrage ţările balcanice în sfera sa de influenţă. De aceea, amestecul arei alte puteri în politica acestor ţări a fost considerat de Moscova ca un îndreptat împotriva intereselor sovietice. Cu toate acestea, Sovietele nu au nicio atitudine faţă de imixtiunea Axei, deoarece – în actuala situaţie

mă – Moscova s-a ferit să facă vreun gest care să fie interpretat de lin ca un act contrariu intereselor germane. Dacă însă nu a intervenit el, Moscova a procedat la intensificarea propagandei comuniste în

ani pentru ca pe această cale să provoace o eliminare totală a influenţei l din această parte a Europei”.

Este interesant de subliniat că încă la 9 februarie 1941 SSI

avertiza

În curând se va încheia o convenţie comercială sovieto-japoneză”. La 1

lie 1941 se semnala semnarea Pactului de neagresiune sovieto-japonez, stându-se pe grija celor două părţi de a-şi asigura spatele. Şi Grigore encu atrăgea atenţia supra deznodământului senzaţional „al negocierilor a Moscova”, în schimb, generalul Antonescu nota pe documentul trim1

jefui Legaţiei române din capitala sovietică: „Trebuie aşteptat v „tor-g tul este, după mine, o mare păcăleală, după cum au fost şi pactele d cine perpetuă recente şi mai de mult încheiate de Serbia, Pactul barca*?” fi

Pactomania s-a dovedit neputincioasă şi ridicolă. Am spus aceasta dl

4 domnului Titulescu de atunci şi i-am arătat că pactele ce încheia era

n-are şi şubred castel de cărţi, cade una, cad toate. Aşa s-a întâmplat actele în trecut, aşa se va întâmpla în viitor. Domnul Cretzianu să ceară de la Sta*11! major studiul ce am întocmit eu în 1934, care în mod grafic sintetiza cea ce susţineam şi ceea ce ulterior s-a dovedit exact. Acest studiu trebuie completat cu pactele ulterioare, pentru un istoric uşor de urmărit, ale

Diplomaţiei foarte puţin savantă şi mai puţin practică de după război. Cel mai hufl Pac* es-e să fii tare”, în privinţa pactului de neagresiune sovieto-japonez

Agenţia! pentru cele două puteri în anii 1941 – 1944), generalul Antonescu s-a înşelat.

Şi totuşi, analiştii SSI făcuseră o conexiune foarte clară între situaţia je pe teatrul european şi negocierile sovieto-japoneze. La 23 martie ei scriau:

În URSS a reînceput să domnească iar credinţa în eventualitatea unui conflict cu Germania; se susţine că acest conflict se va produce chiar în primăvară. Dacă această credinţă este întemeiată sau nu, o va dovedi viitorul, în orice caz este semnificativă grăbirea tratativelor cu Japonia pentru încheierea pactului de neagresiune”.

Credem că nu greşim dacă afirmăm că SSI a anticipat atacul

Germaniei contra Iugoslaviei şi absenţa unei replici decisive din partea

URSS. Ne bazăm în primul rând pe conţinutul unei note speciale din 27

martie 1941: „Raporturile sovieto-germane trec acum printr-o fază de accentuată răcire, datorită ciocnirii dintre interesele lor. Ambele state caută însă să ascundă această schimbare, Germania pentru a nu-şi crea dificultăţi acum, când este în ajunul unei noi acţiuni militare (subl. n.), iar URSS pentru că nu este încă suficient de bine consolidată în interior şi exterior spre a se putea aventura într-un conflict cu Germania”. Istoricul Andreas Hillgruber nota şi el că „Antonescu nu a părut surprins de comunicarea lui Neubacher venit să îl anunţe despre iminenţa atacului german [contra Iugoslaviei – «. «.].

În perioada respectivă, generalul Ion Antonescu era tot mai hotărât să riposteze cu armele la violările teritoriului românesc săvârşite de aviaţia sovietică. Ne-o dovedeşte şi un document ce sintetizează discuţiile avute de un emisar neprecizat al Abwehrului cu Eugen Cristescu şi în care se spunea:

„Conducătorul statului român doreşte să cunoască în ce măsură ar putea să rEacţioneze la aceste provocări. Generalul Antonescu intenţionează să răspundă acestor provocări cu artileria antiaeriană şi cu aviaţia, întreabă dacă

Atenţiile sale corespund intereselor Reichului şi în ce măsură poate să reacţioneze la violările teritoriului român de către aviaţia sovietică”.

Probabil că Antonescu era încurajat în această atitudine de ocumentele primite din partea armatei. Astfel, într-o sinteză informativă din

2 aprilie 1941, elaborată de Secţia a II-a a Statului Major al Armatei a 4-a, a sediul la Bacău, se enumerau mişcările de trupe sovietice. La capitolul

rea de spirit şi valoarea trupelor” se nota: „lasă de dorit; soldatul nu ştie e ce luptă; ofiţerii foarte slab pregătiţi, iar trapa, cu excepţia unor trupe

Peciale, slab instruită”. După ce se prezentau două acţiuni de protest aleilor (la Storojineţ se adunaseră în faţa miliţiei, la 31 martie, 5 – 6 Qft era, care manifestaseră contra regimului şi ceruseră să li se permităă în România, iar în noaptea de l spre 2 aprilie, 3 – 4.000 oameni

Iaseră de frontieră cu intenţia de a o trece, dar se trăsese asupra

LOR. Se ilierele de pe tancuri), urmau concluziile. Iată cum sunau ele: „Ultime]11

festări ale trupelor sovietice lasă impresia că momentan se gândesc l mi ofensive. Totuşi, atât gruparea forţelor pe anumite direcţii, aducere oi unităţi, în special mecanizate, ne fac să credem că stau gata a acţi Or.

„Ofensiv, în cazul că se va ivi o ocazie internaţională favorabilălaţia le este ostilă. Valoarea soldatului şi ofiţerilor foarte slabă. Credem acţiune ofensivă contra ruşilor va duce sigur la destrămarea unităţilor şi irnarea actualului regim comunist, faţă de care chiar multe elemente din iţă nu-l mai pot suporta”.

Am reprodus acest lung pasaj din două motive, în primul rând ru că el ilustrează faptul că în opinia unor analişti ai armatei române o le militară contra URSS avea toate şansele de succes, în al doilea pentru că pasajul se repetă identic (inclusiv informaţiile despre isiunile antiromâneşti) într-un document având aceeaşi sursă – dar sub semnătură – elaborat la 10 iunie 1941. Ne este greu să găsim vreoicaţie, pentru această repetiţie, afară poate de nerăbdarea de a trece îl.

Cu totul altfel sunau sintezele şi analizele elaborate în aceeaşi aadă de către S şi. La sfârşitul lunii aprilie 1941, Frontul de Est întocmea piu studiu intitulat „URSS 1941. Sinteză asupra pregătirii de război”, cursul a 113 pagini, erau evaluate situaţia geografică a Uniunii ictice, pregătirea teritoriului pentru război, principiile de recrutare în faţă Roşie, mobilizarea în vreme de pace şi de război, tipuri de armament lumţii, aeronautica şi marina militară. Documentul nu îşi propunea săseze şansele unei confruntări cu sovieticii, dar oferă suficiente date latoare pentru potenţialul lor militar, ce nu aveau în niciun caz menirea crea iluzii în ceea ce priveşte şansele de victorie. Chiar de la început, imentul atrăgea atenţia că „datorită imensului său potenţial mioier

Îşi militar, URSS joacă un important rol pentru beligeranţii actuali, luptă fiecare să-l atragă în sfera sa de acţiune (subl. n.)”. Erau expuse pe apoi măsurile luate de sovietici – pe baza învăţămintelor desprinse w1

jul campaniei din Finlanda – pentru reorganizarea armatei. Concluz1

toiului respectiv era: „măsurile disciplinare luate tind să pună

Arma e în situaţia de a egală cu armatele occidentale, faţă de care trebuie să t1
oricând a apăra independenţa politică a poporului său".
O parte importantă a documentului se referea la noile metode ce
al căror iniţiator era mareşalul Timoşenko. Se sublima introducereentului unic, delimitarea atribuţiilor personalului politic
[rea autorităţii comandantului. Se analiza şi doctrina militară sovie
„Ggându-se atenţia asupra faptului că o idee de bază era strămutarea eraţiilor militare pe teritoriul agresorului, unde propaganda făcută din timp
e pace trebuia „să atragă masele de muncitori şi ţărani din armata adversă, geum şi populaţia de partea revoluţiei".
În luna mai, după cum nota Grigore Gafencu, aflat în post la
Coşcovă, în jurnalul său, tensiunea sovieto-germană a părut că se reduce. La
24 mai şi ziarele româneşti au publicat un comunicat prin care erau
Amintite zvonurile alarmiste despre un atac sovietic asupra României, în schimb* SSI atrăgea atenţia, prin Buletinul Informativ din 25 mai 1941, asupra măsurilor speciale ce interziceau accesul diplomaţilor străini în regiunile Arhanghelsk, Murmansk, Leningrad, Istmul Kareliei, Ţările
Baltice, Bielorusia de Vest, Ucraina de Vest şi Kiev. Concluzia era: „această măsură arată că URSS nu exclude eventualitatea unui conflict".
La 10 iunie, cu două zile înainte de întâlnirea Hitler-Antonescu, SSI
Informa: „Armata germană este gata oricând să treacă la ofensivă". Totodată, se susţinea că în ciuda dezminţirilor oficiale, tratativele sovieâo-germane erau o realitate.
La 12 iunie 1941, potrivit lui Andreas Hillgruber, cel care a editat textul stenogramei discuţiilor Hitler-Antonescu, acesta „a oferit de la sine participarea României la războiul împotriva Uniunii Sovietice". Este adevărat, aşa cum am văzut deja, Hitler avusese aceeaşi idee, fără a-l consulta pe Antonescu. Dar de data aceasta şeful statului fusese prevenit despre intenţiile germane.

La 18 iunie, Hitler l-a anunţat pe Antonescu despre hotărârea lui definitivă de a ataca URSS. La 21 iunie, în ziua când Hitler a dat ordinul irevocabil de atac pentru zorii zilei de 22 iunie, SSI a elaborat două documente. Primul era intitulat „Relaţiile Germaniei cu Uniunea Sovietică şi perspectivele unui conflict armat văzute de un englez". Acesta era ziaristul britanic Wickman Steed, care, la 20 iunie, la BBC, nu se arătase prea optimist. Iată cum sintetiza nota SSI opiniile acestuia: „Totuşi, se crede că în cazul declanşării unui conflict, ruşii vor capitula, cedând pretenţiilor

Sermane, fără lupte, cu toate că infanteria rusească este bine pregătită... Cert este că Germania trebuie să obţină resursele naturale ale Ucrainei de care are absolută nevoie pentru a putea învinge la rândul său Anglia".

Al doilea document SSI era intitulat „URSS Raporturile germano

vietice într-o nouă fază". După ce făcea un scurt istoric al perioadei de du Pă pactul Ribbentrop-Molotov, se arăta: „Cum însă este sigur că Moscova

u va renunţa la poziţia sa cu toate sforţările ce depune Reichul pentru a se lunge la o înţelegere prin tratative directe ce au loc actualmente între premele german şi sovietic, un conflict armat între cele două puteri devine tteântăturat, dacă se are în vedere şi masivele concentrări de forţe germane

* sovietice de-a lungul frontierei URSS, de la Marea Albă până la Marea e". După ce se examinau rezultatele pe care le-ar avea o campanie arioasă a Reichului, raportul se încheia astfel: „În concluzie, ciocnire jjrese dintre Reich şi Uniunea Sovietică a devenit acută şi imposibil

Lţionat printr-o înţelegere reciprocă, ceea ce va duce inevitabil ia

Sfiict armat". Utl

El a izbucnit a doua zi. La 24 iunie, Molotov, comisarul poporm

Stru afaceri externe, îl primea pe Grigore Gafencu cu următoarele cuvin* J

gândiţi la teritorii şi nu vă daţi seama că sunt în joc independenta

şi fiinţa dv. de stat... V-aţi alăturat atacului lor banditesc. Vă veţi căi şti pierduţi. România e în primejdie de a nu mai fi". O frz lănătoare îi scrisese şi Hitler lui Carol al II-lea la 15 iulie 1940. iar.

edia României strivită între cele două puteri totalitare.

I

ÎEșalonul mobil „Vulturul", îndată după numirea sa ca șef a [

Jitiei l Informaţii, colonelul Lissievici a trecut la elaborarea unui plan de

funzare și mobilizare. Principalul obiectiv îl constituia realizarea unui

Jâon mobil, care să cuprindă un duplicat al principalelor secţii, ale

Iciului și care să însoţească Marele Cartier General pe front. Şeful

Iei I a realizat şi faptul că în caz de război nu s-ar mai fi putut apela, la ea în timp de pace, la rezidenţii externi şi agenţii informatori din Europa, ales din statele cu care urma să ne aflăm în conflict. De asemenea, iitru cazul de război trebuie ca din timp de pace să se organizeze, jfadreze, doteze, instruiască şi antreneze agenţi informatori, paraşutişti, nd executa misiuni variabile în timp şi spaţiu, în spatele frontului inamic;

sonal special instruit pentru interogarea prizonierilor de război; un viciu pentru strângerea documentelor inamicului rămase pe câmpul de identificarea şi punerea în siguranţă a întreprinderilor industriale şi

Iozit: celor de tot felul, interesând armata şi economia generală a ţării;

ntuail şi alte servicii cu caracter special", împreună cu specialiştii din

Irele Stat Major, planul de mobilizare a fost realizat în intervalul 20 mai

[iunie 1941. Pentru culegerea de date şi informaţii din adâncimea frontului lic, care în proporţie de 90% aveau caracter militar, Eşalonul Mobil punea de o grupă specială numită conspirativ „Vulturul", condusă dfi atenent-colonelul Vasile Palius, ajutat de Nicolae Trohani.

Potrivit celor afirmate de Lissievici, tentativelor de a lansa spioni °

tele liniilor sovietice li s-au opus forurile superioare sau, pur şi simplu '

— Condiţiilor tehnice. Astfel, în perioada în care Armata patru

întâmp1”.

[culllţi în înaintarea spre Odessa, şefii centrelor informative de şinilu au încercat să infiltreze agenţi peste linia frontului. Conducerea &

ceiţfut însă să se limiteze la anchetarea prizonierilor „faţă cu posibilităţi

l, explicându-li-se că se riscă prea mult interesele româneşti în caz barejjkgenţii erau capturaţi. s

Îi „Tot pentru a face faţă nevoilor de procurare a informaţiilor

bătu de Est, în urma aprobării şefului SSI – povesteşte colone r jgsievici – m-am prezentat generalului Ioaniţiu, şeful Marelui Stat Major.

Oficitându-i să-mi facă cunoscut care sunt posibilităţile forţelor noastre

nate să utilizeze paraşutişti care, acţionând în spatele frontului inamic, să execute misiunile încredinţate de către SSI, primind un răspuns total negativ în legătură cu aceste posibilităţi prezente şi viitoare”. Cu toate acestea, nu a renunţat, luând legătura cu o unitate de aviaţie dislocată în zona Iaşi. Centrul informativ Iaşi a primit aprobarea ca la începerea operaţiunilor militare să paraşuteze doi agenţi în regiunea Râbniţa. „În acest scop – spunea Ion

Lissievici – Centrul informativ Iaşi s-a ocupat intens cu instruirea şi antrenarea agenţilor respectivi şi deplasarea în teren pe timpul nopţii, radiotransmisie, utilizarea armamentului cu care erau dotaţi, modul de comportare pe teritoriul URSS, obţinând rezultate satisfăcătoare”. Asemenea acţiuni au rămas cu totul izolate.

La jumătatea lunii noiembrie 1941, odată cu demobilizarea Armatei a 4-a şi chemarea în ţară a unor unităţi din Armata a 3-a, Eşalonul Mobil a revenit la Bucureşti. Acest episod întăreşte ideea că în acel moment

Antonescu nu intenţiona să meargă mai departe. Peste două luni, în ianuarie

1942, Marele Stat Major a solicitat SSI să organizeze un nou Eşalon Mobil.

Din cauza lipsei de efective, conducerea Serviciului a trebuit să recurgă la noi recrutări. Ulterior, în urma dispoziţiilor date de generalul von Schobert, comandantul Armatei 11 germane, ofiţerii Eşalonului Mobil urmau să se ocupe în exclusivitate de interogarea

prizonierilor sovietici aflaţi în lagărele germane din Crimeea. Restul personalului a fost redistribuit în centre informative pe lângă fiecare divizie.

Nu dispunem de prea multe documente despre activitatea concretă desfăşurată de SSI pe Frontul de Est. Foarte multe documente de sinteză au fost preluate de autorităţile sovietice după 23 august 1944, după cum ne arată cercetările întreprinse de istoricul Gheorghe Buzata în arhivele de la

Moscova, în cursul anchetelor, cei ce au lucrat în acest domeniu au susţinut că SSI nu a dispus de o agentură prea puternică, principala sursă de informare fiind anchetarea prizonierilor. Ni s-au păstrat însă o serie de aprecieri şi mulţumiri venite pe adresa Serviciului din partea beneficiarilor de atunci ai informaţiilor puse la dispoziţie. Astfel, Subsecretariatul de stat al

Aerului, prin adresa nr. 147, din 15 iulie 1941, mulţumea pentru că „i s-a pus

a dispoziţie material informativ militar de o reală valoare”. La sfârşitul lunii lume şi la începutul lui iulie, datorită înrăutăţirii condiţiilor atmosferice, nu f „au mai putut efectua zboruri normale de recunoaştere, singura sursă de

formare rămânând agentura SSI. La 19 februarie 1942, prin adresa nr. 3

40, Subsecretariatul de stat al Marinei mulţumea şi el pentru informaţiile

Primite.

Să amintim şi alte reuşite ale Eşalonului Mobil. Astfel, la sfârşitul

I februarie 1942, structura contrainformativă dislocată în Peninsula Kerci reuşit să captureze mai multe formaţiuni de cercetare-di versiune aleticilor. La anchetă s-au obţinut informaţii care au permis trupei

ţie şi germane să cunoască intenţiile de debarcare în peninsulă a/

Jicilor, reuşind să le respingă în final.

Un succes, pe plan informativ, a obţinut SSI şi la Cotul DonuiU

Jtit generalului Jukov, înaltul Comandament sovietic luase decizi işării contraofensivei încă de la 12 septembrie. La 20 septembrie SSÎ

Ja Marelui Cartier General un document în care se spunea: „Armata Lică se pregăteşte pentru o puternică ofensivă în Cotul

Donului, în acest i sunt în curs de concentrare mari unităţi cu efective proaspete, aduse din

Ia, bine echipate şi instruite. Ofensiva va dispune de o masă de circa 00 tancuri. Ea urmează să înceapă la data de 25 octombrie 1943, cu probabil pe direcţia Kletkaia-Rostov”. După cum îşi amintea colonelul

Ici, Comandamentul german al Grupului de Armate „Sud” a apreciat e informaţii obţinute de SSI drept „netemeim ce” şi „alarmiste”.

r, germanii au acceptat ca „posibile” datele furnizate de români. La 7

3 rie, Eşalonul Mobil întocmea o notă informativă intitulată leraţiuni asupra potenţialului industriei militare a URSS, ale cărui zi-i sunau astfel: „industria de război sovietică nu este atât de profund inată cât se crede, nu i s-a dat lovitura decisivă şi dispune de suficiente i prime, combustibil, instalaţiuni de prelucrare, iar greutăţile ce le d-na în prezent şi care au fost enumerate mai sus sunt în măsură a fi iate în spatele îndepărtat al frontului”.

Între 25 şi 30 noiembrie 1942, Eşalonul Mobil informa Marele

General că ofensiva sovietică în Cotul Donului a fost amânată pentru decadă a lunii noiembrie. La 2 noiembrie, Eşalonul revenea cu o nouăiformativă: „din declaraţiile prizonierilor de război rezulta că trupele ce ecute la vest de Volga ar fi destinate ofensivei sovietice ce ar începe la mbrie, ziua aniversării revoluţiei”. Arătând că şi această dată a fost la nota din 15 noiembrie sublima că „rolul principal îl vor avea aviaţia tăţile blindate care au şi fost pregătite în vederea ofensivei.

Itivul ofensiv sovietic este aproape realizat, declanşarea acţiunii fiindeţie de: condiţiile atmosferice favorabile...; completarea informaţiilor

dispozitivelor forţelor române şi a posibilităţilor de reacţie”.

În vreme ce Eşalonul Mobil informa despre puternicele concentrări pe sovietice, serviciul de informaţii al armatei germane afirma că *°

Calmucă era cu neputinţă să se adune rezerve într-o măsură tantă.

Rapoartele informative ale Eşalonului Mobil făceau referiri şi la de spirit a trupelor române din Cotul Donului, care prin conţinutul lora în contradicţie cu rapoartele comandamentelor militare. Eug

seu spunea că „astfel de rapoarte nu au fost luate în consideraţie”, astfel o situaţie din primul război mondial, când factorii de comanda a

I române, deşi au beneficiat de informaţii veridice şi deosebit d valoroase, pentru a-şi fundamenta deciziile totuşi le-au neglijat. Atunci a fost

VOrba despre pregătirile ofensivei armatei bulgare în 1916, acum despre intenţiile Armatei Roşii la Cotul Donului.

După declanşarea ofensivei sovietice, Eşalonul Mobil făcea o evaluare a consecinţelor, la 18 decembrie 1942. De data aceasta s-a ţinut cont fa ele, dar era tardiv. „O primă concluzie ce se impune este aceea că operaţiunile de pe Frontul de Est din cursul anului 1942 constituie în fond un eşec al planului strategic german”, în dreptul acestei fraze, pe marginea documentului SSI mareşalul Ion Antonescu a notat cu creionul roşu: „Mai ttiult”. O altă concluzie era: „rezervele ruseşti nu sunt epuizate şi trebuie să ne aşteptăm la atacuri noi din partea lor şi la o prelungire a eforturilor ruse pe tot timpul iernii”. Şi aici Antonescu a notat: „Da”.

La începutul anului 1943 s-au luat măsuri deosebite de conspirare a activităţii Eşalonului Mobil, care nu mai vizau doar inamicul, ci şi pe aliatul german. S-a schimbat denumirea unităţii în Detaşamentul „Vulturul”.

Rapoartele informative erau trimise în plicuri sigilate direct la centrală. Tot în ianuarie, după retragerea Marelui Cartier General la

Bucureşti, efectivele au fost reduse. Deja colonelul Vasile Palius, şeful

Agenturii Frontului de Est, începuse, din proprie iniţiativă, să întocmească rapoarte despre mişcările trupelor germane, moralul ostaşilor germani, dezacordurile dintre elementele operative ale Wehrmachtului şi cele ale

Partidului Naţional Socialist. Colonelul Palius luase „măsuri pentru trimiterea unor organe ale SSI şi în alte regiuni decât în acelea în care se aflau dislocate trupe române. S-a recurs în acest scop la diferite mijloace de acoperire şi la o adevărată echilibristică pentru derularea organelor germane, care supravegheau de aproape activitatea SSL Astfel, s-au trimis agenţi deghizaţi în jandarmi care ar fi urmărit dezertori, dar aveau sarcina de a culege date din zona controlată de germani”.

După bătălia de la Kursk, într-o analiză elaborată de SSI se arăta:

În caz dacă forţarea Niprului în regiunea Kiev nu va fi oprită şi înaintarea frupelor sovietice către Nistru va fi realizată, atunci trupele româno-germane din Crimeea, din spaţiul între Nipru şi Marea de Azov, cum şi cele din regiunea între Nipru şi Nistru vor fi presate de către ofensiva sovietică din direcţia nord-sud, nu vor putea face faţă acestei presiuni şi deci vor fi silite să execute o retragere spre Nistru, de-a lungul frontului sovietic, cu urmări catastrofice”.

Este greu să tragem o concluzie definitivă privind eficienţa activităţii Eşalonului Mobil – sau cu atât mai puţin a Secţiei I informaţii jţterne – ţinând cont de baza documentară precară care este accesibilă în lPa de faţă cercetătorului. Arhiva Frontului de Est a fost arsă imediat după

august 1944. Cei implicaţi au susţinut că nu au dispus de surse importante

SS. Şi totuşi, maiorul american Bishop, şeful contrainformaţiilor în misiunii OSS sosite după 23 august 1944 la Bucureşti, afirma că după ciul german de informaţii, SSÎ dispunea de cele mai bune date d

S, pe care le-a oferit americanilor şi britanicilor. De aici însă cel

amdată, pătrundem în teritoriul umbrelor.

Informaţii despre mişcarea de partizani sunt o serie 4

mente care ne prezintă unele dintre acţiunile întreprinse de Eşaloj Jj îi pe Frontul de Est. Cele mai multe se referă la mişcarea de partizan

Îl cel mai cunoscut îl reprezintă Odessa.

Începând din a treia decadă a lunii decembrie 1941, Centrul mativ Odessa a raportat despre arestarea primilor partizani în zona

ombelor. Prin anchetarea lor s-a stabilit că în catacombe se aflau mai

3 grupe de partizani, aflate sub comanda colonelului Kuzneţov, şeful ei a III-a din centrala NKVD de la Moscova. Ofiţerii SSI au reuşit să ince 82 guri de acces în catacombe şi să obţină-numeroase planuri ale ijenişului de galerii. Detaşamente militare ale Comandamentului Militar, neiind de asemenea informaţii, au angajat lupte cu grupele de partizani iteriorul catacombelor. Totuşi, datorită numărului mare de trasee, cimii şi întortocherii galeriilor, a numeroaselor ieşiri în cele mai diverseri (clădiri publice şi private, canalizarea oraşului, în centrul sau periferia tuia), catacombele rămâneau un excelent adăpost pentru

partizani, icit, o permanentă ameninţare. Locotenent-colonelul Schnidel, şeful
ehr-ului din Odessa, a intervenit în repetate rânduri pentru a convinge citaţiile militare să arunce în catacombe gaze. Pe baza unui raport al SSI
altuia alcătuit de Secţia Operaţii a Marelui Stat Major, care recomandau în se folosească gaze de luptă, procedeu contrar legilor războiului.
şalul Ion Antonescu a pus rezoluţia: „Nu se întrebuinţează gaze toxice, destule catacombe”.
Cea mai eficientă metodă s-a dovedit recrutarea unor agenţi din ui partizanilor. Prin telegrama nr. 727, din 15 ianuarie 1942, directorul
ral al SSI, Eugen Cristescu, îl informa pe mareşal că sursa principală a
Dimitrie Alekseevici, fost ofiţer NKVD, „care a ajutat la descoperirea partizani dintre cei aproximativ 300 existenţi. Partizanii sovietici tificaţi au fost judecaţi şi executaţi”.
Într-o sinteză realizată de Biroul contrainformaţii din Secţia a II-a a elui Cartier General, la 24 iulie 1941, se arăta că deşi Armata Roşie se
e printre primele din lume care căutase să valorifice posibilităţi*8
tare ale saltului cu paraşuta, „unităţile de paraşutişti n-au fost deloc
buinţate”. „În schimb – se arăta în document – URSS a hotărât &
zbuinţeze posibilităţile paraşutiştilor pentru lansarea în spatele liniilor.
mici grupuri de agenţi diversionişti cu misiunea de spionaj, sabotaj?
rism şi de care s-a făcut uz mai ales în ultimul timp”. Până în aoe.
nent – deci într-o lună de război – autorităţile române capturaseră ci &
pe cu un total de 36 oameni. Concluziile documentului subliniau ca!
timp s-au semnalat frecvent asemenea lansări de agenţi cu paraşuta, fill numai pe teritoriul nostru, ci şi în Bulgaria, Ungaria şi la nord, în Galiţia”.

j ca „aceşti agenţi nu au nimic comun cu unităţile de paraşutişti”.

— Din documentele informative ale SS1 rezultă că recrutarea, organizarea dotarea, instruirea şi conducerea mişcării de partizani fuseseră încredinţate „conducerii superioare a propagandei politice în Armata Roşie”, luând fiinţă „Administraţia politică a armatei, Diviziunea a X-a, denumită şi

Secţia Superioară nr. 10”. NKVD-ul pregătise şi „batalioane de curăţire”, care aveau ca principală misiune neutralizarea unităţilor inamice de paraşutişti, dar se puteau transforma, în anumite condiţii, în unităţi de partizani.

Un document SSI atrăgea atenţia asupra unui aspect important:

pâră o înţelegere a realităţilor şi o transpunere din partea noastră în mentalitatea populaţiilor sovietice, acţiunile noastre operative precum şi acţiunea noastră constructivă de organizare a teritoriului în spatele frontului va întâmpina mari greutăţi şi va pretinde timp îndelungat”. Soluţia propusă prevedea ca măsurile de contracarare a mişcării de partizani să fie gândite nu numai prin latura represivă, ci şi prin cea constructivă, vizând organizarea unei vieţi normale în spatele frontului.

Documentele informative ale SSI arată că în primăvara anului 1943

mişcarea de partizani evoluase rapid pe Frontul de Est spre forme instituţionalizate. Fuseseră identificate două şcoli pentru pregătirea partizanilor. Una se afla la Moscova, şi pregătea cadrele care urmau să încadreze unităţile, alta la Saratov, unde erau instruiţi cei lansaţi în zona de responsabilitate a trapelor române.

În noaptea de 28 – 29 iulie 1943 de pe aerodromul Storobelsk a decolat un avion cu 8 paraşutişti din „Grupul Basarabia”. „Fiind înştiinţaţi la timp – se spunea într-un document al SSI, ceea ce ne arată totuşi eficienţa activităţii Eşalonului Mobil şi nivelul până la care acesta reuşise să îşi infiltreze proprii agenţi – bateriile româneşti din sistemul de apărare antiaeriană au reacţionat cu foc, fapt pentru care Grupul Basarabia nu şi-a îndeplinit misiunea, fiind lansat undeva în Ucraina, departe de obiectiv”.

O evaluare făcută de SSI arăta: „Pe cât de reuşită a fost mişcarea

Partizanilor în Ucraina şi Bielorusia, pe atât de nereuşită este în prezent în

România, exceptând teritoriul Basarabiei, unde o parte a

populaţiei acordă sprijin partizanilor, mai ales în regiunea Chişinău şi în regiunea Cernăuţi. În

Celelalte judeţe ocupate temporar (Moldova şi Bucovina), mişcarea are un alt asPect. Aici partizanii sunt prinşi foarte uşor de către organele de urmărire

Pentru că nu cunosc limba română, iar populaţia îi trădează imediat.

ornândamentul sovietic este convins că după trei săptămâni de la lansare

1 Cl un partizan nu mai rămâne liber... Cu toate acestea, Comandamentul

Partizanilor va continua să trimită grupe considerate de sacrificiu pentru actelor de diversiune".

\, a elu

Iţă! 12 iulie 1944, SS1 realizase o captură importantă, în pers?

II Kotlearov, arestat în ţinută militară, cu grade şi centura r la confirmat că până în luna iulie 1944, activitatea partizanilor *

râul Românesc „era ca şi inexistentă". Ofiţerul sovietic a mai destăin apă jluzita mareşalului Timoşenko la Cernăuţi, cu scopul de a preps".

Irel (operaţii militare în sectorul românesc, Comandamentul partizanii

aevfji a hotărât să trimită grupe de partizani cu misiuni de diversiun a chii ferate Câmpulung-Bistriţa, obiectivul principal fiind distrugerea jluiijj de la Valea Putnei. Prin urmare, comandamentul sovietic

5 cae deja acţiunea de ocupare a teritoriului românesc dincolo de Prut.

Informaţiile obţinute de SSI erau veridice, ulterior fiind confirmate alte] documente româneşti şi străine, dar configuraţia frontului – total orafeilă trupelor germane şi române – sugera că o soluţie militară nu uutea salva situaţia. Era nevoie de o soluţie – politică, de data aceasta ăla şi energică, adică o reorientare politico-militară de valoare gic, ceea ce s-a şi întâmplat prin actul de la 23 august 1944.

st

.»":

JOCUL PE MAI MULTE TABLOURI

Colaborarea între SSI şi Abwehr a fost reconfirmată oficial şi prin

UOnare autorizată, începând cu data de 7 septembrie 1940, cu ocazia

(revederii de la Bucureşti între generalul Ion Antonescu, conducătorul statului român, şi amiralul Wilhelm Frantz Canaris, şeful Serviciului de informaţii al armatei germane.

Această colaborare era normală, atâta timp cât noul regim politic al

României înţelegea să-şi fundamenteze politica externă prin alianţa cu

Germania. Colaborarea informativă între SSI şi Abwehr a funcţionat cu rezultate bune, dar în momentul în care s-a produs marea cotitură a Frontului de Est, iar românii au început să fie criticaţi de germani că nu şi-au apărat corect şansele în bătălia de la Stalingrad şi Cotul Donului, s-au luat măsuri contrainformative de ambele părţi. Germanii, în afară de Abwehr şi-au făcut simţită prezenţa pe frontul secret din România, cu numeroase alte structuri informative; Eugen Cristescu vorbeşte de 11 servicii germane, din care doar

3 erau autorizate de statul român. SSI şi-a creat în structura sa Agentura I – integrată Secţiei II Contrainformaţii –, al cărui şef era lt. col. Traian

Borcescu, pentru a-i supraveghea pe germanii care desfăşurau acţiuni informative pe teritoriul României neautorizate de starul român.

Mai trebuie menţionat că măsurile contrainformative faţă de germani nu au fost totuşi de conjunctură ori izolate, ci – aşa cum atestă fără dubii documentele de arhivă – au constituit un adevărat program pe care Eugen

Cristescu l-a pus în aplicare evident cu aprobarea lui Ion Antonescu. „Teoria mea – spunea Eugen Cristescu – era că guvernul a luat această linie cu nemţii, dar ţara nu trebuie să se înece, trebuie lăsată o rezervă naţională, care să continue statul mai departe”. Şi adăuga: „La un moment dat, văzând că

Serrnanii fac o acţiune subversivă foarte puternică, Antonescu mi-a spus: Fă

serviciu special pe această latură. Eu am gândit şi am hotărât că serviciul acesta trebuie să apară ca un serviciu independent. Dacă simt

germanii ceva, s* spunem că I-au făcut evreii şi democraţii şi l-am însărcinat pe Soreanu

e a făcut acest serviciu cu o serie de gazetari evrei din Bucureşti şi din rdeal, între care Munteanu, şi cu o serie de tineri naţional-ţărănişti ardeleni., care au adunat o serie întreagă de date, urmăreau pe saşi, aveau

12 ţ într-o notă, din 30 septembrie 1944, a Prefecturii Poliţiei Capitalei, se menţiona: „Cu lui °m* evreului Soreanu (Haim Schaer), care era în foarte bune legături cu anturajul lui k lu' Maniu, Eugen Cristescu era informat în cele mai bune condiţiuni de tot ce se punea cale acolo. Informatorul era plătit pentru aceste servicii cu cca. 350.000 lei lunar, afară a Premii date pentru lucrări speciale, iar în ultimele 6 luni a avut la dispoziţie şi un

°mobil al Serviciului, cu şofer şi întreţinere".

a cu ei şi mi-au adunat un material foarte serios şi important în ace e". De asemenea, Soreanu avea strânse legături şi cu dr. Fildeşi

omunităţilor evreieşti din România.

Deci, jocul dublu a fost impus de „înalte raţiuni de stat". Romă stal: mic, iar interesele sale naţionale trebuiau apărate şi în situaţia '9

Hanţa cu Germania se prăbuşea. Vom explica în cele ce urma's le foarte mari la care s-a expus SSI-ul pentru a realiza jocul pe ni tablouri.

Reţeaua „inginer Popovici-Rică Georgescu' &

Ientarea germanilor, în luna iulie 1941, Abwehr-ul a primit, din îl, o informaţie potrivit căreia proprietarul restaurantului Taxim, Mişu

scu» urma să vină la Bucureşti, aducând şi 20.000 lire sterline, bani îţi Agenţilor englezi din România. Abwehr-ul a transmis această aţi «SSI-ului conform convenţiei de colaborare. Germanii nu aveaul săj-esfaşoare acţiuni de reţinere pe teritoriul României. Prin urmare, orglescu a fost aşteptat pe aeroportul Băneasa de agenţi SSI, care l-au şi l transportat direct la sediul Secţiei Juridice. Percheziţia amănunţită ba ajelor nu a dus la descoperirea vreunei sume de bani. La ancheta ati-i a declarat că el cunoaşte mai mulţi englezi din Istanbul care îi za i-staurantul, numindu-i şi pe fraţii de Chastelain. Aprofundându-se irealij informativă, Mişu Iorgulescu a oferit indicii suficiente care au

la idescoperirea reţelei de spionaj „inginer Popovici-Rică Georgescu".

Iese organizată de Gardyne de Chastelain, care timp de 14 ani nist funcţia de director comercial al Societăţii petrolifere „Unirea".

laiijj i-l recomandase în mod special pe Valeriu (Rică) Georgescu lui ici. iReţeaua informativă mai cuprindea pe maistrul Bălan, specialist în ranamisiuni, plus alte 10 persoane care îndeplineau oficiul de atoş şi curieri. Inginerul Popovici primise 80.000.000, iar Rică i 18.000.000 lei. La percheziţia domiciliară s-au mai găsit 56.000

Rică Georgescu era ginerele lui Sever Bocu, şeful organizaţiei il-tsrăniste din Banat. De altfel, era în relaţii foarte apropiate cu înhu

care îl cunoştea şi pe Chastelain şi ştia despre organizarea grupe1

I) informative. La anchetă, primul a cedat inginerul Popovici care a nensa să îi moară un frate pe front. Scopul mărturisit al organizaţiei

Je îi menţine legătura între englezi şi Maniu. În plus, Rică Georgescu să speculeze problema revendicării Ardealului de Nord”. El afirma ca pajjjte din cei 18.000.000 lei pe care i-a luat personal de la organizaţie e întrebuinţaţi pentru propagandă în Ardealul de Nord şi că de aces x fijiktiut şi doctorul Nicolae Lupu şi Ion Mihalache, alţi doi fruntaşi aff ai PlNA. Numai că, Eugen Cristescu menţiona, într-una din declaraţii16

adastă temă, că cei doi oameni politici – Lupu şi Mihalache – „>

f jpd întrebaţi de mareşalul Ion Antonescu, dacă ştiu ceva, au răspuns că nici

U_4 cunoşteau pe Rică Georgescu şi nici nu aveau cunoştinţă de faptele sale.

Pus într-o astfel de situaţie delicată, şeful SSI, Eugen Cristescu, acţionat cu prudenţă. El ne spune textual: „Constatând astfel manoperele şi

Diversiunile încercate de Rică Georgescu, pe baza aprobării mareşalului

Antonescu, am luat măsuri ca declaraţiile lui Rică Georgescu, care urmau a figura în dosarul cercetărilor şi al procesului, să fie înlocuite cu declaraţii care să trateze numai latura pur juridică, iar declaraţiile cu corelaţiuni politice au constituit un dosar special, ce a fost predat mareşalului Antonescu.

Această operaţiune mai urmărea şi scopul ca germanii să nu afle acest lucru sau cel puţin să nu aibe dovezi ca să motiveze un proces diplomatic pe tema legăturilor oamenilor politici români cu Aliaţii, chit că aveau bănuieli în acest sens”.

Până la urmă, procesul nu s-a mai judecat – în ciuda presiunilor făcute de germani – datorită intervenţiei lui Iuliu Maniu, care a ameninţat că va depune ca martor. De altfel, Rică Georgescu a beneficiat de un asemenea regim de detenţie încât avea la un moment dat o garsonieră în care locuia cu soţia şi un servitor. Rică Georgescu a făcut parte din primul guvern instaurat la 24 august 1944, după arestarea mareşalului Ion Antonescu, iar în 1947 a plecat împreună cu soţia sa în Statele Unite.

Din a doua jumătate a anului 1942 au apărut şi primele semnale despre neîncrederea cu care începea să fie privit Eugen Cristescu de către germani. Un raport al Agenturii I, din 30 noiembrie 1942, menţiona: „În cercurile apropiate ataşatului de presă german a început să circule zvonul că dl director general, Eugen Cristescu, va fi schimbat de la conducerea S şi

deoarece urmăreşte activitatea germanilor şi în mod intenţionat neglijează urmărirea activităţii agenţilor anglo-saxoni care mişună în Capitală, făcând spionaj pe o scară întinsă şi lansând tot felul de zvonuri menite să producă panică şi răcirea relaţiilor germano-române. În acelaşi timp se afirmă că

Serviciul condus de dl director general Eugen Cristescu nu vrea să urmărească atent acţiunea evreilor care au devenit foarte obraznici şi tendenţioşi, bazându-se pe unele succese fără importanţă ale statelor democratice”. Iar la 29 aprilie 1943, aceeaşi Agentură I din Secţia Contrainformaţii a SSI revenea cu un alt raport pe această temă: „Toţi aceştia, era v»rba despre o serie de persoane identificate ca transmiţând informaţii germanilor despre Eugen Cristescu – n.n., fac afirmaţii că dl Eugen

Cristescu a început să joace pe două tablouri şi în acelaşi timp n-are destulă autoritate spre a pune la punct, sau nu vrea acest lucru, elementele anglofile din cadrul SSL Unul dintre cei învinovăţiţi că are o activitate alături de

glofili, pe care se sprijină, este dl lt.-col. Traian Borcescu”.

Trebuie menţionat că astfel de informaţii pe care le deţineau

Serrnanii despre şeful SSI erau cât se poate de exacte. Eugen Cristescu

Spăsise faza supravegherii şi izolării agenturii germane din România, cât şi protejării opoziţiei politice şi asigura prin canalele Serviciu

I ale opoziţiei şi ale lui Ion Antonescu cu Aliaţii. – „u.

Contactele informative cu americanii. Un prim Com documentar, între S şi şi serviciile secrete americane, a fost stabilit?”

CJM – stescu în primăvara anului 1943. Nu este foarte clar din iniţiat

Srifji s-a realizat respectiva întâlnire. Ştim doar că ea a fost mijlocita /

ge te ftbru

Ittman, un vechi prieten şi informator al lui Eugen Cristescu, ţ 6

I război antreprenor al Cazinoului din Sinaia, în acel moment e

Îl al misiunii engleze din Turcia. La cererea părţii americane lerir a fost Gheorghe Cristescu, fratele lui Eugen Cristescu, trimis sub de curier diplomatic. La întoarcere, acesta a întocmit un raport martie 1943 şi păstrat sub formă de manuscris între hârtiile ale lui Eugen Cristescu. De regulă, astfel de documente nu se

ază. Ele se distrug imediat ce beneficiarul a luat la cunoştinţă naţiile şi datele transmise. Documentul are o valoare istorică deosebită

[pentru care nu poate fi înţeles dacă nu este reprodus în întregime lată

Îi:

„Întrebând persoanele cu care am luat contact la Istanbul de ce s-a it ca legătura să se facă printr-un intim al lui Eugen Cristescu, rudă, mi s-a răspuns:

Pentru că am găsit că aceasta este cea mai directă şi bunăă; pentru că în afară de latura oficială, comunicările aveau şi o parte inveau direct şi personal pe Eugen Cristescu. Noi americanii cunoaştem recis şi apreciem mai exact decât alţii şi chiar decât voi rolul important or de ordine al lui Eugen Cristescu în viaţa statului român. Ştim şi iu00 informaţii că Germania va cere României sacrificii cu mult mai lecit cele făcute până acum, sarcini de nesuportat, pe care mareşalul lescu nu le va putea accepta şi satisface. Germanii anvizajează o

(enea situaţie şi în consecinţă pregătesc terenul pentru orice lalitate. Avem informaţii că s-au înţeles cu Horia Sima, impunându-i o supunere în cazul când eventual îl vor aduce la conducerea statului i, în fruntea unui regim legionar, în acea ipoteză, mareşalului i se va o dispariţie cu ajutorul teroriştilor ocrotiţi atât în Germania, cât şi irl

O formulă similară, dar mai simplă, se va utiliza şi pentru

eşedinte. Horia Sima a cerut ca Eugen Cristescu să-i fie predat lui, nă

r afla în ţară, fie că ar fi în Germania, deoarece are cu el o crâncena ia. Pe de altă parte, organele speciale sovietice (NKVD-ul ŞI

Iteraul) socotesc pe Eugen Cristescu ca pe inamicul nr. 1 a.

lismului în România. Aceste organe socotesc că bolşevizarea României putut efectua graţie în mare parte dârzei lupte a lui Eugen Cristescu, t director al Siguranţei în trecut, cât şi ca şef al SSI-ului român, acumlerând că evenimentele s-ar putea precipita, am înţeles a-l avertiza pe

Cristescu de aceste lucruri pe calea cea mai directă şi sigură ce am t: dumneata.

Nu înţeleg această îngrijorare pentru soarta unor adversari – am obiectat.

Noi, americanii – mi s-a răspuns –, înţelegem a trece peste

Baricadele în domeniul informativ. Deşi pe baricade opuse, am socotit totuşi a face acest avertisment spre a nu fi surprinşi de evenimente. Noi prevedem că România va trece poate prin perioade de crize generale. Crize pasagere.

Vedem pentru arunci în Eugen Cristescu unul din factorii chibzuiţi şi cu tact, care ar înţelege mai bine ca orice alt om de stat român situaţia ţării sale (a dat dovadă şi în Comisia româno-bulgară). Oare de ce Germania n-a intervenit în favoarea altui factor informativ, deşi în acel timp politica română era situată pe baricada opusă? Noi, americanii, considerăm că dezvoltarea democraţiilor are la bază ordinea socială, iar ordinea socială are la bază cunoaşterea cât mai profundă a realităţilor, adică informaţia. Iată explicaţia întrevederii şi a canalului ales, a încheiat convorbitorul meu.

Din cele discutate, am tras în general următoarele concluzii: a)

Serviciul de informaţii american nu doreşte dezordini în România; b) nu ar dori deocamdată, cel puţin, amestecul şi al Intelligence Service-ului englez.

Deci, divergenţele între Serviciul de informaţii american şi cel englez; c) se situează pe baricada opusă tendinţelor serviciilor speciale sovietice. Pentru aceasta şi alte considerente, doreşte a menţine legătura cu România prin organele SSI, într-un cadru cât mai restrâns, cu garanţia celei mai desăvârşite discreţiuni. G [Gheorghe] C [ristescu]”.

Documentul acesta ne arată limpede preocuparea fiecăruia

dintre serviciile secrete aliate de a-şi asigura o poziţie cât mai bună în Europa

Centrală, de Est şi Sud-Est, pentru perioada ce avea să urmeze după terminarea războiului. Deosebit de interesant este şi faptul că americanii ÎS

apreciau pe şeful SSI – Eugen Cristescu – punându-şi în el mari speranţe pentru viitorul democratic al României.

Un alt document extrem de interesant ce atestă contactele dintre autorităţile româneşti şi cele ale SUA, mijlocite prin intermediul SSI, provine din Arhivele Federaţiei Ruse, respectiv, „Mapa specială" a lui Stalin. Este vţ>rba despre mărturia unui prizonier militar român, colonelul Ion Popescu, din SSI, anchetat de sovietici. Colonelul român mărturiseşte că ia recomandarea lui Eugen Cristescu, la începutul lunii noiembrie 1943, a fost

Primit într-o audienţă secretă la Mihai Antonescu, vicepreşedintele

Consiliului de Miniştri şi ministru de Externe al României, care l-a însărcinat

u o misiune confidenţială la Madrid. Acolo, ofiţerul român trebuia să intre în contact cu ambasadorul SUA din capitala Spaniei pentru a afla punctul de

Vedere al guvernului american faţă de situaţia foarte grea a României şi soluţiile posibile „ca ţara noastră să iasă onorabil" din acest impas datorat

Pierderilor de pe frontul de Est.

La jumătatea lunii noiembrie 1943, colonelul Ion Popescu, din Sst

Jni la Madrid cu ambasadorul SUA, de la care a primit un mesaj f0

concis: „Statele Unite ale Americii au hotărât să acorde acest ai în &

Interesul României, cât şi în al ei, al Americii, în această parte".

ei". Pe baza informaţiilor de care dispunea ambasadorul, guvern

Beonsidera că rezistenţa României pe frontul de Est nu mai putea du

„În sensul că „nu mai târziu de primăvara anului 1944, războiul v la graniţele României". Ca urmare, SUA dorea ca să se „evite ea războiului pe teritoriul României şi, îndeosebi, să înlăture ocupaţi»

litară de către armatele ruse” [sovietice-w.w.]. În ceea ce priveşte graniţe ale României în răsărit, ambasadorul era de părere că rica poate garanta hotarele din 1941, sperând să obţină din partea URSS

pentru cedarea în folosul României a Basarabiei şi Bucovinei”. În ea realizării acestui scop, guvernul SUA solic ita „ca România să se că repede să înceapă negocieri cu Aliaţii (deocamdată cuentanţii SUA)”. Din cele spuse de ambasadorul american, colonelul apescu a înţeles că „America este interesată ca România să nu intre în

de influenţă a URSS şi că rezolvarea la timp de către România a iei – în maniera dorită de SUA – va ajuta la atingerea scopurilor

[de de America în această parte a Europei. Temporizarea sau opoziţia lui dăunează intereselor SUA, care coincid necondiţionat cu cele aleliei”.

Pentru a fi convingător, ambasadorul american i-a arătat ofiţerului o scrisoare din partea preşedintelui SUA, Franklin Delano Roosevelt, a şi tradus un fragment ce sugera că „Preşedintele SUA recomanda

(sadoralui să depună toate eforturile pentru ca autorităţile României să ga la timp importanţa acestui demers pentru viitoarea situaţie

acţională, în care SUA vor ca România să ocupe o poziţie favorabilă”.

În situaţia în care guvernul român se hotăra să întreprindă o astfel dete, urma ca un general român, „cu sprijinul reprezentanţilor americani.

ale precauţiile necesare şi evitând supravegherea de către agenţii

Îi” să se deplaseze prin Turcia la statul major al generalului lower (aflat atunci în Sicilia), unde urma să dezbată problemele alinare de ordin militar, „în vederea colaborării Aliaţilor cu trupele le, în scopul izgonirii nemţilor din România”.

Desigur că pentru realizarea unui asemenea obiectiv, extrem de at şi de valoare strategică, era nevoie de o intervenţie a trupe» °r

— Americane în Balcani pentru a ajunge în România înaintea trupejol

tei Roşii, în legătură cu această problemă, în momentul când coloneW

opescu i-a spus interlocutorului său că în România ar exista Pe fit cărora o intervenţie anglo-americană nu se poate produce întruc3

ÎS consideră Balcanii ca sfera ei de influenţă, şi în consecinţă urma se

singură asupra tuturor problemelor din această parte a Europei primit următorul răspuns: „Desantul trupelor americane va avea loc la

Cementul oportun şi în conformitate cu planurile stabilite. Sub acest aspect.

Omânia nu trebuie să aibă motive de îngrijorare". După către ştim, desantul

Jiaţilor anglo-americani nu a avut loc, iar scurgerea de informaţii fusese în realitate doar o acţiune specială a serviciilor secrete pentru a-i deruta pe germani şi a acoperi cât mai bine „Operaţiunea Overlord", marea debarcare din Nomandia (6 iunie 1944).

Înapoiat la Bucureşti, colonelul Ion Popescu i-a prezentat lui Mihai

Antonescu, într-un raport detailat, întreaga discuţie cu ambasadorul SUA de la Madrid, precum şi mesajele privind acţiunile pe care trebuia să le întreprindă guvernul român. Din acel moment, ofiţerul S şi nu mai ştie cum au evoluat legăturile stabilite de el, dar a mărturisit că a aflat ulterior de la

Eugen Cristescu – „care se vedea aproape zilnic cu Mihai Antonescu" – că

„Mareşalul Ion Antonescu s-a opus tratativelor propuse de ambasadorul american, deoarece a avut impresia că americanii urmăresc să atragă

România în aceste tratative, pentru a o compromite în faţa Germaniei".

Prin urmare, evenimentele s-au derulat într-o direcţie care n-a favorizat materializarea viziunilor strategice americane. Dimpotrivă, am putea spune că pentru noi, sfârşitul războiului şi mai ales urmările sale

(ocupaţia militară sovietică timp de 14 ani) au însemnat o cumplită dezamăgire. Americanii nu au fost în stare să se opună sovieticilor în procesul de sovietizare a României. Ei n-au fost în stare nici măcar să-l salveze pe Eugen Cristescu de la aberantele acuzaţii – aduse de guvernul marionetă instaurat la 6 martie 1945 –, de „crime

de război şi dezastrul ţării”.

Echipa „Autonomous” şi contactele cu Serviciul Secret britanic. Echipa „Autonomous”, formată din trei ofiţeri de informaţii britanici (locotenent-colonelul de Chastelain, căpitanul Meţianu şi căpitanul

Ivor Porter) a fost paraşutată pe teritoriul României în noaptea de 21 spre 22

decembrie 1943, la 8 km de Alexandria, în apropiere de comuna Plosca, întrucât cei trei ofiţeri au aterizat mult mai departe de locul fixat, n-au reuşit să intre în contact cu omul lor de legătură – un anume „Silviu” – care trebuia să-i transporte cu o maşină în Bucureşti. Comandamentul Militar

Aliat de la Cairo fixase, pentru echipa „Autonomous”, o misiune politică, şi anume, de a lua contact cu fruntaşii vieţii politice româneşti, în scopul de a pune la punct o lovitură de stat în urma căreia România să fie scoasă din alianţa cu Germania.

Despre sosirea ofiţerilor britanici, SSI aflase dintr-o informaţie

Primită de la Abwehr, la 20 decembrie 1943. Eugen Cristescu ne spune că

formaţia primită de la germani făcea referire la faptul că în decurs de trei

Sile urma să sosească în România un colonel englez de la Cairo, care urma să ia legătura cu Iuliu Maniu, la Băile Herculane. Informaţia s-a confirmat.

I

unele de siguranţă şi mai ales Jandarmeria rurală fuseseră prevenit st sens. Misiunea lor a eşuat din capul locului, fiind repede prinşi, im.

a aterizare, şi duşi la sediul Inspectoratului General al Jandarmeriei lat

„Cazaţi” la ultimul etaj al clădirii, într-un apartament de trei camere ty nul mareşalului Ion Antonescu, de cei trei ofiţeri britanici s-a ocu în

«al Eugen Cristescu şi SSI-ul. Pe timpul cât au fost deţinuţi li să ne

I gradelor echivalente din armata română. Sumele de bani aduse cu şi lefurile au fost suficiente pentru hrană, în schimb, pentru tratamente! 1

„Leale – mai ales cele dentare solicitate de Chastelain –

neajungâadu i i „toate diferenţele au fost achitate de SSI”. În zilele de sărbători sau

(trastice, au fost serviţi cu tort şi şampanie.

Întrucât veştile privind lansarea şi arestarea lor s-au răspândit cuitate, Eugen Cristescu a luat măsuri pentru protecţie şi împiedicarea

anilor de a-i duce la Berlin. S-a alcătuit legenda că veniseră pentru a

e informaţii în România. Aparatul de emisie-recepţie, şase din cele opt un – care dădeau frecvenţele de lucru – şi un rând din cele trei cifruri

St predate germanilor. Eugen Cristescu a păstrat însă două cuarţuri

xtând în faţa germanilor că s-au pierdut la aterizare – şi două rânduri fru. După o lună de zile germanii au înapoiat aparatul, dar au cerut să-i

teze ei pe ofiţerii britanici. Şeful SSI s-a opus, pretextând că mai întâi

ele româneşti competente ar trebui să se lămurească despre misiunea n preziua întâlnirii cu anchetatorii germani, Eugen Cristescu a avut mai if 3 discuţii prealabile cu cei trei paraşutişti, ocazii cu care au perfectat şi uisurile pe care aceştia să le dea anchetatorilor germani. Răspunsurile

(iau formulate de aşa natură încât germanii să nu-şi dea seama că ipnea lor avea un caracter politic, ci doar un scop pur informativ, adică culeagă informaţii cu caracter general şi în special privind zona

Miferă”. Cum în cercurile politice din România se discuta aprinsdespre câtualele propuneri de pace pe care le-ar fi adus englezii, germanii, în mod

t, ştiind cu cine au de-a face, s-au arătat foarte suspicioşi. Eugen fescu susţine că „măsurile noastre au fost luate de aşa manieră ca anii să nu aibă nicio dovadă şi nicio documentare pe care şi-ar fi putut mi o intervenţie diplomatică”.

Adevărul e că la succesul acţiunii de protecţie a ofiţerilor britanici, prinsă de SSI, a contribuit şi un alt factor. „Abwehrul de la Bucureşti...”

Iie Eugen Cristescu – era compus din austrieci de origine, oameni cu oepţie mult mai elastică şi mai înţelegătoare decât a germanilor propriu’

„Pentru anchetarea prizonierilor englezi, Abwehrul a delegat P

I (anul Petterman, şeful Secţiei de Contrainformaţii „care nu era uro t inteligent (ofiţer de rezervă, de profesie conducător de grădiniţă îi)”, şi s-a mulţumit cu datele obţinute. Probabil că pe aceste aspecte

at şi şeful SSI, atunci când s-a angajat la acţiunea de protecţie a ofitsrl rjţanici, ceea ce era o misiune extrem de riscantă şi deloc la îndemâna

După bombardamentul din 4 aprilie 1944, Berlinul a solicitat echipei de paraşutişti britanici în Germania, dar s-a izbit din nou le refuzul ferm al lui Eugen Cristescu, sprijinit şi de Mihai şi Ion Antonescu.

şa cum recunoaşte şi Ivor Porter în lucrarea sa memorialistică Operaţiunea

utonomous, „nemţii ştiau că ascundem o groază de lucruri, dar, mulţumită protecţiei româneşti, n-au avut niciodată ocazia să ne strângă cu uşa”.

Dar SSI nu numai că a făcut protecţie celor trei ofiţeri paraşutişti britanici, ci a şi acţionat pentru a-i pune în legătură directă cu Iuliu Maniu, sprijinindu-i astfel să-şi ducă la capăt misiunea încredinţată de

Comandamentul Militar Aliat de la Cairo. Destăinuirile lui Eugen Cristescu

Ce oferă câteva detalii extrem de interesante în acest sens. „Când aprehensiunile germane s-au mai potolit, mareşalul Antonescu a autorizat această întrevedere. Motivele care l-au condus la această aprobare au fost ca acest om politic [Iuliu Maniu – n.n.} să nu pretindă mai târziu că i s-a luat posibilitatea de a aranja o soartă mai bună pentru ţară prin contactul cu misionarul englez, întâlnirea între Maniu şi Chastelain a fost organizată de şeful SSI, în după-amiaza de duminică – la începutul lunii martie 1944.

Iuliu Maniu a fost luat în maşina generalului Picky Vasiliu, condusă de acesta, de la un loc stabilit, şi dus în pădurea Andronache. Aici a sosit şi locotenent-colonelul de Chastelain, scos din Inspectoratul General al

Jandarmeriei, cu toate măsurile de siguranţă necesare, în maşina generalului

Constantin Tobescu care şofa, şi trecut în maşina în care se găsea Maniu. Cei doi generali au stat în preajma automobilelor circa trei ore, cât a durat întrevederea, în fundul pădurii şi fără ca

operaţiunea să fi fost văzută de cineva. După întrevedere, ofiţerul britanic i-a spus lui Eugen Cristescu, în linii generale, ce a vorbit cu Maniu, afirmând că i-a detaliat scopul venirii echipei „Autonomous” în România şi modalităţile ce puteau fi adoptate pentru ieşirea României din alianţa cu Reich-ul. La 23 august 1944 cei trei

— autonomi” au fost puşi în libertate, iar în seara zilei următoare, noul guvern

& 1 României, prezidat de generalul Sănătescu – adăpostit în subsolul Băncii

Naţionale –, a comunicat cu Aliaţii prin Ivor Porter, radiotelegrafistul

Şipului de ofiţeri britanici. Evident că toate acestea nu s-ar fi putut realiza

eră protecţia şi implicarea cu discreţie a SSI.

SSI îl salvează pe profesorul Alexandru Eck. Contactul şi

Ce>rubinaţiile SSI cu Intelligence Service nu s-au limitat doar la echipa

„Autonomous”, ci au cunoscut şi alte forme. O serie de documente de arhivă

& 1 destăinuirile locotenent-colonelului Traian Borcescu şi Dan Brătianu aduc în circuitul istoriografie o serie de elemente noi, rămase necunoscute până în

1989.

Cu binecuvântarea lui Eugen Cristescu, Traian Borcescu –

ei a II-a Contrainformaţii din SSI – a intrat în contact cu o reţemaţii britanică ce activa în România. Omul de legătură a fost r%

anu, funcţionar la Societatea de Telefoane, Direcţia comercială pi9”.

I

„* 9

risit că a început să furnizeze informaţii lui Georges Dourantţn

42, dar a aflat că lucra pentru englezi abia un an mai târziu. Dourant *

lui Dan Brătianu numerele de telefon şi indicativele unităţilor german 1

despre importanţa instalaţiilor telefonice utilizate de acestea. Acelea

mații i le solicita și Traian Borcescu, mai ales după ce în frunte stații de telefoane a venit locotenent-colonelul Octav Rădulescu, cu care e 18 ani coleg de carieră militară. Toți trei au pus la punct un tabel adus u la zi, cu toate legăturile telefonice ale unităților germane, păstrat de iscu în fișetul lui de la SSI. Deseori, Traian Borcescu discuta cu Dan anu situația politică din România, evoluția tratativelor cu Aliații, ultimulmând speranța că anglo-americanii nu ne vor ceda complet rușilor, în iulie 1944, Traian Borcescu l-a întrebat cum crede că vor acționa ele istorice la ora „H". Dan Brătianu i-a răspuns că nu știe, dar că era ns că tratativele de la Cairo vor duce la încheierea armistițiului.

De fapt, de o colaborare directă a SSI – Intelligence Service se vorbi abia din momentul în care Georges Dourant i-a cerut lui Dan să intervină pe lângă Traian Borcescu pentru a obține eliberareasorului Alexandru Eck și a secretarei acestuia, Margareta Haller, în primăvara lui 1944. Eck era belgian de origine, naturalizat francez, sor la Sorbona. Din 1938 fusese invitat în România de Nicolae Iorga să iursuri la Universitate. După începerea războiului primise, în plus, și ilde căpitan în armata engleză. Unele documente fac mențiunea că lui Eck lucrase în Moldova și pentru sovietici.

Despre „rețeaua britanică" de pe teritoriul României s-a scris mult și

acordat spații largi în cărțile publicate înainte de 1989, fapt pentru care om insista în continuare decât asupra aspectelor inedite legate decarea SSI în salvarea profesorului Eck și a secretarei sale de a cădea în de germanilor. Totul a pornit de la o notă informativă trimisă de un direct șefului Biroului statistic militar (compartimentul de aspionaj al Secției a II-a a Marelui Stat Major) Odobești. Pe baza ei au arestați un sublocotenent și doi soldați, apoi alte persoane, între care rghe Tomaziu, nepot al lui George Enescu, prin intermediul căruia îl și

5 cuse Eck, și profesorul Pierre Guiraud, de la Institutul francez din ești. Profesorul belgian și secretara sa au fost arestați la Ciorogârla și ortați la Odobești. La jumătatea lunii iulie, când cercetările erau

Venise în România, cu gradul de căpitan, în cadrul misiunii militare franceze se de generalul Berthelot. După 1918 rămăsese aici și se împrietenise cu tatăl lui rătianu. În anii 1942 – 1943 era, oficial, reprezentant al unor societăți franceze care

lționau material petrolier, iar neoficial agent englez.

Definitivate și persoanele implicate urmau să fie deferite unui

tribunal militar.

9 sosit un ordin de la Preşedinţia Consiliului de Miniştri să fie predaţi SSI – ujui. George Dourand l-a vizitat imediat pe Dan Brătianu, pentru a-l informa

C_5 „Nicolas" – adică Eck, pe care Dan Brătianu îl avusese profesor pe când îşi făcuse studiile la Bruxelles – fusese arestat. Au făcut apel şi la Traian gorcescu, pentru că acesta îi mai ajutase în mai 1944, când i-a obţinut un paşaport pentru Istanbul, unde mergea trimis de PNL pentru tratativele de armistiţiu. Traian Borcescu i-a transmis lui Dan Brătianu, după aproximativ o

Oră, să se prezinte la o adresă din cartierul Cotroceni, în aceeaşi zi. La ora fixată, Dan Brătianu a avut surpriza să constate că i-a deschis uşa chiar

Eugen Cristescu. Peste câteva zile, Eck şi secretara sa erau mutaţi la arestul

SSI de la Malmaison, unde îşi avea sediul Secţia a VIII-a Juridică, şi englezii puteau respira uşuraţi că rezidentul lor „nu mai era în mâna nemţilor".

Ulterior, tot Traian Borcescu avea să-i conducă pe Alexandru Eck şi

Margareta Haller acasă la Minai Antonescu, în str. Batistei. Imediat după actul de la 23 august 1944, Eck şi Margareta Haller au fost puşi în libertate, iar acest lucru nu a fost posibil fără complicitatea – sub formă de protecţie

— A SSI.

Legionari sub bagheta NKVD. Câteva documente ale SSI ne oferă unele detalii foarte interesante în legătură cu legionarii încadraţi ca ofiţeri şi subofiţeri în armata română, ce au luptat pe frontul de Est şi care au căzut prizoniri la Cotul Donului. Internaţi în lagărele sovietice, legionarii prizonieri au fost mai întâi verificaţi şi cercetaţi informativ, apoi selecţionaţi de către organele NKVD. Dintre aceştia din urmă au apărut „lideri" care, prin mijlocirea serviciilor secrete sovietrice au intrat în legătură cu Molotov şi chiar cu Stalin.

Pentru a obţine „încrederea comandanţilor sovietici", care în acea perioadă aprobaseră deja înfiinţarea Diviziei „Tudor Vladimirescu", „liderii".

legionarilor prizonieri au întocmit un „Memoriu" prin care solicitau

«aprobarea asupra unui plan de acţiune”. Echipe de legionari urmau să fie lansate din avioane sovietice pe teritoriul României cu scopul de a lua contact cu membrii Mişcării legionare din ţară şi de a organiza o acţiune

«care să ducă la răsturnarea regimului şi suprimarea mareşalului Ion

Antonescu”. O astfel de acţiune urma să fie pusă în aplicare odată cu începerea ofensivei trupelor sovietice. Conducătorii de la Moscova nu au

Agreat ideea ca mareşalul Ion Antonescu să fie suprimat, ci doar ca echipele de legionari paraşutişti, după o instrucţie specială, să ia contact cu fruntaşii

Mişcării legionare care erau împotriva alianţei României cu Germania.

Concepţia sovieticilor viza ca prin reactivarea Mişcării legionare sub controlul unor lideri dirijaţi de serviciile secrete sovietice şi prin colaborare cu „alte forţe patriotice” (se subînţelege comuniştii) să formeze pe teritoriul

României o largă coaliţie pentru „înlăturarea de la conducerea statului a aiului Ion Antonescu şi denunţarea alianţei politico-militare mei cu Germania”. a i Documentele SSI fac referire şi la faptul că legionarii care urmau ilraşutaţi pe teritoriul României fuseseră bine instruiţi, urmând cursuri h naţii, mânuirea aparatelor de radio-recepţie şi exerciţii de lansări 6

uta în şcolile NKVD. Primele lansări s-au efectuat la începutul lui în U

În noaptea de 28 spre 29 iunie 1944, a fost lansată o echipă formata apte legionari (trei ofiţeri, doi subofiţeri şi doi radiotelegrafişti) în iere de staţiunea Olăneşti-Vâlcea, într-o zonă muntoasă prielnică pentru ibl de operaţie. După lansare, membrii grupului au reuşit să-şi ascundă materialele cu care fuseseră dotaţi şi anume: armament, explozivi, mai rânduri de acte false şi bani (aproximativ 3.000.000 de lei).

Unul dintre membrii echipei, îmbrăcat în uniformă de căpitan al lei române, s-a deplasat la Olăneşti pentru a lua legătura cu un curier i iar, soţia unui preot dun Râmnicu Vâlcea. Intrat într-un restaurant na a-şi întâlni legătura, „ofiţerul român” a consumat o cantitate mai de băutură, fapt în urma căruia, aflat într-o avansată stare de ebrietate, a i

prinut şi dus la postul de jandarmi. La acea dată, măsurile de ordine, i p şi vigilenţa autorităţilor româneşti din zonă fuseseră mult sporite

It în staţiunea Olăneşti se afla pentru tratament mareşalul Ion eseu.

Starea de spirit s-a precipitat, iar organele de ordine au intrat în aximă în momentul în care unul dintre ofiţerii de jandarmi, „intrat din

Iare” în camera unde de afla reţinut „căpitanul turmentat”, i s-a părutunoaşte, fiind convins că mai avusese de-a face cu el în timpul iunii. Suspiciunile s-au clarificat în urma studiului atent al fizionomiei, iertamentului şi a vocii arestatului, ofiţerul de jandarmi dându-şi seama le în faţă pe nimeni altul decât Teodor Djonat, comandant legionar, i E care şi-a amintit că fusese trimis pe front cu gradul de sublocotenent, îl registrele militare figura ca dispărut în luptele de la Don. Cei care a i identificarea a dovedit perspicacitate, întrucât Djonat „trecuse printr-o formare fizică”, modificându-i-se, printr-o operaţie estetică, configuraţia iilor şi a bărbiei „spre a-l face de nerecunoscut”.

1 S-a procedat imediat la o cercetare informativă mai amplă. La postul ttdarmi s-a deplasat locotenent-colonelul Almăşanu – şeful Biroului de i ol Militar –, însoţit de o echipă de ofiţeri, care a ajuns la Olăneşti, cu

Automobile, în jurul orei două noaptea.

Tudor Djonat s-a arătat cooperant în timpul anchetei, informaţii

3

fcate de el au dus la identificarea celorlalţi şase membri aiechipei de iijiari. Imediat au fost anunţate şi autorităţile de la Bucureşti, încă de la o caţa, şi-au făcut apariţia în Olăneşti generalul Constantin (PichO

Vasiliu’ şeful Jandarmeriei, generalul Nicolae Diaconescu, directorul general şi poliţiei şi Eugen Cristescu, însoţiţi de echipe de agenţi şi jandarmi.

Cercetările informative şi investigaţiile făcute în acest caz au

Coiifirmat informaţiile aflate deja în bazele de date ale SSI şi Siguranţei.

Astfel, Tudor Djonat era cunoscut ca unul dintre comandanţii legionari, „al şaselea membru în faimoasa echipă a spărgătorilor de fronturi de sub

Conducerea legionarului terorist Ovidiu Găină, şef al Poliţiei secrete jegionare, fost chestor legionar, ajutor al lui Ilie Stângă,

implicat în asasinatele de la Jilava, din noiembrie 1940, asasinarea evreilor, jafuri şi unul din conducătorii rebeliunii din ianuarie 1941”, trimis pe front ca sublocotenent şi „dispărut în luptele de la Don”.

Ceilalţi doi ofiţeri ai grupului erau şi ei cunoscuţi cu „zestre la dosar”: I. Al. Miron, îmbrăcat în uniformă de locotenent, fost conducător al legionarilor terorişti, şi Cristu Costache Gheracostea, care purta uniformă de sublocotenent, şi el fost comandant legionar, „un fanatic” ce îndeplinise

„Rolul de organizator al grupelor teroriste macedonene”.

Cu toţii s-au dovedit cooperanţi în timpul anchetei, recunoscând scopul pentru care fuseseră paraşutaţi: de a-şi face legături şi de a lua apoi contactul cu Moscova, prin aparatele de radio-recepţie, urmând să indice un loc de aterizare pentru şeful organizaţiei care-i instruise în URSS şi care urma, la rândul lui, să fie paraşutat lângă Olăneşti la finele lunii iulie, data

„Când trebuia să se declaseze acţiunea din interior”.

Un incident neprevăzut s-a produs în momentul arestării lui L-AI.

Miron şi a unuia dintre subofiţerii legionari ai echipei: „Când Miron s-a aplecat să bea apă [dintr-un izvor – «. «.], a fost împuşcat mortal de subofiţer”.

Pe baza rezultatelor cercetării, dar şi al asasinării lui Miron de către camaradul său, Eugen Cristescu şi generalul Pichi Vasiliu au formulat ipoteza că echipa celor şapte legionari fusese lansată în scopul asasinării mareşalului Ion Antonescu. „Incidentul” cu Miron – probabil conducătorul grupului – s-ar fi produs tocmai pentru ca în anchetă acesta să nu divulge şi alte detalii privind adevăratul mobil al acţiunii. Ulterior, directorul SSI „i-a luat pe Djonat şi Gheracostea şi i-a dus la Conducătorul Statului”.

Documentele SSI, aflate în unitatea arhivistică pe care am consultat-o, nu ne mai dezvăluie şi ce a discutat mareşalul Antonescu ori ce era interesat să afle de la cei doi atentatori legionari pregătiţi în URSS. Se

Menţionează doar că agenţii de siguranţă, echipele de jandarmi şi ofiţerii

Siroului de Control Militar, deplasaţi la Olăneşti, „au primit ordine să înceteze activitatea”, întrucât „colaborarea a fost terminată”. Probabil că mareşalul Ion Antonescu a dorit să nu dea amploare

acestui caz, pentru el fiind suficiente informaţiile care demonstrau că o serie de legionari cochetau cu serviciile secrete sovietice, aspect pe care-l sesizase şi în timpul rebeliunii

(şi care fusese evidenţiat şi în lucrarea Pe marginea prăpastiei publicată de preşedinţia Consiliului de Miniştri).

l

Chiar dacă s-a încercat să se păstreze discreţia asupra acestui la ui lui august 1944, circula deja un zvon printre ziariştii d a jbntul". Nota informativă a SSI, din 12 august 1944, care făcea referţ".

zvon consemna: „Se discută că o echipă a morţii, formată din ti

nari, se deplasase la Olăneşti pentru a pune la cale un atentat împ Ot? îi

Iducătorului Statului. Mustrat de conştiinţă, unul dintre membrii ecbi.

l fugit la Bucureşti pentru a-l înştiinţa pe generalul Pichi Vasiliu Ac? 6

Jeplasat cu avionul la Olăneşti şi, în momentul când conspiratorii au f li, denunţătorul a tras în şeful echipei, omorându-l. Ceilalţi conspirat i st judecaţi, condamnaţi la moarte şi executaţi". Partea adevărată era e".

Idevăr, şeful echipei fusese asasinat de către unul dintre camarazii

„Atotştiutorii" ziarişti de la „Curentul" căzuseră şi ei în \\a".

I formării. p a

Din alte documente ale SSI rezultă că după 23 august 1944, Djonat cracostea au fost eliberaţi de armatele sovietice şi luaţi ca „oameni de dere ai NKVD". Acesta a fost şi motivul pentru care SSI, prin Grupa i. Ăla, i-a ţinut într-o strictă supraveghere. Despre Djonat, agenţii SSI au mat că, la începutul lui septembrie 1944, a fost semnalat purtând rină de căpitan de geniu, apărând în postura de „agent al NKVD pentru uzarea din punct de vedere comunist a regiunii Oltenia". La rândul lui.

Acestea, în ţinută de locotenent, venea aproape zilnic la sediul Marelui

Major. Avea două domicilii, unul în strada Vasile Lascăr şi altul la indamentul Corpului de Grăniceri, şi întreţinea relaţii cu Lidia Popp, iiieră de spital, una dintre principalele egente de legătură ale lui Horia

Supravegherea efectuată de SSI asupra lui Djonat şi Gheracostea,

nari terorişti metamorfozaţi în agenţi ai NKVD sub acoperire de ofiţeri Matei române, a încetat brusc imediat după 6 martie 1945, odată cu

! larea guvernului preponderent comunist, condus de dr. Petru Groza.

„K'i

IMPACTUL PRODUS ASUPRA SSI DE IEŞIREA

ROMÂNIEI DIN AXĂ ŞI ALĂTURAREA ARMATEI

l

ROMÂNE LA COALIŢIA NAŢIUNILOR UNITE

Primele instrucţiuni metodologice privind modul de acţiune al SSI în noile condiţii au fost elaborate începând cu luna septembrie 1944, imediat după semnarea Convenţiei de Armistiţiu. Prin urmare, cei care s-au numărat printre autori cunoşteau clauzele Armistiţiului şi au căutat să le interpreteze cât mai favorabil pentru necesităţile informative ale armatei. Prin modul în care au realizat cadrul tehnico-metodologic pentru activitatea Serviciului de

Informaţii, în paralel cu restructurarea şi reorganizarea sa, demonstrează că cei aflaţi în funcţiile de comandă ale armatei au dovedit pricepere, luciditate, dar mai înainte de toate au reuşit să asigure continuitatea bazată pe tradiţii în acest domeniu.

Impactul produs de actul de la 23 august 1944 şi prevederile Convenţiei de Armistiţiu. Anchetatorul Zelea, cel care studiase documentele SSI în legătură cu activitatea Blocului Naţional

Democrat – pentru a instrumenta Actul de acuzare în cadrul „procesului marii trădări naţionale" din mai 1946 –, a afirmat la un moment dat în faţa lui Eugen Cristescu că „Serviciul Special [de Informaţii – «. «.] a fost foarte bine informat în privinţa lui 23 august de acţiunea comuniştilor", la care interlocutorul său a răspuns, după ce a încercat de câteva ori să se eschiveze:

„Am avut un buletin politic, o concentrare de informaţii din mai multe surse.

A avut N.D. Stănescu o serie de informatori care ne-au dat toată chestiunea

Sănătescu. Mareşalul nu credea". Un alt document de anchetă, de data aceasta din 1949, ce instrumenta activitatea ofiţerilor aflaţi în posturile de comandă ale principalelor secţii din SSI dezvăluie printre altele: „În preajma lui 23 august 1944, locotenent-colonelul Traian Borcescu a fost chemat ia

Marele Stat Major unde câţiva ofiţeri l-au întrebat dacă avea vreo cunoştinţă despre ce se pregăteşte şi de partea cui este. Borcescu a răspuns că este de

Partea Armatei”.

Imediat după actul de la 23 august 1944, Gheorghe Cristescu, fratele fostului director general al SSI, ce conducea Secţia de criminalistică, a convocat la o conferinţă întregul personal din zona de dislocare. „Cu acea ocazie – spunea Gheorghe Cristescu – am explicat personalului că SSI este

O instituţie de stat în serviciul patriei. Patria este acolo unde se află

Majestatea Sa Regele, Guvernul, Armata şi Drapelul. Ca funcţionari de stat, în slujba patriei, datoria noastră este de a ne continua menirea cu o intensitate n-ai mare, cu o corectitudine cât mai desăvârşită şi cu o conştiincios, ectă”. late

Veridicitatea acestor documente nu poate fi pusă la îndoială întril i. n de la organe de anchetă, deci de la instituţii cu posibilităţi largi, at! care şi probare a declaraţiilor celor interogaţi. Am alăturat ace 6

nente de documente pentru că ele relevă trei aspecte esenţiale: 1) sg, e bine informat în legătură cu pregătirea actului de la 23 august 1944. y!

ucătorul statului, mareşalul Ion Antonescu, ca principal utilizator ai lui informativ obţinut de SSI nu a luat măsuri, probabil datorits crederii; 3) SSI a reacţionat ca o instituţie de stat şi nu ca o structură a regim politic. Acest ultim aspect este demonstrat şi de felul cum auuat evenimentele cu implicarea directă a unor cadre SSI.

După plecarea lui Eugen Cristescu din sediul central al SSI, în dupăi za zilei de 23 august 1944, locotenent-colonelul Traian Borcescu, şeful ei a lia Contrainformaţii, a preluat temporar până la 28 august ducerea Serviciului. El a furnizat Comandamentului Militar al Capitalei cu numerele de telefon ale germanilor, care au fost imediat decuplate i entrală. A mers şi la Marele Stat Major unde i s-a ordonat să treacă la

lirea fruntaşilor Grupului Etnic German şi a revizioniştilor maghiari.

Încă înainte de actul de la 23 august 1944, ofiţeri din SSI stabiliseră mediat după încetarea operaţiilor militare ale armatei române pe Frontul

Ist, trebuiau reorganizate structurile informative pentru a face faţă noilor i iţii. Ruperea frontului de la Iaşi de către trupele sovietice şi pătrunderea rapidă în adâncimea teritoriului României dislocaseră şi dezorganizaseră e legăturile informative ale Secţiei a II-a din zonă, fapt pentru care, în oada 23 – 28 august 1944, SSI a fost singurul organ informativ în

ţiune care a transmis informaţii Preşedinţiei Consiliului de Miniştri şi slui Stat Major al armatei române privind înaintarea trupelor sovietice şi ozitivelor armatelor germane. Aceasta a fost şi motivul pentru care la 25

Ist, primul ministru, generalul Constantin Sănătescu, i-a ordonat stalui aflat la comanda SSI, locotenent-colonelului Traian Borcescu, să ilească prin măsuri informative „ce legături există între Comandamentul atic şi Partidul comunist, atât în Capitală cât şi în restul ţării, pe măsura rupele sovietice vor înainta”. Pentru reuşita acestei misiuni SSI urma să pereze cu Secţia a II-a din Marele Stat Major prin colonelul Aurel ceanu. După două zile, T, Borcescu şi A. Runceanu s-au pus de acord io priveşte misiun 1, fiecăruia şi modul de cooperare. SSI îi revenea i unea de a swvaveghea înaintarea trupelor sovietice, localităţile prin care cau, caracteristicile armamentului din dotare, efectivele şi direcţiile de atare, în a. elaşi timp, structurile contrainformative din SSI trebuiau’s»

tice dacă sovieticii lasă trupe în localităţi, precum şi legăturile înffs andanţii sovietici cu organizaţiile comuniste, în ultimele zile ale luni1

au revenit în Bucureşti efectivele SSI care fuseseră dislocate la

reuda pe timpul bombardamentelor.

Între 29 august şi 19 septembrie, la conducerea SSI a fost numit colonelul Victor Siminel. Noul director nu a făcut altceva decât să conducă

Activitatea informativă şi contrainformativă a SSI în formula convenită în august 1944. La jumătatea lunii septembrie, din ordinul Comandamentului sovietic s-au sigilat aparatele de radio din dotare, în consecinţă, activitatea externă* precum şi legăturile între centrele Serviciului şi rezidenturile interne au fost paralizate. Este primul amestec brutal al sovieticilor în activitatea ggl. Asemenea practici se vor repeta prin arestarea abuzivă a unor cadre şi agenţi care făcuseră parte din structurile informative ale Frontului de Est.

Trebuia să se treacă astfel la o reorganizare care să corespundă acestor condiţii. Sarcina de a reorganiza SSI i-a revenit Ministerului de

Război, care luase iniţiativa unui proiect de lege înaintat la 10 septembrie

1944 suveranului. Peste 4 zile regele Mihai a semnat Decretul-lege 158 în baza căruia Serviciul Special de Informaţii trecea de la Preşedinţia

Consiliului de Miniştri la Ministerul de Război, în ce priveşte organizarea, funcţionarea şi stabilirea atribuţiilor Serviciului, acestea urmau să fie determinate prin decizie ministerială.

Colonelul Ion Lissievici povesteşte în lucrarea sa memorialistică faptul că la 12 septembrie 1944, chiar în ziua când la Moscova se parafa

Convenţia de Armistiţiu între România şi Naţiunile Unite, a fost chemat de generalul Mihail Racoviţă – ministrul de Război. Cu acea ocazie i s-a adus la cunoştinţă că Ministerul de Război urmează să-i încredinţeze funcţia de director general al SSI, fapt pentru care îi lăsa la dispoziţie 10 zile pentru a se documenta în vederea reorganizării instituţiei în conformitate cu noile condiţii social-politice interne, „începând de a doua zi – menţionează colonelul Ion Lissievici – am discutat cu fiecare şef de secţie în parte propunerile făcute şi am căzut de acord asupra unei organizări a secţiei respective cum şi a activităţii ce urma să desfăşoare în viitor. Rezultatul acestor discuţii a fost concretizat într-o serie de scheme şi grafice, însoţite de detaliile scrise strict necesare”. Conducerea Ministerului de Război a fost de acord cu noua schemă organizatorică şi cu misiunile informative fixate fiecărei secţii, fapt pentru care a elaborat decizia de numire a colonelului Ion

Lissievici la conducerea SSI, începând cu data de 20 septembrie 1944.

Restructurarea SSI, începută de colonelul Ion Lissievici, imediat după numirea sa în funcţia de director general, a durat aproape o lună şi s-a realizat în paralel cu ancheta făcută de o comisie condusă de generalul Păiş şi colonelul magistrat Rudeanu. La această anchetă, care a avut drept

Consecinţă deconspirarea multor cadre şi agenţi, timorarea personalului şi în

Consecinţă o slabă eficienţă în activitatea informativă, s-a ajuns în felul următor. Una din clauzele Convenţiei de Armistiţiu (Art. 15)

prevedea ca guvernul român „să dizolve toate organizaţiile prohitleriste de tip fascist pe teritoriul românesc, atât cele politice, militare sau paramilitare e alte organizaţii care duceau propagandă ostilă Naţiunilor Unite –

l Uniunii Sovietice, nepermiţând în viitor existenţa unor astfel ftizaţii”. Textul era cât se poate de clar, nu făcea referire la niciun fel Je e a aparatului de stat. Cu toate acestea, Grigore Niculescu Buzeşti ral Afacerilor Externe –, în şedinţa Consiliului de Miniştri din?”

Iibrie 1944, a interpretat cu obstinaţie articolul 15 din Convenţial litiu, propunând „epurarea aparatului de stat” pe motiv că din ceea de la ruşi, englezi şi americani „rezulta că această chestiune este fo’

antă şi că ei cer măsuri de epuraţie, cărora le acordă un foarte mare

Ministrul Afacerilor Interne, generalul Aurel Aldea, a mers şi mai! e. Influenţat probabil şi de atacurile din presă la adresa SSI a semnat la itembrie 1944 un ordin circular pentru toate inspectoratele de poliţie în ublinia necesitatea „arestării preventive a tuturor funcţionarilor SSI în i de a se preciza întreaga legătură cu Gestapoul, conservarea nentelor şi identificarea întregii reţele române şi germane care

— rase cu naziştii”.

În această situaţie locotenent-colonelul Traian Borcescu, şeful i-a II-a Contrainformaţii, a întocmit la 27 septembrie un amplu raport, it Ministerului de Război, în care arăta cu argumente convingătoare că ri-a fost niciodată o sucursală a Gestapoului”. Prin acelaşi document firma că „SSI nu a participat sub nicio formă la atrocităţile, crimele de oi sau crimele politice, la măsuri de constrângere etc., ci din contră, a iţat conducerii statului fapte, ori de câte ori a avut posibilitatea s-o

La începutul lunii octombrie 1944, Prefectura Poliţiei Capitalei a venit pe lângă Ministerul de Război cu propunerea de a desfiinţa SSI.

de de contraspionaj şi contrainformaţii urmând să treacă la Marele Stat r – Secţia a II-a, iar secţiile de informaţii, siguranţă şi politică să fie ne în structurile similare din Ministerul Afacerilor Interne. La acest

rs, Ministerul de Război a răspuns, aşa cum rezultă din Raportul nit la 14 octombrie 1944 de locotenent-colonelul magistrat A. Nicolau, a este de părere ca Serviciul Special de Informaţii să fie desfiinţat în îi

în care se găseşte astăzi, în alte cuvinte să fie menţinut la acel itament". Protecţia făcută asupra SSI de către Ministerul de Război nu întâmplătoare, bazată pe capricii de moment sau pe oportunismul unor i-au, ci avea în vedere o concepţie şi o doctrină bine articulată teoretic şi

aţă în tradiţie. Totuşi, pentru a pondera atacurile din presă şi a preveni controversă cu departamentele de interne şi externe – ce nu puteau în acel moment decât aspecte negative asupra prestigiului instituţiilor lui –, Ministerul de Război a decis să licenţieze din Serviciu o parte din inalul civil, prevalându-se şi de micşorarea sumelor alocate din buget, în legătură cu acest aspect, colonelul Ion Lissievici consemna: „În ultimele zile ale

— octombrie 1944, generalul Mihail Racoviţă mi-a pus în vedere să

jeeoţiez din Serviciu 30% din efectivul personalului civil, pentru economii bugetare. Pentru executarea acestei măsuri am obţinut aprobarea Ministerului e Război să plătesc salariul pe trei luni funcţionarilor ce urmau să fie licenţiaţi din serviciu. După obţinerea acestei aprobări şi ţinând seama de prOpunerile şefilor de secţii, am procedat la executarea ordinului primit".

Pentru a reliefa şi mai bine impactul produs asupra SSI de actul de la

23 august 1944 va trebui să ne referim şi la raporturile dintre cadrele de

comandă ale instituţiei cu membrii de frunte ai Partidului comunist.

După 23 august 1944, în contextul angajării din ce în ce mai impetuoase a Partidului comunist în lupta politică, s-a resimţit nevoia unor informaţii cu caracter politic dar şi militar. La începutul lunii septembrie în cadrul Comandamentului General al Formaţiunilor de luptă patriotice a luat fiinţă Secţia a II-a informaţii şi contrainformaţii ca structură informativă a pidr. Documentele de arhivă atestă că era ţinută la zi situaţia efectivelor armatei române din garnizoana Bucureşti şi împrejurimi. Aceste informaţii interesau deopotrivă şi Comandamentul sovietic, unde se trimiteau regulat traduse în limba rusă, împreună cu buletinele informative ale Formaţiunilor de luptă patriotice. La 6 septembrie 1944 a avut loc o şedinţă a Comitetului

Central al PCdR şi Formaţiunilor de luptă patriotice unde s-a

stabilit să se colaboreze intens cu organele de informaţii sovietice. Pe lângă paza sediilor şi a liderilor organizaţiilor proprii se indica „sprijinirea activă a Armatei

Roşii”. Cu aceeaşi ocazie s-au fixat şi alte două obiective, şi anume: 1) de a organiza munca de propagandă politică în armată pentru a atrage cât mai multe elemente militare active de partea comuniştilor şi 2) exploatarea la maximum a legăturilor cu elementele apropiate din aparatul de stat pentru consolidarea popularităţii Formaţiunilor de luptă patriotice şi îndeplinirea sarcinilor trasate.

Printre cadrele Serviciului Special de Informaţii pe care comuniştii au reuşit să-i „atragă la colaborare” se numără N.D. Stănescu, şeful Grupei

Politice, în documentele informative aflate în Arhiva Ministerului Apărării

Naţionale, acesta apare sub numele conspirativ „C. Petrescu”. Cum a ajuns

D. Stănescu, înalt funcţionar analist, încă de pe vremea lui Mihail

Moruzov, să colaboreze cu comuniştii aflăm chiar din scrierile sale

Memorialistice: „Imediat după 23 august 1944, încă din primele zile, conştient de direcţia în care în mod natural se îndrepta mersul istoriei

Noastre, am luat contact cu tov. Maurer pe care până atunci nu-l cunoscusem.

sx cu care în timpul bombardamentelor germane stătusem în acelaşi a<Jâpost, fiind întâmplător vecin de stradă”. Ion Gheorghe Maurer I-a

Prezentat pe N.D. Stănescu lui Emil Bodnăraş cu care a lucrat nemijlocit.

După cum singur a mărturisit, N.D. Stănescu a furnizat comuniştilor în

Primul rând informaţii politice, utilizând întregul aparat informativ de care să serviciul. De asemenea, a urmărit „intrigile şi maşinaţiunile urzeau de guvernele Sănătescu şi Rădescu, unele în colabora

ţinând la curent şi avertizând din timp conducerea PCdR”. Astfel

Mari” s-au găsit şi la Secţia a II-a a Marelui Stat Major în pers Oa

ului N.I. Popescu, precum şi în cadrul Siguranţei, comisarul «o titiri Mihalcea şi probabil că n-au fost singurii. Ei ţineau legătu.

p cu Emil Bodnăraş.

Prin aceste divulgări de secrete unor forţe politice, care se aflau în et direct cu ocupantul militar sovietic, s-a realizat cea mai spectaculoasa re a fluxului informativ obţinut de serviciile de informaţii româneşti

„Însă că nu a fost singurul canal de scurgere a informaţiilor, întrucât icii apelau şi la mijloace tehnice. Structurile specializate româneşti au sesizări pe linie contrainformativă, dar lucrurile nu s-au schimbat. Aşa templu, Centrul „M", prin Raportul nr. M69 din 30 ianuarie 1945

na Centrala Serviciului de Informaţii că „prin procedeul de a informa telefon forurile superioare, privind persoanele supravegheate sau care a a fi arestate pentru spionaj, se divulgă secretul deoarece telefonul

I şi este chiar interceptat". „De asemenea – se mai menţiona în Raport wrganele sovietice, care interceptează toate convorbirile telefonice, se îază de aceste indiscreţii, cerându-se predarea imediată a indivizilor, a cercetare este în curs".

Se pune problema de ce au renunţat ulterior comuniştii la serviciile pe funcţionari ai SSI, de pe urma cărora beneficiaseră atât înainte de 23

Jstl944, cât şi după, în sensul că le furnizase informaţii politico-militare iare fundamentării planului de preluare a puterii la 6 martie 1945.

Şunsul presupune desigur o analiză bazată pe o documentaţie mult maia, dar, referindu-ne strict la documentele memorialistice publicate, se gurează următoarea explicaţie. Pe Eugen Cristescu nu-l putea salva ni de a compărea în faţa Tribunalului Poporului. El fusese ridicat de nici la 24 octombrie 1944 şi dus la Moscova pentru anchetă. Alături de şalul Ion Antonescu, Eugen Cristescu era considerat unul din „peştii cei ai regimului", ce trebuiau făcuţi responsabili pentru crimele de război şi strul ţării. De altfel, nici anglo-americanii mu au întreprins nimic pentru ecupera pe fostul director general. Documentele atestă venirea în înia a unui colonel Ross – de la Serviciul de informaţii britanic – care se esa de arhiva personală a lui Eugen Cristescu, deci pentru a încerca să fgă urmele contactelor cu SSI din perioada

1941-august 1944, şi ne jim aici în primul rând la documentele de anchetă privind pe inginerul

(Georgescu şi echipa „Autonomous". Nu trebuie uitat faptul că misiunea

(Serviciul de Operaţii Strategice al SUA) condusă de Frank Wisner a

t în România între 28 august şi 2 septembrie 1944, a luat legătura cu

Ipa Specială" a SSI, dar nu s-a interesat de salvarea lui Eugen Cristescu, ftilie 1943 serviciile de informaţii americane din Istanbul afirmaseră cg, şi puneau mari speranţe pentru viitor în Eugen Cristescu. Acesta din urmă.

Ieşi a stat ascuns până la 24 septembrie 1944, găsise mijloace de a comunica cil [uliu Maniu şi Ion Mihalache, de la care primea mesaje să stea liniştit că situaţia lui se va rezolva, totuşi americanii n-au întreprins nimic pentru a-l sajva. Deci, atât anglo-americanii cât şi sovieticii ţineau mult la judecarea criminalilor de război" din rândul foştilor adversari, pentru că erau învingători şi trebuiau să-şi acopere unele acţiuni. Ca urmare, orice demers întreprins de forţele politice româneşti de a încerca o recuperare era de prisos. Singurul lucru pe care comuniştii – respectiv prin Lucreţiu pătrăşcanu în calitate de ministru de Justiţie – l-au putut face pentru Eugen

Cristescu a fost să-i comute pedeapsa la detenţie grea pe viaţă.

Lui N.D. Stănescu autorităţile comuniste i-au acordat la început toată încrederea, numindu-l, la 4 martie 1945, în funcţia de şef al Serviciului

Special de Informaţii. Dar, imediat ce documentele SS1 au încăput pe mâinile

Comisiei de anchetă au fost dezvăluite acţiunile informative desfăşurate de acesta în anturajul comuniştilor, prin care s-a ajuns la cunoaşterea planului de realizare a actului de la 23 august 1944, despre care mareşalul Ion Antonescu fusese informat dar a refuzat să ia măsuri, considerându-l neveridic. Se explică astfel de ce comuniştii au renunţat ulterior la serviciile lui N.D.

Stănescu, procedând chiar la arestarea şi condamnarea lui.

În cazul locotenent-colonelului Traian Borcescu lucrurile sunt şi mai clare. El încercase, şi a reuşit atât cât i-a stat în competenţă, să-i salveze pe anumiţi fruntaşi comunişti de a suporta acţiuni represive pe

considerentul că puteau fi folositori Serviciului în viitor, dar după 23 august 1944, prin organizarea „Grupei Speciale” cu misiunea de a supraveghea relaţiile PCdR

cu autorităţile sovietice din România, s-a compromis, fapt pentru care a plătit şi el ulterior cu ani grei de temniţă.

Toate acestea vin să demonstreze că teza potrivit căreia Partidul comunist reuşise prin structurile sale informative de sub conducerea lui Emii

Bodnăraş să penetreze Serviciul Special de Informaţii, pare forţată. Prin penetrare informativă se înţelege în arta informaţiilor o acţiune bine gândită pentru plasarea sau recrutarea unor agenţi de valoare în locuri şi medii de interes, de unde se pot obţine informaţii pe timp îndelungat sau pe momente operative, de care un centru de putere politică, militară ori economică are nevoie pentru a-şi promova interesele. Or, raporturile dintre SS1 şi membrii de frunte ai Partidului comunist înainte de 23 august 1944 au avut caracterul mai degrabă a unor măsuri de protecţie prin care s-a urmărit perspectiva. De exemplu, SSI i-a făcut o protecţie discretă şi deloc întâmplătoare lui Emil

Bodnăraş. Oficialităţile germane de la Bucureşti ceruseră arestarea şi internarea în lagăr a lui Bodnăraş „ce avea domiciliu obligatoriu la Brăila, dar care umbla prin ţară sub numele de inginer Ceauşu”. Întrucât Ion

Antonescu conta numai pe Lucreţiu Pătrăşcanu pentru a-l Uimite la Moscova ca negociator al condiţiilor de armistiţiu, era dispus să-l sacrifice pe iraş. În acel moment a intervenit Traian Borcescu, şeful Secţiei a jt

51 – care ştia bine ce ştia despre Bodnăraş, şi a susţinut în faţa i

eseu „teza că poate fi folositor la ieşirea României din război”. Ap0 (

anului 1944, cu ocazia aducerii lui Lucreţiu Pătrăşcanu în stra

Iască nr. 14, la avocatul Torasian – până atunci avusese dornicir

toriii –, s-a pus din nou problema arestării lui Bodnăraş cu care avert. Traian Borcescu s-a opus, şi de data aceasta, arestării, pe motiv că

putea fi folositor”, „cu atât mai mult cu cât ne apropiam de dământul culminant de la 23 august”. Astăzi se cunoaşte prea bine rolul de Emil Bodnăraş în actul de la 23 august, aşa încât pentru o

tistituire corectă a istoriei va trebui să consemnăm o anumită jlicitate – sub acoperirea de protecţie – a SSL Adevărul demonstrat de lentele de arhivă păstrate şi publicate după 1990 relevă incontestabil ca făcut protecţie „rezervei politice a statului”, adică nu numai fruntaşilor lal-ţilrănişti, liberali, social-democraţi, ci şi unor personalităţi din rea de stânga (comunistă), ca de exemplu Petre Constantinescu-Iaşi, dr.

Groza, Ion Gheorghe Maurer şi Mihai Beniuc. Pe acesta din urmă, poet la acea dată, SSI l-a salvat de la o arestare şi o condamnare

ente, întrucât fusese implicat în activitatea unei organizaţii comuniste ia

L'ersitotea din Sibiu. Mihai Beniuc a fost mobilizat pe loc, la intervenţia fiind încadrat ca translator la Secţia a VI-a, filaj şi cenzura spondenţei din cadrul SSI, unde şi-a satisfăcut stagiul militar până la 23

tist 1944.

Raporturile între SSI şi comunişti s-au păstrat şi după înlocuirea prezidat de mareşalul Ion Antonescu şi schimbarea orientării ice şi militare a statului român, menţinându-se până la 6 martie 1945. În

extul în care stipulaţiile Convenţiei de Armistiţiu „aveau un parfum etic” după cum se exprimase pe bună dreptate generalul Schuyler – care

Indus Misiunea militară americană din România –, unii funcţionari şi feri de frunte ai SSI au acţionat aşa cum au crezut ei că e bine să tedeze. Unii, din oportunism sau pentru a încerca să se reabiliteze în faţa

Juniştilor – cazul lui N.D. Stănescu –, s-au oferit din proprie iniţiativă furnizeze informaţii de care aveau nevoie în lupta politică, ceea ce jur îi descalifică pentru calitatea de funcţionari ai informaţiilor. Alţii»

care locotenent-colonelul Traian Borcescu, au rămas consecvenţi altor practici. Acesta repetase procedeul din perioada 1941-august 1944, a continuat relaţiile cu fruntaşii comunişti (cum făcuse odinioară cu iii) dar a organizat şi „Grupa Specială” (similară într-un fel co

Inţura I) prin care urmărea să informeze conducerea statului cu tot ceea ce de interes pentru activitatea Partidului comunist şi legăturile cu

Iritaţile militare sovietice. Toţi au plătit cu ani mulţi de temniţă

pentru

lui cum au acţionat, fiind condamnaţi pentru „activitate intensă contra lei mitncitoare”. Or, în cazul unor „penetrări”, agenţii folosiţi nu sunt sacrificaţi, ci dimpotrivă, retraşi acoperit, cu măsuri de protecţie până la sfârşitul vieţii. Este de fapt rezultatul unui angajament şi al garanţiilor pe care centrul de putere le realizează ca o recompensă pentru riscurile fisiunilor îndeplinite de agenţii de penetrare. Angajamentul şi măsurile de protecţie constituie în acelaşi timp şi tentaţia pentru agenţii care au acceptat jacurile misiunii. Dar despre aceste aspecte des uzitate în activitatea de intelligence nu poate fi vorba în relaţia dintre Partidul comunist şi Serviciul

Special de Informaţii.

După instaurarea guvernului prezidat de dr. Petru Groza, în care

comuniştii au avut preponderenţă, au reînceput epurările în cadrul Serviciului de Informaţii şi înlocuirea vechilor funcţionari şi ofiţeri cu oameni selecţionaţi pe criterii politice, care în termen de specialitate înseamnă preluarea controlului asupra instituţiei şi nicidecum penetrare.

Din această perspectivă procesul de sovietizare a României nu poate fi receptat ca produs al oportunismului sau conservatorismului manifestat de cadre de conducere ale Serviciului de Informaţii ori ca impact al actului de la

23 august 1944. Procesul de sovietizare s-a datorat recunoaşterii URSS ca partener de alianţă şi ca o mare putere, ceea ce a însemnat şi o recunoaştere concomitentă sau în consecinţă a doctrinei politice şi militare sovietice, a practicilor şi compromisurilor ce decurgeau de aici: zone de influenţă, impunerea regimului comunist în aceste zone. Documentele de arhivă dovedesc că atunci când s-a produs actul de la 23 au gust 1944, în limbajul diplomatic al Marilor Puteri intrase deja sintagma „zone de influenţă”.

România fiind atribuită celei sovietice. O dovadă este scrisoarea adresată de

Winston Churchill lui Roosevelt la 23 iunie 1944, în care primul ministru britanic afirma: „Ruşii sunt singura putere care pot face ceva în România şi am crezut că era stabilit între dumneavoastră şi mine ca pe baza unor termeni rezonabili de armistiţiu, exceptând compensaţiile, ei să dirijeze situaţia în

România”.

Structurile de rezistenţă naţională ale unui stat ca România, printre care şi serviciile de informaţii, atât cele instituţionalizate cât şi cele constituite ad-hoc, erau prea slabe pentru a se opune cu şanse de reuşită în faţa unui asemenea proces istoric. Valul de epurări, arestări şi anchete în rândul funcţionarilor şi ofiţerilor Serviciului de Informaţii s-a datorat unor cauze obiective, respectiv aranjamentelor Marilor Puteri, iar singura şansă în care se mai putea spera, în condiţiile în care nimeni nu era dispus să le facă protecţie, în afară de propria competenţă profesională, era supravieţuirea.

Noile structuri organizatorice şi cadrul tehnicotnetodologic. Faţă de structura organizatorică a SSI din timpul lui Eugen

Cristescu, şi avem în vedere ultima reorganizare din 1943, s-au propus unele

Codificări importante, în primul rând a fost desfiinţată întreaga structură

formativă a Frontului de Est (birourile agenturilor, „Eşalonul Mobil”, e şi subcentrele informative), iar ofiţerii şi subofiţerii r*

fjibili au fost comunicaţi Ministerului de Război, Secretariat

jil, pentru a se dispune încadrarea lor în unităţile armatei. O parte.

dinarâi civili au fost repartizaţi la alte secţii, iar ceilalţi angajaţi, d r; a drepturilor băneşti, au fost lăsaţi liberi.

Secţia a 111-a legături cu serviciile de informaţii străine af

[ţaţă, personalul ei fiind repartizat, de asemenea, celorlalte secţii af putut. În locul acestei secţii a fost înfiinţat un birou, subordonat dire 6

Serviciului, încadrat cu câte un translator de limbă rusă şi engle?

legătura cu structurile informative similare din compunerea Comisie

de Control. A mai fost desfiinţată şi Grupa comunistă din Secţia a Ha

Informaţii, iar personalul militar şi civil încadrat la alte compartimente

vidului, cu preponderenţă în „Grupa Specială”, structură informativă irită care nu intra în organigrama oficială.

Întrucât trupele române erau angajate în acţiuni militare alături de până la capitularea Germaniei şi Ungariei – conform art. l dinnţia de Armistiţiu, în cadrul SSI a fost creată o nouă structură iativă numită

„Eşalonul Operativ”, care avea în subordine câte un

I de informaţii” pe lângă Armata I română (Centrul 1) şi Armata a IVnlână (Centrul 2). Ambele centre aveau la rândul lor în subordine taţi denumite „subcentre informative”.

F’rin reorganizarea începută în septembrie 1944 şi consfinţită printr-o e ministerială din 20 octombrie 1944, SSI a rămas până la 14 martie subordonat direct Ministerului de Război în structura pe care o vom r iţa sintetic în continuare.

l Secţia informaţii cu misiunea de a culege date şi informaţii de pe îi! antihitlerist şi de a difuza comandamentelor trupelor române şi Aliate idee) orice ştire despre amplasarea şi dislocarea trupelor inamice iţno-maghiare. La conducerea secţiei a fost numit iniţial lt. col. Grigore

u, ulterior lt. col. Constantin M. Rădulescu, nou venit în cadrele SSI.

a a fost restructurată pe două fronturi.

j Frontul de Vest se compunea din două birouri, trei centre iipative şi „Eşalonul Operativ”.

Biroul l – căutare a informaţiilor (sau al agenturii) – avea itiea să organizeze şi să trimită pe lângă fiecare armată română ce opera rpnt câte un centru de informaţii, bine încadrat şi dotat, având dlitatea să detaşeze la rândul lor unul sau două subcentre. Informaţii! 6

Ijrate trebuiau dirijate şi transmise cu operativitate comandamentelor de unităţi interesate. Acest Birou avea în subordine Centrul informativ (informativ şi contrainformativ) care se mai numea şi „Eşalonulativ” cu baza la Arad, ce avea în subordine Centrul nr. 1 de pe ita I cu subcentrele l şi 2, Centrul nr. 2 de pe lângă Armata a IV-a nr. 3. De asemenea, Biroul l al Frontului de Vest mai avea în suordine şi Centrul informativ nr. 3 Banat.

s Conform dispoziţiilor primite din partea Comisiei Aliate de Control, gguturile Frontului de Vest trebuiau să întrerupă, până la noi ordine, orice

Ojnunicare şi prin orice mijloace cu rezidenţii din străinătate (Budapesta, yieiia, Berlin, Roma, Stockholm, Madrid şi Lisabona).

Biroul 2 Studii avea misiunea de a aduna informaţiile de la Biroul l, le sintetiza şi apoi a le difuza la utilizator. Colonelul Ion Lissievici menţiona ca informaţiile cu caracter politic, economic şi social erau dirijate ja ivlinist6 de Război – Cabinet –, iar cele venite de

pe front cu caracter strict militar operativ erau difuzate la Marele Stat Major – Secţia a II-a.

Frontul de Sud era al doilea compartiment important al Secţiei I

Informaţii şi se compunea tot din două birouri. Biroul l căutare şi Biroul 2

studii-analiză-sinteză cu sarcini specifice zonei de interes din sudul Dunării şi întreaga Peninsulă Balcanică, în subordinea Biroului l se aflau 3 centre informative, câte unul la Turnu-Severin, Giurgiu şi Constanţa. La fel ca şi în cazul Frontului de Vest, până la noi ordine a fost interzisă obţinerea informaţiilor provenite de la rezidenturile din exterior (Ankara, Sofia, Cairo)

care până la 23 august 1944 funcţionaseră cu rezultate bune.

Secţia a II-a contrainformaţii a fost condusă în continuare de locotenent-colonelul Traian Borcescu până la sfârşitul lunii octombrie 1944, şi cu excepţia Grupei comuniste a rămas în aceeaşi structură organizatorică de la 23 august 1944. În ceea ce priveşte noile misiuni încredinţate, colonelul

Ion Lissievici menţiona: „Activitatea relativă la partidele politice, secte religioase etc., să fie limitată numai la cunoaşterea modului de manifestare al acestora; să intensifice supravegherea legionarilor şi a tuturor elementelor de dreapta, semnalând orice activitate dăunătoare statului şi noii sale orientări politice”.

Secţia contraspionaj, condusă de subdirectorul Horia Butucescu, a rămas în structura fixată la înfiinţarea ei în 1942. Ca misiuni, trebuia să intensifice acţiunea de identificare şi arestare a agenţilor lăsaţi pe teritoriul

României de către serviciile de informaţii germane şi maghiare. De asemenea, trebuia să întreprindă măsuri de verificare discretă asupra activităţii funcţionarilor diferitelor societăţi cu capital german şi maghiar, atât din Capitală cât şi din întreg teritoriul ţării, în cazul în care se constatau activităţi contrare intereselor statului român, supușii străini, cu precădere cei de origine germană şi maghiară, urmau să fie semnalaţi organelor în drept

Pentru arestare, internare şi cercetare.

Secţia contrasabotaj, condusă şi în continuare de locotenent-colonelul Alexandru Proca, îşi păstra vechea organizare din 1943, dar a

Primit ca misiuni să intensifice măsurile de siguranţă a

întreprinderilor

Qdustriale şi depozitelor de materiale ce interesau armata şi în general

Bonomia naţională concentrată la efortul de război, pentru a le feri de ger sau de acte de sabotaj din partea agenţilor inamici. O atenffoifă trebuia să se acorde rafinăriilor petrolifere, depozitelor de – buranţi.

Celelalte secţii, Tehnică (condusă de directorul Gheorghe mal (director Dumitru I. Lepădatu), Auto (locotenent Amariei)

— Ativă (locotenent-colonel Dumitru Diaconescu) au rămas]

5 cu aceeaşi organizare şi activitate din trecut. Excepţie făcea Seca adusă de maior inginer Nicolae Luca) care, conform celor stabilite ia Aliată de Control (sovietică), trebuia să sisteze orice transmişi»

mă sau externă. Practic, această secţie se transformase într-un întreţinere şi reparaţii, lipsindu-i misiunile cu caracter operativ

onio). Aliaţii se temeau probabil ca SSI să nu le intercepteze iunie; ţiile şi să ajungă astfel la informaţii pe care factorii de decizie de la ţ nu trebuiau să le cunoască.

Îi afară de aceste secţii, SSI mai dispunea de 3 birouri: Biroul”.

cu serviciile de informaţii aliate, condus personal de directorul

Biroul secretariat (director Nicolae Tomescu) şi Biroul cifru

— colonel Constantinescu Louis).

m lăsat la o parte Secţia Juridică întrucât din documentele rezultă că ea fusese scoasă din structura SSI după reorganizarea din septembrie 1944 şi trecută în subordinea directă a conducerii Ministerului

azboi. La SSI a rămas doar un birou juridic condus de maiorul magistrat

a Pqpescu. Acest birou avea atribuţii limitate, doar de a consilia fblemele de legalitate implicate de activitatea Serviciului. Deoarece

(misiunilor încredinţate SSI o formau „descoperirea acţiunilor de terorism şi sabotaj”, s-a simţit imediat nevoia unor „verificări prin ijdirecte, percheziţii, arestări etc. efectuate de personal competent”.

Iau fost şi motivele ce au stat la baza Referatului nr. 1700 din 30

mbrfb 1944 întocmit de şeful SSI, colonel Ion Lissievici şi înaintat dsterf, ilui de Război, prin care se solicita înfiinţarea unui Birou juridic tat din 4 – 5 magistraţi cu calitatea de procurori militari. „Astfel – se jiza în documentul citat – s-ar îndeplini o perfectă legalitate,

s-ar asigura

Iditaţija şi secretul cercetărilor”. După cum atestă Ordinul circular nr.

s-o din 23 noiembrie 1944, Ministerul de Război a aprobat înfiinţarea fiţiei Militare a Serviciului de Informaţii sub conducerea maioruto jistrat Paul Dumitriu şi având ca ajutori pe căpitanul magistrat Constantin prgescu, Nicolae Ghica şi Ioan Vlăduţă.

Insistenţa cu care colonelul Ion Lissievici a intervenit şi stăruit pe

a conducerea Ministerului de Război pentru a readuce Secţia juridică cu de Poliţie Judiciară Militară în structura SSI demonstrează opţiunea tru menţinerea acţiunilor informative într-un cadru de legalitate şi

ffesioiâalism aşa cum fusese şi înainte de 23 august 1944.

Ca o apreciere de ansamblu se poate spune că reorganizarea SSI din eptembrie-octombrie 1944, la care se adaugă revenirea în structura cerviciului, în noiembrie, a Biroului juridic, a fost realizată în primul rând ca

jfinare a presiunii exercitate de presa interesată politic deopotrivă cu jjjterpretarea forţată a articolului 15 din Convenţia de Armistiţiu, în această situaţi6 factorii de conducere din Ministerul de Război şi Marele Stat Major s-au străduit să adapteze activitatea informativă la noile obiective politicojjjilitare ale statului român. Epurările de personal şi interzicerea legăturilor cu rezidenţele externe a însemnat practic o reducere substanţială a activităţii informative a SSI cu consecinţe în planul eficienţei. Dar ceea ce este important, s-a reuşit prevenirea desfiinţării acestui serviciu şi menţinerea activităţii sale într-un cadru deşi limitat totuşi strict încadrat la necesităţile fundamentării actelor de comandă.

A doua restructurare de proporţii s-a produs în martie 1945, imediat şi ca o consecinţă a instaurării guvernului condus de dr. Petru Groza. Este perioada în care comuniştii şi aliaţii acestora au procedat la o nouă epurare de cadre, arestarea şi anchetarea majorităţii şefilor de secţii, directorilor şi subdirectorilor, fiind promovaţi în locul acestora cadre civile pe criterii politice. Conducerea SSI – care trece din nou la Preşedinţia Consiliului de

Miniştri – a fost încredinţată lui N.D. Stănescu, ajutat de colonelul

Alexandru Hristescu şi de Gheorghe Kintescu.

S-au păstrat doar cele două secţii principale, Secţia I informaţii şi

Secţia a II-a contrainformaţii, aceasta din urmă fiind condusă de locotenent-colonelul Anton Popovici, ajutat de maiorul Victor Păcurariu. Celelalte secţii au fost transformate în birouri. Secţiile contraspionaj şi contrasabotaj au fost mutate în structura Secţiei a II-a contrainformaţii ca birouri. De fapt, acestei secţii i s-a acodat cea mai mare atenţie, aspect demonstrat atât de efectivul încadrat cât şi de noile structuri create.

Secţia I informaţii a rămas doar cu 84 de angajaţi, din care 23 erau ofiţeri şi 61 civili, în timp ce Secţia a II-a contrainformaţii dispunea de un efectiv de 354 salariaţi. Ca noutate, în cadrul Secţiei a II-a s-au creat câteva centre contrainformative speciale: Ardealul de Nord cu sediul la Cluj, care avea în subordine subcentrele situate în localităţile Târgu-Mureş, Satu-Mare.

Sighet, Oradea, Sfântu Gheorghe şi Târgu Secuiesc; Ardealul de Sud cu sediul la Sibiu, care dirija activitatea contrainformativă a subcentrelor ce funcţionau la Alba Mia, Turda, Braşov, Sighişoara şi Făgăraş; Banat cu sediul la Timişoara, care dispunea de subcentrele Oraviţa, Reşiţa şi Arad.

Crearea acestor centre speciale trebuie pusă în legătură cu

Problemele de apărare şi siguranţă naţională ivite în Transilvania odată cu

Preluarea administraţiei de către autorităţile româneşti, la 7 martie 1945, iar centrul din Banat era destinat supravegherii acţiunilor antiromâneşti ale sârbilor ce începuseră să se facă simţite tot mai zgomotos, agitate de cercurile comuniste din rândurile partizanilor lui Tito.

IP

Îl i iirt WÂW

I

m îi li

II

şi în restul ţării, Secţia a II-a contrainformaţii şi-a organizatturi ce urmau să-şi desfăşoare activitatea informativă pe teritorii°!

neiilor istorice romaneşti de la care au împrumutat şi

denuminitura Muntenia, Agentura Oltenia şi Agentura Dobrogea. După cum's observa, în Moldova nu s-au putut organiza structuri informative, nicir la nivelul unei agenturi, datorită opoziţiei autorităţilor locale (prefect;

reflecţi, primari) instalate cu sprijinul militarilor sovietici.

În urma restructurării din martie 1945, SSI rămâne cu un efectiv d. e alanaţi, deci cu aproape 30% mai puţin faţă de anul 1943. Dintre aceştia dmativ 50% acţionau în cadrul Secţiei a II-a contrainformaţii. Dar cel important aspect este că după această reorganizare, SSI îi este interzis în nu are contactul cu rezidenţele externe, ceea ce a însemnat nu numai o lovitură pentru potenţialul informativ, ci şi o pierdere a agenţilor careaseră până la 23 august în aceste structuri, şi ckre, văzând evoluţia sprenizare a României, s-au retras de la posturi.

Cadrul tehnico-metodologic, adică totalitatea ordinelor, instrucţii, directivelor şi altor documente operative elaborate sau aprobate de de in drept, respectiv de conducerea Ministerului de Război sau Marele

Major, care au stat la baza reglementării activităţii informative a SSI în le de organizare, metode şi mijloace întrebuinţate, arată şi mai limpede

ţiunea acestei instituţii era de a obţine şi difuza un flux informativ fundamentării actelor de comandă.

„Instrucţiunile pentru organele informative ce lucrează în folosul iţelor de operaţiuni", elaborate în octombrie 1944, precizau la capitolul

anizare" că „pentru a se ajuta acţiunea de comandament a armatelor de s-au organizat Centre şi Subcentre informative ale Serviciului de

ţii14, care vor lucra în profitul Marilor Unităţi unde sunt repartizate".

Centrelor şi subcentrelor de informaţii le fuseseră stabiliteitoarele misiuni: „căutarea şi procurarea informaţiilor în zona de acţiune arilor Unităţi, cât mai înaintea primelor linii; activitatea contrainfor

vă în zona din imediata apropiere a cartierului marilor unităţi pe lângă funcţionează; colaborarea informativă cu organele similare ale Secţiei a

(din Marele Stat Major – n.n.); documentarea teritorială;

recrutarea ei permanente de informatori pentru viitor, cu propuneri la Centrală ru recrutare”.

Toate informaţiile ce comportau o exploatare imediată, atât i»

eniul informativ cât şi contrainformativ, urmau să fie comunicate cu ativitate comandamentelor marilor unităţi din zona în care activau. Se astfel o valorificare imediată a informaţiilor despre armatele

«. Îi

Începând cu 24 octombrie 1944 când a intrat în vigoare Decizia ministerială nr.

pe documentele informative ale Serviciului apare sigla S.I.M.R., adică Serviciul demaţii al Ministerului de Război, noua denumire care va rămâne până la reorganizarea martie 1945, când se revine la vechea denumire SSI).

din zona de contact a frontului. Informaţiile „de cel mai mare’s” urmau să fie raportate, după cum stabileau „Instrucţiunile”, prin scurte radiograme şi la Centrala S.I”. La fel urma să se procedeze şi cu

formaţiile „a căror exploatare nu este de natură imediată”.

Pentru realizarea misiunilor încredinţate „Instrucţiunile” stabileau

ătoarele metode şi mijloace preponderente: informatori trimişi peste

liniile inamice; capturarea documentelor din punctele de comandă inamice, recuperarea celor găsite asupra prizonierilor, la autorităţile publice şi instituţii particulare; cercetarea părţilor întregi sau elementelor de echipament, armamente şi orice material utilizat şi aflat pe câmpul de luptă, în special în zonele efortului inamic; exploatarea informativă a prizonierilor, refugiaţilor, a populaţiei şi funcţionarilor din zonă; evaluarea rezultatelor observaţiei terestre şi aeriene; interceptările radio; documentări asupra istoricului oricărei probleme de interes operativ; studiul terenului şi al echipării teritoriului inamic în zona de acţiune a marilor unităţi şi adiacente. Un accent deosebit trebuia pus pe identificarea, cercetarea şi evaluarea informaţiilor despre căile de comunicaţii, resursele economice ale inamicului, configuraţia terenului în zonele ce puteau fi folosite ca acoperiri, aglomerările de populaţie din centrele urbane şi rurale ale frontului.

La fel ca şi în perioada anterioară, activitatea de informaţii ce interesa frontul nu a fost lăsată pe seama măiestriei şi experienţei agenţilor, ci a fost riguros organizată în baza unor criterii ştiinţifice stabilite prin planuri generale de informaţii şi planuri de căutare pe probleme elaborate de şefii secţiilor din Serviciul de Informaţii împreună cu cei ai Birourilor 2 de la comandamentele marilor unităţi. Edificator în acest sens este următorul pasaj din „Instrucţiuni”: „Întrucât centrele şi subcentrele de informaţii organizate de acest Serviciu lucrează şi în folosul direct al marilor unităţi din zonă, şefii de centre şi subcentre vor lucra cu şefii Secţiilor şi Birourilor 2, de la care vor cere planul de informaţii (subl-w.), care va servi pentru lucrări, ca orientare particulară în cadrul orientării generale dată prin planul de informaţii al S.I. După conexarea acestor două dispoziţii, şeful de centru îşi va întocmi planul de căutare pentru a-şi asigura un lucru metodic prin utilizarea mijloacelor celor mai nimerite scopurilor ce-şi propune a atinge”.

Modernă era şi concepţia privind cea de a doua latură a activităţii informativ-operative şi anume analiza, sinteza şi evaluarea informaţiilor înainte de a fi difuzate utilizatorului. Această activitate era realizată de şefii centrelor şi probabil de şefii secţiilor, care erau consideraţi după terminologia de astăzi principalii analişti. „Rezultatele obţinute – se precizează în

«Instrucţiuni» – în afară de probe materiale originale trebuie trecute prin

Judecata şefului de centru, care pe baza instrucţiei şi experienţei sale va discerne posibilul de probabil, realitatea de invenţiune (subl-n.). Actelor

CEffe se înserează unor realităţi tangibile li se pot da drumul fără a se mai face alte verificări. Dar asupra actelor unde există oarecare îndoială se vor face îl preveniri către autorităţile spre care merg rezultatele; concomitent ne verificarea”. Se

Verificările se făceau numai în situaţia unor informaţii d

jională importanţă. Datorită mijloacelor materiale restrânse, în cazul *6

se puteau efectua verificări pentru confirmare, informaţiile trebui în dosare cu caracter documentar, „cu credinţa că orice informaţi ceva util”. Recomandarea pe care „Instrucţiunile” o făceau în astfel

<airi era să se întocmească o strictă evidenţă a acestor informaţii clasate a fi folosite ulterior”.

Cadrele de comandă din Ministerul de Război care au conceput

1 „Instrucţiuni” considerau eficienţa Serviciului de Informaţii în sensul u volumul informaţiilor reprezintă valoarea lucrativă a centrului, ci iţea şi oportunitatea informaţiilor”. Cu alte cuvinte, forţa Serviciului de naţii era dată de valoarea şi oportunitatea fhrxului informativ cules şi t.

În ce priveşte interpretarea, adică valorificarea acestui fluxitiv pentru orientarea şi fundamentarea deciziilor de comandament, icţiunile” atribuiau sarcini exprese Birourilor 2 din comandamente şiilor de centralizare a informaţiilor.

Faptul că aceste „Instrucţiuni” aveau în vedere în exclusivitate

Iatea informativă din zona frontului rezultă şi din recomandările făcute misiunile contrainformative care trebuiau să ţină cont că operaţiile

e se desfăşurau „pe un teritoriu unde populaţia ne este ostilă până la sm de peste un mileniu”.

Un alt document operativ ce poate fi integrat cadrului tehnicoologic a fost elaborat la 28 septembrie 1944 sub semnătura olografă a aian Borcescu, ce face referiri la raţiunile pentru care fusese pregătită zarea unei „Grupe Speciale”, „ca o structură acoperită pentru vegherea activităţii desfăşurate de organele informative sovietice pe iriul României”. „Prin investigaţii directe – menţiona documentul autat să organizăm posibilităţile de activitate informativă a persoanelor ror lucra în această direcţie, fără a le expune unor eventuale măsuri pe le vor lua la un moment dat organele NKVD-ului sovietic”. Şi în acesteniu experienţa şi tradiţia informativă îşi puseseră serios amprenta.

pa Specială”, neînscrisă în organigrama Serviciului de Informaţii după lanizarea din septembrie-octombrie, era identică din punct de vedere btual cu fosta Agentură I din perioada iunie 1 94 1 – august 1944. Atunci, toficial se colabora prin schimb de informaţii cu serviciile specializate

afmatei germane (Abwehr), Agentura I fusese înfiinţată cu aprobarea

cătorului statului să supravegheze discret orice activitate desfăşurată de lini care încălca atributele de suveranitate ale României. După cum vom

În capitolul următor, autorităţile sovietice au solicitat şi ele un schimb brmaţii între structurile specializate ale celor două armate (română şi

SOvietică) pe probleme de interes comun. Se crease şi un Birou „L”.

subordonat direct şefului Serviciului de Informaţii pentru realizarea schimbului de informaţii cu serviciile specializate sovietice. Prin urmare, crearea „Grupei Speciale” însemna o structură bine acoperită cu misiunea de a informa despre acţiunile sovieticilor contra intereselor româneşti. Principiul doctrinar ce rezultă de aici este că factorii de comandă ai armatei române doreau să cunoască situaţia operativă în întregul ei, adică atât acţiunile inamicului cât şi ale aliatului pentru a-şi fundamenta actele de decizie.

Din alte documente consultate mai rezultă că „Grupa Specială” era formată din aproximativ 50 de agenţi experimentaţi şi foarte bine legendaţi, marea majoritate dintre ei proveneau din fosta agentură a Frontului de Est.

Erau buni cunoscători ai limbii ruse, dispuneau de relaţii în mediul în care urmau să acţioneze şi, ceea ce este remarcabil, reuşiseră să se infiltreze chiar şi în structurile NKVD. Oficial, „Grupa Specială” era condusă de locotenent-colonelul Vasile Palius (conspirativ Ionescu), fost ofiţer în armata ţaristă, şi preluat de Mihail Moruzov în Serviciul Secret după reorganizarea din 1927.

Din documentul intitulat, JProiect de organizare şi funcţionare al

Grupei Speciale”, aprobat de generalul Mihail Racoviţă la 22 octombrie

1944, rezultă şi alte detalii interesante. În primul rând, legătura între această structură informativă bine acoperită şi conducerea Serviciului de Informaţii urma să se realizeze prin metode şi mijloace cât mai conspirative, doar prin şeful grupei. Scopul era de a supraveghea activitatea politică pe care o desfăşoară URSS în legătură cu România şi Bulgaria; activitatea cadrelor trimise special de la Centrala din Moscova; acţiunile întreprinse de NKVD

prin agenţii dirijaţi şi rezidenţa din Moscova; dispoziţiile şi ordinele operative ale Comandamentului fronturilor l şi 2 ucrainene în legătură cu misiunile operative ale serviciilor speciale sovietice din armată.

Informaţiile pe care „Grupa Specială” urma să le pună la dispoziţia

Ministerului de Război trebuiau să mai facă referiri în detaliu şi la alte aspecte, cum ar fi: 1) dislocarea forţelor armate sovietice pe teritoriul

României şi modul lor de comportare faţă de autorităţile româneşti şi populaţia civilă; 2) intenţiile sovieticilor cu privire la viitorul ţării; 3) dacă se urmăreşte comunizarea statului român şi înglobarea lui în Republica

Sovietelor; 4) intenţiile faţă de statele din Balcani şi Europa Centrală; 5)

Identificarea metodelor şi mijloacelor prin care se acţiona pentru comunizarea statului român; 6) dacă se urmărea dezmembrarea armatei române rămasă pe teritoriul naţional şi a trupelor care luptau pe Frontul de

Vest după terminarea campaniei; 7) dacă se intenţiona introducerea unor reforme sociale printr-un guvern sprijinit de sovietici sau prin aparatul administrativ al statului, infiltrând principii comuniste dirijate prin agenţi de influenţă ai Partidului comunist care erau în legătură cu centrala de la

Moscova; 8) etapele prin care şi-au propus comunizarea României.

Totodată, documentul demonstrează că Ministerul de Război mai sat să cunoască date şi informaţii despre misiunile operative i*

celor specializate sovietice, printre care: a) infiltrarea elemente) §

nişte în toate structurile sociale, aparatul administraţiei de stat °*

tamentele ministeriale; b) atragerea tineretului intelectual universitar

— Inclusiv din şcolile militare; c) cooperarea intelectualilor, profesoril?

tţilor, inginerilor şi diferitelor asociaţii centrale şi profesionale; d!

rarea muncitorimii prin sindicate; e) atragerea ţărănimii din comitetele

naleete.

Ceea ce este demn de reţinut, acest proiect a fost întocmit de

cadrele onducere ale Serviciului de Informaţii în baza informaţiilor şi a mientaţiei de care dispuneau în acel moment, ceea ce demonstrează că iciul era bine informat cu privire la intenţiile şi practicile sovieticilor.

Noile structuri organizatorice s-au constituit în condiţii grele, culcaţii deosebite în luarea deciziilor la nivel politic şi militar. Se poate i, practic, de o perioadă destul de lungă de timp, cel puţin trei luni de in care comandamentele militare din ţară şi de pe front nu au mai fost f; iar ele fluxurilor de informaţii, vitale pentru luarea unor decizii în

u situaţia reală.

În această perioadă, serviciile române de informaţii erau datoare să a dispoziţia conducerii politice şi militare a ţării datele care să le iţă contracararea unor exagerări a părţii sovietice în privinţa aplicării terilor Convenţiei de Armistiţiu, să limiteze cât mai mult amesteculităţilor de la Moscova în treburile interne ale ţării.

În ceea ce priveşte locul şi rolul SSI în fundamentarea deciziilor are legate de participarea armatei române la războiul dus alături de nile Unite, putem aprecia că acesta a fost benefic până la 7 septembrie dată până la care Marele Stat Major a condus operaţiile armatei

e. După această dată, la nivel strategic, deciziile erau luate de landamentele sovietice care puteau să exploateze anumite informaţii lizate de partea română. Nici la nivel operativ armata română nu a putut

[rifica în folos propriu informaţiile, neavând drept la iniţiativă înificarea acţiunilor militare.

Colaborarea cu serviciile de informaţii militare sovietice.

jfmp ce se desfăşura procesul de reorganizare şi epurare a Serviciului demaţii, autorităţile de resort sovietice au solicitat o colaborare mativă atât la teren cât şi la vârf cu structurile specializate ale sterului de Război. Colonelul Ion Lissievici povesteşte acest episod î»

următor: „Către sfârşitul lunii noiembrie 1944, am primit, pe când mă ş-am la Serviciu, doi ofiţeri sovietici. Cu ajutorul translatorului, căpitan

Iu Victor, am aflat că noii sosiţi se prezintă sub numele de locotenentbnel Alexandrov şi maior Karandaşev, ofiţeri de legătură ai Serviciului de

formaţii din Legaţia sovietică pe lângă Comisia Aliată de Controî. Am fost

gât ca săptămânal să le predau materialul informativ referitor ia situaţia jjitemă, material ce ar putea interesa serviciul din care fac parte, în acest scop au propus să ia contact cu mine în fiecare miercuri, începând de la ora 17.

În fost de acord cu propunerea lor şi le-am promis că le voi satisface cererea”.

Desigur că stabilirea relaţiilor de colaborare între serviciile de informaţii român şi sovietic nu era în exclusivitate de resortul colonelului Ion

Lissievici. Am putea spune că ţinea mai degrabă de domeniul faptului firesc, atâta vreme cât armata română colabora cu armatele sovietice la operaţiile de eliberare a Transilvaniei, iar în perspectivă acţiunile militare trebuiau duse – conform stipulaţiilor Convenţiei de Armistiţiu – până la capitularea

Germaniei şi Ungariei. Oricum, relatările memorialistice ale fostului şef al

Serviciului de Informaţii sunt veridice, având în vedere că se atestă şi prin documente de arhivă.

La 26 octombrie 1944, deci imediat după eliberarea întregii

Transilvanii, a avut loc în Bucureşti o conferinţă româno-sovietică legată de problemele antrenării structurilor informative ale celor două armate în beneficiul operaţiilor militare în curs de desfăşurare. La conferinţă au participat din partea Frontului 2 ucrainean, locotenent-colonelul Zglobin, locotenent-colonelul Leonov şi căpitanul Vasiliev (translator), iar de la Secţia a II-a a Marelui Stat Major al armatei române, locotenenţi-coloneii Toneanu şi Căpuşe şi maiorul Manini. Din partea Serviciului de Informaţii al

Ministerului de Război au fost prezenţi locotenent-colonelul Constantin

Rădulescu (şeful Secţiei de informaţii şi căpitanul Victor Rusu – translator).

Discuţiile s-au axat asupra a trei probleme: colaborarea unităţilor informative ruse şi române; modalitatea de lucru a centrelor informative detaşate pe lângă armatele de operaţii; funcţionarea centrelor informative.

În legătură cu modalitatea concretă de lucru la teren a centrelor informative, dislocate pe lângă armatele româno-sovietice de pe front, s-a stabilit ca ele să-şi intensifice activitatea procurând informaţii din

anchetarea

Prizonierilor şi dezertorilor inamici; exploatarea informativă a locuitorilor şi refugiaţilor din zona frontului; capturarea documentelor de la inamic;

Infiltrarea de agenţi pe adâncimea tactică a fâşiilor de ofensivă ale marilor

Citaţi operative. Datele obţinute erau transmise eşaloanelor superioare şi vecinilor (stânga, dreapta), indiferent de subordonare. Aveau deci un sistem de lucru identic cu cel înscris în documentele tehnico-metodologice ale

Serviciului de Informaţii român.

Colaborarea Serviciului de Informaţii din Ministerul de Război cu

Serviciul de Informaţii sovietic a cunoscut şi alte aspecte. Este vorba despre crearea unui Centru Mixt informativ româno-sovietic, cu sediul la Arad, care, chiar dacă s-a limitat doar la faza pregătitoare, după aproximativ o lună a fost

Abandonat şi practic a rămas fără eficienţă, în planul obţinerii de informaţii inAic, merită totuşi atenţie, întrucât permite formularea p zu în)

teresante.

„A strucţiunile speciale pentru funcţionarea centrului Mixt” au f0

late îi cadrul reuniunilor operative ale celor două delegaţii române.

Îce în zilele de 30 şi 31 octombrie 1944. Scopul Centrului Mixt era de l pre jăti şi trimite pe teritoriul inamic agenţi, în mod individual sau în pentru a obţine informaţii de mare adâncime folositoare Frontului 2

an (Comandat de mareşalul Rodion Malinovski. Misiunea echipelor şi ar ea de a culege informaţii despre organizarea armatelor ungare şi le; Obiectivele industriale cu producţie pentru război din Ungariatraslul, natura şi stadiul lucrărilor de fortificaţii, transporturile de nişile de populaţie, depozitele de muniţii, materiale şi carburanţi;

le ninate, armele chimice etc. Fluxul informativ obţinut trebuia

, 3 ci operativitate Marelui Stat Major, precum şi comandamentelor lor perative române şi sovietice în părţile ce le interesau.

Pregătirea agenţilor ce compuneau echipele care urmau a fi lansate teleliiliniilor inamice se realiza prin cursuri comune coordonate de işti sovietici şi români. Ofiţerii care au reprezentat partea româna în

de instructori au fost locotenent-colonelul Eftimie Căpuşă de la a II-a a Marelui Stat Major şi locotenent-colonelul Constantin Ruse de viciul de Informaţii al Ministerului de Război. Despre cursanţi.

lui Ion Lissievici menţionează în memoriile sale că „printre cei îţi erau în special tineri ofiţeri, buni cunoscători ai limbilor germană şi ară”. Lor li s-au pregătit acte de identitate cu nume conspirative, iar rea s-a executat atât în timpul zilei cât şi noaptea.

Cursurile au început propriu-zis la 14 noiembrie 1944, fiind se ţie regulă, de un instructor sovietic şi unul român. Componenţa

lor şi zonelor de acţiune au fost stabilite de ofiţerii sovietici, ndattientul sovietic a pus la dispoziţie aparatele de radio, paraşutele şi ielej! pentru lansarea echipelor, iar partea română, localurile decţieji fondurile şi toate documentele necesare pregătirii, în ceea ce

te lucrul informativ, el s-a desfăşurat exclusiv prin radio, telegrafiştii pregătiţi de sovietici. Bugetul a fost fixat la suma de 20613.000 lei Pe

truj urmând a fi asigurat de partea română în proporţie de două treim1»

stul e Comandamentul sovietic.

n lansarea cwiijjciui, ai? i p-um* –, iniţial, Centrul Mixt răspundea nevoilor operative ale trupelor l sovietice, fiind nemijlocit legat de evoluţia operaţiilor militare. Ne ui l perioada în care Frontul 2 ucrainean finalizase cu succes operaţţa

reţip”, ce avusese ca rezultat alungarea trupelor germano-ungare duj

U României şi din teritoriul ungar de la est de Tisa. Fără pau Za declanşase operaţia „Budapesta”, care avea ca obiectiv cucerirea

(grasul Arad întrunea condiţiile pentru buna desfăşurare a acţiunilor

entii lansarea echipelor, cât şi pentru traficul radio. Aşa cum a fost tput „””, „” *” în luves

neş

I în capitalei Ungariei şi scoaterea acestei ţări din război. Pentru atingerea acestui

Obiectiv, comandamentele române şi sovietice aveau nevoie stringentă de

formaţii cât mai detaliate despre inamic pe toată adâncimea frontului. Așa se şi explică faptul că cele 7 echipe (formate din 1 – 3 oameni fiecare) la care se adaugă un radiotelegrafist, urmau să acţioneze în regiunile Budapesta.

Viena, Komarom-Győr, Şopron, în Germania de Sud şi la vest de Dunăre. De asemenea, instrucţia avusese un caracter diferenţiat în funcţie de componenţă, misiuni, obiective de realizat şi zona de responsabilitate.

La 7 noiembrie 1944 au fost elaborate „Instrucţiuni pentru colaborarea organelor exterioare ale Serviciului de Informaţii cu armatele aliate", în care se punea accent pe verificarea informaţiilor şi furnizarea doar a datelor certe şi pe recunoaşterea că acest gen de relaţii să „fie treptat extinse, creându-se relaţii de prietenie". Raporturile de colaborare trebuiau să se bazeze „pe cea mai perfectă camaraderie, loialitate şi corectitudine". Se avea în vedere că prestigiul Serviciului este dat de „randamentul activităţii informative şi contrainformative, care interesează deopotrivă, atât nevoile armatei URSS cât şi ale armatei noastre".

De interes este şi faptul că „Instrucţiunile" stabileau colaborarea informativă şi contrainformativă directă, adică la teren, fără a se mai cere avizul Centralei Serviciului de Informaţii. Centrala de la Bucureşti urma să fie consultată numai în ce priveşte problemele de personal şi eventuale organizări structurale, ceea ce înseamnă că se dădea o totală libertate tactică de acţiune, în acelaşi timp se punea accent pe operativitatea transmiterii şi valorificării informaţiilor, aspect normal dacă e să ţinem cont că structurile informative respective erau puse în situaţia de a-şi dovedi utilitatea pentru o campanie în plină ofensivă cu modificări rapide de acţiune pe fâşii de front.

În sens contrar, adică trimiterea informaţiilor pentru avizare la Centrală şi apoi redistribuirea lor la comandamentele de pe front nu făceau decât să întârzie posibilităţile de valorificare maximă în legătură cu înaintarea frontului, poziţiile şi dislocările armatelor inamice. Ca principiu de lucru se poate constata că nu se deosebea de ceea ce practicase Eşalonul I Operativ pe

Frontul de Est în perioada 22 iunie 1941 – 23 august 1944, numai că de data aceasta principalul utilizator îl reprezenta

comandamentele sovietice alături de cele româneşti.

Instrucţiunile de colaborare informativă cu structurile militare sovietice mai prevedeau în partea finală că „în dările de seamă lunare să se mtroducă un capitol special (...) în care să se arate în ce a constat această colaborare şi datele furnizate”, în stadiul actual al cercetării nu am întâlnit documente de acest fel, care, mai mult ca sigur ne-ar fi putut ajuta în analiza contribuţiei reale a Serviciului de Informaţii, fapt pentru care va trebui să ne

Mulţumim cu afirmaţiile colonelului Ion Lissievici potrivit cărora „după

Primele săptămâni de funcţionare a legăturii, delegaţii sovietici s-au arătat

Mulţumiţi de informaţiile primite”.

Dolaborarea cu Serviciul de Informaţii sovietic se făcea şi la v* f llă fie reglementată în documente operative tehnico-metodologic”.

directorul general şi doi ofiţeri ai Armatei Roşii din struch

lializfete, ceea ce presupune un flux informativ în ambele sensuri

„Eter Igeneral despre situaţia din România. Şi de data aceasta avem H °U

cu! b constantă în practica informativă pe care am întâlnit-o atât „3

Iea Iii Mihail Moruzov cât şi a lui Eugen Cristescu. În memoriile sal 1*

leluji Ion Lissievici ne oferă următoarele detalii: „Cu ocazia acest6

Iniri (care aveau loc de două ori pe săptămână, de regulă miercurea’s

rea, Jâncepând cu ora 17 – n.n.) i-am pus la curent cu măsurile pe care

„Luat pentru siguranţa întreprinderilor industriale, rafinăriilor de petrol fpozillelor de tot felul, interesând armata şi economia generală a ţării”.

} U 30 noiembrie, când primele echipe erau deja gata de lansare a

loc % şedinţă a reprezentanţilor români şi sovietici în cadrul căreia s-au

la 4 inoştinţă hotărârile luate de Comandamentul Frontului 2

ucrainean.

Bril sovietici specialişti în problemele de informaţii au expus opiniile idi-Smentului Frontului 2 ucrainean, potrivit cărora, prioritate trebuia iată Intensificării culegerii de informaţii pe o adâncime de 50 – 60 km faţă litai i dinaintea apărării şi renunţarea la procurarea informaţiilor de mare ut la argumente, s-a invocat faptul că informaţiile de mare adâncime iipunfeau un instructaj îndelungat, timp favorabil pentru lansare, legături

zideinţii externi etc., probleme greu de rezolvat faţă de dinamica luptei, reclamau îndeosebi informaţii numeroase difuzate cu operativitate fiecare armată. Ca urmare, hotărârea reprezentanţilor sovietici a fost se desfiinţa Centrul Mixt de la Arad ca fiind inadecvat noilor condiţii în luptfiju armatele române şi sovietice. Mai utile se dovedeau în acele con-I structurile informative de la comandamentele de armată, care trebuiau

I întărite.

fructul de vedere al specialiştilor români a fost că centrul de lire trebuia totuşi menţinut, avându-se în vedere că pregătirea echipelor estaşiprase în bune condiţii, existând premise reale pentru îndeplinirea lildir. Şeful Serviciului de Informaţii, colonelul Ion Lissievici, a adresat pport!! Marelui Stat Major în care arăta că rezolvarea problemelor dificile id crearea echipelor şi fondurilor băneşti impunea continuarea activităţii regătire a centrului. Propunea ca Marele Stat Major român să preia acelerităţi ce trebuiau realizate de sovietici – lansarea agenţilor, pregătirea ptelegrafiştilor, dotarea cu aparate radio etc. –, urmând ca instructajele slucrarea datelor obţinute să cadă în sarcina Serviciului de Informaţii-Bte demersuri n-au căpătat concreteţe deoarece sovieticii nu şi-au dat limţământul. O parte din agenţi, după ce au fost triaţi, au încadrat

turilp informative ale celor două armate care luptau pe front.

Îi lipsa altor documente referitoare la această problemă este greu de motivele reale care au stat la baza hotărârii Comandamentulu1

SOvietic de a renunţa la misiunile echipelor pregătite la Centrul Mixt Arad. Şi

Aceasta pentru că motivul invocat de Comandamentul sovietic era doar în parte justificat, într-adevăr, operaţia „Budapesta” se desfăşura cu succes în juna decembrie, luptele derulându-se pe căile de acces spre capitala ungară, ceea ce însemna că informaţiile

procurate pe o adâncime de 50 – 60 km – Cum solicitau comandamentele sovietice ca fiind prioritare – se puteau

Dovedi de un real folos. Numai că la fel de adevărat este şi faptul că operaţia gudapesta” a durat până la 15 februarie 1945, ceea ce duce la presupunerea ca aportul informativ al echipelor de paraşutişti lansate în adâncimea operativă şi strategică a dispozitivului inamic putea fi tot atât de valoros.

Oricum, decizia comandamentelor sovietice de a renunţa la echipele de paraşutişti nu poate fi desprinsă de contextul în care a fost luată, în acea perioadă începuseră primele paraşutări în cadrul operaţiunii „Gemsbrock”.

Iniţiată de germani pentru a contacta vârfurile armatei române în scopul realizării unui plan de lovitură de stat, acel „23 august invers”, adică împotriva sovieticilor. Colonelul Ion Lissievici spune în memoriile sale că la sfârşitul lunii noiembrie 1944 a semnalat sovieticilor spre ştiinţă „cazurile descoperite de agenţi ai Serviciului de Informaţii german paraşutaţi în zona

Deva, Alba Iulia şi Băneasa”. Într-un alt pasaj, acelaşi memorialist revine şi subliniază că majoritatea grupurilor de paraşutişti „în urma semnalărilor de către Serviciul de Informaţii au fost arestate de organele teritoriale respective ale Inspectoratului General al Jandarmeriei”. E greu de crezut că aceşti paraşutişti capturaţi nu au fost predaţi şi sovieticilor spre a fi anchetaţi. Cel puţin datele şi informaţiile obţinute din ancheta lor, conform instrucţiunilor privind schimbul de informaţii cu serviciile similare sovietice, trebuiau aduse la cunoştinţa comandamentelor sovietice. Prin urmare, din informaţiile rezultate în urma anchetelor informative a primelor grupuri paraşutate de germani, precum şi din jocul operativ cu sursa dr. Ţăranu (fost radiotelegrafist al Abwehr-ului şi recrutat apoi de sovietici) începuseră să se contureze mai clar intenţiile planului pucist al germanilor împreună cu Horia

Sima şi colaboratorii săi din guvernul de la Viena.

Ne putem gândi şi la ipoteza că sovieticii s-au arătat temători ca nu cumva agenţii pregătiţi la Centrul Mixt de la Arad, o dată lansaţi în adâncimea frontului inamic, să defecteze, sau în cel mai posibil caz să fie

Prinşi şi „întorşi”, adică folosiţi în acţiuni de dezinformare sau interpunere, aşa cum procedau chiar ei cu sursa dr. Ţăranu. De

asemenea, având în vedere

Mersul operaţiilor militare care se desfăşurau cu succes şi rapiditate pentru armatele sovietice şi române făcea ca riscurile misiunilor informative de mare adâncime în spatele frontului inamic să nu-şi mai aibă raţiune.

S-a emis şi ipoteza potrivit căreia sovieticii nu au urmărit prin

Centrul Mixt de la Arad decât să testeze posibilităţile informative ale serviciilor de informaţii româneşti în vestul Europei. Ca argument se aduce faptul că la întrunirile preliminare, partea sovietică avansase şi soluţia ca tara informativă de la Arad să utilizeze reţeaua de pe Frontul de V

Înaintea şi în timpul războiului. Cele două servicii de creşti (Serviciul de Informaţii şi Secţia a II-a din Marele Stat at însă acest lucru, preferând să recruteze şi să instruiască o l ad-hoc. Prin urmare, ofiţerii sovietici s-au dezinteresat de Centrul îyr

Arad. Argumentaţia este corectă, ea venind să întregească motivat-*

Aticilor de a renunţa la echipele de paraşutişti. a

Ipoteza privind testarea capacităţii informative a servicii} O

creşti este deosebit de interesantă şi poate fi susţinută şi pe baza alto nente. Astfel, temerile Comandamentului sovietic se întemeiau probabil l faptul că oraşul Arad şi împrejurimile constituiau un obiectiv important în vizorul serviciilor de informaţii germano-maghiare, iar potenţialul lativ românesc era slab. De exemplu, într-o notă întocmită la \!

Ibrie 1944 de Inspectoratul General al Jandarmeriei şi trimisă spre tiare Secţiei a II-a şi Serviciului de Informaţii se menţiona: „În judeţul i-ar fi unii unguri şi germani care activează în serviciul de spionaj, ţinând se legături cu personalul căilor ferate maghiare, transmiţând peste

Seră informaţii în legătură cu trupele militare, aşezarea aeroporturilor şi zitelor de muniţii”. Un alt aspect pe care documentul citat îl aduce la ştiinţa organelor informative româneşti se referă la faptul că în zilele de jioiembrie avioane inamice pătrunseseră în spaţiul aerian al oraşului Arad

a fi stingherite şi mai înainte de darea alarmei”. Deşi ordinul rezolutiv

Jiului Marelui Stat Major era de a se verifica şi clarifica de

urgenţă stă situaţie, primul care răspunde este Serviciul de Informaţii, cu Adresa

(581132 din 12 decembrie, deci după aproape o lună, ceea ce denotă în al rând lipsa de operativitate în rezolvarea unor probleme de maximă

Itate. Dacă este să avem în vedere şi răspunsul Serviciului de Informaţii

Ivit căruia „nu s-au putut identifica persoanele care ar semnala icului deplasările de trupe şi depozitele militare", atunci va trebui sănoaştem că într-adevăr era vorba şi de o lipsă de posibilităţi informative.

se ajunsese la această situaţie ne sugerează Raportul nr. 29 din 27

nbrie 1944 adresat de colonelul Ion Lissievici ministrului subsecretar de

Armatei de uscat, ce evidenţiază că datorită arestărilor făcute de iele sovietice în rândul funcţionarilor şi informatorilor Serviciului care

naseră pe Frontul de Est, întregul personal este timorat. „Faţă de această le specifica raportul – atât funcţionarii care au activat pe Frontul de cât şi cei cărora li se încredinţează misiuni în legătură cu anumite leme ce interesează apărarea naţională sunt într-o continuă teamă, fap

Iicşorează în mare măsură randamentul activităţii lor", într-un alt pasaj, şi document conturează şi consecinţele: „majoritatea funcţionarilor suo şi prin măsurile privative de libertate ce s-au luat de către organe

etice faţă de unii dintre camarazii lor".

Ne aflăm deci în perioada când de frica represaliilor, sau de a nu împărtăşi soarta celor din structura informativă a fostului Front de Est, agenţii serviciului de Informaţii de pe celelalte fronturi intraseră singuri în conservare ori s-au retras, aşa încât nu mai răspundeau la solicitările Centralei. De aici şi poziţia părţii române în cadrul tratativelor cu sovieticii, din octombrie 1944, de a crea noi agenturi pentru Frontul din Vest.

În faţa atestărilor documentare de mai sus va trebui să ne punem problema din ce punct de vedere privim intenţia sovieticilor de a testa posibilităţile informative ale serviciilor specializate româneşti, îi interesau

Oare să descopere agenturile organizate înainte şi în timpul războiului, sau nu cumva urmăreau reacţia în planul eficienţei informative a măsurilor punitive întreprinse în rândurile cadrelor şi agenţilor Serviciului de Informaţii?

Desigur că nu se poate exclude nici varianta că sovieticii puteau fi la fel de bine interesaţi de ambele scopuri. Indiferent din ce unghi am privi această problemă, dacă acceptăm că într-adevăr sovieticii au urmărit să facă un test prin crearea Centrului Mixt de la Arad, atunci rezultatele nu puteau fi decât convingătoare, nu numai pentru iniţiatori, dar şi pentru istoriografie care consemnează că impactul produs de aflarea trupelor sovietice în România în condiţiile create de actul de la 23 august 1944 a fost puternic resimţit şi de

Serviciul de Informaţii, mai ales în planul potenţialului informativ.

Colaborarea cu OSS-ul american, în toamna anului 1944.

Oficiul de Operaţii Strategice (OSS) american şi-a trimis echipe operative în majoritatea ţărilor europene care au fost ocupate de trupele sovietice sau fuseseră cedate zonei de influenţă a URSS. Principala lor misiune a fost de a obţine date şi informaţii de la faţa locului şi de a întocmi rapoarte pentru

Centrala de la Washington în scopul fundamentării de către guvernul SUA a actelor de decizie politico-militară. Cu excepţia Iugoslaviei, Misiunea OSS

condusă de Frank Wisner a stat cel mai mult în România faţă de celelalte ţări din estul şi sud-estul Europei. Această întârziere s-a datorat – după cum a demonstrat istoricul american Eduard Mark – faptului că România a fost scena uneia dintre cele mai timpurii crize ale războiului rece, oferind americanilor şansa de a observa mai bine schema sovietizării. Un alt autor.

Anthony Cave Brown, în biografia dedicată lui Donovan, confirmă din plin aceste afirmaţii, dar merge şi mai departe. El susţine că maiorul Robert

Bishop – şeful Secţiei „X-2” (contraspionaj) a echipei OSS din România – a reuşit să adune informaţii de cea mai mare importanţă faţă de intenţiile sovietice şi comuniste atât pentru România cât şi ţările din centrul şi sud-estul european. Misiunea OSS venită în România la sfârşitul lunii august

1944 şi retrasă după un an prezintă interes întrucât a cooperat

de la început cu serviciile de informaţii militare româneşti, în lucrarea sa memorialistică.

Robert Bishop subliniază cu claritate acest aspect: „Serviciul de Informaţii al armatei române a fost foarte cooperant şi a devenit şi mai cooperant pe i în a ce sovieticii îşi sporeau presiunile, oferind americanilor t ele despre Rusia”. Misiunea OSS din România ne reţine atenţia as

ţelor legate de sursele de obţinere a informaţiilor, colaborarea cu à la din Serviciul de Informaţii şi părţile esenţiale din fluxul i şi difuzat spre Washington. Primul eşalon al OSS a venit în august şi şi-a instalat sediul într-o clădire din Popeşti în iere a Capitalei. La 2 septembrie, Wisner a venit pe calea aerului şi (s-at în apartamentele puse la dispoziţie de Bragadiru, marele magnaţ i din România.

Misiunea OSS din România fusese planificată de maiorul Walter M

prin „Instrucţiunile” elaborate chiar în ziua de 23 august 1944. Eje lu’ ca legendă de acoperire – prin care să justifice prezenţa OSS în ia – salvarea piloţilor americani căzuţi prizonieri în urma raidurilor le din august 1943 şi iulie 1944. În realitate misiunea avea un scop o-militar, în sensul de a culege în formaţii politice care interesau irtamentul de Stat american. Prioritate aveau informaţiile privindirea intenţiilor Uniunii Sovietice în România. Un alt document operativa în detaliu obiectivele echipei OSS în România a fost elaborat la 14

brie 1944. Cele 6 paragrafe ale noilor „Instrucţiuni” concentrau tivele informative la: 1) informaţii cu caracter militar; 2) natura şi iderea controlului sovietic asupra României; 3) Comisia Aliată de ol; 4) geografia militară, cu precădere a teritoriului controlat de tici; 5) probleme politice şi economice locale; 6) activitatea germanilor, iţă concentrare a informaţiilor asupra sovieticilor l-a şocat pe unul din ilii americani din Comisia Aliată de Control, încât l-a întrebat pe filul W. Donovan dacă nu cumva SUA nu mai are Germania ca ipal inamic, ci URSS. Poziţia oficialului american nu trebuie tfetată ca o simplă ironie. Ea se baza pe un lucru serios, în 1943, dintrle Roosevelt interzisese serviciilor speciale americane de a culege

sese. fe sovietici tocmai pentru a nu crea suspiciuni din partea marelui al! IUA. După ce americanii au predat ofiţerilor sovietici lista cu ibrii OSS din România, legenda de acoperire folosită, respectiv prizonierilor americani, a început să fie serios pusă sub semnul

Sovieticii, la fel de buni profesionişti în arta informaţiilor ca şi au simulat că acceptă această motivaţie, dar au acţionat ăninţă. Au reuşit să recruteze un personaj important din anturajul echipel

Este vorba de soţia lui Bragadiru, care între timp devenise o intimă a

rankr Wisner. În paralel au testat sinceritatea echipei OSS, solicitând

era, din motive operative strategice, să devină un canal de comunica

binandamentul american. Astfel, neputând fi refuzat, Comandament11

sovietic a solicitat şi obţinut prin echipa OSS intervenţia Armatei l*

a Aerului să efectueze bombardamente pentru a uşura înaintare3

Îl ucrainean în Ungaria. Fiind satisfăcut de rezultatele obţinute»

cgfal Statului Major al Frontului 2 ucrainean i-a spus lui Frank Wisner că a apărat în faţa ministrului Molotov prezenţa echipei OSS pe motiv că-i ajută

(p rezolvarea cu operativitate a bombardamentelor în zonele de interes ale g-ontului. La începutul lunii noiembrie 1944, maiorul Robert Bishop nota că jegendele de acoperire nu mai erau valabile în faţa sovieticilor, fapt pentru care a încercat rezolvarea problemei prin ataşarea echipei OSS la delegaţia americană ce făcea parte din Comisia Aliată de Control. Acest aranjament a continuat până la plecarea echipei OSS din România (septembrie 1945), ceea ce nu i-a scutit pe americani de întrebări suspicioase şi tot mai insistente din partea sovieticilor despre raţiunea prezenţeioficiale a serviciilor de informaţii ale SUA în România, în ce priveşte sursele de informare folosite de echipa OSS, din documentele păstrate rezultă că acestea au fost de maximă eficienţă, întrucât se aflau plasate în structurile serviciilor de informaţii româneşti. Serviciul de Informaţii (Grupa Specială) şi Secţia a 11-a a M.St.M. Acest lucru a fost posibil din două motive, în primul, rând americanii dispuneau de suficiente fonduri pentru a-şi plăti informatorii, iar pe de altă parte, factorii politici şi militari din România – cu excepţia comuniştilor – „se temeau în asemenea măsură de sovietici încât s-au oferit în mare măsură şi din proprie iniţiativă să ajute misiunea americană”.

Maiorul Robert Bishop a pus la dispoziţia Grupei Speciale din Serviciul de

Informaţii 35 de legitimaţii pe care le putea folosi în cazuri deosebite. Tot americanii au consimţit să contribuie cu o sumă de bani pentru a completa cele 4 milioane lei aprobate Serviciului de Informaţii de Ministerul de

Război pentru cheltuielile operative. O altă sursă de valoare pentru echipa

OSS din România se afla plasată la Secţia a II-a a Marelui Stat Major. Era vorba de sergentul Teodor Manicatide (nume de cod Tonsillitis) pe care documentele americane introduse în circuitul cercetării istoriografice îl atestă că lucra în departamentul informativ al Marelui Stat Major. Iniţial această sursă se oferise din proprie iniţiativă să furnizeze OSS date despre manevrele armatei române, ulterior a devenit şi mai interesant pentru americani prin informaţiile privind armatele sovietice. Până în decembrie 1944, Manicatide îşi creasе la rândul lui surse de informare în cadrul biroului mareşalului

Rodion Malinovski, comandant al Frontului 2 ucrainean şi avea posibilitatea de a obţine informaţii referitoare la ordinele de bătaie din semnalările zilnice trimise de Comandamentul sovietic la Moscova, precum şi din mesajele similare trimise reprezentantului sovietic în Comisia Aliată de Control. Erau deci informaţii provenite de la cel mai înalt eşalon sovietic din România în legătură cu operaţiile armatei sovietice. O informaţie pe care sovieticii nu voiau s-o împartă cu aliaţii lor anglo-saxoni, dar şi un supliment binevenit la datele oferite de „Ultra" şi o asigurare împotriva posibilităţii ca germanii să-şi schimbe strategia, în sensul da a muta grosul forţelor de pe Frontul de Est

Pe cel de Vest.

I

Robert Bishop l-a folosit ca sursă şi pe locotenentulte, detaşat oficial pe lângă unitatea militară americană.

fientele din arhivele americane el purta numele de cod „A.D. – 2Q1".

Iele estimări ar fi oferit cu aproximaţie cam 60% din fluxul inform at-i

„Pei OSS din România, constând în rapoarte, sinteze, note de i ui de Informaţii şi Secţia a II-a din Marele Stat Major. DUŢ) s area guvernului condus de dr. Petru Groza la 6 martie 1945 s

area celei de a doua etape a epurării vechilor cadre din serviciile româneşti, americanii au indicat fostelor surse să se retragă, dar au în paralel noi posibilităţi de informare chiar în rândurile fruntaşilor işti. Este vorba de Lucreţiu Pătrăşcanu şi Bellu Zilber, ce fuseseră aţi încă din luna ianuarie 1945 şi de la care echipa OSS a avut larea zvonului că FND va începe asaltul asupra preluării puterii be în România.

Să mai consemnăm că documentele americane indică şi alte surse

e folosite de OSS: Rică Georgescu, ministru şi om de afaceri bogat, cât susţinător al lui Maniu, un mason, un funcţionar de prim rang de la

Regal, precum şi sursa cu indicativul „A.D. – 120" plasată în structuraativă a Siguranţei.

Dacă e să comparăm sursele informative create de serviciile speciale ce în rândul românilor cu cele utilizate de OSS-ul american, arunci spune că şi într-un caz şi în celălalt erau surse de primă mână şi ca fluxurile informative obţinute şi dirijate spre Washington şi Moscova jtea fi decât veridice. Avem însă şi dimensiunea confruntării între Marii care a divizat din punct de vedere politic societatea românească.

când serioase fisuri în unitatea de opţiuni ce se cristalizase în jurul

de la 23 august 1944. Este vorba despre acea confruntare pe frontul al informaţiilor cu caracter politico-militar, care s-a desfăşurat în cu cooperarea militară şi care, după capitularea Germaniei, va jiua, generând ceea ce politicienii numesc „războiul rece".

FRONTUL SECRET SUB PRESIUNEA POLITICII

În perioada cuprinsă între 23 august 1944 şi 9 mai 1945, SS1 s-a confruntat cu o situaţie operativă de neinvidiat pentru orice instituţie cu responsabilităţi în domeniul apărării şi promovării interesului naţional:

legături externe rupte şi interzise; timorarea cadrelor şi agenţilor de informaţii prin ameninţări – din partea autorităţilor – cu epurarea şi/sau judecarea pentru imaginare crime de război la care ar fi participat în timpul campaniei pe Frontul de Est; obligativitatea de a coopera cu structurile similare ale Aliaţilor, care în realitate se spionau reciproc, conturând deja primele simptome ale războiului rece; viaţa economică şi social-politică ajunsă în pragul anarhiei datorită

eforturilor de război, dar şi a luptei pentru putere între partidele Blocului Naţional Democratic, care constituise suportul politic al actului de la 23 august 1944; abuzuri şi crime făcute de militarii sovietici atât asupra locuitorilor români, cât şi a etnicilor germani deportaţi la munca de reconstrucţie în URS S; ingerinţe tot mai pregnante ale autorităţilor sovietice de ocupaţie în treburile publice ale statului român, în ciuda acestor condiţii vitrege, SSI a demonstrat, şi de data aceasta, un profesionalism incontestabil, reflectat în documente de informare operativă curentă.

Grupa Specială şi criteriile de evaluare a fluxului informaţional. Problema ce ne reţine atenţia în continuare este fluxul informativ obţinut de „Grupa Specială" a Serviciului de Informaţii şi care ajungea la Oficiul de Operaţii Strategice american cu care colabora.

Majoritatea documentelor identificate în timpul cercetării datează din perioada ianuarie-februarie 1945. Unul dintre ele informa că la sediile

Partidului comunist existau depozite de arme şi grenade şi că majoritatea vizitatorilor ce fuseseră identificaţi în evidenţele Serviciului sau prin investigaţii discrete erau evrei şi ruşi, iar conducătorii în majoritate evrei şi o parte români. Aceştia ţineau o permanentă legătură cu cadrele şi agenţii

Un agent al „Grupei Speciale" atrăgea atenţia că planurile pentru asaltul asupra puterii erau deja finalizate şi chiar începuseră pregătirile pentru viitoarele alegeri care trebuiau câştigate cu orice preţ de comunişti şi formaţiunile politice de stânga.

Un alt raport provenit de la un agent al „Grupei Speciale", devenit fetre timp ofiţer în structura NKVD ce acţiona în România, menţiona că fisiunea organelor speciale sovietice era de a face ordine în ţară şi că începuse deja să lucreze la un plan de debarcare a regelui Mihai, întrucât „un regim sovietic nu are ce face cu un monarh". Acelaşi agent mai aflase că o

Parte din ofiţerii sovietici se arătau neliniştiţi întrucât culegeau informaţii din zulta că starea de spirit în România era favorabilă anglo-americanii lajoritatea românilor aşteptau venirea lor. Prin Centrala de la Moscov.

NKVD erau instruiţi în sensul că trebuiau să acţioneze în continua,.9

I pentru că „acest lucru (adică venirea trupelor

anglo-americane)

lia – n.n.) nu se va întâmpla niciodată”.

Nota din 11 ianuarie 1945 informa Preşedinţia Consiliului deri, Marele Stat Major, Ministerul Afacerilor Interne şi Ministerul de i că „autorităţile sovietice din România întocmesc liste de toate iţele legionare, filo-germane, anti-comuniste şi în genere de toatenele indezirabile, care la un moment dat vor fi ridicate şi transportate

unea Sovietică, unde în cea mai favorabilă ipoteză vor fi puşi ia

„O altă notă întocmită pe bază de „informaţii verificate”, aducea lainţa factorilor de comandă că „în dimineaţa zilei de 24 februarie 1945

Împărţite în Bucureşti 45.000 de arme automate de provenienţă rusă, având o rezervă de 200 de cartuşe”, în aceeaşi zi se mai obţinuse raţia că „la fabrica de pâine Sănătatea au fost distribuite arme

rilor de către organele NKVD cu recomandaţia de a fi păstrate în buna i-a nu face uz de ele, decât în cazul când se vor primi ordine”.

Se pare că „Grupa Specială” primea anumite informaţii şi prin filiera

and. În acest fel ne putem explica şi conţinutul următoarei note lative: „În cercurile Misiunii militare americane se ştie că din ziua de 24

de 1945 este sosit în România, fixându-şi sediul în strada N. Filipescu, cutul terorist Bogdenco. Numitul este însoţit de 80 terorişti ruşi, care au tea ca prin asasinate şi dispariţii de personalităţi române sau ruse să

— O atmosferă de incertitudine care să conducă la intervenţia directă a

I şi armatei ruse în aparatul de stat român. Această grupă primeşte ţii de la Comitetul compus din Ana Pauker, Lia Oenstein, maior la, Vasile Luca, Agiu şi Horvat. Scopul lor este de a asasina nu numai îi dintre membrii marcanţi ai partidelor liberal şi naţional-ţărănesc, ci şi i din Frontul Naţional Democrat spre a crea o agravare şi mai mare a ăniei dintre partide”. Chiar dacă astfel de informaţii nu s-au confirmat or, în sensul de producere a unor atentate asupra oamenilor politici îi cert rămâne faptul că sovieticii aveau pregătite planuri şi mai dure cu ter diversionist pentru a-şi impune voinţa politică în România.

Un alt set de informaţii oferit de „Grupa Specială” făcea referire

la ia din Moldova. Din studiul documentelor informative rezultă că astfel formaţii fuseseră obţinute de la agenţii infiltraţi în apropierea zonelor de nament ale trupelor sovietice de ocupaţie, prin interogarea militarilor ni ce reuşiseră să fugă din lagărul de la Iaşi, precum şi de la populaţi»

a refugiată în Muntenia, Oltenia, Dobrogea şi Banat. Nota informativa

14 decembrie 1944 menţiona că „în Moldova domneşte o stare de spin.

jesiguranţă, aceasta provenind din cauza lipsei de autoritate românească tiestecului ruşilor în viaţa internă". Documentul informa şi despre

continuarea deportărilor efectuate de trupele sovietice, dându-se exemplul

Comunei Ungheni „unde nu au mai rămas decât şase bărbaţi", iar ţăranii fugeau în locuri ferite pentru a-şi pune în siguranţă familiile şi bunurile, perfidia trupelor sovietice începuse să atingă cote paroxistice. Un exemplu edificator îl constituie evenimentul petrecut la jumătatea lunii noiembrie

1944 la Iaşi „unde cu prilejul unei adunări, din ordinul Comandamentului

Sovietic în vederea unei conferinţe, ce s-a ţinut în Piaţa Unirii şi de la care nu trebuia să lipsească nimeni, lumea din oraş a venit în număr mare". „Nu mică le-a fost surprinderea – după cum informa documentul – când la semnalul unor rachete piaţa a fost înconjurată şi toţi bărbaţii arestaţi şi transportaţi la gară pentru a fi deportaţi". Doar intervenţia promptă a generalului Manoliu, comandantul Corpului IV Armată român, a făcut ca deportarea să nu se mai producă. Sovieticii întrebuinţau şi alte procedee pentru deportare. Nota

Serviciului de Informaţii preciza că „prizonierii fugiţi din lagăre sunt deîndată înlocuiţi cu oameni de pe stradă, pe ruşi neinteresându-i atât numele cât numărul".

Sergentul major Mărguţă, fugit din lagărul de la Iaşi în ziua de 16

noiembrie 1944, se destăinuia unui agent al Serviciului de Informaţii în legătură cu condiţiile îndurate de prizonierii români: „Viaţa în lagăr este foarte mizerabilă. Şase persoane mănâncă dintr-o pâine de ostaş obişnuită.

Pâinea nu este sărată şi foarte prost făcută. Borşul care li se dă este aproape apă sau conţine un amestec de mazăre, uneori paste de care românii nu se ating. Prizonierii lucrează tot timpul la şosele şi căi ferate". Despre felul în care era difuzată presa în Moldova, militarul român informa că „la Iaşi se citeşte îndeosebi ziarul Moldova Liberă, ziar comunist foarte răspândit printre evreimea locală şi căruia i se face multă propagandă. Toţi evreii de la

Iaşi fac jocul ruşilor, colaborând cu ei în dauna românilor. Ziarele Universul.

Curierul şi Timpul sosesc neregulat la Iaşi. Cetăţenii ar dori să le aibă în fiecare zi".

La 23 ianuarie 1945, sursa „V.l" trimitea la Centrala Serviciului de

Informaţii o notă informativă – pe care se afla ordinul rezolutiv de a fi exploatată la Buletin – ce vine să completeze dramatismul situaţiei cu care se confruntau locuitorii români din Moldova. Documentul informa că „în urma verificărilor recente se observă o propagandă activă a evreilor pentru anexarea Moldovei dintre Siret şi Prut la Rusia Sovietică". Scăpaţi de regimul antonescian, minoritarii evrei din Moldova protejaţi de trupele sovietice de ocupaţie căutau să iasă în evidenţă, în acest sens documentul informativ al Serviciului de Informaţii menţiona: „Se poate vedea la fiecare

Pas evrei nelocalnici veniţi din Rusia, care cunosc limba rusă, veniţi numai cu scopul de a fi cei mai acerbi propagandişti. La Iaşi nu se vorbeşte decât limba evreiască – idiş – şi cea rusă, şi impresia călătorului care vine pentru

Prima dată în Iaşi este că se găseşte într-o ţară străină. De altfel, chiar de la trecerea Siretului există aceeaşi impresie".

Situaţia politică din Moldova era caracterizată de agentul „V. l".

lomiinată de Partidul comunist prin intermediul organizaţiilor Uraua

Itică şi Frontul Naţional Democrat, în vreme ce activitatea partide] O

al-ţărănesc şi naţional-liberal era ca şi inexistentă. Concluzia formulată bumentul informativ al Serviciului de Informaţii era că „în Moldoy

— Politică este dominată de curentul evreiesc prin masiva importaţiujjg ruşi ca şi de organizaţiile Partidului comunist". Nota

sinteză e Speciale” din 3 februarie 1945 informa în plus că fără voia W

t din Moldova erau forţaţi să se înscrie în Frontul Plugarilor, în sens nu li se eliberau la primării actele de care aveau nevoie sau nu li. Se bnau favorabil doleanţele. Acelaşi document menţiona că „mijloacele tiunicaţie sunt extrem de anevoioase şi pe rutele CFR se observă un

fără limită al elementelor evreieşti, care în afară că se ocupă cu comer în toate drumurile lor preocuparea de căpetenie este aceea de a face sandă intensă pentru Partidul comunist. La Tecuci starea de spirit a arilor români devenise din ce în ce mai alarmantă „deoarece elementele II Roşii provoacă dese scandaluri”. Cei care nu împărtăşeau ideologia listă „erau şicanaţi şi terorizaţi cu ajutorul elementelor evreieşti”.

de teroare la care era supusă populaţia civilă românească din Moldova ora şi faptului, după cum informa acelaşi document că „autoritatea nu jjinteţiyeni, în majoritatea ei fiind în mâinile elementelor comuniste”.

Ref (sie ridica masiv populaţia satelor sub pretextul că în vechiul regim se iitens, eliberarea lor putându-se totuşi efectua doar în condiţiile în iurfliu câte 250 de semnături cu care să dovedească că nu au avut nici

Itată care să-i încadreze între criminalii de război”.

lice i

Ijvei

Nfjfta informativă întocmită la 6 februarie 1945 şi trimisă de Centrala liuluţi de Informaţii din Bucureşti primului ministru, generalul Nicolae cu, jkrăgea atenţia că „în rândurile populaţiei evreieşti din acea iJMoldova – n.n.) se observă o propagandă activă în sensul anexării flintte Prut şi Siret la URSS”. Despre situaţia din Moldova făcea şijjnota din 12 februarie 1945 trimisă de Centrala Serviciului de naţii! (spre informare generalului Nicolae Rădescu, în care se sublinia altle: „Starea de spirit a populaţiei inspiră serioase îngrijorări din conuziei generale şi a nesiguranţei totale ce domneşte în această peie. Administraţia este dezorganizată, atât din cauza lipsei de cât şi din cauza acoperirii posturilor de elemente lipsite de

specială, instalate cu titlul provizoriu după data de 23 august 1944.

not trimisă spre informarea primului ministru în legătură cu

situaţia loldţiva, dar şi din alte zone ale ţării a fost întocmită de „Grupa ăla” i 19 februarie 1945. Documentul atrăgea atenţia asupra faptului că llvenjjţe din nordul Moldovei, Oltenia şi Dobrogea arătau că locuitorii itiibitaţi de comunişti şi elementele evreieşti, începuseră deja santurile proprietarilor, ceea ce crea o stare de anarhie. Concluzia formulată era că „populaţia conştientă din Moldova cere insistent ca guvernul să trimită acolo trupe de garnizoană puternice pentru a se salva suveranitatea

Statului Român şi a se opri cu un ceas mai devreme anarhizarea acestei provincii”.

La sfârşitul lunii februarie 1945 „Grupa Specială” din Serviciul de

Informaţii a întocmit o consistentă „Dare de seamă asupra situaţiei din Iaşi şi Nordul Moldovei”. Prin acest document se încerca să se analizeze cauzele care concurau la adâncirea anarhiei din Moldova. Demnă de reţinut este următoarea explicaţie: „Dificultăţile pleacă din partea Comandamentului

Sovietic în înţelegere cu autorităţile locale instituite în mod nelegal, operă patronată de Moscova, deşi niciun interes militar strategic nu poate fi invocat ca necesar mersului operaţiunilor din Ungaria”. Comandamentul sovietic avea în responsabilitate zona Moldovei şi conducea din umbră autorităţile comuniste, dirijându-le spre acţiuni ce vizau „sabotarea intereselor ţării”. Din datele deţinute de Serviciul de Informaţii rezultă că în fruntea acestui comandament se afla un anume căpitan NKVD Cotceatcov, unul dintre membrii Partidului comunist sovietic, „persoană foarte capabilă însă cu o misiune specială politică în această parte a ţării”. Comisia locală interaliată avea componenţă pur sovietică, deşi reprezenta interesele celor trei

Puteri Aliate (URSS, SUA şi Marea Britanie). Ea se ocupa numai de chestiunea repatriaţilor şi veghea la schimbul de ruble, iar din informaţiile obţinute rezulta că „pare mai accesibilă şi moderată în actele ce săvârşeşte”.

Şi acest document sublinia că „autorităţile locale româneşti sunt numite de către Armata Roşie dintre persoanele lipsite de orice pregătire, însă oameni de încredere ai regimului comunist”. Moldova ajunsese un fel de „stat în stat”. Darea de seamă întocmită de „Grupa Specială” explica acest lucru prin faptul că după 23 august 1944

trupele sovietice de ocupaţie înfiinţaseră funcţia de „prefect de gubernie”, un fel de ministru de interne cu puteri discreţionare peste oraşul Iaşi şi toate judeţele din Moldova. Funcţia fusese încredinţată doctorului Mârza, conferenţiar la Universitatea ieşeană şi şeful

Partidului comunist din Moldova şi Iaşi. Faptul că acesta ducea o politică prosovietică ieşise la iveală cu pregnanţă în ziua de 7 noiembrie 1944, când, cu ocazia sărbătoririi revoluţiei bolşevice, a ţinut un discurs în faţa unui numeros auditoriu în care s-a exprimat, printre alte, că „dacă va continua sabotarea Centrului faţă de Iaşi şi Moldova” era pus în situaţia de a întinde mâinile spre răsărit. De asemenea, evita orice contact cu generalul Manoliu.

Comandantul Corpului IV armată dislocat în Moldova cu misiunea de a asigura paza şi ordinea provinciei. Acelaşi prefect, doctor Mârza, emisese o ordonanţă prin care „impunea ca toţi cei născuţi în anul 1917 în Basarabia şi

Bucovina să plece imediat în URSS”. Cu un astfel de prefect era şi firesc ca starea de spirit din Moldova să fie dominată de anarhie „sub toate formele periculoase ordinii de stat”. Nimeni nu lucra în spiritul guvernului de la

Bucureşti şi al legalităţii şi nu exista autoritatea necesară şi capabilă să

363

viaţa şi avutul cetăţenilor. Buna credinţă a ţărănimii era exploatată de imitetele cetăţeneşti, formate din elementele periferice ale satel Or numele ţăranilor se dedau la acte ilegale şi samavolnice”. se transportarea la est de Prut a turmelor de oi, vaci, boi şi cai, ceea ce a o spoliere economică a Moldovei de către armata sovietică de in complicitate cu autorităţile comuniste. Pe acest fond de ilegalităţi

gistrat şi crime. Documentul „Grupei Speciale” preciza în acest

oi jandarmi au fost împuşcaţi mortal iar unul rănit. Trei membri ai iţiei Apărării Patriotice au împuşcat fără motiv un ofiţer din itul 8 grăniceri”.

Pentru a se pune capăt anarhiei şi a se dejuca planurile ce vizau o

a aii pire a Moldovei dintre Prut şi Siret la URSS, documentul de al „Grupei Speciale” formula un set de măsuri dintre care mai

te amintim: deplasarea la Iaşi a patru reprezentanţi ai ministerelor de

Comunicaţii, Economie Naţională şi Justiţie împreună cu tanţii autorizaţi ai F.N.D. şi partidelor liberal şi ţărănesc care să noi demnitari şi instituţii locale; coordonarea administraţiei civile şi

I printr-un comandant militar; crearea la Iaşi a unui ziar moderat prin se realizeze o propagandă sănătoasă în spirit naţional; revenirea la ituror instituţiilor de stat, în primul rând a magistraturii, judecătoriei

aiului; revenirea în Moldova a populaţiei refugiate din calea trupelor pentru a-şi relua bunurile în proprietate; dezarmarea civililor;

area unor instituţii de stat cu rol de a asigura ordinea şi disciplina în le productive; întoarcerea preoţilor şi învăţătorilor în sate pentru a i sprijinitorii şi sfătuitorii ţărănimii; închiderea frontierei pe Prut.

— Se puncte obligatorii de trecere sub control militar; aducerea la Iaşi a i reduse anglo-americane etc.

Privit în ansamblu, fluxul informativ obţinut de „Grupa Specială” a lui de Informaţii despre situaţia din Moldova, în intervalul noiembrie ibruarie 1945, dezvăluie înainte de toate buna-credinţă în care s-a i stăruinţa de a contribui la apărarea şi promovarea intereselor e prin informarea factorilor de comandă cu aspecte reale şi temeinic

entate. Cu toate acestea va trebui să formulăm o întrebare inevitabilă

ază eficienţa concretă a unei astfel de structuri informative. Puteau de decizie politică şi militară din statul român în acel moment să situaţia în direcţia tradiţiilor, intereselor şi aspiraţiilor naţionale? Un pozitiv la o astfel de punere a problemei devine total neproductiv istoriografie şi aceasta cu atât mai mult cu cât va trebui să ţinem cont a politică cu care se confrunta în acel moment guvernul prezidat de lui Nicolae Rădescu. Faptul că autorităţile româneşti nu au putut să i aplicare acel set de măsuri propus de Serviciul de Informaţii pe bazaaţiilor furnizate de „Grupa Specială” – un plan minimal şi în spiritul erilor Armistiţiului din 12 septembrie 1944 – dovedeşte că în întreaga ţară nu guvernul de la Bucureşti avea autoritate, ci trupele de ocupaţie sovietică în complicitate cu forţele politice de stânga între care partidul comunist ocupa locul de frunte şi preferenţial. Că aceştia din urmă ţifăceau legea” rezultă şi din alte documente ale Serviciului de Informaţii.

Astfel, în preajma instaurării guvernului prezidat de doctor Petru

Groza, documentele informative semnalau că la 28 februarie 1945

comandamentul dăduse ordin ca în toate aeroporturile din România, începând cu ora 18,00, să se interzică decolarea oricărui avion românesc, iar patrulele româneşti de apărare antiaeriană de pe aeroporturi urmau să fie înlocuite cu militari sovietici.

O notă a Serviciului de Informaţii, provenită probabil tot de la

„Grupa Specială", informa că mareşalul Rodion Malinovski – sosit în

Bucureşti la 28 februarie – s-a întâlnit cu generalul Iosif Teodorescu, cu care a discutat probleme legate de dislocarea trupelor române în Capitală, în acea perioadă fuseseră aduse în Bucureşti mai multe unităţi NKVD, ridicând în total numărul acestora la 6 batalioane ce se aflau organizate în regimentele

2 şi 6 vânători şi repartizate în diferite clădiri din oraş. În ziua de 4 martie, conform altor note informative, rezultă că sovieticii instalaseră posturi de control pe şoseaua Ploieşti-Bucureşti pentru a interzice accesul militarilor români în Capitală.

Începând cu noaptea de 5/6 martie 1945, unităţile române, care asigurau paza principalelor instituţii de stat, guvernamentale, au fost introduse în post fără armament şi muniţie, în timp ce forţele paramilitare controlate de comunişti (Formaţiunile de Luptă Patriotice) numărau aproximativ 70.000 de membri. Un Raport al Serviciului de Informaţii din 5

martie informa că opinia publică din România era extrem de îngrijorată şi vedea în acţiunea comuniştilor o demonstraţie de forţă şi o aprobare a

Frontului Naţional Democrat din partea trupelor sovietice.

Putem reconstitui acum, pe bază documentară, şi circuitul fluxului informaţional obţinut de „Grupa Specială". Informaţiile erau sintetizate de

Şeful Serviciului de Informaţii după care se distribuiau sub forma unor rapoarte. Un exemplar se trimitea conducerii Ministerului de Război, iar al doilea exemplar ajungea la maiorul Robert Bishop din Serviciul de Informaţii american. Acesta din urmă le dădea spre verificare şi completare căpitanului

Louis E. Madison şi (locotenentului) j.g. Henry L. Roberts. După această operaţie se întocmeau rapoarte de evaluare care erau trimise centralei.

Generalul W. Donovan, la rândul lui, după ce le supunea unui proces de evaluare le distribuia unui cerc larg: preşedintelui Roosevelt, Comitetului reunit al şefilor de stat-major, Departamentului de Stat, Marinei, Ministerului de Război, iar unele dintre ele ajungeau chiar la ambasada americană din

Moscova. De menţionat că la Departamentul de Stat american exista un

°ficiu pentru corelarea activităţilor externe, care primea şi sintetiza rapoartele informative obţinute de OSS, FBI şi Secţia de Informaţii Secrete a ilui militar, cunoscut sub numele de „Organizaţia Grombach" p.

apartament intervenea cu propriile evaluări. Am făcut aceste preciza i dirijarea fluxului informaţional spre factorii de decizie, în concepţi1

Îiericană despre intelligence, se baza pe principiul că „acolo UQţi

le nu sunt absolut definitive, impactul lor va fi direct proporţional cu în care el confirmă politica prestabilită şi presupoziţia". Fluxmţional pe drumul de la sursa iniţială la utilizator trecea prin mai multe i niveluri de verificare, analiză şi evaluare ceea ce făcea ca la factorul

le să ajungă într-o formă care să confirme politica prestabilită. Ceea

răspundea acestei politici era considerat ca o presupoziţie, deci ca un rovizoriu, nefinalizat. Normal că informaţiile din această categorie, a oziţiei", erau privite cu rezervă şi suspiciune de utilizator. Ar fi şi o explicaţie ce ţine de resortul tehnicii în metodologia şi doctrina de informaţii americane care vine să confirme că ceea ce se obţinea

Bucureşti, privind intenţiile sovieticilor de a bolşeviza România, la utilizatorul de la Washington nu ca o surpriză (presupoziţie), ci ca rmare a ceea ce urma să se întâmple în zona de influenţă a URSS

litica prestabilită).

Fluxul informativ obţinut de serviciile specializate româneşti m şi cu intenţiile sovieticilor se regăseşte evaluat în rapoartele întocmite şi trimise Centralei din Washington. Un astfel de raport, întocmit la 9

de 1944 şi semnat de locotenentul Henry. L. Roberts, menţiona este în mod activ, dar acoperit, interesată în comunizarea României şi l anexarea unei părţi a acesteia ori în întregime, sau prin ataşarea ei a Uniunea Sovietică”. Aceasta era considerată ca o analiză radicală a iţiilor procurate din sursele româneşti. Opinia autorului era însă mult aderată: „Ruşii sunt încă preocupaţi în principal de război şi că îl lor în România este de a avea un grup guvernamental în care să se cea încredere şi care va îndeplini condiţiile Armistiţiului. Este clar că i mare parte a claselor mijlocii şi înalte, care constituie guvernul sunt adânc ostile Rusiei şi se tem de ea”.

Un alt raport sinteză al Misiunii militare americane, întocmit ia 21

de 1944 (care utiliza informaţiile echipei Wisner), aprecia în legătură idinea forţelor de ocupaţie sovietice faptul că „sunt mult mai neutre

1 puţin, mai discrete decât fuseseră înaintea instalării guvernului u”. Despre soarta guvernului Rădescu, ori a oricărui cabinet ce-i putea documentul aprecia că „va depinde de calitatea de a ajunge la o

re loială cu Rusia şi de a stăpâni haosul existent în economia.

râurile şi finanţele ţării. Orice criză politică din România ameninţă să isforme într-o criză a statului, implicând problema dacă sau nu ia va rămâne o naţiune independentă”. După 6 martie 1945 analizele iţe de oficiile de informaţii americane devin şi mai tranşante. La /

1945 echipa Wisner a interceptat un document important, prin sursa ţţă. D. – 201”, din care rezulta că 4 agenţi sovietici (generalul Fedor Zurcov, din Statul Major politic al lui Malinovski, Ilia Zurcov de la secţia de educaţie comunistă a comandamentului sosit la Bucureşti la 6 martie, Nicolae Acev, ataşat special pe lângă Ana Pauker, şi Suiam Berezinsky, trimis special al lui

Stalin ca observator pentru problemele româneşti) s-au întâlnit la Bucureşti cu patru demnitari comunişti (Ana Pauker, Constantin Doncea, Constantin pârvulescu şi Vasile Prosenko, primii trei agenţi ai Cominternului) pentru a discuta un plan de comunizare a României pe trei ani. Acest plan prevedea:

abdicarea şi exilul regelui Mihai; înlocuirea armatei prin trupe române pregătite de sovietici din prizonieri români; înlocuirea poliţiei

printr-o miliţie cetăţenească şi o forţă NKVD; pauperizarea maselor rurale pentru a deschide drum colectivizării agriculturii; distrugerea partidelor ţărănesc şi liberal prin mijloace violente însoţite de lichidarea băncilor în care predominau liberalii;

lichidarea treptată a firmelor care făceau afaceri cu anglo-americanii şi eliminarea tuturor străinilor cu excepţia cetăţenilor din URSS şi statele din orbita sa. Deşi sursa care a transmis aceste informaţii era considerată

„Untried" (netestată), ea nu a produs un impact deosebit asupra forurilor superioare americane, tocmai datorită faptului că politica despre România fusese „prestabilită". Acest aspect rezultă şi din telegrama preşedintelui

Roosevelt adresată premierului W. Churchill la 11 martie 1945, în care se menţionează printre altele: „Este evident că ruşii au instalat un guvern minoritar pe propriul lor gust, dar în afară de motivele menţionate în mesajul dvs., România nu este un loc bun pentru o testare. Ruşii au avut de la început controlul indiscutabil, şi cu România de-a curmezişul căilor de comunicaţie ruseşti, este, de altfel dificil să se conteste pretextul necesităţii militare şi al securităţii folosit de ei pentru a justifica acţiunea lor. Vom face cu siguranţă tot ce putem şi vom conta desigur pe sprijinul dvs…"

Se poate pune întrebarea ce puteau face anglo-americanii pentru a se opune procesului de sovietizare a României? Un răspuns ni-l poate oferi un document de sinteză asupra situaţiei din Europa elaborat la l mai 1945 de structurile informative americane: „Dacă ruşii folosesc succesul lor pentru a-şi asigura controlul asupra României şi Bulgariei şi încearcă să instituie un regim similar în Ungaria, Austria şi Germania răsăriteană s-ar crea o situaţie care ar putea cere o sporire a forţelor noastre în Europa peste cele luate acum în considerare. Un astfel de spor, oricare ar fi rezultatul final al situaţiei, s-ar repercuta negativ asupra efortului împotriva Japoniei". Cu alte cuvinte, nici după capitularea Germaniei, eveniment care urma să se petreacă peste câteva zile – la 9 mai 1945 –, anglo-americanii nu puteau face nimic pentru a stăvili procesul de comunizare a ţărilor ocupate de armata sovietică, întrucât îşi concentrau forţele pentru a obţine decizia şi faţă de Japonia. Acest lucru a irteurajat tendinţa Moscovei de a-şi asigura un spaţiu imperial în Europa de

Est prin comunizarea statelor din această regiune.

I în legătură cu SUA, care în fond preluaseră conducerea în problemelor României, s-a apreciat pe bună dreptate că nu a dinainte o politică de răspuns la această tendinţă antă cu contracararea expansiunii sovietice şi a comunismului, şi ei

politică de răspuns a fost fundamentată de la bun început pe arm

(declaraţia de la Yalta) şi economice (ceea ce va deveni planul

l), excluzându-se o confruntare în forţă. Ulterior, în funcţie de evenimentelor, americanii au înăsprit tonul, ajungându-se ia

(îl rece". Acesta a fost în realitate o consecinţă a politicii „prestaanglo-americanilor faţă de URSS, pe care fluxul informaţional al f or speciale americane, ce au folosit surse de primă mână din a, nu au putut-o modifica.

I Rolul Informaţiilor despre inamic în timpul operaţiilor eliberarea Transilvaniei şi-a Ungariei Documentele

Stive (note, rapoarte, sinteze etc.), întocmite şi difuzare de agenturile ppierea frontierei de vest a României, cu începere chiar din ziua de 24

j 1944, fac referiri la: dispozitivul unităţilor de grăniceri unguri, efectivelor militare maghiare cu patrule de grăniceri şi dublarea lor aţi germani, retragerea unităţilor de jandarmi unguri de pe frontieră, turile trupelor germano-ungare, survolarea spaţiului aerian românesc acţiuni (escadrile) de avioane germane etc. Informaţii valoroase despre

Iau mai fost obţinute şi de la sursele ocazionale. Spre exemplu, în timiunii ofensive executate de unităţile Corpului de munte, la 30

1944, locuitorii români din Vâlcele au dat informaţii detaliate despreaţiile permanente, forţa combativă şi dislocarea unităţilor inamicului.

pa de informare a trupelor române a comportat însă mari riscuri dinenţilor români recrutaţi dintre localnici, întrucât, un comunicat emis

Jrităţile maghiare de la Cluj – la 26 august – avertiza: „Toţi aceia cei i fi)

uiţăj

Ilui smit informaţii nereale, cei care incită contra ordinii interne sunt va politicii externe a Ungariei, împotriva armatei şi vor fi arestaţi".

aceste informaţii şi documente, difuzate cu operativitate coman

celor trupelor române de către agenţii special recrutaţi sau ocazionali copierea frontierei cu Ungaria, au avut semnificaţia lor la reuşita

I sfrategice de acoperire a frontierelor de vest şi păstrarea cu fier.

a poziţiilor pe întreaga fâşie de front. Până la începutul lunii

Ibriel armatele române realizaseră la nord de Carpaţii Meridionali şi la becidentali, acel cap de pod strategic, care în fond a reprezentat

W deschis contra Wehrmachtului. Prin această manevră strategică s-a asigurat deplasarea fără rezistenţă din partea germano-maghiar a marilor unităţi române şi sovietice în vederea prţi îi de nord-vest a României.

La sfârşitul lunii septembrie s-a inaugurat o nouă etapă a efortului jţiilitar pentru deplina eliberare a Transilvaniei prin alungarea trupelor germano-maghiare. Această etapă s-a încheiat la 25 octombrie odată cu eliberarea localităţii Cărei şi cu ieşirea forţelor principale ale armatei române de operaţii la frontiera de stat cu Ungaria. Operaţiile militare s-au desfăşurat atât în Podişul Transilvaniei, cât şi în Banat, Crişana şi Maramureş, la ele participând Armatele l şi 4 române în cooperare cu forţele aliate sovietice din compunerea Frontului II Ucrainean. La nivelul strategiei aliate, în partea răsăriteană, a Europei, operaţiile armatelor române s-au corelat cu ofensiva pe direcţia Debreţin-Nyíregyháza, denumită în lucrările de specialitate „operaţiunea Debreţin”.

Pentru această perioadă aportul informativ al Serviciilor de informaţii ale armatei a constat în notele de informare zilnice referitoare la trei aspecte principale: 1) situaţia frontului în zona de operaţii a armatelor române; 2) starea de spirit a populaţiei din teritoriul de purtare a războiului şi a trupelor inamice; 3) dislocările armatelor germano-maghiare. De asemenea, la sfârşitul lunii septembrie a fost întocmită „Sinteza informativă asupra

Ungariei”, cu referire detaliată la următoarele probleme: orientarea politică şi economică a Ungariei; activitatea iredentistă antiromânească; starea de spirit a populaţiei; tratamentul populaţiei româneşti din partea autorităţilor maghiare; principalele acţiuni ale trupelor maghiare ce se aflau în contact cu trupele române.

Un rol deosebit de important în activitatea informativă l-au avut şi de data aceasta sursele ocazionale sau „voluntarii”, cum mai sunt denumite în documentele timpului. Erau surse din rândul populaţiei locale ce au furnizat unităţilor româneşti şi sovietice informaţii despre poziţiile şi forţele trupelor inamice, în perioada august 1940-august 1944 funcţionase la Târgu-Mureş o rezidenţă a SSI foarte bine acoperită, fapt pentru care nu este exclus ca o parte din sursele ocazionale să fi fost în realitate recrutate din timp şi instruite special pentru ipoteza – care era în conştiinţa tuturor românilor – desfăşurării acţiunilor militare de eliberare a nord-estului Transilvaniei.

Atestări documentare de surse din categoria „voluntarilor” sunt destul de numeroase. De exemplu, câţiva cetăţeni din fostul judeţ Ciuc au însoţit trupele sovietice şi române pe potecile şi înălţimile Carpaţilor

Orientali, ajutându-le să scurteze drumurile, să ocolească ambuscadele inamicului şi să asigure surprinderea în acţiuni. Un bătrân pe nume Nicolae

Borşa din Ceahlău a călăuzit o unitate sovietică, ajutând-o să iasă la Tulgheş

Şi să cadă în spatele poziţiilor germano-maghiare. La fel au procedat şi unii locuitori din Valea Trotuşului. Un preţios ajutor a fost acordat unităţilor militare române de către Irina Kertész, educatoare din comuna Ilieni, prin descrierea poziţiilor inamice, a porţiunilor de drumuri şi terenuri minate.

Precum şi a celor mai accesibile locuri pentru urmărirea trupelor inamice, în comuna Cristeşti (judeţul Mureş), documentele atestă existenţa altui grup de

[în rândurile căruia făcea parte şi protopopul ortodox David up a întocmit o schiţă a liniei de apărare a trupelor germano i pe Mureş, punând-o la dispoziţia armatei române. Valorificarea informaţii s-a realizat cu operativitate, artileria română reuşind S

punctele de foc ale trupelor maghiare alungându-le din poziţiile

Spre sfârşitul lunii septembrie 1944, când Divizia 103 munte ro-Divizia 72 infanterie sovietică se aflau în ofensivă pe direcţia Ere-Periş (judeţul Mureş), tragerile executate de Regimentul 7 artilerie nan asupra bateriilor de artilerie inamice, după indicaţiile unui alt patrioţi, care trecuse linia frontului, au redus la tăcere aceste bateriicaseră până atunci mari pierderi.

Tot la sfârşitul lunii septembrie, când trupele române forţau Mureşul grea şi Oarba de Mureş, locul de trecere a fost stabilit după iile unui locuitor din satul Ogra, care s-a oferit voluntar să-l conducă idantul Diviziei 11 infanterie la faţa locului. Un important sprijin

Iv au dat şi locuitorii din satele judeţului Turda, într-o noapte, in a Copăceni s-a strecurat o grupă de cercetaşi sovietici, care s-a t spre casa ţăranului Ion Crişan. Acesta le-a furnizat informaţii e despre dispozitivul inamicului. Locuitorii din satele Jucul de Jos şi

Mijloc au dat la rândul lor un preţios ajutor subunităţilor româneşti, u-le vadurile favorabile pentru forţarea Someşului Mic. Un grup de din judeţul Oradea, satul Les, l-a informat pe comandantul Bată

11 Vânători de munte asupra poziţiilor inamicului. Pe baza inforprimite a trecut imediat la atac, alungând trupele inamice din sat.

O de prizonieri şi o mare cantitate de materiale de război. Şieczema cest fel pot continua. Ne interesează însă aportul activităţii infora fundamentarea unor elemente ce ţin de domeniul artei militare în peraţiunii „Debreţin".

Fluxul informativ referitor la dislocarea trupelor germano-maghiare t comandamentelor române, ca pe baza evaluării corecte a raportului să asigure densitatea corespunzătoare pe fâşiile de front, să realizeze! principale ale forţelor româneşti pentru a rupe apărările inamicului, jrea în detaliu a dispozitivului inamic a jucat de asemenea un rol it la executarea cu eficienţă şi operativitate de către unităţile româneilor pe timp de noapte, prin care s-a realizat, de regulă, surprinderea lui, în sensul că l-a pus în imposibilitatea de a folosi cu eficienţă mamentului automat. La fel, putem considera că informaţiile despre au sprijinit, la nivel de comandament, rezolvarea în timp oportun a celor de bază de care depindea succesul strategic al operaţiilor militare de

a teritoriului românesc, şi anume: regruparea şi reorientarea forţelor ea trecerii la ofensivă, conducerea neîntreruptă a acţiunilor armatelor atragerea în luptă împotriva inamicului a voluntarilor români, area efectivelor, asigurarea materială şi tehnică. Sunt elemente importante ale artei militare, la fundamentarea cărora se poate spune că şi-au adus contribuţia, alături de unităţile de artilerie, motomecanizate, căi ferate, geniu, transmisiuni, aviaţie, şi structurile informative specializate româneşti.

În timpul operaţiilor pentru eliberarea nord-estului Transilvaniei s-au înregistrat însă şi aspecte negative în ce priveşte valorificarea informaţiilor despre inamic, ceea ce a dus la pierderi însemnate în efective şi tehnică de luptă. De exemplu, în sectorul Oarba de Mureş, comandamentele româneşti deţineau informaţii potrivit cărora inamicul realizase un dispozitiv puternic fortificat pe Dealul Sângiorgiu, apărat de forţe terestre importante, susţinute de aviaţia tactică. Acest sistem nu favoriza atacurile frontale ale infanteriei – lipsită şi de un sprijin suficient de artilerie grea şi aviaţie –, fapt pentru care comandamentele Diviziei 9 infanterie şi Armatei a 4-a române au propus, în mod realist şi cu şanse de reuşită fără prea mari pierderi, efectuarea unei manevre de învăluire. Dar, statul major al Grupului de armate „general Troficenko" a decis, în ciuda evidenţelor, continuarea asalturilor frontale soldate până la urmă cu grele pierderi umane. Deci aspectele negative în domeniul valorificării informaţiilor despre inamic se datorau în exclusivitate sincopelor apărute în cooperarea comandamentelor româno-sovietice. Cooperarea fusese reglementată încă de la sfârşitul lunii septembrie 1944, când Marele Stat Major român a trimis marilor unităţi operative directive privind organizarea relaţiilor de comandament şi a cooperării cu trupele sovietice. Se indica comandanţilor români să facă schimb de informaţii cu cei sovietici, să trimită misiuni de legătură şi să colaboreze cu partea sovietică, inclusiv pe linie de propagandă. Un alt document operativ în această direcţie a fost elaborat în octombrie 1944.

Bazându-se pe rapoartele şi informările privitoare la situaţia armatelor române, Marele Stat Major a înaintat Frontului II Ucrainean un proiect de rezolvare riguroasă a cooperării forţelor române cu cele sovietice. Partea română propunea ca: în întrebuinţarea marilor unităţi române să se pornească de la situaţia reală a tehnicii de luptă şi a efectivelor lor; între marile unităţi române şi sovietice să se facă schimb de detaşamente de legătură. Dar, nici acestui demers nu i s-a dat curs din partea Comandamentului sovietic.

După alungarea trupelor germano-maghiare de pe teritoriul românesc, armatele române au continuat fără pauză operativă operaţiile pentru eliberarea Ungariei. De fapt, aceste operaţii începuseră cu data de 24

septembrie 1944 când primele unităţi ale Corpului de cavalerie au depăşit frontiera româno-ungară. Ele au durat până la 15 ianuarie

1945, când Corpul

1 armată a ajuns în centrul Budapestei, la aproximativ 2 km de fluviul punărea. Acţiunile duse de armatele române pentru eliberarea Ungariei s-au uiscris într-un context politico-strategic caracterizat prin ofensiva generală a forţelor Naţiunilor Unite împotriva Germaniei şi Japoniei pe toate teatrele de acţiuni militare.

III

lj această perioadă Secţia I informaţii din SS1 şi structurile te alfe Secţiei a II-a din M.St.M. au elaborat sinteze informative ale privind evoluţia frontului. Astfel de documente erau însoţite de phivu cu reprezentarea dislocărilor unităţilor germane şi maghiare

Iţele îi informative din aceeaşi categorie prezentau şi anexe mai despre organizarea, încadrarea şi dotarea unor formaţiuni de luptă a de exemplu Batalionul 2 vânători de munte ungar şi Regimentul brie.

r luxul informativ era întregit prin note şi rapoarte zilnice rezultate

garea prizonierilor germani şi unguri. De exemplu, la 13 decembrie untrul informativ „Veronica” (Centrul 2 care funcţiona pe lângă i română) raporta la Centrala SSI din Bucureşti necesitatea de a se ui de către comandamente, întrucât pe front „trupele germane în jefuiesc satele, alarmează populaţia că vine inamicul, iar după a civililor încarcă în camioane toate bunurile rămase”.

Alte idocumente operative făceau referire la situaţia economică a

[. Astfel, Nota nr. 69 din 16 decembrie 1944 a Secţiei Juridice din jintetiiza informaţiile rezultate din ancheta informativă a plutonierului zaboi István din divizionul 24 artilerie căzut prizonier, menţiona:

economică a Ungariei este catastrofală. Majoritatea cerealelor şi un Transilvania, de pe şesul Tisei, precum şi din teritoriul dintre şi Tisa au fost rechiziţionate cu forţa de armatele germane, în

!, germanii au devastat toate depozitele şi fermele ungureşti, fără m. Iii regiunea de nord a ţării, devastările trupelor germane au luat atât de mari, încât locuitorii nu mai au ce mânca, iar dacă încercau

una erau împuşcaţi pe loc”.

În ce priveşte opiniile cu caracter politic exprimate de populaţia A, aceeaşi sursă aprecia că „despre o Republică Sovietică Ungară nu

aşte în armată. Evreii sunt în majoritate suprimaţi, în Budapesta, cu câinele de evacuare, populaţia a rămas pe loc.

Noii informativă nr. 76 din 17 decembrie 1944 făcea referire la e spirit în rândul trupelor germano-maghiare, pe care o descrie astfel:

Îi şi ioldaţii unguri sunt convinşi de zădărnicia luptei, însă nu pot lua măură şi nici nu se pot preda, deoarece simt pretutindeni

gheba agenţilor germani şi partizanilor lui Sllasy". Starea de urnirii a trupelor maghiare se datora şi faptului că „germanii transporta le poliţe demonta din uzine şi întreprinderi industriale din Budapesta şi palităţi".

Diii ancheta informativă a plutonierului ungur T.R. Magyasy István, italionul 2, Regimentul 6 infanterie, de profesie învăţător, căzut ier la 14 decembrie 1944, rezultau date şi informaţii interesante despre ţările în efective ale unor unităţi maghiare, dotarea cu armament, ionarea cu muniţii şi fortificaţiile construite, în legătură cu moralul l trupelor se menţiona: „Acesta scade pe zi ce trece. Armata întreagă acuza pe

Sllasy de continuarea inutilă a războiului. Generalii sabotează ordinele lui

Sllasy, oprind transferarea diferitelor materiale în Germania. Zilnic se aude că în diverse localităţi au fost exploatate depozite şi parcuri de materiale. Se comentează printre ofiţeri că armata ungară în curând va fi înlocuită cu cea germană".

La fel de interesante şi utile pentru orice comandament în timp de campanie se dovedeau informaţiile în legătură cu starea de spirit a populaţiei din teritoriile eliberate. Nota nr. 30 din 18 decembrie 1944 a Centrului l informa: „Despre orientarea politică nu se poate vorbi. Populaţia se abţine de la orice manifestare. Un lucru e cert, toată populaţia este contra vechiului regim din Ungaria şi condamnă pe foştii conducători, în ceea ce priveşte politica externă, există convingerea unanimă că au fost vânduţi germanilor din care cauză îndură mizeria".

Agenţii SSI au realizat şi o sondare a opiniei locuitorilor din teritoriile ungureşti eliberate, referitoare la actul de la 23 august 1944 realizat în România. Documentul citat constată că majoritatea populaţiei din Ungaria

„Condamnă pe foştii conducători că n-au fost atât de abili în politică să schimbe şi ei orientarea la timpul oportun". Trupele române erau tot mai des privite cu încredere de populaţia maghiară, întrucât mulţi dintre ostaşi înţelegeau sau vorbeau ungureşte, în comentariile

lor, ungurii făceau referire la faptul că

„Românii au dus o politică înţeleaptă şi că urmările favorabile se vor vedea la sfârşitul războiului, deoarece România a contribuit mult la înfrângerea

Germaniei. Când spun acest lucru, toţi lasă să se înţeleagă că se gândesc la pierderea din nou a Ardealului, după o stăpânire de numai patru ani”.

Din cercetarea informativă efectuată asupra unor prizonieri unguri din Divizionul 40 artilerie uşoară, şeful subcentrului l al Frontului de Vest ajungea la concluzia, prezentată în Nota nr. 78 din 19 decembrie 1944, că

„Trupa maghiară trăieşte numai cu gândul la dezertări. Ofiţerii cunosc această situaţie, însă nu pot face nimic şi nici nu iau măsuri de îndreptare”.

Informaţii asemănătoare transmitea şi Centrul 2, care la 20 decembrie 1944, în Sinteza informativă nr. 53, sublinia: „Toată populaţia aşteaptă cu încredere intrarea trupelor aliate în Ungaria neocupată, cu atât mai mult cu cât toţi consideră războiul pierdut de Germania”. Documentul surprinde şi raporturile între militarii germani şi cei unguri: „Germanii văzând că în regiunea Kassa nu vor putea opune multă vreme rezistenţă trupelor românoruse au început retragerea grosului de forţe spre interior. Cu această ocazie ei au îmbarcat şi trupe ungare cu intenţia de a le aduce în Germania şi a le

Întrebuinţa pe frontul de acolo. Trupe ungare au fost îmbarcate în vagoane în

Kassa. Cu această ocazie s-au produs incidente care au mers până la

Schimburi de focuri între soldaţii maghiari şi germani. Soldaţii unguri nu vor să plece să lupte în Germania”.

Jte documente informative subliniau că majoritatea soldaţiu iginari din Ardealul de Nord refuzau să mai lupte, preferând să j

la casele lor, convinşi fiind că „Germania a pierdut războiul” şi csită este inutilă.

sfârşitul lunii decembrie 1944, s-au produs dezertări masive JD

— R lor maghiare. Documentele informative ale SSI făceau referire la

[ejjjân tregi de dezertori” care refuzau lupta şi se predau unităţilor ale Armatei a 4-a.

I schimb, starea de spirit a germanilor era total diferită iţii lor fiind preocupaţi să le insufle unele speranţe. Sinteza

& cu nr. 85 din 24 decembrie 1944 face referire la acest aspect în

Itor: „Cu toate greutăţile prin care trece armata germană, atât trupa ferii cred că vor ieşi onorabil din război. Moralul este ridicat şi se

— O înţelegere dintre Germania şi inamicul ei din Vest. l se insuflă trebuie să lupte pentru patria lor Germania şi pentru familiile lor, îşi sunt inamici neiertători faţă de cei dezarmaţi", agenţii SSI transmiteau şi informaţii referitoare la comportarea

[. Şi autorităţilor sovietice în teritoriile ungare despresurate de germane. Nota din 25 ianuarie 1945 informa: „În teritoriul ungar ruşi au loc în prezent alegeri comunale de primari, notari şi primlunt aleşi indivizi certaţi cu legile ţării, puşcăriaşi şi escroci ali". Deci, un tablou asemănător cu ceea ce se întâmplase în românesc dintre Prut şi Carpaţi în toamna anului 1944, ceea ce

..."; că sovieticii erau consecvenţi în aplicarea doctrinei lor militare şi f

J adică distrugerea inamicului însemna impunerea unor autorităţi în vederi politice de stânga sau care puteau fi uşor manevraţi spre o ia politică. Aşa se explică şi cerinţele unor locuitori unguri din eliberate de armatele române ca aceasta să rămână în continuare i menţine ordinea.

Şi în timpul acţiunilor militare pentru eliberarea Ungariei au fost de îres informaţiile obţinute prin exploatarea informativă a populaţiei ionul de purtare a războiului. Expunându-se unor mari riscuri, unii l unguri au venit în întâmpinarea unităţilor româneşti, furnizându-le unii utile despre inamic şi călăuzindu-le pe drumuri secundare, spre la acestuia, contribuind nemijlocit la succesul unor acţiuni de luptă. La tribrie 1944, spre pildă, locuitorii din zona localităţii Isaszeg au oferit

Iţ Regimentului 94 infanterie date exacte despre câmpurile de mine

zke de unităţile inamice, ceea ce le-a permis ca să folosească aceste în pentru ca, după deminarea unor porţiuni, să cadă în spatele oului şi să realizeze surprinderea acestuia. Bazându-se pe informaţii

de la cetăţenii unguri, Regimentul 5 roşiori românesc a eliberat, fără l mari, localitatea Bodrogkeresztúr. Într-un fel asemănător au

proceda ftorii oraşului Salgótarján, care i-au condus pe ostaşii români spre locurile unde s-au ascuns soldaţii germani, dând totodată informaţii cu privire la efectivele militare germane aflate în retragere. Asemenea acte de colaborare informativă au mai fost probabil multe pe parcursul operaţiilor militare, ele datorându-se nu numai moralului populaţiei maghiare convinsă de inutilitatea rezistenţei, ci în egală măsură comportamentului ostaşilor români în concordanţă cu regulile de purtare a războiului. Exista şi un document operativ în acest sens. Bunăoară, Ordinul circular nr. 261264 din 4

noiembrie 1944 al Comandamentului Armatei 4 române, prin care generalul

Gheorghe Avramescu atrăgea atenţia soldaţilor români asupra tratamentului populaţiei ungare ce „trebuia să fie din partea tuturor omenesc şi corect”.

Aportul armei informaţiilor la fundamentarea elementelor de artă militară se regăseşte şi în timpul operaţiilor pentru eliberarea Ungariei în:

rezolvarea în timp operativ a situaţiilor complexe; elaborarea de către instanţele operative a planurilor de acţiuni militare; executarea de focuri precise asupra forţelor inamicului în cazurile de contraatac; executarea manevrelor de învăluire a rezistenţelor inamicului; alegerea judicioasă a manevrelor şi formelor ei în funcţie de dispozitivul inamic; realizarea surprinderilor; proporţionarea în mod riguros a scopului cu mijloacele la dispoziţie.

SSI despre deportarea etnicilor germani din România. La recensământul din 1941, numărul populaţiei germane din România (fără

Basarabia şi Bucovina) era de 587 075. După 23 august 1944, situaţia etnicilor germani din România a cunoscut o continuă înrăutăţire, în perioada până la 6 martie 1945, împotriva lor s-au luat următoarele măsuri: cei care au sprijinit armata germană au fost arestaţi şi condamnaţi; membrilor Grupului

Etnic German (GEG) li s-a ridicat dreptul de vot; întreprinderile care au produs pentru armata germană au fost închise; s-au suspendat cursurile şcolilor germane în care s-a făcut propagandă nazistă; au fost trimişi în

URSS, la munca de reconstrucţie, zeci de mii de etnici germani.

În această ultimă privinţă, guvernul român a trebuit să pună în

aplicaţie măsurile stabilite de Comisia Aliată de Control, în toate judeţele ţării s-au constituit echipe mixte, formate din militari sovietici şi cadre ale armatei, jandarmeriei şi poliţiei româneşti, care au selecţionat bărbaţi de origine etnică germană între 17 – 45 ani şi femei în vârstă de 18 – 30 ani.

Comisiile şi-au desfăşurat activitatea în baza Ordinului A/192 din 19

februarie 1945 al generalului Vinogradov, locţiitor al preşedintelui Comisiei

Aliate de Control din România, în baza căruia urmau să fie deportaţi în

URSS circa 300 etnici germani.

De fapt, deportările au început încă din ianuarie 1945 şi s-au mtensificat în următoarele două luni. Primele loturi de deportaţi au fost formate din etnici germani care au sprijinit moral şi material armata germană.

Spät nemijlocit la operaţiile militare ale acesteia sau au desfăşurat pu caracter nazist în cadrul PNSG şi al GEG.

btoricul german Georg Weber, într-un studiu publicat în volumul fon der sudostdentschen in die Sowjetunion, 1945 – 1949

le-a germanilor din sud-est în Uniunea Sovietică), apărut în 1999 la

L relevă câteva aspecte interesante în legătură cu poziţia guvernului

[Guvernul Rădescu – menţionează Georg Weber – a fost încuoficial la 6 ianuarie [1945 – n.n.], iar neoficial cu doar câteva zile le intervenţiile sovietice". O săptămână mai târziu, la 13 ianuarie – stările deja începuseră la Bucureşti şi Braşov – primul ministru bnaintat o notă de protest Comisiei Aliate de Control din România, vicepreşedintelui acesteia, general Vinogradov. Principalele

e au fost: 1) Convenţia de Armistiţiu nu cuprindea nicio prevedere

la deportări sau muncă forţată; 2) deportările vor avea consecinţe

„E, întrucât, întregi ramuri industriale vor fi paralizate: 3) ar fi

! aţă în considerare situaţia femeilor rămase la casele lor şi a copiilor, l ispectul umanitar al problemei, în împrejurările de atunci demersul

! ai român n-a putut avea niciun succes, iar dacă până la urmă el a şi într-o oarecare măsură cu Sovietele, acest lucru trebuie pus pe

Irtalei dependenţe faţă de ocupanţi”. Şi, conchide autorul citat:

! guvernul român nu poate fi acuzat în niciun caz, cel puţin pentru că t-ar fi predat de bunăvoie pe germani sau că ar fi contribuit lic l deportarea lor”...

Ca irmare a demersurilor guvernului român pe lângă cel sovietic, jiul Afacerilor Interne a emis ordine prin care erau scutite de la e minatoarele categorii de etnici germani: muncitorii, în raport cu

S [de fabricilor; specialiştii din fabrici care nu puteau fi înlocuiţi cu srorrjâni; membrii familiilor constituite prin căsătorii mixte; preoţii.

I şi Călugăriţele care oficiau în biserici evanghelice; germanii apatrizi f hiulregat stabiliţi în România înainte de 1916 şi care aveau legături

«ale cu marile familii româneşti sau care au investit în România în importante în industrie şi case de comerţ; femeile care aveau copn i an ofiţerii, subofiţerii, maiştrii militari şi rezerviştii din armata’s; cofjii rezultaţi din căsătorii mixte; infirmii şi toţi cei care dovedeau

L inapţi pentru munca fizică.

Ulterior, prin Ordinul telefonic nr. 16931 din 18 februarie 1945 ai raâlui General al Jandarmeriei au fost exceptaţi de la munca se

! rucţiile şi etnicii germani care lucrau la Regionala CFR Braşov, i Deportarea etnicilor germani a urmat, în linii mari, aceeaşi schema-L a liftelor întocmite de autorităţile române, la cererea celor sovietice.

[– ut la ridicarea celor ce trebuiau să plece în Germania. Măsura nu i-*

Im surprindere pe cei vizaţi, pentru că zvonuri în acest sens circulau

1 Mul populaţiei germane, într-o notă a SSI din 16 ianuarie 1945 se arăta: „Anterior începerii arestărilor s-au colportat în rândurile populaţiei germane numeroase şi variate zvonuri şi versiuni, care conchideau toate în convingerea că se urmăreşte deportarea în URSS a tuturor germanilor, primele anticipări în acest sens fiind determinate de faptul că pe alocurea, organele sovietice au întocmit tabele de locuitorii minoritari germani din ambele sexe încă câtva timp înainte de a fi transpirat ştirea sigură despre măsurile proiectate împotriva lor. De la înregistrarea primelor versiuni, populaţia minoritară germană a

fost dominată de o accentuată îngrijorare, fără însă să fi abandonat, în general, speranţele că până la urmă va fi scutită de deportare. Aceste speranţe au fost nutrite de populaţia minoritară germană şi după aflarea ştirii despre măsurile proiectate şi chiar până în preajma arestărilor, datorită faptului că ştiau că se fac intervenţii din partea anumitor fruntaşi ai lor (dr. Hans Otto Roth, dr. Rudolf Brandsch, dr. Victor Glondys)

şi că, după unele versiuni, chiar guvernul român s-ar opune cererilor formulate de sovietici. Minoritarii germani sperau până şi într-o intervenţie anglo-americană în favoarea lor”.

Arestările au început în Capitală în noaptea de 10 spre 11 ianuarie

1945. Cei ridicaţi erau transportaţi în camioane la gara Băneasa, unde aşteptau vagoane de marfă care să-i ducă în URSS. Până la 11 ianuarie, seara, au fost arestate 8.500 persoane, care au umplut 65 de vagoane, în final, din Capitală au fost ridicate 15.000 persoane. Un număr foarte mic dintre acestea au fost ulterior eliberate, dovedindu-se că erau români. Aşa cum recunoştea însă documentul SSI din care am citat, „au fost arestaţi şi români cu nume germane, precum şi câţiva evrei, care sub regimul trecut s-au declarat germani pentru a se pune la adăpost”.

La Braşov acţiunea a început tot în seara zilei de 10 ianuarie 1945, după cum aflăm din nota SSI nr. 1026 din 17 ianuarie 1945: „patrule mixte româno-sovietice cu căruţe rechiziţionate din satele din împrejurimi au început să staţioneze în principalele străzi şi cartiere cu populaţie în majoritate săsească… în timpul ridicării lor, care după cum s-a spus şi mai sus s-a făcut în zorii zilei, nu s-a permis circulaţia pe stradă şi ieşirea din casă”, în ziua de 12 ianuarie, celor strânşi în barăcile de pe şoseaua Sf. Petru, lângă Flotila de aviaţie, le-a vorbit un colonel rus, care le-a spus: „Să fie liniştiţi căci în Rusia vor duce o viaţă bună şi vor ocupa aceleaşi funcţii, în aceeaşi branşă, pe care le-au avut la noi. Plugarul la munca câmpului, dându-i-se şi unelte agricole. Funcţionarul la birou după ce va învăţa limba rusă.

Medicii, inginerii etc. vor fi daţi fiecare la specialitatea sa. Studenţii şi elevii vor putea să-şi continue studiile întrerupte la noi în Rusia, în mod absolut gratuit. De asemenea, li se va da voie să scrie la cei rămaşi în ţară, putând

Prin aceasta să comunice bunul tratament. Saşii la rândul lor au

pus următoarele întrebări:

Ce se va face cu copiii mici rămaşi în ţară? S-a răspuns că vor fi şi în mod special de către statul român.

l ml înde o să fie duşi când o să se înapoieze? S-a răspuns că merg în i. Aceea ce priveşte când o să se înapoieze, să nu mai întrebe că nu su. îs răspundă. Ca încheiere, colonelul rus le-a urat drum bun şi f e cât mai mare prin procreere de copii, care o să trăiască foarte bine

Acelaşi document consemna şi „manifestaţiunile ostile exercitate de i iei: în timpul când erau transportaţi atât la centrele de triere, cât şi ia

u făcut dovadă de îngâmfarea specifică germană, cântând cântece i: şi manifestând pentru Hitler şi victoria germană...

Toate aceste manifestaţiuni ostile ale saşilor erau privite cu mult i către sovietici. Un militar sovietic s-a exprimat chiar că toţi aceşti

pleacă hitlerişti, vor deveni cât de curând comunişti convinşi”.

Populaţia Braşovului şi-a manifestat compătimirea cu soarta r germani, comentând nefavorabil faptul că au fost ridicate şi fete sub

O puternică impresie au produs şi saşii care s-au sinucis, uneori cu i familie, mai bine decât să plece în URSS. La fel, ridicarea soţiilor

nărilor publici şi a mai multor ofiţeri români care erau de origine germană. Documentul se încheia astfel: „Inginerul Mâzgăreanu, ajutor

! fect al jud. Braşov, numit în această calitate în ziua de 23 noiembrie cu ocazia manifestaţiei muncitoreşti, cunoscut ca agitator al maselortoreşti, s-a exprimat într-un cerc de prieteni că nu a crezut că detii să fie atât de barbari. Numărul saşilor care au plecat până în tt din oraşul Braşov în ziua de 12 ianuarie 1945 se ridică la cca. 2600, d ca să mai plece încă un număr de cca. 1 400 care sunt în curs de e, întrucât figurează în tabelele întocmite, iar în prezent sunt căutaţi, dispăruţi de la domiciliu”.

II La 18 ianuarie pleca din Braşov, cu nr. 1027, o altă notă în care se

a: „Cu ocazia ridicării saşilor din localitate au fost ridicaţi şi un număr membri ai partidului comunist, toţi de origine germană, dar cotaţi cari activi şi de in credere. Toţi aceşti membri ai partidului comunist au infiltraţi în rândurile saşilor ridicaţi cu scopul de a se putea cunoaşte de sovietici actuala stare de spirit din rândurile lor, cât

şi atitudinea pe care lotărâţi să o aibă în viitor. Identificarea celor semnalaţi mai sus urmează ace de noi, întrucât până în prezent s-a putut constata că într-adevăr la a triere care s-a făcut la îmbarcarea în trenuri au fost puşi în libertate

O de saşi”.

La Sibiu, dispoziţia dată a fost că în cazul în care cei căutaţi nu erau p, să fie ridicat proprietarul imobilului său, în lipsa acestuia, capu1

Iei. Urmau să fie luaţi şi toţi cei care nu puteau face dovada imediată, cu că nu sunt saşi; o comisie de triere avea să îi elibereze apoi pe

aţi din greşeală, în nota SSI nr. 465, din 15 ianuarie 1945, se preciza;

să nu se dea loc la suspiciuni din partea sovieticilor, reprezentant11

mi din echipele de ridicare bazate pe faptul că va avea loc trierea amintită au permis să se ridice şi au ridicat foarte multe persoane care nu ar fi trebuit să fie ridicate... Trierea promisă că va avea loc în ziua de 14 ianuarie a.c. nu s-a mai făcut”.

După cum aflăm din documentul deja citat, din 16 ianuarie 1945, arestările la Sibiu au început în noaptea de 12 spre 13 ianuarie. La 10

Ianuarie, în localitate sosise un batalion NKVD. O altă notă, din 5 februarie

1945, informa: „Jandarmii rurali au fost puşi în imposibilitate de a-şi executa întocmai instrucţiunile primite în legătură cu aceste ridicări, fiind obligaţi chiar a se refugia la oraş sau în alte centre săteşti, întrucât ruşii, sub ameninţarea pistolului, au nesocotit complet criteriile de ridicarea germanilor, cetăţeni români”.

În sfârşit, dintr-o notă din 26 ianuarie 1945 aflăm: „Câţiva ofiţeri englezi au sosit la Sibiu pentru a participa ca observatori, întovărăşiţi de ofiţeri sovietici, la desfăşurarea operaţiunilor de ridicare a minoritarilor germani... Cu prilejul anunţării persoanelor care urmau să fie ridicate şi apoi a ridicării lor efective s-au petrecut scene tragice, care au impresionat până şi pe unii din sovietici. Familii întregi au fost sfâşiate după hazardul vârstei:

părinţii au fost despărţiţi de copiii lor, soţii au fost despărţiţi de soţii şi copii, mame de soţi şi copii. Copiii de 2 – 5 ani au rămas fără părinţi, fiind lăsaţi rudelor sau vecinilor. Se pare că observatorii

englezi ar fi fost neplăcut impresionaţi de cele văzute şi de neefectuarea trierii din 14 ianuarie şi ar fi intervenit, dar fără succes, pentru întoarcerea la Sibiu a trenurilor cu deportaţi, în vederea efectuării trierii. Şi în judeţul Sibiu s-au înregistrat numeroase cazuri de sinucideri, mulţi alţi etnici germani fugind în munţi, unde au fost însă uşor capturaţi".

Alertaţi deja de deportarea conaţionalilor lor din Banatul sârbesc, germanii din Timişoara şi judeţul Timiş-Torontal au cunoscut şi ei acelaşi tratament începând cu noaptea de 13 spre 14 ianuarie. La început, acţiunea a fost condusă de autorităţile militare şi civile române, secondate de cele militare sovietice. Şi aici s-au repetat scenele tragice descrise mai sus. Din nota SSI cu nr. 1 279 din 16 ianuarie 1945, aflăm: „Au fost cazuri când fete de origine etnică germană, între 17 – 18 ani, eleve de liceu, care fugind disperate noaptea pe stradă, s-au aruncat în braţele ofiţerilor români spunând:

«Sunteţi români, sunteţi mai cu suflet, mai manieraţi, vă stăm la dispoziţia

Dvs., nu ne lăsaţi, salvaţi-ne». Întrucât în primele zile operaţia efectuată şi care a fost condusă de autorităţile româneşti nu a dat rezultatul scontat.

Comandamentul Suprem sovietic din Bucureşti faţă de această situaţie a dat ordin imediat ca prelungirea operaţiunilor de ridicare a elementului german să se facă direct de către poliţia militară sovietică, iar autorităţile româneşti civile şi militare să secondeze şi să indice acestora, pentru facilitarea cât mai rapidă a operaţiunilor, locurile unde aceştia sunt".

Dintr-o sinteză redactată la 3 februarie 1945 aflăm că au fost ridicaţi cetăţeni români de origine etnică germană din Brăila, Ploieşti şi Reşiţa, i din judeţele Dâmboviţa, Vlaşca, Slatina, Teleorman, Severin.

Irestăjile s-au făcut pe baza propunerilor partidului comunist, îl între alţi români, şi mecanicul uzinei de apă, al cărui tată murise la

În primul război mondial; drept urmare, oraşul nu mai beneficia cât dimineaţa şi seara.

documentele menţionate ne vorbesc şi despre atitudinea populaţiei i. faţa de deportarea etnicilor germani. Iată ce se spunea într-o notă mărie 1945: „Cercurile româneşti necomuniste dezaprobă această proiectată, afirmând că trimiterea în URSS a saşilor este o pierdere ifru potenţialul uman şi economic al ţării, în unele din aceste

cercuri

Iime că, oricum, saşii sunt de 800 de ani în România, că ei ar trebui n-ai ales că civilizaţia din Ardeal le datorează mult şi că Germania, i de regimul ei politic, nu va ierta niciodată României că a lăsat sa de la pământul şi gospodăriile lor aceşti saşi”. Despre consecinţele dezastruoase vorbea şi nota SSI din 16 ianuarie 1945: „În special l arestările minoritarilor germani au repercusiuni evidente asupra itului muncii, stânjenind activitatea în toate sectoarele vieţii fe”, iar în nota nr. 154 din 18 ianuarie 1945, privitoare la deportarea germani din Braşov se arăta: „Adevărul este că au fost ridicaţi mulţi uiţi meseriaşi de la fabricile săseşti (de la Fabrica Scherg au fost

0% dintre muncitori; chiar şi acei înscrişi în partidul comunist fapt ffluenţează foarte mult asupra situaţiei economice…”. Mai mult, la mbxponenţii Uniunii Patrioţilor, Frontului plugarilor şi Partiduluiul… au ţinut consfătuiri, în cadrul cărora, după unele informaţiuni, au asupra atitudinii de luat în eventualitatea că s-ar proceda şi la i unor români”. Tot acolo „se manifestă temerea că viaţa economică, suferit o serioasă perturbaţie, va intra într-un declin dezastruos. Se

O slăbire a încrederii în posibilităţile de reacţiune ale guvernului aţă de exigenţele Sovietelor şi ale Comisiunii Interaliate de Control, şi în posibilităţile de protecţie ale românilor de către guvern”.

Statisticile păstrate oferă date diferite în privinţa numărului de etnici deportaţi, în funcţie de instituţie şi de data la care au fost întocmite, ancheta demografică efectuată la 15 august 1949 de Institutul

1 de Statistică evidenţiază cifra de 70 148. În raportul Inspectoratului i al Jandarmeriei, Direcţia Siguranţei şi Ordinii Publice, din 14

le 1.945, numărul celor înscrişi pe liste în vederea deportării era de 64

a data întocmirii raportului erau deportaţi deja 46 540; li se adăugau germani exceptaţi (11 924), dispăruţi (3604), decedaţi (12) sau care

himbat domiciliul (2 339). Aceeaşi cifră – 46 540 – rezultă şi dintrport întocmit de aceeaşi Direcţie, la 12 noiembrie 1945.

Între anii 1948 – 1949 s-au întors din URSS, de la munca e

tstrucţie, aproximativ 40.000 etnici germani, cifră dată şi de trământul din 1948 şi de un raport al Ministerului Afacerilor Interne,

din

1951. Diferenţa dintre cei plecaţi şi cei întorşi se explică prin faptul că mulţi etnici germani, după punerea lor în libertate de către autorităţile sovietice, au plecat direct în Germania, s-au stabilit în URSS sau au decedat (circa 1 200)

În timpul deportării. Trebuie să mai spunem că unii dintre cei întorşi în vara anului 1948 şi-au găsit gospodăriile distruse în urma reformei agrare din

1945.

Din documentele pe care le-am putut consulta a rezultat faptul că, în vara anului 1945, o parte din etnicii germani care au scăpat de deportare în

URSS au fost internaţi în lagăre de muncă în România. Primii internaţi au fost bărbaţii care au deţinut funcţii în PNSG şi GEG, s-au înrolat în trupele

SS, în armata germană ori s-au opus reformei agrare din 1945. Ulterior, măsura s-a extins şi asupra altor categorii de persoane. Pentru îndeplinirea prevederilor Hotărârii Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, emisă pe baza cererilor formulate de Comisia Aliată de Control, Ministerul Afacerilor

Interne a difuzat Ordinul nr. 32 132 din l decembrie 1944, prin care s-au fixat modalităţile de punere în aplicare. Acelaşi minister fixa prin Ordinul 34

376/1945, criteriile de vârstă – bărbaţii între 17 – 45 ani şi femeile între 18 – 30

ani – şi priorităţile la internare în lagăre – cei ce s-au sustras de la deportarea în URSS, locuiau în România fără forme legale sau au împlinit vârsta de 17, respectiv 18 ani după luna mai 1945. Principalele lagăre în care au fost internaţi cei peste 10.000 etnici germani au fost înfiinţate la Târgu Jiu

(5 246), Slobozia Veche (1188), Oradea Mare (761), Văcăreşti (544).

Mehedinţi (444) şi Sighet (242). Restul de 1 743 erau împărţiţi în lagărele

Budinţi (jud. Timiş), Dranţ (jud. Arad), Crângaşi (jud. Ilfov), Ciurel.

Apărătorii Patriei, Ghencea şi Sanatoriul Brâncovenesc (Bucureşti), Turnu

Măgurele. Etnicii germani care au fost supuşi acestui tratament reprezentau un procent de 2% din populaţia de naţionalitate germană apreciată de un raport al Institutului Naţional de Statistică, la 15 august 1945, ca fiind de

469967 etnici germani.

Dacă este să comparăm numărul etnicilor germani din România înregistraţi la recensământul din 1941 (587 075) cu cel oferit de Institutul

Naţional de Statistică în august 1945 (469 967), rezultă o diferenţă de 117

108 etnici germani ce nu poate fi explicată decât în directă legătură cu pierderile de război, dar şi cu masivele deportări efectuate de sovietici.

Cele mai recente evaluări oferite de istoriografie atestă că în total, din România, Ungaria şi Iugoslavia au fost deportaţi în fosta URSS circa 165

.000 de germani. Cei mai mulţi dintre ei au rămas vreme de cinci ani în peste

200 de lagăre de muncă din Donbas, Caucaz şi Ural. împreună însă cu deportaţii din răsăritul Germaniei se ajunge la o cifră ce depăşeşte o jumătate de milion.

Timp de aproape o jumătate de veac după cel de-al doilea război

Mondial, propaganda sovietică, la unison cu cea a celorlalte ţări victorioase, a

Oediatizat cu lux de amănunte, chiar până la saturaţie, prin presă, l le, memorialistică, muzee şi o uriaşă industrie de filme artistice ştire despre deportarea evreilor în lagărele naziste; dar nu s-a suflat O

jre deportarea etnicilor germani din România, Ungaria, Iugoslavia îl Germaniei la munca de reconstrucţie în URSS. Iată că, datorită

sionişti de bună calitate ai SSI, cunoaştem astăzi istoria mult mai ară pete albe şi fără falsuri prim omitere.

Iacă astăzi documentele de informare ale SSI ne ajută să scriem epocă însă fluxul informaţional pe tema deportaţilor şi-a dovedit în măsurile luate de autorităţile româneşti şi Comisia Aliată de intru a reduce cât mai mult din numărul victimelor, ceea ce nu ecut decât în contul pozitiv al acestei instituţii, dar şi a arteiilor.

diversiunea de la Viena şi capturarea paraşutiştitor. După area

din martie 1945, SSI îi este interzis în continuare coniacul eu le externe, ceea ce a însemnat nu numai o grea lovitură pentru îi informativ, ci şi o pierdere a agenţilor care activaseră până la 23

944 în aceste structuri şi care, văzând evoluţia spre comunizare ai, s-au retras de la posturi. Cu toate acestea, SSI a reuşit să difuzezeilor utilizatori (Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Ministerul de

Marele Stat Major, Ministerul Afacerilor Externe şi Ministerul de buletine de analiză închegate, în care erau sintetizate informaţiile din exploatarea surselor deschise (presă, radio, comunicate oficiale), şi informaţii culese prin agentură şi prin cercetarea informativă arillor de război şi a agenţilor paraşutaţi care au fost capturaţi.

Cea linai importantă contribuţie a SSI în domeniul contraspionajuluiizat î) rin Biroul Juridic de Poliţie Militară care a participat la ea g upelor de paraşutişti trimise de germani pe frontul României şi în ţ crioada decembrie 1944 – mai 1945.

Centrul de recrutare, organizare şi dirijare a grupelor de diversiune.

Inau d fi lansate pe teritoriul României, fusese amplasat la Viena. S-a

«t centru, deoarece ofiţerii de informaţii germani se aflau în raporturi j.

a holocaustul evreilor, înţelegând prin aceasta deportarea, internarea în lagăre şi ea a milioane de evrei, în timpul celui de-al doilea război mondial de către nazist1

lor este de necontestat, la fel de necontestat sunt şi faptele pe care istoria le trece i marilor aliaţi victorioşi, printre care, alături de deportarea etnicilor germani la

Je; reconstrucţie în URSS, mai putem adăuga: internarea în lagăre a cetăţenii" 1

ni de origine japoneză; cei 15.000 de polonezi asasinaţi la Katyn de către trupei6

În 1940, miile de români basarabeni şi bucovineni deportaţi şi asasinaţi de trupe16

În anul de ocupaţie (27 iunie 1940 – 22 iunie 1941), cei 620.000 de germani civ «l

Dresda în urma raidurilor aeriene anglo-americane din 14 – 15 februarie 19*5;

I masacru atomic săvârşit de americani la Hirosima şi Nagasaki, la începutul!

1945, asupra poporului japonez etc.

de colaborare activă cu membrii „grupului" condus de Horia Sima, care începuse să organizeze aşa-numita „Armată de Eliberare Naţională".

Viena prezenta, de asemenea, avantajul existenţei postului de radio

„Donau" ale cărui emisiuni în limba română acopereau o bună parte teritoriul

României. Emisiunile în limba română ale acestui post de radio erau folosite atât pentru „războiul psihologic", cât şi în vederea transmiterii de mesaje codificate destinate grupelor ce urmau să opereze în România.

Din documentele de anchetă mai rezultă că pentru conducerea şi organizarea activităţii grupelor de diversiune ce urmau a fi lansate pe teritoriul României se constituie un comandament cu sediul tot la Viena, compus din Andreas Schmidt şi Mathias Leibhart, foşti conducători ai

Grupului Etnic German, precum şi din Nicolae Petraşcu şi Constantin

Stoicănescu, comandanţi legionari. Activitatea comandamentului era coordonată de ofiţerul de informaţii german Roland Gune, sas de origine.

„Specialist în probleme româneşti", care fusese recomandat de Frende Here

Ost (Armate Străine din Est – Serviciul de Informaţii al Trupelor Germane de Uscat).

Concomitent cu organizarea centrului de la Viena luase fiinţă şi pe teritoriul României, în zona oraşelor Braşov şi Timişoara, un aşa-numit

„Front de rezistenţă" format din foşti membri ai Mişcării legionare şi ai

Grupului Etnic German.

Instruirea grupurilor de paraşutişti care urmau să fie lansate pe teritoriul României s-a făcut în şcolile speciale de la Breitenfurt, Alkonen.

Pechtolsdorf şi în castelul de la Todt. Din aceleaşi documente de

anchetă mai rezultă că astfel de şcoli au funcţionat şi în jurul Berlinului, toate fiind întreţinute din fondurile autorităţilor germane şi conduse de ofiţeri germani.

Înainte de începerea cursurilor, celor recrutaţi li s-au întocmit acte false de către autorităţile germane, stabilindu-li-se nume conspirative. Pe toată durata cursurilor atât profesorii instructori, cât şi cursanţii se foloseau de aceste nume conspirative. De asemenea, prestau jurământ că după terminarea cursurilor vor desfăşura activitate de informaţii şi de diversiune în favoarea statului german, în cadrul acestor cursuri se predau noţiuni de radiotelegrafie, goniometrie, topografie şi cifru, multe cursuri având caracter aplicativ, iar cursanţii erau deprinşi cu modul de manipulare, trimitere şi primire a informaţiilor cu ajutorul aparatelor TFF. Învăţau, totodată, alfabetul

Morse, codul internaţional de exploatare pentru legăturile radiotelefonice, cifrarea şi decriptarea telegramelor care cuprindeau informaţiile culese ce

Urmau să fie transmise prin aparatele de radioemisie. După albume cu fotografii, cursanţii memorau caracteristicile diferitelor tipuri de vase maritime, avioane şi autovehicule ale armatelor beligerante, noţiuni de radiodepanare, construcţia şi instalarea antenei. Au fost deprinşi cu activităţile caracteristice în domeniul informativ şi contrainformativ. În cadrul unor cursuri practice li s-au predat diferite metode de recrutare a agenţilor, l!

Ile strategice importante din domeniul economic şi militar de unde f să culeagă informaţii. Nu au lipsit din programul de pregătire nici le de lansare cu paraşuta, mânuirea explozivilor şi exerciţiile de

Iu pistolul. Programul de instrucţie a durat 5 – 6 săptămâni, iar curbretice şi practice au fost realizate de ofiţeri germani care cunoşteau a română.

După finalizarea ciclului de instruire, cursanţii au fost organizaţi în i 6 – 8 persoane şi pregătite pentru a fi paraşutate în România, ui principal al misiunii era de a culege date şi informaţii atât despre amâne şi sovietice staţionate în România, cât şi despre cele aflate în

operaţii. Pe lângă aceste misiuni informative cu caracter militar, i araşutaţi au primit şi misiuni cu caracter politic. Ei trebuiau să ia cu fruntaşii legionari rămaşi în ţară în vederea regrupării şi-i Larii la scară naţională a Mişcării legionare.

Din documentele germane aflăm că cei lansaţi în cadrul misiunii

Jiştii” urmau să contacteze şi diferiţi generali aflaţi în posturile de

L Din raportul informativ, prezentat lui Stalin, la 22 martie 1945, implicarea alături de generalul Gh. Avramescu – comandantul Ar

4-a române pe Frontul de Vest – a generalilor Coroamă, E. Bor-Wtrea Dragalina şi a amiralului Gheorghiu, deci a unor personalităţi rang ale armatei. Avem astfel mai clar conturat acel plan prin care intenţiona să realizeze la Bucureşti un „23 august invers”, adică va sovieticilor.

După terminarea cursurilor, începând cu luna decembrie 1944, mai fechipe pregătite în centrele din apropierea Vienei au început să ne aţe pe teritoriul românesc. Astfel, la 24 decembrie 1944, a fost lansat, avion cu însemne ale aviaţiei militare engleze, un grup condus de

— Nil Tocoianu. În acelaşi avion mai erau 14 ucraineni care urmau să ne

Pe teritoriul Ucrainei. După lansare, fiecare grup urma să acţioneze pe repriu şi numai asupra trenurilor sovietice care transportau trupe şi i pentru front. Tot la sfârşitul lunii decembrie 1944, a fost paraşutată-n

Wnile oraşului Orăştie o altă grupă, condusă de legionarul Maniar la începutul anului 1945 a fost paraşutat în Dobrogea un alt iepe nume Toma Vasile, zis Lică. A urmat, la scurte intervale, para b a noi echipe formate din legionari ca Afilon Verca, Vică Negulescu, f Gligor, Vasile Zottu, precum şi câţiva saşi, printre care W. Depner.

Mi, H. Wittyng, K. Hubert, W. May şi alţii. g

La 8 mai 1945, datorită înaintării vertiginoase a trupelor aliate.

— vi ai şcolii centrului de instrucţie de la Alkonen au fost îmbarcaţi, W

La instruirea, în două avioane „Junkers 52”, pentru a fi W**

lia Unul dintre avioane s-a prăbuşit în Ungaria, lângă lacul Bala»

doilea, care urma să aterizeze în zona Ciuc-Bău’… %r, e „ÎD

nea un accident, prăbuşindu-se pe un platou din Munţii Făgăraş apropierea izvoarelor Topologului. Au murit 6 dintre pasageri şi echipajul avionului, scăpând cu viaţă 12 persoane, dintre care 3 grav rănite. Cei rămaşi în viaţă, împreună cu Spiridon Obreja, comandantul grupului, au reuşit să se îndepărteze de locul accidentului, s-au

despărţit în grupuri de 2 – 3 inşi şi au plecat în direcţii diferite. Aveau asupra lor staţii de radioemisie, armament, acte pe nume fictive şi sume de bani între două şi patru milioane lei, cifruri şi coduri pentru transmisii radio. În luna octombrie 1945 au fost arestaţi, trimişi injustiţie şi condamnaţi la moarte.

Tot din dosarul de anchetă rezultă că, la sfârşitul lunii aprilie 1945, a fost paraşutat pe teritoriul românesc un anume Paruch, care avea misiunea de a-i preda lui Victor Strummel, conducătorul unui grup de diversiune ce opera în Transilvania, suma de 76.000 de dolari, pentru „activitatea viitoare".

În ultimele zile ale existenţei sale, postul de radio „Donau" a transmis pentru grupele lansate în România consemnul de a înceta activitatea şi de a se „orienta". Concomitent, au fost transmise şefilor de grupe, prin aparatele portabile de emisie-recepţie, radiograme cifrate în care se preciza că „orientarea de viitor" se referea la „continuarea activităţii în favoarea şefilor frontului de rezistenţă".

E adevărat că în declaraţiile lor, cei arestaţi au menţionat că se înscriseseră ca voluntari la cursurile de pregătire pentru grupurile ce urmau a fi paraşutate în România pe motiv că era singura şansă de a reveni acasă şi că în realitate n-au avut intenţia de a-şi îndeplini până la capăt misiunea sau de a acţiona în defavoarea intereselor româneşti. Cei care nu au fost prinşi în 1945

au fost ulterior identificaţi în rândurile grupurilor de rezistenţă din munţi.

Acest lucru ne poate duce cu gândul că acţiunea „Paraşutiştii" a avut în realitate un dublu scop. În primul rând, misiuni legate de aşa-zisa lovitură de stat în defavoarea sovietelor, şi, în al doilea rând (varianta de rezervă în care primul obiectiv ar fi eşuat), sprijinirea mişcării naţionale de rezistenţă, care începând cu decembrie 1944 – după desfiinţarea gărzilor „Iuliu Maniu" – începuse să se cristalizeze în zonele din Transilvania. Este momentul în care

Gavrilă Olteanu, urmărit atât de autorităţile româneşti, cât şi de cele militare sovietice pentru abuzurile făcute contra populaţiei maghiare, pusese bazele organizaţiei „Haiducii lui Avram Iancu" – Divizia „Sumanelor Negre".

Acesteia i s-a raliat şi „Mişcarea Naţională de Rezistenţă".

Informaţii pentru contraspionaj şi contrainformaţii militare, începând cu luna martie 1945, după masive arestări şi epurări din

rândul personalului de comandă, şi a restructurării, SSI este orientat de noul guvern să culeagă cu prioritate date şi informaţii în legătură cu situaţia minorităţilor etnice din România, în „Sinteza contrainformativă pe luna martie 1945”, se menţiona că: „Ungurii se menţin şovinişti şi iredentist! ca totdeauna. Sub masca democraţiei, pentru a eluda orice suspiciune de iredentism, deservesc interesele egoiste, continuând acţiunea nefastă şi că intereselor statului”. „Sub firma legală a Uniunii Popula

re – menţiona în continuare documentul – urmăresc cu aţă cele mai diabolice idei pentru compromiterea a tot ce este

3. Decepţionaţi în urma alipirii Ardealului de Nord (la România –

e o vie campanie de denigrare şi subminare a bunelor raporturi dintre fa şi Aliaţi”.

Informaţiile SSI făceau referire şi la modul în care acţionauaţiile naţionaliste maghiare. Se îndemna populaţia minoritară la

Iţă contra autorităţii legale româneşti, ceea ce împiedica executarea

Iilor ce decurgeau din Convenţia de Armistiţiu. Erau relatate şi situaţii fruntaşii maghiari insinuau faţă de Aliaţi (sovietici) că „românii nu aceri şi capabili să menţină ordinea şi siguranţa în spatele frontului”, tienea, îi provocau pe români la acţiuni agresive contra populaţiei re, pentru ca apoi să adreseze reclamaţii şi să ceară comandamentelor

Jovietice efectuarea de anchete, cu toate că în regiune se găseau organe linişţtraţiei de stat româneşti, instaurate începând cu 7 martie 1945, înenţa cărora cădea rezolvarea unor astfel de incidente. Informaţii de fel furnizate de SSI factorilor de comandă ai armatei prezentau interes, semplu, generalul Ilie Creţulescu a pus următoarea rezoluţie pe pentul citat: „Problema ungară este de o deosebită importanţă şi ea va fi iţă în mod special pentru o cât mai completă documentare. Se vor

J cât mai multe date concrete pentru demascarea şovinismului maghiar”.

La fel de interesante sunt şi informaţiile despre acţiunile întreprinse amunităţile evreieşti din România. „Dispunând de capital – anează documentul SSI – (evreii – «. «.) deţin în mâinile lor comer în special pe cel clandestin, pe care-l practică pe scară întinsă. În ova, au

ocupat majoritatea funcţiilor administrative, erijându-se cu iţă în elementul care duce greul luptei contra hitlerismului şi

Jmului. Caută să apară ca factori determinanţi în acţiunea de redresare a

I în opera de înviorare a vieţii economice”.

Dar informaţiile SSI făceau referire şi la faptul că elementele ucătoare din rândul comunităţilor evreieşti îndemnau tinerii, utilizând procedeele, în a se sustrage îndeplinirii obligaţiilor militare: „Până la rea ultimului termen de prezentare la unităţi, au răspuns la chemare unent aproximativ de 10%. În ultimul timp, au lansat zvonul că au obţinut amânare a concentrării, producând nemulţumirea şi chiar indignarea

laţiei româneşti, care se întreabă de ce la drepturi egale nu înţeleg să

obligaţii egale”.

Datorită masivelor ridicări ale persoanelor de origine etnică germană e către trupele sovietice pentru a fi trimise la munca de reconstrucţie

moralul celor rămaşi era în general scăzut. Documentele jriţiative ale SSI menţionau că germanii „nu sunt mulţumiţi pentru

Ivi că nu li se aplică un tratament similar cu al ungurilor”. Fruntaşi 1

acestei minorităţi depuneau eforturi pentru a organiza un partid politic asemănător Uniunii Populare Maghiare, care să adere la Platforma Program a partidelor social-democratice, dar acţiunea nu a avut succes. SSI deţinea informaţii potrivit cărora germanii din România „urmăresc pe toate căile să-şi procure acte prin care să facă dovada că au o altă origine etnică decât cea germană”.

Informaţii alarmante se obţinuseră în legătură cu acţiunile desfăşurate de minoritarii sârbi din România. Documentele SSI informau:

„Unii au trecut în Iugoslavia, înscriindu-se voluntari în armata sârbă. Alţii s-au constituit în bande de partizani care terorizează şi jefuiesc populaţia românească din Banat, speculând simpatia de care se bucură din partea ostaşilor sovietici, care, de multe ori, intervin pentru a împiedica urmărirea şi prinderea acestor bande”. Dar cel mai îngrijorător aspect era faptul că lansau şi întreţineau zvonuri „cu privire la încorporarea unor localităţi româneşti din

Banat la Iugoslavia”.

La fel ca şi în cazul informaţiilor despre acţiunile subversive cu caracter antiromânesc întreprinse de unii minoritari unguri, şi fluxul informativ despre germani, evrei şi sârbi a stârnit interesul factorilor de comandă din armată, generalul Ilie Crefulescu punând pe documente rezoluţia „Idem”, adică să se urmărească „în mod special”. Cu toate acestea, documentele contrainformative din luna aprilie 1945 nu mai aveau aceeaşi valoare. Apar primele semnale ale dezintegrării agenturilor de teren, atât ale

SSI, cât şi ale Secţiei a II-a Informaţii din Marele Stat Major al armatei române, datorită arestărilor abuzive ale personalului făcute de autorităţile militare sovietice de ocupaţie, precum şi a reducerii drastice a fondurilor şi mijloacelor materiale. Mai mult, politica epurării cadrelor SSI „compromise”.

În faţa comuniştilor – pentru că le documentase acţiunile subversive, atât înainte, cât şi după 23 august 1944 – îşi punea şi ea o serioasă amprentă, în raportul informativ din 11 aprilie 1945, deşi se menţiona că se urmărea, în continuare, pe teren activitatea desfăşurată de agenturile de spionaj maghiare şi germane, totuşi se întâmpinau mari greutăţi în efectuarea unor acţiuni eficiente de contracarare. Iată şi cauza subliniată de document: „Lipsa de personal şi mijloace semnalată în dările de seamă precedente a sporit prin ridicările de personal sau dispariţiile de agenţi ocazionate de cercetările făcute de tribunalul Poporului (...). De asemenea, repetatele chemări de personal pentru depoziţii şi publicitatea făcută în presă lasă descoperit acest organ (.”)”.

În luna aprilie 1945, nu au fost înregistrate sabotaje sau acte de terorism în fabricile, uzinele ori asupra depozitelor destinate armatei.

Documentele informative explicau situaţia prin următoarele cauze: ridicarea germanilor din teritoriu, controlul riguros al lucrătorilor prin intermediul sindicatelor şi comitetelor de fabrică, depărtării frontului şi începutului dezintegrării armatei şi aviaţiei germane. Cu toate acestea, factorii de risc ce f * v «”.

V

fi V «t.

u! legătură cu actele de spionaj rămâneau şi în continuare destn]

lţători, mai ales datorită felului în care autorităţile militare

sovietic iţie se manifestau faţă de cei arestaţi. Un raport informativ, de la

unii aprilie 1945, menţiona în acest sens: „Atenţia noastră deosebită mniifiat ca să raportăm şi să sesizăm că elemente care au aparţinu.

Iiloj: de spionaj maghiare fasciste, judecate şi condamnate, unora U

bertââite, iar alţii sunt slab păziţi, încât aproape nici nu simt că se afla

Je”, i Din punctul de vedere al SSI, un pericol la fel de mare îi şi exodul populaţiilor minoritare, cu precădere sârbe şi maghiare

făc-a posibilă organizarea unor reţele de spionaj, pregătindu-se care să înceapă lucrul atunci când vor primi ordin”. La vremea

a, ŞSI n-a putut acţiona eficient pentru contracararea activităţii de spionaj sârbe întrucât nu mai dispunea de fonduri suficiente.

păsaj al raportului informativ întocmit în primele zile ale lunii mai

„Elocvent: „Datorită lipsei mijloacelor de transport, nu se pot mişcările de la un loc la altul, totul făcându-se prin poştă sau, în cel caz, prin curier transportat cu trenul, căruţa sau bicicleta. Din cauză au fost verificări1 făcute cu întârzieri mari (3 – 4 zile), încât le ajungeau la destinaţie perimate”. Toate acestea erau consecinţele

«b de demilitarizare a României, impuse prin Convenţia de i i, dar şi prin ingerinţele abuzive ale autorităţilor militare sovietice lemnele interne româneşti.

Sfârşitul războiului pe teatrul de operaţii din Europa, la 9 mai 1945

capitularea Germaniei – nu însemna însă şi încetarea confruntărilor secret al informaţiilor. Pentru România, începea o nouă perioadă ilari politice în care Partidul Comunist din România, susţinut de îţi. e militare sovietice de ocupaţie, a început asaltul pentru preluarea

sârghiilor administraţiei statului, lichidarea partidelor politice democratice şi impunerea unui regim totalitarist de inspiraţie şi

că stalinistă. Pentru realizarea acestor obiective, principalele servicii

«maţii româneşti, SSI şi Secţia a II-a de informaţii a Marelui Stat trebuiau deturnate de la misiunile lor specifice şi transformate în

ente de represiune politică. Ceea ce s-a şi întâmplat.

fii-

PERSONALITATEA LUI EUGEN CRISTESCU ™*

Dacă Serviciul Secret de Informaţii al Armatei române a fost creaţia exclusivă a lui Mihail Moruzov, Serviciul Special de Informaţii reaorganizat în toamna anului 1940 a purtat din toate punctele de vedere (structural, conceptional, tehnico-metodologic) amprenta personalităţii lui Eugen

Cristescu. Iată de ce personalitatea lui trebuie cunoscută, în primul rând de cei tineri care au nevoie de puncte de reper şi modele pentru o eventuală carieră în arta informaţiilor.

Omul de taină al mareşalului Ion Antonescu, adică cel care a îndeplinit una dintre cele mai controversate, misterioase şi deloc invidiate funcţii din administraţia statului – aceea de director general al Serviciului

Special de Informaţii –, a văzut lumina zilei la 3 aprilie 1895, în comuna

Grozăveşti, judeţul Bacău.

Copilul Eugen Cristescu a urmat cursurile şcolii primare din comuna

Târgu Ocna, dovedind sârguinţă la învăţătură şi bucurându-se de rezultate dintre cele mai bune. În 1916 a absolvit Seminarul Teologic „Veniamin

Costache” din Iaşi. Atras de ştiinţele juridice, s-a înscris la Facultatea de

Drept din capitala Moldovei, dar ca urmare a războiului, studentul Eugen

Cristescu s-a înrolat ca sergent (cu termen redus) în serviciul sanitar şi a participat cu tot aplombul la campaniile armatei române până la încheierea păcii.

După terminarea războiului şi crearea fruntariilor naţionale ale

României Mari, tânărul Eugen Cristescu îşi reia studiile universitare, iar la 6

ani după absolvire obţine doctoratul în ştiinţele juridice la Universitatea ieşeană.

În orientarea sa profesională trebuie să avem în vedere şi contextul situaţiei României în perioada imediat postbelică, atunci când ţara avea nevoie, mai mult ca oricând, de o infuzie de tineret în

funcţiile administraţiei de stat. Poliţia de Siguranţă a constituit pentru el o atracţie deosebită, nu numai că-i oferea şansa unei situaţii materiale sigure dar şi prin faptul că, în calitate de funcţionar public avea şansa să-şi pună la încercare ambiţiile şi profesionalismul în lupta împotriva a tot ceea ce se profila ca ameninţări la adresa edificiului naţional, realizat cu atâtea jertfe în anii războiului.

La l octombrie 1920, a fost încadrat în funcţia de subşef birou clasa

I în Serviciul Special de Siguranţă. Prin calităţi şi pasiunea depusă în activitatea profesională a reuşit să avanseze cu uşurinţă treptele ierarhiei: şef de serviciu clasa I (de la l martie 1921), director clasa a III-a (la l ianuarie

1927) şi director clasa I (la l octombrie 1929).

ut, mit

„$.

«i» „ni

— y

4?

n w 8

şi

S”.

Îi l frântijj: preocupărilă de căpătâi în domeniul apărării siguranţa l stajţi combaterea activităţii organizaţiilor politice extremiste (de l de îjjjtânga), a căror eficienţă i-a făcut mai târziu pe unii cunoscători nulul să afirme cu admiraţie că, prin străduinţele sale în calitate de

JI Siranţei şi apoi de şef al SSI, bolşevizarea şi fascizarea ţării nu lit pljjoduce. Nu este o afirmaţie gratuită, întrucât documentele

...izăjl-in plin acest aspect.

acăjilân opinia fruntaşilor mişcărilor extremiste Eugen Cristescu era

J ca o figură odioasă, în cercurile politice consecvent democratice, îi străinătate, se bucura de aprecieri favorabile şi mult mai obiective, ipsteanjfăceau referire la profesionalismul său în materie de apărare a îi startului. Numai aşa ne explicăm cum a putut deveni membru al l Internaţionale de Poliţie – ce se întrunea periodic la Haga. Multe jte d arhivă păstrate, dar şi o serie de lucrări memorialistice, ni-l f ca de un poliţist bine informat, cu întinse legături

şi relaţii de ete cf [a şefii serviciilor de siguranţă din multe state europene cu emo Kratică.

tot; t trimis în interes de serviciu şi pentru specializare în cultura foliţiânească la: Viena, Varşovia, Cracovia, Praga, Berlin, Haga.

Pltris, Roma, Napoli, Genoa şi alte oraşe europene, întrucât.

I'itulâscu îl aprecia foarte mult, acesta a intervenit pentru ca Eugen săilfie admis a face studii la Scotland Yard, la Londra, asupra

lor 11 internaţionale de poliţie, în urma acestor stagii în străinătate, i-a acumulat o impresionantă bibliotecă cu volume de specialitate în

[„poliţiei ştiinţifice". Toate acestea i-au servit ulterior la pregătirea

a Poliţiei române din 1929, una dintre cele mai bune legi

pa, la acea dată, şi la elaborarea căreia şi-a adus o contribuţie iţă.

Cu bate acestea, poziţia sa a fost puternic zdruncinată în 1934, ca a trilnsferului din funcţia de director general al Siguranţei într-o de Conducere în Administraţia Ministerului de Interne. Motivul

promovări" se pare că l-a constituit refuzul de a se preta la amestecul inaţiile politice ale partidelor, acţiune sugerată de cercurile Palatului această situaţie, doar cunoaşterea exactă a menirii sale de justiţiar şi tea 4 e a se situa permanent deasupra oricăror intrigi politice l-au idt siâl ia o astfel de poziţie.

Marginalizarea generalului Ion Antonescu, survenită în perioada martie

[gust 1940, a fost dezavuată de Eugen Cristescu, întrucât şi el se

„R. fel în aceeaşi postură, fără să existe motive întemeiate, care să iei Cele resortul competenţelor profesionale. Prin relaţiile create fo' în i-lk fost greu să înţeleagă faptul că în spatele acestor marginalizări tnaişinaţiile lui Mihail Moruzov, şeful Serviciului Secret, pornite în înqldin invidie.

r kl

Devenit conducător al statului şi neavând rezultate concrete în domeniul informaţiilor, după două luni de guvernare, generalul Ion

Antonescu şi-a adus aminte de Eugen Cristescu. La 15 noiembrie 1940 îl numeşte director general al Serviciului Special de Informaţii.

Două condiţii fundamentale a pus Eugen Cristescu generalului

Ion

Antonescu pentru a accepta funcţia de director general al S şi. Prima: „Fără legionari în SS1”, deşi România era stat naţional-legionar, începând cu 14

septembrie 1940, ceea ce în limbajul teoretic de astăzi se numeşte

„Echidistanţă politică”. A doua: „Activitatea S şi să se desfăşoare pe baza unei legi organice”. Este o premieră în istoria serviciilor de informaţii când o astfel de instituţie acceptă să-şi desfăşoare activitatea pe baza unei legi publicate în Monitorul Oficial. Este vorba despre Legea din 15 noiembrie

1940 privind organizarea şi funcţionarea SSL Deci echidistanţa politică şi legalitatea reprezintă două principii fundamentale care direcţionează şi astăzi, în regimurile democratice, activitatea de intelligence. Dacă la acestea mai adăugăm şi Oficiul pentru Centralizarea Informaţiilor, structură creată de acelaşi Eugen Cristescu, avem mai bine conturat ceea ce tradiţia ne îndeamă faţă de rolul unei Comunităţi Naţionale de Informaţii.

Eugen Cristescu s-a străduit să satisfacă exigenţele în domeniul informaţiilor impuse de necesităţile de război. A reorganizat Serviciul Secret, luând ca model structurile serviciilor similare ale timpului, de la care a adaptat, la mentalităţile, condiţiile şi posibilităţile româneşti, tot ce s-a putut

Dintre realizările mai importante ale serviciului pe care l-a condus timp de patru ani, orice analiză obiectivă nu poate omite următoarele aspecte:

sprijinul substanţial acordat generalului Ion Antonescu în combaterea legionarismului, mai alea în răfuiala din timpul rebeliunii; asigurarea unui flux zilnic de informaţii, în care ponderea o deţineau informaţiile de valoare operativă pentru fundamentarea politicii şi strategiei militare româneşti;

neutralizarea unor reţele de spionaj ce acţionau pe teritoriul ţării şi în defavoarea intereselor româneşti; asigurarea protecţiei oamenilor politici români cu alte orientări decât cele ale conducătorului statului, reuşind să facă faţă presiunii exercitate de germani, care cereau insistent internarea lor în lagăre; implicarea directă în tratativele cu Aliaţii (sovieto-anglo-americani)

În vederea obţinerii unor condiţii cât mai raţionale de armistiţiu

pentru

România. Dar, pe lângă toate acestea, trebuie să recunoaştem că a ratat tocmai sfârşitul, căci, în ciuda faptului că dispunea de informaţii suficiente despre acţiunea concretă din ziua de 23 august 1944, acest eveniment l-a luat prin surprindere, ceea ce în cazul unui şef de serviciu de informaţii poate fi cu greu înţeles, chiar dacă regele, camarila de la palat şi colaboratorii ocazionali s-au „precipitat” în faţa presiunii momentului, aşa cum a rămas convins Eugen Cristescu până la sfârşitul vieţii.

S-a căsătorit la 48 de ani cu Maria Teodora, văduva generalului

Golici şi nepoată a savantului Henri Coandă, femeie de o rară frumuseţe şi de bogată. Dar nu s-a putut bucura prea mult de această căsătorie

— Itembrie 1944 a fost arestat, iar la mijlocul lunii octombrie preluat sovietică şi dus la Moscova pentru anchetă, fost internat la Liubianca, unde a stat în celulă cu generalul ianaghita, aflat şi acesta în ancheta temuţilor investigatori ai SMERS de elită a serviciilor secrete sovietice). Fără îndoială că, pentru ţii SMERŞ, Eugen Cristescu reprezenta o captură importantă, în puteau rata ocazia de a-l stoarce de informaţii. Şi au făcut-o cu isin, aşa cum rezultă din documentele de la Moscova. Analiştii secrete sovietice obişnuiau să întocmească note speciale, pe baza

Ilor fostului şef al SSI, pentru a informa conducerea statului sovietic.

cadus în ţară la începutul lunii aprilie 1946, a fost supus unui interogatoriu în cadrul procesului de tristă amintire, al aşa-zisei ari naţionale”. Era acuzat, fără să se poată dovedi prin probe

nte, pentru crime de război şi dezastrul ţării. Completul de judecată, lipseau magistraţii de carieră, a refuzat cu obstinaţie audierea

r propuşi de apărare şi consultarea documentelor din arhiva SSI

Imonstrau nevinovăţia.

Eugen Cristescu şi-a dat seama că se află în faţa unei judecăţi fapt pentru care nu-i mai rămânea altceva de făcut, decât să joace ipravieţuirii. Tot din interese politice, camuflate sub acoperirea unor e stat, i s-a comutat pedeapsa, care iniţial fusese condamnare la

n detenţie grea pe viaţă.

Anii de penitenţă şi i-a petrecut în închisorile Aiud, Dumbrăveni

şi îţi începând cu 1949, a fost pus la dispoziţia organelor de anchetă ităţii pentru a fi exploatat ca bază de date. Este perioada când lucrarea „Organizarea şi activitatea Serviciului Special de i/»”, ce poate fi apreciată pe drept cuvânt prima lucrare despre istoria

or secrete româneşti. La ea se mai adaugă alte numeroase mărturii şi îi în care descrie cu lux de amănunte multe din intimităţile vieţii de

eşti.

După aproximativ 15 zile de grevă a foamei, uitat şi părăsit pare-se cu excepţia subofiţerului care-i supraveghea permanent celula →

ristescu a sucombat la 12 iunie 1950 în penitenciarul de la Văcăreşti.

În ciuda tuturor calomniilor care s-au spus despre activitatea sa.

1 nu s-a considerat niciodată mai mult decât un simplu funcţionar care şi-a dedicat întreaga viaţă, slujind cu credinţă interesele le. Cu toate neîmplinirile şi unele inabilităţi conjuncturale specifice de iscurilor meseriei, Eugen Cristescu a reuşit să smulgă chiar şi

Ilor aprecierea de „maestru al combinaţiilor de culise” şi.

It ofiţer de contrainformaţii”. În ceea ce priveşte afirmaţiile făcute de lider al PNŢ, Ioan Hudiţă, potrivit cărora „Eugen Cristescu era «total tent», îl inducea în eroare pe mareşalul Ion Antonescu şi că urmare nu-şi merita locul pe că-l ocupa”, reprezintă o mostră de politicianism ieftin şi total neproductiv pentru interesele statului. Din nefericire, acest gen de politicianism se manifestă şi astăzi, sub o formă sau alta, ceea ce deformează grav imaginea Intelligenceului românesc aflat în chinurile transformărilor, sau mai bine zis la cumpăna dintre tradiţie şi postmodernitatea globalizatoare.

& (!”

«”. ti TRHIVA SSI – O PERSPECTIVĂ ISTORICĂ

I l majoritatea ţărilor lumii, arhivele naţionale sunt proclamate parte l la a cercetării ştiinţifice, iar documentele pe care le păstrează, î. În cultural al naţiunii”. Cât priveşte fondurile arhivistice constituite

Ile de informaţii, la fel ca şi cele ale ministerelor apărării, de interne erne, sunt „de jure” componente ale arhivelor naţionale. „De facto”.

depozitate, conservate, gestionate şi exploatate separat de

restul din arhiva naţională. Aceasta şi datorită faptului că se află sub unor legi organice speciale ce prevăd în mod expres perioada de i are trebuie să rămână clasificate, pe grupe şi categorii de docu

cesul cercetătorilor fiind permis abia după expirarea termenelor de

şi numai la o anumită categorie de documente.

14 ai mult, acest gen de arhive au o structură organizatorică specifică.

1 calce însă principiile de bază ale arhivisticii, dintre care amintim:

lţa, teritorialitatea, istorismul, valoarea, cronologia şi nu în ultimul

[pitatea unităţii arhivistice (adică a dosarului).

l în alt factor care determină păstrarea separată, cel puţin o perioadă i-a documentelor ce pot fi puse în circuitul cercetării ştiinţifice, o i; valoarea lor operativă. Exemplul cel mai concludent ni-l oferă f ritanie unde – după cum susţin specialiştii lor în domeniu – cel

1 % din problematica ce face obiectivul activităţilor operative şi-a

wlvarea pornindu-se de la exploatarea informaţiilor stocate în de arhivă. Numai că arhivele, aşa cum ne informează Anthony own, sunt menţinute permanent în secret, accesul nefiind permis

Îcialiştilor acestor servicii.

Desigur, pe lângă importanţa lor informativ-operativă, acest gen de

constituie un izvor pentru cercetarea ştiinţifică în domeniul istoriei.

deci că nu greşim spunând că evidenţele şi arhivele structurilor, cu în domeniul siguranţei naţionale, constituie „centrul nervos” nu l instituţiilor respective, ci, în egală măsură, al statului în ansamblul oprită acestui ultim aspect, arhivele care depozitează documente cu secret de stat constituie, în situaţii de criză, ţinta unor interese, oncertate, atât din interior, cât şi din exterior.

Ca şi serviciile similare ale timpului, SSL a lăsat în urmă o bogată rondurile ei conţineau multe documente ce puteau dezvălui o serie de i şi ale guvernării regimurilor totalitare din România, cel puţin pentru a februarie 1938-martie 1945. Aşa după cum s-a exprimat Ştefan cel care, între anii 1936 – 1938, a îndeplinit funcţia de secretar

şi r la cabinetul lui Mihail Moruzov, arhiva Serviciului Secret

„Constituia nu un depozit mort de acte şi documente, ci un instrument viu de lucru, a cărui organizare condiţionează uneori calitatea lucrărilor de actualitate”. La rândul lui, Veniamin Moruzov, nepotul directorului general al Serviciului Secret, menţiona că „SSI şi-a burduşit seifurile cu documente.

Erau atât de multe şi atât de compromiţătoare încât puteai umple cu ele un hangar întreg”. Din păcate, arhiva SSI nu mai există la ora actuală şi nici nu mai poate fi reconstituită.

Paraziţii Arhivei SSL în interogatoriul preliminar, din 14 aprilie

1946, fostul şef al SSI – Eugen Cristescu – a făcut câteva afirmaţii interesante: „La un serviciu de informaţii sunt două feluri de arhive: arhivele oficiale şi arhivele neoficiale. „Acestea [din urmă – n.n.] se compun dintr-o serie de note de informaţii ce stau în casa de fier a şefului serviciului, unele verificate şi comunicate, altele neverificate, aşteptând verificarea prin trecerea timpului şi mersul evenimentelor. Tot aici se adună chestiunile mai delicate privind informaţiile asupra tuturor instituţiilor de stat, care nu trebuie să intre în mâna personalului obişnuit al serviciului” La 9 mai 1946, acelaşi

Eugen Cristescu mai dezvăluia în faţa Tribunalului Poporului şi faptul că în dosarele SSI se afla „tot putregaiul vieţii politice româneşti”, fapt pentru care

„A trebuit să dispară”.

Cauzele care au produs această situaţie pot fi grupate în trei categorii: 1) distrugerile şi/sau sustragerile de documente şi cataloage arhivistice provocate de momentele conjuncturale, când regimurile politice respective, de esenţă totalitară, s-au prăbuşit; 2) inexistenţa unor legi organice care să le asigure protecţia; 3) prelucrarea repetată a fondurilor rămase, după norme şi reguli care nu întotdeauna au respectat principiile arhivistice fundamentale. Prelucrările s-au orientat de regulă după priorităţile politico-ideologice ale regimului din perioada 1948 – 1989.

Desigur, documente ale SSI-ului există, numai că ele se aflã răspândite prin diverse dosare din depozitele Arhivei Ministerului Apărării

Naţionale, Arhivei Ministerului de Externe, Direcţiei Generale a Arhivelor

Statului, Arhivei Serviciului Român de Informaţii şi fondul

arhivistic al fostului CC al PCR. Această situaţie îngreunează cercetarea istorică şi impune multă prudenţă în eforturile de evaluare, întrucât te poţi aştepta practic oricând la surprize documentare ce pot face inoperante unele construcţii teoretice realizate la un anumit moment sau într-o anumită fază a cercetării. Cum s-a ajuns la o asemenea situaţie vom încerca să explicăm în cele ce urmează, fie şi printr-o sumară trecere în revistă a unor momente esenţiale. Reconstituirea am realizat-o în baza coroborării unor informaţii lapidare şi reprezintă stadiul actual al cercetării.

Astfel, la începutul lunii septembrie 1940 – odată cu prăbuşirea regimului autoritar al regelui Carol al II-lea –, pe fondul unor puternice demonstraţii stradale inspirate şi susţinute de Mişcarea legionară („revoluţia i njţiai e denumită într-o serie de lucrări memorialistice), dar şi ţ interese străine, o bună parte din documentele arhivei

Secreţi de Informaţii al armatei române – condus până atunci de jizov: – au fost distruse, arse sau sustrase. S-au cerut şi atunci

* iele de informare şi s-au oferit recompense pentru documentele i stantin Maimuca, directorul adjunct al Siguranţei, însărcinat la l! 1940 să facă o percheziţie la sediile Serviciului Secret pentru a t ameţitele lui Moruzov, descrie acest episod în felul următor: „În e. nu am găsit nimic. Casa era goală, chiar şi mobilierul fusese

[găsit coperţi de dosare (...) Vecinii ne-au declarat că o noapte ui de la calorifer a ars continuu, azvârlind afară scrum de hârtie şiări. Acel care făcuse operaţia de curăţire a fost Niki Ştefănescu, ţin indicaţiilor ce primise, a distrus arhiva personală şi actele pe put mai importante”.

el de documente au fost distruse nu s-a putut stabili, având în j; incipalii protagonişti – Mihail Moruzov şi Niki Ştefănescu – liragicul sfârşit în noaptea de 26/27 noiembrie 1940, în cadrul făcute de o echipă de legionari la închisoarea Jilava. Unele

J itâlnim în amintirile lui Veniamin Moruzov, care ne descrie

L le „lichidare a trecutului” – la care se pare că a luat parte – în i-i: „Ore în şir am ars documente secrete, hârtii conţinând nume

fele, adrese de case conspirative, cu un cuvânt tot ce se clădise i unea! – o viaţă întreagă”.

l fost şi încercări de sustragere care până la urmă s-au soldat tot cu locumentelor. Aşa de exemplu, Gheorghe Şerbu – dactilograf în i creţ: şi un fel de secretar particular al lui Moruzov în perioada

— Menţiona că în ziua de 6 septembrie, la aflarea veştii că şeful i. irestat, a deschis casa de fier a Serviciului şi a pus într-o valiză l; altele, şi „dosarele mai importante" cu conţinut compromiţător pe generalul Ion Antonescu şi Mişcarea legionară. Valiza a n grădina casei unui prieten al său – un anume Vasile Roşca –

I Vatra Luminoasă, str. D, nr. 27. „De teamă de a nu fi descoperit l Cristescu – mărturisea Gheorghe Şerbu – am tot amânat lalizei din pământ, până în anul 1943. Când am scos-o, cea mai un dosare (...) erau putrezite".

j i alte surse documentare – este vorba de dosarul de anchetă a lui aflăm că multe documente din Arhiva Serviciului Secret au fost

[ispoziţia comisiei numită şi împuternicită de generalul Ion a cerceta abuzurile şi ilegalităţile făcute de fostul şef al

Secret. Unele din aceste documente au fost publicate ulterior în

Îi – ca de exemplu lista cu cei 12 membri de frunte ai Mişcării

are fuseseră recrutaţi în Serviciul Secret, ceea ce a adus prejudicii luţieij ce se afla practic în pragul falimentului. Dar consecinţele se pare că au fost mult mai grave. Eugen Cristescu, succesorul lui Moruzov la conducerea SSI, făcea următoarea declaraţie confidenţială – la 14 octombrie

1944 – cu câteva zile înainte de a fi trimis la Moscova pentru anchetă:

„Serviciile de informaţii serioase au tradiţia lor informativă şi legile lor sfinte pe care le respectă cu orice sacrificii. Cercetările care prin natura lor au drept consecinţă decamuflarea mijloacelor de acţiune a unui serviciu secret, răspândesc groaza şi discreditul şi ani de zile nimeni nu se mai oferă, sau nu mai primeşte oferta vreunui serviciu de informaţii al statului şi astfel drumul surprizelor nefaste este deschis, iar acţiunea de prevenire anihilată. Aşa s-a întâmplat şi după afacerea Moruzov, de au trebuit ani de zile ca să o luăm de la început şi să refacem ceea ce s-a distrus şi prevăd că tot aşa se va întâmpla şi da astă dată".

Ca unul care cunoştea bine consecinţele pe care le poate avea distrugerea sau sustragerea de documente secrete, Eugen Cristescu luase măsuri, încă din primele zile ale lunii mai 1944, pentru a pune arhiva SSI în siguranţă. Astfel, arhiva Secţiei a IV-a Contrasabotaj a fost evacuată la 6 mai

1944 în comuna Afumaţi-Ilfov, iar restul lucrărilor curente şi

alte servicii în comuna Joiţa. Atât unele, cât şi celelalte s-au păstrat intacte, fiind readuse în

București la 20 septembrie 1944 şi puse sub paza unor unităţi militare româneşti, în schimb, arhiva Secţiei a III-a „G”, (care se ocupa cu schimbul de informaţii cu serviciile similare germane), ce fusese dislocată în apropiere de oraşul Turnu Severin, nu a mai putut fi salvată, fiind capturată de unităţi ale armatei sovietice.

Dar cea mai mare pierdere a fost distrugerea arhivei Frontului de Est

(una din structurile informative externe ale SSI). Amănunte în legătură cu împrejurările în care s-a produs acest eveniment se află într-o declaraţie dată la 16 februarie 1955 de colonelul Ion Lissievici – fostul şef al Secţiei I

Informaţii externe din SSI: „Cam în a doua jumătate a lunii octombrie 1944, locotenent-colonelul Ernescu Grigore, fostul şef al Frontului de Est, mi-a cerut să-i dau dispoziţii referitoare la măsurile ce trebuia să ia cu privire la arhiva acestui front; informându-mă totodată că potrivit unui ordin al ministrului de Război – dat în urma evenimentelor de la 23 august 1944, întreaga arhivă păstrată la Comandamentul trupe şi servicii urmează să fie distrusă prin ardere, în urma discuţiilor avute cu Ernescu Grigore, Secţia I

Informaţii externe a întocmit un referat prin care se propunea ca întreaga arhivă să fie vărsată la Marele Stat Major – Serviciul istoric. Acest referat a fost prezentat de mine subsecretarului de stat pentru Armata de uscat – generalul Ilie Creţulescu, care înlocuia la comanda Ministerului de Război pe generalul Sănătescu, pentru a hotărî. Generalul Creţulescu, pe acest referat, a pus următoarea rezoluţie: «Să se execute ordinul dat».

În urma acestui referat, pe care l-am predat locotenent-colonelului

Constantin Rădulescu, fostul şef al Secţiei I în acel timp, s-a procedat la distrugerea arhivei Frontului de Est, potrivit dispoziţiilor, cu ordinul

Iţionat, operaţie care s-a executat către jumătatea lunii noierru

ce maHnerită consemnat este că declaraţia lui Lissievici era documente probatorii concludente, fapt ce înlătură orice dubii.

acestui fond arhivistic deosebit de important împiedică şi

(astăzi cercetarea ştiinţifică, în special în domeniul istoriografiei

fecum şi în cel consacrat studiului totalitarismului. Sigur;

casta o putem formula azi. Atunci însă distrugerea arhivei

Est se justifica prin pericolul (inclusiv umanitar) pe care l-ar fi i apturarea ei de către sovietici.

şa ce priveşte documentele ce formau arhiva păstrată de Eugen i i fost şi ele în parte distruse. Mai întâi au fost încărcate în 4

ţie Cristescu a plecat în după-amiaza zilei de 23 august 1944, r – a raportat că mareşalul Ion Antonescu fusese reţinut la palat.

l >fi cum singur a mărturisit, a triat întregul material documentar.

ciulul doar acele documente de strictă specialitate profesională.

h i notele de informaţii, despre activitatea unor oameni politici, cu ecâl; cele ale mareşalului Anionescu, precum şi o serie de aspecte cori actelor cu Aliaţii pentru obţinerea unor condiţii de armistiţiu omsiiiei, se pare că au fost distruse.

Iţii despre distrugerea unor documente ale SSI au pătruns şi

— mi îi sub titlul „La Serviciul Secret au fost arse dosarele de irfizboi”, ziarul „România Viitoare”, de orientare comunistă, le 1945, îşi informa cititorii că: „Înjurai orei 13, când acuzatorii unişpva Alexandra Sidorovici şi domnul Emil Angheloiu s-au

Serviciul Secret pentru consultarea dosarelor, distrugerea or fera în toi. Opriţi în stradă, au reuşit, numai în urma

— Repetate, să pătrundă înăuntru. Domnul general Săvoiu – şeful l secret – a refuzat să dea orice lămurire, pretextând că au fost de oare nu mai aveau nicio importanţă”.

L. de documente către americani şi sovietici.

Ia cel mare şi puternic a vizat, şi în multe cazuri şi-a însuşit, turale ale celui slab şi învins. Orice armată cotropitoare avea în indivizi sau grupuri special pregătite pentru astfel de misiuni” –

j bună dreptate istoricul Marian Ştefan într-un pertinent comentariu privind soarta arhivelor militare române în război. Arhiva SSI a îşi ea obiectivul unor misiuni speciale pregătite din timp de lecrete străine interesate.

b 13, ianuarie 1944, diplomaţia americană elaborase un document iPrewderi pentru a fi impuse României în momentul capitulării.

Ictul 27, prevedea: „României i se va cere să păstreze şi să pună ia autorităţilor de ocupaţie toate arhivele publice şi particulare,

materiale pe care acele autorităţi le-ar putea cere”. Se pare că în baza acestei prevederi, Comisia interaliată de control, venită în România pentru a supraveghea punerea în aplicare a armistiţiului din 12 septembrie! 944, a procedat la sustragerea a numeroase documente, nu numai din arhivele publice şi particulare, ci şi din arhivele serviciilor secrete româneşti, în opinia domnului Haralamb Zincă, a fost în realitate un, jaf şi nicidecum confiscare, căci actul confiscării presupunea încheierea unui protocol, inventarierea fondurilor documentelor vizate, semnarea unor procese-verbale de predare-preluare”. Motivul acestui jaf s-ar fi datorat faptului că „în arhivele publice şi particulare ale României [ca să nu mai vorbim de cele ale serviciilor secrete – n.n.] se găseau dosare şi documente ultrasecrete, care vizau direct şi nemijlocit statele constituite în Comisia interaliată de control”.

Dar, au fost şi situaţii când s-au întocmit procese-verbale în vederea predării arhivelor, care astăzi sunt „singurele documente care ne orientează în legătură cu importanţa deosebită a pieselor preluate din arhiva Cabinetului militar al Conducătorului Statului [mareşal Ion Antonescu – n.n.]”.

După cum rezultă din cercetările efectuate de regretatul Eugen Preda pe baza unor materiale aflate la Arhivele Statului – documente româneşti din Arhiva SS1 au fost luate mai întâi de Misiunea americană a OSS-ului condusă de Frank Wistner, care a fost prezentă în România în perioada, septembrie 1944-martie 1945. „Misiunea Wistner – ne spune Eugen Preda a transmis un mare număr de documente germane şi româneşti la OS S din

Caserta şi de acolo la Washington. Reiese, de asemenea, că încă de la 10

octombrie 1944, generalul Donovan, şeful OSS, a comunicat la Moscova generalului Fitin (şeful Serviciului Informaţii Externe al NKVD) că-i trimite o serie de documente obţinute de Misiunea OSS din Bucureşti. La 30

octombrie 1944, îi scria lui Fitin: «Sunt foarte fericit să vă pun la dispoziţie primele şase role de microfilm, echivalând cu aproximativ 1500 de pagini de material care a fost obţinut la Bucureşti şi adus la Caserta şi, ulterior, în

Statele Unite»”.

O nouă perioadă la fel de dramatică din istoria Arhivei SSI s-a

consumat în intervalul cuprins între 6 martie 1945 – instaurarea guvernului condus de dr. Petru Groza – şi 2 aprilie 1951, data desfiinţării SSI-ului şi trecerea lui în structurile informative ale Securităţii (înfiinţată la 30 august

1948). În această perioadă, de activitatea SSI a răspuns, din partea CC al

PCdR, Emil Bodnăraş care l-a instalat în funcţia de director general pe N.D.

Stănescu. (în treacăt fie spus, N.D. Stănescu lucrase în Secţia de

Contrainformaţii a Serviciului Secret încă de pe vremea lui Moruzov şi se pare că ştia multe lucruri despre demnitarul comunist, inclusiv împrejurările reale în care se produsese „dezertarea” acestuia la sovietici).

Din alte surse documentare aflăm că încă de la începutul anului

1945 îşi făcuseră apariţia în România câţiva ofiţeri sovietici, specialişti în arhivistică, cu misiunea de a cerceta documentele din arhivele secrete.

l /

Îi întârziat să apară, în luna aprilie 1945 – după cum atestă un l'Arhiva Marelui Stat Major al armatei române – un număr de

documente din arhivele SSI, Siguranţei, Jandarmeriei şi ce Război, cu referire directă la activitatea acestor instituţii în Bucovina de Nord, au fost împachetate în 129 de lăzi şi

URSS de armata sovietică.

I

Ia se repetă. Documentele ce s-au păstrat, şi pe care le-arna în diferite depozite de arhivă din ţară, demonstrează însă că

misiei Aliate de Control nu au reuşit la vremea respectivă să în toate dosarele ce i-ar fi interesat. Singura explicaţie ce se

că unii funcţionari ai SSI şi Marelui Stat Major izbutiseră să

I timp o parte din aceste documente, prin fonduri şi depozite ştiute, aducându-le la lumină abia după plecarea consilierilor a după anul 1958. În actuala fază a cercetării este greu să ne upra substratului unei astfel de acţiuni. A fost o acţiune pornită personală a funcţionarilor respectivi – deşi se expuneau la l mari – sau a fost vorba de un ordin dat de un demnitar care-l blemele în amănunt şi se temea de o eventuală deconspirare?

I etările viitoare vor face lumină şi în această problemă.

rămâne faptul că începând cu anul 1964, fosta Arhivă a SSI a

I nou, de data aceasta de lucrătorii fostei Securităţi. Prelucrarea l după o metodologie care încălca unul din principiile îi; ale arhivisticii, şi anume păstrarea unităţii şi integrităţii

u fost selecţionate şi scoase din dosare, într-o primă etapă, referitoare la activitatea mişcării comuniste şi muncitoreşti

Cominternului pe teritoriul României, într-o altă etapă au fost f documentele ce atestau momente mai importante ale mişcării grupărilor politice de orientare social-democratică. Toate acestea l date eşalonat Arhivei fostului CC al PCR, împărtăşind după

Ii989 soarta acesteia. Alte documente din Arhiva SSI cu valoare

— În original sau copii pe microfilme – au fost predate Direcţiei

Arhivelor Statului, fiind clasate în Fondul Preşedinţiei Consiliului

— U de aspectele prezentate, concluzia ce se impune de la sine este serviciilor secrete româneşti – care tăinuia multe din intimităţile r ce, mecanismele de exercitare a puterii dar şi reacţiile celor

— A avut ca principal duşman propriul său conţinut. Pe fondul unor

Ial-politice, create de răsturnările spectaculoase de regim politic, i Jior legi organice de protecţie, acest duşman al arhivelor secrete a încă implacabil şi cu o promptitudine dezarmantă. El a incitat r multora, a trezit ambiţii, veleitarisme dar şi tendinţe de răzbunare.

În spatele multor acţiuni necugetate ale conaţionalilor, combinate cu cele interesate ale agenţilor serviciilor de informaţii străine, care – de ce să n-o recunoaştem – au ştiut să folosească cu abilitate rivalităţile dintre oamenii politici şi funcţionarii de stat. toate acestea împreună s-au manifestat prin lupte permanente cu eforturile de a pune fondurile arhivistice respective în deplină siguranţă, sau de a proteja oamenii, în ciuda faptului că cei implicaţi s-au expus la riscuri imense.

Din nefericire, în decembrie 1989 istoria s-a repetat. Pe fondul confuziei abil întreţinute, au fost atacate sedii şi depozite de arhivă, iar pagubele produse se ridică la peste 150.000 de dosare distruse, sustrase şi dispărute. Pe întreaga ţară cifra este desigur impresionantă sub aspect cantitativ, numai că o evaluare calitativă încă nu s-a făcut şi este departe de a se putea realiza momentan. Oricum, rolul istoricului este ca, în paralel cu evocarea unor momente semnificative din trecut,

să tragă şi un semnal de alarmă pentru contemporaneitate, dar mai ales în perspectiva viitorului.

O

«-sa. – a fic „i”.

Bibliografie /*

I ve (documente inedite): Arhiva Ministerului Apărării f-Marele Stat Major, fond 948, dosar nr. 1066, 347; fond 949

W7; fond Microfilme, rolele Pil 1663, 1702 şi 1704;

liiva Serviciului Român de Informaţii, fondul „y”, dosarele nr.

[; 18470, vol. 1 – 4; 25374, vol. 1 – 4 şi 13; 40010, vol.33; 48340

s „d”, dosarele nr.: 2134, 3343, 4293; 4703; 6218; 6232; 6233

6568; 6665; 7243; 7311; 7313; 7331; 7332; 7963; 8001, 8092, l voi. 4; 9221; 10518; 10563, vol. 5; 10577, vol. 2; 10623, vol. 4;

hiva Naţională Istorică Centrală, fond Preşedinţia Consiliului de

S.S.I., dosar 131/1940; Politica externă a României, dosar 14/41, olitica internă, dosar 16/1942, 8/1943; Armata, dosar 3/1941, i 943;

tiiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71, România, vol. 66.

cumente (edite): Antonescu – Hitler. Corespondenţă şi întâlniri

0-1944, Ediţie întocmită de Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ştefan aira Cozia, Bucureşti, 1991, 2 voi; 23 August 1944. Documente

vol. I, Colectiv de coordonare: Ion Ardeleanu, Vasile, Arimia, l Lisat, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1984;

!: >CU, ION (Mareşal), Către Români. Chemări – Cuvântări – t. La o răscruce a istoriei, Bucureşti, 1941; Idem (General), satului naţional-legionar. 6 septembrie 1940 – 6 octombrie 1940, a. Ceptrală, Bucureşti, 1940; Idem, Către ţară. 6 septembrie 1940

Îl /. /,! Bucureşti, 1941; Idem (Mareşal), Istoria mă va judeca. Scrieri

I

mdijijt introductiv de general-maior Mircea Agapie, documente

I pregătite pentru tipar de maior Constantin Hllihor, Editura i dei înalte Studii Militare, Bucureşti, 1993; Arhivele Naţionale ale

Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion i. (septembrie-decembrie 1940), vol. I, ediţie de documente le Bflarcel-Dumitru Ciucă, Aurelian Teodorescu, Bogdan Popovici.

197; Armata Roşie în România. Documente (I), ediţie alcătuitantiniJHlihor, Ilie Manole, Aurel Pentelescu, Gheorghe Vartic, Minai tonajjantin Aioanei, Aurel Martin, Mircea Dănuţ Chiriac şi Gavril

icureişti, 1995; Evenimentele din ianuarie 1941 în Arhivele germane
„București, Editura Majadahonda, 1998; CALAFETEANU ION, a Hţtler, Bucureşti, Univers enciclopedic, 1999; CHIPER, IOAN;
„JIU, FLORIN; ADRIAN, POP, Sovietizarea României-Percepţii anglo-americane, Bucureşti, 1993. Corespondenţa preşedintelui
Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. cu preşedinţii SUA şi cu primii miniştri ai
Marii Britanii din timpul marelui război pentru apărarea patriei, 1941
1945, vol. II, Bucureşti, 1958; Cuvânt şi faptă. Cuvântări rostite de general
Ion Antonescu. Înfăptuirile guvernului 6 septembrie-31 decembrie 1940.
Bucureşti, 1941; Din Moscova, Grigore Gafencu raportează, Texte comentate şi pregătite pentru tipar de Marian Ştefan, în „Magazin istoric", s.n., iulie-septembrie, 1995; GAFENCU, GRIGORE, Misiune la Moscova
1940 – 1941. Culegere de documente. Ediţie îngrijită de Ion Calafeteanu.
Nicole Dinu, Nicolae Nicolescu, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 1995;
LĂCUSTA, IO AN, 12 februarie 1945. Transilvania de Nord. „Viaţa românească s-a refugiat la sate", în „Magazin istoric", s.n., februarie, 1995, p. 23 – 27; Lotul Antonescu în abcheta SMERŞ, Moscova, 1944 – 1946.
Documente din arhiva FSB, Ediţie îngrijită de Radu Ioanid, Editura Polirom.
Bucureşti, 2006. MOCANU, MARIN RADU, România – marele sacrificat al celui de al doilea război mondial. Documente, vol. I, Bucureşti, 199;
PÂNDEA, ADRIAN; PAVELESCU, ION; ARDELEANU, EFTIMIE.
Viziunea românească asupra tragediei din Cotul Donului şi Stepa Calmucă.
Editura Militară, Bucureşti, 1992; PÂNDEA, ADRIAN; ARDELEANU.
EFTIMIE, Românii în Crimeea 1941 – 1944, Bucureşti, 1993; Pe marginea prăpastiei. 27 – 23 ianuarie 1941, Editura Scripta, Bucureşti, 1992, 2 voi;

Procesul Mareşalului Antonescu. Documente, ediţie prefaţată şi îngrijită de
Marcel-Dumitru Ciucă, cuvânt înainte de Iosif Constantin Drăgan, Editura
Soeculum I.O. şi Europa Nova, Bucureşti, 1995, 4 voi; România. Viaţa politică în documente 1945, coordonator Ioan Scurtu, Bucureşti, 1994;
STÂNGACIU, STAN; BURCIN, OCTAVIAN; MIRON, OVIDIU;
BĂLAN, ADRIAN, Ordinea internă şi apărarea României în anii 1939
1941, Bucureşti, Editura All, 1999; TRONCOTA, CRISTIAN (coordonator);
SPÂNU, ALIN, Documente SSI privind spaţiul sovietic 22 august 1939 – 23
august 1944, Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, Bucureşti.
2004; TRONCOTA, CRISTIAN (coordonator); SPÂNU, ALIN; PINTILIE.
FLORIN, Documente SSI despre poziţia şi activităţile politice din România 6
septembrie 1940 – 23 august 1944, 2 vol., Institutul Naţional pentru Studiul
Totalitarismului, Bucureşti, 2006 – 2007; TRONCOTA, CRISTIAN, 1940
1941: Deportaţi şi asasinaţi, în „Magazin istoric”, s.n., mai 1992, p. 26 – 27;
Idem, Schimb de scrisori între generalul (r) Vasilescu Petre şi Mareşalul Ion
Antonescu, în „Magazin istoric”, s.n., septembrie 1993, p. 30 – 16; Idem.
„Ultimul cuvânt” al lui Eugen Cristescu în faţa Tribunalului Poporului, în
„Timpul – 7 zile în România”, s.n., an V, nr. 12 – 15/1994; Idem, Octombrie
1941. Primarul Odesseipovesteşte, în „Magazin istoric”, s.n., martie 1995, p.
44 – 50; Idem, Uniunea Sovietică şi rebeliunea legionară. Documente din arhiva S.S.L. În „Arhivele totalitarismului”, an II, nr. 1 –

2, p. 173 – 195;
Imintiri, memorii, corespondenţă, mărturii, note (edite):
l ru t >ar
pea L
Ith înec onv

GliORGE
eis;
NC
ote
1994!
mamei e is irm al! ommia
UN
dilira oct mar
IGHE, Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei. Ediţie
ar de V.F. Dobrinescu şi Mihail Constantin Ardeleanu, i, Iaşi, 1992; BISHOP, ROBERT and CRAGFIELD, E.S., l Balkans, London 1949; BRĂTIANU, DAN M., Martor hişca A, Fundaţia Academia Civilă, 1996; CIOBANU.
rbiri cu Regele Mihail al României, Bucureşti, 1991;
INSTON, Al doilea război mondial, 2 vol., Bucureşti.
ÎORGE L, Cronica unui român în veacul XX, München.
NHOWER, DWIGHT D., Cruciadă în Europa, Bucureşti.
J, GRIGORE, Jurnal 1940 – 1942, ediţie îngrijită, studiu i indici de Ion Ardeleanu şi Vasile Arimia, Editura Globus.
Din memoriile lui Gerhard Stelzer, prim consilier al iei din Bucureşti (traducere Ileana Sturdza) în: „Arhiva”.
arie al ziarului „Cotidianul”), an II 6 (18), 24 septembrie
CI, IOAN (colonel r.) Amintirile unui fost lucrător în
Tmaţii al statului, manuscris, olograf, 126 p. (Xerocopie posesia autorului); LECCA, RADU, Eu i-am salvat pe mă, Editura Roza Vânturilor, Bucureşti, 1994; PANTAZI, general de corp de armată, Cu mareşalul până la moarte.
Publirom, 1999; POKIVAILOVA, TATIANA A.
La Madrid, iniţiativa a aparţinut americanilor, în
e”, s.n., octombrie 2001, p.20 – 25; PORTER, IVOR, iutonomous”, Bucureşti, 1991; RĂDESCU, NICOLAE, aţiei, în „Memoria”, nr. 6/1990; SĂNĂTESCU, l Jurnal, cu o prefaţă de Simona Ghiţulescu Sănătescu, tas,

Bucureşti, 1993; SIMA, HORIA, Era libertăţii. Statul în vol. II, Madrid 1986; Idem, Guvernul Naţional Român de jd, 1933; STURDZA, MIHAIL, România şi sfârşitul Europei, ţajp pierdută, Editura Fronde Alba-Iulia Paris, 1944.

ţee i noc

19 r

1941 – 1945

„Ia

U”, o

45): „Dreptatea” (Bucureşti), octombrie-Abertatea” (Bucureşti), octombrie 1944; „Monitorul

— 1945; „România liberă”, octombrie 1944-aprilie 1945;

luărie-aprilie 1945; „Viitorul”, septembrie-octombrie 1944;

Itombrie 1940.

l'Al, K.ornuruu în tuw…

*

Bucovinei de Nord (22 iunie-26 iulie 1941), Editura

LONGHIN, LEONIDA, Al doilea război mondial

şi diplomatice. Cronologie, Bucureşti, 1984; NE

României în date 1940 – 1995, Bucureşti, 1997.

f

Lucrări de sinteză: ANDRONESCU, ŞERBAN, C., Glorie, l adversitate, infamie, American Institute for Writing Research, New York.

1995; Armata română în al doilea război mondial, vol. I, Eliberarea

Basarabiei şi a părţii de Nord a Bucovinei, coordonatori: Colonel dr. Alesandru

Duţu, conf. univ. dr. Mihai Retegan, Bucureşti, 1996; BACIU, NICOLAE.

Agonia României 1944 – 1948, Bucureşti, 1990; idem, Yalta şi crucificarea

României, Roma, 1990; BUZATU, GH., Din istoria secretă a celui de-a doilea război mondial, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1995;

CHIRNOAGĂ, PLATON (general), Istoria politică şi militară a războiului

României contra Rusiei Sovietice 22 Iunie 1941 – 23 August 1944, Madrid.

1964; CONSTANTINII! FLORIN; DUŢU, ALESANDRU; RETEGAN.
MIHAI, România în război 1941 – 1945. Un destin în istorie, Bucureşti, 1995;
COMTE, ARTHUR, Yalta au la partage du monde, Paris, 1968.
DOBRINESCU, VALERIU FLORIN, România şi organizarea postbelică a lumii, 1945 – 1947, Bucureşti, 1988; DOBRINESCU, FI. V.
CONSTANTIN, ION, Basarabia în anii celui de al doilea război mondial
1939 – 1947, Iaşi, 1995; DOBRINESCU, VALERIU FLORIN; PATROIU.
ION, Anglia şi România între anii 1939 – 1946, Bucureşti, 1992; ENESCU.
ION, Politica externă a României în perioada 1944 – 1947, Bucureşti, 1979;
FONTAINE, ANDRÉ, Istoria Războiului Rece, vol. I, Bucureşti, 1992;
FRANCK, NICOLETTE, O înfrângere în victorie. Cum a devenit România din Regat, Republică Populară, 1944 – 1947, Bucureşti, 1992; FRUNZA.
VICTOR, Istoria stalinismului în România, Bucureşti, 1990; GHEORGHE.
ION (generalul), Un dictator nefericit Mareşalul Antonescu (Calea României spre statul satelit), Edific şi studiu introductiv de Stelian Neagoe, Bucureşti.
1996; GEORGESCU, MĂRIA; RETEGAN, MIHAI, 557 – SOE jurnal politic 1941 – 1946, CENTRUL DE ISTORIE A ROMÂNILOR „Constantin
C. Giurescu”, Bucureşti, 2007; GEORGESCU, TITUS, România în istoria
Europei secolului XX. 1945 – 1990, Bucureşti, 1992. Idem, România între
Yalta şi Malta, Bucureşti, 1993; GIURESCU, DINU C., Guvernarea Nicolae
Rădescu, Bucureşti, 1996; Idem, România în al doilea război mondial (1939
1945), Bucureşti, Editura All, 1999; HATcHET, D. F.; SPINGFIELD, G.
G., Yalta. Înţelegeri pentru 50 de ani, Bucureşti, 1991; HAINEN, ARMIN.

Legiunea „Arhanghelul Mihail”. O contribuţie la problema fascismului internaţional, Bucureşti, Humanitas, 1999; HEYDECKER, JOE L; LEEB.

JOHANNES, Procesul de la Minberg, Bucureşti, 1996; HUNNOFF.

EDWARD, The O.S.S. în World War II, New York Ballantin Books, 1972;

IOANID, RADU, Evreii sub regimul Antonescu, Bucureşti, Editura Hasefer.

1997; IONESCU, GHITA, Comunismul în România, Bucureşti, 1994;

LAUNAY, JACQUES DE, Mari decizii ale celui de-al doilea război mondial 1942 – 1945, vol. II, Bucureşti, 1988; Idem, Marea Prăbuşire 1944

1945, Polirom, 1996; LIDDELL-HART, B.H., Istoria celui de-al doilea război mondial, 2 vol., Bucureşti, Editura Orizonturi, Editura Lider, 1998;

I

LEJ) NIDA (colonel) şi PETRICEANU ALEX. (colonel)

prie din România, Bucureşti, 1974; Marea conflagraţie a

Al doilea război mondial, Bucureşti, 1971; MAURINJ

atârne des États satelite de l’Axe, de 1939 – 1945. Reddition in Paris, 1957; OCHI A, LIONEDE, Serviciul Special de mâniei pe frontul de Vest 1940 – 1944, Editura Tripart

ONIŞORU, GHEORGHE, Alianţă şi confumtări între e din România (1944 – 1947), Fundaţia Academia Civică.

MIHAI, Legendă şi adevăr, Bucureşti, Edert, 1994;

RIN, Serviciul Special de Informaţii din România (1939.

feclitura Academiei Naţionale de Informaţii, Bucureşti, 2003;

p anii celui de-al doilea război mondial, voi, I-III, Bucureşti a, 1989; România în războiul antihitlerist 23 august 1944 – 9 maireşti, 1966; ROTARU, JIPA (comandor dr.), lt.-colonel BURCIN.

I, maior ZODIAN VLADMIR, Mareşalul Ion Antonescu. Am nul sfânt împotriva bolşevismului, Oradea, 1994; SIMION.

Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din

4, Cluj-Napoca, 1979; Idem, Regimul politic din România în eptembrie 1940-ianuarie 1941, Cluj-Napoca, 1976; SAULET, vâl OIS, Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în

<tre’ Polirom, 1998; STOENESCU, ALEX MIHAI, Armata, şi evreii,

Cazurile Dorohoi, Bucureşti, Iaşi şi Odessa, Debrecen, natidnal Publishing Company, 1998; STOKESBURY, JAMES L., oriei a celui de-al doilea război mondial, Bucureşti, 1993;

IICTOR (agent GRU), Spărgătorul de gheaţă. Cine a

al doilea război mondial? Mărturia unui spion condamnat la pliren, 1995; Idem, Ziua „M”. Când a început al doilea război

Polfrom, 1998; TRONCOTA, CRISTIAN, Omul de taină al

Bucureşti, Editura Elion, 2005; Idem, Rolul Serviciului Special aţiiţ în fundamentarea politicii şi artei militare româneşti în

’93 ţ-1945 (teză de doctorat), Academia de înalte Studii Militare.

19 S» j7; Idem, Glorie şi tragedii. Momente din istoria Serviciilor deşi Gfyntrainformaţii române pe Frontul de Est (1941 – 1944), Editura luctreşti, 2003; VERONA, SERGIU, Military Occupation and

Soviet Troops în România 1944 – 1958, Durham-London, 1992.

ui şi articole: AIOANEI, CONSTANTIN; TRONCOTA.

4, Minoritatea germană din România, în „Magazin istoric”, s. n.

9, p. 55 – 60; CIOBANU, NICOLAE; TRONCOTA, CRISTIAN, i serviciilor secrete româneşti. Eugen Cristescu contra Gărzii de rfata României”, nr. 16 (175) din 21 – 27 aprilie 1993, p. 3; nr. 17

28! tprilie-4 mai 1993, p. 2; nr. 9 (178) din 12 – 18 nov. 1993, p. 2;

? l) pn 2 – 8 iunie 1993, p. 2; CIUCEANU, RADU, Kominternul şi

Armata Roşie. Un raport al Biroului 2 din M.St.M. 1940, în „Arhivele

Totalitarismului”, an II, nr. 3/1994, p. 149 – 164; CONSTANTINII! FLORIN.

6 martie 1945. Există o legătură între instalarea guvernului Groza şi ofensiva germană din Ungaria? în „Revista istorică”, t. 4 (1993), nr. 7 – 8, p.

779 – 789; CONSTANTINII! FLORIN; CHIPER, IOAN, Modelul stalinist de sovietizare a României, în „Arhivele totalitarismului”, an III, nr. 2 / 1995, p.

8 – 28 şi nr. 3 / 1995, p. 28 – 42; DELETANT, DENNIS (dr.; Care a fost rolul

Partidului Comunist Român în lovitura de la 23 august 1944? în „Magazin istoric”, s.n., august 1995, p. 5 – 11; DOLGHIN, FLORENTINA, Planul sovietic de atac, mai 1941, în „Magazin istoric”, s.n., ianuarie 1998, p. 66

67; DUTU, ALESANDRU, Protocolul militar româno-sovietic din 26

octombrie 1944. De la cooperare la dictat, în „BLevista de istorie militară”, nr. 4/1990, p. 20 – 21; Idem, Comisia Aliată de Control destructurează armata română, în „Revista de istorie militară”, nr. 2 (13) 71992, p. 16 – 19; Idem.

Relaţiile de comandament de la camaraderia germană la tovărăşia sovietică, în „Revista de istorie militară” 2 (30) 71995, p. 2 – 6; GIURESCU, DINU C., 28

februarie-martie 1945. Comisia Aliată (sovietică) de Control discută, dar nu hotărăşte, în „Magazin istoric”, s.n., martie, 1995, p. 16 – 20; HLIHOR.

CONSTANTIN, Ocuparea României de către armata roşie. Premise, etape, consecinţe, în „Revista istorică”, nr. 9 – 10/1994, p. 855 – 875; MARK.

EDUARD, The O.S.S. în România 1944 – 1945. An Intelligence Operation of the Early Cola War, în „Intelligence and National Security”, vol. 9, aprilie

1994, numărul 2, p.320 – 334; OTU, PETRE, Aspecte ale activităţii

Serviciului de Informaţii al Armatei în primul an al celui de-al doilea război mondial, în istoriografia în tranziţie”, Editura I.N. L, Bucureşti, 1996, p.113 – 121; Idem, Din activitatea serviciilor secrete româneşti în cel de-al doilea război mondial, în societate şi armată în Europa secolului XX!

Bucureşti, 1994, p. 125 – 127; PÂNDEA, ADRIAN; ARDELEANU.

EFTIMIE, Un produs sută la sută al armatei române. Mareşalul Ion

Antonescu, în „Viaţa Armatei”, nr. 1 – 6/1993; PELIN, MIHAI, Atitudinea

Rusiei Sovietice faţă de România de la Dictatul de la Viena la 12 iunie 1941, în Antonescu, mareşalul României şi războaiele de reîntregire”, vol. II.

Ediţie I.C. Drăgan, Veneţia, 1986, p. 365 – 382; Idem, Dosarul Avramescu, în

Antonescu, mareşalul României şi războaiele de reîntregire 1, vol. IV, Ediţie

I. C. Drăgan, vol. II, Veneţia, 1988, p. 488 – 492; POPESCU,

DUMITRU.

1943 S.S. L informează: Apele înşelătoare ale încrederii de sine, în

„Magazin istoric”, s.n., august-septembrie, 1995; PUŞCAŞ, VA SILE, Al doilea război mondial. Transilvania şi aranjamentele europene (1940 – 1944).

Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, Fundaţia Culturală Română.

1995; RESIS, ALBERT, The Churchill – Stalin Secret „Percentages”.

Agrement on the Balkans Moscow, October 1944, în „The American

Historical Review”, vol. 83 (1978), nr. 2, p. 368 – 387; SECAşfU, CLAUDIU.

Serviciul de informaţii al PCR Secţia a II-a informaţii şi contrainformaţii din

Randamentului Formaţiunilor de Luptă Patriotice (F.L. P.) – serviic» 7 or oficiale de informaţii (23 August 1944 – 6 martie 1945!

1945. Începuturile comunizării României”, Bucureşti, Editura a, 1995, p. 147; ŞANDRU, D., Jandarmeria din Moldova în

945, în „Anuarul Institutului de istorie «A.D. Xenopol»”, Iaşi.

ŞCĂ, OTTMAR, Aspecte ale relaţiilor dintre generalul şi Mişcarea Legionară în perioada guvernării naţional-legionare

1940-februarie 1941), în „Anuarul Institutului de Istorie Cluj – XXVI, 1997, p. 197 – 221; TRONCOTĂ, CRISTIAN, Din istoria tăpecial de Informaţii: Eugen Cristescu despre Eugen Cristescu, istoric”, iunie 1992, p. 33 – 37; iulie, p. 38 – 43; august, p. 21 – 21;

p. 53 – 58; Idem, Din istoria SSI: Traian Borcescu – Riscurile

4, în „Magazin istoric”, s.n., iulie 1993, p. 25 – 31; august, p. 25

Iunie 1940 – 22 iunie 1941: Iadul de peste Prut, în „Magazin

L martie 1994, p. 16 – 20; Idem, De ce nu mai există o arhivă SSI, în istoric”, s.n., aprilie 1995, p.62 – 64; Idem, Aprilie 1941: SSI

asupra imensului potenţial al URSS, în „Magazin istoric”, s.n., p, 3 – 7; Idem, Bolşevizarea României văzută de „Grupa

SSI, în „Dosarele istoriei”, nr. 3, 1996, p. 33 – 38; Idem, Pagini istoria SSI (martie-mai 1945). Frontul secret sub presiunea

„Dosarele istoriei”, nr. 5/1996, p. 7 – 12; Idem, Serviciile secrete iespre iminenţa războiului, în „Dosarele istoriei”, nr. 5 (10), 1997,

Idem, Aspecte ale bătăliei desfăşurate pe frontul secret al br înainte de instaurarea guvernului dr. Petru Groza, în „6 martie

uturile comunizării României”, Editura Enciclopedică, Bucureşti.

179 – 287; Idem, SSI despre percepţia Mişcării legionare în opinia mănească, în „Studii şi cercetări socioumane”, nr. 1, Bucureşti.

IJM. L, 1996, p. 125 – 129; Idem „J>pentru preţigiul viitor al naţiunii în „Magazin istoric”, s.n., octombrie 1991, p.44 – 47; Idem, la informativă a SSI pe Frontul de Est (decembrie 1940-iunie

„Revista istorică”, (I), tom III, nr. 11 – 12, 1997, p. 763 – 778, (II), fir. 1 – 2, 1998, p. 43 – 54; Idem, Dezastrul de la Stalingrad în

SSI, în „Dosarele istoriei”, an IV, nr. 7 (35), 1999, p. 37 – 40; lidem, pruzov şi Horia Sima, în „Horia Sima”, volum editat de Gh.

litura Institutului European, Iaşi, 2000, p.55 – 91; Idem, Siguranţa şi

evoluţiei comuniste, în „Dosarele istoriei”, an V, nr. 4 (44).

22; Idem, Contribuţia informativă a SSI pe frontul de Est în l/e campanie (iunie 1941-august 1944), în Omagiu istoricului Ioan fditura D.M. Press, Focşani, 2000, p.475 – 524; Idem, Serviciile de ale armatei române şi apărarea graniţelor României Mari, în istoriei”, nr. 6 (46), 2000, p.44.48; Idem, Radu Dinulescu – Ie la Biroul II, în „Magazin istoric”, s.n., (I) iulie 2000, p.24 – 27, (fi)

IOC. Ijb. 38 – 41; (III) septembrie 2000, p.43 – 46; (IV) octombrie 2000.

l

Vo „oTT e 2000 P-57 – 6°; Idem-Atentate nereuşite, în „Dosarele istoriei, nr. 9 (49) 2000, p.51 – 53; Idem, Serviciile secrete de informaţii nu pot fi nun maţ bune, dar nici mai rele decât regimul politic pe care îl apără”.

ntemu publicat în cotidianul „Acum” (Tulcea), miercuri 14 iunie 200OT?!

Idem Din istoria SSL Misiune în Cehoslovacia ocupată în

— F Şimmoritănaţionale din Românsecolul XX, Editura îi „Lucian Blaga” din Sibiu, 2006, p. 347 – 363.

În loc de încheiere iimas în urma înaintaşilor şi este demn de cunoscut, pentru a pe cărări înfundate, pe margini de prăpăstii, pentru a evita ori umilinţele de profesionalizării? La această întrebare am

C de încheiere un posibil răspuns.

reetaşii din perioada războiului pentru afirmarea

independenţei.

Ire specială, dar mai ales datorită lipsei de experienţă, au făcut la

ve erori care au costat viaţa a mii de ostaşi; comandanţii lor au ide din această tragică experienţă, dar au conştientizat şi faptul călâie, mai ales în timp de campanie, trebuie bine fundamentată pe cat mai exacte despre inamic, ceea ce a dus ulterior la cristalizarea fepte şi teorii incluse în cursurile de pregătire pentru ofiţerii staţie la Şcoala de Război.

breetaşii dinaintea şi din timpul primului război mondial au fost

(jeivili, cu bune intenţii, dar cam vorbăreţi şi tocmai de aceea dar nu mai mult decât societatea din care proveneau, cu

şi dificultăţile ei; s-au străduit cât au putut – uneori cu stângăcie, ibiţie şi circumspecţie, dar toţi laolaltă şi împreună cu agenţii de îi patrioţii din mişcarea de rezistenţă – să facă ceva bun pentru ţară;

Iifestat dorinţa sinceră de a sluji întâi de toate idealul naţional –ire – şi aceasta într-un moment în care cea mai mare parte din larii era ocupată de trupele străine inamice; au fost conştienţi de a nevoie în domeniul lor de activitate, imaginativi în proiectarea fr, deopotrivă cu fundamentul teoretic, dar mai puţin stăruitori – fost prea mult ajutaţi de comandanţi şi autorităţi – să-şi ducă la le propriile concepţii; unii dintre ei au plătit foarte scump pentru lui şi naivităţile lor, sfârşind în faţa plutoanelor de execuţie ale lor; peste timp ne rămâne imaginea unei generaţii care a dorit să-şi ia într-un domeniu în care, la drept vorbind, până la ei nu a existat iată naţională; au tras cu ochiul la aliaţii ruşi şi francezi de la carenirea. multe de învăţat; au rămas cu serioase resentimente faţă de f meritul trupelor de ocupaţie. Putem învăţa de la ei dăruirea şi l, dar atenţie la vulnerabilităţi.

I? ata Mştii perioadei interbelice în frunte cu Mihail Moruzov au fost îl agenţi, autodidacţi, unii cu studii înalte, ori cu talente native pentru informaţii; în majoritate proveneau din rândurile supravieţuitorilor ilmare măcel mondial; au învăţat mult din experienţa proprie, dar şi ţările altora mai rutinaţi cu care au intrat treptat în contact, simţind fa de făcut împreună; cu timpul au devenit secretaşi, conspirativi şi

3 aceea stăpâni pe meseria lor; şi-au creat structuri simple, flexibile uprţnzătoare ce pot fi luate oricând ca model; când au început să fie lăudaţi li s-a urcat la cap, considerându-se de neînlocuit; viaţa şi

orgoliile, alteori luxul şi tentaţiile protipendadei de la Curte, ca să nu mai punem la socoteală împrejurările nenorocite şi năravurile politicianismului, i-au basculat pe nesimţite într-o confruntare de maximă duritate cu extremismele din care n-a rezultat nimic bun; vizionari, intuitivi, dornici de a se afirma, uneori imaginaţia le-a adus succese dar şi amare înfrângeri; au prevestit ajungerea pe marginea prăpastiei, iar unii chiar au căzut în ea. Putem învăţa de la ei cultul pentru conspirativitate şi tehnicile artei informaţiilor, dar atenţie la echidistanţa politică şi tentaţiile Curţii.

Ofiţerii promovaţi de Eugen Cristescu în funcţiile de comandă ale

Serviciului Special de Informaţii din perioada celui de-al doilea război mondial au fost puţini ca număr dar foarte penetranţi şi tocmai de aceea eficienţi; trecuţi prin înalte şcoli militare, alţii prin universităţi şi şcoala de agenţi, unii cu doctorate, ieşiţi în lumea bună, dar mult mai calculaţi şi sobri s-au străduit să se menţină pe linia legalităţii; au fost primii care şi-au desfăşurat activitate pe baza unei legi publicate în Monitorul Oficial; au supravieţuit generaţiei anterioare nu pentru că erau mai tineri, ci pentru că s-au eschivat tentaţiilor de a obţine beneficii personale; au fost animaţi de un singur gând şi o singură voinţă – slujirea interesului naţional înainte de orice, chiar şi înaintea jurământului de fidelitate faţă de Conducător; au simţit că povara tradiţiei apasă greu pe umerii lor, fiind datori să evite greşelile celor căzuţi în prăpastie; şi-au luat în serios rolul de justiţiari, oferind un profesionalism de bună calitate; au devenit duplicitari fără să trădeze, şi numai atunci când Conducătorul s-a încăpăţânat tot mai mult să-şi urmeze propria cale; au întocmit numeroase documente de informare, de analiză şi sinteză pe baza cărora se poate reconstitui o istorie sinceră a poporului român în anii de grea cumpănă a celei de a două mari conflagraţii mondiale din secolul XX, că astfel de documente au fost vânate, distruse sau luate ca trofee de război dovedeşte că au avut şi încă mai au valoare; mare lor merit este că au ştiut să protejeze câteva personalităţi de toate culorile politice, cu excepţia purtătorilor de cămăşi verzi, creând acea rezervă politică pentru situaţia în care nu se putea obţine victoria pe Frontul de Est; au greşit, şi nu numai ei, pentru că au jucat – de fapt au sperat prea mult – pe cartea Aliaţilor occidentali; n-au fugit din ţară, deşi au avut posibilitatea s-o facă, sperând că aici în patrie este nevoie de ei; dar regimul comunist i-a

aruncat în temniţe, sub aberanta acuzaţie de „activitate intensă contra clasei muncitoare”; unii, dintre cei cu funcţii importante şi-au redactat în taină şi cu grijă memoriile în speranţa îndreptăţită că peste ani, generaţiile viitoare vor avea ceva de învăţat de pe urma lor. Putem lua de la ei aproape totul, iar pentru ceea ce mai rămâne, adică speranţele şi greşelile lor, să ne ajute Dumnezeu să nu ne mai confruntăm vreodată cu o situaţie asemănătoare, pentru că fără apărare între doi coloşi nu putem avea altă soartă decât să fim striviţi ori transformaţi din nou într-un poligon de experienţe.

CUPRINS